

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ རོ་རྒྱུ་ལོན་ལྷན་ཚོགས་ཐེངས་ལྔ་པའི་སྡེ་འགྲེས་འཛོམས་ཐོབ་པའི་གཞི་རིམ་གོང་མི་བསྐྱེད་
གཞི་རིམ་འཛིན་གྱི་དཔོན་འོན་ལྷན་ཚོགས་སྤྱི་གཞི་ལྷན།

འཛིན་རིམ་དགྲ་པའི་སྡེ་འགྲེས། ཕྱི་ལོ་ལོན་ལྷན་ཚོགས་ཐེངས་ལྔ་པའི་སྡེ་འགྲེས་འཛོམས་ཐོབ་པའི་གཞི་རིམ་གོང་མི་བསྐྱེད་

ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ཚུལ་སྤྱི་གཞི་དང་གཏན་འབེབས་ལྷན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་ཤེས་ཡོན་ལྷན་ཚོགས་ཐངས་ལུ་པའི་སྤྱི་བཀའ་འཁོལ་ཐོབ་པའི་
གཞི་རིམ་གོང་མའི་བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་གྱི་དགོངས་དོན་ལྟར་ཅོམ་སྤྲིག་ཞུས།

འཛིན་རིམ་དགྲ་པའི་སྤྱོབ་དབ།

ཕྱི་ཚོགས་ཚན་རིག

ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ཅོམ་སྤྲིག་དང་གཏན་འབེབས་ཞུས།

ཚུམ་སྤྲིག་ཐེངས་དང་པོ།	First Edition	བཅུག་སྟེ་ཁ་བྱང་། Printed and Distributed by: Sherig Parkhang R-27 & 28, Ramesh Park Laxmi Nagar, New Delhi-110092 Ph: +91-11-2245 3672 Email: shepardelhi@gmail.com Web: www.sherigparkhang.com
ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༥ ཟླ་ ༡	Jan 2025	
དཔར་ཐེངས་དང་པོ།	First Print	
དཔར་གྲངས་ ༡༠༠།	Copies 100	

སྤྱི་ཁབ་འགན་འཛིན། བསྟན་འཛིན་བསྐྱེ། (ཤེས་ལྡན་འགན་འཛིན།)
 ཚུམ་སྤྲིག་འགན་འཁུར་བ། དགེ་འདུན་དོན་ཡོད།
 ཚུམ་སྤྲིག་པ། བོན་གྲོག་པ་སངས་ཆེ་ཤིང་།
 དེབ་གཞུགས་དང་།
 རྒྱབ་ལ་རྩས་འགོད་པ། བོན་གྲོག་པ་སངས་ཆེ་ཤིང་།

སྟོན་དེབ་འཕྲུལ་ཞིབ་དང་གཏན་འཁེབས་ཆོག་སྟུང་།

བསོད་ནམས་བཟང་པོ། (ཤེས་རིག་བྱང་འཕེལ།) དགེ་འདུན་དོན་ཡོད། (ཤེས་ལྡན་སྟོན་དེབ་ཆོན་པའི་འགན་འཁུར་བ།)
 ཀུན་དགའ། (ས་རྒྱ་མཐོ་སྟོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་སྟོན་དཔོན།)
 དག་དབང་ཆེ་བཏུན། (ས་རྒྱ་བོད་ཁྱིམ་སྟོན་གྲུའི་སྟོན་དགེ་བུར་ལ།)
 བསྟན་འཛིན་དབྱངས་སྤྱིད། (མེས་དཔོན་གཙུག་ལག་དཔེ་སྟོན་སྟོན་གྲ།) ཀུན་བཟང་དོ་རྩེ། (མེས་དཔོན་གཙུག་ལག་དཔེ་སྟོན་སྟོན་གྲ།)
 བསྟན་འཛིན་དབང་ཕྱུག། (རྩ་རྟེན་བོད་ཁྱིམ་སྟོན་གྲ།) སྟོན་བཟང་དོན་གྲུབ། (རྩམ་ཁུར་བོད་ཁྱིམ་སྟོན་གྲ།)
 དབྱངས་སྟོན་བཟ་ཤིས། (ཚིན་ཏ་ར་བོད་ཁྱིམ་སྟོན་གྲ།) བཟ་ཤིས་མཆོ་མོ། (བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་།)

ཁུ་དག་པ། བྱམས་པ་བསྟན་འཛིན།

སྟོན་དེབ་འདི་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་བླ་ཆོག་ས། www.bodyiglobjong.com རྩས་ལྷ་སྟོན་དང་པལ་ལེན་བྱེད་ཐུབ།

Department of Education, CTA ©

FUNDED BY:

Danish International Development Agency through CICED.

DEPARTMENT OF EDUCATION
Central Tibetan Administration

Phone: +91-1892-222572/222721
Email: education@tibet.net
Web: www.sherig.org

GANGCHEN KYISHONG
DHARAMSALA - 176215
DISTT. KANGRA H.P
INDIA

ཆེད་བརྗོད།

༡༡། བཅན་ཁྱེད་པོ་མིའི་བཅའ་ཁྲིམས་རིན་པོ་ཆའི་དགོངས་དོན་དང་། ཁྱད་པར་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོ་ ༤ པའི་ནང་པོ་དང་མི་མང་གི་འཕུས་ལྷན་ཆོག་གས་སུ་ཕྱི་མོས་ཀྱིས་གཏན་ལ་པབ་པའི་བཅན་ཁྱེད་པོ་མིའི་གཞི་རིམ་ཤེས་ཡོན་སྤྲིད་བྱས་ཀྱི་འབྲུ་དོན་བཞིན། བཅན་ཁྱེད་པོ་མིའི་གཞི་རིམ་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་སྟོན་གྱི་སྤྱི་ཚད་གོང་མཐོར་གཏོང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་པོ་དང་སྤྱི་དབང་གྱི་བཅན་ཁྱེད་པོ་མིའི་གཞི་རིམ་འགན་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། པོ་དང་གྱི་སྤྱི་ཚད་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྤྱི་དབང་རིག་གཞུང་གི་ཉམས་སྦྱོར་འཛིན་བྱེད་ཐབས་གཙོ་བོ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ང་ཚོ་བཅན་ཁྱེད་པོ་འབྲོར་བ་ནས་བཟུང་། ཕྱི་ནོར་ལགོང་ས་ལྷན་པས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་རང་གི་སྤྱི་ཚད་རིག་གཞུང་དང་སྤྱི་དབང་གི་ཉམས་སྦྱོར་འཛིན་ཡོང་ཐབས་སྤྲད་མ་འོངས་མངོན་གཟིགས་ཀྱི་བཀའ་སློབ་ལམ་སྟོན་དུས་ནས་དུས་སུ་ཐེབས་པ་དང་། པོ་དང་པའི་སློབ་གྲྭ་རྒྱ་འཛུགས་མངོན་པ། དེར་རབས་དང་མཐུན་པའི་པོ་དང་པའི་སྤྱི་དབང་རིག་གཞུང་སློབ་སྤྲིད་གནང་བ་དང་། ལོ་རབས་བརྒྱུད་ཅུ་པའི་སྤྱི་དབང་ཉམས་སྦྱོར་གཞི་རིམ་འོག་མའི་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་རིམ་བཞིན་པོ་དང་སྤྱི་དབང་འགོ་བརྒྱུགས་ཏེ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་སྟོན་འགྲོ་ནས་གཞི་རིམ་འོག་མའི་སློབ་ཆེན་ཡོངས་རྫོགས་པོ་དང་སྤྱི་དབང་སྤྱི་དབང་འོག་སློབ་ཁྲིད་ལག་བསྟར་བྱས་པ་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་བཅན་ཁྱེད་པོ་མིའི་གཞི་རིམ་ཤེས་ཡོན་སྤྲིད་བྱས་གཏན་འཁེབས་བྱས་པ་ནས་བཟུང་། གཞི་རིམ་བར་མའི་སློབ་ཆེན་ཉམས་སྦྱོར་པོ་དང་པའི་སྤྱི་དབང་འགོ་བརྒྱུགས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་བཀའ་ཤག་གིས་ཤེས་ཡོན་སྤྲིད་བྱས་ཀྱི་དགོངས་དོན་འོག་གཞི་རིམ་བར་མའི་བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་གཏན་འཁེབས་གནང་རྗེས། དེ་དང་མཐུན་པའི་གཞི་རིམ་འོག་མ་དང་བར་མའི་སློབ་དེབ་ཡོངས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་ཀྱིས་ཚུལ་སྤྲིད་དང་ཚུལ་སྤྲིད་ལག་བསྟར་བ་དང་། གཞི་རིམ་བར་མའི་སྤྱི་ཚད་ཆོག་ཆེན་རིག་གི་སློབ་དེབ་ཀྱང་ཆ་ཆར་ཚུལ་སྤྲིད་ལག་བསྟར་ཡོད་པ་མ་ཟད། བསྐྱར་ཞིབ་དགོས་པའི་སྤྱི་ཚད་སྟེ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོ་ནས་བཟུང་གཞི་རིམ་བར་མའི་སྤྱི་ཚད་ཆོག་ཆེན་རིག་གི་སློབ་དེབ་ཆ་ཆར་བསྐྱར་ཞིབ་ཀྱིས་གཏན་འཁེབས་བྱས་སྟེ། སློབ་གྲྭ་ཁག་ཏུ་ལག་བསྟར་གནང་བཞིན་པ་དགའ་བའི་གནས་སུ་མཆིས།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་གཞི་རིམ་ཤེས་ཡོན་སྤྲིད་བྱས་ཀྱི་དགོངས་དོན་ལྟར། ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་གཞི་རིམ་གོང་མའི་

བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་འཆར་འབྲུལ་ཞུས་པར་བཀའ་ཤིག་དང་། བཅན་གྱིས་ཐོད་མའི་ཤེས་ཡོན་ལྷན་ཚོགས་དང་ཤེས་ཡོན་སློབ་སྟོན་ཚོགས་ཚུང་གི་ལྷན་ཚོགས་ཐངས་ལུ་པའི་སྟེང་གཏན་འབེབས་བཀའ་འཁྲོལ་ཐོབ་ཀྱང་། ཅོམ་སྤྲིག་པ་མེད་པས་སློབ་དེབ་ཅོམ་སྤྲིག་མ་ཐུབ་པར་དེ་མུར་ལུས། དུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་དང་བསྐྱབ་ཆུ་གར་དབུས་འབྲིང་རིམ་ཤེས་ཡོན་ལྷན་ཚོགས་(CBSE) ཀྱི་གཞི་རིམ་གོང་མའི་བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་ལ་འགྱུར་བ་བྱིན་སྟབས། གཞི་རིམ་གོང་མའི་འཛིན་རིམ་དགུ་པ་དང་བརྒྱ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གི་བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་དང་འབྲེལ་གཏན་འབེབས་ཞུས།

འདི་ལོར་གཏན་འབེབས་བྱུང་བའི་བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་གྱི་ནང་དོན་དང་མཐུན་པར་འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སློབ་དེབ་ཅོམ་སྤྲིག་ཞུས་པ་དང་། སློབ་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་འཛམ་གླིང་དང་། ཆུ་གར་བཅས་ཀྱི་སྲིད་དོན་ལོ་རྒྱུས། ས་ཁམས་རིག་པ་དང་། དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་རྣམས་ཆུ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་ཤེས་ཡོན་ཉམས་ཞིབ་དང་སྦྱོང་བརྩམས་ལྷན་ཁང་ (NCERT) གིས་ཅོམ་སྤྲིག་ཞུས་པའི་འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གི་སློབ་དེབ་ལས་ཐོད་སྐྱར་ཞུས་པ་དང་། ཐོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཐོད་གནས་འོ་སྦྱོང་བཅས་གསར་དུ་ཅོམ་སྤྲིག་ཞུས་ཡོད།

སློབ་དེབ་འདི་ནི་གཞི་རིམ་གོང་མའི་བསྐྱབ་གཞིའི་ཅ་འཛིན་གྱི་དགོངས་དོན་བཞིན་སློབ་སྦྱོང་དང་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་གཞི་ཅའི་དམིགས་ལུལ་སྐྱབ་ཐབས་ཀྱི་སློབ་དེབ་ཡིན། ང་ཚོའི་སློབ་ཁྲིད་དང་སློབ་སྦྱོང་གི་དམིགས་ལུལ་ནི་སློབ་ཚན་གྱི་བྲག་པ་དང་། སློབ་དེབ་གྱི་བྲག་པ་ཞིག་སློབ་ཁྲིད་བྱས་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། སློབ་མའི་ཤེས་ཡོན་གྱི་གནས་ཚད་གོང་མཐོར་གཏོང་རྒྱ་དེ་ཡིན་སྟབས། སློབ་སྤྲུག་གི་ཤེས་ཡོན་གྱི་རྒྱས་རྒྱལ་གོང་མཐོར་གཏོང་བའི་རེ་འདུན་ཞུ་བཞིན་ཡོད།

མཐའ་དོན་སློབ་དེབ་འདིའི་ཅོམ་སྤྲིག་ལས་དོན་ལ་ཞུགས་པའི་བསྐྱར་ཞིབ་ཚོགས་ཚུང་གི་ཚོགས་མི་རྣམས་ཀྱིས་གཙོས་འབྲེལ་ཡོད་རྣམས་ལ་ལེགས་གསོལ་ཞུ་རྒྱུ་དང་འབྲེལ། སློབ་དེབ་འདི་ལ་འཕུས་སློ་མ་ཆང་བ་དང་། གསར་སྟོན་བྱེད་དགོས་ངེས་ཀྱི་རིགས་ལ་འབྲེལ་ཡོད་སློབ་དགེ་དང་། ཐུགས་སྦྱང་ཅན་ཚོས་དགོངས་འཆར་ཡིག་ངག་གཉིས་ཐོག་ནས་དུས་ནས་དུས་སུ་གནང་སྦྱོང་ཡོང་བ་ཞུ་རྒྱུ་བཅས། ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་ནས། ཐོད་རྒྱལ་ལོ་ ༢༠༢༡ གྱི་ལོ་ ༢༠༢༥ ལྷ་ ༡ ཆེས་ ༡༠ ཉིན།

༡༡། སྤྱི་ནོར་ཡགོང་ས་ཡུལ་མགོན་ཏུ་ལའི་སླ་མ་སྤྱི་ཕྱིང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་
ཐུགས་བསྐྱེད་དམ་བཅའ་བཞི།

དང་པོ། རོས་རང་འགྲོ་བ་མི་ཞིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས། འགྲོ་བ་མིའི་རྒྱུད་ཀྱི་བཟང་སྤྱོད་གོང་མཐོར་སྤེལ་
ཐབས་བྱ་རྒྱ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་མི་སྐྱེར་དང་། ཁྱིམ་ཆང་། སྤྱི་ཆོགས་བཅས་སུ་བདེ་སྤྱོད་འབྱུང་བའི་གཞི་
རྩ་ཡིན་པར་འདོད།

གཉིས་པ། རོས་རང་ཆོས་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས། ཆོས་ལུགས་པན་ཚུན་དབར་མཐུན་འབྲེལ་
གོང་མཐོར་གཏོང་རྒྱ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཆོས་ལུགས་འདྲ་མིན་ལ་ལྟ་བ་དང་གྲུབ་མཐའ་འདྲ་མིན་ཡོད་ཀྱང་།
བྱམས་པ་དང་། བཅུ་བ། བཅོད་སྒྲོམ། ཆོག་ཤེས། ལྷ་ལ་ཁྱིམ་ས་བཅས་ཀྱི་བསྐྱབ་བྱ་ཉམས་སུ་ལེན་པར་
ཆོས་ལུགས་ཆང་མ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པ་མ་ཟད། མི་ཆེ་བདེ་སྤྱོད་ཀྱི་ལམ་དུ་འབྱིན་པའི་རྒྱས་པ་འང་
གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པར་འདོད།

གསུམ་པ། རོས་རང་བོད་མི་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ཏུ་ལའི་སླ་མའི་མཆོན་གནས་ཡོད་པ། ལྷག་པར་དུ་བོད་
ཕྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བོད་མི་སེར་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱིས་ཡིད་ཆེས་སློབ་གཏད་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པའི་ཆ་ནས།
བོད་ཀྱི་སྐྱད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་། ཁོར་ཡུག་བཅས་ལ་ཐུགས་སྤྲོད་དང་། བཅོན་འོག་ལ་གནས་པའི་བོད་
མི་ཆོའི་རང་དབང་གི་མགོན་ཆབ་པ་ཞིག་བྱ་རྒྱ་དེའང་རོས་ཀྱི་འགན་ཁུར་ཡིན།

བཞི་པ། རོས་རང་རྒྱ་གར་གནའ་རབས་ཀྱི་རིག་གཞུང་གི་རྗེས་འབྲངས་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་ཆ་ནས། རྒྱ་
གར་གྱི་གནའ་བོའི་སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་། ཆད་མའི་རྣམ་གཞག་ ལྟ་བུ་དང་འབྲེལ་བའི་སྒྲོམ་སྤྱད་
ཆོས་ལུགས་དང་མ་འབྲེལ་བའི་སྤྱོད་བཟང་བཅས་དེང་གི་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་དང་མཉམ་སྤེལ་གྱིས་
རྒྱ་གར་ནང་བསྐྱར་གསོ་བྱས་ཏེ། བྱམས་བཅུ་ལྟ་བུའི་འཛམ་གླིང་ཞིག་འཛུགས་སྤྱོད་བྱུང་བར་རོས་
འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

གཤམ་ཡོན་སྐྱབ་སྐྱོང་སྐྱོད་པའི་དམིགས་ཡུལ།

༡། སྐྱོབ་སྤྱད་ཆུས་རང་རང་གི་ཆུས་འབྱེད་ཀྱི་ཤེས་རབ་ཡོངས་སུ་སད་དེ་སྒྲུང་དོར་གྱི་གནས་ལ་
རང་སྟོབས་ཀྱིས་ལེགས་ཉེས་འབྱེད་རྒྱས་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱས་པའི་བསམ་
སྟོན་གྱི་རང་དབང་དང་། འཆོ་བ་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་ཐོག་གཞན་ཁོ་ནར་བརྟེན་པའམ་གཞན་ལ་
བལྟ་གཞོག་བྱེད་མ་དགོས་པར། རང་གི་འབད་ཚེལ་གྱིས་བསྐྱབས་པའི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཡང་དག་
པར་འཆོ་རྒྱས་པའི་འཆོ་བའི་རང་དབང་། འཆོ་མེད་ཞི་བའི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་རང་དང་རང་གི་སྤྱི་
ཚོགས་ཀྱི་རང་དབང་སྤངས་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱས་པའི་སྤངས་སྐྱོབ་ཀྱི་རང་དབང་བཅས་ “རང་དབང་” དང་།

༢། རང་ལས་གཞན་གཅེས་པར་བཟུང་སྟེ་གཞན་གྱི་དོན་དུ་རང་ཉིད་སྒོས་བཏང་ནས་སྤྱི་ལྷན་སྐྱབ་རྒྱས་
པའི་“གཞན་ཕན།”

༣། འབྲུང་འབྲུང་མི་རབས་ཆུས་ཀྱི་ཆེད་ཁོར་ཡུག་དང་ཐོན་ཁུངས་ལ་གནོད་སྐྱོན་མི་གཏོང་བར་ས་
ཡི་གོང་བུ་འདི་ཞི་བདེ་རྒྱན་གནས་ཐུབ་པ་དང་། རང་གི་པ་མེས་ནས་བྱང་བའི་རིག་གཞུང་བཟང་པོ་ཆུས་
བརྒྱན་འཛིན་བྱེད་རྒྱས་པའི་ “རྒྱན་འཛིན།”

༤། འཛིག་རྟེན་སྤྱིའི་ཕན་བདེ་དང་འབྲེལ་ཞིང་ཡུལ་དུས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་ལྷ་གྲུབ་དང་
ལམ་ལུགས། དངོས་པོ། ལས་འགྲུལ་སོགས་གསར་གཏོད་བྱེད་རྒྱས་པའི་ “གསར་གཏོད་” བཅས་བཞི་
དང་ལྔ་པའི་ཡུལ་མི་བསྐྱོད་རྒྱ་དེ་ཡིན། །

དཀར་ཆག

ས་ཁམས་རིག་པ།

- ༡། རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱི་ཕྱོད་ཀྱི་རྣམ་པ། ༡
- ༢། རང་བྱུང་གི་ཅི་ཤིང་དང་རི་སྐྱེས་སྒོག་ཆགས། ༡༢
- ༣། རྒྱ་མགོ། ༡༩

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།

- ༤། བོད་ཀྱི་ཉེ་འབྲེལ་ཡུལ་གྱི་ཁག་གི་དོ་སྤོང། ༡༤
- ༥། བོད་དང་རྒྱ་ནག་དབར་གྱི་འབྲེལ་པ། ༢༤
- ༦། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས། ༥༥

རྒྱལ་སྤྱིའི་ལོ་རྒྱུས།

- ༧། བཟོ་ལས་གསར་བཞེ། ༦༩
- ༨། ས་རྒྱུ་སྤེལ་གསར་བཞེ། ༧༧
- ༩། ལྷ་ཁྲི་ཇར་མ་རྒྱུ་དང་ཨ་ཤིས་པོ་ཉི་ཐེ་ལར། ༧༩

རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

- ༡༠། ཨིན་ཱིའི་དབང་ཤུགས་རྒྱ་གར་དུ་སླེབས་ཚུལ། ༡༠༩
- ༡༡། རྒྱ་གར་ལ་ཨིན་ཱིའི་དབང་སྐྱུར་གྱི་ཤུགས་ཀྱིས། ༡༡༩

སྤྱི་དོན་ཆོད་རིག

- ༡༢། མང་གཙོ་ཐེང་ན་གང་རེད། ཅིའི་ཕྱིར་མང་གཙོ་དགོས། ༡༢༠

༡༣། ཅ་ཁྱིམས་བཟོ་བཞོད།	༡༣༣
༡༤། རོས་བསྐྱའི་ཆབ་སྲིད།	༡༤༤

དཔལ་འབྱོར་རིག་པ།

༡༥། གྲོང་གསེབ་སྤྱ་ལམ་བུར།	༡༥༧
༡༦། དབུལ་མོངས་ལ་གདོང་ལེན།	༡༥༡

བོད་གནས་ངོ་སྤྲོད།

༡༧། འཐབ་ཚུད།	༡༥༧
༡༨། བོད་ཀྱི་རང་དབང་སྤྱར་གསེའི་ལས་འགུལ།	༡༧༣
༡༩། འབྲོག་པ་གཞིས་སྡོད།	༡༧༡

ས་ཁུམ་ས་དིག་པ།

༡། རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱི་རི་སྣོད་གྱི་ནུས་པ།

༢༡། །རྒྱ་གར་ནི་ས་དབྱིབས་སྤྱི་ཚོགས་ལྡན་པའི་ཡུལ་ལུང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་ཁྱེད་གྱིས་སྤར་ནས་ཤེས་གསལ་ལ་རེད། ཁྱེད་རང་ས་དབྱིབས་གང་ལྟ་ཞིག་ཏུ་སྣོད་གྱི་ཡོད་དམ། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་ཐང་ལ་འཆོ་གནས་བྱེད་གྱི་ཡོད་ན། ཁྱེད་ལ་ཐང་གི་ས་གཤིས་དག་ལ་རྒྱས་མངའ་ཡོད་དེས། དེ་ལས་ལྷོ་གཉིས་ཀྱི་རིམ་ལ་གནས་སྣོད་བྱེད་གྱི་ཡོད་ན། རི་སྒྲུང་སོགས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ངོས་མི་སྒྲུབ་པའི་ས་གཤིས་ཁྱེད་གྱིས་རྒྱན་ལྡན་མཐོང་དེས་ཡིན། རོན་དངོས་ཐོག་ང་ཚོའི་གནས་ཚང་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་གར་ལ་ཆ་མཆོན་ན་རེ་དང་། ཐང་། བྱེ་ཐང་། མཐོ་སྒང་། སྒྲིང་ཕན་བཅས་ཕྱི་རི་སྣོད་གྱི་ནུས་པ་མི་འདྲ་བ་ཆ་ཆང་ལྡན་ཡོད།

རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱི་རི་སྣོད་གྱི་ནུས་པ་ལ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། ས་ཁམས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བཤད་ན། བྱེད་སྒྲིང་མཐོ་སྒང་ (Peninsula Plateau) གིས་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཁྱོན་གང་ཙམ་བཟུང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་ཆེས་སྤྱི་བརྟན་གྱི་ས་གཤིས་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་གྱི་ཡོད། ཉི་མ་ལ་ཡ་དང་བྱང་གི་ཐང་ (Northern Plains) ནི་ཉ་ཅང་ཉེ་དུས་ཀྱི་ས་གཤིས་བཞོད་པ་ཡིན་ཞིང་། ས་ཁམས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བཤད་ན། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ནི་སྤྱི་བརྟན་མེད་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་རེད། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཤིལ་པོས་ཉེ་རབས་ཀྱི་ས་དབྱིབས་གསར་ཤོས་ཤིག་མཆོན་གྱི་ཡོད། རི་ཅི་མཐོན་པོའི་ཐོག་ལ་ལུང་གཤོངས་གཟར་པོ་དང་རྒྱལ་ཁུ་བཟུང་རྒྱན་བཞག་པོ་ཡོད། བྱང་གི་ཐང་ནི་བྱེ་འདམ་གྱི་གཏེར་ཁས་ (Alluvial Deposits) གྲུབ་ཡོད་པ་དང་། བྱེད་སྒྲིང་མཐོ་སྒང་ནི་མེ་རྩོད་དང་འགྱུར་རྩོད་ལས་གྲུབ་ཅིང་། དེ་དུས་ངོས་ནས་ཕུང་ཙམ་འཕགས་པའི་རི་བོ་དང་རྒྱ་ཆེ་བའི་ལུང་གཤོངས་ཡོད།

ཁྱ་གར་གྱི་ས་ཁམས་ཀྱི་བཞོན་པ་ནམས་གཤམ་གསལ།

༡། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ། (The Himalayan Mountains)

༢། བྱང་གི་ཐང་། (The Northern Plains)

༣། བྱང་གི་ཐང་། (The Peninsula Plateau)

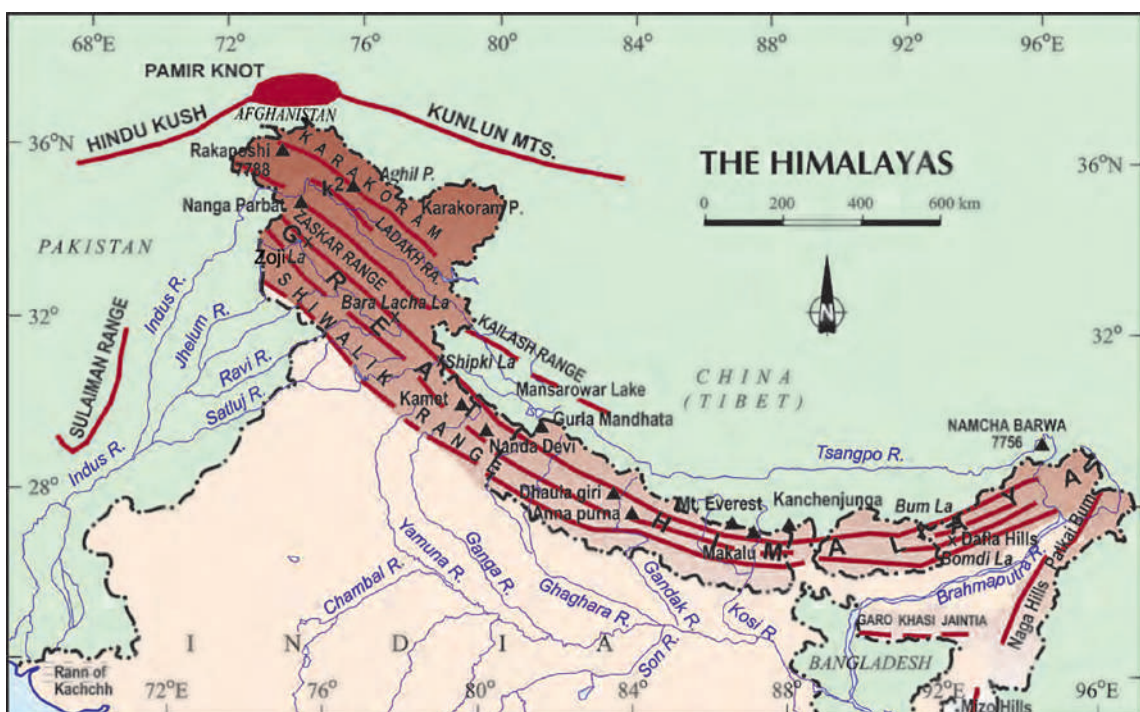
༤། ཁྱ་གར་གྱི་ཐང་། (The Indian Desert)

༥། མཚོ་ཁོང་ཐང་། (The Coastal Plains)

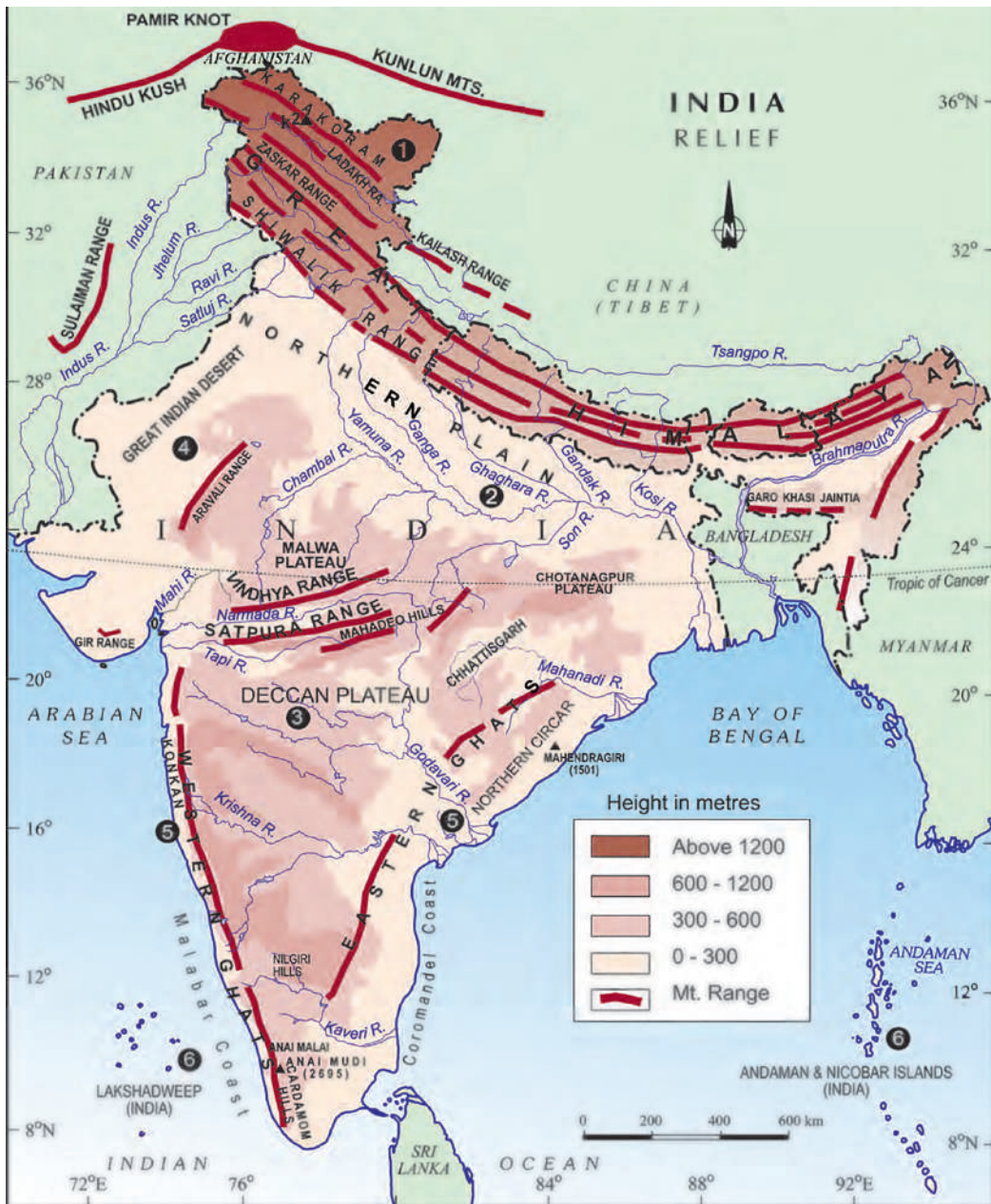
༦། སྤང་ཐང་། (The Islands)

༡། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ།

ས་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ་ནི་རི་གསར་པའི་གསར་དང་། དབྱིབས་རིས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཁྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ལྷོ་བ་གཉེར་རིའི་ (Fold Mountains) ནམ་པར་ཆགས་ཡོད། རི་རྒྱ་དེ་དག་ལྷོ་བ་སུམ་ཁུལ་ལ་འབབ་ནས་ཤར་ཏེ་མཚོ་གཤམ་ལ་འབབ་བར་སུ་འབྲེལ་ཏེ་ཆགས་ཡོད། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ་ནི་འཛམ་གླིང་གི་རི་རྒྱ་མཐོ་ཤོས་དང་གཡང་གཟར་ཤོས་དེ་རེད། རི་རྒྱ་དེའི་དབྱིབས་ནི་གཞུ་དབྱིབས་ལྟར་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་ཁྲོལ་གི་ལོ་མི་ཤར་ ༩༥༠༠ ཙམ་ཡོད། རི་རྒྱ་དེའི་ཁོང་ཆད་ལ་གཤམ་གླིང་ཁུལ་དུ་གི་ལོ་མི་ཤར་ ༥༠༠ ཙམ་ནས་ཨ་རུ་ཁུ་ཙམ་བྲེལ་བར་གི་ལོ་མི་ཤར་ ༡༥༠ ཙམ་ཡོད། རི་རྒྱ་དེའི་མཐོ་ཆད་ཀྱི་ཁྲད་པར་ལྷོ་བ་ཕྱོགས་ལས་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཆེ་བ་ཡོད། རི་རྒྱ་གསུམ་གྱི་བར་ན་ལྷང་པ་དུ་མ་ཆགས་ཡོད་པ་ལས་བྱང་ཕྱོགས་

ས་ཁྱ ༡ ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ།

ས་ཁྱ ༡

ཀྱི་རི་རྒྱ་ལ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ་ཆེན་པོ་འཕེལ་སྤྱོད་ཀྱི་རི་ (Himadri) ཞེས་འབོད། རི་རྒྱ་དེའི་ཆ་སྟོམས་མཐོ་ཆད་ལ་མི་ཉར་
 ༦༠༠༠ ཙམ་ཡོད་ཅིང། དེའི་ཁྲོད་ས་སྟེ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ཅེ་ཡང་ཆུང་ཡོད། རི་རྒྱ་དེའི་བྱ་བ་ཆ་གཙོ་བོ་ནི་འཛེང་རྩོད་
 ཡིན་པ་དང། རི་རྒྱ་དེའི་རོང་སྟེ་གངས་རིའི་སྟེ་བྱ་བྱེད་ཅིག་ཆགས་ཡོད་ཅིང། ཉི་མ་ལ་ཡའི་སྟོ་ཕྱོགས་སྟེ་ཆགས་པའི་རི་ཚོགས་
 རྣམས་སྤང་གཤོངས་ཆེ་བས། མིང་ལ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ (Himachal) ཟེར། རི་རྒྱ་དེ་པལ་ཆེ་བ་ནི་བྱ་གཞོན་བཅོམ་ནས་ཆགས་ཡོད།
 དེ་དག་གི་མཐོ་ཆད་ལ་མི་ཉར་ ༣༥༠༠ ནས་ ༤༥༠༠ བར་ཡོད་ཅིང། ཆ་སྟོམས་ཞེང་ཆད་ལ་གི་ལོ་མི་ཉར་ ༥༠ ཡོད། རི་རྒྱ་
 དེ་ཆེའི་ཁྲོད་ནས་རིང་ཤོས་ནི་པིར་པཎ་ཇལ་རི་རྒྱ་ (Pir Panjal Range) ཡིན་ཞིང། རི་རྒྱ་གལ་ཆེན་གཞན་ཞིག་ནི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་

ལྷུང་ (Dhaulā Dhar) དང་། མ་རྩ་རྩ་ར་ཏའི་རི་ལྷུང་ (Mahabharata Range) བཅས་རེད། རི་ལྷུང་དེའི་ནང་དུ་ལུང་གཤོངས་
གྲགས་ཆེན་ཀའ་མེད་དང་། ཉི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེའི་ཀང་རྩ་དང་། ཀུ་ལུ་བཅས་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཆོར་རི་ཤོང་ (Hill Station)
ཞེས་གྲགས་ཆེ་བ་ཡིན།

ཉི་མ་ལ་ཡའི་མཐའ་རུ་ཤི་ཤ་ལིག་ (Shiwaliks) རི་ལྷུང་ཡོད། རི་ལྷུང་དེ་ཆོའི་ཞེང་ཆད་ལ་གི་ལོ་མི་ཤར་ ༡༠ ནས་ ༥༠ བར་
ཡོད་པ་དང་། མཐོ་ཆད་ལ་མི་ཤར་ ༤༠༠ ནས་ ༡༡༠༠ བར་ཡོད། རི་ལྷུང་དེ་ཆོ་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་ལས་འབབ་
པའི་གཙང་པོའི་ཆུ་ལྷན་གྱིས་འཁུང་ཡོང་བའི་རྩོ་ཐེགས་ (Sediments) མཐེགས་པོ་ལས་གྲུབ་ཡོད། ལུང་གཤོངས་དེ་ཆོ་རྩོ་རྩག་
(Gravel) དང་བྱེ་འདམ་ (Alluvium) གྱིས་ཁེངས་ཡོད། ཉི་མ་ལ་ཡ་ཆུང་བ་དང་ཤི་ཤ་ལིག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཆགས་པའི་ལུང་
གཤོངས་རིང་མོ་རྣམས་ལ་རྩན་ (Dun) ཞེས་འབོད། རྩེ་ར་རྩན། ཀོར་ལི་རྩན། པེ་ལི་རྩན་བཅས་ནི་ཡོངས་སུ་གྲགས་པའི་རྩན་
ཁག་ཅིག་ཡིན།

ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་རུབ་ནས་ཤར་དུ་ལུང་གཤོངས་ཀྱིས་བཅད་ཡོད་པའི་དབང་གིས་རུབ་ཤར་གྱི་རི་ལྷུང་གཉིས་སུ་བྱེ་ཡོད་
དེ། དཔེར་ན། ལུ་པོ་སེལྷེ་ཁ་འབབ་དང་སྤང་ཆེན་ཁ་འབབ་གཉིས་ཀྱི་བར་ན་ཆགས་པའི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་ལ་སྤན་ཐབ་ཉི་མ་ལ་
ཡ་ཞེས་གྲགས་ཤིང་། རུབ་ནས་ཤར་གྱི་དབར་ལ་ཡུལ་གྱི་ཆ་ནས་ཀའ་མེད་དང་ཉི་མ་ཅལ་ཞེས་ཀྱང་གྲགས། སྤང་ཆེན་ཁ་འབབ་
དང་ཀུ་ལི་ཆུ་པོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་གྱི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་ལ་ཀུ་མེན་ཉི་མ་ལ་ཡ་ (Kumaon Himalayas) ཞེས་གྲགས། ལུ་པོ་
ཀུ་ལི་དང་ཉི་མ་ (Teestha) གཉིས་ཀྱིས་བལ་ཡུལ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་གྱི་དབྱེ་མཆའས་བྱེ་ཡོད་ཅིང་། ཉི་མ་དང་རྩེ་རྩང་ (Dihang)
གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཆགས་པའི་ས་ཆར་ཨ་སྤམ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་ཅེས་གྲགས།

རྩ་མཆོག་ཁ་འབབ་ཀྱིས་ཉི་མ་ལ་ཡའི་ཤར་གྱི་དབྱེ་མཆའས་མཆོན། རྩེ་རྩང་རི་ལྷུང་གྱི་པ་རོལ་དུ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་ལྷུང་ལྷོ་
ཕྱོགས་སུ་དཀྱོགས་ནས་རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཆའས་སུ་མཐུད་ཡོད་ཅིང་། དེ་ལ་ལུང་ཤ་ཅལ་ (Purvachal) ལམ། ཤར་
ཕྱོགས་ཀྱི་རི་བོ་དང་རི་ལྷུང་ཅེས་གྲགས། བྱང་ཤར་གྱི་ཡུལ་དུ་ཆགས་པའི་རི་བོ་རྣམས་པལ་ཆེར་བྱེ་མའི་སྤྱ་མཐེགས་ཐེགས་རྩོ་
དང་། རྣགས་ཆལ་སྤྱུག་པོ་བཅས་རི་སྤྱང་གཤིབས་ཉེ་ཆགས་ཤིང་། ལུང་ཤ་ཅལ་ནང་དུ་སྤྲུ་ཀལེ་རི་དང་། ལ་ག་རི། མ་ཤེ་ལུང་གྱི་
རི། མི་རྩོ་རི་བཅས་ཆུང་ཡོད།

བྱང་གི་ཐང་།

བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐང་དེ་ནི་ལུ་པོ་ཆེན་པོ་གསུམ་སྟེ་གཞུ་དང་། སེལྷེ་ཁ་འབབ། རྩ་མཆོག་ཁ་འབབ་བཅས་དང་དེ་ཆོའི་ཆུ་ཐན་
པན་ཚུན་འབྲེལ་ཉེ་གྲུབ་ཡོད། བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐང་འདི་ནི་ས་ཁྱོད་ཡིན་ཞིང་། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་འདབས་ཀྱི་གཙང་པོའི་རྩོ་ཐེགས་སུ་ལོ་
རོ་ས་ཡ་མང་པོའི་རིང་བྱེ་འདམ་ (Alluvium) ཆགས་པའི་རྩན་གྱིས་ཐང་གཤོངས་འདི་གྲུབ། རྒྱ་ཁྱོན་ལ་གི་ལོ་མི་ཤར་གྱུ་བཞི་
མ་འབྲུམ་བདུན་ཅུ་ཡོད། ཐང་གཤོངས་འདིའི་རིང་ཆད་ལ་གི་ལོ་མི་ཤར་ ༣༥༠༠ ཅུ་དང་། ཞེང་ཆད་ལ་གི་ལོ་མི་ཤར་ ༣༥༠
ནས་ ༣༩༠ བར་ཡོད། འདི་ནི་མི་འབོར་མང་བའི་ས་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ཤིང་ཤིག་ཡིན། ས་བཅུད་སྤུན་སུམ་ཆོགས་བ་དང་ཆུ་འབེལ་པོ་

པར་རིས། ༡་༡ རྒྱ་གར་བྱང་གི་ཐང།

ཡོད་པའི་ཐོག་གནས་གཞིས་ཀྱང་
 ཏ་ཅང་ལེགས་པས། རྒྱ་གར་གྱི་
 ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་འཕེལ་རྒྱས་
 བཟང་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན།
 ས་ཁུལ་དེ་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་
 དེ་ཚོགས་ལས་འབབ་པའི་ཚུ་
 རྒྱན་གྱིས་བྱེད་སྤྱད་གསོག་
 (Depositional work) བྱེད་གྱི་
 ཡོད། རྒྱ་གར་དེའི་སྤང་ལ་གྱེན་

ཐུང་དེ་ཙམ་མེད་པས་ཚུའི་སྤྱང་ཚད་དལ་དུ་སོང་ནས་གྲམ་པའི་སྤྱིང་ཕྱན་ (Riverine Island) ཆགས་པ་དང་། རིམ་བཞིན་ས་
 རྫོང་དང་བྱེ་སྤྱོད་སྤྱང་གསོག་ཐེབས་ཏེ་ཚུ་ལག་ (Distributaries) མང་པོར་བྱེས་ཡོད། བྱང་གི་ཐང་ལ་སྤྱི་ཡོངས་ནས་ཆ་ཤས་
 གསུམ་དུ་དབྱེ་ཆོག་སྟེ། དེའི་ཐུབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་པན་ཇབ་ཐང་ཞེས་འབོད་པ་དང་། དེ་སེལ་ཁ་འབབ་དང་དེའི་ཚུ་ལག་གིས་
 གྱུབ་ཡོད། ཐང་འདིའི་ས་ཆ་པལ་ཆེ་བ་སྤྱ་གཞུན་ནང་ལ་ཡོད། རྒྱ་བོ་སེལ་ཁ་འབབ་དང་དེའི་ཚུ་ལག་རྗེ་ལུམ་དང་། ཆེ་ནལ། ར་མི།
 སྤྱི་སི། སྤང་ཆེན་ཁ་འབབ་བཅས་ཏེ་མ་ལ་ཡ་ནས་འབབ་གྱི་ཡོད། དེའི་གཡས་གཡོན་གྱི་ཐང་ཚུ་རྒྱན་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་ཆགས་
 ཡོད། དེ་ལ་ཨིན་སྐད་དུ་ (Doab) ཟེར།

གསལ་ཐང་ནི་ཟླ་ཟླ་དང་ཏིའི་སི་ཏིའི་ཚུ་བོའི་དབར་ན་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་སྡེ་ཏུ་བྱ་དང་། དི་སྟེ། ཡུ་
 བི། རྟེ་ཏར། རར་ཁམ། ཐུབ་བརྒྱལ་བཅས་སུ་བྱུང། བྱང་པར་དུ་ཨ་སམ་ནང་དུ་རྟ་མཆོག་ཁ་འབབ་གྱི་ཐང་ཡོད།

སྤྱིར་བཏང་བྱང་གི་ཐང་ནི་ས་མཐོ་དམའ་མེད་པའི་ཐང་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པར་ཤོད་གྱི་ཡོད་ཀྱང་དེ་བདེན་པ་མིན། རྒྱ་ཆེ་བའི་ཐང་
 ཆེན་འདི་ལ་ས་མཐོ་དམའ་མི་འདྲ་བ་སྤྱ་ཚོགས་ཡོད། ས་མཐོ་དམའ་མི་འདྲ་བའི་ཐོག་ནས་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐང་ས་ཁུལ་བཞི་ཅུ་
 དབྱེ་ཆོག་སྟེ། རི་རྩེ་ནས་འབབ་པའི་གཙང་པོ་ཡིས་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༡ ནས་ ༡༤ བར་ཡོད་པའི་ཤི་བ་ལིག་ཡི་རི་བོའི་ངོས་དང་
 གཞིབ་ནས་ཡོད་པའི་རྩྱག་འཛོག་གི་ཡོད། དེ་ལ་ཟླ་བར་ (Bhabar) ཞེས་འབོད། གཙང་པོ་ཆང་མའི་ཚུ་རྒྱན་རྣམས་ཟླ་བར་གྱི་
 རྟེན་མཚམས་སུ་ཐུབ་འགྲོ། རྟེན་མཚམས་འདིའི་ཕྱོད་ཕྱོགས་སུ་གཙང་པོ་དང་ཚུ་བོ་རྣམས་སྤང་ཡང་འབབ་ཅིང་། འདམ་ཇབ་དང་
 འདམ་རའི་ས་ཁུལ་ཆགས་པ་ལ་ཏེ་རཡེ་ (Terai) ཞེས་འབོད། འདི་ནི་ནགས་ཚལ་སྤྱག་པོ་དང་རི་དྲགས་ཀྱིས་ཁེངས་པའི་ས་ཁུལ་
 ཞིག་རེད།

བྱེད་སྒྲིང་མཐོ་སྒང་།

བྱེད་སྒྲིང་མཐོ་སྒང་ནི་ཤེལ་རྩེ་ཉིང་པ་དང་། མེ་རྩོ། གཞན་འགྲུར་བྲག་རྩོ་བཅས་ལས་བྱུང་བའི་མཐོ་སྒང་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་གནའ་
 སྤྱི་མེད་དུས་སུ་རྩྭ་ཕོ་མ་ཐོ་སྒྲིང་པ་ན་ (Gondwana land) ཁ་འཐོར་ནས་རྒྱུས་ཁྲིར་བ་ལས་ཆགས་ཤིང་། ས་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཉིང་
 ཤོས་ཤིག་ཏུ་གྱུར། མཐོ་སྒང་འདི་ལ་ལུང་གཤོངས་ཆེ་རྒྱུ་མི་འདྲ་བ་དང་རི་བོ་རྒྱུ་པོ་བཅས་ཡོད། དེ་ཡུལ་དབྱུས་ཀྱི་ས་མཐོ་
 (Central Highland) དང་། ཇེ་ཁན་མཐོ་སྒང་ (Deccan Plateau) ཞེས་དབྱེ་བ་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་བྱེ་ཡོད། ནར་མ་དུའི་རྒྱ་བོའི་བྱང་
 རོས་ཀྱི་སྒྲིང་བྱང་མཐོ་སྒང་རྒྱུད་དུ་ཆགས་པའི་མལ་ཤ་ (Malwa) ས་ཁྲོན་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཡུལ་དབྱུས་ཀྱི་ས་མཐོ་ཞེས་འབོད།
 བེ་ཉི་ཡན་རི་རྒྱུད་ (Vidhyan range) ཀྱི་ཕྱོ་ཕྱོགས་སུ་ས་ཏ་ཕུ་རའི་རི་རྒྱུད་དང་། ལུབ་བྱང་དུ་ཨ་ར་ཤ་ལའི་རི་རྒྱུད་ཀྱིས་ས་
 མཆམས་བཅད་ཡོད་ཅིང་། ལུབ་ཕྱོགས་སུ་མཆེད་པའི་རི་རྒྱུད་དེ་རི་མ་གྱིས་རྩེ་སྒྲན་གྱི་བྱེ་མ་དང་བྲག་རྩོའི་བྱེ་མ་དང་འབྲེལ་
 ཡོད། ཡུལ་དེའི་རྒྱ་བོ་གཙོ་བོ་ཆམ་ལུང་དང་། སི་རྒྱ། བེ་ཏ་ཤ། གེ་བཅས་ལྟོ་ལུབ་ནས་བྱང་ཤར་དུ་འབབ་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། དེས་རི་དེ་
 ཆོ་གཟར་བོ་ཡོད་པ་མཆོན་ཀྱི་ཡོད། ཡུལ་
 དབྱུས་ཀྱི་ས་མཐོའི་ལུབ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་
 ཁྲོན་ཆེ་ཡང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་ཁྲོན་རྒྱུད་།
 མཐོ་སྒང་འདིའི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་བསྐྱེད་
 པའི་ས་ཁུལ་ལ་ཡུལ་སྐད་དུ་བྱུན་དལ་
 ཁར་ (Bundelkhand) དང་ཟླ་ལྷལ་ཁར་
 (Baghelkhand) ཞེས་འབོད། ཆོ་ཏ་ནག་
 ཕུར་མཐོ་སྒང་ (Chotanagpur Plateau)
 བེ་ཤར་གྱི་རྩ་མོ་དར་ (Damodar) གཙང་
 པོ་ནས་བཞུར་བའི་ཤར་གྱི་ས་མཆམས་སུ་རོས་འཛོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བར་རིས། ༡་༢

དེ་ཡང་རྒྱ་བོ་ནར་མ་དའི་ཕྱོ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་པའི་ཇེ་ཁན་མཐོ་སྒང་ནི་དབྱིབས་བྱུ་གསུམ་གྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན། ས་ཏ་ཕུ་རའི་
 རི་རྒྱུད་ཀྱིས་བྱང་གི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་གཉིས་ལ་བསྐྱོར་ནས་ཡོད་ཅིང་། མ་རྩེ་དེ་མའི་རི་རྒྱུད་དང་། གེ་ཕུར་རི་རྒྱུད་། མལེ་
 ཀལ་རི་རྒྱུད་བཅས་ཀྱིས་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཆམས་མཆོན་པར་བྱེད། ཇེ་གན་མཐོ་སྒང་ནི་ལུབ་ཕྱོགས་སུ་མཐོ་ཞིང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་
 རི་མ་བཞིན་དཀྱོག་ཡོད། དེ་བཞིན་བྱང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཡང་མཐོ་སྒང་ཞིག་ཆགས་ཡོད་པ་དེ་ལ་མེ་ལྷ་ལའི་མཐོ་སྒང་དང་། ཀར་
 སྤེ་ཨང་ལོང་མཐོ་སྒང་། བྱང་ཁ་ཆར་རི་བཅས་སུ་འབོད། མཐོ་སྒང་དེ་ཆོ་ཏ་ནག་ཕུར་གྱི་མཐོ་སྒང་དང་གཙོང་རོང་ཞིག་གིས་ཆོད་
 ཡོད། ལུབ་ཕྱོགས་ནས་ཤར་ཕྱོགས་སུ་མཛོན་གསལ་དོད་པའི་རི་རྒྱུད་གསུམ་ཡོད་པ་ནི་རྩ་རོང་དང་། ཁ་ཤི། རན་ཐེལ་རི་བཅས་
 ཡིན།

ལྷ་ཁྱེ་དང་ཤར་རི་གཉིས་ཤིང་ཁན་མཐོ་
སྒང་གི་ལྷ་ཁྱེ་ཕྱོགས་དང་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་
མཚམས་ཀྱི་རྒྱ་མཚམས་ཡོད། ལྷ་ཁྱེ་དེ་ཆོ་ལྷ་ཁྱེ་
ཕྱོགས་ཀྱི་མཚོ་འགམ་དང་གཤིབས་ནས་ཡོད།
ལྷ་ཁྱེ་རྒྱམས་ཤར་རི་ལས་མཐོ་ཞིང་། དེ་ཆོ་འེ་
ཆ་སྒྲམས་མཐོ་ཆད་ནི་མི་ཏར་ ༤༠༠ ནས་
༡༤༠༠ བར་ཡིན་ལ། ཤར་རིའི་ཆ་སྒྲམས་མཐོ་
ཆད་ནི་མི་ཏར་ ༤༠༠ རེད།

མར་རིས། ༡་༣ གཞུང་འདེད་བྱེ་རི།

རྒྱ་གར་བྱེ་ཐང་།

རྒྱ་གར་བྱེ་ཐང་ནི་ཨ་ར་ལྷ་ཁྱེ་རྒྱུད་ཀྱི་ལྷ་ཁྱེ་ཕྱོགས་མཐོ་མཚམས་སུ་ཆགས་ཡོད། དེ་ནི་ཁོད་མ་སྒྲམས་པའི་བྱེ་ཐང་
ཞིག་ཡིན་ལ་བྱེ་རི་ (Sand Dunes) ཡིས་ཁེངས་ཡོད། ས་ཁུལ་འདིར་ལོ་རེར་ཆར་བ་འབབ་ཆད་ཏེ་ཅང་ཉུང་ཞིང་། མི་ལི་མི་
ཏར་ཆེག་སྟོང་ལྷ་བརྒྱལ་ས་ཉུང་བ་འབབ་པ་དང་། ཅི་ཤིང་ཉུང་ལ་གནམ་གཤིས་ཀྱང་སྐྱམ་པོ་རེད། ཆར་དུས་སུ་རྒྱལ་ཆུ་འགའ་
མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་ཀྱང་ཆུ་དཀོན་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་བྱེ་ཐང་འཛམས་ནས་རྒྱ་མཚོར་འབབ་མི་སྲུབ།

ས་ཁུལ་འདིའི་གཙང་པོ་ཆེ་ཤོས་ལཱ་ལུ་ནི་ (Luni) གཙང་པོ་རེད། ས་ཁུལ་འདི་ཕལ་ཆར་རྒྱར་ཆན་ (Barchans) ནས། རྒྱ་གར་
དབྱིབས་ཀྱི་བྱེ་རིས་ཁེངས་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་གར་དང་ལྷ་གི་སྒྲན་གྱི་ས་མཚམས་ཉི་ཁུལ་དུ་དཔྱུས་རིང་བྱེ་རི་ (Longitudinal Dunes)
མཐོན་གསལ་དོད་པོས་མང་པོ་ཡོད།

མཚོ་ཁའི་ཐང་།

བྱེད་གླིང་མཐོ་སྒང་ནི་ལྷ་ཁྱེ་ཕྱོགས་སུ་ཨ་རབ་ཀྱི་མཚོ་ཁུག་དང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་བརྒྱལ་འཛོལ་ཁུག་བརྒྱུད་པའི་མཚོ་ཁ་དོག་མོ་
ཞིག་གིས་བསྐྱོད། ལྷ་ཁྱེ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཚོ་འགམ་ནི་ལྷ་ཁྱེ་དང་ཨ་རབ་ཀྱི་མཚོ་འགམ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཆགས་པའི་མཚོ་ཁའི་ཐང་
དོག་མོ་ཞིག་ཡིན། དེ་ལ་དུམ་བུ་གསུམ་ཡོད། མཚོ་ཁའི་བྱེད་ཕྱོགས་སུ་ཀོན་ཀན་དང་། དབུས་སུ་ཀན་ཀཏ་ཐང་། ལྷ་ཕྱོགས་སུ་
མ་ལ་ལྷར་མཚོ་ཁ་ཞེས་འབོད།

བརྒྱལ་འཛོལ་ཁུག་གི་ཐང་རྒྱམས་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་སྒྲམ་པོ་ཡོད། བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་མཚོ་ཁུག་ལ་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་སིར་ཁར་ (Northern
Circar) ཞེས་འབོད་ཅིང་། ལྷ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཚོ་ཁུག་ལ་ཀོ་རོ་མན་ཏལ་མཚོ་ཁ་ (Coromandel Coast) ཟེར། ཆུ་བོ་ཆེན་པོ་མ་རྒྱ་ན་
འྲེ་དང་། བོ་རྒྱ་བ་རི། གིཏྱ། ཀལ་ལེ་རི་སོགས་ཀྱིས་མཚོ་འགམ་དུ་འདས་གཞུང་རྒྱ་ཆེར་སྲུབ། ཅིལ་ཀླ་མཚོ་ (Chilika lake) ནི་

ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཆོ་ཁར་ཆགས་པའི་གཡ་ཆེའི་གནས་ཤིག་ཡིན།

མིང་ཕྱན།

ཁྱེད་ཀྱིས་རྒྱ་གར་ལ་སྐྱམ་ས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་མཐོང་ཟེན་པ་རེད། རྒྱ་གར་ལ་མིང་ཕྱན་ཁག་གཉིས་ཡོད་པ་ཁྱེད་ཀྱིས་ངོས་འཛིན་གྱིད་ཐུབ་བམ། མིང་ཕྱན་འདི་དག་ལྷ་རུའི་མིང་ཕྱན་ཆུང་ཆུང་ (Coral Island) འགའ་ལས་བྱུབ་པ་ཡིན། སྔོན་ཆད་མིང་ཕྱན་འདི་དག་ལ་ལ་ཁ་ཏིབ་དང་། (Laccadive) མི་ནི་ཁོའོ། (Minicoy) ཨ་མིན་ཏི་ནྱེ། (Amindive) ཞེས་ཀྱང་འབོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ལོར་མིང་ཕྱན་འདི་དག་ལ་ལ་ལྷ་དྲེབ་ (Lakshadweep) མིང་ཕྱན་ཞེས་མིང་བཏགས། མིང་ཕྱན་འདིའི་རྒྱ་ཁྱོན་ལ་གི་ལོ་མི་ཏར་གྱི་བཞི་མ་སུམ་ཅུ་སོ་གཉིས་ཡོད། མིང་ཕྱན་འདིའི་འཛིན་སྐྱོང་ལྷེ་གནས་ནི་ཀླ་ཨར་ཏི། (Kavaratti) ཞེས་བ་དེ་ཡིན། མིང་ཕྱན་འདིའི་ནང་ཅི་ཤིང་དང་སློབ་ཆགས་སྣ་ཆོགས་ཡོད། པི་ཏི་མིང་ཕྱན་ (Pitti Island) ནི་མི་མེད་ལུང་སྟོང་ཡིན་ཞིང་བྱ་རིགས་འཆོ་སྤང་གྱིད་ས་ཞིག་ཡིན།

ད་ལྟ་ཁྱེད་ཀྱིས་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྱུ་ནང་བྱང་ནས་སྟོ་རུ་བརྒྱངས་པའི་མིང་ཕྱན་གྱིང་བ་རིང་པོ་དེ་ཤེས་ཐུབ་ཡོད། དེ་དག་ནི་ཨན་དུ་མན་དང་ནི་ཀོ་བླར་མིང་ཕྱན་རེད། དེ་དག་གྲངས་འབོར་མང་བ་དང་ཁ་ཐོར་རུ་གནས་ཡོད། མིང་ཕྱན་དེ་དག་ཡོངས་རྫོགས་སྟེ་ཆན་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་བྱེ་ཡོད། གཅིག་ནི་ཨན་དུ་མན་མིང་ཕྱན་བྱང་མ་དང་གཅིག་ནི་ནི་ཀོ་བླར་མིང་ཕྱན་སྟོ་མ་རེད། མིང་ཕྱན་འདི་དག་ནི་མཆོ་འོག་གི་རི་བོ་ཆུ་ཁར་ཐོན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་མཆོན་ན་མིང་ཕྱན་འདི་དག་ནི་དམག་དོན་གྱི་ཆ་ནས་གཡ་གནད་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། མིང་ཕྱན་འདི་དག་གོ་ལའི་དཀྱིལ་ཐིག་དང་ཐག་ཉེ་བོར་གནས་ཡོད་སྐབས་ཅི་ཤིང་དང་སློབ་ཆགས་སྣ་ཆོགས་ཡོད་པ་དང་། གནམ་གཤིས་ཆ་རྒྱུ་ཆེ་ལ་ནགས་ཆལ་སྤྲུག་པོ་སྤྲེས་ཡོད་དོ།

བོད་ཡིན་ཐ་སྙད་སྦྱོང་བ་དང་།

ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད།	The Himalayan Mountains	བྱང་གི་ཐང་།	The Northern Plains
བྱུང་སྤྱིང་མཐོ་སྒང་།	The Peninsula Plateau	རྒྱ་གར་གྱི་བྱེ་ཐང་།	The Indian Desert
མཚོ་ཁའི་ཐང་།	The Coastal Plains	སྤྱིང་ཕྱག་།	The Islands
བྱེ་འདམ་གྱི་གཏེར་ཁས།	Alluvial Deposits	ལྗོངས་གཏེར་རི།	Fold Mountains
འཛོང་རྩོ།	Granite	རི་གྲོང་།	Hill Station
རྩོ་རྩུག་།	Gravel	བྱེ་འདམ།	Alluvium
བྱེ་རྩོ་སྤྱང་གསོག་གི་བྱ་བ།	Depositional work	རྒྱ་སྤྱིང་།	Riverine Island
རྒྱ་ལག་།	Distributaries	ཡུལ་དབུས་གྱི་ས་མཐོ།	Central Highland
དེ་ཁན་མཐོ་སྒང་།	Deccan Plateau	བྱེ་རི།	Sand Dunes
བྱ་རུའི་སྤྱིང་ཕྱག་རྒྱུང་རྒྱུང་།	Coral Island		

སྒྲིབ་ཆེན།

དང་པོ། ཡན་འབྲིག་པ་དེ་འདེམས་དགོས།

༡། རྩོགས་གསུམ་རྒྱ་མཚོས་བསྐྱོར་བའི་སྒྲིབ་པ།

ཀ། མཚོ་ཁ། ཁ། སྒྲིབ་ཐོག་ཀྱི། ག། རྩོད་སྒྲིབ་ཀྱི། ང།། གསུམ་ཀ་མིན།

༢། རྒྱ་གར་ཤར་ལོ་རྩོགས་ཀྱི་རི་རྒྱུད་འབར་མའི་ཡུལ་དང་མཚམས་བཅད་པ་རྣམས་ལ།

ཀ། ཉི་མ་ཅུལ། ཁ། ལྷན་ཁྲུང་ཁྲུང་། ག། སུར་མ་ཅུལ། ང།། གསུམ་ཀ་མིན།

༣། ལུབ་ཀྱི་མཚོ་ཁ་དང་རྩོད་མའི་རྩོད་ལོ་རྩོགས་ལ།

ཀ། ཀོ་རོ་མན་ཅུལ། ཁ། ཀན་ཅུལ། ག། ཀོན་ཀན། ང།། སུར་གི་སིར་ཁར།

༤། ཤར་རིའི་རི་བོ་མཚོ་ཤོས་ནི།

ཀ། ཨ་ཤལ་ལྷ་དེ། ཁ། གངས་ཆེན་མཛོད་ལྷ། ག། མ་ཉན་ཅ་ཆེ་དེ། ང།། ལྷ་སི།

གཉིས་པ། གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ཡན་ཐོབ་ས།

༡། ལྷ་བར་ཟེར་ན་གང་དེད།

༢། ཉི་མ་ལ་ཡའི་བྱང་ནས་རྩོད་བར་གྱི་དབྱེ་བ་གསུམ་གང་ཡིན།

༣། མི་རྒྱུ་ཡན་རི་རྒྱུད་དང་ཨ་ར་མ་ལི་རི་རྒྱུད་བར་ལ་མཚོ་སྐང་ཞིག་ཡོད་པ་དེའི་མིང་གིས།

༤། རྒྱ་གར་གྱི་བྱ་རུའི་འབྲུང་ཁུངས་ཅན་གྱི་སྒྲིབ་ཐོག་དེ་གང་ཡིན།

༥། སུར་གི་ཐང་རུ་མི་འཁོར་མང་བའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།

གསུམ་པ། གཤམ་གསལ་བརྗོད་པ་གང་ཁྱད་ཐོག་ཟིན་གྱིས་རྒྱུད་ཁྱད་ཞིག་གིས།

ཀ། རྒྱ་གར་གྱི་བྱེ་ཐང་།

ཁ། ཡུལ་དབྱུས་ཀྱི་ས་མཚོ།

ག། རྒྱ་གར་གྱི་སྒྲིབ་ཐོག་ཐོག་ཁག་ཀྱི།

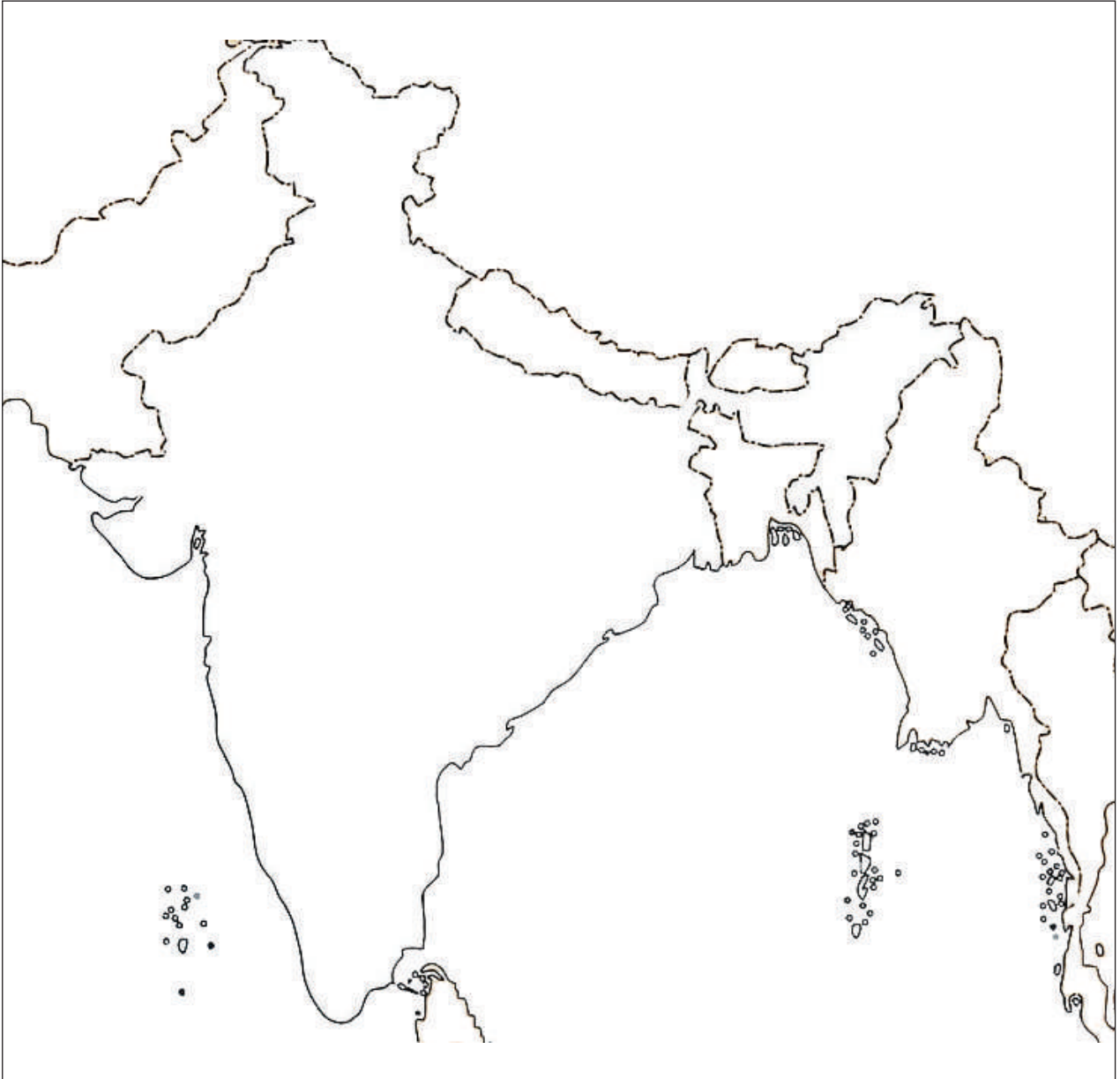
ང། རྒྱ་གར་ཐོད་སྒྲིབ་མཚོ་སྐང་།

[illegible]

༡། ཀ་ར་གོ་རམ་དེ་རྒྱད། ཟི་རྩེཡན་དེ་རྒྱད། ཨ་ར་མ་མེ་དེ་རྒྱད། གངས་ཆེན་མངོན་ལྷ།

༡། མཁའ་ཕྱ་མཐོ་སྒང་། ཆོ་ཏ་ནག་ཕུར་མཐོ་སྒང་།

༣། རྒྱུ་རི། ལགས་དྲེན་གླིང་ཐོན།

༡། རང་བྱུང་ཆີ་ཤིང་དང་རི་སྐྱེས་སྒོག་ཆགས།

༡༡། །ཁྱིད་ཀྱིས་སློབ་གྲུའི་ཉེ་འཁོར་གྱི་ཞིང་ཁ་དང་། སྤྱི་སྤྱིང་ནང་གི་ཤིང་སྤོང་། ཤིང་ཐོན། རྩ། གྲ་རིགས་སོགས་ལ་དོ་སྣང་བྱས་སྤྱོད་ངམ། དེ་དག་གཅིག་མཚུངས་རེད་འདུག་གམ། ཡང་ན་མི་འབྲ་བ་འདུག་གམ། རྩ་གར་ནི་ས་ཆ་རྩ་ཁྱོན་ཆེ་བའི་རྩ་ལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པས། ཁྱིད་ཀྱིས་རྩ་ལ་ཁབ་འདྲིའི་ནང་ལ་སྤྱི་དངོས་རིགས་མི་འབྲ་བ་རི་ཙམ་ཡོད་མེད་བསམ་སྒོ་ཐོངས་དང་། ང་ཆོའི་གནས་ཆང་རྩ་ལ་ཁབ་རྩ་གར་ནི་འཛམ་གླིང་གི་སྤྱི་དངོས་སྤྱི་ཆོགས་ལྡན་པའི་རྩ་ལ་ཁབ་བཅུ་གཉིས་ནང་ནས་གཅིག་ཡིན། རྩ་གར་ནང་ཆི་ཤིང་རིགས་བཞི་ཁྱི་བདུན་སྟོང་ཙམ་ཡོད་པས། འཛམ་གླིང་ནང་ནས་ཆི་ཤིང་མང་ཤོས་ཨང་བཅུ་བ་དང་། ཨེ་ཤི་ཡའི་ནང་ནས་ཨང་བཞི་བར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྩ་གར་ལ་མེ་ཉླ་ཅན་གྱི་ཆི་ཤིང་ཁྱི་ལྔ་ཡོད་པས། འཛམ་གླིང་གི་མེ་ཉླ་ཅན་གྱི་ཆི་ཤིང་གི་བརྒྱ་ཆ་ ༤ ཟེན་གྱི་ཡོད། རྩ་གར་ལ་མེ་ཉླ་ཅན་མིན་པའི་ཆི་ཤིང་མང་ཤོ་ཡོད། དཔེར་ན། སྤྱི་ལྷུ་མ་ (Fern) དང་། རྩ་བལ། (Algae) ཉམ་སྤྱི་ (Fungi) ལྟ་བུ་རེད། རྩ་གར་ལ་ད་དུང་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་དབྱུ་ཁྱི་ཙམ་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་མཆོ་རྩ་དང་མཆོ་རྩའི་ནང་ཉའི་རིགས་ཕུན་སུམ་ཆོགས་པོ་ཡོད།

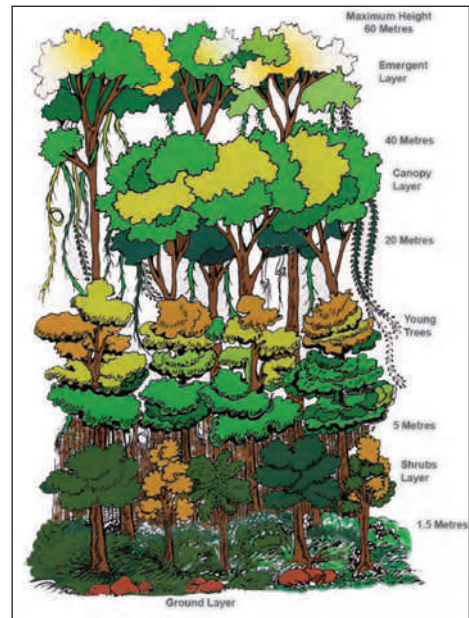
རང་བྱུང་གི་ཆི་ཤིང་ནི་མིའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་འཆར་བྱུང་བ་མ་ཡིན་པར་རང་བྱུང་དུ་སྐྱེས་ཤིང་། དུས་ལུན་རིང་པོར་མིས་མ་རིག་པའི་ཆི་ཤིང་གི་ཆོགས་ (Virgin Vegetation) ཤིག་ལ་ཟེར། དེར་བརྟེན་ཞིང་ལས་དང་ཤིང་འབྲས་འདེབས་ལས་བྱས་པའི་ཤིང་འབྲས་ཀྱི་ལྷུ་ར་རྣམས་ཆི་ཤིང་གི་ཆོགས་ཤིག་ཡིན་ཡང་རང་བྱུང་གི་ཆི་ཤིང་ནི་མིན། ཆི་ཤིང་གི་རིགས་མཐའ་དག་ལ་ཕོ་ཕོ་རྒྱ་ (Flora) དང་། སེམས་ཅན་གྱི་རིགས་མཐའ་དག་ལ་ཕོ་རྒྱ་ (Fauna) ཟེར།

རྒྱ་ཁྱིམ་གྱི་འཛམ་གྲང་པའི་ཅི་ཤིང་གི་རིགས།

- ༡། ཚ་ཁུལ་གྱི་རྒྱན་ལྗང་ནགས་ཚལ། (Tropical Evergreen Forest)
- ༢། ཚ་ཁུལ་གྱི་ལོ་མ་དུས་སྤྱད་པའི་ནགས་ཚལ། (Tropical Deciduous Forest)
- ༣། ཚ་ཁུལ་གྱི་ཆེར་ཤིང་ནགས་ཚལ་དང་ཤིང་སྒྲ། (Tropical Thorn Forest and Shrubs)
- ༤། རི་སྐྱེས་ནགས་ཚལ། (Montane Forest)
- ༥། བཟོ་ཁའི་ཆུ་ཤིང་། (Mangrove Forest)

ཚ་ཁུལ་གྱི་རྒྱན་ལྗང་ནགས་ཚལ།

ནགས་ཚལ་དེ་དག་ནི་ཆར་ཞོད་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཁྱིམ་གྱི་ས་ཁུལ་ནུབ་རི་དང་། ལྷ་དྲིལ་སྤང་སྒྲ། ཨ་ཐུ་སྒྲན་དང་ནི་ཀོ་ལུ་སྤང་སྒྲ། ཨ་སམ་གྱི་སྟོད་སྟོགས། ༡ མིལ་རྒྱ་ལྷུ་ཡི་མཆོ་འགམ་བཅས་སུ་སྤྱི་འཛར་མི་བྱེད་ཅིང་། ཆར་ཆད་སེན་ནི་མི་ཉར་ ༢༠༠ ལས་བརྒལ་བ་འབབ་པ་དང་། དུས་ཆེགས་ཐུང་ཐུང་རིང་སྐམ་པོར་གནས་པའི་ས་ཁུལ་དུ་སྤྱི་འཛར་བཟང་ཤོས་ཡོད། ཤིང་སྟོང་རྒྱམས་མཐོ་ཆད་ལ་སེན་ནི་མི་ཉར་ ༤༠ ཡང་ན་དེ་ལས་རིང་བ་སྤྱི་འཛར་བྱེད། ས་ཁུལ་འདི་ལོ་འཁོར་མར་བྱོ་ཞིང་བརྒན་གས་ཆེ་བས། ཤིང་སྟོང་དང་། ཤིང་སྒྲ། འཁྱེད་ཤིང་བཅས་ཅི་ཤིང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་ཁེངས་ཡོད། ཅི་ཤིང་དེ་དག་ལ་ལོ་འདུག་རྒྱས་པའི་དུས་ཆེགས་དེས་ཅན་ཞིག་མེད། དེ་ལྟར་ནགས་ཚལ་འདི་དག་ལོ་འཁོར་མར་ལྗང་ཐིང་རེར་གནས་ཀྱི་ཡོད།

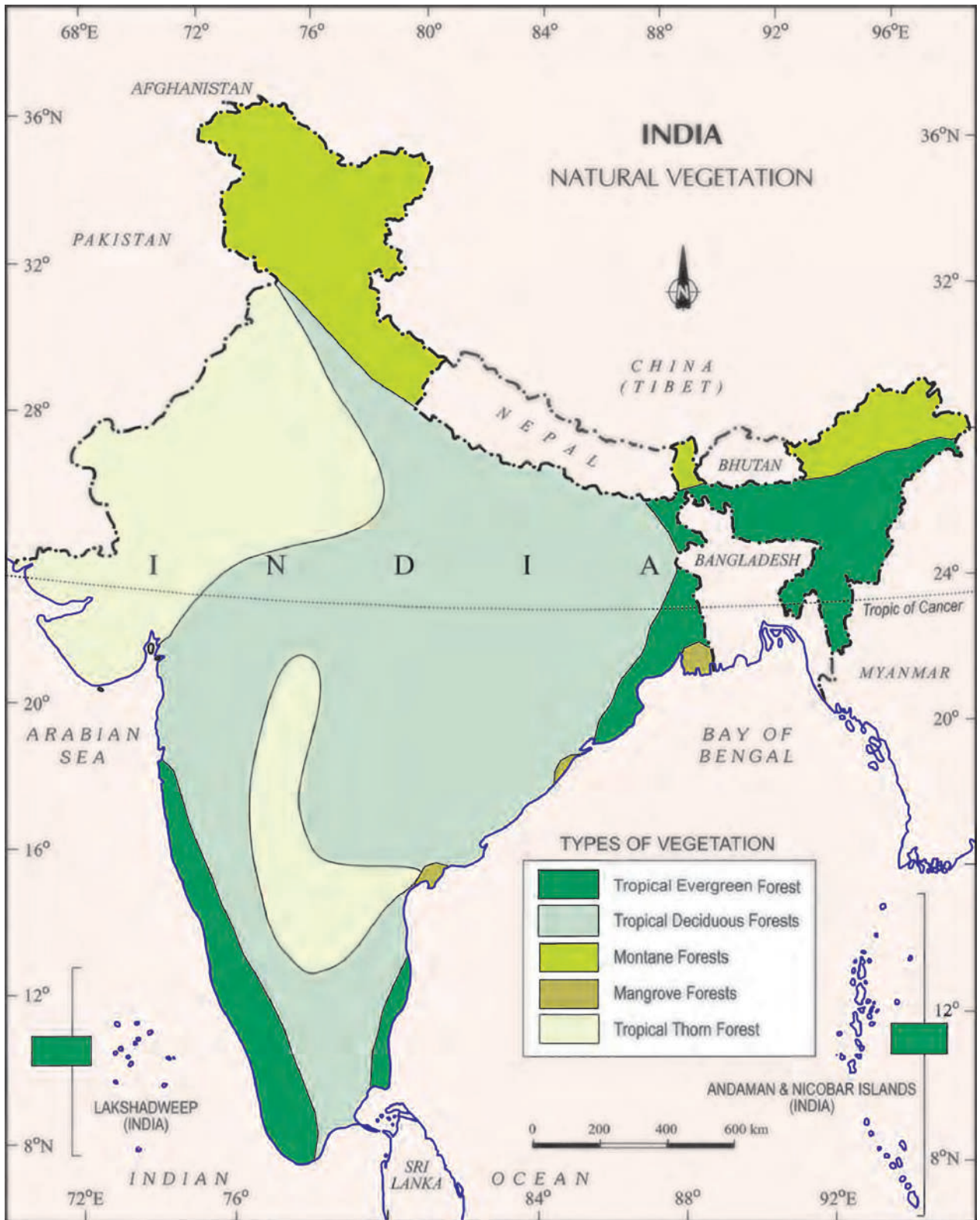

བར་རིས། ༡.༡ ཚ་ཁུལ་གྱི་རྒྱན་ལྗང་ནགས་ཚལ།

ཆོང་ལས་ཐོག་གལ་ཆེ་བའི་ཤིང་སྟོང་འགའ་ཞིག་ནི་ཨ་ཐུའི་སྟོང་པོ་དང་། ཤིང་མ་ཏ་སྒྲ་ནི། (Mahogany) རྒྱ་སེའི་སྟོང་པོ། (Rose Wood) འབྲིག་ཤིང་། (Rubber) སིན་ཆོན་ (Cinchona) བཅས་ཡིན། ཨ་སམ་དང་རུབ་བརྒྱལ་འི་ནགས་ཚལ་ནང་རྒྱན་དུ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་སྟོག་ཆགས་ནི་སྤང་ཆེན་དང་། སྟེན་ལི་སྒྲ། ལ་བ། བསེ་རུ་རྩ་གཅིག་བཅས་ཡིན། སྟོག་ཆགས་དེ་དག་ལས་གཞན་ད་དུང་ནགས་ཚལ་དེ་ཆོའི་ནང་བྱ་དང་། བ་ཕང་། སོ་ལོ་ཐ། (Sloth) སྟེག་པ་ར་ཅ། སྟེག་པའི་འབྲུ་སྟོགས་མང་པོ་ཡོད།

ཚ་ཁུལ་གྱི་ལོ་མ་དུས་སྤྱད་པའི་ནགས་ཚལ།

རྒྱ་ཁྱིམ་གྱི་ཁབ་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ནགས་ཚལ་འདི་དག་ཡིན། དེ་དག་ལ་ཆར་དུས་ཀྱི་ནགས་ཚལ་ཡང་ཟེར། ཆར་ཆད་སེན་ནི་མི་ཉར་ ༢༠༠ རས་ ༥༠ བར་འབབ་པའི་ས་ཁུལ་དུ་ཁབ་ཡོད། རྒྱལ་ཚལ་འདིའི་རིགས་ཀྱི་ཤིང་སྟོང་གི་ལོ་མ་རྒྱམས་ལ་དབྱར་

ས་ཁྱ ༩.༡ རང་བྱུང་ཆེ་ཤིང་།

☞ གོང་གི་ས་ཁྱར་བལྟས་ཏེ་ཕྱོགས་སོ་སོར་ནགས་ཆལ་བྱབ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཡོང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཆན་ལ་བསམ་སྒྲུབ་ཐོངས།

དུས་ཚེ་བ་ཆེ་སྐབས་བདུན་པ་དུག་ནས་བརྒྱད་ནང་ས་
 ལ་ཟགས་ཀྱི་ཡོད། རྩ་ཡོད་མེད་ལ་གཞིར་བཞག་ན་ནགས་
 ཚལ་འདི་ནམས་བརྒྱན་གཤེར་དང་སྐམ་ཤས་ཀྱི་ལོ་མ་ཅན་
 ཀྱི་ནགས་ཚལ་གཉིས་སུ་དབྱེ། སྤ་མ་ནི་ཆར་ཚད་སེན་ནི་
 མི་ཉར་ ༥༠༠ ནས་ ༡༠༠ བར་འབབ་པའི་ས་ཁྲུལ་དུ་མཐོང་
 རྒྱ་ཡོད། ནགས་ཚལ་འདི་དག་རྒྱ་གར་གྱི་ཤར་ཕྱོགས་ས་
 ཁྲུལ་ཉེ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་འདབས་ཀྱི་མངའ་སྡེ་ཁག་དང་། རྫོང་
 ཁག་ ཨོ་ཏེ་ཤའི་རུབ་ཕྱོགས། ཆ་ཁྲིས་གར་བཅས་བྱང་ཤར་
 མངའ་སྡེ་ཁག དེ་བཞིན་རུབ་རིའི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་རི་འདབས་སུ་ཆགས་ཡོད། ཉིག་ནི་ནགས་ཚལ་འདིའི་ཤིང་སྡོང་རིགས་མང་
 བོས་གས་ཤིག་ཡིན།

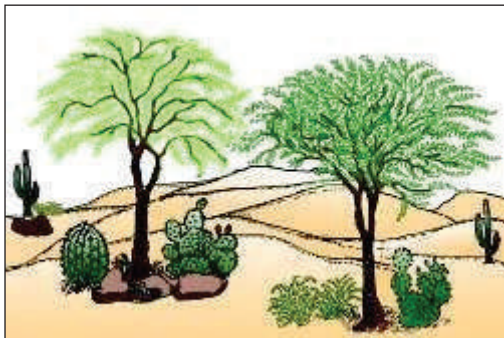

བར་རིས། ༥་༥ རྩ་ཁྲུལ་གྱི་ལོ་མ་དུས་སུ་ལྷུང་བའི་ནགས་ཚལ།

ཆར་ཚད་སེན་ནི་མི་ཉར་ ༡༠༠ ནས་ ༥༠ བར་འབབ་པའི་ས་ཁྲུལ་དུ་ལོ་འདབ་སྐམ་པའི་ནགས་ཚལ་འདི་ནམས་ཆགས་ཡོད།
 ནགས་ཚལ་འདི་དག་ནི་བྱེད་སྤྱིང་མཐོ་སྒང་དང་། བི་རྩར་མངའ་སྡེ། ལྷུང་ར་ཤར་ཤེལ་ཐང་ཁྲུལ་སོགས་ན་ཡོད། འདིའི་ཁྲུལ་དུ་ཐང་
 གཤོངས་ཆེན་པོ་ཡོད་སར་ཉིག་དང་། སྤལ། བེམ་གྱི་ཤིང་སྡོང་སོགས་སྤྱེས་ཀྱི་ཡོད་ལ། ས་ཁྲུལ་འདིའི་ས་ཆ་པལ་ཆེ་བ་ཞིང་ས་
 འདབས་ལས་དང་། ས་ཁྲུལ་འགའ་ཤས་རྩ་ཐང་དུ་བསྒྱུར་ཡོད། ནགས་ཚལ་འདི་དག་ནང་རྩ་ཐང་དུ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་རི་དྲགས་
 ཉེ་སེང་གོ་དང་། ལྷག བག ཤ་བ། སྤང་པོ་ཆེ་ལ་སོགས་དང་། བྱའི་རིགས་སྤྱ་ཚོགས་དང་། ཅངས་བ་དང་། སྤལ། དུས་སྤལ་
 སོགས་ཀྱང་ཡོད།

༡། ཆ་ཁྲུལ་གྱི་ཆེར་ཤིང་ནགས་ཚལ་དང་ཤིང་བྱ་ན།

ཆར་ཚད་སེན་ནི་མི་ཉར་ ༥༠ ལས་ཉུང་བ་འབབ་པའི་ས་ཁྲུལ་དུ་ཆེར་མ་ཅན་གྱི་ཤིང་སྡོང་དང་རྩ་ལྷུས་ (Bushes) སོགས་
 རང་བྱུང་གི་ཅི་ཤིང་ནམས་སྤྱེས་ཀྱི་ཡོད། ཅི་ཤིང་གི་རིགས་འདི་དག་ནི་རྒྱ་གར་རུབ་བྱང་དང་བྱེད་སྤྱིང་ས་ཁྲུལ་དཔེར་ན།

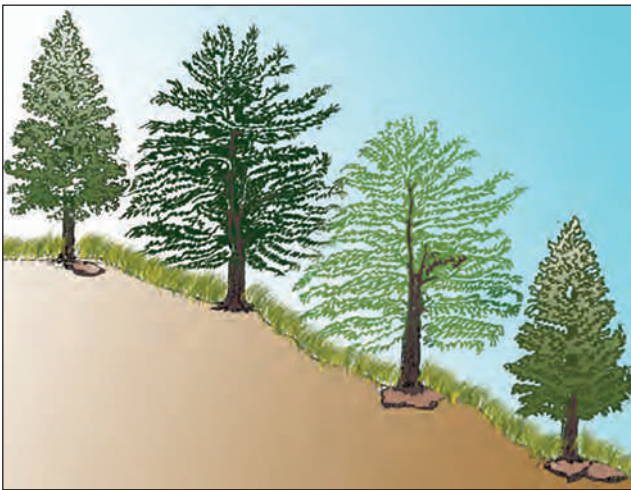
བར་རིས། ༥་༦ ཆ་ཁྲུལ་གྱི་ཆེར་ཤིང་ནགས་ཚལ་དང་
ཤིང་བྱ་ན།

གུང་རྩྏ་དང་། རྩར་སྤྲུལ། མཐུ་ལྷ་ཤར་ཤེལ་ ཆ་ཁྲིས་གར། ལྷུང་ར་ཤར་ཤེལ་
 ཏ་རི་ལྷ་རྩ་བཅས་སུ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད། ཨ་ཁེ་ཤིལ་དང་། (Acacias) སེང་
 རྩེད། སྤལ་མ། (Palms) ཏ་ལའི་ཤིང་། ལུ་པཏྱ་ཉིལ། (Euphorbias) ལྷ་
 ཤིང་ (Cacti) བཅས་ནི་ཅི་ཤིང་གི་རིགས་གཙོ་བོ་ཡིན། ཤིང་སྡོང་ནམས་
 ཐང་ཐོང་དུ་སྤྱེས་ཤིང་། དེ་དག་གི་ཅ་བ་རིང་པོ་ནམས་བརྒྱན་གཤེར་ཐོབ་
 བྱིར་གཏིང་རིང་པོར་བྱུག་ཡོད། ཤིང་སྡོང་འདིའི་རིགས་ཀྱི་གཞུང་རྩ་ནམས་

གཤམ་ཁུ་ཅན་ཡིན་པ་ནི་དེར་ཚུ་ཉར་ཆགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེའི་ཚུ་རྣམས་གང་ཉར་སྐྱབས་པར་འགྱུར་བྱིང་ལོ་མ་རྣམས་མཐུག་
ཅིང་ཚུང་བ་ཡོད། རྒྱལ་ཆལ་འདི་དག་ལ་བཞེན་ནས་སྐྱམ་ས་ཏུ་ཆེར་ཤིང་གི་རྒྱལ་ཆལ་དང་ཤིང་ཐན་རྣམས་སྐྱེ་འཆར་བྱེད་
ཀྱི་ཡོད། རྒྱལ་ཆལ་དེ་ཆོའི་ནང་ཅི་ཅི་དང་། ཁྱི་བ། རི་བོང་། སྐ། སྤྱང་གི་སྟག་མེང་གི་རྒྱང་། རྟ། ར་མོང་སོགས་རྒྱན་ཏུ་མཐོང་
ཆོས་སྤྱོད་པའི་སེམས་ཅན་རྣམས་འཆོ་གནས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༤། རི་སྐྱེས་རྒྱལ་ཆལ།

རི་བོའི་ས་ཁུལ་ཏུ་ས་མཐོ་ཏུ་སོང་བ་དང་ཆ་བྱོད་དམའ་ཏུ་བྱིན་པ་དང་བསྐྱེན་ནས་རང་བྱུང་ཅི་ཤིང་གི་རིགས་ལའང་འགྱུར་བ་
འགྲོ་ཡི་ཡོད། དེ་མཚུངས་ཆ་བྱོད་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་ནས་མཐོ་སྐང་གི་ས་ཁུལ་ཏུ་རང་བྱུང་གི་ཅི་ཤིང་གི་རིགས་བར་རིམ་བཞིན་
འབྲེལ་འགྱུར་ཡོད་པ་མཐོང་བྱུང། བྱོད་ཁུལ་གྱི་རྒྱལ་ཆལ་རྣམས་མཆོ་འོས་ནས་མཐོ་ཆད་མི་ཤར་ ༡༠༠༠ ར་ས་ ༣༠༠༠ བར་གྱི་
མཆོམས་སྤྱ་ཆགས་ཡོད། དེའི་ཁུལ་ཏུ་ལོ་མ་རྒྱན་ཏུ་ལྗང་ཞིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་ལོ་འདབ་སྟེ། སྤར་ཁ་དང་། བེ་ཤིང་གིས་བྱུང་ཡོད།

བར་རིས། ༩་༣ རི་སྐྱེས་རྒྱལ་ཆལ།

མཆོ་འོས་ནས་མཐོ་ཆད་མི་ཤར་ ༡༥༠༠ ར་ས་ ༣༠༠༠
བར་གྱི་མཆོམས་སྤྱ་ཆགས་པའི་ཆ་ཁུལ་གྱི་རྒྱལ་ཆལ་ནང་
ཐང་ཤིང་དང་། ཤིང་སྟག་མ། དཔུལ་ཤིང་། ལྷང་མ། སེ་ཁྱོད་
ལྷ་བྱའི་ཤིང་སྤྱང་རྣམས་སྐྱེ་ཡི་ཡོད། རྒྱལ་ཆལ་འདི་དག་
པལ་ཆེ་བ་ནི་མ་ལ་ཡའི་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་འོས་སྤྱ་བྱུང་ཡོད་ཅིང་།
དེ་བཞེན་རྒྱ་གར་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་དང་བྱང་ཤར་གྱི་ས་མཐོའི་ཁུལ་
ཏུ་བྱུང་ཡོད། ས་བབ་མཐོ་བའི་ས་ཁུལ་ཏུ་ཆ་བྱོད་སྐྱེམས་
པའི་རྩ་ཐང་མཐོང་ཆོས་སྤྱོད་པ་ཞིག་ཡིན། སྤྱིར་བཏང་མཆོ་
འོས་ནས་མི་ཤར་ ༣༤༠༠ ལྷག་གི་ཆ་བྱང་སྐྱེམ་པའི་རྒྱལ་

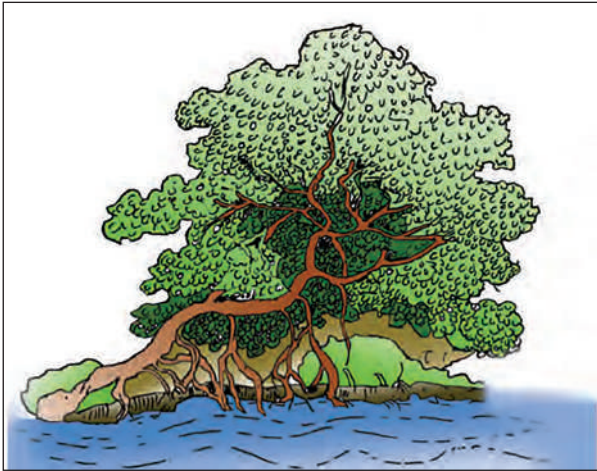
ཆལ་དང་རྩ་ཐང་རྣམས་ལ་རི་སྐྱེས་ཀྱི་ཅི་ཤིང་རྣམས་སྐྱེ་འཆར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

གསོམ་ཤིང་དང་། རྟག་པ། (Juniper) ཐང་ཤིང་། (Pines) ཤིང་སྟག་པ་ (Birches) བཅས་ནི་རྒྱལ་ཆལ་འདི་དག་གི་ནང་རྒྱན་
ཏུ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་ཤིང་སྤྱང་རྣམས་ཡིན། འོན་ཀྱང་ཤིང་སྤྱང་དེ་དག་གངས་རིའི་མཆོམས་སྤྱ་སྐྱེམས་མཆོམས་འཆར་ལོངས་
མི་བྱེད་པར་རྩ་ལྷུ་དང་ཤིང་ཐན་ལྷན་ཏུ་འབྲེལ་ནས་རི་སྐྱེས་ཀྱི་རྩ་ཐང་གི་ནང་ཏུ་འཐེམ་འགྲོ་བ་ཡིན། དེ་དག་ནི་གྲུ་རར་དང་རྩ་
ཀར་ཕལ་ (Gujjars and Bakarwals) ལྷ་བྱའི་འཕྲོག་པའི་ཆོ་བ་རྣམས་ཀྱིས་རྩ་ཐ་སའི་ཆེད་ཏུ་རྒྱ་ཆེར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ས་
བབ་མཐོ་སར་སྤྱོད་པ་ (Mosses) དང་རྩ་ལྷུ་ (Lichens) རྣམས་ནི་ཏུ་རྒྱའི་ (Tundra) ཅི་ཤིང་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན།

རྒྱལ་ཆལ་འདི་དག་ནང་རྒྱན་ཏུ་མཐོང་བའི་སྤྱོད་ཆགས་ནི་ཁྲ་མིར་གྱི་ཤ་བ་དང་། ཤ་བ་ཁ་ཁ། ཁྱོད་སྐྱེས་ལུག་ རི་བོང་། བོད་

ཀྱི་གཙོ་དཔྱད། གཡལ་ག གངས་གཞིག ཉགས་ཀྱི། ར་ཚོད། དོམ་ཁ་དམར་པོ། སྤྱ་ག་མཐུག་པའི་ར་ལུག་སོགས་ཡིན།

མཚོ་ཁའི་ཚུ་ཤིང་།

བར་རིས། 3-2 མཚོ་ཁའི་ཚུ་ཤིང་།

མཚོ་ཁའི་ཚུ་ཤིང་ནི་ཚུ་རྒྱབས་ཀྱིས་ཤུགས་རྒྱུན་ཐེབས་པའི་
མཚོ་འབྲམ་ཀྱི་ས་ཁུལ་བརྒྱན་པའི་ཕྱོགས་སུ་སྤྱེ་ཞིང། དེ་ལྟ་བུའི་
མཚོ་འབྲམ་ཁུལ་དུ་འདམ་དང་སྟེགས་རོ་སོགས་གསོག་གི་ཡོད།
མཚོ་ཁའི་ཚུ་ཤིང་སྤྱག་པོ་དེ་དག་ནི་ཅ་བ་རྒྱའི་ནང་དུ་འཐེམས་
པའི་ཅེ་ཤིང་གས་ཤིག་ཡིན། ཚུ་པོ་གརྒྱ་དང། མ་རྩ་རྩ་ཏེ། ཀྱིལ།
གོ་དུ་བ་རི། ཀ་མེ་རི་བཙས་ཀྱི་གམ་ཁར་ཅེ་ཤིང་འདི་དག་སྤྱེ་
ཞིང། གརྒྱ་དང་རྩ་མཚོ་ག་ཁ་འབབ་ཀྱི་གམ་ཁར་ཤིང་རིགས་སུ་རྩ་
རི་ཞེས་བ་སྤྱེ་ཞིང། ཤིང་རིགས་འདི་དག་གི་ཤིང་ཆ་མཐུགས་
པོ་ཡོད། དེ་བཞིན་ཉ་ལ་དང། བེ་ཉ། ཀུམ་ར་དང་ཨ་གླར་

སོགས་ཀྱང་གམ་ཁའི་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་སུ་སྤྱེས་ཀྱི་ཡོད། བརྒྱལ་འོ་སྤྱག་ནི་ནགས་ཚལ་འདིའི་ནང་གི་སློག་ཆགས་གྲགས་ཆེན་
ཞིག་ཡིན་ཞིང། རུས་སྤལ་དང། ཚུ་སྟོན། ཚུ་སྟོན་རྩ་རིས། (Gharials) དེ་བཞིན་སྤྱལ་ཡང་ནགས་ཚལ་འདིའི་ནང་གནས་ཀྱི་ཡོད།

ཕྱོགས་བཟུང་གྱིས།

- ☞ གཡལ་སྤྱི་དེ་ཅེ་ཤིང་དང་སེམས་ཅན་ནམས་སའི་གོ་ལའི་སྤྱི་ཅ་སྤྱོད་ས་སུ་སོང་ན་གང་འབྱུང་ངམ།
- ☞ སྤྱེ་དངོས་སུ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ནམ།

རི་སྤྱི་སྤྱོད་ཆགས།

བར་རིས། 3-4 རྟེན་ནགས་ཚལ་ནང་གི་ཨེ་ཤི་ཡའི་སེལ་

རྒྱ་གར་དུ་ཅེ་ཤིང་གི་རིགས་འདྲ་མིན་ཡོད་པ་ལྟར་སློག་
ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཀྱང་སྟོ་ཚོགས་ཡོད། རྒྱ་གར་ནང་པལ་ཆེར་
སློག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ 10000 ཅམ་དང། དེ་བཞིན་འདབ་
ཆགས་ཀྱི་རིགས་ 3000 ཅམ་ཡོད། དེ་དག་གིས་འཛམ་གླིང་
གི་ཁྱོན་བསྟོམས་གངས་འཕོར་བརྒྱ་ཆ་བཅུ་གསུམ་ཟིན་ཀྱི་
ཡོད། ཉ་ཡི་རིགས་ 3500 ཡོད་པ་དང། དེ་དག་གིས་འཛམ་
གླིང་གི་ཁྱོན་བསྟོམས་གངས་འཕོར་ལས་བརྒྱ་ཆ་བཅུ་གཉིས་

A large flock of flamingos is gathered in a shallow, calm body of water. In the foreground, several flamingos are standing or wading, with some showing dark plumage on their wings. In the background, many more flamingos are visible, some standing and others resting in the water. The water is a light blue-grey color, and the sky is a pale, hazy blue.

པར་རིས། ༣་༩

རྒྱ་གར་ནི་འཛམ་གླིང་སྟེང་སྟག་དང་སེང་གེ་གཉིས་ཀ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ལུ་དེ་ཡིན། རྒྱ་གར་གྱི་སེང་གེའི་རང་ལྷན་གནས་ལུ་ཨི་གུང་རྒྱུ་མངའ་སྡེའི་ནང་གི་གླིང་ནགས་ཆེལ་ (Gir Forest) ཡིན་ཞིང་། སྟག་ནི་མཐུ་ཐདེལ་མངའ་སྡེ་དང་། ལུ་བརྒྱལ་མངའ་སྡེའི་སུནྟར་རྟན། (Sundarban) ཉི་མ་ལ་ཡ་ཁུལ་གྱི་ནགས་ཆེལ་ཁོད་ཏུ་གནས་གྱི་ཡོད། གཟིག་ནི་ཞི་མའི་རིགས་ཀྱི་སེམས་ཅན་ཏུ་གཏོགས་ཤིང་། གཅན་གཟན་ཁོད་གྱི་སེམས་ཅན་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་གྱི་ཡོད། ཉི་མ་ལ་ཡ་རིའི་རྒྱུད་ཏུ་གང་རང་ཤིན་ཏུ་ཆེ་པའི་གནས་སུ་རི་དྲགས་མང་པོ་འཆོ་གནས་བྱེད་གྱི་ཡོད། ལ་དྲགས་ཀྱི་ས་མཐོའི་ཁུལ་ཏུ་གཡག་དང་། ལྷིད་ཆད་ཏུ་ཅན་(Tone) གཅིག་ཅམ་ཡོད་པའི་སྤང་ཁྱོད། གཅོད། ལྟ་རལ། (Bharal) གཉན། རྒྱང་བཅས་ཡོད། ད་དུང་ར་ཁྱོད་དང་། (Ibex) རོམ། གངས་གཟིག་མཐོང་དཀོན་པའི་རོམ་ཁྲ་དམར་པོ་བཅས་ཀྱང་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་སུ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད།

ང་ཚོས་ཡོ་རྟོག་ཆགས་སྐྱེ་དངོས་ལྷ་ཚོགས་ལྷན་པའི་ཁོར་ཕུག་སྟེ། ཟ་བུར་པའི་ཅི་ཤིང་གི་ཁོང་ནས་འདེམས་སྐྱུག་དང་། ད་བུར་
 ཅི་ཤིང་ཚོག་བཟུང་དབུང་མང་པོ་བྱས་ཏེ་སྒྲན་ལྷ་མང་པོ་ཞིག་འདེམས་སྐྱུག་ འོག་ཆགས་ཆགས་ནི་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱིས་འོ་མ་
 རྩེར་པའི་འོག་ཆགས་མང་པོའི་ཁོང་ནས་འདེམས་སྐྱུག་བྱས་ཡོད། སེམས་ཅན་དེ་དག་གིས་ང་ཚོར་ཚོ་སྟོག་དང་། སྐྱེལ་འབྲེན། ལ་
 མོར་འོགས་ལ་ཁོ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཉ་ཡིས་ང་ཚོར་བརྟན་ལྡན་ཐས་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པ་དང་། འབྲུ་སྤྱིན་རིགས་མང་པོ་ཞིག་གིས་ལོ་རྒྱུག་དང་ཤིང་འབྲས་སོགས་ཀྱི་
ཐེགས་རྒྱལ་ (Pollination) འཕོ་སྤྱེལ་ལ་ཕན་ཐོགས་བྱེད། སྤྱི་དངོས་རིགས་ཚང་མར་སྤྱི་ཁམས་མ་ལག་གི་ནང་དུ་བྱེད་ལས་རེ་
ཡོད་པས་དེ་དག་སྤང་སྤྱོད་བྱ་རྒྱུ་ནི་གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། གོང་དུ་བཤད་པ་ལྟར། མི་རྒྱུས་ཀྱིས་ཅི་ཤིང་དང་སྟོག་
ཆགས་ཀྱི་ཐོན་ཁུངས་རྒྱུ་མཉམ་བུལ་སྤྱོད་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་བྱས་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་སྤྱི་ཁམས་མ་ལག་ལ་དོ་ཕྱག་བཏང་། ཅི་ཤིང་གི་
རིགས་ ༡༣༠༠ ཙམ་སྤོངས་ལ་ཉེ་བ་ (Endangered) ཡོད་པ་དང་། སྟོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཙམ་སྤོངས་ (Extinct) སྤྱི་ཁྱུར་བ་
དང་། ཉུང་ཤས་ཤིག་སྤོང་ཉེན་ཡོད་པ། འགའ་ཞིག་ཙམ་མེད་དུ་གྱུར། རང་བྱུང་ཁམས་ལ་ཉེན་ཁ་ཆེན་ཆེན་འཕྲད་པའི་རྒྱུ་རྒྱུ་
གཙོ་པོ་ནི། འདོད་རླམ་ཆེ་བའི་རྩྭ་པ་ཚོས་ཚོང་ལས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རྩྭ་རྒྱག་པ་དང་། རྩམ་སྤྱོད་དང་བཟོ་ལས་ཀྱི་སྤྱིགས་རོས་འབག་
བཅོག་བཟོ་བ། དེ་བཞིན་ས་ཞིང་འདེབས་ལས་དང་མི་སྤྱོད་ཆེད་དུ་ནགས་ཚལ་གཅོད་འབྲེག་བྱེད་པ་བཅས་ཀྱིས་ཀྱང་ཆ་སྤྲོམས་
མེད་པ་བཟོ་བཞིན་ཡོད།

བྱིད་ཀྱིས་གསུམ་མཉམ།

རྒྱ་གར་གྱི་བརྒྱན་གཤེད་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་འགའ་ཞིག་ནི་གནས་སྤོ་བའི་འདབ་ཆགས་རྒྱུས་ཀྱིས་འཕྲོ་གནས་སྤྱི་ཁྱུར་ཡོད།
དགུན་དུས་སྤྱི་མཐེ་རྩེ་ལའི་ཁྲུང་ཁྲུང་ལྟ་བུའི་བྱ་རྒྱུས་ཁྲུང་ཁྲུང་བྱས་ནས་ཡོང་ཞིང་། བྱ་དེ་ཆོས་དགའ་མོས་ཆེ་ཤོས་བྱེད་
ས་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ཀུའི་ས་ཁུལ་རེད། བྱ་ཐང་དང་མཚོ་འབྲས་པའི་གནས་དེར་གཤོག་སྤྱོད་ཐེངས་སྤྱི་ཙམ་གྱི་ཁྲུང་ཁྲུང་དམར་པོ་སྤོང་སྟག་
མང་པོས་ཚུ་ཚུའི་འདས་རྩལ་ལས་བྱ་ཆད་བཟོས་ཏེ་བྱ་སྟག་གསོ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་ངོ་མཚར་ཆེ་བའི་མཛེས་
སྤོངས་ཁྲོད་ཀྱི་གཅིག་ཡིན་པས། དེ་ནི་ང་ཚོའི་རང་བྱུང་གི་གཅིས་ནོར་སྤྱན་སྤྱུང་ཆོགས་པ་ཞིག་མ་ཡིན་ནམ།

ཅི་ཤིང་དང་སྟོག་ཆགས་སྤང་སྤྱོད་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྤྱི་དགུང་གིས་ཐབས་ལམ་མང་པོ་ཞིག་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

- ☞ ཅི་ཤིང་དང་སྟོག་ཆགས་སྤང་སྤྱོད་ཀྱི་ཆེད་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་སྤྱི་ཁམས་ཁོར་ཕྱག་སྤང་སྤྱོད་ས་ཁུལ་བཅོ་བརྒྱད་གསུམ་
འཛུགས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་དག་ལས་ས་ཁུལ་བརྟན་གཉིས་ཏེ། སུཅར་རྩན་དང་། བན་རྩ་དེ་མི། བན་རྩ་མཚོ་ཁྲག།
ནེལ་གི་རི། བོག་རེག་ བོ་ཁོ་བར། སིམ་ལི་དཔལ། པ་ཅ་མ་རི། ཨ་ཅན་ཀཱར། ཨ་ལྷ་ར་ཀཱར་ག གངས་ཆེན་མཛོད་ལྷ།
སྤན་ན་བཅས་འཛམ་གླིང་གི་སྤྱི་ཁམས་ཁོར་ཕྱག་སྤང་སྤྱོད་ས་ཁུལ་ནང་ཚུད་ཡོད།
- ☞ བྱ་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོ་ནས་བཟུང་སྤྱི་དགུང་གིས་ཅི་ཤིང་ལྷུ་མ་ར་ (Botanical Gardens) མང་པོ་ཞིག་ལ་དཔལ་འབྱོར་དང་
ལག་ཙམ་གྱི་རོགས་སྤྱོད་བྱེད་སྟེ་ཡིན།
- ☞ སྟག་གི་ལས་གཞི་ (Project Tiger) དང་། བསེ་རུའི་ལས་གཞི། (Project Rhino) རྒྱ་གར་གྱི་བྱ་ཆེན་རྒྱག་མ་ (Bustard)
ཆེན་པོའི་ལས་གཞི་སོགས་ཁོར་ཕྱག་སྤང་སྤྱོད་ཀྱི་ལས་གཞི་སྤྱི་ཁམས་སྤོངས་ལོད།
- ☞ རང་བྱུང་གི་གཅིས་ནོར་བདག་སྤྱོད་བྱེད་པར་སྤྱི་གླིང་བརྒྱ་དང་དྲུག་དང་། རི་དྲགས་སྤང་སྤྱོད་ཀྱི་གླིང་ཁ་ལྷ་བརྒྱ་བདུན་ཅུ་

དོན་གསུམ་བཅས་གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད།

ང་ཚོ་ཚང་མས་རང་ཉིད་འཚོ་གནས་སྐབ་པར་ཁོར་ཡུག་དེ་གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་ངེས་པར་དུ་ཤེས་དགོས། རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་འཛེམས་ཐོན་མེད་པའི་གཏོར་སྐྱོན་གཏོར་རྒྱ་དེ་འབྲལ་དུ་མཚམས་འཇོག་བྱེད་སྐབ་བཅ།

བོད་ཨིན་ཐ་སྟོད་སྦྱོར་བརྗེ།

སྒོ་ལྗུམ།	Fern	ཚུ་བལ།	Algae
དམ་སྒྲ།	Fungi	མ་རེག་པའི་ཕྱི་ཤིང་གི་ཚོགས།	Virgin Vegetation
རྩ་ལྗུམ།	Bushes	སྒྲ་ཤིང་།	Cacti
བྱུག་པ།	Juniper	ཐང་ཤིང་།	Pines
ཤིང་སྟག་པ།	Birches	སྒོ་རྒྱུག་	Mosses
རྩི་རྒྱུག་	Lichens	ཐེགས་རྩུལ།	Pollination
སྦྱོངས་ལ་ཉེ་བའི།	Endangered	རྩ་སྦྱོངས།	Extinction
ཕྱི་ཤིང་ལྗུམ་ར།	Botanical Gardens	བྱ་ཆེན་རྒྱུག་མ།	Bustard

སྤྱི་ཚན།

ཀ) ཡན་འབྲིག་ལ་དེ་འདེམས་དགོས།

༡། འབྲིག་ནི་ཅི་ཡིང་གི་རིགས་གང་ཞིག་ལ་གཏོགས་སམ།

ཀ) དུམྱའི་ཅི་ཡིང་། ཁ) ཉི་མ་ལ་ཡའི་ཅི་ཡིང་། ག) མཆོ་རྒྱལ་སྐྱུ་བའི་ཅི་ཡིང་། ང་) རྒྱན་ལྗང་ཅི་ཡིང་།

༢། སིན་ཆོ་ན་ཡིང་སྤྱང་ནི་ཆར་ཆད་སེན་ཤི་མི་ཤར་ ས་ཆར་སྤྱེ།

ཀ) ༡༠༠ ལས་མང་བ། ཁ) ༡༠ ལས་ཉུང་བ། ག) ༥༠ ལས་ཉུང་བ། ང་) ༥༠ ལས་མང་བ།

༣། སིམ་ལི་དཔལ་སྤྱེ་ཁམས་སྤྱང་སྤྱོད་ས་ཁུལ་དེ་གཤམ་གྱི་མངའ་སྡེ་གང་ནང་དུ་ཡོད་དམ།

ཀ) སུན་ངལ། ཁ) དེ་སྤྱི། ག) ཨོ་ཏི་ཤ། ང་) རུབ་བརྒྱལ།

༤། འཛམ་གླིང་གི་སྤྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྤྱོད་ཁུལ་ནང་ཚུད་མེད་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྤྱོད་ཁུལ་གང་ཡིན་ནམ།

ཀ) མན་ན་སི། ཁ) མན་ནར་མཆོ་ཁུག ག) བེལ་གི་རི། ང་) སུན་ན།

ཁ) གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ཡན་བྲིས།

༡། སྤྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྤྱོད་ཟེར་ན་ག་རེ་རེད། དཔེར་མཆོན་གཉིས་ཞོག།

༢། ཆ་ཁུལ་དང་རི་ཁུལ་གྱི་ཅི་ཡིང་ལ་གནས་པའི་སློབ་ཆགས་གཉིས་ཀྱི་མིང་ཤོད།

༣། ཁྱད་པར་བྲིས།

ཀ) ཅི་ཡིང་དང་སློབ་ཆགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་བྲིས།

ཁ) ཆ་ཁུལ་གྱི་རྒྱན་ལྗང་ནགས་ཆལ། ཆ་ཁུལ་གྱི་ལོ་མ་དུས་སྤྱང་བའི་ནགས་ཆལ།

༤། རྒྱ་གར་དུ་ཡོད་པའི་ཅི་ཡིང་གི་རིགས་མི་འདྲ་བའི་མིང་ཤོད། ས་མཐོའི་ཅི་ཡིང་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱུ་

ག) བྱེད་སྒོ།

༡། རང་གི་ཉེ་འཁོར་དུ་སྤྲོན་གྱི་རྒྱས་པ་ལྡན་པའི་ཡིང་སྤྱང་འགའ་ཞིག་ཆོལ།

༢། ནགས་ཆལ་དང་རི་དྲགས་ལས་རྒྱ་ཆ་ལེན་པའི་ལས་རིགས་ལྗང་མིང་བྲིས།

༣། རི་དྲགས་ཀྱི་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་སྟོན་པའི་སྤྲོན་པ་གཤམ་ཆོགས་བཅད་ཅིག་བྲིས།

༤། ཡིང་སྤྱང་འདེབས་འཛུགས་ཀྱི་གལ་གནད་སྟོན་པའི་སྤྲོན་པ་གྲག་གྱི་འཁྲབ་གཞུང་ཞིག་བྲིས།

༥། རང་གི་སྤྱེས་སྐར་རམ་ཡང་ན་བྲིས་མི་གང་རུང་ཞིག་གི་སྤྱེས་སྐར་ཉིན་ཡིང་སྤྱང་ཞིག་འདེབས་དགོས། ཡིང་སྤྱང་དུས་ཆོགས་

གང་གི་སྐབས་སུ་སྤྱི་འཆར་མཁོག་པོ་ཡོད་མེད་ལ་དོ་སྣང་བྱོས།

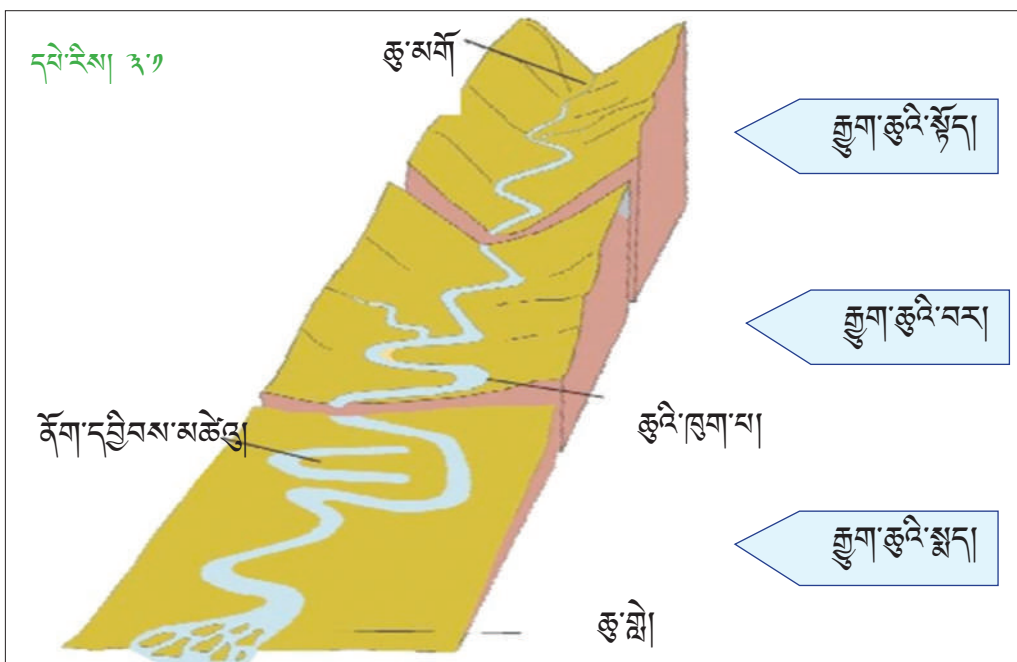
ག) ས་ཁུལ་སྒོངས།

༡། རྒྱ་ལྗང་ནགས་ཚལ་གྱི་ས་ཁུལ་ཁག

༢། ཚལ་ཁུལ་ལོ་འདབ་ནགས་ཚལ།

༣། རྒྱ་གར་གྱི་ཤར་ལྷོ་རྒྱུབ་བྱང་བཅས་ཕྱོགས་བཞི་ཀར་ཡོད་པའི་སྤྱི་མིང་གཉིས་རེ་ས་ཁུལ་ནང་སྒོངས།

॥ कु'दके ॥

ལྷ་མོ་ (Drainage) ཞེས་ཆ་ཞིག་གི་ཚུལ་མ་ལག་ལ་ཟེར། བྱང་ཁྲིས་ས་ཁུལ་སྤེང་ནས་ཕྱོགས་སོ་སོ་ནས་བརྒྱུར་བའི་ཚུ་
 བརྒྱུན་པ་ལྟ་བུ་འདྲེས་ན་ཚུ་མོའི་མ་ལག་གཙོ་བོ་འབྲུག་པ་ཤེས་ཐུག། དེས་མཐའ་མཐུག་ཏུ་མཆོུ་དང་། མཆོ། ཡང་ན་རྒྱ་མཆོ་
 ལྷ་མོའི་ཚུལ་ཕྱང་བོ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་འབབ་པར་བྱེད། ཚུ་མོའི་མ་ལག་གཅིག་ནས་འབབ་པའི་ས་ཁུལ་དེར་ཚུལ་གཞིར་པ་
 (Drainage Basin) ཟེར། ས་ཁུལ་ཐོག་ནས་ཞིབ་ཆ་གས་བྱས་ནས་བལྟས་ན། རི་བོ་འཕམ་ས་མཐོའི་ཁུལ་དུ་ཚུལ་འབབ་རྒྱུ་གཉིས་
 སྤྱ་འབྱེད་པར་སྟོན། དེ་འདྲའི་ས་མཐོའི་ཁུལ་ལ་ཚུལ་དབྱེ་མཆའ་ས་ (Water Divide) ཞེས་ཟེར།

ཕྱ་གར་གྱི་ཁྱ་འགྲོའི་ཨ་ལག་ཁག

ཡུ་གར་གྱི་ཆུ་པོའི་མ་ལག་ཁག་ནི་གཙོ་པོ་ཡུ་གར་གྱི་དམིང་གི་ས་མཐོའི་ནམ་པས་དབར་ཏུ་བརྒྱུར་བས་ཡུ་གར་གྱི་ཆུ་པོ་
ནམས་ལ་སྤེལ་བྱ་ཆེན་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་སྤེལ་བ་སྟེ།

- ༡། ཏི་མ་ལ་ཡའི་གཙང་པོ་ཁག
 ༢། ཟུང་སྒྲིང་གཙང་པོ་ཁག

གྲུ་གར་གྱི་ས་ཁམས་ནས་མཆེད་པའི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་གཙང་པོ་དང་བྱེད་མྱིང་གཙང་པོ་གཉིས་ལ་བྱང་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། དེ་ནི་
 ཉི་མ་ལ་ཡའི་གཙང་པོ་ཁག་ལ་ཡུན་གནས་གཙང་པོ་ (Perennial Rivers) དང་། གཙང་པོ་དེ་དག་ལ་ཆར་ཆུ་དང་དེ་བཞིན་
 རི་མཐོན་པོ་རྒྱམས་ནས་བཞུས་པའི་གངས་ཆུ་ཡང་ཡོད། ཉི་མ་ལ་ཡའི་ཆུ་པོ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཏེ། སུཁྱེ་ཁ་འབབ་དང་རྟ་མཆོག་ཁ་

འབབ་གཉིས་ནི་བྱང་ཕྱོགས་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་རི་གཤམས་ནས་ཐོག་རོང་ (George) བཅོས་ཡོད། ཉི་མ་ལ་ཡའི་ཚུ་བོ་དེ་དག་གི་མགོ་ཁུངས་ནས་རྒྱ་མཚོའི་བར་དུ་བཞུར་ལམ་རིང་པོ་ཡོད།

སྟོད་དུ་འདམ་ཐབ་དང་བྱེ་མའི་ཕུང་པོ་ཆེན་པོ་འབྱེད་ཏེ་རིམ་གྱིས་ཐང་འགོ་བ་དང་། བར་དང་སྟང་དུ་ཆུའི་ཁྱུག་པ་དང་ནོག་དབྱིབས་མཆོད་སོགས་ཆགས་ཤིང་། རྒྱ་དུ་ཆུ་སྒྲེ་ཆང་མས་ཕྱོགས་གཅིག་དུ་སྟངས་པའི་སྟེགས་མས་བྱར་གསུམ་ཆུ་སྒྲེ་ (Delta) ཡང་སྐྱུན་ཡོད།

བྱེད་སྒྲིང་གཙང་པོ་མང་པོ་ཞིག་ཆར་ཆུ་ལ་བརྟེན་ནས་བཞུར་གྱིན་ཡོད་པས་དེ་དག་དུས་ཆེགས་ལ་ལྟོས་པ་ཡིན། གླུ་དུས་སུ་གཙང་པོ་ཆེན་པོ་དག་གི་ཆུ་ཡང་ཉུང་དུ་འགྲོ། བྱེད་སྒྲིང་གཙང་པོ་ནམས་ཉི་མ་ལ་ཡའི་གཙང་པོ་དང་བསྐྱར་ན་རྒྱག་ཐག་ཉི་ཞིང་གཏིང་ཐབ་པ་ཡིན། གང་ལྟར་དེ་དག་ལས་ཁ་ཤས་དབུས་ཀྱི་མཐོ་སྒང་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བྱུང་ཕྱོགས་སུ་རྒྱག་གིན་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་འདི་ལྟ་བུའི་གཙང་པོ་ཆེན་པོ་གཉིས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་བཅ། རྒྱ་གར་བྱེད་སྒྲིང་གཙང་པོ་མང་ཆེ་བ་བྱུང་རི་ (Western Ghat) ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྱུག་ (Bay of Bengal) ཕྱོགས་སུ་རྒྱག་བཞིན་ཡོད།

༡། ཉི་མ་ལ་ཡའི་གཙང་པོ།

ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་གཙང་པོ་ཆེ་ཁག་ནི། སེཌ་ཁ་འབབ་དང་། རྩ་མོ་གཤྲུ། རྩ་མཚོ་གཤྲུ་ཁ་འབབ་བཅས་ཡིན། རྩ་མོ་འདི་དག་ནི་བཞུར་རྒྱུ་རིང་ཞིང་ཆུ་སྒྲན་ཆེན་པོ་མང་པོས་སྐྱེལ་ཡོད། རྩ་མོ་ཞིག་ཆུ་སྒྲན་དང་སྟང་དུ་བཞུར་ཡོང་བ་དེ་ལ་ཆུ་བོའི་མ་ལག་ (River System) ཅེས་བརྗོད་ཆོག།

སེཌ་ཁ་འབབ།

རྒྱ་གར་གྱི་ཆུ་བོ་སེཌ་ཁ་འབབ་ནི་བོད་ཀྱི་གངས་ཉི་མའི་འགྲམ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བྱུང་ཕྱོགས་སུ་བཞུར་ནས་ལ་དྲགས་ཁུལ་བརྒྱུད་རྒྱ་གར་ནང་འཛུལ་གྱི་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱི་ས་ཁུལ་དེར་ཐོག་རོང་ཡིད་དུ་འོང་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། ཆུ་སྒྲན་འགའ་ཤས་ཏེ། ཟངས་ཀར། ལུ་བ། ཤལ་ལག་ ཅུན་ཇ་བཅས་ཀྱི་ཕྱི་རྒྱུ་ས་ཁུལ་ནས་སེཌ་ཁ་འབབ་དང་མཉམ་དུ་འབྲེས། སེཌ་ཁ་འབབ་ནི་སྐལ་ཏེ་སྐལ་དང་སྐལ་ལི་ལི་སྐལ་བཅས་བརྒྱུད་དེ་ཨ་འོ་ཀ་ (Attok) རི་རྒྱུད་ནས་བཞུར་ཅིང་། བྱང་ཆེན་ཁ་འབབ་དང་། ཟླ་ཨ་ས། ར་ཟླ། ཆེ་རྒྱལ། རི་ལུམ་བཅས་མཉམ་དུ་འབྲས་ནས་པ་ཀི་སྐལ་གྱི་མི་ཐན་གོ་འེའི་ཉི་འགྲམ་དུ་སེཌ་ཁ་འབབ་དང་འབྲེས་གྱི་ཡོད། དེ་ནས་ལྟོ་ཕྱོགས་སུ་བཞུར་ཏེ་མཐར་ཀ་ར་ཆེའི་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་པའི་ཨ་རབ་རྒྱ་མཚོར་འབབ། སེཌ་ཁ་འབབ་ལ་ཁྱོད་བསྐྱེམས་རིང་ཆད་ཀི་ལོ་མི་ཉར་ ༣༥༠༠ ཡོད་པས་འཛམ་གླིང་གི་ཆུ་བོ་ཆེས་རིང་གས་ཤིག་ཡིན།

རྩ་མོ་གཤྲུ།

རྩ་མོ་གཤྲུའི་ཆུ་མགོ་རྩ་གི་ར་ཐི་ (Bhagirathi) ནི་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་སྡེ་ལྷུན་རྩ་ཁར་ཡོད་པའི་གཤྲུའི་འབྲགས་རོམ་ (Gangotri Glacier) དང་དེ་མཉམ་པ་ལྷུག་གི་ཨ་ལག་ནན་ཏྲ་ (Devaprayag) གཉིས་ཡིན། ཏེ་རི་རྒྱར་རི་ནས་ཐང་ངོས་སུ་འབབ།

འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སློབ་དེབ།

གསལ་ཆུ་ཐོ་དེར་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱ་ནས་འབབ་པའི་ཆུ་ཕྲན་མང་པོ་ཞིག་འདུས་ཤིང་། དེ་དག་ལས་འགའ་ཤས་ནི་གཙང་པོ་ཆེ་ལག་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན། ཡ་ལུ་ན་དང་། ཟླ་ཟླ་ར། གན་རྟག་གྲོ་སི་བཅས་ཡིན། ཆུ་ཐོ་ཡ་ལུ་ན་ནི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་ཡུལ་གྱི་ཡ་ལུ་ནོ་ཏི་

ས་ཁ། ༡ ཆུ་གར་གྱི་གཙང་པོ་དང་མཚོ་ཁག

འབྲུགས་རོམ་ (Yamunotri Glacier) ལས་འབབ་ཅིང་། གར་དང་མཉམ་དུ་གཡས་ཕྱོགས་སུ་རྒྱག་སྟེ་ཨ་ལྷ་ཏུ་བླང་ (Allahabad) རུ་གར་དང་རྩྭ་ཏུ་འབྱས། རྩྭ་ར་དང་། གན་རྒྱག་གྲོ་མི་བཅས་ནི་བལ་ཡུལ་གྱི་རྟེ་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱད་ནས་འབབ་ཅིང་། དེ་དག་ནི་ལོ་ལྷར་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐང་གཤོང་ཁུལ་དུ་རྒྱ་ལོག་གིས་རྒྱུན་པས་ཆེ་སྟག་དང་རྒྱ་ལོར་ལ་གཞོན་སྟུང་ཆབས་ཆེན་གཏོང་བའི་རྒྱ་བོ་རྩམས་ཡིན་ལ་ས་ཞིང་རྩམས་གཤེན་པོར་བཅོ་བའི་རྒྱ་བོ་རྩམས་ཀྱང་ཡིན།

བྱེད་སྒྲིང་མཐོ་སྒང་ (Peninsula Plateau) ནས་བཞུར་ཡོང་བའི་རྒྱ་མཚན་གཙོ་བོ་ཆམ་རྩལ་དང་། བེ་ཏ། སྟོན་སོགས་དང་། གཡས་གཡོན་གྱི་རྒྱ་དང་འབྲེས་ནས་གར་ཁྲུའི་རྒྱ་བོ་ཤར་ཕྱོགས་སུ་རུབ་བརྒྱལ་གྱི་ཡུལ་ས་ར་ཀླའི་ (Farakka) བར་དུ་འབབ་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་གར་ཁྲུའི་བྱར་གསུམ་རྒྱ་མེ་ (Delta) ཡི་མཐའ་མཐུག་ཡིན། འདི་ནས་རྒྱ་བོ་དེའི་རྒྱ་ཁག་གཉིས་སུ་གྲེས་པ་ལས། རྩྭ་གི་ར་ཐ་རུ་ལྷོ་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྲག་དང་། རྒྱ་བོའི་ཨ་མ་རྩོ་ཕྱོགས་སུ་རྩ་མཆོག་ཁ་འབབ་དང་འབྲེས་ནས་བརྒྱལ་འཕྲུལ་དུ་འབབ་སྐབས་རྒྱ་བོ་དེར་མཚན་ན་ (Meghna) ཞེས་ཟེར། རྒྱ་བོ་ཆེན་པོ་དེ་མཐར་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྲག་ནང་འབབ་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་བོ་དེ་དག་གིས་བསྐྱུན་པའི་བྱར་གསུམ་རྒྱ་མེ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ནི་སུར་རྩྭ་བྱར་གསུམ་རྒྱ་མེ་ (Sundarban Delta) ཟེར།

གར་ཁྲུའི་རྒྱ་བོའི་རིང་ཆད་ལ་གི་ལོ་མི་ཏར་ ༣༥༠༠ ལྷག་ཡོད། ཨ་མ་རྩ་ལ་ནི་སེཌ་ཁ་འབབ་དང་རྒྱ་མོ་གར་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་ཆགས་ཡོད། ཨ་མ་རྩ་ལ་ནས་སུར་རྩྭ་བར་གྱི་ཐང་ཆེན་རྒྱ་ཁྲིན་ལ་གི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༥༠༠ ཅམ་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་བོ་ཐུར་དུ་འབབ་ཆད་མི་ཏར་ ༣༠༠ ཅམ་ལས་མེད། ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། གི་ལོ་མི་ཏར་ ༤ ལ་ཐུར་དུ་འབབ་ཡུལ་མི་ཏར་ ༡ ཅམ་ཡོད། རྒྱ་མཆོན་དེའི་ཕྱིར་རྒྱ་བོ་འདི་ཀྱག་ཀྱོག་གི་རྩམ་པ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད།

རྩ་མཆོག་ཁ་འབབ།

རྩ་མཆོག་ཁ་འབབ་ནི་གངས་རྟེ་སའི་ཤར་དུ་སེཌ་ཁ་འབབ་དང་སྒང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཀྱི་རྒྱ་མགོ་དང་རྟེ་ས་ནས་འབབ་པའི་བོད་ཀྱི་གཙང་པོ་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་བོ་དེ་སེཌ་ཁ་འབབ་ལས་ཅུང་རིང་ཞིང་། བཞུར་ཡུལ་སལ་ཆེ་བ་རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱི་རོལ་ཏུ་ཡོད། ཤར་ཕྱོགས་སུ་རྟེ་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱད་དང་འབྲེལ་ནས་འབབ་ཅིང་། དེ་བོ་གནམ་ལྷགས་འབར་བ་ (Namcha Barwa) ནས་ཚུར་ཁ་བསྐྱར་རྟེ་རྒྱ་གར་གྱི་ཨ་རུ་ན་ཅལ་མངའ་སྡེའི་ནང་འབབ་ཀྱི་ཡོད། གནས་དེར་རྒྱ་བོ་དེའི་མིང་ལ་རྩི་རྩང་ཟེར། རྟེ་རྩང་དང་ལོ་རྟེ་སོགས་རྒྱ་མཚན་མང་པོ་འདུས་ནས་ཨ་སམ་ཕྱོགས་སུ་འབབ་སྐབས་རྩ་མ་ཐུང་ཞེས་འཛིན་ཀྱི་ཡོད།

བོད་ནི་གང་ངར་ཆེ་ཞིང་སྐམ་ཤས་ཆེ་བའི་ཡུལ་ཞིག་ཡིན་པས་རྒྱའི་འཛོར་ཆད་དང་འདམ་ཅུང་། རྒྱ་གར་ནི་ཆར་པ་མང་བས་རྒྱའི་འཛོར་ཆད་ཆེ་ཞིང་འདམ་མང་སྐབས། ཆར་དུས་སུ་ལོ་ལྷར་གཙང་པོ་འདི་རྒྱས་རྟེ་ཨ་སམ་དང་བརྒྱལ་ལ་དེའུ་གཉིས་ལ་རྒྱ་ལོག་གིས་གཞོན་སྟུང་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་གཙང་པོ་གཞན་དང་མི་འདྲ་བར་གཙང་པོ་འདིའི་རྒྱ་ཞབས་སུ་འདམ་རྟེ་ག་མང་པོ་ཆགས་ནས་གཙང་པོའི་རྒྱ་ཆད་མཐོ་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

ནར་མ་རྒྱ་གཙང་པོ།

ཏ་ཅི་གཙང་པོ།

ལྷོ་དྲུ་མ་རིའི་གཙང་པོ།

35

གྲ་བཅས་ཡིན། ལུ་ཐན་མཐའ་མ་གསུམ་ནི་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པས་ལུ་ཐན་དང་རྒྱ་ཁྱོན་ཆེ་བར་བརྟེན་ལྷོ་ཕྱོགས་གརྒྱ་ (Dakshin Ganga) ཞེས་གྲང་བྱ་གས།

མ་ཏ་ན་རྩི་གཙང་པོ།

མ་ཏ་ན་རྩི་ཞེས་པ་ནི་ཡུལ་ཆ་རྩིས་གར་མཐོ་སྒང་ནས་བབས་ཏེ་ཨོ་ཏི་ཤུ་བརྒྱད་ནས་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྱག་ཏུ་འབབ་ཅིང་ལུ་ཐན་ཆེན་པོ་ལ་གེ་ལོ་མི་ཏར་ ༡༤༠ ཅམ་ཡོད། ལུ་ཐན་འབབ་རྒྱུད་ནི་ཡུལ་མཐུ་རྒྱུ་དང་། ཆ་རྩིས་གར་། ལྷར་ཁརྒྱ། ཨོ་ཏི་བཅས་དང་ཐུན་མོང་དུ་སྦྲུང་།

ཀྱིཏྱ་གཙང་པོ།

གཙང་པོ་དེའི་ཡོང་ཁུངས་མ་རྒྱ་བ་ལེ་ཤུ་ཕར་གྱི་ཉེ་འགམ་གྱི་ལུ་ཐན་ཅིག་ཡིན། གེ་ལོ་མི་ཏར་ ༡༩༠༠ ཅམ་བརྒྱར་ཏེ་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྱག་ཏུ་འབབ། ཏུན་ལྷ་བ་ (Tungabhadra) དང་། ཀོ་ཡ་ན། (Koayana) ལྷ་ཏ་པ་ལྷ། (Ghatprabha) ལུ་སེ། རྩི་མ་ (Bhima) ལ་སོགས་ནི་གཙང་པོ་འདིའི་ལུ་ཐན་ཁག་ཡིན། གཙང་པོ་དེའི་ལུ་ཐན་མཐུ་རྒྱུ་དང་། ཨན་བ་པ་དེག་བཅས་སུ་ཐུན་མོང་ཡིན།

ཀ་མེ་རི་གཙང་པོ།

ཀ་མེ་རི་གཙང་པོ་དེ་འགོ་ཁུངས་ནི་རུབ་རིའི་རྒྱུད་ཀྱི་ལུ་ཐན་ལེ་རིའི་རྒྱུད་ཡིན་ཞིང་། ཏ་མིལ་རྒྱ་རྒྱུའི་ཀུ་ཏུ་ལོར་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་བརྒྱལ་མཆོ་ཁྱག་ཏུ་འབབ། ལུ་ཐན་ཆེན་པོ་ཆེན་གེ་ལོ་མི་ཏར་ ༡༤༠ ཅམ་དང་། ལུ་ཐན་གཙོ་བོ་ཨམ་པ་པ་ཏེ་དང་། ལྷ་བ་ནི། ཏེ་མ་པ་ཏེ། ཀ་རྩི་ནི་བཅས་ཡིན། གཙང་པོ་དེས་ཀར་རྒྱ་ཏག་དང་། ཀེ་ར་ལ། ཏ་མིལ་རྒྱ་རྒྱུ་བཅས་ཀྱི་ས་ཁུལ་འགའ་ཞིག་ལ་འཕྱང་ལུ་ཐན་ཡོད།

ལུ་ཐན་ཆེན་པོ་འདི་དག་ལས་གཞན་ཡང་ཤར་ཕྱོགས་སུ་འབབ་པའི་ལུ་ཐན་ལུ་ཐན་པ་འགའ་ཞིག་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། དུ་མོ་རྟར་ (Damoder) དང་། བརྒྱའི། (Brahmani) བེ་ཏར་ནི། (Baitarni) ལུ་རྩན་རེ་ཁ་ (Subarnrekha) སོགས་ཡིན།

༡། མཆོ།

ཁྱེད་ཀྱིས་ཀུལ་མེར་གྱི་ལུང་གཤོངས་དང་། ལྷན་གསུམ་ཅན་གྱི་ཏལ་མཆོ། (Dal Lake) ཁང་པའི་བྲུ་གཟིངས། (House Boats) ཤིང་ཏུ་འཁོར་ལོ་སོགས་ལ་རྒྱས་མངའ་ཡོད་མིང་ལ། དེ་དག་གིས་ལོ་ལྷར་ཡུལ་སྒྲོར་སྒྲོ་འཆམ་པ་སྒྲོང་ཐག་མང་པོ་འགྲུག་གི་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་དེ་བཞིན་མཆོའི་ཉེ་འགམ་གྱི་ཡུལ་སྒྲོར་སྒྲོ་འཆམ་ཁུལ་གཞན་ལ་ལྷ་སྒྲོར་བྲས་ནས་བྲུ་གཟིངས་གཏོང་བ་དང་། ལུ་ཐན་ལ། ལུ་ཐན་སོགས་ལ་རོལ་སྒྲོང་ཡོད་མིང་།

གལ་སྲིད་ཤི་ན་གྲར་དང་ནི་ནི་ཏུ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་སྒྲོར་སྒྲོ་འཆམ་གྱི་ཡུལ་དུ་གྲུར་པའི་ས་ཆ་རྣམས་ལ་མཆོ་མོ་ཞིག་མེད་ན།

པར་རིས། ༣.༩ ཇལ་མཚོ། ཀཤ་མིང།

དེ་དག་དང་སངས་ལྷ་ན་སྤྱག་པ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་མིན་དམ། བྱེད་
གིས་ཡུལ་སྐོར་སྤྱོད་འཆམ་བྱེད་ཡུལ་དུ་གྱུར་པའི་ས་ཆ་རྣམས་
ལ་མཚོ་ཡོད་པའི་གཤམ་གཞན་དེ་ཤེས་ཐབས་བྱས་ཡོད་དམ།
མཚོ་མོ་རྣམས་ཡུལ་སྐོར་སྤྱོད་འཆམ་བྱེད་ཡུལ་དུ་གྱུར་པ་ཙམ་
མིན་པར་ད་དུང་འགྲོ་བ་མི་ལ་ཕྱོགས་མང་པོ་ཞིག་ནས་པན་
ཐོགས་ཡོད་པ་རེད།

རྒྱ་གར་ལ་མཚོ་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་དེ་དག་གི་ཆེ་ཆུང་དང་
བྱང་ཆོས་སོགས་མི་འདྲ་བ་ཡོད། མཚོ་མང་ཆེ་བ་ནི་གཏན་དུ་
གནས་ཀྱང་མཚོ་འགའ་ཤས་ལ་ཆར་དུས་ཁོ་ནར་རྒྱ་ཡོད་པ་

ནི་དཔེར་ན། བྱེད་སྐྱམ་སའི་ས་ཁུལ་ནང་གི་ཆུ་མཛོད་ལྷ་བྱ་ཡིན། མཚོ་འགའ་ཤས་ནི་གངས་དང་འབྲུགས་པའི་ཆུ་ཡི་འབྲས་བྱ་
ཡིན། གཞན་འགའ་ཤས་ནི། ཆུང་དང་ཆུ་བོའི་བྱ་གཞག་མིའི་བྱ་གཞག་བཙས་ཀྱི་འབྲས་བྱ་ཡིན།

ཆུའི་ཁྲག་པར་རྒྱན་ཆད་མེད་པར་འབྱུང་བའི་རིམ་ཐད་ཀྱིས་ཁྲག་པ་དེ་ཆུ་ལས་ལོགས་སུ་ཆད་ནས་འོག་དབྱིབས་མཆེད་
བཅོས་ཡོད། མཚོ་ཁའི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་མཚོ་དཔེར་ན། ཆེ་ཡི་ཀ་ (Chilika) དང་། མཚོ་ཕུ་ལི་ཀའི། (Pulicat) མཚོ་གོ་ལེ་རུ་
(Kolleru) ལྷ་བྱ་རེད། སྐྱམ་སར་འབབ་པའི་ས་ཁུལ་དུ་ཆགས་པའི་མཚོ་ནི་མཚམས་རེར་དུས་ཆེགས་དང་བསྐྱེད་ནས་ཆགས་
ཀྱི་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱ་སྤྱོད་ཀྱི་མཚོ་སམ་རྩར་ལྷ་བྱ་རེད། མཚོ་འདི་ནི་ཆུ་ཆུའི་མཚོ་ཞིག་རེད། དེ་ཆུ་ཐོན་སྐྱེད་ཆེད་བེད་སྤྱོད་བྱེད་
ཀྱི་ཡོད།

འཕྲུང་རྒྱ་ཡོད་པའི་མཚོ་མང་ཆེ་བ་ཉི་མ་ལ་ཡའི་ས་ཁུལ་དུ་ཆགས་ཡོད། དེ་དག་ནི་འབྲུགས་རོམ་ལས་བྱུབ་པ་རེད། ཆེག་
གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། དེ་དག་ནི་འབྲུགས་རོམ་གྱིས་མཚོ་གཞོང་ཞིག་བྱས་ནས་བྱིས་སུ་གངས་བཟུས་ནས་མཚོ་གཞོང་དེ་
ཁེངས་པའི་སྐབས་སུ་ཆགས་པ་རེད། དེ་ལས་ཕྱོག་ཉེ་མཇུག་དང་ཀཤ་མིང་ཁུལ་གྱི་ཕུ་ལ་མཚོ་ནི་ས་རིམ་འགྲུལ་སྤྱོད་ (Tectonic
Activity) ཀྱི་འབྲས་བྱ་ཞིག་ཡིན་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་འཕྲུང་རྒྱའི་མཚོ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན། ད་དུང་ཇལ་མཚོ་དང་། རྟེན་ཏལ། ལྷ་ལྷ་ཏལ།
ལོག་ཏལ། (Loktak) བ་ར་པ་ལྷེ་ (Barapani) བཙས་ནི་འཕྲུང་རྒྱའི་མཚོ་ཆུ་ (Fresh Waterlakes) གཤམ་ཆེན་འགའ་ཞིག་ཡིན།

རང་བྱུང་གི་མཚོ་ཆེན་ཁག་ལས་གཞན་ད་དུང་ཆུ་འབྲུགས་སྐྱོག་འདོན་ཆེད་གཙང་པོ་ཁག་ལ་ཆུ་རགས་བརྒྱབ་པ་ལས། གུ་རུ་
གོ་བོ་རྩ་ས་གར་ (Guru Gobind Sagar) སོགས་མཚོ་ཆེན་མང་པོ་ཆགས་ཡོད།

མཚོ་ནི་འགྲོ་བ་མི་ལ་རིན་ཐང་ཆེན་པོ་ཡིན། མཚོས་གཙང་པོའི་བཟུང་ཆད་སྟོམས་སྤྱིག་བྱེད་པར་པན་ཐོགས་ཡོད། ཆར་
ཆེན་འབབ་པའི་སྐབས་སུ་ཆུ་ལོག་གི་ཉེན་ཁ་འགོག་པ་དང་། སྐྱམ་དུས་ཆུའི་བཟུང་ཆད་སྟོམས་པོར་གནས་པར་པན་
ཐོགས་ཡོད། ད་དུང་མཚོ་ནི་རྩ་སྤྱོད་ཀྱི་རྒྱས་འབྲུགས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཆོག་ དེ་དག་གིས་ཉེ་འཁོར་གྱི་

གནམ་གཤིས་སྟོམས་སྒྲིག་བྱེད་པ་དང་། ཚུའི་སྟེ་ཁམས་མ་ལག་རྒྱན་སྒྲིབ་བྱེད་པ། རང་བྱུང་གི་མཛེས་སྟུག་གོང་མཐོར་གཏོང་བ། ཡུལ་སྐོར་སྟོ་འཆམ་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བ་དང་སྟོ་གསེང་བྱེད་ཡུལ་མཁོ་སྟོང་བྱེད་པ་བཅས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད།

ཚུས་དཔལ་འབྱོར་ཆེད་ཁེ་ཕན།

ཚུ་བོ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་གཞི་ཅའི་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་ཞིག་ཡིན། ཚུ་བོ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་བྱ་འགུལ་སྣ་ཚོགས་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་གཞི་ཅའི་རང་བྱུང་གི་ཐོན་ཁུངས་ཤིག་ཡིན། དེར་བརྟེན་གཙང་པོའི་འགྲམ་རྒྱུད་དུ་གནའ་སྡེ་མོ་ནས་བཟུང་མི་སྡེ་གསར་འཛུགས་བྱེད་མཁན་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། ད་ལྟ་མི་སྡེ་དེ་དག་གོང་ཁྲེ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། བྱེད་ཀྱི་མངའ་སྡེའི་ནང་གི་གཙང་པོའི་འགྲམ་རྒྱུད་དུ་ཆགས་པའི་གོང་ཁྲེ་རྣམས་ཀྱི་ཐོ་གཞུང་བཅོས། ཞིང་རྒྱ་དང་། མཆོ་འབྲུལ། ཚུ་བྱུགས་སྟོག་འདོན་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་གཙང་པོ་བེད་སྟོང་གཏོང་རྒྱ་ནི་དམིགས་བསལ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། དམིགས་བསལ་རྒྱ་གར་ལྷ་ཤུའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་མཆོན་ན། ཞིང་ལས་ནི་མི་འབོར་མང་ཆེ་བའི་འཆོ་རྟེན་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན།

གཙང་པོའི་འབག་བཙོག

བཙོ་ལས་དང་ཞིང་ལས་བཅས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཆེ་དུ་སོང་བའི་རྒྱུ་ཀྱིས། གཙང་པོའི་ནང་གི་ཚུའི་སྟེ་སྟེ་ཁམས་ཀ་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་བྱུགས་རྒྱུ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གཙང་པོའི་ནང་གི་ཚུའི་འབོར་ཆད་རྗེ་ཅུང་དུ་འགྲོ་བ་དང་། རྩོགས་གཞན་ཞིག་ནས་གཙང་པོའི་ནང་དུ་བཙོ་ལས་སོགས་ཀྱི་སྟེ་གས་རོ་མང་པོ་ཞིག་གཤུག་གི་ཡོད། འདིས་གཙང་པོའི་ནང་གི་ཚུའི་སྟེ་སྟེ་ཁམས་ཀར་བྱུགས་རྒྱུ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། གཙང་པོའི་ནང་གི་གཙང་མ་བཙོ་བའི་རྒྱས་པར་ཡང་བྱུགས་རྒྱུ་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད། དཔེར་ན། ཚུ་མོ་གསལ་བཞུར་རྒྱུ་ཆད་ལྷན་ཡིན་ན་གི་ལོ་མི་ཉར་ ༥༠ ནང་རྒྱུན་གོང་ཁྲེ་གི་འབག་བཙོག་གི་ཁུར་པོ་རྣམས་རྒྱ་དེའི་ནང་ལ་ཁུ་ཐེམ་བྱེད་བྱུང་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་གོང་ཁྲེ་ཅན་དུ་བསྐྱར་བ་དང་བཙོ་ལས་ཅན་དུ་སྐྱར་བའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱིས་དེ་ལྟར་ཡོང་ཐབས་མེད་པར་བཅོས་ཡོད་པ་དང་། གཙང་པོ་མང་པོའི་འབག་བཙོག་གི་ཆད་གཞི་རྗེ་མཐོར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

བོད་ཡིག་ཐ་སྙད་སྒྱུར་བརྗེ་བ།

ཆུའི་གཞོང་པ།	Drainage Basin	ཆུའི་དབྱེ་མགོ།	Water Divide
ཡུན་གནས་གཙང་པོ།	Perennial Rivers	གྲོག་རོང་།	George
ཆུ་མཛེ།	Delta	རུབ་རི།	Western Ghat
བརྒྱལ་མཚོ་ཁུག།	Bay of Bengal	ཆུ་བོའི་མ་ལག།	River System
འབྲག་ས་རིམ།	Glaciers	ཕྱེད་སྒྲིང་མཐོ་སྒང་།	Peninsula Plateau
འབབ་ཁ།	Estuary	ས་རིམ་འགྲལ་སྒྱུར།	Tectonic Activity
འཕྱང་ཆུའི་མཚོ་ཁུ།	Fresh Water lakes		

སྒྲིབ་ཆེན།

དང་པོ། ལན་འགྲིག་པ་དེ་འདོན་ས།

༡) གཤམ་འཁོད་ཀྱི་གར་གྱི་མངའ་སྡེ་གང་དུ་ཁམ་མཆོ་ཡོད་དམ།

ཀ) ཀལ་མེད། ཁ) རྒྱུ་ལྡན། ག) ལྷན་པོ་མེད། ང) བཀ་ལྡན།

༢) རྒྱ་མ་རྒྱ་གཙང་པོའི་མགོ་ཁྲུང་ས་ནི།

ཀ) སུ་ལྷ་ལ། ཁ) ལྷ་མ་རྒྱ་ལ། ག) ལ་མར་ཀུན་ཏུ། ང) ལུ་ལ་རིའི་གཤོང་།

༣) མཆོ་འདི་དག་ལས་གང་ཞིག་ཚུ་ལྷ་ཡིན་ནམ།

ཀ) སམ་རྒྱུ། ཁ) རྒྱུ། ག) ལྷ་ལ། ང) གོ་མེད་ས་གར།

༤) ཀྱི་གར་གྱི་སྤྱི་ལོ་ལྷ་ཡོད་པའི་ཚུ་མོ་ཆེས་རིང་བ་དེ་གང་ཡིན་ནམ།

ཀ) རྒྱ་མ་རྒྱ། ཁ) གྱིལ། ག) གོ་ལྷ་མ་རྒྱ། ང) མ་ལྷ་ལྷ།

༥) གཤམ་གྱི་གཙང་པོ་ཁག་ལས་གང་བརྒྱལ་པའི་མཆོ་ཁྲུང་ལྷ་འབབ་བམ།

ཀ) རྒྱ་མ་རྒྱ། ཁ) རྒྱ་མཆོག་གཙང་པོ། ག) སེང་གི་ཁ་འབབ། ང) མ་ལྷ་ལྷ།

གཉིས་པ། གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་ཞུ་བ་ས།

༡) ལྷ་ཡོད་པའི་མཆོ་ལས་ཟེར་ན་གང་ཡིན།

༢) ཀྱི་གར་གྱི་ལྷ་ཡོད་པའི་མཆོ་ལས་དེ་གང་ཡིན།

༣) སེང་གི་ཁ་འབབ་དང་གཤམ་གཙང་པོ་གཉིས་ཀྱི་ཚུ་མགོ་གང་ཡིན།

༤) ལྷ་མོ་གཤམ་པའི་མགོ་ཁྲུང་ས་གཉིས་གང་ཡིན། དེ་དག་གང་དུ་འབྲེས་ནས་ལྷ་མོ་གཤམ་གྱི་ཡོད།

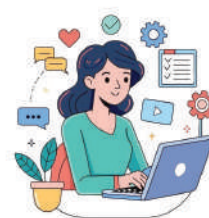
༥) སྤྱི་ལོ་ལྷ་ཡོད་པའི་རྒྱ་མཆོག་ཁ་འབབ་ཀྱི་ཚུ་མོ་རིང་ཡང་འདས་ཏུང་བ་ཡོད་དགོས་དོན་གང་ཡིན།

༦) མཆོ་དང་གཙང་པོས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཁེ་ཕན་གང་བཟོ་བྱས་བམ།

གསུམ་པ། ལྷ་ཡོད་པའི་དྲི་བ་ས།

༡) རྒྱ་མ་ལ་ཡིན་གཙང་པོ་དང་སྤྱི་ལོ་ལྷ་ཡོད་པའི་མཆོ་དབར་གྱི་ལྷ་ཡོད་པར་གང་ཡིན།

༢) སྤྱི་ལོ་ལྷ་ཡོད་པའི་མཆོ་ལས་ལྷ་ཡོད་པའི་མཆོ་དབར་གྱི་ལྷ་ཡོད་པར་གང་ཡིན།

ག༽ རྒྱ་མཚུང་གིས།

རྒྱལ་ཁབ་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཆེད་གཙང་པོ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་དགོས་དོན་གང་ཡིན།

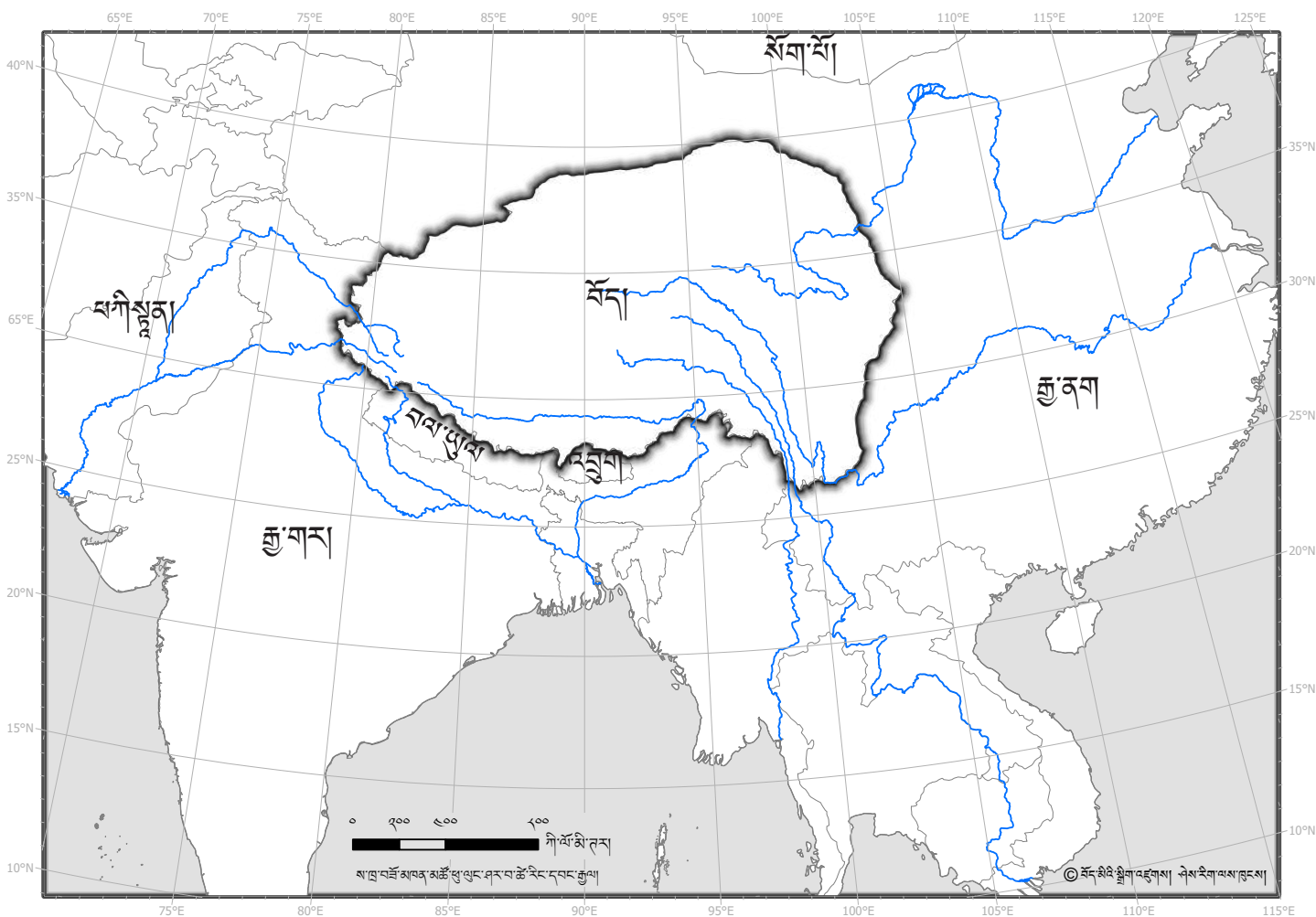
ད༽ ས་ཁྲུལ་ནང་ཁ་སྐོང་ས།

གཙང་པོ། གཞུ།	སྤང་ཆེན་ཁ་འབབ།	ཀྲིཏ།	ནར་མ་རྩ།	ཉ་པ།	ཉ་མཆོག་ཁ་འབབ།
མཆོ། ཆེ་ལི་ག།	སམ་རྩྱང།	ཐུ་ལར།	བུ་ལི་གེ་ལི།	ཀོ་ལི་བུ།	

བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།

༥། བོད་ཀྱི་ཉེ་འབྲེལ་ཕྱལ་གྱུ་ཁག་གི་ངོ་སྟོན།

ལ་དྭགས།

དང་པོ། མིང་ཐོགས་ཚུལ།

ལ་དྭགས་ཞེས་པའི་ཕྱལ་དེར་སྤྱི་མོ་མར་ཕྱལ་ལམ། མང་ཕྱལ། དམར་ཕྱལ་ཞེས་ཡོངས་གྲགས་སུ་འབོད། དེ་ཡང་རུས་ཆ་ཡིས་དབང་བསྐྱར་བས་ཆར་ཕྱལ་དང་། རི་བོ་དམར་མདོག་ཅན་གྱི་འདབས་སུ་ཆགས་པའི་ཕྱལ་ཡིན་པས་དམར་ཕྱལ་ཞེས་ཐོགས་པ་སོགས་བཤད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཁ་ཤས་ཡོད། ལ་དྭགས་ཞེས་པ་ནི། ཐོག་མར་གོང་ཁ་ཡན་ཆད་གྱི་ས་ཆ་ཅམ་གྱི་མིང་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་ལ་མང་པོའི་མདུན་ནས་འདབས་སུ་ཆགས་ཡོད་པས་དེ་ལྟར་ཐོགས་པར་བཤད། གྲིས་སུ་རིམ་གྱིས་ཕྱལ་སྤྱིའི་མིང་དུ་གྱུར་ཏོ། །

གཉིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

རྒྱ་གར་གྱི་བྱང་སྤྱོར་ཆགས་པའི་ལ་དྭགས་ཕྱལ་ནི་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་དང་། ཁ་ལ་ཁུ་བུའི་རི་རྒྱུ། ཟངས་དཀར་རི་རྒྱུ། ལ་དྭགས་རི་རྒྱུད་སུ་ཆགས་ཤིང་། བྱང་ཤར་དུ་བོད་ཀྱི་མངའ་རིས་དང་། ལྷོ་ཁུ་བུ་སྤྱི་ཏི། བྱང་དུ་ཀའ་མིར། ལུ་བྱང་དུ་པཀི་སྤྱན་བཅས་དང་ས་འབྲེལ་ཡིན། ཆ་སྟོ་མས་ས་བབ་མཐོ་ཆད་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ལས་མི་ཉར་ ༣༩༠༠

སར་རིས། ༤-༡ མཁར་གདོང་ལ།

ནས་༩༥༠༠ ཅམ་ཟེན། ལུལ་དེའི་འཆོ་གནས་གཙོ་པོ་འབྲོག་ལས་ཡིན་པ་དང་། ས་མ་འབྲོག་དང་ཞིང་ལས་གཉིས་མཁན་གྱི་
རིགས་ཀྱང་ཡོད། གཙང་པོ་དང་མཆོའུ་མང་པོ་ཡོད་པའི་ནང་ནས་གྲགས་ཆེ་བ་སེང་གེ་གཙང་པོ་དང་། ཟངས་དཀར་གཙང་པོ།
སྤང་གོང་མཆོ་སོགས་ཡིན་ནོ། །

གསུམ་པ། ལ་དྲགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།

དུས་རབས་དགུ་པ་ཡན་ཆོད་དུ་ལ་དྲགས་ནི་ཁང་ཁྱེད་གི་མངའ་ཁོངས་
སུ་གཏོགས་པ་དང་། སྤར་རྒྱལ་བཙན་པོའི་སྲིད་དབང་སེལ་བྱུང་ཐོར་རྗེས་
སྤྱིད་ལྷེ་ཉི་མ་མགོན་གྱིས་མངའ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་
༡༩༣ ལོར་འུ་དུམ་བཙན་པོ་གོངས་རྗེས་ཁོང་གི་སྲས་འོད་སྤངས་སྟོ་ཁར་
ཉེན་གཤེལ་དུ་ཐེབས། ཁོང་གི་ཆ་པོ་སྤྱིད་ལྷེ་ཉི་མ་མགོན་འབངས་ཀྱིན་
ལོག་གིས་རྒྱུན་པས་གཙང་དུ་བཞུགས་བཞུད་མི་བདེ་བས་མངའ་རིས་ར་
ལའི་རྒྱུད་དུ་ཐེབས་དགོས་བྱུང་། ཁོང་སྤྱོད་ལམ་ལེགས་ཤིང་སློ་གྲོས་ཆེ་
བས་ལུལ་དེའི་མི་ཆོའི་བཙེ་བཀྱར་ཐོབ་པ་དང་མངའ་ཐང་ཡང་འཕེལ་རྒྱས་
སུ་སོང་བས། ཤིང་པོ་རྟ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥ ཅམ་ལ་ར་ལ་ཁ་དམར་བཙེགས་
པ་དང་། དེའི་ཕྱི་ལོར་ཅེ་ཐོ་རྒྱ་རི་བཙེགས་ཏེ་སྲིད་ཀྱི་ལྷེ་གནས་མཛད། སྐབས་དེའི་དུས་སུ་མང་ཡུལ་ཁོངས་ལ་དྲགས་སྟོད་གི་
སར་གྱི་རྒྱུད་པས་འཛིན་ཅིང་། ལ་དྲགས་སྤྱད་རྣམས་རང་དགར་སེལ་བྱུང་གནས་ཡོད།

བར་རིས། ༩་༩ ཁྱིལ་སེ་དགོན། ལ་དྲགས་ཡུལ་དུ་ཆགས་
པའི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་ཐོག་མ་དང་། དགོན་འདི་
ནི་དུས་རབས་བཙོ་ལྷ་པའི་ནང་རྗེ་ཙོང་ཁ་བས་ལུང་བསྟན་
བཞིན་གང་གི་དངོས་སྟོན་བྱང་སེམས་ཤེས་རབ་བཟང་པོས་
བྱས་བཏབ།

དེ་ནས་རིམ་བཞིན་སྤྱིད་ལྷེ་ཉི་མ་མགོན་ལ་མངའ་ཁོངས་རྒྱ་བསྐྱེད་པའི་དགོངས་པ་འབྲུངས་ཏེ། ཐོག་མར་བྱ་རངས་དང་། དེ་
རྗེས་གྲུ་གོ། མར་ཡུལ་བཙས་དབང་དུ་བསྐྱས་ཏེ་འོས་འཆོམས་ཀྱི་ཁྲིམས་སྟོན་བཙས་ཐོག་ བྱ་རངས་སུ་སྐྱ་མཁར་ཉི་གཟུང་
ཞེས་བྱ་བ་བཙེགས་ཏེ་མངའ་རིས་སྟོར་གསུམ་ཁྲོན་ཡོངས་ལ་དབང་བསྐྱར་བར་མཛད། སྤྱིད་ལྷེ་ཉི་མ་མགོན་གྱིས་སྤྱི་ཆེའི་སྤྱད་
དུ་རང་གི་མངའ་རིས་རྣམས་སྲས་བཤེས་གཞོན་གསུམ་ལ་ཆ་བཙོས་གནང་བར། ཆེ་བ་དཔལ་གྱི་མགོན་གྱིས་མཁར་གྱི་ལྷེ་བ་
ཤེལ་གྱི་མཁར་མཛད་དེ་མར་ཡུལ་ལ་དྲགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་བསྐྱུངས། འདི་ནས་བཟུང་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོ་རིམ་བྱུང་གི་ཆབ་སྲིད་དབྱ་
བརྟེས།

དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་འགོ་སྟོད་ནི་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཐང་ཅེ་མོར་སོན་པའི་སྐབས་ཤིག་ཡིན། དེ་ཡང་རྒྱལ་པོ་
སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་གྲུ་གོ་སོགས་དབང་དུ་བསྐྱས་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་བདེ་ལྷན་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་དབྱར་དུ་ཐོག་དང་དགུན་ལ་
དྲགས་སུ་བཞུགས་ཏེ་ཆབ་སྲིད་བསྐྱུངས་པར། ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོ་རིམ་བྱུང་གི་མངའ་ཐང་ཆེས་ཆེ་བའི་སྐབས་ཤིག་ཡིན། རྒྱལ་
པོ་སེང་གེ་རྣམ་རྒྱལ་གྱིས་སྤྱི་ཆེན་དཔལ་མཁར་དགུ་ཐོག་བཞེངས་ཏེ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལྷེ་གནས་མཛད་པ་དང་། ལྷ་མ་སྟག་ཆང་རས་
པ་གདན་བྱངས་ཏེ་མཆོད་ཡོན་ལུང་གིས་ཏེ་མི་བྱང་རྒྱལ་དགོན་དང་། ལྷེ་བདེ་དགོན། ཡམ་ལེ་དགོན་གཙོ་བྱས་ལྷ་ཁང་མང་པོ་

བཞེངས་ཏེ་ལ་དྲགས་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་ཡར་ངོའི་ཆེ་ལྷར་གོང་སྒེལ་མཛད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་ལ་བོད་གཉིས་དབར་དམག་འཁྲུག་བྱུང་ཡང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་ཞི་ཆེང་སྐྱེས་ཏེ་ལ་བོད་ས་མཚམས་བདེ་མཆོག་ལྷ་རི་དཀར་པོར་མཛད་པ་ནས་བཟུང་། ཡུལ་གཉིས་དབར་སྤར་ཡོད་ཆོས་རིག་འབྲེལ་བ་བཟང་པོའི་ཐོག་ཆབ་སྲིད་ཐད་ནས་བྱང་འབྲེལ་བ་རྒྱུ་ལྡན་ཏེ། ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོས་བོད་དུ་ལོ་ཕྱག་པ་གཏོང་བ་དང་། བོད་གཞུང་གིས་ལ་དྲགས་སུ་གཞུང་ཆོང་བ་གཏོང་གནང་མཛད་སྐབས། ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་རྟ་ཁལ་མི་གསུམ་སོགས་ཀྱི་སྡེ་ལེན་གང་གཟབ་ཁྱུ་དང་། ཡུལ་སོ་སོའི་ཐོན་ཐོག་བརྒྱུ་ཆོང་གི་ལམ་ལུགས་སོགས་ཕྱོགས་གང་ཐད་ནས་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་འཛུགས་སྒྲུབ་པ་བྱུང་དོ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོ་མཆོག་སྤུལ་སྐབས་སུ་སིང་དམག་ (རྫ་སྤའི་དམག་དབུང་) གིས་ལ་དྲགས་སུ་བཅན་འཛུལ་བྱས་པར། ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོས་འགོག་སྒོལ་མ་སྒྲུབ་པར་རིམ་བར་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་དབང་ཆ་དེ་ཅུང་དུ་སོང་སྟེ། ཡུལ་དེའི་བདག་དབང་སིང་བ་རྒྱལ་པོར་ཞོར།

ཁྱུ་

དང་པོ། མིང་ཐོགས་ཚུལ།

དེང་དུས་གཞི་ལྗོངས་ཞེས་འབོད་པའི་ཡུལ་དེར་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་ཁུ་བུ་ཞེས་གྲགས། དེ་ཡང་ཡུར་དར་གཞི་ལྗོངས་འབོད་པར་རྒྱ་མཚན་ཁ་ལས་ཡོད་ཀྱང་། ཅུང་གཞི་འདྲིམ་ས་ཡོད་པ་ནི་ཀུ་བུ་ཞེས་པ་སྤྱི་ཉམས་ཏེ་གཞི་ལྗོངས་ (Kinnaur) ཆགས་པ་དང་། དོན་ནི་སྤང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཀྱི་གཙང་པོའི་བཞུར་རྒྱན་དོགས་སུ་ཆགས་པའི་ཡུལ་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན། བོད་སྐད་དུ་ཁུ་བུ་ཞེས་གྲགས་པ་ནི་ཀུ་བུའམ། གཞི་ལྗོངས་པའི་སྤྱི་གང་རུང་ནས་བྱར་ཆག་པར་མངོན་ནོ།

གཉིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

ཁུ་བུ་ནི་བོད་བྱུ་བྱོགས་ཀྱི་མངའ་རིས་ཁུལ་གྱི་ཐོ་ལིང་ངམ་རྩ་མདའ་རྫོང་གི་ལ་མོའི་པར་རྒྱབ་ནས་རྒྱ་དང་། སུ། རི་བ་ཁུལ་གྱི་ཡུལ་ལ་བརྩེད་ཀྱི་ཡོད། ཁུ་བུའི་ཡུལ་ཁམས་འདི་ཉིད་ནི་མ་ལ་ཡའི་བྱུ་བྱོགས་སུ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་རྒྱ་གར་གྱི་བྱང་དུམ་སྟེ། བར་རྒྱུད་མངའ་རིས་དང་ཐུག་ཡོད་པ་དང་། བྱང་རྒྱུད་གར་ལྷ་དང་སྤྱི་ཏེ་གཉིས་ལ་འབྲེལ་ཡོད། ཡུལ་དེའི་བྱུ་བྱོགས་སུ་ཅུང་ཉེམས་ཀྱི་ལུ་དང་། མཚོ་བསྐྱོད་གཉིས་གནས་ལ། ལྷོ་རྩ་ཉི་ཏེ་དང་། གྲོ་ནས་གཉིས་ཀྱང་ཉེ་བར་ཆགས་ཡོད། ད་ལྟའི་ཁུ་བུའི་ཡུལ་ཁམས་འདི་ཐོ་བའང་པ་དང་། ཡོ་བའང་པ་ཞེས་ཡུལ་སྟོད་སྤང་གཉིས་སུ་བྱེ་ཡོད། ད་ལྟ་ཁུ་བུ་བ་ཆོར་རང་སྐད་དུ་ནི་མྱི་ཟེར། ཡུལ་དེའི་ས་བབ་མཐོ་ཆད་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ནས་མི་ཉར་ ༣༠༠༠ ཡས་མས་ཅམ་དང་། འཆོ་ཐབས་གཙོ་བོ་འབྲོག་ལས་དང་། ཞིང་ལས། དེ་བཞིན་གཤིང་ཏོག་འདེབས་ལས་སོགས་རེད།

བོད་དང་ཁུ་བྱའི་དབར་ཆོས་དང་། རིག་གཞུང་། ད་དྲུང་ཆོང་གི་འབྲེལ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད། སྤྱོད་མ་ལོ་རྩེ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་
 ཁུལ་དེའི་ལྷང་དང་། གནས་སྒོ། ཀ་ནམ། ཅུ་མིང་། སུན་ནམ། རོ་པག་ ས་རང་། ཐང་གོ། ཀུ་བུ་ཅ་རང་། རི་ལྷངས། པང་གོ། ཀལ་སྤ་
 སོགས་སུ་རྩ་ཁང་བཞེངས་པ་དང་། སྤེས་སུ་ཁུ་བུ་སྤ་མ་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཆོད་གཙང་གི་བཀའ་ཤིས་ལྟུན་པོར་སྦྱོབ་གཉེར་བྱ་
 ཐེབས་པ་སོགས་ལ་གཞིགས་ན་ཡུལ་གཉིས་དབར་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གི་འབྲེལ་བ་ཟབ་པོ་ཡོད་པ་བརྟེན་ཐུབ། ཁུ་བུ་བ་ཆོ་མི་
 འཁྲོག་ལས་གཉེར་མཁན་ཡིན་པས་དབྱར་དུས་སུ་དངོས་ཚོག་རྩ་ལ་བཀལ་ཏེ་བོད་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་དང་། ལག་དམར། ལྷུང་། བདེ་བོ་ཆེ་
 སོགས་ཀྱི་ཆོང་འདུས་འདྲ་མིན་ལ་ཁེ་ཆོང་རྒྱག་པ་དང་། བོད་ནས་བལ་དང་། རའི་ཁུ་ལུ་འཕ་ལོ་ན། ལྷ་ཆ་ལོ་སོགས་ཁྲེར་ནས་རྒྱ་
 གར་གྱི་ཁྲིམ་ར་ཁག་ལ་འཆོང་གི་ཡོད།

ସି

དང་པོ། མིང་ཐོགས་ཚུལ།

དེང་དུས་ཡོངས་གྲགས་སུ་སྤྱི་ཉི་ཤེས་འཛོད་པའི་ཡུལ་དེར་གནའ་དུས་སུ་
སྤྱི་ཉི་ཤེས་གྲགས། དེ་ཡང་སྤྱི་ཉི་ཤེས་པ་ནི་ཆུ་ལག་མང་པོ་འདུས་པའི་གཙང་
པོ་མས་ཆུ་ལག་མང་པོ་འདུས་པའི་གཞུང་ཆུ་ཤེས་པའི་དོན་ཉེ། ཀུན་འཛོམས་
ལ་མོ་ནས་བཞུར་བའི་ཆུ་ལག་བཙེ་མུ་ལྷག་འདུས་པའི་སྤྱི་ཉི་གཙང་པོའི་སྤྲིང་
དང་དེའི་གཤམ་དུ་ཡུལ་དེ་ཆགས་ཡོད་པས་མིང་དེ་ལྟར་ཐོགས་པར་བཤད།
དེང་སྐབས་ཨིན་ཡིག་རྩ་སི་པི་ཉི་ (Spiti) ཤེས་པ་འདི་ཡང་བོད་ཡིག་གི་སྤྱི་ཉི་
ནས་ཟུར་ཆག་པ་གསལ་བོ་ཡིན།

པར་ཟིས། ༤་ན་ སྤྱི་ཉིའི་ཡུལ་གྱི་ཉ་པོ་དཔོན། དཔོན་པ་
འདི་དུས་རབས་བརྒྱ་པའི་ནང་དུ་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་
པོས་ཐོག་མར་ཡུལ་བཀྲའ་བ་ཞིག་རེད།

གཉིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་རྒྱ་བ་བྱང་མཚམས་སུ་གར་ལྷ་དང་། ལ་དྲགས། སྤལ་ཉི་བཅས་ཡོད་པ་དང་། ཤར་ལྷོ་འཛམ་ས་སུ་ཁ་རྩ་དང་། རྩ་མོ་གཞུང་ཉི་མ་གོར་གྲགས་པའི་སྤར་བྱང་དང་ནང་སྤྱིང་སོགས་ཡོད། དེ་བཞིན་བྱང་ཤར་གྱི་ཕྱོགས་སུ་བོད་ཀྱི་སྟོང་མངའ་རིས་སྤར་རྫོང་དང་། སྤྱིང་དགོན་པ་ཡོད་ཅིང་གྲུ་གཤམ་རྩ་མདའ་རྫོང་གི་མངའ་ཁོངས་ཀྱི་ཡུལ་སྤེལ་གྱི་ཉི་དང་ལ་མོའི་པར་རྒྱབ་རྩུང་རྒྱབ་ཡིན། ཡུལ་དེའི་རྩོ་རྒྱབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ལ་མོའི་པར་རྒྱབ་ན་ཉལ་ཉིམས་ཀྱི་ཡུ་དང་། མ་རྩ་ལི་སོགས་ཡོད། ཡུལ་འདིའི་སྟོང་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་ཀུན་འཛོམས་ལ་ཞེས་པ་ནས་བཞུར་བའི་རྩལ་བཅོ་ལྷ་ལྷག་ལས་བྱུང་བའི་སྤྱི་ཉི་གཙང་པོ་ནི་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་ཡུང་གཞུང་བརྒྱུད་ཁ་རྩ་སྟོང་ནས་བོད་ཀྱི་ཁ་འབབ་རྣམ་བཞིའི་ནང་ཚན་སྤང་ཆེན་ཁ་འབབ་ཏུ་འབྲེས། སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་ཡོང་དག་ནི་སྤྱི་ཉི་གཙང་པོའི་གཡས་གཡོན་གྱི་རྩལ་རྒྱུད་དུ་ཆགས་ཡོད། ཡུལ་དེའི་ས་བབ་མཐོ་ཆད་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ལས་མི་ཉར་ ༣༠༠༠ ནས་ ༤༠༠༠ ཅམ་དང་། འཚོ་ཐབས་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་དང་། འབྲོག་ལས་རེད།

གསུམ་པ། སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་རྒྱུས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།

སྤྱི་ཉི་ཡུལ་འདི་སྤར་ཞང་ཞུང་གི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པ་དང་། དུས་རབས་བཅུ་པའི་ནང་དུ་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་སྤར་བ་ལྷེ་གཙུག་མགོན་གྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་གཏོགས། སྤལ་སྤལ་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོས་ཡུལ་དེ་དབང་དུ་བསྐྱུས་པ་དང་། དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་དུ་བོད་གཞུང་གིས་དཔག་བརྒྱབ་སྤེལ་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་སྟོན་པ་ལྷགས་མངའ་རིས་ནས་མཐར་བསྐྱེད་དེ། གྲུ་གཤེལ་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཁོངས་བྱིངས་བོད་གཞུང་གི་མངའ་ཁོག་ཏུ་བསྐྱུས་ཀྱང་། སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་སྤར་བཞིན་སྤར་བཞིན་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་ཆབ་འོག་ཏུ་གནས། དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་དུ་ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཁོག་ཏུ་ཆུད་པ་དང་། སྤྱི་ཉི་ཡུལ་རྒྱལ་པོའི་ཆབ་འོག་འབངས་སུ་གྱུར། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོའི་རྗེས་སུ་འབྲེལ་ཡུལ་དང་འཛིན་སྟོང་སྤལ་བ་དེའི་ཆེད་དུ་རྒྱ་གར་ཨིན་ཱིའི་སྤྱི་དགཞུང་གིས་སྤྱི་ཉིམས་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་འདི་བཞིན་ཉལ་ཉིམས་ཀྱི་སྤེལ་མངའ་ཁོངས་སུ་སྤྱི་སྤལ་བཏང་ཞིང་། དེ་ནས་མེ་པག་ ༡༩༤༧ ལོའི་བར་དུ་དུས་རབས་གཅིག་ཅམ་རིང་ནི་མོ་མོ་ཆེ་དབང་སྟོན་རྒྱལ་དང་། མོ་མོ་ཆེ་དབང་སྟོན་སོགས་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་རྒྱུས་ཀྱི་ཡུལ་འདི་བསྐྱེད་སོ། །

སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་མ་གྱུར་པའི་སྟོན་དུ་མངའ་རིས་དང་། ལ་དྲགས་རྒྱལ་པོ་སོགས་ཀྱི་དབང་འོག་ཏུ་ཆུད་པས་སྤྱི་ཉི་དང་། བོད་གཞུང་བར་ཆབ་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་ལ་ལ་དྲགས་དང་གཅིག་མཚུངས་སུ་གནས་ཡོད། དེ་མིན་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་ཡུང་གཞུང་གི་ཡུལ་ཁང་དང་། གྲགས་ཆེ་བའི་ཉ་པོ་དགོན་སོགས་ལྷ་སྤེལ་ཁ་ཁུ་དཔོན་གྱིས་བཞེངས་པར་གཞིགས་ན་སྤེལ་དུས་ནས་བོད་དང་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གང་ཐད་ནས་འབྲེལ་བ་ཐབ་མོ་ཡོད་པ་ཤེས་བྱུང་ལ། ལྷག་བར་དུ་ཉན་སེ་དང་། སྤྱི་ཕྱོགས། སྤར་མོ་སོགས་ཀྱི་ཡུལ་ན་པཎ་ཆེན་བསྟན་པའི་དབང་སྟོན་སོགས་སྤྱི་ཉི་ཡུལ་གྱི་བཀའ་ཡིག་ཁག་མི་འདྲ་བ་ཁག་སེལ་ཆུ་ཡོད་པ་

དེས། དུས་ཕྱིས་སུའང་བོད་མི་དང་ལྷག་པར་དུ་བཟ་
ཤེས་ལྷན་པོ་དགོན་པ་དང་དམིགས་བསལ་འབྲེལ་
བ་ཡོད་པ་ཤེས་སྟབས། དེ་མིན་སྤྱི་ཉི་དང་བོད་གཉིས་ས་
སྤེལ་ལ་བརྟེན་ཕྱོགས་སོ་སོའི་ཡུལ་མིའི་དབར་ཐོན་ཐོག་
བརྗེ་ཆོང་སོགས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའང་
ཤུགས་ལ་རྟོགས་སྟབས་ལོ། །

བར་རིས། ༧༧ ལྷོ་རྒྱལ་ཁང་གི་བར།

ལྷོ་དོལ་ཡ་ཅེ།

དང་པོ། མིང་ཐོགས་ཚུལ།

བོད་ཀྱི་ཉུན་ཉོང་ཡིག་རྙིང་སོགས་སུ་ལྷོ་བོ་ཞེས་པའི་མིང་དེ་མངལ་རྒྱ་ཡོད་པར་གཞིགས་ན་ས་མིང་དེ་གནའ་ལྷ་མོ་ནས་ཡོད་
པར་རྟོགས་སྟབས། དེང་སྐབས་ཕྱི་ཁྲིའང་པས་ཡོངས་གྲགས་སུ་སུ་སུ་ཏུང་ (Mustang) ཞེས་འབོད་པ་དེ་ལྷོ་སྤོན་ཐང་ཞེས་པའི་སྤོན་
ཐང་གི་སྤྱ་ལུང་ཆག་པ་ཡིན་པར་བཤད། དོལ་པོ་ནི་ལྷོ་དོལ་རྫོང་གསུམ་ཞེས་དུས་རབས་བཅུ་གསུམ་པའི་འགོ་སྟོན་ནས་ཡོངས་
གྲགས་ཡིན་པའི་མིང་ཞིག་རེད། ཡ་ཅེ་ཞེས་པར་ཡ་ཅེ་ཡང་འབྲི་སྟོལ་ཡོད། རྫོ་བཞོས་སོགས་སུ་ཡ་ཅེ་ཞེས་པའི་དོད་དུ་ཁ་ས་ཞེས་
བྲིས་པའང་གསལ། བོད་གསལ་ལས་ལྷོ་དོལ་ཡ་ཅེ་ཞེས་པའི་མིང་གྲུབ་སྐད་སྡེ་ཡིན་རྟོགས་མ་གྱུབ་ནའང་། བད་ཆད་འདི་ཆོར་
མོ་ངོ་སྟོང་ཐུག་ཁལ་གསུང་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པ་དངོས་ཡོད་ཡིན་པ་བསྟན་ཡོད།

གཉིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

ལྷོ་དང་། དོལ་པོ། ཡ་ཅེ་གསུམ་དེང་སྐབས་བལ་ཡུལ་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་པའི་ཡུལ་སྡེ་གསུམ་ཡིན་པ་དང་། ལྷོ་དོལ་ཞེས་ད་
ལྟ་ཡང་སྟོན་བཞིན་ཡོད། ཡ་ཅེ་ཞེས་པ་དེང་སང་སྟོན་སྟོལ་མེད་ཀྱང་ཁུལ་དེ་རུམ་ལང་ཁུལ་གྱི་སིམ་རྩེ་ (Sinja) ཡིན་པར་གསལ།
ས་ཁུལ་དེ་གསུམ་པོ་བལ་ཡུལ་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། དེའི་རྒྱབ་ཏུ་མངའ་རིས་སྤྱི་ཅེང་དང་། ལྷོ་འབྲོང་པ་རྫོང་། ཤར་
དུ་གཉེ་ཤང་བཅས་ཡོད། ས་ཁུལ་དེ་ཆོར་སྤྱིར་བཏང་མཐོ་ཆད་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ནས་མི་ཇར་ ༡༩༠༠ ནས་ ༣༥༠༠ བར་ཡོད། ཁུལ་
དེ་ཆོའི་འཆོ་ཐབས་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་དང་། འབྲོག་ལས། ཆོང་ལས་བཅས་རེད།

གསུམ་པ། ལྷོ་དོལ་ཡ་ཅེ་གསུམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

དུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་ཡར་ཐོན་དུ་ས་ཁུལ་དེ་ཆོ་གྲ་གི་རྒྱལ་པོའི་ཆབ་འབངས་སུ་གཏོགས་པ་དང་། དུས་རབས་བཅུ་
གཉིས་པ་ཙམ་ནས་གྲ་གི་རྒྱལ་པོའི་མངའ་ཐང་ཉམས་རྒྱུད་དུ་གྱུར་སྟབས། ལྷོ་དོལ་གཉིས་ཡ་ཅེ་རྒྱལ་པོའི་ཆབ་འབངས་སུ་གྱུར།
དུས་རབས་བཅུ་བཞི་ཙམ་ན་ལྷོ་དོལ་གཉིས་གྲུང་ཐང་རྒྱལ་པོའི་མངའ་འོག་ཏུ་ཚུད་པ་དང་དེ་རྗེས་ལྷོ་ཁུལ་རྫོང་དཔོན་བསྐོས་གཞིག་

གིས་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་འགོ་བཙུགས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ཙམ་ལ་རྫོང་དཔོན་ཨ་མ་དཔལ་གྱིས་གྲང་ཐང་རྒྱལ་པོའི་སྟོབས་ལུགས་
ཉམས་རྒྱུ་དུ་སོང་བ་དང་བསྟུན་ཏེ། སློ་ཡུལ་གྲང་ཐང་གི་མངའ་འོག་ནས་ཁྲིམས་འགོ་རང་བཅན་བྱས་ཏེ་སྤྱི་དབང་སྐྱེར་འཛིན་
བྱས། ཁོང་གིས་སློན་ཐང་དུ་བཀའ་ཤིས་དགེ་འཕེལ་ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་རྒྱག་གནང་སྟེ་སྤྱི་དབང་སྐྱེར་ཐ་ནས་སློ་རྒྱལ་པོའི་
སྤྱི་དབང་དབུ་བརྟེས།

ཨ་མ་དཔལ་ནས་བཟུང་སློ་རྒྱལ་པོ་རིམ་བྱོན་གྱིས་སློ་ཡུལ་གྱི་ཆབ་སྤྱི་དབང་སྐྱེར་པའི་རིང་། ལུབ་སྟོགས་ལ་ཅེ་རྒྱལ་པོའི་ཡུལ་
འཛིན་འཛུམ་ལང་རྒྱལ་པོ་དང་། བྱང་སྟོགས་གྲང་ཐང་རྒྱལ་པོའི་བཅན་འཛུམ་ལ་འགོག་ཚེལ་སྤྱ་མཐུད་དེ་བྱེད་དགོས་བྱུང་། ཕྱི་
ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་སློ་རྒྱལ་པོ་དབང་རྒྱལ་རྩི་རྩེའི་སྐབས་སུ་གོར་ཁའི་རྒྱལ་པོ་དང་ཞི་ཆེང་ས་བྱས་ཏེ་སློ་ཡུལ་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་
ཁོངས་སུ་ཞུགས་ཏེ་ད་བར་གནས་སྤངས་ཡིན།

ལ་ཅེ་རྒྱལ་ཁབ་གི་སྤྱི་དབང་ཐོག་མར་འཛུགས་མཁན་རྒྱག་རྩེ་ལམ་རྒྱག་དེ་ལ་ཞུ་བ་དེ་ཡིན། ཁོང་གིས་དུས་རབས་བརྒྱ་
གཉིས་པའི་འགོ་སྟོན་དུ་རྒྱལ་ས་ལ་ཅེ་ལམ་སིམ་རྩེ་དུ་བྱས་ཏེ་སྤྱི་དབང་བསྐྱེད་པར་བརྟེན། ཁོང་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་ལ་ལ་ཅེ་ཞེས་
ཐོགས། ཁོང་གི་གཞུང་ཁྲངས་རིས་གཏན་མེད་དུང་བོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁག་དུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་སྤྱི་དབང་རྒྱུད་པོའི་གཞུང་རྒྱུད་ཡིན་
པར་གསལ། རྒྱག་དེ་ལའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཆོས་སྟོབས་ལུགས་རྒྱ་སྐྱེད་བྱས་ཏེ་སློ་དང་དོལ་པོ་སོགས་མངའ་འོག་དུ་བཙུག་པ་དང་། གྲང་
ཐང་རྒྱལ་པོ་དང་དབང་ཆའི་འཐབ་ཚྭ་བསྟུད་མར་བྱས་པས་སྤྱི་དབང་ཉམས་རྒྱུ་དུ་སོང་། དུས་རབས་བཅེ་ལྔ་པའི་འགོ་སྟོན་དུ་
ལ་ཅེ་རྒྱལ་པོའི་སྤྱི་དབང་ཅ་མེད་དུ་གྱུར་རྗེས། འཛུམ་ལང་ཞེས་པའི་རྒྱལ་ཐུན་གསར་པ་ཞིག་བྱུང་བ་རེད།

སློ་དོལ་ལ་ཅེ་གསུམ་ཆབ་སྤྱི་དབང་། དཔལ་འབྱོར་། ལྷག་པར་དུ་ཆབ་སྤྱི་དབང་བོད་དང་འབྲེལ་འདྲིས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བ། སྤྱི་དབང་
ཡུལ་ལུང་དེ་ཆོ་པལ་ཆེ་བ་གྲུ་གོ་རྒྱལ་པོའི་བྱེད་ཁོངས་ཡིན་པ་དང་། རིམ་བཤུ་ཁྲིམས་འགོ་རང་བཅན་དུ་གྱུར་ཀྱང་བོད་དང་ཆབ་
སྤྱི་དབང་འབྲེལ་བ་སྤྱ་མཐུད་དེ་གནས་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་གྲང་ཐང་རྒྱལ་པོ་དང་སློ་རྒྱལ་པོ་གཉིས་དབར་གཉེན་འབྲེལ་ཡང་བྱུང་
ཡོད། བལ་ཡུལ་ལུབ་སྟོགས་སུ་ཡོད་པའི་བལ་བོད་ཆོང་ལམ་དེ་ཡང་སློ་དང་ལ་ཅེ་ཞུལ་དུ་ཡོད་པས་ཡུལ་གཉིས་དབར་དངོས་
ཐོག་བརྟེན་ཆོང་གི་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་ཡོད།

སློ་རྒྱལ་ཨ་མ་དཔལ་གྱིས་རྩི་ཆེན་ཀུན་དགའ་བཟང་པོ་སློ་ཡུལ་དུ་ཐེངས་གཉིས་གདན་ཐངས་པ་དང་། ཐུབ་བསྟན་བཤམ་
སྤྱི་དབང་རྒྱལ་སྤྱི་དབང་ཕྱག་བཏབ་པ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་སློ་ཡུལ་དུ་ཆོས་དང་རིག་གནས་རྒྱ་ཆེར་དར་འཕེལ་བྱུང་། ལ་ཅེའི་རྒྱལ་
རྒྱུད་ཆོ་འབྲེལ་གྲང་ཐང་གཞུང་གི་ཡོན་ལྷན་པ་དང་། འབྲེལ་གྲང་པའི་སྤྱི་ལྷན་སྤྱི་ལྷན་རབ་འབྱུང་གནས་ལ་ལ་ཅེ་རྒྱལ་པོ་གྲགས་
པ་ལྟེ་རང་གི་མངའ་ཁོངས་སྤྱི་མི་ཉིལ་ཆེན་དགོན་སོགས་སུ་པ་མ་ཟད། ལྷག་པར་དུ་ལ་ཅེ་རྒྱལ་པོ་ན་ར་སི་ཏུ་བ་ལྷ་སར་
སོང་སྟེ་ཡོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོར་མཇལ་ཁ་ཞུས་པ་དང་། རེའུ་སྤུལ་གྱིས་ལྷ་ས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་རྩི་བོའི་དབུ་ཐོག་དུ་གསེར་
ཐོག་ཕུབ་པ་སོགས་ཆོས་རིག་གང་ཐད་ནས་འབྲེལ་བ་ཉ་ཅང་ཟབ་པོ་ཡོད་དོ། །

བར་རིས། ༤:༥ རྒྱལ་ཁབ་འདིའི་མིང་ལ་ན་ར་ཡན་ཏི་ཏི་ཞེས་འབོད་ཅིང། ད་ལྟ་འབྲེམས་སྟོན་ཁང་དུ་བསྐྱར་ཡོད། རྒྱལ་མའི་ཆར་གནས་འདི་སྐྱ་དག་ཅིག་གི་ཁྱིམ་གཞིས་ཡིན་ཡང། དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་མཇུག་ནས་བལ་པོའི་རྒྱལ་པོ་རིམ་བས་གནས་འདིར་བཅའ་སྟོན་བྱེད་འགོ་བཙུགས། ད་ལྟའི་རྒྱལ་ཁབ་འདི་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་དུས་དཀྱིལ་ལ་རྒྱལ་པོ་མ་ཉི་ལྔ་མ་གསར་དུ་བརྒྱབ་པ་ཞིག་ཡིན།

སྤལ་ཞེས་གྲགས་པ་དང། རྟེན་བྱང་སྟོང་ཞེ་དང། སྤལ་ནི་འཆོ་སྟོང་ངམ་སྤང་སྟོང་གི་དོན་ལ་གོ་བར་བཤད། ཁག་གཅིག་གིས་གནའ་བོའི་དུས་སུ་ཡུལ་དེར་ནེ་ལྷ་རི་ (Newari) ཞེས་པའི་མི་རིགས་ཤིག་གཞིས་ཆགས་ཤིང། རྒྱལ་སྤྱི་དུས་རིང་བསྐྱེད་སྲུང་བས་རིགས་ཀྱི་མིང་ཡུལ་ལ་ཐོགས་པར་བཤད་དོ།

གཞིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

བལ་ཡུལ་ནི་བྱང་ཕྱོགས་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་དུ་ཆགས་ཡོད་ཅིང། ཡུལ་དེ་བོད་དང་ལ་མར་རྒྱབ་ཚུར་རྒྱབ་ཡིན་པ་དང། བལ་ཡུལ་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་རྒྱ་མང་ཁུལ་རྒྱ་གར་དང་ས་འབྲེལ་རེད། ཤར་ཕྱོགས་སུ་འབྲས་ལྗོངས་དང་ལུ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་གར་ལྷན་ཁར་ཁར་འབྲེལ་ས་འབྲེལ་རེད། ཡུལ་དེའི་ཆ་སྟོམས་ས་བབ་མཐོ་ཆད་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ནས་མི་ཉར་ ༣༠༠༠ ལྷག་ཙམ་ཡིན་པ་དང། ཡུལ་དེའི་འཆོ་རྟེན་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་ཡིན་ཡང་ཡུལ་མི་ཚོས་འབྲོག་ལས་དང་བཟོ་ལས་ཀྱང་བྱེད། ཁུལ་དེར་རི་བོ་ལྗོ་ལྷང་མ་སོགས་གངས་རི་གྲགས་ཆེ་བ་མང་པོ་དང། དེ་དག་ལས་བཟུར་བའི་གོ་ཤི་གཙང་པོ་དང། ལྷག་མ་ཉི་གཙང་པོ་སོགས་རྒྱག་ཆུ་མང་པོ་ཡོད་དོ།

གསུམ་པ། བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆའི་ནང་གསལ་བར་གཞིགས་ན་ཕྱི་ལོ་ ༣༠༠ ནས་ ༡༥༠༠ བར་ལྷོ་ཆེ་མའི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱིས་ཡུལ་དེར་དབང་བསྐྱར་བྱས་པ་དང། དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༠༠ ནས་ ༡༥༤༤ བར་ལྷ་ལྷ་ (Malla) རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱིས་དབང་བསྐྱར། ལྷ་ལྷ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱིས་བལ་ཡུལ་ལ་དབང་བསྐྱར་པའི་དུས་ཡུན་རིང་ཆབ་སྤྱི་དང། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས། དམག་དོན་སོགས་གང་ཅིར་ཡར་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་། དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པའི་མཇུག་ཙམ་ལ་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་དེ་སྤྱི་འཛུགས་ལམ་ལུགས་གཅིག་གི་ལོག་

ཏུ་ཆགས་ཀྱང་། རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་དུམ་བུ་གསུམ་དུ་གྱེས། དེ་ཡང་ཀ་ཐ་མན་གྱ་དང་། སྤ་ཏན། ཟླ་ཏ་ཏ་པུར་བཅས་ཡིན།
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་གོར་རྒྱལ་སྤེ་ཐེ་ཐེ་ན་ར་ཡན་ (Prithvi Narayan) གྱིས་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་གསུམ་པོ་གཅིག་
ཏུ་བསྐྱེད་ནས་གོར་ཁ་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་གནང་། ཁོང་གི་མི་རྒྱུད་ཀྱིས་ལོ་ངོ་སྤུམ་བརྒྱ་ལྷག་རིང་བལ་ཡུལ་ལ་དབང་
བསྐྱར་བྱས་སོ། །

བོད་དང་བལ་ཡུལ་གཉིས་དབར་ལ་གནའ་སྤྱོད་མོ་ནས་ཆབ་སྲིད་དང་། རིག་གནས། དཔལ་འབྱོར་སོགས་སྤྱོད་ཀྱིས་གང་སར་
འབྲེལ་བ་ཏུ་ཅང་ཐབ་མོ་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་ཆོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྐུ་པོས་བལ་ཡུལ་གྱི་ངོ་ལོག་ཞོད་འཇགས་མཛད་པ་དང་།
བལ་བཟའ་ཁྱི་བཙུན་ཁབ་ཏུ་བཞེས་པར་བཙུན་མོ་ཁོང་གིས་ལྷ་སའི་མཁར་དམར་པོ་དང་། ལྷ་ས་གཙུག་ལག་ཁང་སོགས་གསར་
བཞེངས་གནང་བར་རུས་ལྷགས་ཆེན་པོ་བཏོན་པ་དེ་ཡིས་ཡུལ་གཉིས་དབར་ཆབ་སྲིད་དང་། རང་ཚོས། ལྷག་པར་ལྷ་ཁང་དང་།
རྟེན་བཞེངས་སོགས་ཀྱི་ལག་རྩལ་ཐད་པན་རུས་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

བོད་དང་བལ་ཡུལ་གཉིས་ས་འབྲེལ་ཡིན་པར་བརྟེན་གནའ་སྤྱོད་མོ་ནས་དངོས་ཐོག་ཉེ་ཆོང་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཐབ་ཡོད། དེ་ཡང་
བལ་བོད་ཆོང་ལམ་སྦྱིད་གོང་དང་། གནའ་ལམ་སོགས་བརྒྱུད་ནས་བོད་ཀྱི་དངོས་ཐོག་གཙོ་བོ་ཆུ་དང་། སྤུང་བུ། བལ་སོགས་ཕྱིར་
འཆོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། བལ་ཡུལ་ནས་འབྲས་དང་། རས་ཆ། སྤུང་རྩས་སོགས་ནང་འབྲེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གཞན་ཡང་བལ་
ཡུལ་མཆོད་རྟེན་ནམ་གསུམ་ཉམས་གསོ་བྱ་བ་དང་། སྐུ་དཀར་གསོལ་རྒྱ་སོགས་བོད་གཞུང་ནས་གནང་ལམ་ཡོད་པ་དང་། རྟེན་
བཞེངས་པ་བལ་ཡུལ་དུ་ཐེབས་སྐབས་བཞུགས་གནས་དང་། རྟེན་ཁལ་སོགས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་བལ་ཡུལ་གཞུང་ནས་འཐུས་ཚང་
གནང་སྒོལ་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཅམ་ནས་བལ་ཡུལ་དུ་མང་ཆོགས་ཀྱི་ངོ་རྒོལ་ལས་འགུལ་འགོ་ཚུགས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོར་བལ་ཡུལ་

པར་རིས། ༩-༩ འབྲས་སྦྱོངས་ཆོས་རྒྱལ་རིམ་པའི་རྒྱལ་ཁང་།

རྒྱལ་ཁང་དུ་རྒྱལ་པོ་ཐེ་རུ་དང་། བཙུན་མོ་འཁོར་བཅས་
དམར་གསོད་ཀྱི་ཡ་ང་བའི་དོན་རྒྱུད་སྤྱི་ཡུལ་དེའི་
ཆབ་སྲིད་ཏུ་ཅང་ཉམས་དམས་སྤྱུ་བྱུར། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༤
ལོར་དམར་པོ་གཙོ་ཆོགས་པས་སྤྱི་ཁྱེད་པའི་གྲེན་ལོག་ཤོག་
ཁག་གིས་རྒྱལ་པོའི་རིང་ལུགས་མེད་པ་བཟོ་བྱུང་བ་བྱུང་
སྟེ། ལོ་དེར་རྒྱལ་པོ་མཐའ་མ་རྒྱ་ནུབ་ཁྱིམ་ལས་པལ་སྟེ་མང་
གཙོའི་གཞུང་དབུ་བརྟེན་སོ། །

འབྲས་ལྗོངས།

དང་པོ། མིང་ཐོགས་ཚུལ།

སྤྱི་མོ་འབྲས་ལྗོངས་དང་ཉེ་འཁོར་གྱི་ཡུལ་སྡེ་ནམས་མོན་ནམ་ལྗོ་མོན་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས། དེར་སང་འབྲས་ལྗོངས་སུ་གྲགས་པའི་མིང་ཆ་ཆང་ནི་སྤྱི་མོ་ཡུལ་འབྲས་མོ་གཤོངས་ཡིན་པར་གསལ། དེ་ལྟར་འབོད་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི། ཡུལ་དེར་གཏེར་མང་པོ་སྤྱས་ཡོད་པ། ལོ་འབྲས་སྐྱེ་བཟང་བ། ལུང་གཤོངས་རྒྱ་ཆེ་བ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་རེད། ཡང་ཤོད་རྒྱན་གཞན་ཞིག་ནི། ལུལ་དེར་འབྲས་ཀྱི་ལོ་ཏྲག་བཟང་བས་དེ་ལྟར་ཐོགས་པར་འདོད། དེར་བྱུ་བ་ཕྱོགས་པས་ཡོངས་གྲགས་སུ་སི་ཀེམ་ (Sikkim) ཞེས་འབོད་པ་ནི་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པ་ཙམ་ནས་ཐོགས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་ལིམ་སུའི་སྐད་ཀྱི་སུ་ཀིམ་ (Su Khim) ཞེས་པའི་སྐྱུ་རྩལ་ཆག་ཡིན་པར་བཤད།

གཞིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

འབྲས་ལྗོངས་ནི་བོད་ཀྱི་གསུམ་པ་རྫོང་གི་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ཤར་མཐའ་གྲོ་མོ་དང་འབྲེལ་ཡོད་པ་དང་། ལྷོ་མཐའ་རྫོ་རྩེ་གི་དང་ཀ་སྐྱག་བྱུ་མཐའ་བལ་ཡུལ་ལ་འབྲེལ་ཡོད། ཆ་སྟོམས་ཀྱི་ས་བབ་མཐོ་ཆད་ལ་རྒྱ་མཚའི་ངོས་ནས་མི་ཉར་ ༩༥༠༠ ཙམ་ཟེན། ལུལ་དེའི་འཆོ་ཐབས་ལས་རིགས་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་ཡིན་པ་དང་། ས་མ་འབྲོག་དང་སྐྱུགས་རིགས་གསོ་སྦྱང་བྱེད་མཁན་ཡང་ཡོད། ལུལ་དེར་གངས་ཚན་མཛོད་ལྗ་ (Kanchenjunga) ཞེས་འཛིན་གླིང་ནང་གི་གངས་རི་མཐོ་ཤོས་གསུམ་པ་ཡིན་པ་དེ་དང་། བཟ་ཤིས་བྲག་གཙང་པོ་(Tista river) སོགས་གངས་རི་དང་རྒྱག་རྒྱ་མང་པོ་ཡོད།

པར་རིས། ༤་༥ བཟ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་། རྫོང་འདི་ནི་འབྲུག་གི་རྒྱལ་ས་ཐེམ་ཕུ་རུ་ཆགས་ཤིང་སྡེ་སྡོད་རིམ་པའི་ཆོས་སྡིད་ཀྱི་ལྷོ་གནས་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན། རྫོང་འདི་ཐོག་མར་དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་ཞབས་བྲལ་དག་དབང་ནས་རྒྱལ་གྱིས་ཕྱག་བཏབ་པ་དང་། དེ་རྗེས་འབྲུག་གི་སྡེ་སྡོད་རིམ་པས་རྒྱ་སྡིད་གནང་།

གསུམ་པ། འབྲས་ལྗོངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས།

དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་འབྲས་ལྗོངས་ཆོས་རྒྱལ་རིམ་པའི་སྡིད་གཞུང་འགོ་མ་རྒྱགས་གོང་ལ། ལུལ་དེ་ཡུལ་དཔོན་དང་སྤྱི་མོ་ཆོས་དབང་ལུང་སྦྱར་བཞིན་ཡོད། གྱི་ལོ་ ༡༦༤༤ ལོར་ཆོས་རྒྱལ་དང་པོ་ཕུན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ་ཡུལ་དེའི་རྒྱལ་བོར་བཀྲུ་བ་ནས་བཟུང་ཆོས་རྒྱལ་རིམ་བྱོན་བཅུ་ལྷག་གིས་ཡུལ་དེའི་སྡིད་དབང་བསྐྱུངས་ཡོད། གྱི་ལོ་ ༡༩༤༡ ཙམ་ལ་ལུལ་དེར་རྒྱ་

གར་ཨིན་གཞུང་གི་ཐེ་བྱས་སླེབ་འགོ་ཚུགས་ཏེ་རིམ་བས་ཡུལ་དེའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབང་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་གི་
ལག་ཏུ་ཤོར་རྒྱུ།

འབྲས་ལྗོངས་དང་བོད་བར་ལ་ཆོས་དང་། ཆབ་སྲིད། རིག་གཞུང་། ཆོང་སོགས་ཕྱོགས་མང་པོ་ནས་འབྲེལ་བ་ཐབ་མོ་ཡོད།
དེ་ཡང་འབྲས་ལྗོངས་སུ་ནང་ཆོས་དར་སྤེལ་གནང་བ་པོ་ལྷ་བཙུན་ནམ་མཁའ་འཛིགས་མེད་བོད་ནས་ཐེབས་ཡོད་པ་དང་། འབྲས་
ལྗོངས་ཆོས་རྒྱལ་གྱི་གདུང་ཁུངས་ཡང་བོད་མི་ཉག་ནས་མཆེད་པར་འདོད། ལྷག་པར་དུ་འབྲས་ལྗོངས་ཆོས་རྒྱལ་རིམ་བཞི་བཙུན་
མོ་བོད་ནས་བསྐྱུ་བ་དང་། བོད་གཞུང་ནས་ཆོས་རྒྱལ་ལ་གཞུང་གི་དཔོན་གནས་རིམ་བ་བཞི་བ་དང་། གཞིས་ཀའི་མཐུན་རྒྱུ་
གནང་བ་སོགས་ཡུལ་གཉིས་དབར་དམིགས་བསལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རྟགས་མཚན་རེད། གཞན་འབྲས་ལྗོངས་བརྒྱུད་བོད་
དུ་སྤྱི་འདུན་ཐོག་ནང་འབྲེན་དང་། བོད་ཀྱི་ཐོན་རྫས་ཕྱིར་དཔོར་འབྲེན་བྱེད་པ་སོགས་ཆོང་འབྲེལ་ཐད་ལའང་འབྲེལ་བ་ལྷགས་
ཆེན་ཡོད་དོ། །

འབྲུག

དང་པོ། མིང་ཐོགས་ཚུལ།

འབྲུག་ཡུལ་ཞེས་འབོད་པའི་ཡུལ་དེ་གནའ་དུས་མོན་ཡུལ་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་དང་། དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་པའི་རྗེས་
ནས་བརྒྱུད་ལྷོ་མོན་དུ་གྲགས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ཅམ་ལ་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཞབས་བྱུང་དག་དབང་ནམ་རྒྱལ་གྱིས་ལྷོ་མོན་
དབང་དུ་བསྐྱུར་ཏེ་འབྲུག་པ་བཀའ་བརྒྱུད་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ལྷན་གྱི་གཞུང་བཙུགས་པར་མཇུག་པས་ཁུལ་
དེར་ལྷོ་འབྲུག་གས། འབྲུག་ཡུལ་ཞེས་ཆོས་མིང་ཡུལ་ལ་ཐོགས་པར་བཤད།

གཉིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

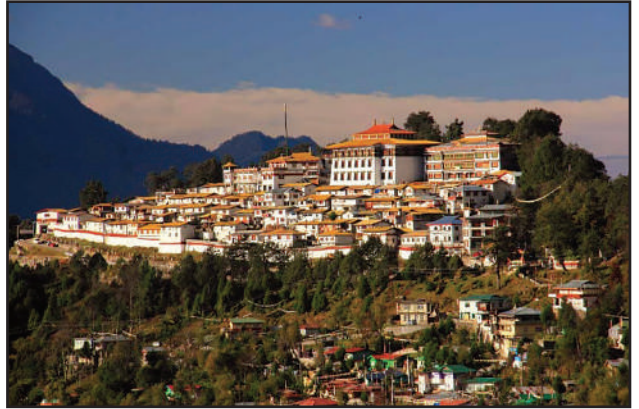
འབྲུག་ནི་བོད་ཀྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་ཤིང་། ཡུལ་དེའི་ཤར་ཕྱོགས་མོན་ཏྲ་དབང་དང་། ལྷོ་ཕྱོགས་ཨ་མམ། ལུབ་ཕྱོགས་འབྲས་
ལྗོངས་དང་ས་འབྲེལ་ཡིན། སྤྱི་འདུན་ས་བབ་ནི་བྱང་ཕྱོགས་མཐོ་ཞིང་ལྷོ་ཕྱོགས་དམའ་ཅམ་དང་། ཆ་སྒྲིམས་ས་བབ་མཐོ་ཆད་ལ་རྒྱ་
མཚོའི་ངོས་ནས་མི་ཉར་ ༣༥༠༠ ཅམ་ཟེན། ཁུལ་དེའི་འཕྲོ་ཐབས་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་ཡིན་པ་དང་། ས་མ་འབྲོག་དང་འབྲོག་ལས་
གཉེར་མཁན་ཡང་ཡོད། ཁུལ་དེར་གངས་དཀར་སྐྱོན་གསུམ་གྱིས་གཙོས་གངས་རི་མང་པོ་དང་། མོ་རྩ་མོ་རྩས་གཙོས་རྩྭ་རྩ་
མང་པོ་ཡོད།

གསུམ་པ། འབྲུག་གི་ལོ་རྒྱུས།

ཞབས་བྱུང་དག་དབང་ནམ་རྒྱལ་གྱིས་འབྲུག་ཡུལ་གཅིག་གྱུར་མ་གནང་གོང་། ཡུལ་དཔོན་དང་ཆོས་བརྒྱུད་ཁག་གི་སྤྲ་ཆེན་
ནམ་བས་ཡུལ་སྤེ་རྩེ་རྩེ་རེར་དབང་ལུང་སྐྱུར་བཞེན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོར་ཞབས་བྱུང་དག་དབང་ནམ་རྒྱལ་གྱིས་སྤོ་
རྒྱུ་ཁར་མོ་བྱང་ཕྱག་བཏབ་པ་དང་། དེ་རྗེས་བསྐྱུར་འཛིན་འབྲུག་རྒྱལ་སྤེ་སྤྱི་དུ་བསྐྱོད་གཞག་མཇུག་པར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་བར་

སྤྲེལ་སྤྲེལ་རིམ་པ་ལྟ་བུ་ལྷན་གྱིས་འབྲུག་གི་ཆབ་སྲིད་བསྐྱེད་སྤེལ་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༧ ལོར་འབྲུག་གི་ལྷ་སྤྲེལ་སྤྲེལ་ཡོངས་ཀྱིས་གོང་ས་དཔོན་སློབ་ཨོ་ཁྱུན་དབང་ལྷན་མཆོག་འབྲུག་གི་བརྒྱུད་འཛིན་རྒྱལ་པོར་གཞུང་ས་སྟོན་མཛད་པ་ནས་བཟུང་། ཨོ་ཁྱུན་དབང་ལྷན་མེ་རབས་ཀྱིས་འབྲུག་གི་རྒྱལ་པོ་གནང་ཐུས་ཡིན་ནོ། །

དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་འགོ་སྟོན་དུ་སྟོ་མོན་དུ་འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་དང་། ལྷ་སར་བོད་གཞུང་དགའ་ལྷན་པོ་བླང་དབུ་བརྟེས་ཏེ་རིང་པོར་མ་སོང་བར། ལུལ་གཉིས་དབར་ལ་དམག་འཐབ་བྱུང་སྟེ་འབྲེལ་བ་དེ་ཅམ་བཟང་པོ་མེད་རུང་། རྒྱལ་བ་བསྐྱལ་བཟང་རྒྱ་མཆོད་སྐུ་དུས་སུ་འབྲུག་ཏུ་ནང་འཁྲུག་སྐྱེད་བར། རྟོག་ས་མཆོག་ནས་སྐུ་ཆབ་མངགས་གཏོང་གནང་སྟེ་འདུམ་འགྲིག་གནང་བ་དང་། བོད་གཞུང་ནས་ལོ་ལྷན་དང་། དབྱར་མཛལ་ཁྱུ་མིར་གཏན་འཛགས་ལམ་ཡིག་མཆོར་ཤག་སོགས་ཀྱི་མཐུན་རྒྱུ་སྤྲེལ་རྒྱུ་ཞལ་བཞེས་གནང་བར། འབྲུག་གཞུང་ནས་སྐུ་ཆབ་མངགས་ཏེ་རྟོག་ས་མཆོག་ལ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཁྱུ་མཛད་པ་བཅས་ཀྱིས་བོད་འབྲུག་དབར་ཆབ་སྲིད་དང་། རིག་གནས། དཔལ་འབྱོར་སོགས་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་འབྲེལ་བ་རྗེ་བཟང་དུ་གྱུར།

པར་རིས། ༩་༩ ཏེ་དབང་དཔོན་པའི་མཆོན་ཆ་ཆང་ལ་དགའ་ལྷན་ནས་རྒྱལ་ལྷ་ཅེ་ཞེས་ཀྱུ་དཔོན་འདི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༠ ལོར་མེ་རག་ལྷ་མ་སྟོ་མོས་རྒྱ་མཆོད་ལྷ་བས་ཐུག་བཅུ་པའོ།

འབྲུག་སྤྱི་བོར་ཆོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྐམ་པོས་ཐུག་བཅུ་པར་གྲགས་པའི་སྤྱི་རྒྱ་ལྷ་ཁང་དང་། ལྷ་རུ་རིན་པོ་ཆེས་བྱེན་ཀྱིས་བརྒྱབས་པའི་གནས་གྲགས་ཅན་སྐྱུ་ཆང་སོགས་གནས་བྱེན་ཅན་མང་པོ་དང་། ཐེམ་ཕུ་བཟུ་ཤིས་ཆོས་རྫོང་དང་། སུ་ན་ཁ་རྫོང་། སྤྱི་བོར་སོགས་གནས་པའི་རིག་དངོས་ཁྱད་པར་ཅན་དུ་མ་ཡོད་དོ། །

མོན།

དང་པོ། མིང་སོགས་ཚུལ།

སྤྱི་མོ་མོན་ཞེས་པ་བོད་ཀྱི་སྟོ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་པའི་འབྲུག་དང་། ཏེ་དབང་། མཆོ་སྤྱི་སོགས་ཀྱི་སྤྱི་མིང་ཡིན་ཡང་། དེར་ཏེ་དབང་དང་། མཆོ་སྤྱི་ཁུལ་གྱི་པད་མ་བཞོད་པའི་ཁུལ་ཅམ་ལ་མོན་ཞེས་དང་དེ་ཁུལ་དུ་གནས་སྟོན་བྱེད་མི་ལ་མོན་པ་ཞེས་གྲགས། སྤྱིར་མོན་ཞེས་པའི་མིང་དེ་གནས་སྤྱི་མོ་ནས་ཡོད་པ་ཤེས་སུ་བ་ནའང་། དེའི་འབྱུང་ཁུངས་དང་། བོད་ཀྱི་སྤྱིར་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་གསལ་ཁ་མེད། ཁག་གཅིག་གིས་སུན་པ་ཞེས་པའི་སུན་གྱི་གཞུགས་འཁྱུར་བར་བཤད་ལ། འགའ་ཤིས་ཀྱི་རྒྱ་སྐད་ཀྱི་མན་(maan) ཞེས་པའི་སྤྱི་བྱུར་ཆགས་པ། ཡང་འགའ་ཤིས་ཀྱིས་མོན་ཞེས་པ་རུས་མིང་ལའང་ངོས་འཛིན་བྱེད་སྟེ་ཡང་མཆོས།

གཉིས་པ། ས་བབ་ཆགས་ཚུལ།

མོན་ཏྲ་དབང་གི་ཡུལ་དེ་རྒྱ་གར་ཨ་རུ་ན་ཅལ་མངའ་སྡེའི་རུབ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་ཤིང་། ཡུལ་དེའི་རུབ་ཕྱོགས་སུ་འབྲུག་དང་།
བྲང་ཕྱོགས་སུ་བོད་ཀྱི་གོང་ཡུལ། རྫོང་ཕྱོགས་སུ་ཨ་མམ་བཅས་དང་ས་འབྲེལ་ཡིན། ཁུལ་དེའི་ས་བབ་ཀྱི་ཆ་སྒྲིམས་མཐོ་ཆད་རྒྱ་
མཚའི་ངོས་ནས་མི་ཉར་ ༡༥༠༠ ལྷག་ཙམ་དང་། འཛོ་ཐབས་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་དང་ཕྱུགས་རིགས་གཉིར་སྐྱོང་ཡང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
ཡུལ་དེའི་ནང་དུ་ཏྲ་དབང་གཙང་པོ་དང་། གངས་རི་ཆངས་དབྲངས་རྒྱ་མཚོས་གཙོ་སྒྲིག་ཆུ་དང་གངས་རི་མང་པོ་ཡོད།

གསུམ་པ། མོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས།

སྤྱིར་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་དུ་མོན་ཡུལ་དེ་རྒྱལ་བོ་ཀ་ལ་དབང་པོའི་རྒྱལ་མན་མཐུལ་སྐང་ཡིན་ཚུལ་དང་། བཅན་བོ་ཁྱི་ལྷེ་སྐོང་།

པར་རིས། ༤-༩ རྒྱལ་མཚོག་སྐྱེ་བྱེད་བྱུག་པ་སྐྱེ་འབྱུངས་ས་ཨོ་
རྒྱན་མིང་།

བཅན་གྱི་སྤྱི་གཙང་མ་ཡུལ་དེར་སྤྱུགས་ཚུལ་སོགས་འཁོད་ཡོད།
བོད་བཅན་པོའི་སྤྱི་དབང་ཐོར་ཞིག་དུ་བྱེན་པའི་རྗེས་ལ་ཡུལ་དེའི་
ཆབ་སྤྱིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གསལ་བོ་མེད་རུང་། ཡིག་ཆ་ལ་ལར་ལྷ་
སྤྱི་གཙང་མའི་སྤྱི་བཟུངས་པ་ཁྱི་མི་ལྷའི་དབང་ཕྱུག་ལ་འོག་ཡུལ་
གསུམ་དུ་གནས་སྤོས་ཏེ་གཞིས་ཆགས་པ་དང་། ཁོང་གི་གཏུང་རྒྱུད་
ལ་ལྷུ་ཁམས་པ་རྩོ་བོ་དང་། བེར་མཁར་རྩོ་བོ། རུས་པའི་མཁར་རྩོ་
བོ། དཔའ་བོ་གཏུང་རྩོ་བོ་ཞེས་པ་སོགས་རིམ་བས་བྱང་སྟེ་མོན་ཡུལ་
ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་གནང་བ་གསལ།

མོན་ཡུལ་དུ་བོད་ཀྱི་ཆོས་བརྒྱུད་དར་ཁྱེད་པོས་ནི་རྩིང་མ་ཡིན་ཡང་། རུས་རབས་བཅུ་གཉིས་པའི་ནང་དུ་བཀའ་བརྒྱུད་པའི་
བསྟན་པ་ཆེས་ཆེར་དར་བ་དང་། དེའི་མཐུག་དུ་རྩིང་མའི་བསྟན་པ་སྤར་ཡང་དར་སྟེལ་ཤུགས་ཆེ་བྱུང་ཡོད། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་
མོན་ཡུལ་གྱི་མེ་རག་སྐྱ་མ་རིམ་བྱོན་དང་རྒྱལ་བ་སྐྱེ་བྱེད་རིམ་བྱོན་དབང་འབྲེལ་བ་བྱུང་སྟེ་ཁུལ་དེར་དགེ་ལུགས་པའི་བསྟན་པ་
དར་རྒྱས་བྱུང་། ལྷག་པར་དུ་མེ་རག་སྐྱ་མ་སྒོ་བྱོས་རྒྱ་མཚོས་ཡུ་ཐོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་སྐྱོར་ལ་བཞུགས་ནས་ཏྲ་དབང་དགའ་
ལྷན་ནམ་རྒྱལ་སྐྱ་ཆེ་དགོན་བཞེངས་པ་དང་། ཡུ་ཐོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོས་ཁོང་ལ་ཤེ་བམ་གནང་སྟེ་ཡུལ་དེའི་འཛོ་འཛིན་དུ་བསྐྱོ་
གཞིག་གནང་བ་ནས་བཟུང་། ཁུལ་དེར་དགེ་ལུགས་པའི་བསྟན་པ་དར་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་བྱུང་བ་དང་ལྷན། ཡུལ་དེའི་འཛོ་འཛིན་
བོད་གཞུང་དགའ་ལྷན་པོ་བྲང་གིས་གནང་སྟོལ་བྱུང་བའོ། །

མོན་ཡུལ་དང་བོད་དབང་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ཕྱོགས་གང་ཐད་ནས་འབྲེལ་བ་ཐབ་མོ་ཡོད་པ་བོད་ཀྱི་རྩིང་མ་དང་། བཀའ་
བརྒྱུད་པའི་སྐྱ་ཆེན་མང་པོས་ཡུལ་དེར་ཞབས་ཀྱིས་བཅག་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་རྒྱལ་བ་སྐྱེ་བྱེད་བྱུག་པ་ཁུལ་དེར་
འབྱུངས་པ་ནས་ཡུ་ཐོང་ས་སྐྱེ་བྱེད་རིམ་བྱོན་དང་དམིགས་བསལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཤེས་བྱུང་། དེ་མིན་མོན་བོད་ས་འབྲེལ་ཡིན་
པ་དེས་ཡུལ་གཉིས་དབང་ཆེང་ལས་སོགས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཐབ་མོ་ཡོད་པའང་བརྗོད་མི་དགོས་པ་རེད།

ལྷན་སྐྱེད།

ག༽ ས་ཁྲུའི་ནང་བསྐྱོད་ས།

གཤམ་གྱི་རགས་ཐེས་ས་ཁའི་ཐོག་ཏུ་ལ་དྲགས་དང་། སྤྱི་ཏི། ཁུ་བུ། མོན། སློ་དོལ་ཡ་ཙེ། བལ་ཡུལ། འབྲུག་འབྲས་སྒྲོངས་བཅས་
གང་དུ་ཡོད་པ་ཐེས།

དཔེ་རིས། ༥༡ ཕྱི་ལོ་ ༤༤༠ ལོར་ཁྱུ་ནག་ཏུ་གོང་མ་ཐའི་ཕྱང་གི་སྤྲུལ་མོ་ལྷན་གིང་གོང་ཇོ་བཙུན་མོར་བསྐྱབས་པར་ཕེབས་སྐབས་ཀྱི་རིམ།

༥། བོད་དང་ཁྱུ་ནག་གི་འབྲེལ་བ།

དང་པོ། ཐང་བོད་འབྲེལ་བ།

སྤྱིར་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་སྤྱད་རྒྱལ་སྤོང་བཙན་སྐྱམ་པའི་སྤོན་དུ་ཁྱུ་བོད་གཉིས་དབར་སྐྱན་ཅིས་སོགས་རིག་གནས་སྤེལ་
 རེས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་གསལ་ཡང་། བོད་དང་ཐང་གོང་མ་གཉིས་དབར་ཆེས་ཐོག་མའི་གཞུང་གི་འབྲེལ་བ་ཕྱི་ལོ་ ༤༣༤ ལོར་
 བྱུང་ཡོད། སྐབས་དེའི་འབྲེལ་བ་ནི་བྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་པན་ཚུན་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཙམ་ཡིན་པ་དང་། བཙན་པོ་སྤོང་བཙན་སྐྱམ་པོ་
 དང་། ཐང་གོང་མ་ཐའི་ཕྱང་གཉིས་དབར་སྤྱེས་དང་འཆོམས་འདྲི་ཞུ་བའི་པོ་ཉ་གཏོང་རེས་
 གནང་བ་ཙམ་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༤༤༡ ལོར་ཐང་གོང་མ་ཐའི་ཕྱང་གི་སྤྲུལ་མོ་ལྷན་གིང་གོང་ཇོ་
 སྤྱད་རྒྱལ་སྤོང་བཙན་སྐྱམ་པའི་བཙུན་མོར་བསྐྱབས་ཇེས། ཡུལ་གཉིས་དབར་བྲིམ་མཆོས་
 རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་གཉིན་འབྲེལ་ཡང་ཚུགས་ཏེ་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་
 འཕོ་འགྱུར་ཆེན་པོ་བྱུང་། དེ་ལྟ་བུའི་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུལ་གཉིས་
 དབར་ཆབ་དཔལ་རིག་གསུམ་བརྗེ་རེས་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཐང་གི་ཞིང་ལས་ལག་རྩལ་
 དང་། ཤོག་བཟའི་ལག་རྩལ། རྒྱ་ཅིས། གསོ་རིག་འཁེལ་ཐག་ཇོ་བཟོ་སོགས་ཀྱི་ལག་རྩལ་
 བོད་དུ་དར་བྱུང་ཡོང་བར་དགེ་མཚན་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

དཔེ་རིས། ༥༢ དཔོན་ཞང་ཇོ་རིང་།

ཐང་བོད་གཉིས་དབར་གཉིན་འབྲེལ་བྱུང་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར། སྤར་རྒྱལ་སྤོང་བཅན་སྐམ་པོས་འཁོས་གས་དབང་དུ་བསྐྱུས་ ཏེ་ཐང་བོད་གཉིས་ས་འབྲེལ་དུ་གྱུར་པ་དེས། ཡུལ་གཉིས་དབར་རྒྱར་གྱུར་ཏེ་ས་མཆམས་སུ་དམག་འཐབ་བསྐྱེད་མར་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་བྱེ་ལོ་ ༡༩༩ ལོར་སྤར་རྒྱལ་བཅན་པོ་ཁྲི་སྤོང་ཕྱེད་བཅན་གྱི་བཀའ་བཞེན་ཆོན་ཆེན་ལྷག་སྤྱུ་གོང་སོགས་ཀྱིས་ཐང་གོང་ མའི་རྒྱལ་ས་ཁྲང་ཨན་དབང་དུ་བསྐྱུས་ཏེ་ཐང་བོད་ས་མཆམས་ལོང་འན་བར་རྒྱ་བསྐྱེད་པ་དང་། བྱེ་ལོ་ ༡༩༩ ལོར་སྤར་རྒྱལ་ བཅན་པོ་ཁྲི་རལ་པ་ཅན་དང་ཐང་གོང་མ་སྤུ་ཅུང་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་སུ། ཐང་བོད་ཡུལ་གཉིས་ཡུན་རིང་དབར་འཐབ་བྱས་པས་ ཡུལ་སོ་སོའི་དཔལ་འབྱོར་སོགས་གང་སར་གྱུང་ཤིང་ཆེན་པོ་བྱུང་མཐར་ཞི་བློས་གནང་བར་འཆམ་སྟེ། བོད་ཀྱི་ཆོན་ ཆེན་ན་ལོད་སོགས་ཀྱིས་ཐང་གི་སྤྱི་ཚབ་དང་ཞི་འདུམ་རིམ་པར་བྱས་ཏེ། བོད་བོད་ཡུལ་དང་། རྒྱ་རྒྱལ་ན་སྤྱིད་པའི་ཆེད། ཡུལ་ སོ་སོའི་ས་མཆམས་ལས་བཀལ་ཏེ་དམག་ལ་སོགས་པའི་བརྒྱུ་གསུལ་མི་བྱེད་པའི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་པ་མ་ཟད། ཆིངས་ཡིག་ གི་ནང་དོན་དོར་ལ་བཞུགས་ཏེ་ཐང་བོད་གཉིས་ཀྱི་རྒྱལ་ས་སོ་སོར་བཅུགས་ཏེ་ཀུན་གྱིས་མ་གོ་མ་ཐོས་མེད་པར་མཛད། བོད་ཀྱི་ རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་བཅུགས་པའི་དོར་ལ་དེར་བོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་དཔོན་ཞང་དོར་ལེས་འབོད་ལ། དོར་ལེ་དེ་ ལྷ་ས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་མཛུགས་དུ་ལྷ་ཡང་མཛལ་རྒྱ་ཡོད་དོ། །

གཉིས་པ། ཡོན་བོད་འབྲེལ་བ།

སྐབས་འདིར་ཡིད་ལ་གསལ་པོར་ངས་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ཡོན་གོང་མའི་ རྒྱལ་ཁབ་ནི་རྟོར་རིང་གེར་རྒྱལ་པོའི་རྒྱལ་རྒྱུད་སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོས་བཅུགས་པ་ ཞིག་ཡིན་པ་ལས། རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས་བཅུགས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་མིན། ཡོན་ གྲང་དེར་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ཐོབ་ཆེད་ཡོན་གོང་མའི་ རྒྱལ་ཁབ་དེ་བཞེན་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཅིག་ཡིན་པར་བརྒྱུད་བསྐྱགས་བྱེད་ བཞེན་ཡོད།

བྱེ་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་རྟོར་རིང་གེར་རྒྱལ་པོས་ཆེན་པོ་རྟོར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་ འཛུགས་གནང་སྐབས། རྟོར་བོད་གཉིས་རྒྱལ་ཁབ་ཐ་དད་དང་བྱིས་མཆོས་རྒྱལ་ ཁབ་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་དོ་བོར་གནས་ཡོད། ཡོན་གྲང་། སྐབས་དེར་བོད་དུ་གཅིག་ གྱུར་གྱི་གཞུང་མེད་པར་སེལ་བྱུང་ཐོར་ཏེ། ས་ཁུལ་ཁག་ཁྲིམས་འགོ་རང་བཅན་ དུ་གནས་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ལ་ལར་བྱེ་ལོ་ ༡༩༠༡ ལོར་རིང་གེར་རྒྱལ་ པོས་དམག་བྲངས་ཏེ་བོད་རྟོར་གྱི་ཆབ་འོག་ཏུ་བཅུག་པ་གསལ་ནའང་། ལོ་རྒྱུས་ སྤྱི་བ་བྱིངས་ཀྱིས་དེ་ལྟར་ཁས་ལེན་གྱི་མེད། དེ་ལྟར་ཡང་རྟོར་གྱི་རྒྱལ་པོ་དང་

པར་རིས། ༥་༩ ཡོན་བོད་འབྲེལ་བ། འགྲོ་མགོན་ ཆོས་འཕགས་དང་ཀུབ་ལེ་ཁྲང་། (ལུ་བ་རྩོན་པོ་ཅན་དེ་ཀུབ་ལེ་ཁྲང་ཡིན་པར་བཤད།)

རྒྱལ་བྱ་རེ་རེས་བོད་ཀྱི་སྤྲ་མ་རེ་རང་གནས་སུ་གདན་བླངས་ཏེ་མཆོད་
 ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བཙུགས་པ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་སྤྲ་མ་འགའ་ཤས་ཉོར་
 གྱི་དབྱ་ཆུང་ལྷུང་པའང་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་གོ་དན་རྒྱལ་
 བྱས་བོད་དུ་དམག་བཏར་སྟེ། ས་སྐྱ་བརྟེན་ཀྱན་དགའ་རྒྱལ་མཆོན་རང་
 གི་རྒྱལ་ས་ལང་རྩུང་གདན་བླངས་ཏེ་འབྲེལ་བ་བཙུགས་པའང་མཆོད་
 ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་ངོ་བོར་རེད།

གྲུ་ལོ་ ༡༣༤༠ ལོར་སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོ་ཉོར་གོང་མའི་གསེར་ཁྱིའི་
 བེབས། གྲུ་ལོ་ ༡༣༥༡ ལོར་སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོས་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིང་དུ་
 མཛད་དེ་ཡོན་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་གནང་བ་དང་། འགྲོ་མགོན་
 ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་བ་དང་། གྲུབ་ཐོབ་ཀམ་བཞི་སོགས་རང་གི་རྒྱལ་
 སར་གདན་འདྲན་ཞུས། དེམ་བས་འགྲོ་མགོན་ཆོས་འཕགས་པོད་གྱི་ཆ་
 གྱི་དབུ་མྱེར་ཡང་བཀུར་ཉེ་ཉོར་པོད་མཆོད་ཡོན་འབྲེལ་བའི་གནས་བབ་
 ཁབ་གཉིས་དབར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་བྱུང་བ་དེས། ཡུལ་
 ལ་དགེ་མཆོད་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་མ་ཟད། པོད་གྱི་མྱེར་ཆེན་ཁག་ཉོར་ཡུལ་དུ་
 ཉོར་གྱི་མི་སྤྱིའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གང་ཅིར་ཤུགས་སྒྲེན་ཆེན་པོ་བྱུང་

དཔེ་རིས། ༥་༤ བྱམས་ཆེན་ཆོས་ཟླ་བ་ལེགས།
ཁོང་གིས་བཞེས་པའི་དབུ་ཞུ་འདི་མིང་གོང་མ་ཡུང་ལེ་ཡིས་བྱམས་
བ་ཟེད།

སར་གདན་འདེན་ཞུས། རིམ་བས་འགྲོ་མགོ་ཚེས་འཕགས་པོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབྱ་ཁྲིད་དུ་བསྐྱོས་པ་མ་ཟད། གོང་མ་རང་ཉིད་
ཀྱི་དབྱ་ཁྲིད་ཡང་བཀུར་ཏེ་རྟོག་ཐོད་མཆོད་ཡོན་འབྲེལ་བའི་གནས་བབ་ཐུ་མཐུད་རྒྱུ་འཁྲོངས་གནང་བ་རེད། ཐོད་དང་ཡོན་རྒྱལ་
ཁབ་གཉིས་དབར་མཆོད་ཡོན་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་བྱུང་བ་དེས། དུམ་གཉིས་ཀའི་ཆབ་དབལ་རིག་གསུམ་འབྲེལ་རྒྱས་སོགས་
ལ་དགེ་མཆོད་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་མ་ཟད། ཐོད་ཀྱི་ཁྲ་ཆེན་ཁག་རྟོག་ཡུལ་དུ་བསྐྱུད་མར་ཐེབས་ཏེ་ནང་བསྟན་དར་རྒྱས་མཛད་པ་དེས་
རྟོག་ཀྱི་མི་ལྗོངས་དང་རིག་གཞུང་གང་ཅིར་ལྷགས་རྒྱུ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད་དོ།

གསུམ་པ། མིང་ལོང་འབྲེལ་བ།

མིང་གོང་མའི་སྐུལ་ཁབ་ནི་གུའུ་ཡོན་གང་གིས་སྤེལ་ ༡༣༩༤ ཡོང་སྐུལ་ས་ནལ་ཅིན་དུ་བྱས་ཏེ་གསལ་འཇུགས་བྱས་པ་ཞིག་
ཡིན་ལ། སྐབས་དེར་བོད་དུ་པག་གུའི་རྩེ་སྤྱིང་ཡིན་ཡོད་པའི་ཡོན་གྱིས་སྤྱིང་དབང་འཛིན་བཞིན་ཡོད། མིང་གོང་མ་ཡིན་པའི་སྐུལ་གིས་བོད་ལ་
ཁྱིམ་མཆོས་སྐུལ་ཁབ་ཀྱི་འདུག་པའི་བཟུང་བ་དང་པག་གུའི་རྩེ་སྤྱིང་ཡིན་ཡོད་པ་མཆོན་པ་སྤྱིང་སོགས་གནང་སྟེ་འབྲེལ་བ་དེ་བཟང་
འཁོར་བས་བྱས་པ་མ་ཟད། པག་གུའི་རྩེ་སྤྱིང་གཤམ་པ་སྐུལ་མཆོན་སྐུ་ནག་ཏུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་བས་གུང་བྱས་ཡོད།

མོད་གཞུང་དང་མིང་གོང་མའི་གཞུང་དབང་བྱིས་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ལས་སྐྱལ་པའི་འབྲེལ་བའི་རྣམ་པར་འཕོ་འཁྱུར་ཆེར་མ་
བྱུང་ཡང་། མིང་གོང་མས་མོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་ཁག་དང་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཟབ་མོ་བཅུགས་ཡོད་པ་དང་། མིང་གོང་མ་ཡུང་
ལེས་བྲགས་ཆེ་བའི་རྗེ་ཙོང་ཁ་ཆེན་པོ་དང་། ཀམ་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་གཉིས་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཆིབས་བསྐྱུར་ཡོང་བའི་དེ་སྐུལ་ཁུས་
བར། རྗེ་ཙོང་ཁ་བས་ཞལ་བཞེས་མ་གནང་ཡང་། གང་གི་ཞལ་སྒྲོབ་བྱམས་ཆེན་ཆོས་རྗེ་ཤུག་ཡེ་ཤེས་པ་ཞལ་བཀོད་གནང་བ་
ལྟར། བྱམས་ཆེན་ཆོས་རྗེ་དང་ལྔ་རྒྱལ་དབང་ཀམ་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམ་གཉིས་མིང་གོང་མའི་རྒྱལ་སར་ཕེབས་ཏེ་ཆོས་

ཕྱོགས་ཀྱི་མཛད་པ་རྒྱ་ཆེར་བསྐྱངས་ཏེ། བོད་རྒྱའི་མཆོད་ཡོན་
འབྲེལ་བ་རེ་ཟབ་ཏུ་སོང་ནས་ཡུལ་གཉིས་པོར་དགེ་མཚན་
ཆེན་པོ་བྱུང་ངོ། །

བཞི་པ། ཆིང་བོད་འབྲེལ་བ།

ཆིང་ངམ་མན་ཏུ་གོང་མའི་གཞུང་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༤༩༩
ལོར་གོང་མ་རྩལ་གྱིས་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་
ཞིག་ཡིན་པ་དང་། སྐབས་དེར་བོད་ཏུ་ཡགོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་
པོས་བོད་གཞུང་དགའ་ལྷན་པོ་བྱང་གསར་འཛུགས་གནང་
མ་ཐག་པ་རེད། ཐོག་མར་གཞུང་གཉིས་དབར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་
དགོས་མཁོར་དམིགས་ཏེ་བྱིས་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རིམ་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༤༩༩ ལོར་ཆིང་གོང་མ་རྩལ་གྱིས་ཡགོང་
ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་ལེ་ཅིང་ཏུ་གདན་དྲངས་ཏེ། མཆོད་གནས་སུ་བཀྲར་བས་ཡུལ་གཉིས་དབར་བྱིས་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཅམ་མ་ཡིན་
པར། མཆོད་ཡོན་ཀྱི་འབྲེལ་བའང་འཛུགས་བྱས་པ་བྱུང་ནས་རྒྱ་བོད་ཡུལ་གྱི་གཉིས་ཀར་ཆོས་སྲིད་གང་ཐད་ནས་དགེ་མཚན་ཆེན་
པོ་བྱུང་ཡོད།

པར་རིས། ༥.༥ ཡགོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་དང་མན་ཏུ་གོང་མ་རྩལ་གྱི།

ཡརྒྱལ་བ་བསྐྱལ་བཟང་རྒྱ་མཆོའི་སྐབས་སུ་སོག་པོ་རྩལ་གར་བས་བོད་ཏུ་བཅན་འཛུལ་བྱས་པ་དང་། དེ་རྗེས་དབྱུས་གཙང་
སྡེ་གཟར་བྱུང་སྟེ་བོད་གཞུང་དགའ་ལྷན་པོ་བྱང་གི་ཆབ་སྲིད་ཉག་སྤྱོད་པར་གྱུར་སྐབས། ཆིང་གོང་མ་ཁང་གི་དང་ཆན་ལུང་གིས་
རྒྱ་བོད་མཆོད་ཡོན་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ལ་རྒྱར་གཞིགས་ཏེ། ཕྱིའི་བཅན་འཛུལ་དང་ནང་གི་སྡེ་གཟར་ཞོད་འཇགས་ཆེད་བོད་ཏུ་གཏན་
སྡོད་ཨམ་བན་དང་། སྤང་དམག་མངགས་གཏོང་གནང་ཡོད། འདི་ནི་རྒྱའི་གཞུང་འབྲེལ་མི་སྣ་ལྷ་སར་གཏན་སྡོད་བྱས་པ་ཐོག་མ་
དེ་ཡིན། ཆིང་དང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་གནས་བབ་གསར་པ་དེས་སྐབས་ཤིག་རིང་ཕྱིའི་བཅན་འཛུལ་མཐར་སྐྱོད་དང་། ནང་གི་སྡེ་
གཟར་ཞོད་འཇགས་སུ་གཏོང་བར་ཕན་ཏུ་གང་ཅམ་བྱུང་། ཨམ་བན་དང་སྤང་དམག་ལྷ་སར་གཏན་སྡོད་བྱེད་པའི་གནས་བབ་
དེ། ཆིང་བོད་གཉིས་ཀྱི་སྤར་ཡོད་མཆོད་ཡོན་འབྲེལ་བའི་མཐུ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། གཅིག་འོག་གཅིག་བསྐྱུས་ཀྱི་རྣམ་
པ་མིན།

ཡགོང་ས་སྤྱི་མཆོང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་བོད་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་སྤྱི་དབང་བཞེས་ཏེ་རིང་པོར་མ་སོང་བར། མན་ཏུའི་གོང་
མས་སྤར་ཡོད་ཆིང་བོད་གཉིས་དབར་ཀྱི་མཆོད་ཡོན་འབྲེལ་བར་འབྲེལ་ལོག་གིས་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་རྒྱུས་པ་མ་
ཟད། ཕྱི་ལོ་ ༡༤༡༠ ལོར་བོད་བཅན་བཟུང་བྱེད་ཆེད་དམག་དབྱང་བཏང་། མན་ཏུའི་བཅན་འཛུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡགོང་ས་བཅུ་
གསུམ་པོ་ཆེན་པོ་རྒྱ་གར་ཏུ་ཉེན་གཤོལ་ཏུ་ཕེབས་དགོས་པ་བྱུང་བ་དང་། མན་ཏུ་གོང་མས་ཡགོང་ས་མཆོག་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་སྤྱི་

དབང་གནས་དབྱུང་བཏང་བ་ཡིན་ལུགས་སོགས་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་གཏམ་སྤེལ་བའི་ཚུལ་མིན་བྱ་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་ནས། ཡགོང་ས་བཙུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་ཡགོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོའི་སྐུ་དུས་ནས་རྒྱན་བསྐྱེད་པའི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་མཐུག་བསྐྱེད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་བོད་ཡུལ་གཉིས་ཟ་དད་ཡིན་པ་དང་གཅིག་འོག་གཅིག་བསྐྱེད་པའི་གསལ་བསྐྱེད་དང་། ཡུལ་གཉིས་དབང་གྱི་ས་མཆོམས་སོགས་ཚུད་རྟོག་རྣམས་དབང་ཆད་འདྲ་མཉམ་ཐོག་ཞི་མོལ་གནང་རྒྱུའི་ཐུགས་ཐག་བཅད་དོ། །

ལྷ་པ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་དང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ།

དང་པོ། གོ་མིན་ཏང་གི་དུས་སྐབས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོར་ཆིང་གོང་མ་ཡུལ་དབྱིའི་ཁྲི་ལས་པའ་ཏེ་ཡུན་ཡ་སན་/ཡུན་ཀྲང་ཙན་ (Sun Yat-sen) གྱིས་སྤྱི་ཁྱེད་པའི་

པའ་རིས། ༥༦

སིམ་ལའི་ཆིང་ས་ཡིག་འཛིག་སྐབས་རྒྱ་བོད་ཡིན་གསུམ་གྱི་སྐྱེ་ཆབ་རྣམ་པ།

གྱིན་ལོག་ཕྱོགས་གཏོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོར་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་ཡོན་ཤི་ཁ་ (Yuan Shikai) ཡིས་ཡགོང་ས་བཙུ་གསུམ་པར་ཏར་འཕྲིན་ཡུལ་ཏེ། དེ་སྤྱིའི་མན་རྩེའི་བྱས་ཉེས་ལ་བཟོད་གསོལ་དང་། ཡགོང་ས་མཆོག་གི་མཆོན་གནས་བསྐྱར་གསོ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན་ཚུལ་ཞུས་ཏེ། བོད་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་འོག་ཡིན་རྒྱུ་གི་ཏམ་བཤམ་བྱས་པར། ཡགོང་ས་བཙུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་ཁོང་ཉིད་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་

ཀྱི་བདག་པོ་ཡིན་པ་ཙན་སྐུལ་གནང་བ་མ་ཟད། བོད་འབངས་རྒྱ་ཁྱབ་ཡོངས་ལ་ཅ་ཆོག་འབྲེམས་སྤེལ་གནང་སྟེ། བོད་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་འོག་མིན་པའི་རྣམ་པ་གསལ་བོར་སྟོན་གནང་མཛད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོར་ཡགོང་ས་བཙུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་གར་ནས་བོད་དུ་ཆིབས་བསྐྱར་གནང་ཟིན། དེ་སྤྱིའི་མན་རྩེའི་བྱེད་བབ་སོགས་ལ་གཞིགས་ཏེ་རྒྱ་ནག་མི་སེར་གཞུང་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་མི་གནང་རྒྱུའི་ཐུགས་ཐག་བཅད་དེ། རྒྱ་བོད་ཡུལ་བྱ་གཉིས་དབང་གྱི་དཀའ་འཛིན་རྣམས་རྒྱ་གར་ཡིན་གཞུང་བར་བཞུགས་ཐོག་སེལ་རྒྱུའི་ཕྱི་འབྲེལ་སྲིད་བྱས་བཟུང་བ་དང་། ཕྱི་འབྲེལ་སྲིད་བྱས་དེ་གཞིར་བཟུང་སྟེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༤ ལོར་རྒྱ་བོད་ཡིན་གསུམ་གྱི་སྐྱེ་ཆབ་རྒྱ་གར་སིམ་ལར་ལྷན་འཛོམས་ཀྱིས་རྒྱ་བོད་ཡུལ་སོ་སོའི་བདག་དབང་དང་། ས་མཆོམས་སོགས་ཀྱི་གནད་དོན་གཅོད་སེལ་ཡོང་ཐབས་བྱས་ཀྱང་ལམ་སྟོང་བྱུང་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༦ ལོར་རྒྱ་བོད་གཉིས་དབང་ཁམས་ཕྱོགས་སུ་དམག་འཁྲུག་བྱུང་བ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་རྒྱ་བོད་གཉིས་ཀྱི་སྐྱེ་ཆབ་

ཆབ་མདོར་འཛོམས་ཏེ། གནས་སྐབས་
རིང་འབྲི་ཚུ་གཙང་པོ་ས་མཆའས་སུ་བྱས་
ཏེ་དཔག་མཆའས་འཛོག་རྒྱའི་ཆེད་ས་ཡིག་
བཞག།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཡོན་ཏྲེ་
ཁས་རང་ཉིད་གོང་མར་བསྐྱོས་པར་གྱུན་
ལོག་བྱང་སྟེ། གསར་དུ་བཅུགས་མ་ཐག་
པའི་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་འཛོར་ཞིག་ཏུ་བྱེན་
ཏེ། ཆད་ལྷན་གྱི་དབྱས་གཞུང་ཞིག་མེད་
བར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༧ བར་ལྷག་ གོ་མིན་ཏར་

བར་རིས། ༥་༡ བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ནམ་པས་རྒྱ་ནག་གུང་ཁག་གིས་བཅན་དབང་འོག་གྲོས་
མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ཟེར་བར་མིང་རྟགས་འགོད་བཞིན་པ།(༡༩༡༧/༤/༡༣)

གིས་རྒྱལ་ས་ནན་ཅིན་དུ་བྱས་ཏེ་དབྱས་གཞུང་གསར་འཛུགས་བྱས་མེས་སྤྱི་ཚབ་འབྲེལ་བ་བརྒྱད་དེ་བོད་གཞུང་དང་ཐད་ཀར་
འབྲེལ་བ་འཛུགས་སྐབས་བྱུང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༤ ལོར་གོ་མིན་ཏར་གིས་ཡ་གོང་ས་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོའི་དགོངས་ཚུགས་མཆོད་
འབུལ་ཞུ་བར་རྒྱའི་སྤྱི་ཚབ་ཏོང་མོང་སུང་བཏང་། དེ་ནས་བཟུང་སྐར་ཡང་རྒྱའི་སྤྱི་ཚབ་ལྷ་སར་གཏན་སྡོད་བྱེད་འགོ་བཅུགས་པ་
དང་། སྤྱི་ཚབ་དེ་ཆོས་དངོས་ཤུགས་བརྒྱད་གསུམ་ནས་བོད་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་སུ་སྦྱར་ཐབས་ཤུགས་ཆེ་བྱས་ཀྱང་བྱས་འབྲས་
ཐོབ་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་གོ་མིན་ཏར་གི་གཞུང་ཐོར་ལ་ཉེ་སྐབས་བོད་གཞུང་གིས་ལྷ་སར་བཅའ་སྡོད་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚབ་
དང་འབྲེལ་ཡོད་ནམས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་།

གཉིས་པ། གུང་ཁག་ཏར་གི་དབྱས་སྐབས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོ་ ༡༠ ཆེས་ ༡ ཉིན་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གཞུང་དབྱ་བརྟེས་པ་དང་། དེའི་རྗེས་བོད་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཅོད་
མེད་ཡོན་པ་དང་། མི་རིང་བར་བོད་བཅེངས་འབྲེལ་གཏོར་རྒྱ་ཡོན་པའི་གསལ་བསྐྱགས་སྟེལ་བར། བོད་གཞུང་གིས་དངོས་
ཤུགས་བརྒྱད་གསུམ་ནས་བོད་རྒྱའི་འབྲེལ་བ་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཅམ་ལས་གཅིག་འོག་གཅིག་འདུས་མིན་པའི་གསལ་
འདོན་གནང་ཡང་། ཉན་འཛོག་མེད་པར་ལོ་དེ་ནས་མདོ་སྟོད་སྤྱད་གཉིས་བཅན་བཟུང་བྱས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོ་ ༡༠ ཆེས་ ༡ ཉིན་རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་གི་དཔག་སྟེ་ཨང་བཙོ་བརྒྱད་པས་ཆབ་མདོར་བཅན་འཛུལ་བྱས་
པ་མ་ཟད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོ་ ༥ ཆེས་ ༡༣ ཉིན་ཡ་གོང་ས་མཆོག་གིས་ཞི་གྲོས་ལ་མངགས་པའི་བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ཆོར་བཅན་
དབང་དང་སྟེགས་རའི་འོག་འབྲེལ་མཉམ་མེད་པའི་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ཟེར་བར་མིང་རྟགས་འགོད་དུ་བཅུག་སྟེ། རྒྱ་
གཞུང་གིས་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་ལས་སྤྱོད་པོས་བཅན་བཟུང་བྱེད་པའི་ལག་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་བྱུང་། ཡ་གོང་ས་མཆོག་དང་བོད་
གཞུང་གིས་འདོད་པ་མེད་བཞིན་དུ་བཅན་འཛུལ་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་སྐབས་བསྐྱེད་གིས་དང་ལེན་མི་བྱེད་ཀ་མེད་བྱུང་ནའང་། ཕྱི་ལོ་

༡༩༥༦ ཅམ་ནས་མདོ་ཁམས་གཉིས་སུ་མང་གཙོ་བཙུན་ལ་ཁ་གཡར་ནས་བོད་མི་འཛིན་བཟུང་དང་། དམར་གསོད། དགོན་སྡེ་གཏོར་བཤེགས་མི་མང་ལ་བཟོད་གསེག་ཆོད་མེད་བཏང་སྟེ་བོད་མི་ནམས་ལུ་ཐུག་ཐབས་ཐད་དྲག་པོའི་འཐབ་འཛིང་བྱས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་ཡུལ་ལོང་ས་མཆོག་གི་སྐུ་དབང་ཅེས་མེད་གཏོང་བ་དང་། ཕྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་ཡུལ་ལོང་ས་མཆོག་རྒྱ་མིའི་དམག་སྐར་དུ་གཤན་འདེན་ཞུ་རྒྱུའི་མྱོག་གཡོ་ངན་བྱས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་འབངས་རྣམས་རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་ལ་འཁོན་སེམས་རྗེ་ཆེར་གྱུར་ཏེ་གནས་ཚུལ་ཏ་ཅང་ཇ་དྲག་ཏུ་གྱུར། ལོ་དེའི་ཟླ་བ་ ༣ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་ཡུལ་ལོང་ས་མཆོག་སྐུ་འཁོར་དྲག་བསྐྱས་ནིར་གླིང་པོ་བྱང་ནས་རྒྱ་གར་དུ་ཉིན་གཡོལ་དུ་ཕེབས་དགོས་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དྲག་ལྷགས་སྐུ་དེ་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་བཅོན་བཟུང་བྱས་ཏེ། བོད་འདི་འཛམ་གླིང་སྟེང་ནག་བསུབ་གཏོང་བའི་ཐབས་ཤེས་བྱས་ཀྱང་། ད་དུང་གསོན་གནས་ཀྱིས་བོད་མི་མང་གི་སྤྱི་སྤྱོད་ས་ཁུལ་ལ་མེད་པར་བྱང་བའི་ཀྱིས་འཐབ་ཚོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

སྒྲིབ་ཆེན།

༡༽ གནས་ཀྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་གནད་བསྐྱུས་རེ་བྲིས།

- ༡། ཐང་བོད་གཞུང་གཉིས་དབར་འབྲེལ་བ་ཐོག་མར་བྱུང་ཚུལ་དང་། འབྲེལ་བའི་ངོ་བོ་རྗེ་ཡིན་རགས་ཙམ་བྲིས།
- ༢། ཡོན་རྒྱལ་ཁབ་འཛུགས་མཁན་སུ་ཡིན་པོ་སྟོན་བྱས་ཏེ། སྐབས་དེའི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ལ་མདོར་ཙམ་བྲིས།
- ༣། མིང་གོང་མའི་སྐབས་སུ་བོད་ཀྱི་སླ་ཆེན་སུ་དང་སུ་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཆིབས་བསྐྱར་གནང་ཡོད་དམ།
- ༤། ཡ་རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་ཐེང་བདུན་པའི་སྐབས་སུ་མན་རུའི་ཨམ་བན་སོགས་ལྷ་སར་གཏན་སྟོན་བྱེད་པའི་ལམ་སྟོལ་རྗེ་ལྟར་བྱུང་བ་དང་། ཨམ་བན་བོད་དུ་གཏན་སྟོན་བྱས་པའི་རྒྱ་མཆོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༥། རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དུས་ཡུན་རིང་ལ་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་གནས་སྟངས་རྗེ་ལྟར་ཡིན་ནམ།

ཁ༡༽ མཐུན་སྦྱོར་གྱིས།

༡།	ཡ་རྒྱལ་བ་བསྐྱལ་བཟང་རྒྱ་མཆོ།		དཔོན་ཞང་རྗེ་རིང་།
༢།	བཅོན་པོ་ཁྲི་རལ་བ་ཅན།		གཉེན་སྤྱི་གི་འབྲེལ་བ་བྱུང་།
༣།	བཅོན་པོ་སྟོང་བཅོན་སྐམ་པོ།		རྒྱལ་ས་ཁྲང་ཨན་དབང་དུ་བསྐྱས།
༤།	འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ།		བོད་དུ་ཨམ་བན་སྤེབས།
༥།	བཅོན་པོ་ཁྲི་སྟོང་ཕྱེད་བཅོན།		མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བཅུགས།

༦། རྒྱ་ནག་གི་ཡོ་རྒྱུས།

དང་པོ། ཆིན་རྒྱལ་རབས།

རྒྱ་ནག་ནི་འཛམ་གླིང་གི་དཔལ་ཡོན་དར་སྤྱོད་ཀྱི་མི་རིགས་པའི་ཡ་གྲུལ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེའི་དཔལ་ཡོན་མ་ཆུ་གཙང་པོ་དང་འབྲི་ཆུ་གཙང་པོའི་ཉེ་འདབས་ཀྱི་ལུང་གཞོངས་ནས་དར་ཡོད། འབྲི་ཆུ་གཙང་པོ་ནི་རྒྱའི་དཔལ་ཡོན་གྱི་སློབ་ཚ་ལྟ་བུ་རེད། རྒྱ་ནག་རང་གི་ཡོ་རྒྱུས་སུ་འཁོད་པ་ལྟར་ན། ཕྱི་མའི་ཕྱོད་གྱི་མེ་ཉིས་སྟོང་ལྷག་གི་ཕྱོད་དུ་རྒྱས་མིང་ལ་ཡུས་དང་ཆེ་ཟེར་བའི་པ་བྱས་ཞ་རྒྱལ་རབས་བཅུགས་པ་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ཡོ་རྒྱུས་ནང་དུ་རྒྱལ་རབས་བྱང་བ་དང་པོར་ངོས་བཟུང་བ་དང་། དེ་རྗེས་མར་དང་། གོཙ་སོགས་རྒྱལ་རབས་རིམ་པས་ཕྱི་མའི་ཕྱོད་གྱི་མོ་བརྒྱ་ལྷག་གསུམ་པ་བར་རྒྱ་ནག་ལ་དབང་སྐྱར་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་མའི་ཕྱོད་གྱི་དུས་རབས་གསུམ་པའི་ནང་དུ། ཆིན་དཔེ་རིམ། ༤-༡ གོང་མ་ཆིན་མི་རྒྱུ་མི་བང་སོའི་དམག་དབུང་འབྲུག་ལྷགས། མི་རྒྱུ་སྐབས་དེའི་རྒྱལ་ཐུན་གཞན་ནམས་དབང་དུ་བསྐྱུས་ཏེ་རྒྱ་ནག་གཅིག་གྱུར་བཅོས་པ་དང་། ཆིན་རྒྱལ་སྤྱི་བཅུགས་ཏེ་སྤྱི་བསྐྱེད་པས་རྒྱ་ནག་གི་ཡོ་རྒྱུས་ནང་ལ། གོང་མ་ཆིན་མི་རྒྱུ་མི་རྒྱུ་ཡོངས་ལ་གཅིག་གྱུར་གྱི་དབང་སྐྱར་བྱེད་མཁན་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་དེ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད། འཛམ་གླིང་ནང་གྲགས་ཆེ་བའི་རྒྱ་ནག་གི་ལྷགས་རི་རིང་པོ་གོང་མ་ཆིན་མི་རྒྱུ་སྐབས་སུ་ཐོག་མར་བཅུགས་པ་དང་། གཞན་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་གནའ་ལྷུང་གྲགས་ཅན་ཆིན་མི་རྒྱུ་མི་བང་སོ་དང་། བང་སོའི་དམག་དབུང་གི་འབྲུག་ལྷགས་སོགས་རིག་གནས་ལྷུང་དངོས་མང་པོ་ཞིག་དུས་རབས་དེར་བྱང་ཡོད།

གཉིས་པ། ཟང་རྒྱལ་རབས།

ཆིན་རྒྱལ་རབས་དེ་བཞིན་མེད་མེད་དང་སྤུ་ཀོང་གཉིས་ཀྱིས་སྤྱི་བཅུགས་པའི་ཞིང་པའི་འོས་ལངས་ཀྱིས་བསྐྱབས་རྗེས། ཅན་ཤར་རུབ། རྒྱལ་ཁབ་གསུམ་གྱི་དུས་སྐབས། ཅན་ཤར་རུབ། སྟོ་བྱང་རྒྱལ་རབས། སུའེ་བཅས་ཀྱིས་ཕྱི་མོ་དུས་རབས་བདུན་པའི་འགོ་སྟོད་བར་རྒྱ་ནག་ཏུ་གཞུང་འཛིན་རིམ་བར་བྱས། དུས་

དཔེ་རིམ། ༤-༢ ཟང་གོང་མ་ཐེན་ཅུང་།

སྐབས་དེའི་རིང་རྒྱ་ནག་ཏུ་དར་གོས་ཚོང་ལམ་ཕྱེ་བ་དང་། ས་འགྲུལ་བརྟག་ཆས་གསར་གཏོད། ཡིག་རྒྱུགས་བཏང་ཏེ་དཔོན་གནས་སུ་བསྐོས་ཀྱིས་ཕྱི་དུང་པའི་ལམ་ལུགས་སོགས་གསར་གཏོད་བྱས་ཏེ་ཚོང་དང་རིག་གནས་སོགས་ལ་འཕེལ་རྒྱས་ལུགས་ཆེ་བྱང་།

སུའེ་གོང་མ་དབྱང་ཉིདེ་སྐབས་སུ་ཆབ་སྲིད་སློང་སྤངས་ལེགས་ལོ་མ་བྱུང་བར་ཞིང་པའི་འོས་ལངས་བྱུང་བ་དང་། སྤང་དམག་གི་གོ་མིང་ཡོད་པའི་སྐུ་བྲག་ལི་ཡོན་པ་བྱས་གོ་སྐབས་དང་བསྟུན་ནས་དོ་ལོག་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་ས་ཁྲང་ཨན་དུ་བྱས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩ ལོར་ཐང་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་བྱས། ཐང་གི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་ཆད་མཐོང་སོན་པ་དང་། རིག་གནས་ཀྱང་ཚོས་ལུགས་བསམ་སློང་དང་། ཚུལ་རིག་སྐྱུ་ཅལ། ལོ་རྒྱུས་རིག་པ། ཚན་ཅལ་རིག་པ་སོགས་ལ་གྲུབ་འབྲས་འབྱུང་དུ་ཐོན་པས་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་རྫོགས་ལྡན་གྱི་དུས་རབས་སུ་བཅེ།

ཐང་གོང་མ་ཐའེ་ཚུང་གིས་རང་གི་སྤྱི་ཚོང་ལོ་སྤྱོད་བཅུན་སྐམ་པའི་བཅུན་མོར་བཟང་སྤྱོད་ཏེ་ཐང་བོད་དབར་གཉེན་འབྲེལ་བཅུགས། ཐང་གོང་མ་ཀའོ་ཚུང་གཉེན་ཚུང་ནད་ཅན་ཡིན་པས། བཅུན་མོ་སྤྱུ་ཅེ་ཐེན་གྱིས་དེ་གོ་སྐབས་སུ་བཟུང་ནས་ཐང་གོང་མའི་གསེར་ཁྲི་བཅུན་བཟུང་བྱས་ཏེ། རང་ཉིད་རྒྱལ་མོར་བཀྱར་ཏེ་རྒྱལ་མིང་གོ་ཁྱུ་དུ་བསྐྱུར་བ་སོགས་བྱས།

དུས་རབས་བརྒྱད་པའི་དུས་དཀྱིལ་དུ་ཐང་གོང་མའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཨ་རབ་དང་བོད་པས་བཅུན་འཛུལ་བྱས་པ་དང་། ཨན་ཟིའི་ཟེང་འབྲུག་ལུག་རུམ་པས་དབང་ཆ་སྐྱེར་འཛིན། ཉོང་ཁའི་ཞིང་པའི་འོས་ལངས་ཆེན་མོ་སོགས་བྱུང་བས་ཐང་གོང་མའི་སྟོབས་ལུགས་ཉམས་རྒྱད་སོང་བ་གོ་སྐབས་སུ་བཟུང་སྟེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༨༠༧ ལོར་མཐའ་སྤྱད་སྤྱི་དཔོན་གྲུ་ལུ་ལུ་གྱིས་ཐང་རྒྱལ་ཁབ་ཙུ་བ་ནས་བསྐྱབས་པས་རྒྱལ་རབས་ལྡང་། རྒྱལ་ཁབ་བཅུའི་འཛིན་སྐྱོང་གི་ནམ་པ་བྱུང་།

གསུམ་པ། སྤང་རྒྱལ་རབས།

ཐང་རྒྱལ་ཁབ་ཁུབ་རྒྱུ་རྒྱལ་ཏུ་རྒྱལ་རབས་ལྡང་རྒྱལ་ཁབ་བཅུའི་ཆབ་སྲིད་གྱི་གཞི་ཙུགས་ཏེ་ཆབ་སྲིད་ཁ་ཐོར་དུ་བྱུང། ཕྱི་ལོ་ ༡༨༦༠ ལོར་ཀའོ་ཕྱི་མའི་སྤང་དམག་དམག་དཔོན་ཀའོ་ཁོང་ཨིན་གྱིས་གཉེན་ལོག་བྱས་ཏེ་ཀའོ་ཕྱི་མ་བསྐྱབས་པ་དང་། རྒྱལ་ས་ཏུང་ཅིན་དུ་བྱས་ཏེ་སྤང་རྒྱལ་རབས་བྱང་མ་བཅུགས། རིམ་བཞིན་རྒྱལ་ཐན་གཞན་ནམས་དབང་དུ་བསྐྱུས་ཏེ་རྒྱལ་རབས་ལྡང་རྒྱལ་ཁབ་བཅུའི་སེལ་བྱའི་ནམ་པ་མཐུག་བསྐྱེལ། སྤང་བྱང་མས་སྤྱི་དཔུན་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་གཅིག་ཙམ་བཟུང་རྒྱུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོར་ཅིན་རྒྱལ་པའི་དམག་གིས་དེ་བསྐྱབས་སོ། །

དཔེ་རིས། ༤་༣ སྤང་གོང་མ་ཐའེ་ཚུང་།

ཅིན་གྱིས་སྤང་བྱང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་བསྐྱབས་པའི་ལོ་དེར་རྫོ་ཕྱོགས་སུ་བོས་པའི་སློན་པོ་ཁ་གསུམ་གྱིས་ཀའོ་གོ་ཁྱུ་ཞེས་པ་ཞིག་རྒྱལ་པོར་བདམས་ཏེ་རྒྱལ་ས་ལིན་ཨན་དུ་རྒྱལ་རབས་བཅུགས་ཏེ། མིང་ལ་སྤང་རྫོ་མ་

བྱིད་ཀྱིས་ཞེས་མཉམ།

སྤང་བྱང་མའི་དུས་སྐབས་
སྤྱ་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་
ཤོག་དཔུལ། ཡོངས་གྲགས་
སྤྱ་ཅའི་ཅོ་(Jiaozi) ཞེས་
འཛོད། ཅའི་ཅོ་ནི་འཛམ་གླིང་
ལོ་རྒྱུས་ནང་ཤོག་དཔུལ་
ཐོག་མ་དེ་ཡིན་པར་འདོད།

ཞེས་བཏགས། སྤང་གིས་ཅིན་དང་འཐབ་འཛིང་ཐེངས་ཁ་ཤས་བྱས་ཀྱང་པམ་ཉེས་གཏོང་མ་
ཐུབ་པར། ཕྱི་ལོ་ ༡༡༩༡ ལོར་ཅིན་དང་འདུམ་གྲོས་བྱས་ཏེ་ཡུལ་སོ་སོའི་ས་མཆོམས་གཏན་
འཁེལ་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༣༩ ལོར་སོག་པོའི་དམག་གིས་ཅིན་རྒྱལ་ཁབ་བསྐྱབས་པ་དང་། ཕྱི་
ལོ་ ༡༢༥༤ ལོར་ཡོན་ལོང་མ་ཀྱུ་ལེ་ཁྲུང་གི་དམག་གིས་སྤང་ལྷོ་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱང་ཅ་མེད་
བཏང་ངོ། །

སྤང་ལྷོ་བྱང་གི་དུས་སྐབས་སྤྱ་རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས་ལ་
འཕེལ་རྒྱས་ཅུང་ཙམ་ཡོད་དེ། དེ་དུས་ཤོག་དཔུལ་གསར་གཏོད་བྱས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་མི་རིགས་
ཀྱི་གསར་གཏོད་ཆེན་པོ་བཞེས་ཏེ། ཤོག་བྱའི་བཟོ་ཆས་དང་པར་འདེབས་ལག་ཆལ། རྩོགས་སྟོན་
འཁོར་ལོ། མེ་རྩས་བཅས་ལ་ལེགས་བཅོས་བྱས་ཏེ་རྒྱ་ས་པ་གོང་མཐོར་བཏང་ཡོད། དེ་ཡང་
སྤང་བྱང་མའི་དུས་སྐབས་སྤྱ་པའི་ཅིན་ཞེས་པས་ཡིག་འབྲུ་སྒྲིག་པའི་པར་རྒྱག་གསར་གཏོད་
བྱས་ཏེ་པར་འདེབས་ལག་ཆལ་གྱི་དུས་རིམ་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་སྒྲེབས། དེ་བཞིན་སྤང་ལྷོ་མའི་
སྐབས་སྤྱ་རྩོགས་སྟོན་འཁོར་ལོ་ཅུང་འཕུས་ཚང་བཅོས་ཏེ་མཆོ་བྱའི་སྤྲེང་དུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་
འགོ་རྒྱགས་པ་དང་། མེ་རྩས་དམག་འཐབ་ཏུ་སྤྱོད་འགོ་རྒྱགས་སོ། །

བཞི་པ། ཡོན་རྒྱལ་རབས།

ཡོན་རྒྱལ་ཁབ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱ་གྲགས་ཆེ་བའི་དམག་ཤྱགས་ཆེ་ཞིང་མངའ་ཁོངས་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་རབས་ཤིག་ཡིན་པ་
དང་། དེ་སོག་པོ་འཛམ་ཏོར་མི་རིགས་ཀྱིས་བཅུགས་པ་ཞིག་རེད། སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོ་ནི་རིང་གེར་རྒྱལ་པོའི་ཆ་པོ་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་
ཕྱི་ལོ་ ༡༢༦༠ ལོར་ཏོར་གོང་མ་མོང་གོལ་ཁྲུང་གོངས་རྩེས་ཆོ་ཁག་གཅིག་གི་རྒྱལ་པོར་བཀྱར། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༥༡ ལོར་ཁོང་གིས་
རྒྱལ་མིང་ཡོན་དུ་བསྐྱར་ཏེ་རྒྱལ་ས་ཏུ་ཏུ་འཕམ་པེ་ཅིན་དུ་བྱས་ཏེ་སྤྲོད་དབང་བཅུགས་ནས་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་གཅིག་སྟེང་ཙམ་རིང་
སྤྲོད་དབང་བསྐྱངས།

ཡོན་རྒྱལ་རབས་དུས་སྤྱི་ཞིང་ལས་སྤར་གསོ་དང་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་
གཉིར་བའི་ལག་ཆལ་བཟོ་ལས་ཏེ་ཅང་དར། ཐོན་སྐྱེད་ལག་ཆལ་ལའང་གོང་འཕེལ་ཆེན་
པོ་བྱུང་། ལྷག་པར་དུ་སྤྲོད་བལ་འཐག་ལས་དར་སོ་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དང་། རྒྱུང་ཁྲེར་
གྱི་ཆོང་པ་དང་ཕྱི་རྩོགས་གྱི་ཉོ་ཆོང་དར་ཞིང་རྒྱས། ཆོས་ལུགས་མང་པོ་དར་ཞིང་རིག་
གནས་ཀྱི་བྱུ་ཆ་ཆེ། ལྷག་པར་དུ་ཡོན་གཞས་ཞེས་པ་རོལ་དབྱངས་དང་སྒྲུ་ལེན་པ།
བོ་འཁྲབ་པ། འཁྲབ་སྟོན། གཞུང་སྲོང་བ་བཅས་གོང་བྱ་གཅིག་ཏུ་འདྲེས་ཏེ་གར་སྟེགས་

པར་རིམ། ༩-༩ མིང་གོང་མ་ཐའེ་ཅུལ།

པར་རིས། ༤-༥ རྒྱ་ནག་ལྷགས་རི། གཞི་ཅེ་ལྷགས་རི་ལས་མཁར་ཀྱང་ཆེན་གོང་མའི་དུས་
སྐབས་སུ་འགོ་བཙུགས་ཀྱང་། ཏུང་ལོ་མཐོང་ལམ་དུ་ཡོད་པའི་ལྷགས་རི་རིང་པོ་དེ་ནི་
མིང་གོང་མའི་དུས་སྐབས་སུ་སྤར་ཡོད་ཐོག་རྒྱ་སྤྱིད་དང་གསར་བསྐྱུན་གནང་བ་ཞིག་ཡིན།
བ་མ་ཟད། གོང་མའི་བཀའ་ལླར་ཉོར་ཡིག་ཀྱང་གསར་བཟོ་མཛད་དོ།

ཀྱི་སྤྱི་ཅལ་དུ་ཆགས། ཆོན་རིག་ལག་ཅལ་
ཡང་འཕེལ་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་།
ཡོན་གོང་མ་སེ་ཆེན་རྒྱལ་པོས་འགོ་
མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་དབུ་སྤྲོད་དང་།
རྒྱལ་ཡོངས་ནང་བསྐྱེད་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་འགོ་
འཛིན། བོད་ཆོས་ཁ་གསུམ་གྱི་དབུ་ཁྲིད་
སོགས་ལ་བཀུར་བ་དང་། འགོ་མགོན་ཆོས་
རྒྱལ་འཕགས་པ་མཆོག་གིས་ཀྱང་ཆོས་སྤྱིད་
གཉིས་ཐད་ནས་ཡོན་གོང་མར་སྤྱི་ཞུ་བསྐྱབས་

ལྷ་པ། མིང་རྒྱལ་རབས།

མིང་རྒྱལ་རབས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་སུ་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས་བཙུགས་པའི་གོང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེས་མཐོང་མ་དེ་ཡིན། ཕྱི་ལོ་
༡༣༦༨ ལྷ་པ་ཡོན་ཀྱང་སོགས་ཀྱིས་སྤྱི་བའི་མགོ་དཀྱིས་དམར་པོའི་འོས་ལངས་ཀྱིས་ཡོན་གོང་མ་ཐོ་གན་ཐེ་མུར་པེ་ཅིང་
ནས་མཐར་སྐྱོད་བཏང་སྟེ་མིང་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས་ཤིང་། རྒྱལ་ས་ནན་ཅིན་དུ་བྱས། མིང་གོང་མ་རིམ་བྱུང་གིས་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་
གསུམ་ལ་ཉེ་བ་རྒྱ་ནག་ལ་དབང་བསྐྱར་རིང་། ཆབ་དཔལ་རིག་གསུམ་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བ་དང་ལྷག་པར་དུ་རིག་གནས་ཤིན་ཏུ་
དར་ཉེ་སྤྱང་ཙམ་གྲགས་ཅན་རྒྱལ་ཁབ་གསུམ་གྱི་གཏམ་རྒྱུད་དང་། ཚུ་རིགས་གཏམ་རྒྱུད། ལུ་བ་ཕྱོགས་སུ་བསྐྱོད་པའི་གཏམ་
རྒྱུད་སོགས་བྱུང་།

མིང་གོང་མ་ཁྲིན་ཅུ་ཡིས་རྒྱལ་ས་པེ་ཅིང་དུ་སློབ་རྒྱུ་དང་ལྷ་པེ་ཅིང་དུ་ཡོད་པའི་གོང་མའི་ཕོ་བྲང་དེ་གསར་བཞེངས་བྱས། དེ་
བཞིན་ཆོང་ལམ་རྒྱ་ཡུར། ལྷགས་རི་རིང་པོ་སོགས་རྒྱ་སྤྱིད་བྱས། ལུ་བ་སྤྱིད་དུ་ཕོ་ཉ་བསྐྱེད་མར་བཏང་བ་དང་། ཡེ་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་
མཁན་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཡོང་བཙུག་པ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཐོན་རྒྱུ་དར་གོས་དང་། དཀར་ཡོལ་སོགས་ཕྱིར་ཆོང་བྱེད་རྒྱར་
ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་།

མིང་གོང་མ་ཡུང་ལའི་སྐབས་སུ་བོད་དུ་ཕོ་ཉ་བརྒྱུད་ཉེ་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྤྱིད་གཉིས་ཀའི་དབུ་ཁྲིད་མང་པོར་མཆོན་གནས་སོགས་
གནང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་པག་བྱའི་གོང་མ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཆོན་རྒྱ་ནག་དུ་གདན་འདྲན་ཞུས་ཉེ་རྒྱ་བོད་ཆབ་སྤྱིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་རྒྱ་
བཟང་དུ་གཏོང་ཐབས་མཛད། རྒྱལ་དབང་ཀུ་པ་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་དང་། བྱམས་ཆེན་ཆོས་རྒྱུ་ཡེ་ཤུ་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་ནག་དུ་གདན་
ཞུ་བྱས་པ་དང་། ཁོང་ནས་གཉིས་ལ་སྤྱི་ལེན་དང་མཆོན་གནས་སོགས་རྒྱ་ཆེ་གནང་སྟེ་མཆོད་གནས་སུ་བཀུར། ཁོང་ནས་གཉིས་

ཀྲིས་ཀྱང་མིང་གོང་མ་དང་མང་ཚོགས་ལ་བཀའ་ཚོས་སོགས་ཀྱི་ཆེར་གནང་སྟེ་འཕྲིན་ལས་ཀྱི་ཆེར་བསྐྱངས་སོ། །

ཆིང་རྒྱལ་རབས།

ཆིང་རྒྱལ་རབས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་གོང་མའི་རྒྱལ་རབས་སུ་བགྱངས་པའི་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་པ་དང་། མན་རྩ་རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཤིག་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་རིགས་མ་ཡིན་པའི་མི་རིགས་ཤིག་གིས་རྒྱ་ནག་གི་སྤིང་གཞུང་འཛིན་ཐངས་གཉིས་པ་དེ་རེད། ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཐོག་མར་འཇུགས་མཁན་བྱུང་ཏེ་ཁྱི་ཡིན་པ་དང་། ཐོག་མའི་ཆིང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང་ལ་ཅིན་རྒྱལ་རབས་ཟྱེ་མ་ཞེས་བཏགས་ཀྱང་། ཁོང་འདས་རྗེས་རྒྱལ་ཆབ་ཏུ་རྟོང་ཐའི་ཅེ་འཁོད་པ་དང་། ཁོང་གིས་ཟྱེ་ལོ་ ༡༩༣༤ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང་ཆིང་ཞེས་པར་བསྐྱར། ཟྱེ་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོར་གོང་མ་རྩལ་གྱིས་རྩལ་ཉེའི་འགག་སྒྲོར་འཇུག་པས་ཁོང་འགག་སྒྲོ་འཇུག་རྗེས་ཀྱི་གོང་མ་དང་ཐོང་ངོས་འཛིན་བྱེད། ཆིང་གོང་མ་བཅུ་ལྔ་གཅིག་ལྟ་བུར་བའི་ཁོང་ནས་ཁབ་ཤི་དང་། གཡུང་ཉིང་། ཆན་ལུང་གསུམ་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྟོབས་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཡང་ཅེར་སོན་ཞིང་། ཞིང་ལས་བཅོས་བསྐྱར་ལ་བརྟེན་ནས་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་ལ་སྐུལ་འདེད་བྱུང་བ་དང་། རིག་གནས། དེ་བཞིན་ཚན་རིག་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་ཏུ་བཟོ་སྐྱོན་ཐད་ལ་བྱུབ་འབྲས་འབྱུར་ཏུ་ཐོན་པ་བྱུང་།

དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་དུས་མཇུག་ཙམ་ནས་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྤིང་དབང་ཉམས་འགོ་ཚུགས། དེའི་རྒྱ་རྒྱུ་ཆིང་གོང་མས་ཆབ་དཔལ་རིག་གསུམ་ལ་དུས་བསྐྱོན་ལོགས་བཅོས་མ་བྱས་པ་དང་། རྩལ་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་རྗེ་སོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་པ། ཆབ་འབངས་ཀྱིས་བྱེན་ལོག་རིམ་པར་བྱས་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་རེད། དེ་ཡང་གོང་མ་རྩ་ཆིན་གྱི་སྐབས་སུ་པའི་ལན་ཅའོ་འོས་ལངས་ཐོག་མར་བྱུང་བ་དང་། དེ་རྗེས་ཞི་བདེ་རྩམ་རྒྱལ་ལས་འགུལ། དབྱི་རྟོ་ཐོན་ལས་འགུལ། ལྷགས་པག་ལའི་གསར་བརྗེ་སོགས་རིམ་གྱིས་ལངས་པས་ཆིང་གིས་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་ལམ་ལུགས་ལ་སྤྱང་སྒྲོང་དང་། ཟྱའི་བཅན་འཇུག་ལ་འགོག་ཤིང་བྱེད་དགོས་བྱུང་། དེ་བཞིན་ཡིན་རྒྱའི་དབར་ཉལ་ཐ་དམག་འཁྲུག་སྤྱི་གཉིས་བྱུང་བ་དང་། ཉེ་རྟོང་དང་དམག་འཁྲུག་བྱུང་བ་སོགས་ཀྱིས་ཆིང་གོང་མའི་ཆབ་སྤིང་དང་དཔལ་འབྱོར་ལ་ཉམས་རྒྱུ་ཆབས་ཆེན་བྱུང་བ་རེད།

ཆིང་གོང་མས་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཆབ་སྤིང་ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ལྔ་བསྐྱངས་པའི་རིང་བོད་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་བཟང་ངན་སྒྲ་ཚོགས་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་ཐོག་མར་ཡ་གོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་དང་ཆིང་གོང་མ་རྩལ་གྱིའི་དབར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་སྟེ་གཅིག་པན་གཅིག་རིགས་ཀྱིས་འབྲེལ་བ་ཏེ་ཅང་ཟབ་མོ་བྱུང་ཡོད་ནའང་། དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་འགོ་སྟོན་དུ་གོང་མ་གོང་མོ་དང་གོང་མའི་ཡུམ་ཆེ་ཞེའི་ཡིས་ཡ་གོང་ས་བཅུ་གསུམ་པ་མཆོག་གི་མཆོན་གནས་པའ་པ་མ་ཟད། དེ་རྗེས་རྒྱ་དམག་གིས་བོད་ཏུ་བཅན་འཇུག་བྱས་པར་བརྟེན། ཡ་གོང་ས་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་རྒྱ་བོད་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་མཆོམས་འཛིག་གནང་དགོས་བྱུང་།

ཟུ་ནག་མི་མེར་རྒྱལ་ཁབ།

དང་པོ། གོ་མིན་ཏང་།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོར་སུན་གྲུང་ཅན་གྱིས་སྡེ་ཁྲིད་པའི་ལྷན་པག་གསར་བརྒྱུ་ཆེད་གོང་མའི་སྲིད་གཞུང་མེད་པར་བཅོས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༢ ལོར་འབྲུལ་སེལ་གྱི་མི་མེར་རྒྱལ་ཁབ་གསར་དུ་བཙུགས།

སུན་གྲུང་ཅན་གྱིས་སྐབས་འབྲུལ་སྲིད་ཆོན་གྱི་འགན་བཞེས་ཀྱང་གོ་སྐོས་ཆེད་གྱི་དགོངས་དོན་ལྟར་སྲིད་ཆོན་གྱི་གོ་གནས་ཡོན་ཅི་ཁེ་ལ་ཅིས་སྲོད་བྱས། གོ་མིན་ཏང་ཞེས་པའི་ཆབ་སྲིད་ཆོགས་པ་དེ་ཡང་ལོ་དེར་སུན་གྲུང་ཅན་གྱི་འགོ་ཁྲིད་འོག་དུ་བཙུགས།

སྲིད་ཆོན་གྱི་གོ་གནས་ཐོབ་རྗེས་ཡོན་ཅི་ཁེ་ལིས་སྲིད་དབང་གཅིག་བསྐྱུས་བྱས་པ་མ་ཟད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་རང་ཉིད་གོང་མ་ཡིན་པར་བསྐྱགས་པས་གོ་མིན་ཏང་ལ་སོགས་པའི་ཆོགས་སྡེ་ཁག་གིས་དོ་རྒྱུ་བྱས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༦ ལོར་ཡོན་ཅི་ཁེ་ནད་མནར་གྱིས་གོང་མ་རྒྱུང་མེད་ཅན་གྱི་ཁྲིད་པ་དང་། གཤམ་འོག་དམག་དཔོན་ཆོས་མངའ་ཁུལ་རང་སྲོད་གིས་འཛིན་སྲོད་བྱས།

བར་རིས། ༤-༤ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོར་ཟུ་ནག་དུ་ལྷན་པག་གསར་བརྒྱུ་འགོ་ཁྲིད་སུན་གྲུང་ཅན།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༦ ལོར་བྱང་འདུལ་དམག་གིས་ཡོན་ཅི་ཁེ་རྒྱུད་འཛིན་དམག་མེད་ཅན་རྣམས་པམ་ཉེས་སུ་མ་བཏང་བར་ཟུ་ནག་དུ་དབང་ཆ་གཅིག་སྐྱུད་གྱི་སྲིད་གཞུང་མེད་པར། དམག་མེད་ཅན་ཆོས་རང་གར་དབང་སྐྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དུས་སྐབས་དེའི་རིང་ལ་ཟུ་ནག་དུ་མེས་ཡོན་མི་སྣ་དང་སྲོལ་བྱུག་ཆོས་ཕྱོགས་གཅིག་ནས་མང་གཙོ་དང་ཆོན་རིག་དར་སྤེལ་བཏང་ནས་སྐར་གཙོ་དང་སྐྱུན་མོངས།

བར་རིས། ༤-༥ ཟུ་ནག་མི་མེར་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་སྲིད་ཆོན་ཐོག་མ་ཡོན་ཅི་ཁེ།

མོངས་དང་བཅས་ལ་དོ་རྒྱུ་སོགས་མང་ཆོགས་ཀྱི་སྲོལ་འབྲེད་པའི་ལས་འགུལ་དང་། ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ། མང་གཙོ་རིང་ལུགས་གསར་པའི་ལས་འགུལ་སོགས་སྤེལ་བ་དང་། ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཙན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་ལ་དོ་རྒྱུ་གྱིས་ཕྱི་སྤྱི་གི་དངོས་ཅོག་འགོག་པ་སོགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་བཙུམས་ཏེ། ཟུ་ནག་འདི་ཉིད་འབྱོར་མེད་གྲུལ་རིམ་གྱིས་འགོ་ཁྲིད་པའི་མང་གཙོ་ཡང་དག་པ་ཞིག་དུ་བསྐྱུར་ཏེ། བཙན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་དང་། བཀས་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན། མ་ཅ་རིང་ལུགས་བཅས་ཀྱི་འཆིང་རྒྱ་ལས་ཐར་བར་འབད་བཙོན་བྱས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་སུན་གྲུང་ཅན་ནད་མནར་གྱིས་གོང་མ་རྒྱུང་མེད་ཅན་ཁུལ་མ་མཐུན་པ་བྱུང་སྟེ། དམག་དཔོན་ཅང་ཅི་ཅིའི་ཕྱོགས་གཏོགས་ཀྱིས་གྲུང་ཁན་ཏང་ལ་དོ་རྒྱུ་དང་། དེའི་མགོ་གཞོན་ཆེད་བཞེ་གཅིག་གཉིས་སྲིད་འགྲུར་སོགས་ལན་མང་བྱས་ཀྱང་གྲུང་ཁན་ཏང་པམ་ཉེས་སུ་གཏོང་མ་ཐུབ་པ་དང་། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་ཅང་ཅི་ཅི་གྲུང་དམག་ལས་པམ་ཁ་བྱུང་སྟེ་ཐེ་ཅན་མཆོ་སྤྱི་དུ་གྲོས་ཁྲོལ་

འགྲོ་དགོས་བྱུང་།

གཉིས་པ། གྲུང་ཁྲན་ཏང་།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོའི་ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་མ་བུར་སྡོན་དུ་རྒྱ་ནག་ལ་མར་ཁེ་སེའམ། དམར་ཤོག་གི་ལྷ་བྱ་བ་སྐོར་ལ་གོ་ཉིགས་གང་ཡང་མེད། ལྷ་བཞིའི་ལས་འགུལ་རྗེས་སུ་ན་གཞོན་གསར་པའི་དུས་དཔེ་དང་། ཁྱེན་ཏུ་ཞི་ཅུ་སོགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོས་མར་ཁེ་སེའི་ལྷ་བྱ་བ་མཚམས་སྦྲོར་དང་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་ཚོ་རིམ་བཞིན་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཁྱབ་གདལ་དུ་གྱུར།

པར་རིམ། ༤་༥ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོར་རྒྱ་ནག་དམག་ཤོག་ཚོགས་པའི་གཙོ་འཛིན་མའོ་ཅི་ཏུང་ནས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེས་པའི་གསལ་བསྐྱགས་བྱེད་བཞིན་པ།

མཉམ་འབྲེལ་གྱིས་དབང་ཆ་སྐར་གཙོད་པའི་སྲིད་གཞུང་ལ་ངོ་ཚྏ་ལྟས་ཏེ་བྱ་བ་འབྲས་གང་འཚམ་སོན་ནའང་། སུན་གྲང་མཉམ་གྲོངས་རྗེས་གོ་གྲང་མཉམ་འབྲེལ་འཛོར་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཏེ་ཤོག་ཁག་གཉིས་དབར་ནང་འཁྲུག་བསྐྱེད་མར་བྱུང་། འོན་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ཅམ་ནས་སྤར་ཡང་གོ་གྲང་མཉམ་འབྲེལ་བྱས་ཏེ་ཉི་ཉོང་གི་བཅན་འཛུལ་ལ་འགོག་ཚྏ་ལྟས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་ཨ་རིས་ཉི་ཉོང་དུ་རྒྱལ་ཁབ་མཚོན་ཆ་གཡུགས་པར་བརྟེན། ཉི་ཉོང་གི་རྒྱལ་པོས་དམག་འཁྲུག་ལ་པམ་ཉེས་བྱུང་བའི་གསལ་བསྐྱགས་སྤེལ་དགོས་བྱུང་ནས། རྒྱ་ནག་དང་ཉི་ཉོང་གི་དམག་འཁྲུག་མཐུག་བསྐྱེལ། དེ་རྗེས་གོ་གྲང་གཉིས་ཁྱུང་ཆིང་དུ་མཉམ་གནས་ཀྱི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་ཀྱང་། ཆིངས་དོན་ལྟར་མ་གནས་པར་ཤོག་ཁག་གཉིས་དབར་ཡང་བསྐྱར་ནང་འཁྲུག་བྱུང་མཐར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོར་གྲུང་ཁྲན་ཏང་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཐོབ་སྟེ། ལོ་དེའི་ཟླ་བ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ ཉིན་དམར་ཤོག་གི་གཙོ་འཛིན་མའོ་ཅི་ཏུང་གིས་གྲང་ཏུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེས་པའི་གསལ་བསྐྱགས་བསྐྱེད་ཏེ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་དབང་བསྐྱར་བྱས་སོ།།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོར་རྒྱལ་སྤྱིའི་གྲང་ཁྲན་རིང་ལུགས་གྱིས་རྒྱལ་སྐོར་ཤོག་ཁྱེན་ཏུ་ཞི་ཅུ་ཡིས་མུང་ཏེ་དུ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་གསར་འཛུགས་བྱས། དེ་རྗེས་མེ་ཅིང་དང་། ཏུ་ཅན་ཀླུ་ཁྲུ་ཅེ་ནན། གོང་གིག་སོགས་སྐོར་ཁྱེར་དང་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་འང་དམག་ཤོག་ཚོགས་པ་གསར་འཛུགས་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལོར་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་རྣམས་མུང་ཏེ་དུ་འདུ་འཛོམས་བྱས་ཏེ། གྲང་གོ་གྲང་ཁྲན་ཏང་རྒྱལ་ཡོངས་འཐུས་མི་ཚོགས་ཚན་ཐེངས་དང་པོ་སྐོར་འཚོགས་བྱས།

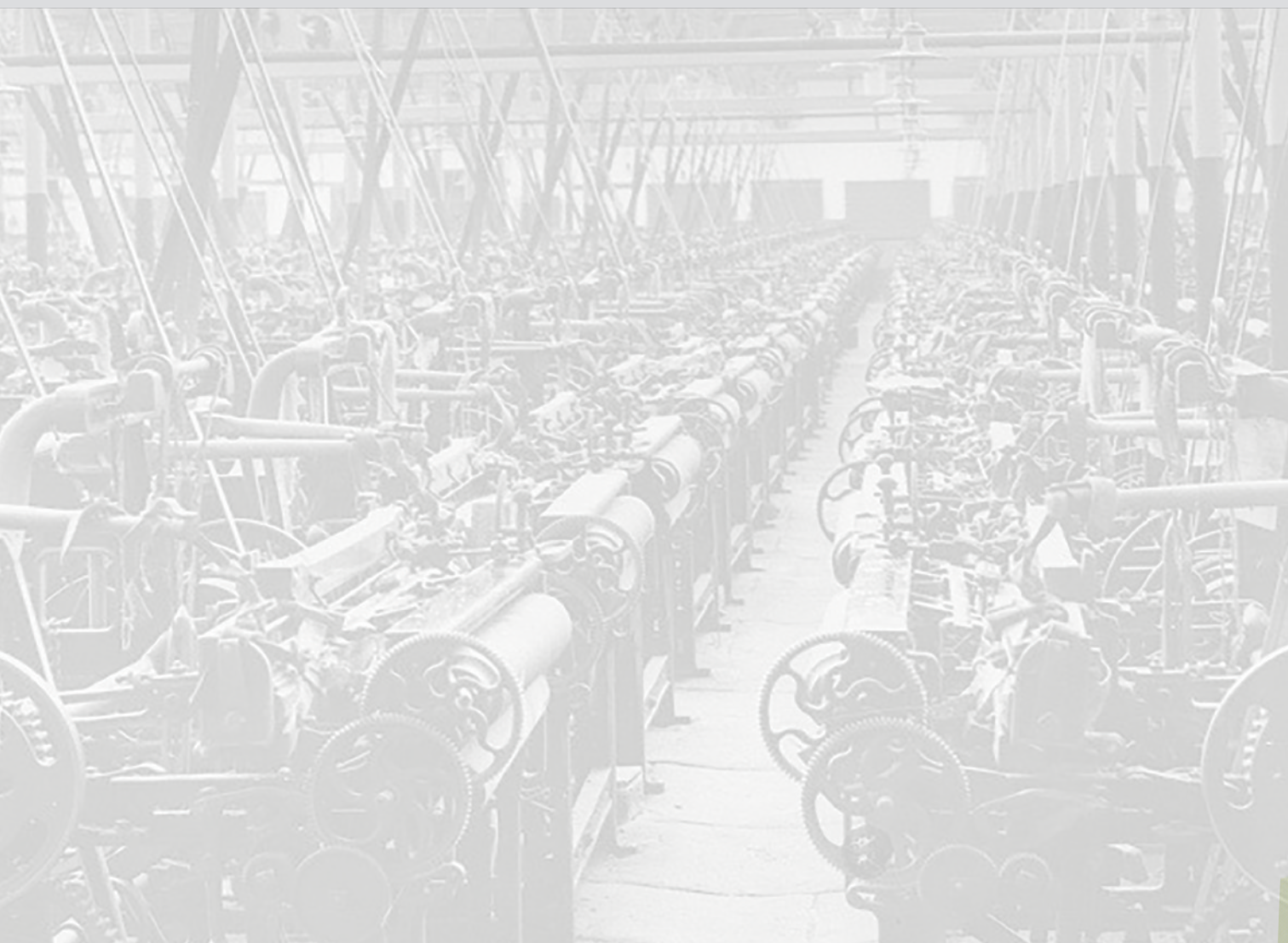
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་གོ་མིན་ཏང་དང་གྲང་ཁྲན་ཏང་།

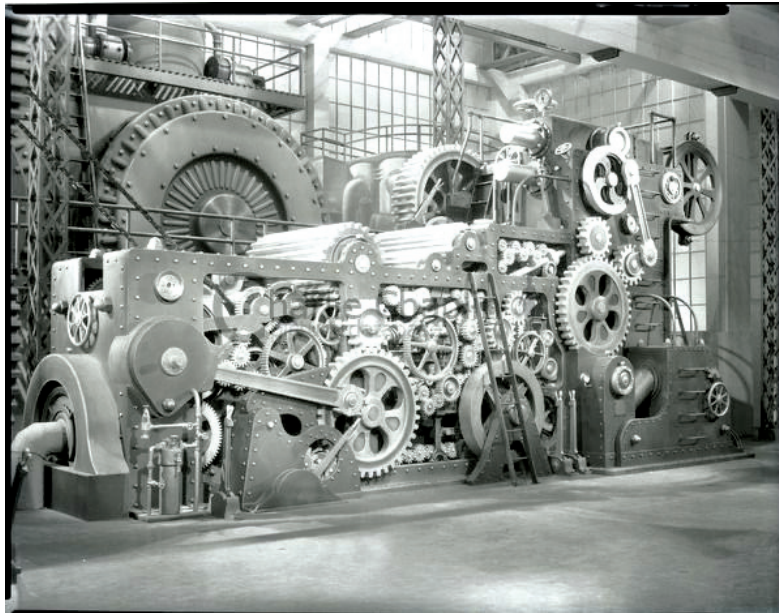

༡) གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་གནད་བསྐྱུས་རེ་བྲིས།

- ༡། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་གོང་མ་ཆེན་མི་ཉང་གྲགས་ཆེ་བའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་བཟོ་སྐྱོན་གནང་བའི་རིག་གནས་ལུལ་དངོས་གང་དང་གང་ཡོད་དམ།
- ༢། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་ཐང་གོང་མའི་དུས་སྐབས་ཇོགས་ལྷན་གྱི་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་དོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༣། སུང་གོང་མའི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་གསར་གཏོད་ཆེན་པོ་བཞི་གང་དང་གང་ཡིན་ནམ།
- ༤། ཡོན་གོང་མ་དང་། མིང་གོང་མ་རིམ་བྱུང་གིས་བོད་ཀྱི་སྐྱ་ཆེན་སུ་དང་སུར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བཙུགས་ཡོད་དམ།
- ༥། ཆིང་གི་ཆབ་འབངས་ཆོས་གོང་མར་བྱེན་ལོག་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་པ་དང་། ཡགོང་ས་བཙུ་གསུམ་པས་ཆིང་དང་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་གཅོད་དོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༦། རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེན་ཚུལ་ཇི་ལྟར་ཡིན་པ་དང་། གོ་མིན་ཉང་དང་། གྲུང་ཁུན་ཉང་ཅེས་པའི་ཆབ་སྲིད་ཆོགས་པའི་ངོ་སྤྲོད་མདོར་ཅན་གྱིས།

ཀྱལ་ཁྱེད་ལོ་རྒྱུ་།

༢། བཟོ་ལས་གསར་བརྗེ།

༡༧། །བཟོ་ལས་ཅན་དུ་གྱུར་བའི་ལོ་རྒྱུས་བཟོ་གྲུ་ཐོག་མར་འཛུགས་སྐྱོན་བྱས་པ་ནས་འགོ་འཛུགས་ཀྱི་ཡོད། བཟོ་ལས་ཐོན་སྐྱེད་ (Industrial Production) ཅེས་པ་ནི་བཟོ་གྲུའི་ཐོན་སྐྱེད་ (Factory Production) དང་། བཟོ་ལས་ལས་མི་ཞེས་པ་ནང་དུ་ངམ་རྩོལ་བྱེད་མཁན་ལས་མིར་གོ།

བསམ་ཚུལ་འདིར་གནད་དོན་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་ཨིན་རི་དང་ཡུ་རོབ་སྐུལ་དུ་བཟོ་གྲུ་མ་བཅུགས་པའི་སྔོན་དུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲོམ་རའི་ཆེད་དུ་བཟོ་ལས་རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་འབོར་ཆེན་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་ཙམ་གྱི་མང་གཞིའི་སྤྱོད་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་པས། ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བ་མང་པོས་བཟོ་ལས་རང་བཞིན་གྱི་དུས་སྐབས་དེ་ལ་བཟོ་ལས་གསར་བརྗེའི་སྐབས་ (Proto-industrialisation) ཞེས་འབོད་ཀྱིན་ཡོད།

དུས་རབས་ ༡༧ དང་ ༡༩ པའི་ནང་དུ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་གོང་ཁྲེ་ཁག་གི་ཆོང་པ་ཆོ་གྲོང་གསེབ་སྐུལ་དུ་གནས་སྤོལ་གོ་བཅུགས་པ་དང་། ཁོ་ཆོས་ཞིང་པ་དང་ལག་ཤེས་བཟོ་བ་ཆོར་དཔུལ་སྤྲད་ནས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲོམ་རའི་ཆེད་དུ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་དགོས་པའི་སྐུལ་མ་བཏང་། འཛམ་གླིང་གི་ཆོང་ལས་རྒྱ་སྐྱོད་བྱུང་ནས་ཡུལ་གྱི་འབྲེལ་ལ་མི་

པར་རིས། ༡༧-༡ ཁྲོམ་མི་ཆོང་མས་ཐག་ལས་བྱེད་བཞིན་པ།

སེར་སྤེལ་ཡུལ་ (Colonies) འཛུགས་པར་དངོས་ཐོག་གི་དགོས་མཁོ་ཆེ་དུ་སོང་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཁྱོད་ཁྱིམ་གྱི་ལག་ཤེས་བཟོ་བ་
དང་ཆོང་ལས་མཐུན་ཚོགས་རྣམས་སྟོབས་ལྷགས་ཆེ་བས་ཆོང་བ་གསར་བ་ཆོས་ཁྱོད་ཁྱིམ་གྱི་སྤོངས་སྤོངས་སྤོངས་སྤོངས་སྤོངས་སྤོངས་སྤོངས་
ཁྱོད་གསེབ་ཁུལ་དུ་ཁ་སྐྱོགས་བ་རེད།

ཁྱོད་གསེབ་གྱི་ཞིང་པ་དབུལ་པོ་དང་ལག་ཤེས་བ་ཆོས་ཆོང་བ་ཆོང་ཆེད་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་འགོ་བཙུགས། སྤོངས་ཆད་ས་ཞིང་
ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུད་ཤིང་དང་། ཤིང་འབྲས། སྡོ་ཆེལ། ལྷ་སོགས་འཕུ་མཁན་ཞིང་པ་ཆོས་ད་ཆ་ཡོང་ཁུངས་གཞན་ཞིག་འཆོལ་
དགོས་བྱུང་ཡོད། ཁོ་ཆོ་མང་པོ་ཞིག་ལ་ས་ཞིང་རྒྱ་རྒྱ་ལས་མེད་པས་བྱིས་མི་ཆོང་མར་ལས་ཀ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད།
དེར་བརྟེན་ཆོང་པ་ཆོས་ཁོ་ཆོར་ཐོན་མས་བཟོ་སྐྱོན་ཆེད་དུལ་ལྷ་འདོན་དུ་སྤྱོད་དུས་ཞིང་པའི་བྱིས་ཆོང་དེ་ཆོ་དགའ་སྤྲང་ཆེན་པོས་
དང་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཞིང་པ་ཆོས་ཆོང་པའི་ཆེད་དུ་ལས་ཀ་བྱས་ནས་ཁྱོད་གསེབ་གྱི་ས་ཆ་རྒྱ་རྒྱ་དེ་ཆོར་ཞིང་ལས་སུ་མཐུད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།
བཟོ་ལས་ཅན་དུ་འགྱུར་བའི་སྤོངས་འགྲོའི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱིས་ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོང་འབབ་ཉུང་དུ་འགྲོ་བཞིན་པར་ཁ་གསལ་བྱེད་
ཐུབ་པ་དང་། ད་དུང་བྱིས་ཆོང་གི་ལས་མིའི་ཐོན་སྐྱེད་ཡོངས་སུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། ལས་ལུགས་འདིའི་འོག་ནས་ཁྱོད་
ཁྱིམ་དང་ཁྱོད་གསེབ་དབར་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་ཆགས། ཆོང་པ་ཆོ་ཁྱོད་ཁྱིམ་དུ་གཞིས་ཆགས་ཡོད་ཀྱང་ལས་ཀ་མང་ཆེ་བ་ཁྱོད་
གསེབ་ཁུལ་དུ་བྱས། བྱི་རྒྱལ་ཆོང་པ་ཆོས་རས་ཆ་རྣམས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམ་རར་མ་བཅོང་གོང་དུ་ལོན་འོན་དུ་བཟོ་སྐྱོན་གྱི་མཐུག་
བསྐྱེད་གོས་པས། དོན་དངོས་ཐོག་ལོན་འོན་ལས་ཀ་མཐུག་བསྐྱེད་སའི་ལྷོ་གནས་ཤིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།

བཟོ་སྐྱེད་འགོ་ཆུགས་པ།

བཟོ་སྐྱེད་དང་པོ་དེ་གྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོར་ཨིན་ཡུལ་དུ་གསར་འཛུགས་བྱས་
ཡོད་ཀྱང་། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་དུས་མཐུག་ཏུ་བཟོ་སྐྱེད་གངས་འབོར་ལྷན་
འགྱུར་གྱིས་འཕར། དུས་རབས་གསར་པའི་མཆོན་རྟགས་དང་པོ་སྤིང་བལ་
ཡིན་ཞིང་། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་དུས་མཐུག་ཏུ་སྤིང་བལ་ཐོན་སྐྱེད་སྤར་ལས་
རྩི་མང་དུ་བྱིན། གྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོར་ཨིན་ཡུལ་སྤིང་བལ་ཐོན་སྐྱེད་ཆེད་ལས་
སྤོངས་སྤོངས་པའི་སྤིང་བལ་རྒྱ་མ་ས་ཡ་ ༩ དང་བྱེད་ཀ་ནང་འཕྲེན་བྱས་ཡོད་པ་
དང་། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོར་སྤིང་བལ་ནང་འཕྲེན་བྱེད་ཆད་རྒྱ་མ་ས་ཡ་ ༩༩ ལ་
འཕར། འཕེལ་རྒྱས་འདི་ཐོན་སྐྱེད་བརྒྱུད་རིམ་གྱི་འགྱུར་ལྡོག་མང་པོ་ཞིག་དང་
འབྲེལ་བ་ཡོད། ང་ཆོས་འདི་དག་ལས་འགའ་ཞིག་རོལ་ཅམ་བཤད་ན། དུས་
རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང་དུ་ལས་སྤོངས་ཐབས་ལམ་ལ་གསར་གཏོད་རིམ་

པར་རིས། ༢༩ དུས་རབས་ ༡༩ པའི་བཟོ་ལས་དང་
རྒྱས་ཀྱི་ཕར།

བ་(བལ་བསལ་བ། སྤུང་དོག་སྤུང་བ་འཁལ་བ། སྤུང་བ་དགྱིས་བ་སྟགས།) འགའ་བྱུང་བས་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་གོམ་སྟབས་དེ་དེ་བཞིན་ཆེ་རུ་
བཏང་བ་དང་། བཟོ་བའི་ཐོན་སྐྱེད་ཆད་གཞི་གོང་མཐོར་བཏང་ནས། བཟོ་བ་དེ་རེས་ཐོན་སྐྱེད་མང་ཙམ་དང་། སྤྱི་ཞིང་མཁའ་གསལ་བའི་
སྤུང་བ་དང་སྤུང་དོག་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་སྟབས་བྱུང་ཡོད། དེ་ནས་དེ་ཆར་རྟེ་ཨཀ་རེ་ཤི་ (Richard Arkwright) ཡིས་སྤྱིང་བལ་
བཟོ་གྲྭ་ (Cotton Mill) ཞིག་གསར་གཏོད་བྱས། ཁྱེད་ཀྱིས་ཤེས་གསལ་ལྟར་དུས་སྐབས་དེ་བར་དུ་སྤྱིང་བལ་བཟོ་གྲྭ་ཁག་གྲོང་
གསལ་གང་སར་གྲམ་ནས་བྱིས་ཆར་སོ་སོའི་ནང་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ད་ཆ་རིན་གོང་མཐོ་བའི་འབྲུལ་ཆས་གསར་
བ་ཉོས་ཏེ་བཟོ་གྲྭའི་ནང་དུ་བཅུགས་ནས་བདག་གཉེར་བྱེད་ཆོག་ཅིང་། བཟོ་གྲྭའི་ནང་གི་འབྲུལ་ཆས་ཐམས་ཅད་ཁང་བ་གཅིག་གི་
ནང་དུ་བསྟུས་ནས་དོ་དམ་བྱེད་སྟབས་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱས་ན་ཐོན་སྐྱེད་བརྒྱད་རིམ་ལ་ལྟ་རྟོག་ནན་པོ་བྱེད་སྟབས་བ་མ་ཟད། སྤྱིས་ཆད་
ལ་ལྟ་རྟོག་དང་ལས་མི་ལ་སྤངས་འཛིན་ལེགས་པོ་བྱེད་སྟབས། གྲོང་གསལ་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་བརྒྱད་རིམ་ལ་མཆོན་ན། ལས་ཀ་འདི་ཆོ་
བསྐྱབ་རྒྱ་ཁག་པོ་ཡིན།

བཟོ་ལས་འགྱུར་ཚུལ་གྱི་ཕྱི་རྒྱུ་ཆད།

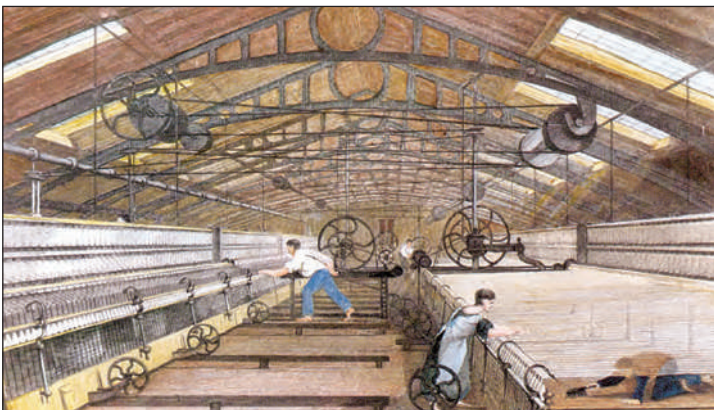
བཟོ་ལས་ཅན་དུ་འགྱུར་ཚུལ་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་དེ་ཅི་འདྲའི་
མགྲོགས་པོ་ཞིག་རེད་ཨང་། ཁྱེད་ཀྱིས་བལྟས་ན་འགྱུར་ཚུལ་དེ་
བཟོ་གྲྭའི་ཐོན་ལས་ཁོ་ནའི་འཕེལ་རྒྱས་ལ་ཟེར་རམ།

དང་པོ། ཨིན་འི་ཆེས་སྐད་གྲགས་ཆེ་བའི་བཟོ་ལས་ནི་
སྤྱིང་བལ་ (Cotton) དང་། ལྷགས་རིགས་ (Iron) ཐོན་ལས་
ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད། བྱི་ལོ་ ༡༩༠༠ ཞེ་གྲངས་བར་གྱི་བཟོ་
ལས་ཅན་དུ་འགྱུར་ཚུལ་རིམ་བུ་དང་པོའི་ནང་དུ་སྤྱིང་བལ་

བར་རིས། ༡་༣ བྱི་ལོ་ ༡༩༠༤ མེ་འཁོར་བཟོ་བཅོས་ཁང་གི་རྣམ་པ།
ཨིན་ཡུལ།

ནི་འཕེལ་རྒྱས་མགྲོགས་པོས་བྱུང་བའི་བཟོ་ལས་གཙོ་བོ་དེ་རེད། དེའི་རྗེས་སུ་ལྷགས་དང་དྲངས་ལྷགས་བཟོ་ལས་རེད། བྱི་ལོ་
༡༩༠༠ ཞེ་གྲངས་ནས་ཨིན་འི་ནང་དུ་མེ་འཁོར་ལྷགས་ལམ་རྒྱ་བསྐྱེད་བ་དང་། བྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ རེ་གྲངས་ནས་བརྒྱུད་མི་སེར་སྤེལ་

བར་རིས། ༡་༤ བྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ཐག་ལས་བཟོ་གྲྭ།

ཡུལ་ཁག་དུ་མེ་འཁོར་ལྷགས་ལམ་བཅུགས་རྗེས་
ལྷགས་དང་དྲངས་ལྷགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཆེ་རུ་བྱིན།
བྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོར་སྤེལ་བ་དུས་ཨིན་འི་ལྷགས་
དང་དྲངས་ལྷགས་ཕྱིར་ཆོང་གི་རིན་ཐང་ཨིན་སྐོར་ས་
ཡ་ ༡༡ ཟེན་ཡོད། དེ་སྤྱིང་བལ་ཕྱིར་ཆོང་གི་རིན་ཐང་
ལས་ལྷལ་གཉིས་ཀྱིས་མཐོ་རུ་བྱིན་ཡོད།

གཉིས་པ། བཅོལ་ས་གསར་པ་དེ་ཆོས་སྒྲིབ་ཀྱི་བཅོལ་ས་ཁག་ལས་སྤྱོད་པའི་རྒྱ་ས་མེད་དུ་གཏོང་བྱ་བ་མེད། ཟ་ན་དུས་རབས་ ༡༩ པའི་དུས་མཇུག་དུ་བཅོལ་ས་ཐོན་སྐྱེད་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་སོང་བའི་བཅོལ་ས་ནང་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་གྱིས་ཁྱིམ་བརྒྱུ་ལས་མའི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ལས་ཟིན་མེད་ཅིང་། འཐག་ལས་ (Textile) ལ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱིས་པ་ལྗན་པ་བྱུང་ཡོད་མོད། དེ་ཆོད་ཐོན་སྐྱེད་འཁོར་ཆེན་ཞིག་བཅོལ་ས་ནང་དུ་མིན་པར་གྲོང་གསེབ་ཁག་དུ་བྱས་པ་རེད།

གསུམ་པ། སྤང་བལ་དང་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་བཅོལ་ས་མང་པོས་སྒྲིབ་ཀྱི་བཅོལ་ས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བྱ་བ་མེད། འོན་ཀྱང་། སྒྲིབ་ཀྱི་བཅོལ་ས་འགྱུར་བ་མེད་པར་རང་འཇགས་སུ་གནས་པ་དེ་འདྲའང་མ་རེད། བཅོལ་ས་རྒྱུ་རིགས་དང་སྤྱིར་བཏང་བ་མང་དག་ཅིག་གིས་འབྲུལ་ཆས་མེད་པའི་བཅོལ་ས་མང་པོ་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བའི་གཞི་རྩ་བྱས་ཡོད། དཔེར་ན། ཟས་རིགས་བཅོས་སྐྱོན་དང་། ཞར་ལས། རྩ་བཅོལ་ལག་རྩལ། ཞེལ་བཅོལ་ལག་རྩལ། ཀོ་ལྷགས་མཉེད་རྩས། བྱིས་ཆས་བཅོས་ལག་རྩལ་ལག་རྩལ་བཅོས་ལག་རྩལ་ཡིན།

བཞི་པ། འབྲུལ་རིག་གི་འགྱུར་བ་དལ་བྱར་བྱུང་ཡོད། འབྲུལ་རིག་བཅོལ་ས་ཀྱི་རིགས་ཡོངས་ལ་མངོན་གསལ་དོད་པོས་བྱུང་མེད། འབྲུལ་རིག་གསར་པ་ལ་རིན་གོང་མཐོ་བས་ཆོང་བ་དང་བཅོལ་ས་བཅོལ་ས་ཐོན་སྐྱེད་དགོས་བྱུང་བ་དང་། འབྲུལ་ཆས་དེ་ཆོར་སྐྱོན་ཕོར་ན་བཅོས་ཆུག་ཁག་པོ་ཡོད། འབྲུལ་ཆས་དེ་

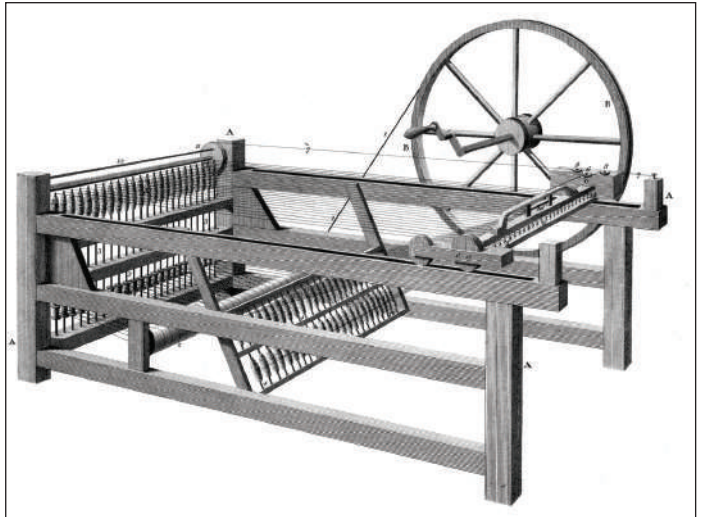
དཔེ་རིས། ༡-༥ ལས་ཀ་འཚོལ་བཞིན་པའི་རི་མོ།

ཆོག་གསར་གཏོང་བ་དང་བཅོས་སྐྱོན་པ་ཆོས་བཤད་པ་ལྟར་རྒྱས་པ་ལྗན་པ་ཞིག་མེད། རྒྱུ་ལྷགས་ཨིན་ཇིན་ (Steam Engine) ལ་དཔེ་བཞག་ན། རྒྱུ་ལྷགས་ཨིན་ཇིན་ (James Watt) ཡིས་ནེའུ་ཁོ་མན་ (New Comen) འབྲུལ་ཆས་བཅོལ་ས་བཅོས་པའི་རྒྱུ་ལྷགས་འབྲུལ་འཁོར་ལ་ཡར་རྒྱས་བཏང་སྟེ་འབྲུལ་འཁོར་གསར་པ་ཞིག་བཅོས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༨༡༡ ལོར་འབྲུལ་འཁོར་གསར་པ་དེའི་བཅོལ་ས་དབང་ཁོ་པར་ཐོབ། ཁོ་པའི་གྲོགས་པོ་བཅོལ་ས་པ་ལྷ་ཐེའུ་ཁོ་ལ་ཁོན་ (Mathew Boulton) གྱིས་རྒྱུ་ལྷགས་ཨིན་ཇིན་གསར་པ་དེ་བཅོས་ཀྱང་ལོ་མང་རིང་ཉོ་མཁན་མ་བྱུང་། ད་ཆ་ལོ་རྒྱུ་ལྷགས་སྤྱོད་པའི་རྒྱ་ས་རབས་ ༡༩ པའི་དུས་དཀྱིལ་དུ་བྱུང་བའི་བཅོལ་ས་འབྲུལ་ཆས་ལྗན་པའི་ལས་མའི་ཆོ་འབྲུལ་ཆས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་མ་ཡིན་པར། སྒྲིབ་ཀྱི་ལག་རྩལ་པ་དང་ལས་མའི་ལག་རྩལ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ལས་མི་དང་འབྲུལ་ཆས།

མིག་ཁོ་རི་ཡའི་རྒྱུ་རྒྱུ་ནང་ལས་མི་མ་འདད་བའི་དཀའ་ངལ་མེད། ཁྱེད་ཀྱིས་ཤེས་གསལ་ལྟར་ལས་ཀ་འབེལ་སོ་ཡོད་དུས་
སྒྲ་ཆ་དམལ། དེར་བརྟེན། བཟོ་ལས་ཅན་ལ་མཆོན་ན་ལས་མི་མ་འདད་བ་དང་སྒྲ་ཆ་མཐོ་སོ་སྟོན་དགོས་པའི་དཀའ་ངལ་ཅི་ཡང་
མེད། དེར་བརྟེན། ཁོ་ཆོས་མ་རྩ་ཆེན་སོ་གཏོང་དགོས་པའི་འབྲུལ་ཆས་གསར་གཏོང་བྱེད་འདོད་མེད།

བཟོ་བྱ་མང་སོ་ཞིག་གི་ལས་མིའི་དགོས་མཁོ་ནི་ནམ་དུས་དང་བསྟུན་ནས་འགྱུར་བཞིན་ཡོད་དེ། རྒྱུ་རྒྱུ་བཟོ་བྱ་དང་ཆར་
རག་བཟོ་བྱ་རྣམས་གྲང་རར་ཆེ་བའི་རྒྱ་བ་འགའ་ལ་
དམིགས་བསལ་གྲེལ་བ་ཆེ་བས། ཁོ་ཆོར་ལས་མི་མང་
དུ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དཔེ་དེབ་སྟོན་མཁན་དང་པར་སྟུན་
ཁང་ཁག་ལ་མཆོན་ན་འདེམ་བྱའི་འབྲུལ་སྐར་དུས་
ཆེན་གྱི་ཆེད་དུ་རྒྱ་བཅུ་གཉིས་པའི་སྟོན་ལ་ལས་མི་ཁ་
སྟོན་རྒྱག་དགོས་ཀྱི་ཡོད། མཆོ་འགམ་དུ་གྱུ་གཟིངས་
བཟོ་བཅོས་རྒྱག་པའི་དུས་ནི་དགུན་ཁ་ཡིན། བཟོ་བྱ་
འདི་འདྲའི་རིགས་ལ་མཆོན་ན། ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ཆད་
གཞི་ནམ་དུས་དང་བསྟུན་ནས་འཕར་ཆག་འགྲོ་གི་ཡོད་

བར་རིས། ༡' ༤ བལ་སྐྱེད་འཐག་པའི་འབྲུལ་ཆས།

སྟབས། ནམ་དུས་གཞིར་བཟུང་ལས་མི་སྒྲ་ཆེད་བཟོ་བྱའི་བདག་སོ་ཆོས་ནམ་རྒྱུན་ལག་བཟོའི་ལས་ཀར་དཀའ་མོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཐོན་རྒྱུ་སྒྲ་ཆོག་ཤིག་ལག་བཟོ་ཁོ་རྒྱུ་རྒྱུ་བཟོ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། འབྲུལ་ཆས་ཀྱིས་བཟོས་པའི་ཐོན་རྒྱུ་
དེ་ཆོ་འདྲ་མཚུངས་སུ་བཟོ་སྐྱེད་བྱེད་པར་དམིགས་ཡོད་མོད། ཁྱོད་པའི་དགོས་མཁོ་ནི་རྒྱུ་དུ་བཟོ་བཀོད་མི་འདྲ་བ་དང་དབྱིབས་
གཟུགས་དམིགས་བསལ་ཞིག་ལ་རེ་བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་ཨིན་ཱེས་ཐོ་བ་རིགས་ ༥༠༠ དང་སྟ་རེ་རིགས་
༩༥ བཟོ་སྐྱེད་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། བཟོ་སྐྱེད་དེ་དག་ལ་མིའི་ནུས་པའི་ལག་རྩལ་མཁོ་བ་ལས་འབྲུལ་རིག་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་པ་རེད།

མིག་ཁོ་རི་ཡའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཨིན་ཱེས་ཐོ་བ་རིམ་མི་སྟ་སྟེ། སྐྱེད་པ་དང་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་པ་ (Bourgeoisie) ཆོས་ལག་
བཟོས་ཐོན་རྒྱུ་ལ་དཀའ་མོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ལག་བཟོས་ཐོན་རྒྱུ་ཀྱིས་སྐྱུས་ཆད་དང་གྲལ་རིམ་མཆོན་ཞིང་། དེ་དག་མིའི་ལག་
པས་བཟོས་པ་ཡིན་སྟབས། བཟོ་བཀོད་ལེགས་ཤིང་སྐྱུས་དག་སོ་ཡོད། འབྲུལ་ཆས་ཀྱིས་བཟོས་པའི་ཐོན་རྒྱུ་རྣམས་མི་སེར་
སྟེལ་ཡུལ་དུ་བྱིར་ཆོང་གི་ཆེད་དུ་བཟོས་པ་རེད།

ལས་མི་ཚོའི་འཚོ་བ།

ཁྱེད་ཀྱི་འཚོ་བ་དེ་ལས་མི་འབེལ་པོ་ཡོད་པ་དེས་ལས་མིའི་འཚོ་བ་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་ཐེབས་ཡོད། ཁྱོད་གསེབ་ཁུལ་དུ་ལས་ཀ་ཡོད་མེད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལ་བརྟེན་ནས། མི་བརྒྱ་ཕྱག་མང་པོ་འཆང་ཁ་ཞིག་ཞིག་གིས་ཁྱོད་ཁྱེད་དུ་ཡོད་གི་ཡོད། ལས་ཀ་རག་སྤྱོད་མིན་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ཐོ་དང་གཉེན་ཉེའི་འབྲེལ་ལམ་ཡོད་མེད་ལ་རག་ལས་ཡོད། གལ་སྤྱོད་བཟོ་གྲུའི་ནང་དུ་གཉེན་ཉེ་དང་སྤྱོད་ཀྱིས་པོ་ཡོད་ཆེ། ལས་ཀ་མཁུགས་པོ་རག་སྤྱོད། འོན་ཀྱང་། མི་ཆང་མང་སྤྱི་ཚོགས་ཁྱོད་དུ་འབྲེལ་བ་ཡག་པོ་ཡོད་པ་གཅིག་མཚུངས་མིན། ལས་ཀ་འཚོལ་མཁན་མང་པོ་ཞིག་གཟུང་འཁོར་མང་པོར་སྤྲུག་དགོས་པ་དང་། ཟས་པའི་འོག་དུ་ཉལ་བའམ་མཚན་མོར་སྤྲུག་བཅོལ་ཁང་པའི་ནང་དུ་སྤྱོད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། བཟོ་གྲུའི་ལས་མི་མང་པོ་ཞིག་གི་ལས་ཀ་དུས་ཚོགས་ཀྱི་ལས་ཀ་ཡིན་པས་དུས་ཡུན་རིང་པོར་ལས་མེད་དུ་ལུས་ཀྱི་ཡོད། ལས་བྲེལ་ཆེ་བའི་ནམ་དུས་ཡོལ་ན་དབུལ་པོངས་ནམས་སྤྱར་ཡང་སྤང་ལམ་དུ་ཐོན་པ་དང་། དགུན་དུས་ཡོལ་ནས་ཁྱོད་གསེབ་ཁག་ཅིག་དུ་ལས་མིའི་དགོས་མཁོ་བྱུང་སྐབས་མི་ཁག་ཅིག་ཕྱིར་ལོག་གི་ཡོད། བལ་ཆེ་བས་ལས་ཀ་ཅག་ཅིག་ཅམ་གཉེར་ནས་སྤྱོད།

དུས་རབས་ ༡༩ པའི་འགོ་སྟོད་དུ་ལས་མིའི་སློ་ཕོགས་ཅུང་ཙམ་འཕར་ཡོད་ཀྱང་། དེས་ལས་མིའི་བདེ་སྤྱུག་སྐོར་བརྒྱུད་མི་ཐུབ། གངས་འབོར་འདིས་བཟོ་ལས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དང་ལོ་རེའི་འབྲེལ་འབྲིབ་མི་སྟོན། དཔེར་ན། ཀེ་པོ་ལིན་ (Napoleon) གྱིས་དམག་འཁྲུག་རྒྱུན་རིང་བརྒྱུ་བའི་སྐབས་སུ་ཅ་དངོས་ཀྱི་རིན་གོང་འཕར་ཡོད་ཀྱང་། ལས་མིའི་སློ་ཕོགས་རང་འཇགས་སུ་གནས་ཡོད་སྐབས། བཟོ་གྲུའི་ལས་མིའི་སློ་ཕོགས་ཀྱི་རིན་ཐང་ཉམས་དམས་སུ་བྱེན་ཡོད། ད་དུང་ལས་མིའི་ཡོང་འབབ་སློ་ཕོགས་གཅིག་ཕྱར་བརྟེན་མེད། གལ་འགངས་ཆེ་ཤོས་ནི་ལས་ཀ་རྟག་དུ་ཡོད་པ་དེ་རེད། ལས་ཀ་འདི་ཉིན་གངས་ཀྱིས་ལས་མིའི་ཉིན་རེའི་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་ཡོང་འབབ་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོར་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་རྒྱུད་དུ་འགོ་དུས། ས་ཁུལ་མི་འབྲུ་བའི་ནང་དུ་ལས་མེད་ཀྱི་གངས་ཚད་བརྒྱ་ཆ་ ༣༥ ནས་ ༥༥ བར་འཕར་ཡོད།

བཟོ་བ་ཚོས་ལས་ཀ་ཤོར་དོགས་ནས་འབྲུལ་རིག་གསར་པ་དར་སྤེལ་གཏོང་བར་སྤང་སེམས་བྱས། བལ་ལས་བཟོ་གྲུའི་ནང་དུ་བལ་སྤྱད་འཐག་བྱེད་འབྲུལ་ཆས་ (Spinning Jenny) སྤེལ་བ་ནས་བཟུང་། ལག་པས་སྤྱད་པ་འཁེལ་ནས་འཚོ་བ་སྤེལ་མཁན་བྱུང་མེད་ཆོས་འབྲུལ་ཆས་གསར་པ་དེར་ངོ་མྱོལ་བྱེད་འགོ་ཚུགས། འཐག་ཆས་དར་སྤེལ་བཏང་བར་བརྟེན་ནས་འཁྲུག་ཚོད་ཡུན་རིང་བྱུང་ངོ།

མི་མེར་སྤེལ་ཡུལ་དུ་བཟོ་ལས་སྤེལ་བ།

ང་ཚོས་རྒྱ་གར་ལ་ཁ་སྤྱོད་ཀྱི་མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་གྱི་ཡུལ་ཁག་དུ་བཟོ་ལས་སྤེལ་སྤངས་ལ་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱ་དང་། དེ་ཡང་བཟོ་གྲུའི་ཐོན་ལས་ཁོ་ན་མ་ཡིན་པར་འབྲུལ་ཆས་མེད་པའི་བཟོ་ལས་ལའང་བལྟ་རྒྱ་ཡིན། འདིར་གཙོ་བོ་ཐགས་ལས་བཟོ་གྲུ་ཁོ་ནའི་སྐོར་གླེང་བར་བྱའོ།

ཁྱུ་གར་གྱི་ཐགས་ལས་རྒྱས་སྐབས།

འབྲུལ་ཆས་བཅོ་ལས་མ་དར་བའི་ཡར་ཕྱོན་དུ་ཁྱུ་གར་གྱི་དར་གོས་དང་སྤིང་བལ་ཐོན་རྫས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་འཕག་བཅའི་ཁྲིམ་རར་དབང་རྒྱུར་བྱས་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་མང་དག་ཅིག་གིས་སྤིང་བལ་ཅིང་པོ་ (Coarser Cotton) ཐོན་སྐྱེད་བྱས་ཡོད་ཀྱང་སྤྱི་སྡེ་གི་ལེགས་ཤོས་རྫམས་ཁྱུ་གར་ནས་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་ཡོད། ཨར་མེ་ནི་ཡ་དང་པར་ཤིཡན་གྱི་ཆོང་བ་ཆོས་སྐན་རབ་ཀྱི་དངོས་ཐོག་རྫམས་རྩ་མོང་ཐོག་དུ་ཁལ་བཀལ་ཉེ་རི་རྒྱུད་དང་ཁྱེ་ཐང་མང་པོ་བརྒྱལ་ནས། ཨམ་ག་ནི་སྤྲོན་དང་། པར་ཤི་ཡ་ཤར་མ། ཨེ་ཤི་ཡ་དབྱས་མ་བཅས་སུ་དཔོར་འདྲེན་བྱས། མི་མེར་སྤེལ་བའི་ཡར་ཕྱོན་དུ་མཆོ་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ཆོང་ལས་དར་བྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟེ། ཁྱུ་གར་གྱི་མངའ་སྡེ་གུང་རྩའི་མཆོ་འབྲམ་དུ་ཆགས་པའི་སྤུ་རད་ཀྱིས་མཆོ་ཁྱག་དང་མཆོ་དམར་ (Red sea port) གྱི་གྲུ་ཁ་མཐུད་ཡོད། ཀོ་རོ་མན་ཏལ་གྱི་མཆོ་འབྲམ་དུ་ཆགས་པའི་མ་སུ་ལི་བ་ཏམ་ (Masulipatam) དང་བརྒྱལ་འཛི་མངའ་སྡེ་རྒྱག་ལི་བཅས་ལ་སྟོན་ཤར་ཨེ་ཤི་ཡའི་གྲུ་ཁའི་ཆོང་འབྲེལ་ཆགས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༥༥༠ ལོའི་མཆོམས་སུ་ཁྱུ་གར་གྱི་ཆོང་བ་ཆོས་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་འབྲེལ་ལམ་འདི་འཛོར་ཞིག་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། དུ་རོ་བ་ཀྱི་ཀམ་བ་ཏེ་ཁག་གིས་རིམ་གྱིས་དབང་ཆ་འཛིན་འགོ་བཙུགས། ཐོག་མར་ཁོ་ཆོར་ས་གནས་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ཁེ་དབང་སྤྱོད་ཆོག་སྟེ་ཐོབ་ཅིང་། དེ་ནས་ཁོ་ཆོས་ཆོང་ལས་སྤྱོར་བདག་ (Monopoly) གི་ཐོབ་ཐང་སྐྲངས། དེར་བརྟེན། སྤུ་རད་སྤུ་རད་མཆོ་ཁྱག་དང་རྒྱག་ལི་གྲུ་ཁ་གཉིས་ས་གནས་ཆོང་བ་ཆོང་ཆོང་གཉེར་གྲུ་ཁ་ཡིན་པས། གྲུ་ཁ་དེ་གཉིས་ནས་དངོས་ཐོག་ཕྱིར་གཏོར་ཐད་དེ་

པར་རིས། ༥་༥ དུས་རབས་ ༡༥ པའི་སྤུ་རད་ནང་ཨིན་རིའི་བཅོ་གྲུའི་རྫམ་པ།

ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། སྤོན་ཆད་ཆོང་ལས་ཁྱེད་པར་དབྱལ་བུན་གཡར་བའི་དུས་སྐབས་ཀྱང་རྫོགས་འགོ་ཚུགས། ས་གནས་དབྱལ་ཁང་ཁག་ཀྱང་རིམ་གྱིས་སྟོན་བརྒྱབ། དུས་རབས་ ༡༥ པའི་ལོ་མཐུག་དུ་སྤུ་རད་བརྒྱུད་དེ་ཉོ་ཆོང་བྱས་པའི་དངོས་ཐོག་གི་རིན་ཐང་ཁྲིན་བསྐྱེམས་ཉིན་སྟོར་ས་ཡ་ ༡༤ ཡིན་ཡང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༥༩༠ ནང་ཚུན་ལ་ཉིན་སྟོར་ས་ཡ་ ༣ ལ་མར་ཆག་པ་རེད།

སྤུ་རད་དང་རྒྱག་ལི་གཉིས་ཉམས་རྒྱུ་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ་བོམ་བེ་དང་། ཀལ་ཀཏྲ་གཉིས་དར་འགོ་ཚུགས། གྲུ་ཁ་རྩིང་བ་ནས་གསར་བར་སྟོས་པ་དེ་མི་མེར་སྤེལ་མཁན་གྱི་སྟོབས་ལྷགས་རེ་ཆེར་སོང་བའི་མཆོན་རྟགས་ཡིན་པ་དང་། གྲུ་ཁ་གསར་བ་བརྒྱུད་ནས་ཆོང་ལས་དེ་དུ་རོ་བ་ཀྱི་ཀམ་བ་ཏེ་ས་དབང་རྒྱུར་བྱས་ཤིང་། ཆོང་ལས་ཀྱང་དུ་རོ་བ་ཀྱི་གཞིངས་ནང་དུ་སྤེལ་འདྲེན་བྱས་པ་རེད། ཆོང་ལས་ཁང་རྩིང་བ་མང་པོ་ཞིག་འཛོར་ཞིག་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་སྐབས་དེར་སྤྱོད་ཆོང་གཉེར་འདོད་པའི་ཆོང་ལས་ཁང་ཁག་གིས་དུ་རོ་བ་ཀྱི་ཆོང་ལས་ཁང་གིས་བཅོ་བཏོད་བྱས་པའི་བརྒྱའི་ནང་དུ་ཆོང་ལས་ཁྱེད་དགོས་བྱུང་ཡོད།

ཐགས་མཁན་ཚོར་ཅི་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༥༩༠ ཅམ་གྱི་རྩེས་སུ་རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཚོང་ལས་ཁང་ (East India Company) གི་སྟོབས་ལུགས་སྲ་བརྟན་ཆགས་ཀྱང་། དེས་ཐོག་མར་རྒྱ་གར་གྱི་རས་ཆ་ཕྱིར་ཚོང་ཉམས་དམས་སུ་འགྲོ་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་བྱས་མེད། རྒྱ་མཚན་ནི་ཡིན་ངེའི་སྤང་བལ་བཟོ་ལས་ད་དུང་རྒྱ་སྐྱེད་བྱུང་མེད་པའི་ཁར་རྒྱ་གར་གྱི་རས་ཆ་སྤྲུམ་ཀ་དག་ལ། ཡུ་རོབ་དུ་རས་ཆ་དགོས་མཁོ་ཆེ་བས་རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཚོང་ལས་ཁང་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་རས་ཆ་ཕྱིར་ཚོང་རྒྱ་སྐྱེད་གཏོང་རྒྱུར་འབད་ཅོན་ཆེན་པོ་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༥༩༠ དང་ ༡༥༡༠ ལོར་བརྒྱལ་དང་ཀར་ནུ་ལྷོ་ཀ་ཁུལ་དུ་སྤྱིད་དབང་མ་བཟུང་གོང་ལ། རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཚོང་ལས་ཁང་ལ་ཕྱི་ཚོང་ཐོན་རྩིས་རྒྱུན་ལྟར་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པར་དཀའ་ངལ་ལྔ་དེ་ཡོད། པ་རྩན་སི་དང་། ཉེ་ལྷན། ཐོར་ཅུ་ལྟལ། དེ་བཞིན་ས་གནས་གྱི་ཚོང་པ་ཚོས་ཐགས་ལས་གྱི་ཁྲིམ་རའི་ནང་དུ་འགྲན་ཅོད་བྱེད་གྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། འཐག་མཁན་དང་མཁོ་འདོན་ཚོང་པ་ཚོས་ཐོན་རྩིས་རྩམས་རིན་གོང་ཡག་ཤོས་སྤྱོད་མཁན་གྱི་ཉེ་མཁན་ལ་འཚོང་ཐབས་བྱེད་ཐུབ་གྱི་ཡོད། ཁོ་ཚོར་ལོན་ཁོ་རྒྱུ་འབྱོར་བའི་འཕྲིན་ཡིག་ནང་ཚོང་ལས་ཁང་གི་ལས་བྱེད་ཚོས་འགྲེམས་ཚོང་ལ་དཀའ་ངལ་ཆེ་བ་དང་རིན་གོང་མཐོན་པོ་ཡོད་སྟོར་རྒྱུན་མཐུད་ནས་བརྟོན་གྱི་ཡོད།

བར་རིས། ༥.༩ ཐགས་ལས་བྱེད་བཞིན་པ།

ཡིན་ན་ཡང་། རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཚོང་ལས་ཁང་གིས་ཆབ་སྲིད་གྱི་དབང་ཆ་བཟུང་རྗེས། ཚོང་ལས་སྐྱེར་བདག་གི་ཐོབ་ཐང་ཅོད་ལེན་བྱེད་ཐུབ་ཡོད། ཁོ་ཚོས་འགྲན་ཅོད་མེད་པར་བཟོ་ཐབས་སུ་འགྲོ་བྱོན་ཆུང་དུ་གཏོང་བ། སྤང་བལ་དང་དར་གོས་ཐོན་རྩིས་རྒྱུན་ལྟར་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པ་སོགས་གྱི་ཐབས་ལས་སྤྱད་དེ་འཛིན་སྟོང་དང་སྟངས་འཛིན་གྱི་ལས་ལུགས་ཤིག་གསར་གཏོད་བྱས།

དང་པོ། ཚོང་ལས་ཁང་གིས་འཐག་མཁན་ཚོ་ཐད་ཀའི་སྟངས་འཛིན་འོག་ཆུད་ཐབས་སུ་རས་འཐག་མཁན་ཚོར་ལྟ་རྟོག་དང་། ཁོ་ཚོའི་དགོས་མཁོ་སྟོང་བ། རས་ཆའི་སྤྲུམ་ཚད་ལ་བརྟག་དབྱེད་བྱེད་པར་སྐྱོད་གཏོག་པོ་གོ་ལྷ་སི་ལྷ་ (Gomastha) ཞེས་པ་ཞིག་བསྐོ་གཞག་བྱས།

གཉིས་པ། ཚོང་ལས་ཁང་གི་ཐགས་འཐག་མཁན་ཚོ་ཉེ་མཁན་གཞན་དང་མཉམ་དུ་ཚོང་འབྲེལ་བྱ་རྒྱུར་བཀག་འཛོག་བྱས། དེ་ཡང་སྤྱི་འདོན་ལས་ལུགས་བརྒྱུད་ (System of Advances) དེ་ཐགས་འཐག་མཁན་ཚོར་རས་རྒྱ་ཉི་ཆེད་དཔུལ་བུན་སྤྱོད་རྒྱ་དེ་རེད། དཔུལ་བུན་ཐོབ་མཁན་ཚོས་རས་རྒྱ་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་པ་རྩམས་གོ་ལྷ་སི་ལྷ་ལ་སྤྱོད་དགོས་པ་ལས་ཚོང་པ་གཞན་ལ་སྤྱད་མི་ཆོག་པ་ཡིན།

དཔུལ་བུན་འབོར་ཆེན་སྐྱངས་པ་དང་ལྟན་དུ་རས་རྒྱའི་དགོས་མཁོ་ཡང་ཆེ་བྱུང་བ་རེད། ཐགས་འཐག་མཁན་ཚོས་ཡོང་

འབབ་མཐོ་ཏུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་བ་བཅངས་ཏེ་དཔུལ་བྱུང་སྟོང་ཆེན་པོས་སྤངས། ཐགས་འཐག་མཁན་མང་པོ་ཞིག་ལ་སྟོན་ཆད་
ཐགས་འཐག་རྒྱ་དང་མཉམ་ཏུ་ས་ཞིང་ཆུང་ཆུང་རེ་ཡོད་པ་དང་། དེ་དག་གི་ཐོན་སྐྱེད་ལས་བྱུང་བའི་ཡོང་འབབ་ཀྱིས་ནང་མིའི་
དགོས་མཁེ་སྤྱོད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ད་ཆ་ཁོ་ཆོས་ས་ཞིང་གཡར་ཏེ་དུས་ཚོད་ཡོད་ཆད་ཐགས་ལས་ཐོག་ཏུ་གཏོང་གི་ཡོད། དོན་
དངོས་ཐོག་ཐགས་འཐག་རྒྱ་ནི་སྤྱ་གྲུ་དང་བྱུང་མེད་སོགས་ནང་མི་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་ལས་ཤུགས་ལ་བརྟེན་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན།

གང་ལྟར་ཡང་། རིང་པོར་མ་འགོར་བར་གྲོང་གསེབ་མང་པོའི་ནང་གོ་ལྷ་སི་སྤྱ་དང་འཐག་མཁན་དབར་འབྲལ་ཚོད་བྱུང་བའི་
གནས་ཚུལ་ཐོན། གོ་ལྷ་སི་སྤྱ་རྣམས་ཕྱི་མི་རེད། ཁོ་ཆོས་ཁེངས་དྲེགས་ཆེན་པོས་ལས་བྱེད་པ་དང་དམག་མི་ (Sepoy) ཁྱིད་དེ་
གྲོང་གསེབ་ནང་བསྐྱོད་དེ་འཐག་མཁན་ཆོར་ཐོན་རྫས་མཁེ་སྟོན་བྱ་རྒྱུ་འགོར་འགྲུངས་ཤོར་བའི་ཉེས་ཆད་གཙོད་པ་དང་། རྒྱ་ཏུ་
ཁོ་ཆོར་རྒྱ་དེག་དང་ལྷག་ཆོན་གཞུ་ཡི་ཡོད། འཐག་མཁན་ཆོར་རང་གི་ཐོན་རྫས་ཀྱི་གོང་སྤྱོད་རྒྱུ་འགོར་ཐོན་པ་དང་། ཉོ་
མཁན་གཞན་ལ་འཛོང་བའི་རང་དབང་མེད། ཁོ་ཆོར་ཆོང་ལས་ཁང་ནས་ཐོབ་པའི་རིན་གོང་ཏུ་ཅང་དམའ་པོ་ཡིན་པ་དང་། ཁེ་ལས་
ཁང་དེ་ནས་སྤངས་པའི་དཔུལ་བྱུང་དེས་ཁོ་ཆོར་ཆོང་ལས་ཁང་གི་བྲན་གཡོག་ཏུ་ཆུད།

བརྒྱལ་དང་ཀར་རྒྱུ་ཀ་ས་ཁུལ་གྱི་ཐགས་འཐག་མཁན་མང་པོ་གྲོང་གསེབ་བསྐྱུར་ནས་ས་གནས་གཞན་ཏུ་གནས་སྟོན་བྱས།
ཁོ་ཆོས་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱིས་རྒྱུད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གྲོང་གསེབ་གཞན་ཏུ་ཐགས་ཀྱི་བཟོ་བྲུ་བཅུགས། ས་ཁུལ་མང་པོར་ཐགས་
འཐག་མཁན་དང་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ཆོང་པ་ཆོས་བྱེད་ལོག་བྱས་ཏེ་ཆོང་ལས་ཁང་དང་དེའི་ལས་བྱེད་པར་ངོ་ཚྏ་བྱས། དུས་ལུག་
གང་འཆོམ་ཕྱིན་རྗེས་ཐགས་འཐག་མཁན་མང་པོས་དཔུལ་བྱུང་མི་ཡོན་པ་དང་། ལག་ཤེས་བཟོ་ཁང་རྣམས་སྒོ་བརྒྱབ་སྟེ། ཞིང་
ལས་ལ་ཞུགས་པ་སོགས་ཀྱི་ལས་འགུལ་སྟེལ། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་འགོ་སྟོད་ཏུ་སྤིང་བལ་འཐག་མཁན་ཆོར་དཀའ་ངལ་
གསར་པ་མང་པོ་ཞིག་སྟངས།

མན་ཆེ་མི་ཏར་རྒྱ་གར་ལ་སྤྱོད་སྤྲོད་

ཕྱི་ལོ་ ༡༨༨༩ ལོར་ཆོང་ལས་ཁང་གི་ལས་བྱེད་པ་ཏཱ་ལི་པ་ཕུ་ལོ་ (Henry Patullo) ཡིས་རྒྱ་གར་གྱི་འཆོམ་བྱུང་ཐོན་རྫས་
མིན་རྒྱུ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཅུང་ཏུ་གཏན་ནས་འགོ་མི་སྤྱིད་དེ། རྒྱ་གར་གྱི་ཐོན་རྫས་དང་སྤྱིས་ཆད་གཅིག་པའི་ཐོན་རྫས་རྒྱལ་ཁབ་
གཞན་གྱིས་བཟོ་སྐྱེད་བྱེད་མི་ཐུབ། ཅེས་བཤད་མོད། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་འགོ་སྟོད་ཏུ་རྒྱ་གར་ནས་འཆོམ་བྱུང་ཐོན་རྫས་ཕྱིར་
ཆོང་བྱས་པའི་འབོར་ཆད་ཉམས་འགོ་ཆུགས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ དང་ ༡༩ ལོར་རྒྱ་གར་ནས་འཆོམ་བྱུང་ཐོན་རྫས་ཀྱི་ཁྲོམ་རའི་བརྒྱ་
ཆ་ ༣༣ ཟེན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོར་ཐོན་སྐྱེད་དེ་བརྒྱ་ཆ་ ༣ ལས་ཟེན་མེད། ཅིའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ། དེས་ཅི་ཞིག་
མཆོན་ཀྱི་ཡོད་དམ།

བཟོ་ལས་ཆོགས་པ་ཁག་ཅིག་གིས་དེ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ནས་འཆོམ་བྱུང་ཐོན་རྫས་ནང་འདྲན་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་བྱུང་བར་
སེམས་ཁུལ་བྱས་པ་དང་། སྤྱིད་གཞུང་ལ་གཞོན་ཤུགས་སྤྱད་ནས་མན་ཆེ་མི་ཏར་གྱི་ཐོན་རྫས་རྣམས་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་འགན་ཚིད་

པར་རིམ། ༡༤ བྱ་ཁའི་རི་མོ། ཏུས་རབས་ ༡༩ པའི་མཐུག་གི་ཐོམ་བེ།

མེད་པའི་ཐོག་ནས་ཡིན་ཡུལ་དུ་འཛོང་ཐུབ་ཆེད། སྤང་བལ་འཐག་ཆས་ཐོག་ལ་ནང་འདྲེན་ཁལ་འབབ་བསྟུ་དགོས་པའི་རེ་འདུན་
བཏོན་པ་དང་། དེ་དང་ཏུས་མཚུངས་སུ་བཟོ་ལས་ཚོགས་པ་ཁག་ཅིག་གིས་རྒྱ་གར་གར་ཕྱོགས་ཚོང་ལས་ཁང་ལ་ཡིན་ཟིའི་ཐོན་
རྫས་ནམས་རྒྱ་གར་གྱི་ཁྲིམ་རར་འཛོང་དགོས་པའི་སྒྲུལ་མ་བྲས། ཏུས་རབས་ ༡༩ འགོ་སྟོད་དུ། ཡིན་ཟིའི་སྤང་བལ་ཐོན་རྫས་
གྱི་ཕྱི་ཚོང་ཚད་གཞི་མངོན་གསལ་གྱིས་འཕམ། ཏུས་རབས་ ༡༩ པའི་ཏུས་མཐུག་ཅམ་བར་རྒྱ་གར་ལ་སྤང་བལ་གྱི་དངོས་ཐོག་
ནང་འདྲེན་ཅ་བ་ནས་བྱུང་མེད། འོན་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཅམ་ལ་སྤང་བལ་གྱི་དངོས་ཐོག་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་ནང་འདྲེན་དངོས་ཐོག་
གི་བརྒྱ་ཆ་ ༣༡ དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཅམ་ལ་སྤང་བལ་གྱི་དངོས་ཐོག་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་ནང་འདྲེན་དངོས་ཐོག་གི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༠
ཟིན་ཏེ། རྒྱ་གར་གྱི་སྤང་བལ་འཐག་མཁན་ཚོར་དཀའ་ངལ་གཉིས་ཏུས་གཅིག་ཏུ་ཕྱད། གཅིག་ནི་ཕྱིར་ཚོང་གི་ཁྲིམ་ར་རེ་ཆུང་
དུ་སོང་བ་དང་། གཉིས་པ་ནི་ས་གནས་གྱི་ཁྲིམ་རའི་ནང་དུ་མན་ཆེ་སི་ཤར་ནས་ནང་འདྲེན་བྲས་པའི་སྤང་བལ་གྱིས་ཁེངས་ཏེ་
དེའང་ཆུང་དུ་སོང་བ་རེད། ཡིན་ཡུལ་ནས་ནང་འདྲེན་བྲས་པའི་འབྲུལ་ཆས་གྱིས་བཏང་བའི་སྤང་བལ་གྱི་དངོས་ཐོག་རྒྱ་གར་གྱི་
ས་གནས་འཐག་མཁན་ཚོས་བཏང་བའི་སྤང་བལ་གྱི་དངོས་ཐོག་ལས་རིན་གོང་དམའ་བས་འགྲན་ཅོད་ཐུབ་ཐབས་མེད། ཕྱི་ལོ་
༡༩༥༠ ཅམ་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་སྤང་བལ་འཐག་ཡུལ་མང་ཆེ་བར་སྤང་བལ་འཐག་མཁན་གྱི་ཚོང་ལས་ལ་ཉམས་རྒྱུད་དང་གོང་ཆག་
བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ མའི་མཚམས་སུ་ཐགས་འཐག་མཁན་ཚོར་དཀའ་ངལ་གསར་བ་ཞིག་ཕྱད་པ་ནི། ཁོ་ཚོར་སྤྱི་ཚོང་ལེགས་
པའི་སྤང་བལ་གྱི་རྒྱ་ཆ་རྒྱ་ཆུ་ཁག་ཤིང་བྱུང། ཨ་རིའི་ནང་འབྲུག་ལངས་ཏེ་ཨ་རི་ནས་སྤང་བལ་ཐོན་སྐྱེད་མཚམས་ཆད་པ་ན།
ཡིན་ཟིའི་རྒྱ་གར་ལ་ཁ་ཕྱོགས། རྒྱ་གར་ནས་སྤང་བལ་གྱི་རྒྱ་ཆ་ཕྱིར་གཏོང་བྱེད་པ་རེ་མང་དུ་སོང་བ་དང་བསྟན་ནས་སྤང་བལ་

ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་རིན་པོ་ལང་ཡང་འཕར། རྒྱ་གར་གྱི་ཐགས་འཐག་མཁན་ཆོའི་རྒྱ་ཆའི་དགོས་པ་ཁོ་མ་
 སྒྲེང་བར་བརྟེན་ཁོ་ཆོས་སྤྱིང་བལ་གྱི་རྒྱ་ཆ་ལ་རིན་པོ་ལང་མཐོ་མོ་སྤྱད་དེ་ཉི་དགོས་པའི་གནས་
 སྤངས་ཆགས། དེ་འབྲེལ་གནས་སྤངས་འོག་ཏུ་ཐགས་འཐག་མཁན་ཆོར་དཔུལ་སྤྱོད་རྒྱ་མེད་
 པར་གྱུར། དེ་ནས་དུས་རབས་བརྒྱ་དགུ་པའི་དུས་མཇུག་ཙམ་ལ་ཐགས་འཐག་མཁན་དང་
 ལག་ཅུལ་པ་གཞན་ཆོར་དཀའ་ངལ་གཞན་ཞིག་བྱུང་། རྒྱ་གར་གྱི་བཟོ་གྲུ་ཁག་གིས་ཐོན་སྐྱེད་
 གྱེད་འགོ་བརྟུགས་པ་དང་། ཁྱིམ་རའི་ནང་དུ་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱིས་བཟོས་པའི་ཐོན་རྫས་ཀྱིས་
 ཁེངས་པས་འཁལ་འཐག་བཟོ་གྲུ་རྣམས་རི་ལྟར་གནས་ཐུབ་བཅ།

ངས་མེད་ཇེ། ཇེ་རི་བོ་ཨི་ནི་བར་
 ཞི་ཡའི་འཐག་མཁན་གྱི་བྱ་ཞིག་
 ཡིན། དུས་མཉམ་གྱི་མི་གཞན་
 དང་འབྲེལ་ཁོང་ཡང་རྒྱ་ནག་དང་
 ཆོར་འབྲེལ་དང་མཆོ་ཐོག་སྐྱེལ་
 འབྲེན་གྱི་ལས་སྒྲུབ། ཁོང་
 ལ་གྲུ་གཟིངས་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་
 ཨིན་རི་དང་ཨ་རིའི་མཆོ་ཐོག་སྐྱེལ་
 འབྲེན་པའི་འགྲན་རྒྱུ་ཁོང་གི་
 གྲུ་གཟིངས་རྣམས་ཀྱི་ལོ་ ༡༩༥༠
 ཡས་མས་སྒྲུ་བཙོང་དགོས་བྱུང་།

བཟོ་གྲུ་གསར་འཛུགས་གྱེད་འགོ་རྟུགས་པ།

འཁལ་འཐག་བཟོ་གྲུ་དང་པོ་དེ་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་ཐོམ་བེ་ཁྲོང་ཁྲིར་དུ་གསར་འཛུགས་
 བྱས་ཏེ། ལོ་གཉིས་ཀྱི་རིམ་སྒྲུ་ཐོན་སྐྱེད་གྱེད་འགོ་བརྟུགས། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་འཁལ་འཐག་
 བཟོ་གྲུ་བཞི་གསར་འཛུགས་བྱུང་བའི་ནང་དུ། པར་ ༤༧༠༠༠ ཐག་མ་ ༣༡༥༠ བཅས་བཀོལ་
 སྤྱོད་གྱེད་ཀྱིན་ཡོད། དེ་བཞིན་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱང་ལའི་ཡུལ་དུ་འང་ཤིང་བལ་གྱི་འཐག་
 བཟོ་ཁང་ཐོག་མར་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། ལོ་བདུན་གྱི་རིམ་ཏེ་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་སྤྱར་
 ཡང་རྒྱ་སྐྱེད་བྱས། རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་སྒྲུ་གྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོར་ཀུན་བྱར་ཁྲོང་ཁྲིར་དུ་ཨེལ་རིན་
 འཐག་བཟོ་ཁང་ (Elgin Mill) ཐོག་མར་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། ལོ་གཅིག་གི་རིམ་སྒྲུ་
 ཨེལ་རིན་བཟོ་ཁྲོང་ཁྲིར་དུ་སྤྱིང་བལ་འཐག་བཟོ་ཁང་ཞིག་གསར་དུ་བརྟུགས། གྱི་ལོ་ ༡༩༦༧ ལོར་མ་ཏ་རྒྱ་སིའི་ཁྲོང་ཁྲིར་དུ་སྤྱད་
 འཐག་འཐག་བཟོ་ཁང་ཐོག་མར་གསར་འཛུགས་བྱས། བཟོ་གྲུ་དེ་ཆོ་སྒྲུ་ཡིས་བརྟུགས་པ་ཡིན་ནམ། མ་དཔུལ་གང་ནས་བྱུང་
 ངམ། འཐག་ཁང་དུ་ལས་ཀ་གྱེད་དུ་ཡོང་མཁན་སྒྲུ་རེད་དམ།

རྒྱ་དུས་ཀྱི་ཆོར་ལས་པ།

བཟོ་གྲུ་ཁག་ཡུལ་ལུང་འབྲེལ་ཕྱི་མི་སྒྲུ་འབྲེལ་གྱིས་བརྟུགས་ཡོད་པ་དང་། ང་ཆོས་ཁོ་ཆོ་སྒྲུ་ཡིན་མིན་བཟླ་བར་བྱའོ། ཆོར་
 ལས་མང་པོ་ཞིག་ཐོག་མར་རྒྱ་ནག་དང་ཆོར་འབྲེལ་བྱས་ཏེ་འགོ་བརྟུགས་ཡོད། དུས་རབས་བཙོ་བརྒྱད་པའི་དུས་མཇུག་ནས་
 བརྒྱུད་། རྒྱ་གར་དུ་ཡོད་པའི་ཨིན་རི་བཙོ་མཉམ་ཐ་རྒྱ་ནག་ལ་བྱིར་ཆོར་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་ནས་ཨིན་རིར་རྒྱུ་འབྲེན་གྱེད་
 འགོ་རྟུགས། རྒྱ་གར་བཙོ་མཉམ་པོ་ཞིག་གིས་མ་དཔུལ་གཏོང་བ་དང་། ཅ་ལག་ཉི་བ། དངོས་ཐོག་སྐྱེལ་འབྲེན་སོགས་བྱས་ཏེ་ཆོར་
 ལས་དེའི་ནང་དུ་ཞུགས་ཡོད། ཆོར་ལས་བརྒྱུད་དེ་ཡོང་འབབ་ཐོབ་ཇེས། ཆོར་བཙོ་མཉམ་ལས་འགའ་ཞིག་ལ་རྒྱ་གར་དུ་བཟོ་གྲུ་དང་

ཁེ་ལས་འཇུགས་པའི་འཆར་སྣང་བསྐྱེད།

བདུལ་གྱི་དམར་ཁྲ་ནམ་ཏེ་ཁྟོར་ (Dwarkanath Tagore) གྱིས་བཙོ་བྱར་མ་འཛིག་མ་བྱས་གོང་དུ་རྒྱ་ནག་དང་ཆོང་འབྲེལ་བྱས་ནས་རྒྱ་ཁོར་བསགས། ཁོང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོ་ནས་ ༡༩༤༠ ལོར་དུ་མ་རྒྱ་མཉམ་འཛིག་གི་ཆོང་ལས་ཁང་བྱས་པ་ལས་འཇུགས་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོར་ཆོང་ལས་ལ་ཉམས་རྒྱུ་ཆེན་པོ་བྱུང་སྐབས་ཏེ་ཁྟོར་དང་ཁོང་གི་བཙོ་བྱར་ཁང་གཞན་དག་གྲང་ཉམས་རྒྱུ་དུ་ཕྱིན། འོན་ཀྱང་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་དང་ཆོང་འབྲེལ་བྱེད་མཁན་མང་པོ་ཞིག་ལས་ལྟོང་ཆེ་བའི་བཙོ་བྱར་ལས་པར་གྱུར། རྒྱ་གར་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་པོ་མ་པེ་ཏུ་ཡོད་པའི་པར་སིའི་མི་རྒྱུད་ཀྱི་ཉིན་ཤེས་པེ་ཏིཏ་ (Dinshaw Petit) དང་། ཇམ་སི་ཏེ་ཇི་བླ་སར་ལམ་ཇི་ཏུ་ཏེ་ (Jamsetjee Nusserwanjee Tata) སོགས་ཀྱིས་རྒྱ་གར་དུ་བཙོ་བྱར་ཆེན་པོ་འཇུགས་སྐྱབ་བྱས། ཁོ་ཚོས་ཐོག་མར་རྒྱ་ཁོར་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་རྒྱ་ནག་ལ་ཕྱིར་འཆོང་བྱས་ཏེ་བསགས་པ་དང་། ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་ཇི་ལ་སྤྱིར་བཏང་བཅོངས་ནས་བསགས། རྒྱ་གར་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཀལ་ཀཱར་ཤིང་བལ་གྱི་བཙོ་བྱར་ཐོག་མར་འཇུགས་མཁན་མང་མ་རིའི་མི་རྒྱུད་ཀྱི་ཆོང་པ་མེས་ཏུ་ཁྱུ་ཅན་ (Seth Hukumchand) ཡིས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དང་ཆོང་འབྲེལ་བྱས་ཡོད། དེ་བཞིན་སྙན་གྲགས་ཡོད་པའི་བཙོ་བྱར་ལས་པ་ཁྱེར་ལའི་ (G.D Birla) མེས་པོས་ཀྱང་དེ་ལྟར་གནང་ཡོད།

ལས་མི་ཚོ་གང་ནས་ཡོང་གི་ཡོད་དམ།

བཙོ་བྱར་ཁག་ལ་ལས་མི་དགོས་མཁོ་ཆེ་བ་དང་། བཙོ་བྱར་རྒྱུ་ལྷུང་བ་དང་བསྐྱབ་ནས་ལས་མིའི་དགོས་མཁོ་དེ་བས་ཇེ་ཆེར་སོང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༡ ལོར་རྒྱ་གར་པའི་བཙོ་བྱར་ཁག་ཏུ་ལས་མི་ ༥༩༤༠༠༠ ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར་གྲངས་འཛོར་དེ་ ༩,༤༣,༤༠༠༠ ཏུ་འཕར་ཡོད། ལས་མི་དེ་ཚོ་གང་ནས་ཡོང་བ་རེད་དམ།

བཙོ་བྱར་ས་ཁུལ་པལ་མོ་ཆའི་ལས་མི་རྣམས་ཉེ་འཁོར་གྱི་རྫོང་ཁག་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། གྲོང་གསེབ་ཏུ་ལས་ཀ་མེད་པའི་ཞིང་པ་དང་། ལག་ཤེས་པ་ཚོ་བཙོ་བྱར་ལྟེ་གནས་ཁག་ཏུ་ལས་ཀ་འཆོལ་དུ་འགྲོ་གི་ཡོད། བཙོ་བྱར་ཇེ་མང་དུ་སོང་བ་དང་ལས་མིའི་དགོས་མཁོ་ཆེ་དུ་ཕྱིན་པའི་སྐབས་སུ་འང་ལས་ཀ་འཆོལ་རྒྱ་ཁག་པོ་ཡོད། ལས་ཀ་འཆོལ་མཁན་གྱི་གྲངས་འཛོར་ལས་ཀ་འི་ས་མིག་ལས་མང་བ་ཡོད་པ་དང་། བཙོ་བྱའི་ལས་མིར་ཞུགས་པ་ལའང་ཆེད་བཀག་ཡོད། བཙོ་བྱའི་བདག་པོ་ཚོས་ལས་མི་གསར་བ་སྤྱད་མཁན་དུ་སྐ་བ་ (Jobber) ཞིག་སྤྱི་ཡོད། སྐ་བ་དེ་རྒྱུ་དུ་ལས་མི་རྒྱུ་པར་ཡོད་ཆེས་སྒྲོས་འགོལ་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ཁོས་ལས་མི་ཚོ་གྲོང་གསེབ་ཁག་ནས་བསྐྱས་ཏེ་ལས་ཀ་སྤྱོད་པ་དང་། གྲོང་ཁྱེར་དུ་གཞིས་ཆགས་སུ་བཅུག་གཉན་འཕང་ཅན་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་དཔལ་སྤྱོད་པ་སོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། རིམ་བས་སྐ་བ་དེ་དབང་ཆ་ཆེ་བའི་མི་ཞིག་ཏུ་གྱུར། ཁོས་ལས་ཀ་སྤྱོད་པར་ལས་མིས་ཁོ་པར་དཔལ་དང་ལག་རྟགས་སྤྱོད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པ་དང་། ལས་མི་ཚོའི་འཆོ་བ་ན་ལའང་སྤངས་འཛིན་བྱེད་འགོ་བཅུགས། བཙོ་བྱའི་ལས་མིའི་གྲངས་འཛོར་རིམ་གྱིས་འཕར་སྐྱོན་བྱུང་།

བཟོ་ལས་འཕེལ་ཁྱེད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་བྱད་ཆོས།

ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་བཟོ་ལས་ཐོན་སྐྱེད་ལ་འགོ་ཁྲིད་མཁན་ཡུ་རོབ་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཁག་ཡིན། ཁོ་ཆོ་ཐོན་རྫས་ཀྱི་རིགས་རིས་ཅན་ཞིག་ལ་མ་གཏོགས་དོ་སྤང་མེད། ཁོ་ཆོས་མི་མེད་སྤེལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ནས་ས་རིན་དམའ་མེད་ཐོག་ཏུ་ས་ཞིང་ཉ་ཉེ་རྒྱ་དང་འཆིག་རྒྱུ་ཞིང་ཁ་གཉེར་བ་དང་། གཉེར་ཁ་སྤྲོད་འདོན་དང་། མཐིང་ཤིང་།(Indigo) སོ་མ་ར་ཅ་ (Jute) བཅས་ལ་མ་ཅ་བཅུགས་པ་དང་། ཐོན་རྫས་དེ་དག་གཙོ་ཆེ་བ་ཕྱིར་ཆོང་ཆོང་ལས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཡིན་པ་ལས་ཁྱ་ཁྱེད་ནང་དུ་འཆོང་རྒྱུ་ཆེད་དུ་མ་རེད།

དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་དུས་མཐུག་ཙམ་དུ་ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་ཆོང་བ་ཆོས་བཟོ་ལས་འཛུགས་སྐྱོད་འགོ་འཛུགས་དུས། ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་ཁྲིམ་རའི་ནང་དུ་མན་ཆེ་མི་ཉར་གྱི་དངོས་ཐོག་དང་འགྲམ་ཆོད་བྱེད་རྒྱུར་གཡོལ་ཐབས་བྱས། ཨིན་ཱིས་ཁྱ་ཁྱེད་དུ་ནང་འཛུགས་པའི་དངོས་ཐོག་གི་ཁྲིད་ནས་སྤྱད་པ་དངོས་ཐོག་གལ་ཆེན་ཞིག་མིན་སྟབས། ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་སྤྱི་བལ་འཐག་ཁང་ལྷ་མ་ཆོས་རས་རྒྱུ་ཆེ་བ་དུ་སྤྱད་པ་རྒྱུ་ལོ་ཞིག་བཟོས། ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་འཐག་ཁང་ནས་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་པའི་སྤྱད་པ་དེ་ཆོ་ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་ལག་ཅུལ་ཐགས་འཐག་མཁན་ཆོའི་ཆེད་དུ་ཡིན་པའམ། ཡང་ན། ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་ཕྱིར་ཆོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་དུས་འགོར། བཟོ་ལས་ཅན་དུ་སྤྱར་བའི་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་མང་པོ་ཞིག་བྱུང་། དཔེར་ན། སྤང་རྟེན་ཡི་ལས་འགུལ་ (Swadeshi Movement) ལུགས་རྩེ་ཆེར་སོང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཏུ། རྒྱལ་གཅིས་རིང་ལུགས་པ་ཆོས་མི་མང་ལ་སྤྱུལ་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་རས་ཆ་ཉ་མཆམས་བཞག་པ་དང་། བཟོ་ལས་ཆོགས་པ་ཁག་གིས་ཐུན་མོང་གི་ཁེ་སན་སྤང་སྤྱོད་ཆེད་མཉམ་རུབ་ཀྱིས་སྤྲོད་འཛུགས་བཅུགས་ཏེ། གཞུང་ལ་ཁྲལ་བསྐྱུ་སྤྱད་སྤྱོད་ཆེ་རུ་གཏོང་དགོས་པའི་གཞིན་ལུགས་སྤྱད་པ་དང་། ད་དུང་གཞན་ཡང་གུ་ཡངས་གཏོང་དགོས་པའི་གཞིན་ལུགས་སྤྱད། འོན་ཀྱང་། འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་དང་པོ་མ་བྱུང་བར་དམག་དོན་གྱི་དགོས་མཁོ་སྤོང་

དགོས་སྟབས་ཨིན་ཱིའི་བཟོ་ལས་ཁང་ནམས་དམག་དོན་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱིས་བྲེལ་བ་ཆེ་བས་བཟོ་ལས་འཕེལ་ཁྱེད་ཀྱིས་དལ་དུ་སོང་བ་དང་། དམག་འཁྲུག་གིས་གནས་སྤངས་གསར་བ་ཞིག་བསྐྱུན། མན་ཆེ་མི་ཉར་ནས་ཁྱ་ཁྱེད་ལ་ནང་འཛུགས་པའི་ཐོན་རྫས་ཀྱང་ཉར་དུ་ཕྱིན། དམག་འཁྲུག་ཐུ་མཐུད་དུ་ལངས་པ་དང་བསྐྱུན་ནས་ཁྱ་ཁྱེད་ཀྱི་བཟོ་ལས་རྒྱ་ནམས་ཀྱང་

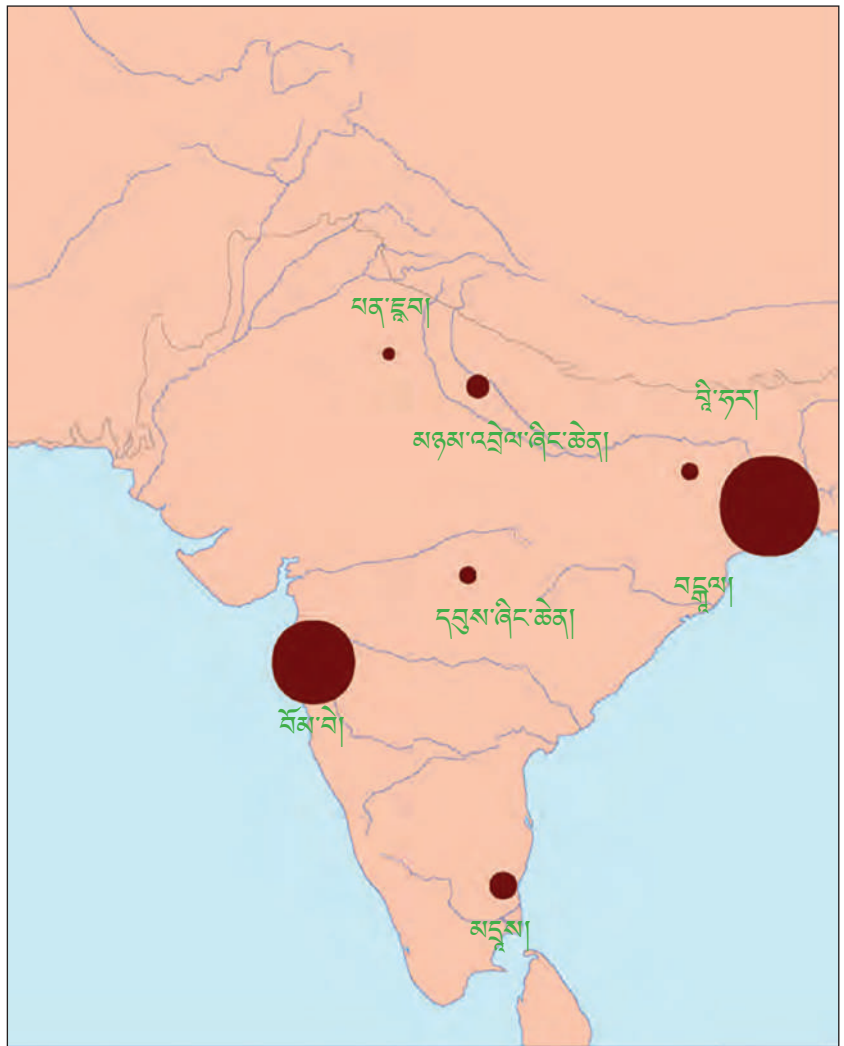
མར་རིས། ༡༩༡༠ མ་ཏ་རྒྱུ་ཆོང་ལས་ཁང་དང་པོ།

དམག་དོན་གྱི་དགོས་མཁེར་དམིགས་ཏེ་ཐོན་སྐྱེད་བཅོས་སྐྱོད་བཅུག་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། ལྷག་མ་དང་། རས་ཆ། དམག་ཆས། གྲུ། ཀོ་ལྷ་མ། ཉ་དང་ཐེལ་གྱི་སྤྲོ་མོགས་ཡོ་ཆས་སྤྱི་ཚོགས་བཅོས་སྐྱོད་བཅུག དམག་འབྲུག་གི་ལོ་ཟླ་དེ་དག་རིང་བཅོམ་ས་ཐོན་སྐྱེད་སྤར་ལས་སྤྲུག་པར་འཕེལ་བྱས་ཕྱིན།

བཅོམ་ས་རྒྱུད་གྲས་རིགས་གཙོ་བོར་གྱུར་བ།

དམག་འབྲུག་གི་རྒྱུ་སྤྱི་བཅོས་སྐྱེད་སྤར་བཞིན་འཕེལ་བྱས་ཐུང་ཡང་། བཅོས་སྤྱི་ཚོན་པོ་དག་གིས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཆ་ཤས་རྒྱུད་ཀྱི་ཞིག་ལས་ཐོན་མེད། བཅོས་སྤྱི་མང་ཆེ་བ་བརྒྱལ་དང་བོམ་པེ་གཉིས་སྤྱི་ཚོགས་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོར་དེ་ཙམ་བཅོས་སྤྱི་བརྒྱུ་ཆ་ ༤༡ ཙམ་ལས་ཐོན་མེད། རྒྱལ་ཁབ་གྱི་ས་ཁུལ་གཞན་དག་ཏུ་བཅོས་སྤྱི་རྒྱུད་ཀྱི་ཐོན་སྐྱེད་སྤར་བཞིན་དབང་ཤུགས་ཆེན་པོར་གནས་ཡོད།

དོན་དངོས་སྤྱི་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་དུ་ལག་ཤེས་བཅོམ་ས་འཕེལ་བྱས་ཤུགས་ཆེར་ཕྱིན་ཡོད། ང་ཚོས་སྤྱི་ཚོན་པོ་པའི་ལག་བཅོམ་རས་ཆའི་ཐོན་སྐྱེད་ལ་མཚོན་ནའང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་དུ་འབྲུལ་ཆས་གྱིས་བཅོས་སྤྱི་བཅོས་སྤྱི་པ་རིན་གོང་ཁེ་བས་སྤྱི་དཔག་བཅོས་སྤྱི་ཆ་མེད་དུ་ཕྱིན་ཐུང་། འཁལ་འཐག་བཅོས་སྤྱི་གང་མང་ཞིག་དཀའ་ངལ་ལ་མ་སྟོན་པར་སྤར་བཞིན་འཕེལ་བྱས་ཕྱིན། དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་དུ་ལག་བཅོམ་རས་ཆའི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱང་འཕེལ་བྱས་ཕྱིན། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༠ ནས་ ༡༩༥༠ བར་དུ་ཉ་ལམ་ལྷལ་གསུམ་འཕར།

ས་ཁ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལྷལ་སྤྱི་གར་ནང་གི་བཅོས་སྤྱི་ཆེ་བ་ཁག་གི་ཆགས་ལུལ།

འདི་འདྲ་རིམ་རྒྱུད་བ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན། དེའི་རྒྱ་མཚན་གཅིག་ནི་ཆོན་ཆལ་གྱི་འབྲུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་བ་རེད། ལག་ཤེས་བཅོས་སྤྱི་ཆེང་ཁང་གི་བཅོས་སྤྱི་ཆེན་ཐོན་སྐྱེད་

གོང་མཐོང་གཏོང་ཐུབ་པ་དང་། འགྲོ་གྲོན་ཡང་ཆེ་དུ་མ་འགྲོ་བའི་རྒྱ་མཚན་ནི་ཁོ་ཆོས་ཚན་ཅུལ་གསར་པ་དང་ལེན་བྱས་པས་
 རེད། དེར་བརྟེན། དུས་རབས་ ༢༠ པའི་ལོ་རབས་གཉིས་པའི་ནང་དུ་ཐགས་འཐག་མཁན་ཆོས་འགྲོན་བྱ་ (Fly Shuttle) བེད་
 གྱུད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འབྲུལ་ཆས་དེས་ལས་མི་རེ་རེའི་ཐོན་སྐྱེད་གོང་མཐོང་བཏང་བ་མ་ཟད། ཐོན་སྐྱེད་མགྲོགས་སུ་བྱིན་ནས་ལས་
 མིའི་དགོས་མཁོ་འདྲ་དུ་བཏང་བ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༡ མཚམས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་ལག་འཐག་འཐག་འཁོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༣༥ ལྷག་
 གིས་འགྲོན་བྱ་བེད་སྐྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དཔེར་ན། ཏཱ་ཁ་ཁོར་ (Travancore) དང་མ་ཏ་རྩ་སི། མི་སུར། ཁོ་ཆིན། བརྒྱལ་བཅས་
 གྱི་ས་ཁུལ་དུ་བརྒྱ་ཆ་ ༡༠ ནས་ ༡༠ བར་བཞག་སྐྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དངོས་ཐོག་གི་ཁྲོམ་རུ།

ང་ཆོས་ཨིན་རིའི་བཟོ་ལས་ཁེ་ལས་ཀྱིས་རྒྱ་གར་གྱི་ཁྲོམ་རར་དབང་སྐྱུར་ཐབས་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་གར་གྱི་འཐག་
 མཁན་དང་། ལག་ཤེས་པ། ཆོང་པ། བཟོ་ལས་པ་བཅས་ཀྱིས་མི་མེར་སྲེལ་ཡུལ་གྱི་དབང་སྐྱུར་ལ་འགོག་གྲོལ་བྱས་པ། ཁྲུལ་བསྐྱེད་
 སྐྱེད་སྐྱོབ་དགོས་འདུན་བཏོན་པ། རང་ཉིད་ཀྱི་གནས་བབ་བསྐྱུན་པ། ཐོན་རྫས་ཆེད་ཁོམ་ར་རྒྱ་སྐྱེད་ཐབས་བྱས་པ་བཅས་མཐོང་
 ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཐོན་རྫས་གསར་པ་བཟོ་སྐྱེད་བྱས་མི་ནམས་ལ་ངེས་པར་དུ་དེ་ཉིད་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་སྐྱེད་དགོས་པ་དང་། ཁོ་
 ཆོར་ཐོན་རྫས་དེ་ཆོ་བེད་སྐྱེད་བྱེད་འདོད་ཀྱི་ཆོར་བ་སྐྱེད་དགོས། འདི་རིམ་ལྡོར་སྐྱེད་དགོས་སམ་ཞེ་ན།

འཛད་སྐྱེད་པ་གསར་པ་འགྲུགས་ཐབས་གཅིག་ནི་ཁྲུལ་བསྐྱེད་པ་རེད། ཁྱེད་ཀྱིས་ཤེས་གསལ་ལྟར། ཁྲུལ་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཐོན་
 རྫས་ནམས་འཛད་སྐྱེད་པའི་མིག་ལ་དགོས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྤང་བར་
 བྱེད་པ་དང་། དེས་མི་ནམས་ཀྱི་བསམ་མཐོང་བསྐྱུར་ནས་དགོས་མཁོ་
 གསར་པ་ཞིག་སྐྱུན་གྱི་ཡོད།

རྒྱ་གར་དུ་མན་ཆེ་མི་ཉར་གྱི་བཟོ་ལས་པ་ཆོས་རས་ཆ་འཆོང་
 འགོ་འཇུགས་སྐབས། རས་ཡུག་གི་ཐུམ་སྒྲིལ་སྤེང་དུ་ཁ་བྱང་འགོད་
 གྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་བྱེད་དོན་ནི་ཁ་བྱང་དེས་ཉོ་མཁན་ཆོར་རས་ཆའི་
 བཟོ་སྐྱེད་བྱ་ཡུལ་དང་བཟོ་བྱའི་མིང་སོགས་ངོ་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་གྱི་ཡོད།
 ད་དུང་ཁ་བྱང་ནི་སྤྱི་ཚད་མཆོན་བྱེད་ཅིག་ཀྱང་ཡིན། ཉོ་མཁན་ཆོས་
 ཁ་བྱང་སྤེང་དུ་མན་ཆེ་མི་ཉར་ནས་བཟོ་སྐྱེད་བྱས་པ་ཞེས་ཆོན་སྤྱོམ་
 ཐོས་ཀྱིས་ཡོད་པ་མཐོང་དུས་སེམས་ལ་རས་ཆ་དེ་ཉིད་སྤྱོད་པ་
 ཡོང་བར་བྱེད་གྱི་ཡོད།

འོན་ཀྱང་། ཆོར་རྟགས་ཀྱི་སྤེང་དུ་ཡི་གེ་དང་ཁ་བྱང་གཅིག་ཕྱ་

བར་རིས། ༡༡༡ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༤ ཉི་འོད་ཡི་ཅིའི་ལོ་ན།

བཀོད་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། ད་དུང་དེ་ཚོའི་ཉིང་དུ་སྤང་བརྟན་ཡང་འགོད་ཀྱི་ཡོད། སྐབས་དེར་དེ་དག་གི་ཉིང་དུ་རིམ་ཉིང་རྩེ་པོ་
 དེ་ཡང་བཀོད་ཡོད། གལ་སྲིད་ང་ཚོས་ཚོང་ཉལ་ས་ཉིང་པ་ཁག་ལ་བལྟས་ན། བཅོ་སྒྲུབ་པ་དེ་ཚོའི་བསམ་སྒྲོ་དང་། འཆར་གཞི།
 མང་ཚོགས་ཀྱི་ཡིད་དབང་འགྲུགས་པའི་ཐབས་ལམ་སོགས་ཀྱི་སྒྲོར་ལ་ཅུང་ཙམ་ཤེས་རྟོགས་སྒྲུབ་དེས་ཡིན། ཚོང་ཉལ་ས་དེ་
 ཚོའི་ཉིང་དུ་རྒྱ་གར་གྱི་ལྷ་དང་ལྷ་མོའི་སྤང་བརྟན་ཡང་ཡང་ཐོན་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་དངོས་ཐོག་གང་ཞིག་འཆོར་བ་ལ་ལྷ་དང་འབྲེལ་བ་
 ཡོད་པ་དེས་ལྷ་ཡིས་ཚོག་མཆེན་སྤྲད་པ་ལྷ་བྱ་མཆོན་ཀྱི་ཡོད། ད་དུང་དངོས་ཐོག་གི་ཉིང་དུ་ཀྲིཏྭ་དང་ས་ར་སྤྱིའི་བརྟན་དཔར་
 བཀོད་ཡོད་པ་དེས་ཀྱང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ཐོན་ལྷན་རྒྱ་གར་གྱི་མང་ཚོགས་ལ་རྒྱས་ཡོད་ལྷ་བྱ་བཅོ་འདོད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་ཡོད།

ལྷ་མ་འཕམ་ ༡༩ པའི་ལྷ་མ་མཐུག་ཏུ་བཟོ་ཆོང་ཁང་གིས་རང་གི་ཐོན་རྫས་བྲབ་སྒེལ་གཏོང་ཆེད་ལོ་ཐོ་ (Calenders) དཔར་འགོ་
 བརྒྱུ་མཁུ་ ཆོག་ས་པར་དང་ལྷ་མ་དེབ་སོགས་དང་མི་འབྲུ་བར་ལོ་ཐོ་ནི་མཐའ་ན་སྒོ་ག་མི་ཤེས་པའི་སྐྱེ་པོ་ཆོས་ཀྱང་ཐེད་སྟོན་བྱེད་གི་
 ཡོད། ལོ་ཐོ་ནི་རྩ་ཁང་དང་དབྱུག་པོའི་བྱིས་ཏུ་བཀལ་ཡོད་པ་ནི་བཞེན་ལས་ཁུངས་དང་འབྱོར་འཕྲིར་གྲུལ་རིམ་གྱི་ཁང་པའི་ནང་
 ཏུ་ཡང་བཀལ་ཡོད། ལོ་ཐོ་འགེལ་མཁུ་ཆོས་ཀྱང་ལོ་གཅིག་གི་རིང་ལ་ཉིན་རེ་བཞེན་ལོ་ཐོའི་བྲབ་བསྐྱགས་ལ་ལྷ་དགོས། ལོ་ཐོ་
 འདི་དག་གི་ནང་ཏུ་སྐར་ཡང་སྟེའི་གཟུགས་བརྟན་བཀོད་ནས་ཐོན་རྫས་གསར་པ་འཆོང་གི་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ།

ཁྲབ་བསྐྱགས་དང་ལོ་ཐོའི་ཉེང་དུ་ལྷའི་སྐུ་བརྟན་དང་འབྲ་བར་མི་སྣ་གལ་ཆེན་གྱི་འདུ་པར་དང་། བོང་མ་དང་རྒྱ་མཚོ་སོགས་
 གྱི་སྤང་བརྟན་གྱིས་མཛེས་པར་བྲས་ཏེ། ཁྲབ་བསྐྱགས་གྱི་བདུ་ལན་འདི་ལྟར་བཞོད་ཡོད་དེ། གལ་སྲིད་ཁྱེད་གྱིས་བོང་མའི་སྐུ་
 བརྟན་ལ་བཅི་བཀུར་བྱེད་ན། ཐོན་ཇས་འདི་ལའང་བཅི་བཀུར་བྱེད་དགོས་ཞེས་བཞོད་ཡོད། གལ་སྲིད་ཐོན་ཇས་དེ་རྒྱལ་པོས་སྤྱོད་
 བཞིན་པའམ་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་བཞོད་འོག་བཟོ་སྐྱོན་བྲས་པ་ཞིག་ཡིན་ན། དེའི་སྤྱིས་ཆད་ལ་དོགས་པ་བྱེད་ཐབས་མེད་པ། རྒྱ་གར་
 གྱི་བཟོ་བྲལ་ཁག་གིས་ཁྲབ་བསྐྱགས་བྲས་པ་ཞིག་ཡིན། རྒྱལ་གཅེས་རིང་ལུགས་ (Nationalism) གྱི་བདུ་ལན་དེ་མཛོན་གསལ་
 འོད་པོར་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་དེ། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སེམས་ཁུར་ཡོད་ན། རྒྱ་གར་ནས་ཐོན་སྐྱེད་བྲས་པའི་ཐོན་ཇས་ཉི་
 དགོས། ཁྲབ་བསྐྱགས་དེ་ཆོ་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་ཆེད་དུ་ཡིན་པའི་རྒྱལ་གཅེས་རིང་ལུགས་གྱི་ཁྲབ་སྤེལ་གཏོང་བའི་བརྒྱུད་ལམ་ཞིག་
 དུ་གྱུར་ཡོད།

མཐུན་བཞེས།

བཛོ་ལས་དུས་དབས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆེན་ཆུབ་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་སྐབས་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། བཛོ་བྱ་རྣམས་སྐྱ་བསྐྱེད་
ནས་བཛོ་ལས་ཀྱི་ལས་མི་གསར་བ་བསྐྱབ་ཡོད་ཀྱང་། ཁྱེད་ཀྱིས་མཐོང་གསལ་ལྟར། ལག་ཤེས་ཀྱི་འདུལ་ལས་དང་བཛོ་བྱ་ཆུང་
ཆུང་ནི་བཛོ་ལས་ཀྱི་སྐབ་ལྟོངས་འདྲི་ཆ་གས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

སྒྲིང་ཆེན།

༡༽ རྒྱ་མཚན་ཤོད།

- ༡། ཡིན་ཇིའི་བྱད་མེད་ལས་མི་ཆོས་བལ་སྐྱད་འཐག་ཆས་འབྲུལ་འཁོར་བེད་སྒྲིང་གཏོང་རྒྱུ་རྩོམ་གྱི་དོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༢། དུས་རབས་བརྒྱ་བདུན་པའི་ནང་དུ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཤོང་ཁྲེང་ཁག་གི་ཆོང་པ་ཆོས་ཤོང་གསེབ་དུ་ཞིང་པ་དང་ལག་ཤེས་པ་གྲུས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི་ཡིན་ནམ།
- ༣། དུས་རབས་བཙུ་བརྒྱད་པའི་དུས་མཇུག་དུ་སྐྱུ་རད་ཀྱི་གྲུ་ཁ་ཉམས་སྐྱད་དུ་སོང་དོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༤། རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཆོང་ལས་ཁང་གིས་རྒྱ་གར་ནང་གི་འཐག་མཁན་ལ་ལྟ་རྟོག་གྱེད་པར་གོ་སྒྲུ་སི་ཐ་བསྐྱོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

༢༽ འབྲིག་ཡིན་ཉགས་རྒྱུ་

- ༡། དུས་རབས་ ༡༩ དུས་མཇུག་དུ་ཡུ་རོབ་ནང་གི་ཁྱོན་བསྡོམས་ལས་མིའི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ འབྲུལ་ལས་ཡར་ཐོན་གྱི་བཟོ་བཟོ་གྲུ་ཁག་གིས་གྲུས་ཡོད།
- ༢། དུས་རབས་ ༡༩ པར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་གི་ཐགས་ལས་ཀྱི་ཁྲོམ་ར་དེ་རྒྱ་གར་གྱིས་དབང་སྒྱུར་ཡོད།
- ༣། ཨ་རིའི་ནང་འབྲུག་གིས་རྒྱུ་བྱས་ཏེ་རྒྱ་གར་ནས་སྤིང་བལ་བྱིར་གཏོང་རྒྱ་ཅུང་དུ་བྱིན།
- ༤། འབྲོན་བྱ་གསར་གཏོད་བྱས་པ་ཡིས་ངལ་ཚུལ་ལས་མི་ཆོའི་ཐོན་སྐྱེད་གོང་མཐོར་གཏོང་བྱེད་པ་བྱུང་ཡོད།

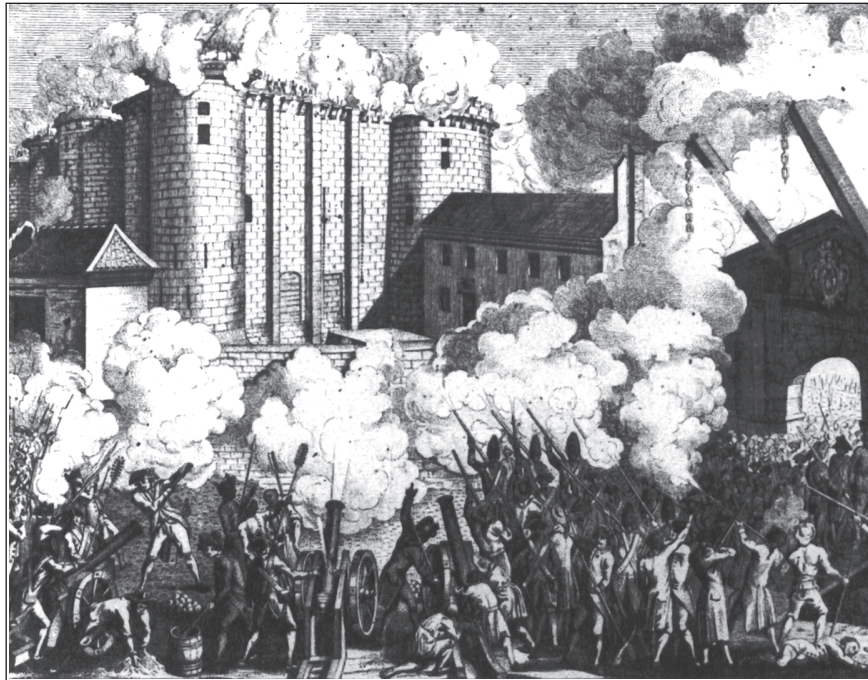
༣༽ གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་རྒྱུ་

- ༡། བཟོ་ལས་གསར་བཟུང་ལྷ་དུས་ཟེར་ན་ཅི་རེད།
- ༢། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་བཟོ་ལས་པ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་འབྲུལ་ཆས་ལས་ལག་བཟོར་དགའ་མོས་གྱེད་དོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༣། རྒྱ་གར་ཤར་ཕྱོགས་ཆོང་ལས་ཁང་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་འཐག་མཁན་ཆོ་ལས་སྤིང་བལ་དང་དར་གོས་ཀྱི་ཐོན་ཁུངས་ཇི་ལྟར་ཉེ་སྐྱབ་སྐྱབ་པ་བྱུང་ངམ།
- ༤། གལ་ཏེ་བྱེད་ལ་སྤིང་བལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་སྒྲོར་ལ་ཚོམ་ཡིག་ཅིག་འབྲི་དགོས་པའི་རེ་སྐྱུལ་བྱས་ཆེ་ཇི་ལྟར་འབྲི་འམ།
- ༥། འཛམ་སྤིང་དམག་ཆེན་དང་པོའི་སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་བཟོ་ལས་ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་དུ་འབྱོར་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

༨༽ བྱེད་སྒོ།

བཟོ་ལས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་རྒྱུས་ལོན་བྱེད་ཆེད་བྱེད་རང་གི་ཉེ་འཁོར་ནས་བཟོ་ལས་གང་རུང་ཞིག་བདམས་ཏེ། དེའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་
རྒྱུས་མངའ་དང་། བཟོ་རྒྱུ་ཀྱི་འགྱུར་བ། ལས་མི་གང་ནས་ཡོང་བ། ཐོན་རྫས་ཀྱི་བྱུང་བ་སྐྱབས། ཁྱོམ་རའི་ལམ་ལུགས་གང་
འདྲ་ཡིན་མིན་སྟོར་བྲིས།

དཔེ་རིམ། ༡. ༡ ལྷ་ས་ཤེལ་གཏོར་བཤེག་བཏང་བའི་རིམ་མོ།

༡། ཕ་རྒྱན་མིའི་གསར་བརྗེ།

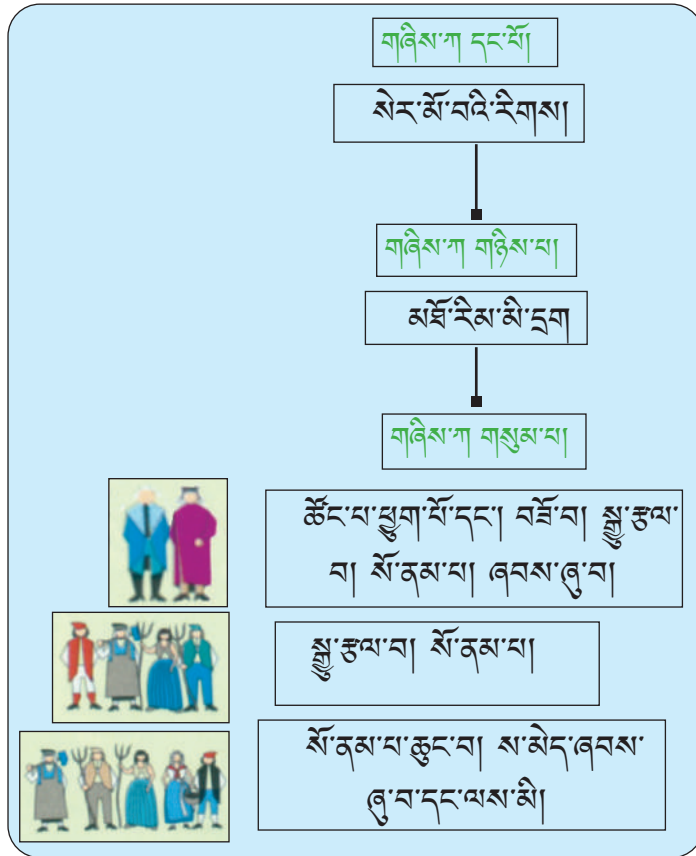
༡༧༩༡ ལྷ་ས་ ༡༧༩༢ ལྷ་ས་ ༡༧ ཉིན་གྱི་སྤྱི་དོར་པེ་རེ་སི་གྲོང་ཁྱེར་འཛིགས་སུ་རུང་བའི་གནས་ཤིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། ལྷ་ས་
 ཐོས་དམག་དབུང་པེ་རེ་སི་ (Paris) གྲོང་ཁྱེར་དུ་འགྲོ་དགོས་པའི་བཀའ་པུང་ཡོད་པ་དང་། མི་རིང་བར་མང་ཆོགས་ལ་མེ་མདའ་
 ལྷག་ལྷུ་ཡིན་པའི་དགོག་གཏམ་གྱིས་བྱུང་། མང་ཆོགས་ཐོ་མོ་བདུན་སྟོང་ལྷག་འཛོམས་ནས་ལྷ་ས་ཐོར་བར་སྐོལ་གྱི་གྲུ་གྱིས་
 བྱས་ཏེ། གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཁག་ནང་འཛུལ་ནས་གོ་མཆོན་འཛོལ་དུ་བྱིན། མང་ཆོགས་བརྒྱ་ལྷག་ཁམས་གྱིས་ལྷ་ས་ཤེལ་
 (Bastille) མཁར་རྫོང་ནང་དུ་འཛུལ་ནས་གོ་མཆོན་གྱི་བང་མཛོད་འཛོལ་རེ་བྱས།

ཕན་ཚུན་འཐབ་ཚིད་བྱས་པ་བརྒྱད་མང་ཆོགས་གྱིས་ལྷ་ས་ཤེལ་གྱི་དམག་སྤྱི་བསད་ནས་བཙོན་པ་སྟོང་གྲོལ་བཏང་། ལྷ་ས་ཤེལ་
 བྱི་ལྷ་ས་ཐོས་བཙན་གཞོན་བྱེད་སའི་བཙན་རྫོང་ཞིག་ཡིན་པས་མང་ཆོགས་དེ་ལ་སེམས་གཏིང་ནས་མི་དགའ་བ་དང་། བཙན་རྫོང་
 དེ་ཡོངས་སུ་གཏོར་བཤེག་བཏང་རྗེས་དེའི་དོ་རྒྱལ་ནུམས་ཁྲོམ་གཞུང་དུ་ཉིན་མོ་དེའི་བཙན་རྫོང་དུ་བཙོངས།

ཉིན་མོ་དེ་ནས་བཟུང་གྲོང་ཁྱེར་པེ་རེ་སི་དང་གྲོང་གསེབ་སུལ་དུ་འཁྲུག་ཟིང་ལངས་ནས་མང་ཆོགས་གྱིས་བཟའ་བཙའ་གོང་
 ཚད་ཆེ་བྱ་བར་ངོ་སྤྲོད་བྱས། ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་བཙོན་བཙོན་གསལ་ལྟར་ན། དོན་ཆུན་དེ་ཆོ་མཐའ་མཐུག་ལྷ་ས་ཐོ་སྟོག་ཐོག་བཏང་
 བའི་བརྒྱུད་རིམ་རྣམས་ཟིང་ཅན་དེའི་འགོ་འཛུགས་ས་ཡིན་པར་བཤད།

དུས་རབས་བཙུང་བའི་དུས་མཇུག་གི་པ་རྒན་མིའི་སྤྱི་ཚོགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༤ ལོར་ཟློན་ཐོན་ (Bourbon) རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་ལུ་མི་རྒྱལ་ཐོག་བཅུ་དྲུག་པ་ (Louis XVI) པ་རྒན་མིའི་རྒྱལ་ཁྲིར་

དཔེ་རིམ། ༡.༣ གཞིས་ཀའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལ།

ཐོན་ཡོངས་རྫོགས་སྤྱིད་འབབ་ཁོ་ནར་སྤྱོད་དགོས་པའི་གནས་སྤྱུ་གྱུར།

འཕྲོ་ཕྱོན་དེ་དག་གི་ཆེད་དུ་རྒྱལ་པོས་མང་ཚོགས་ཀྱི་དབྱ་ཁལ་མཐོ་རུ་བཏང་ཡང་། པ་རྒན་མི་སྤྱི་ཚོགས་གཞིས་ཀ་གསུམ་གྱིས་བྱུ་བ་ཡོད་དེ། དང་པོ་ནི་རོ་མན་ཁེ་ཐོ་ལིག་གི་རྒྱུ་ལུག་སེར་མོ་བའི་རིགས་ (Clergy) ཡིན་ལ། པ་རྒན་མིའི་ས་ཁོངས་མངའ་ཐང་མང་ཆེ་བ་ཁོ་རྒྱུ་ལུག་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་རྒྱུ་ལུག་ཁུང་ལ་ཁལ་འབབ་ཅ་བ་ནས་སྤྱོད་དགོས་ཀྱི་མེད། གཉིས་པ་ནི་མཐོ་རིམ་མི་དྲུག་(Nobles) རིགས་ཡིན་པ་དང་། ཁོ་རྒྱུ་ལུག་རོ་མན་ཁེ་ཐོ་ལིག་གི་རྒྱུ་ལུག་སེར་མོ་བ་ཆོ་ལས་པ་རྒན་མིའི་མངའ་ཁོངས་ཀྱི་ས་ཆ་མང་ཆེ་བ་བདག་དུ་བཟུང་ཡོད་ཅིང་། གཞུང་ལ་ཁལ་འབབ་ཏུ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ལས་སྤྱོད་ཀྱི་མེད། གསུམ་པ་ནི་ཆོང་པ་ལྷུག་པོ་དང་། བཟོ་བ། རྒྱ་ཅལ་པ། སོ་ནམ་པ། ཞབས་ཁུ་བ་བཅས་ཡིན། གཞུང་གི་བྱ་རྒྱུ་འཇལ་གྱི་རྒྱུ་ལུག་ཁུངས་རྫོགས་གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་ཐོག་དུ་སྤྱད་ཞིང་། ཁོ་རྒྱུ་ལུག་ཁུངས་ཀྱི་བདག་དབང་ཉུང་བའི་ཐོག་དུ་ཁལ་འབབ་ཆེན་པོ་བབས་པ་རེད།

འཁོད། ཁོང་གིས་དགུང་ལོ་ཉི་ལྱའི་ཐོག་དུ་ཨ་སྤྱི་མི་ཡུའི་བཅུན་མོ་མ་རི་ཨན་ཏོ་ནི་ཏི་ (Marie Antoinette) ངང་གཉེན་སྤྱིག་བྱས། པ་རྒན་མིས་ཡུན་རིང་དམག་འཐབ་ནང་ཞུགས་པས་ཁོང་རྒྱལ་ཁྲིར་འཁོད་དུས་བང་མཛོད་སྟོང་པ་ཡིན་པ་ཤེས། རྒྱལ་སྤྱོས་ཆེ་བའི་ཕོ་བྲང་ཁར་སེ་མི་ (Versaille) ཡི་ཉར་ཆགས་ཆེད་འཕྲོ་ཕྱོན་ཐོན་ཆེན་གཏོང་དགོས་བྱུང་། ལུ་མི་རྒྱལ་ཐོག་བཅུ་དྲུག་སྐབས་སུ་པ་རྒན་མིས་ཨ་རིའི་ཕྱོང་ཕྱེ་བཅུ་གསུམ་ཨིན་རིའི་ (Britain) མངའ་ཁོག་ནས་རང་བཅན་ལེན་རྒྱུར་རོགས་རམ་བྱས་པར་གཡུལ་འགྱུར་གྱི་འཕྲོ་ཕྱོན་ཡི་ཁར་ (Livres) ཐེར་འབུམ་གཅིག་ཙམ་སོང་བར་ཁྱོད་བྱ་ལོན་མི་ཁར་ཐེར་འབུམ་གཉིས་ཙམ་བྱུན་འཇལ་དགོས་པའི་གནས་སྤྱུ་གྱུར་བ་མ་ཟད། བྱ་ལོན་གྱི་སྤྱིད་འབབ་བཟུ་ཆ་བཅུ་ཙམ་སྤར་བས་པ་རྒན་མིས་འཕྲོ་

འཆོ་ཐབས་ཀྱི་འཐབ་ཚུད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༡༥ ལོ་ནས་ ༡༧༩༤ ལོ་བར་པ་རྒྱ་སིའི་མི་འཕོར་ས་ཡ་ ༢༣ ལས་ས་ཡ་ ༢༩ བར་མང་དུ་བྱིན། དེར་བརྟེན། བཟའ་འབྲུའི་དགོས་མཁོ་ཆེ་བུ་སོང་ཡང་། ཐོན་སྐྱེད་ནི་དེ་ལས་ཐོན་སྟེ་ཉ་ཅང་ཉུང་བུ་ལས་མེད་སྟབས་བཟའ་འབྲུའི་རིན་གོང་འཕར་བ་རེད། འོན་ཀྱང་། ལས་མི་མང་ཆེ་བའི་ཉིན་སྐར་འགྱུར་བ་མེད་པར་གནས་སྟབས། དབུལ་སྒྱུག་དབར་གྱི་ཉེ་བཟའ་ཆེ་བུ་བྱིན། སྐབས་དེར་པ་རྒྱ་སིར་ཐན་པ་བྱུང་བས་སྟོན་ཐོག་ཉུང་བུ་ལས་བསྐྱུ་རྒྱ་སི་བྱུང་བས་མང་ཆོགས་ཀྱི་གཞི་ཅའི་དགོས་མཁོ་ཡང་སྐོང་མི་ཐུབ་པའི་གནས་སྟངས་ཐངས་མང་བྱུང་།

འབྱོར་འབྲིང་གྲུལ་རིམ་གྱིས་གོང་རིམ་གྱི་ཁོ་དབང་འགོག་ཐབས་བྱས་པ།

འདས་པའི་ལོ་རྒྱུའི་ནང་དུ་ཞིང་པ་ (Peasants) དང་ལས་མི་ (Workers) ཆོས་བཟའ་བཅའ་དགོན་པ་དང་ཁྲལ་བསྐྱུ་འཕར་བའི་དཀའ་ངལ་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་ཐབས་སུ་རོ་ཁྱོལ་ཐངས་མང་བྱས་ཀྱང་། ཁོ་ཆོའི་ཐབས་ལམ་དང་ལས་གཞི་ཆོགས་ཚུད་མེད་སྟབས་སྤྱི་ཆོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་གནས་སྟངས་དེ་ཐུར་ལུས།

དུས་རབས་ ༡༩ པའི་ནང་དུ་འབྱོར་འབྲིང་གྲུལ་རིམ་ (Middel Class) གྱི་སྤྱི་མང་ཆོགས་པ་གསར་པ་ཞིག་ཚུགས་པ་དང་། ཁོ་ཆོས་བཟའ་དང་དར་གོས་ཀྱི་ཐོན་ཐུས་བཟོ་སྐྱེད་དང་བྱིར་ཆོང་བྱས་ཏེ་དཔལ་འབྱོར་གསོག་འཛོག་བྱས། དེ་མིན་ཁྲིམས་ཚུད་པ་དང་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་སོགས་གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་ནང་དུ་ཚུད་ཡོད།

ཁོ་ཆོ་ཆང་མ་ཤེས་ལྡན་པ་ཤ་སྟག་ཡིན་པས་སྤྱི་ཆོགས་ནང་ལ་མི་སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་། སྤྱི་ཐོབ་ཀྱི་ཁོ་ཐན་མེད་པར་རང་གི་གྲུབ་འབྲས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱི་ཆོགས་ནང་གོ་རིམ་སྤྱོད་དགོས་པའི་བསམ་སྒྲུབ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། སྤྱི་ཆོགས་ནང་ལ་རང་དབང་དང་། ཁྲིམས་ལུགས། བོ་སྐབས་འདྲ་མཉམ་དགོས་པའི་ལྟ་གྲུབ་ནི་གྲུབ་མཐའ་སྤྱི་བ་རྣོན་ལོག་ (John Locke) དང་བུ་སུ་ (Jean Jacques Rousseau) བཅས་ཀྱིས་བརྗོད་ཡོད།

པར་རིས། ༤་༣ ཁོ་ཆོས་ཀྱི་ཉེ་མི་ཅེད་ཐང་དུ་འཛོམས་ནས་རྒྱལ་ཡོངས་འབྲུས་ཆོགས་ཡིན་པའི་དམ་འབྲུལ་བྱེད་བཞིན་པའི་རིམ་

ཁོ་ཚོའི་ལྷ་ལྷ་བ་དེ་ཚོ་མང་ཚོགས་ཀྱིས་སྤྱི་ཁབ་དང་ཇ་ཁབ་སོགས་གང་དུ་བྱོས་བསྐྱར་བྱེད་པ་དང་། དཔེ་དཔེ་དང་གསར་ཤོག་ཐོག་ནས་སློག་གི་ཡོད་པ་དང་། འབྲི་སློག་མི་ཤེས་མཁན་ཚོར་འབྲི་སློག་ཤེས་མཁན་གྱིས་སྤྱད་ལུགས་ཆེན་པོས་ཡང་ནས་ཡང་དུ་སློག་གི་ཡོད། སྐབས་དེར་རྒྱལ་པོས་ཁལ་འབབ་མཐོ་རུ་གཏོང་རྒྱུའི་གསར་འགྱུར་ཞིག་མང་ཚོགས་ཁོང་ཁྱེད་པ་དང་། དེ་མ་ཐག་མང་ཚོགས་ཚང་མ་ཁྱོས་ནས་ལམ་ལུགས་དེར་ངོ་ཚྏ་བྱེད་འགོ་བཙུགས།

གསར་བརྗེ་འགོ་རྒྱུགས་པ།

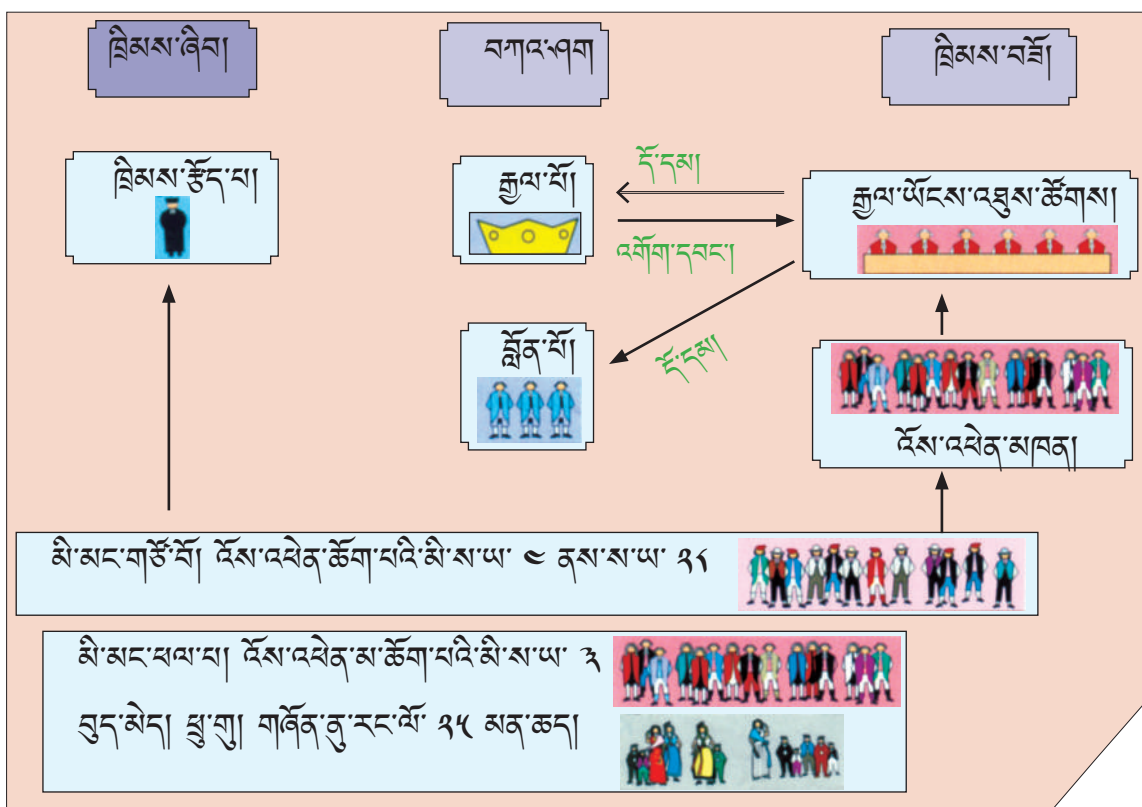
པ་རྒན་སིའི་སྲིད་གཞུང་ཉིད་པའི་ (ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༤ ལོ་ཆད།) སྐབས་ཁལ་བསྐྱེད་དབང་ཆད་རྒྱལ་པོ་གཅིག་ལུང་ཡོད་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་གཞིས་ཀའི་འཕུས་ཚོགས་ (Estates General) བསྐྱོངས་ནས་ཁལ་བསྐྱེད་གསར་པའི་བྱོས་འཆར་འབྲལ་དགོས།

གཞིས་ཀའི་འཕུས་ཚོགས་ནི་གཞིས་ཀ་གསུམ་གྱི་འཕུས་མིའི་ཆབ་སྲིད་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་། ཚོགས་འདུ་དེ་སྐོང་ཚོགས་བྱེད་དགོས་མིན་གྱི་ཐག་གཅོད་རྒྱལ་པོ་ཁོ་རྒྱུད་དབང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་ཚོགས་འདུ་དེ་ཐེངས་གཅིག་སྐོང་ཚོགས་བྱས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༤ ལྷ་ ༥ ཆེས་ ༥ ཉིན་ལུ་མི་རྒྱལ་ཐོག་བཙུག་པས་ཁལ་བསྐྱེད་གསར་པའི་བྱོས་འཆར་གཏན་འབེབས་ཆེད་གཞིས་ཀའི་འཕུས་ཚོགས་བསྐྱོངས་ནས་པོ་བྱང་མར་སེ་ལི་ནང་དུ་འཕུས་མི་རྣམས་འཛོམས་རྒྱུའི་ག་སྤྱི་གུས། གཞིས་ཀ་དང་པོ་དང་གཉིས་པ་སོ་སོའི་འཕུས་མི་གངས་ ༣༠༠ གལ་བསྐྱར་བསྤྱི་གས་ཏེ། གཞོགས་གཉིས་སུ་པན་ཚུན་ཁ་གཏད་དེ་བསྐྱད། གཞན་གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་འཕུས་མི་གངས་ ༤༠༠ ཡོད་པ་རྣམས་རྒྱལ་སྤྱི་གས་སུ་ལངས་ནས་སྤྱད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་སྤྱི་ཆབ་ཤེས་ཡོན་དང་དཔལ་འབྱོར་བཟང་བ་ཆོས་བྱས་ཡོད། དེ་མིན་ཞིང་པ་དང་། སྤྱི་ཅལ་བ། ལུང་མེད་སོགས་ཚོགས་འདུ་དེར་ཞུགས་མི་ཆོག་ཀྱང་། ཁོ་ཚོའི་དགོས་འདུན་དང་དཀའ་ལྷག་གི་ཞུ་ཡིག་ ༩༠༠༠ ལྷག་འཕུས་མི་ཆོས་ཁུར་ནས་སྤེབས་ཡོད།

གཞིས་ཀའི་འཕུས་ཚོགས་ཀྱི་འོས་བསྐྱེད་ཉི་ལྔ་ཆད་སྤྱི་གཞིའི་ནང་གསལ་ལྷར་གཞིས་ཀ་རེ་ལ་འོས་རེའི་ཐོབ་ཐང་ལས་མེད། ད་ཐེངས་ཀྱང་རྒྱལ་པོས་སློལ་དེ་ལྷར་གཏད་རྒྱུ་ཡིན་པར་གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་འཕུས་མི་ཆོས་ད་ཐེངས་ཚོགས་བཅར་བ་ཡོངས་ཀྱིས་འོས་རེ་འཕེན་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན། དེ་ནི་ལྷ་ལྷ་བ་སྤྱི་བ་རུ་སློ་ཡིས་ཁོང་གི་དཔེ་དཔེ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གན་རྒྱ་ (The Social Contract) ཞེས་པའི་ནང་དུ་བཀོད་པའི་མང་གཅོད་ཅ་འཛིན་ཞིག་རེད། འོན་ཀྱང་། རྒྱལ་པོས་དེར་ཉན་འཛིན་མ་གནང་བར་བརྟེན་གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་འཕུས་མི་ཆོས་ཚོགས་འདུར་མ་ཞུགས་པར་བྱིར་ཐོན་པ་རེད།

གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་འཕུས་མི་ཆོས་ཁོ་རང་ཆོ་པ་རྒན་སི་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་མགྱིན་ཆབ་པ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ལྷ་ ༤ ཆེས་ ༢༠ ཉིན་ཁོ་ཆོ་མར་སེ་ལིའི་མདུན་ཐང་གི་ཀེ་ཉི་སི་ (Tennis) ཅེད་ཐང་དུ་འཛོམས་ནས་ཁོ་རང་ཆོ་ལྷ་ཡོངས་འཕུས་ཚོགས་ (National Assembly) ཡིན་པའི་ཁྱབ་བསྐྱེད་བྱས་པ་དང་། ཇི་སྲིད་ཁོ་ཆོས་རྒྱལ་པོའི་སྤྱད་དབང་ལ་ཆོད་འཛིན་

ཡོད་པའི་ཅ་ཁྲིམས་ཞིབ་བཟོ་མ་ཐུབ་ན་ཁོ་ཆོ་ཁ་འཛོར་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་མིན་པའི་མནའ་སྐྱེལ་དམ་བཅའ་བཞག་ ཁོ་ཆོའི་འཕུས་ཚོགས་ དེ་བཞིན་མི་དྲག་ཁྲིམ་ཆང་ནས་ཡིན་པའི་མི་ར་བེའུ་ (Mirabeau) དང་ཆོས་དཔོན་ཨ་བ་བེ་སཡེ་སི་ (Abbe Sieyes) བཅས་ཀྱིས་ ལྷོ་ཁྲིམ་ཡོད།

འཕུས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི་རྣམས་ཁྲུང་མེ་མི་རུ་ཅ་ཁྲིམས་ཟེན་གྱིས་འགོད་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ་པ་རྒན་སིའི་ནང་ལ་ཟེང་ འབྲུག་ལངས་ཤིང་། དགུན་ཁ་གནས་གཤིས་གང་དང་ཆེ་བས་སྟོན་ཐོག་སྟོ་བ། བཟའ་འབྲུའི་རིན་གོང་འཕར་བ། ཆོང་བས་ བཟའ་ཆས་ཐེབ་གསོག་བྱས་ནས་རིན་གོང་སྤར་ཐབས་བྱས་པས་བྱད་མེད་ཆོ་ཡུན་རིང་ཆོང་ཁང་གི་མདུན་དུ་ལངས་དགོས་ བྱང་སྐབས་མཐར་ཕྱུག་ནས་ཆོང་ཁང་ནང་ཆོལ་མཆོངས་བྱས། དུས་སྐབས་དེར་རྒྱལ་པོས་དམག་མི་གྲོང་ཁྲིམ་དུ་བཏང་ ཡོད་པ་དང་། ལྷ་ ༡ ཆེས་ ༡༤ ཉིན་མང་ཆོགས་རྣམས་ཤོར་ནས་རྣམས་ཤིལ་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་འགོ་བཙུགས།

སྟོན་ཐོག་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་དུ་ཡོང་བའི་དགོག་གཏམ་གྲོང་སྤེའི་ནང་བྱུང་བས། ཞིང་པ་ཆོས་འཛོར་དང་ཁ་དབྲག་ཁྲིམ་ནས་ རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་ལ་འཐབ་མོ་བཀྲེས་པ་དང་། འབྲུ་རིགས་གསོག་འཛོག་བྱས་པ་རྣམས་བཅོམ་པ་མ་ཟད། བུན་གཡར་གྱི་ཡིག་ཆ་ ཁག་མེར་བསྐྱེད་པ། མི་དྲག་རྣམས་བྲོས་བྲོལ་དུ་བྱིན་ནས་འགའ་ཤིང་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་དུ་གནས་སྟོན་བྱས།

མཐར་ཕུལ་ཕྱི་རྒྱལ་བཙུ་བྱག་པས་རྒྱལ་པོས་འཕུས་ཚོགས་ལ་ཁས་ལེན་བྱས་པ་དང་། ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཅ་འཛོན་གཞིར་ བཟུང་རྒྱལ་པོའི་སྐྱེད་བང་ལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་སྤངས་འཛོན་བྱེད་ཆོག་པར་མོས་མཐུན་གནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༤ ལྷ་ ༡ ཆེས་ ༤ ཉིན་ ཀྱི་དགོང་མོར་འཕུས་ཚོགས་ཀྱིས་ཞིང་བྲན་ལམ་ལུགས་ (Feudal System) ཀྱི་ཁྲལ་བསྐྱེད་ལམ་སྒོལ་མེད་པར་བཟོ་བའི་ཁྲིམས་

སྤྱི་ལ་གཏན་ལ་པག།

པ་རྒན་སི་ཁྲིམས་སྒྱུར་རྒྱལ་སྤྱི་དབྱུང་།

པར་རིམ། ༩༩ ཅུ་ཁྲིམས་ནང་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་གསལ་བསྒྲགས།

ཉིན་གསུམ་གྱི་ལས་ཀའི་སྒྲ་ཆ་གཞུང་ཁུལ་དུ་འབྲུལ་སྐབ་ན་མི་དེ་ཡུལ་མི་རྒྱུར་བཙོན་ཅན་ (Active Citizen) ཡིན་པས་འོས་བསྐྱེད་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་དང་། དེ་མིན་པོ་མོ་ཆང་མ་ཡུལ་མི་པལ་པའི་(Passive Citizen) རོ་བོར་འཛིག་གི་ཡོད། གང་ཟག་ཞིག་འོས་བསྐྱེད་པའི་ཁོངས་སུ་ཚུད་ནས་རྒྱལ་ཡོངས་འཕུས་ཚོགས་ནང་ཚུད་པར་ཁུལ་འབབ་མང་པོས་སྤྱོད་མཁན་ཞིག་ཡིན་དགོས།

ཅུ་ཁྲིམས་ནང་དུ་མང་ཚོགས་གྱི་ཐོབ་ཐང་གསལ་བསྒྲགས་ (Declaration of the Rights of Man and of the Citizen) ཚུད་ཡོད་པ་དང་། ཆེ་སློག་གི་ཐོབ་ཐང་དང་། སྤྱི་བཟོད་ཀྱི་རང་དབང་། བསམ་སྒྲེལ་རང་དབང་། ཁྲིམས་ཀྱི་མདུན་སར་འབྲུལ་བཅས་ནི་གང་ཟག་ཅིག་གི་གཞི་རྒྱུ་རང་དབང་དང་ལྷན་སྦྲེལ་གྱི་རང་དབང་ཡིན་པས། དེ་ནི་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ། རང་དང་འབྲུལ་ཐབས་མེད་པའི་རང་དབང་ཞིག་ཡིན་པས། གཞུང་གིས་དེ་ལ་སྤྱད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པ་གསལ་ཡོད།

རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་ནས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་བསྒྱུར་བ།

དེ་ནས་བརྒྱུད་པ་རྒྱ་མིའི་གནས་སྐབས་རྩ་བ་གཞི་ནས་པར་གནས་ཡོད། སྤྱིར་ལུ་མེ་རྒྱལ་ཐོག་བཅུ་དྲུག་པས་ཅུ་ཁྲིམས་ལ་མིང་ཉགས་བཞེད་ཡོད་ཀྱང་། ཁོང་གིས་ཕུ་རུ་ཤི་ཡའི་ (Prussia) རྒྱལ་པོ་དང་གསང་བའི་གྲོས་མོལ་བྱས་ཏེ། ཉེ་འཁོར་གྱི་ཁྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མ་པ་རྒྱ་མིའི་ནང་གི་གནས་སྐབས་ལ་མེས་འཆབ་སྤྱི་པར་བཞེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༤ ལོ་རྒྱུད་དང་འབྲུང་བཞིན་པའི་དོན་རྒྱུ་ཁག་འགོག་ཐབས་སུ་དམག་དབུང་གཏོང་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་བསྒྲིགས་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༩ ལོར་རྒྱལ་

ཡོངས་འཐུས་ཚོགས་ཀྱིས་བུ་རུ་ཤི་ཡ་དང་ཨིས་ཏི་ཡི་ཡུ་གཉིས་
ལ་འཐབ་འཛིང་བྱ་རྒྱུ་ཁྱབ་བསྐྱུགས་བྱས། སྐབས་དེར་མང་
ཚོགས་ཀྱིས་འཐབ་ཚྭ་འདི་ནི་མི་མང་དང་ཡུ་རོབ་ཁྱོན་ཡོངས་
ཀྱི་མི་བྲག་དཔོན་ཆེན་དབར་གྱི་འཐབ་ཚྭ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་
བྱས་ཏེ་དམག་དབུང་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱས། ཁོ་ཚོས་རྒྱལ་ཞེན་
ཀྱི་སྒྲུ་གཞས་འདྲ་མིན་མང་པོ་བཏང་བའི་ནང་ནས་སྟོན་པ་ལ་རོ་
རེན་ཏེ་ཨིལ་ཨིས་ལེ་ (Roget de L'Isle) ཡིས་མར་སེ་ལེཡེ་སི་
(Marseillaise) ཞེས་པ་ཏ་ཅང་སྐད་གྲགས་ཆེན་པོ་ཆགས་པ་དེ་
པ་རྒན་སིའི་རྒྱལ་སྒྲུ་རེད།

པར་རིས། ༩་༥ སེན་ཁུ་ལོ་ཤེ།

གསར་བཞེད་དམག་འཁྲུག་དེས་མང་ཚོགས་ལ་དཔལ་འབྱོར་
ཀྱི་གྲོང་གུང་དང་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་བཅོས་པ་རེད། སྤྱི་པ་རྣམས་
གཡུལ་ལ་སོང་རིང་བུད་མེད་ཚོས་ནང་ལས་དང་བུ་ཕྱག་ལ་ལྟ་ཆོག་བྱས། སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཆབ་སྲིད་ཚོགས་པ་འདྲ་མིན་བཅོས་
ནས་གཞུང་གི་སྲིད་བྱས་ལ་གྲོས་བསྐྱར་དང་། དེ་བཞིན་འཆར་གཞི་བཀོད་སྤྲིག་བྱས། ཚོགས་པའི་ནང་ནས་སྐད་གྲགས་ཆེ་བ་
ཞིག་ནི་རེ་ཁོ་རྩེན་ (Jacobins) ཡིན། རེ་ཁོ་རྩེན་གྱི་ཚོགས་མི་ཚོ་ནི་འཚོ་འཁོས་ཞན་པའི་བྲིམ་ཆང་ནས་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཚོའི་ཁྲོད་
དུ་ཆོང་བདག་རྒྱུང་རྒྱུང་དང་། ལྷ་མ་བཅོ་བ། རྒྱ་ཆོད་བཅོ་མཁན། པར་རྒྱག་མཁན། དེ་བཞིན་ཞབས་གཡོག་དང་ཉིན་སྒྲུའི་ལས་མི་
སོགས་ཡོད།

ཁོ་ཚོའི་འགོ་པ་ནི་མེག་སི་མི་ལིན་རོ་ཟླ་ས་ཕིར་རི་ (Maximillian Robespierre) རེད། རེ་ཁོ་རྩེན་གྱི་ཚོགས་མི་མང་པོས་ཐིག་
རིས་ནང་མོ་ཡོད་པའི་གོས་སྒུང་གྲོན་གྱི་ཡོད་ཅིང་། དེ་ནི་དར་སྒོལ་ཆེ་བའི་མི་བྲག་ཚོའི་དོར་མ་རིང་བུས་མའི་མཆམས་བར་

པར་རིས། ༩་༦ གསར་བཞེད་སྲིད་གཞུང་གིས་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་བཞིན་པ།

ལས་མེད་པ་ (Knee Breeches) ལས་ལོགས་སུ་ཐོན་
ཐབས་སུ་རེད། རེ་ཁོ་རྩེན་གྱི་ཚོགས་མི་ཚོར་སེན་ཁུ་
ལོ་ཤེ་ (Sans Culottes) ཟེད། དེའི་དོན་ནི་ “བུས་མའི་
མཆམས་ཀྱི་དོར་མ་མེད་པ་ཆོ་” ཞེས་པར་གོ་ སེན་ཁུ་
ལོ་ཤེ་ཚོས་ཞུ་མོ་དམར་པོ་གྲོན་གྱི་ཡོད་ཅིང་དེས་རང་
དབང་མཆོན་གྱི་ཡོད།

བྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ལོར་བཟའ་བཅའ་འདང་ངེས་མེད་
པ་དང་བཟའ་བཅའི་རིན་གོང་མཐོ་རུ་སོང་བར་བརྟེན་

འཛིན་རིམ་ཚོགས་མི་ཚོས་འབངས་གཉེན་ལོག་བྱ་རྒྱུ་འཆར་གཞི་བསྐྱགས་ནས། ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༠ ལྷ་ཁྲོལ་ཁོ་ཚོས་ཏུ་ལེ་རིས་ (Tuileries) སོ་བུ་དུ་བཅན་འཛུལ་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་པོའི་སྐོར་སྐྱོད་བ་རྣམས་བསད་པ་དང་རྒྱལ་པོ་ཚུ་ཚོད་འགའ་ཤས་རིང་མི་གཏར་ (Hostage) ཉར། རྗེས་སུ་འཕྱས་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོའི་ནང་མི་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཏེ་འོས་བསྐྱའི་རྒྱལ་བསྐྱགས་བྱས། དེ་ནས་བཟུང་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་ཡན་སུ་རུང་ལ་རྒྱ་ལོར་དབུལ་ཕྱག་གི་དབྱེ་བ་མེད་པར་འོས་བསྐྱའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་བཅོས།

གསར་དུ་བདམས་པའི་ཚོགས་པ་དེའི་མིང་ལ་ལྷན་ཚོགས་ (Convention) ཟེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ལོར་པ་རྒན་སི་རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་ནས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ (Republic) ཏུ་བསྐྱར་བའི་བྱེད་བསྐྱགས་བྱས། ཁྱེད་ཀྱིས་ཤེས་གསལ་ལྟར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་གཞུང་གི་དབང་འཛིན་པ་རྣམས་མི་མང་གིས་འོས་འདེམས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ལུས་རྒྱལ་ཐོག་བཅུ་དྲུག་པར་ཁྲིམས་ཁང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་རྒྱབ་གཏོད་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་ཐོག་ནས། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་སྤྱི་མཐུན་གཏང་། དེ་ནས་རིང་པོར་མ་སོང་བར་བཅུན་མོ་ཨན་ཏོ་ནི་ཏེ་ལའང་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་ལས་དབང་བྱུང་བ་རེད།

དཀར་རྒྱུ་ཆེ་བའི་སྤྱི་དུག་

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ནས་ ༡༧༩༤ བར་གྱི་དུས་ལུན་དཀར་རྒྱུ་ཆེ་བའི་སྤྱི་དུག་ (Reign of Terror) དུ་འོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རོཟ་ས་པིར་རི་ (Robespierre) ཡིས་དམ་དྲག་དང་གདུག་རྒྱུ་ཆེ་བའི་སྤྱི་དུག་བཟུང་སྟེ་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབྱར་འོས་བཟུང་བའི། མི་དྲག་ཟུར་པ་དང་། ཡི་ཤུའི་སེར་མོ་བ། ཆབ་སྤྱི་ཚོགས་པ་གཞན་གྱི་ཚོགས་མི། ད་དུང་ཁོ་རང་གི་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་ཡིན་ཡང་ཁོ་རང་གི་བཀའ་ལ་མི་ཅི་མཁན་སོགས་འཛིན་བཟུང་བཅོན་འཇུག་བྱས། གལ་ཏེ་ཁྲིམས་ཁང་གིས་མི་ཞིག་ཉེས་ཅན་དུ་འོས་འཛིན་བྱས་ན་སྤྱི་གཙོ་དུ་སྤྱོད་སྟེ་གཙོ་དུ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

རོཟ་ས་པིར་རིའི་གཞུང་གིས་ལས་མིའི་ཉིན་གྲངས་ཅ་དངོས་ཀྱི་རིན་གོང་ལ་ཆད་བཀག་བཅོས་པ་དང་། དེ་བཞིན་ལ་དང་བཀག་ལེབ་ལའང་ཆད་བཀག་བཅོས། སོ་ནམ་པའི་འབྲུ་རིགས་སྤོང་ཁྱེད་དུ་དཔོར་ནས་གཞུང་གིས་གཏན་འཁེབས་བྱས་པའི་རིན་གོང་ཐོག་འཆོང་དགོས་པའི་བཅན་བཀའ་བཏང་། གོ་ཞིབ་དཀར་པོ་སྤྱི་མཐུན་ཀ་བཟང་བ་རྣམས་བཀག་འགོག་བྱས། མངའ་འབངས་རྣམས་སྤོང་བཀག་ལེབ་བཟང་དགོས་པ་དང་། པ་རྒན་སིའི་མི་རྣམས་པན་ཚུན་ཆབ་འབངས་ཀྱི་ངོ་ཐོར་བལྟ་དགོས་པ། ལྷ་ཁང་སྐོ་བརྒྱབ་ནས་ཡིག་ཆ་བཅོས་པ་སོགས་བྱས། རོཟ་ས་པིར་རིའི་སྤྱི་དུག་དམ་དྲག་ཆེ་བས་ཁོ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་ཚོས་ཀྱང་གྲུ་ཡངས་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༤ ལོར་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་ཉིན་རྗེས་མར་སྤྱི་གཙོ་དུ་སྤྱོད་སྟེ་བཅད་དོ།

རིམ་སྐྱོན་པས་པ་རྒན་སིར་དབང་ལྔར།

འཛིན་རིམ་ཚོགས་པའི་སྤྱི་དབང་ཤོར་རྗེས་འཕྱོར་འབྲིང་མི་མང་གིས་སྤྱི་དབང་བཟུང་། ཁོ་ཚོའི་ཅ་ཁྲིམས་ནང་དུ་དཔལ་

འབྱོར་དང་རྒྱ་ཁོར་མེད་པའི་མི་ལ་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་གོ་སྐབས་མེད་པ་བཅོས་ཡོད། སྲིད་གཞུང་དེའི་ནང་དུ་ཁྲིམས་བཞོ་ལྟན་
 ཆོག་གཉིས་བདམས་ཡོད་པ་དང་དེ་གཉིས་ཀྱི་ངེས་སྟོན་པ་བསྐོས་གཞག་བྱས། ངེས་སྟོན་པ་ནི་ཆོག་མི་ལྟ་ལས་བྱུང་པའི་ལྟན་
 ཆོག་མི་གཤམ་པའོ།

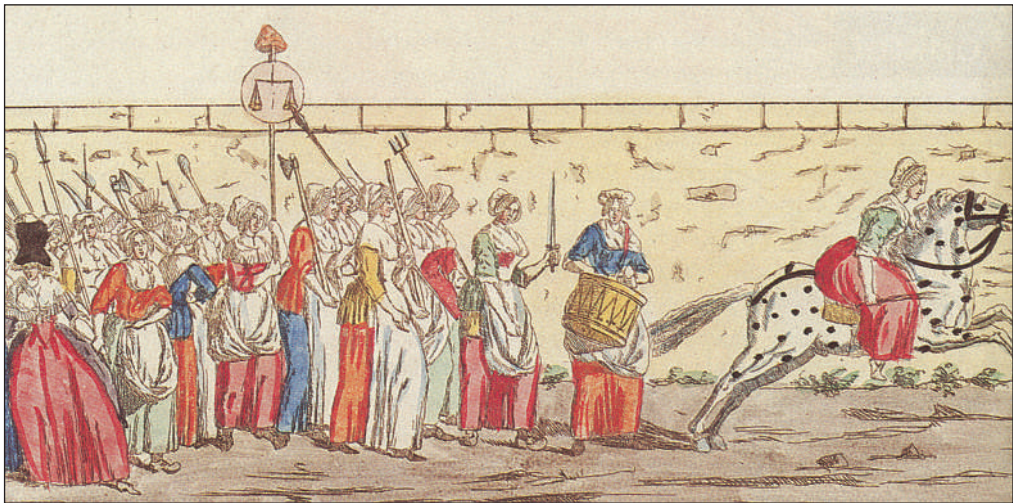
དེ་ནི་གཙོ་བོ་རྒྱ་ཁོར་གྱི་དུས་སྐབས་ལྟར་དབང་ཆ་གང་ཟག་གཅིག་གིས་མི་འཛིན་པའི་ཆེད་དུ་རེད། འོན་ཀྱང་། ཁྲིམས་བཞོ་
 ལྟན་ཆོག་དང་ངེས་སྟོན་པའི་དབང་རྟག་དུ་འཐབ་ཆོད་བྱུང་བར་བརྟེན་པ་རྒྱ་ཁོར་གཞུང་དེ་དམག་མིའི་སྲིད་དབང་སྐར་འཛིན་
 པ་ནི་བོ་ལེན་ཞོ་ན་པར་ཤོ། (Napoleon Bonaparte) ཡི་ལག་དུ་ཤོར།

དུས་སྐབས་དེའི་རིང་པ་རྒྱ་ཁོར་གཞུང་མི་འབྲེལ་གཙོ་བོ་ཆོད་བྱུང་ཡོད་ཅུང་། རང་དབང་དང་། ཁྲིམས་ཀྱི་མདུན་སར་འབྲེལ་
 མཉམ། ལྟན་གྲོགས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ (Fraternity) གང་སར་མཛོང་རྒྱ་ཡོད་པས་པ་རྒྱ་ཁོར་དང་ཡུ་རོབ་ཁྲོན་ཡོངས་སུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་
 གཞུང་འགྲུལ་གཏོང་བའི་འགྲུལ་འཁྱུགས་སུ་སྒྱུར་པ་རེད།

བྱད་མེད་ཀྱི་གསར་བརྗེ་བྱུང་ཡོད་དམ།

པ་རྒྱ་ཁོར་གསར་བརྗེ་འགོ་རྒྱུགས་པ་ནས་བཟུང་བྱད་མེད་ཆོས་གསར་བརྗེའི་ལས་འགྲུལ་ནང་དུ་ཞུགས་ནས་སྤྱི་ཆོག་ལ་
 འགྲུར་བ་འཁྱུགས་ཆེན་བཏང་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཆོས་གསར་བརྗེའི་ལས་འགྲུལ་ནང་ཞུགས་ནས་གཞུང་ལ་གཞིན་འཁྱུགས་ཐེབས་ནས་
 ཁོ་རང་ཆོའི་གནས་སྐབས་ཀྱང་ཡར་རྒྱས་འགྲོ་བའི་རེ་བ་བཅངས་ཡོད།

གཞིས་ཀ་གསུམ་པའི་བྱད་མེད་ཆོ་ཆོས་བྱ་རྒྱལ་མཐན་དང་། གོས་འཁྱུ་མཐན། མེ་ཏོག་དང་ཤིང་འབྲས་འཛོང་མཐན་ཡིན་པ་
 དང་། ཁོ་ཆོ་ད་དུང་བྱ་རྒྱལ་བདག་ཁྲིམ་ལ་ཞབས་ཞུའི་ལས་ཀ་སོགས་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཆོས་ཕྱི་ལོགས་ཀྱི་ལས་ཀ་ཅམ་མིན་
 པར་རང་ཁྲིམ་ཀྱི་ནང་ལས་ཆ་ཆང་ཡང་བྱེད་དགོས། ཤེས་ཡོན་སློབ་སྦྱང་དང་ལས་རིགས་སྦྱང་བཟུང་སོགས་ཀྱི་གོ་སྐབས་
 བེ་མི་བྲག་གི་བྱ་མོ་ཆོར་མ་གཏོགས་མེད། ཁོ་ཆོས་འབྲེལ་མཉམ་མིན་པའི་དཀའ་ངལ་དེ་ཆོ་སེལ་ཆེད་གསར་ཤོག་ཁང་དང་ཆབ་

བར་རིས། ༡༦ པ་རྒྱ་ཁོར་གྱི་བྱད་མེད་ཀྱིས་སྤྱི་ཆོད་བྱུང་གོ་སྐབས་སྤྱི་ཆོད་བྱུང་གས་རྒྱལ་པོ་ཁྲིད་ཡོང་བའི་རི་མོ།

སྲིད་ཚོགས་པ་འདྲ་མིན་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། བ་རྒན་སིའི་ཁྲོད་ཁྲེང་འདྲ་མིན་དུ་བྱད་མེད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ཚོགས་པ་བདུན་ཅུ་ལྷག་བཅུགས་པ་རེད། གསར་བཞེད་སྤྱི་ཚོགས་ (The Society of Revolutionary) དང་སྤྱི་མཐུན་བྱད་མེད་ (Republican Women) གཉིས་ནི་གྲགས་ཆེ་ཤོས་གྲས་རེད།

བྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོའི་ཆ་ཁིམས་ལ་བྱད་མེད་ཚོ་སློབ་པས་བྱུང་བ་དང་། ཁོ་ཚོས་འོས་བསྐྱེད་ཐོབ་ཐང་དང་། འཐུས་ཚོགས་སུ་ཞུགས་ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གོ་གནས་འཛིན་ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པ་རེད། གསར་བཞེད་གཞུང་གིས་བྱད་མེད་ཀྱི་འཚོ་བ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཐབས་སུ་ཁིམས་སྤྱི་ག་གསར་པ་བཞོས་ཡོད་དེ། དཔེར་ན། སློབ་གྲར་ཞུགས་པའི་གོ་སྐབས་དང་། གཉན་སྤྱི་གི་རང་དབང་། སྤྱི་ཅལ་ལས་རིགས་ལ་ཞུགས་ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་། ཚོང་རྒྱ་ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་སོགས་སྤྲད་ཡོད།

དཔག་རྩལ་ཆེ་བའི་སྲིད་ཡུན་སྐབས་བྱད་མེད་འགོ་ཁྲིད་ཆོ་འཛིན་བཟུང་དང་། སྤྱི་ཐོག་གཏོང་བ། སྲིད་དོན་ལས་རིགས་ལ་ཞུགས་མ་བཅུག་པ། སྲིད་དོན་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཁག་སྟོབ་རྒྱུ་བ་སོགས་བྱས་པ་རེད། འོན་ཀྱང་། བ་རྒན་སིའི་བྱད་མེད་ཀྱི་གསར་བཞེས་འཛམ་གླིང་ཁྲོན་ཡོངས་སུ་བྱད་མེད་ཀྱི་རང་དབང་འཐབ་ཅོད་ལ་སེམས་བྱགས་སྤྲད་ཡོད། བྱད་མེད་ཀྱི་འཐབ་ཅོད་སུ་མཐུད་ནས་ལོ་ངོ་ཉིས་བརྒྱ་ལྷག་གནས་ཡོད་པ་མ་ཟད། མཐར་བྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་བ་རྒན་སིའི་བྱད་མེད་ལ་འོས་བསྐྱེད་ཐོབ་ཐང་ཐོབ་པ་རེད།

བྱན་གཡོག་ལམ་ལུགས་ཚུ་གཏོར་བཏང་བ།

པར་རིས། ༡་༩ རྟོན་པར་ལྟེ།

དེ་ཁོ་རྟེན་ཀྱི་དུས་སྐབས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་བསྐྱར་བཞེད་ལས་འགལ་ཁྲོད་ནས་གསར་བཞེད་རྣམ་པ་ཆེས་མངོན་པར་གསལ་བ་ཞིག་ནི་བ་རྒན་སིའི་མངའ་ཁོངས་སུ་བྱན་གཡོག་ལམ་ལུགས་ཅ་མེད་བཞོས་པ་དེ་ཡིན། ཀེ་རེ་རྟེན་ (Caribbean) དང་། མར་ཁི་ཁིག (Martinique) གུལ་ཁི་ལོ་བ། (Guadeloupe) སྤུ་ཏོ་མིན་གོ་ (San Domingo) བཅས་ནི་དོ་ཐ་ (Tobacco) དང་། འཚོག་ཇ་སོགས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་མཁན་གཙོ་བོའི་གྲས་རེད། འོན་ཀྱང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་མི་ཚོ་ཐག་རིང་སར་འགོ་འདྲད་མེད་སྐབས། ཡུལ་དུ་ཐོན་དངོས་དེ་ཚོ་འདེབས་ལས་ཆེད་ལས་མི་ཉུང་བྱས་པའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད།

དཀའ་ངལ་དེ་ཕྱོག་ཐབས་སུ་ཡུ་རོབ་དང་། ཨ་མི་རི་ཁ། ཨ་པ་

རི་ཀ་བཅས་དབར་བྱར་གསུམ་བྲན་གཡོག་ཉི་ཚོང་ (Triangular Slave Trade) བྱེད་གྱི་ཡོད། བྲན་གཡོག་འཛོང་རྒྱ་དེ་ཐོག་མར་
དུས་རབས་བཅུ་བདུན་པ་ནས་དར་འགོ་ཚུགས།

པ་རྒན་སིའི་ཚོང་པ་ཚོ་སྤྱོད་ཤོག་ (Bordeaux) དང་ནཏ་ཉིའི་ (Nantes) གྲུ་ཁ་ནས་ཨམ་རི་ཀའི་མཚོ་ཁར་བྱིན་ཏེ་ས་གནས་ཀྱི་
འགོ་པ་ནས་བྲན་གཡོག་ཉིས། དེ་ནས་བྲན་གཡོག་ལ་རྟགས་ (Brand) དང་ལག་ལྷགས་ (Shackle) བརྒྱབ་སྟེ་གྲུ་གཟིངས་ནང་
དུ་དམ་པོར་བསྐྱམས་ནས་ཆེ་བ་གསུམ་ལྷག་རིང་ཨེ་ལ་ལྷན་ཤིག་རྒྱ་མཚོའི་ཐོག་དུ་འབྱུང་བ་ལྟར་བྱེད་བཅུག་རྗེས་ཞིང་ར་ཆེན་པོའི་
(Plantation) ཀྱི་སྤྱོད་བདག་ཚོར་འཛོང་གི་ཡོད།

རྒྱལ་ཡོངས་འཕུས་ཚོགས་ཀྱིས་དེའི་སྐོར་གོ་བསྐྱར་ཐེངས་མང་བྱས་ཀྱང་། ཚོང་པ་མང་པོའི་ཁེ་སར་བྲན་གཡོག་བཙོངས་
ནས་ཡོང་གི་ཡོད་སྟབས་ཁོ་ཚོས་དེར་དགག་པ་རྒྱག་མ་རུས་པར་དངོས་སུ་ཁྲིམས་ཡིག་གཏན་འཁེབས་བྱེད་ཐུབ་མེད། ཕྱི་ལོ་
༡༧༩༩ ལོར་པ་རྒན་སིའི་མངའ་ཁོག་ས་ཁུལ་ཚང་མའི་བྲན་གཡོག་ཚོར་རང་དབང་ཐོབ་ཡོད་ཀྱང་། དུན་རིང་མ་སོང་བར་ནི་
མོ་ལེན་གྱིས་བྲན་གཡོག་ལས་ལྷགས་སུ་མཐུད་ལག་བསྐྱར་བྱས་ཡོད་པ་རེད། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་པ་རྒན་སིའི་མངའ་ཁུལ་
ཡོངས་སུ་བྲན་གཡོག་ལས་ལྷགས་མེད་པ་བཙོངས་ཡོད་པ་རེད།

གསར་བརྗེ་དང་ཉིན་རེའི་འཚོ་བ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༩ ལོའི་རྗེས་སུ་པ་རྒན་སིའི་ནང་གི་སྤྱི་པོ་པོ་མོ་ཀླན་གཞོན་ཚང་མའི་འཚོ་བར་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་བྱིན་ཡོད་པ་རེད།
གསར་བརྗེའི་གཞུང་གིས་ཁྲིམས་ལྷགས་གསར་བཙོང་བྱས་ཏེ་རང་དབང་དང་འབྲེམ་མཉམ་སོགས་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ཁྲོད་དུ་ལག་
ལེན་དུ་འགོལ་ཐབས་བྱས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༩ ལོའི་དབྱར་ཁར་ཟུས་ཤིང་ནང་སྤངས་འཛིན་ (Censorship) བྱེད་མི་ཚོག་པའི་ཁྲིམས་སྤྲིག་གལ་ཆེན་ཞིག་
བཙོངས་པ་རེད། མིང་གཞུང་ཉིང་པའི་སྐབས་སུ་དཔེ་དེབ་དང་། གསར་ཤོག་འབྲེམ་སྟོན་སོགས་ཡིག་རིགས་དང་བྱེད་སྟོན་ཁག་ཅིག་
རྒྱལ་པོས་ཚོད་འཛིན་བྱས་ནས་པར་སྤྱོད་དང་འགྲེམས་སྟེལ་བྱེད་མི་ཚོག་ཀྱང་། མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་གསལ་བསྐྱགས་བསྐྱངས་
ནས་སྤྱི་བརྗོད་རང་དབང་མེད་རང་བཞིན་ལྷན་སྦྲེས་ཀྱི་རང་དབང་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པར་བརྟེན་པ་རྒན་སིའི་གྲོང་ཁྱེད་ནང་
གསར་ཤོག་དང་། འགྲེམས་ཡིག་ (Pamphlet) སོགས་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཐོན་པ་དང་དེ་ཚོ་གྲོང་སྡེའི་ཁུལ་དུ་འང་ཡང་འགྲེམས་
གཏོང་བྱས་པ་རེད། དེ་ཚོ་ཚང་མའི་ནང་དུ་པ་རྒན་སིའི་ནང་གི་ལས་འགུལ་དང་རྒྱུར་བཙོངས་སྐོར་ལ་བཟོ་སྦྲེང་དང་གྲོས་བསྐྱར་
བྱེད་གྱི་ཡོད། པར་སྤྱོད་ཀྱི་རང་དབང་ཐོབ་པར་བརྟེན་འགལ་ཆེའི་བསམ་ཚུལ་པན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་ཚོག་པ་དང་། འབྲེམ་སྟོན་དང་།
སྤྱི་གནས། དུས་ཆེན་ཁག་བཅས་བརྒྱུད་དེ་མང་ཚོགས་ལ་རང་དབང་དང་། དང་བདེན་ཐོག་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལྟ་བུ་བསྐྱར་བ་ཚོའི་ལྟ་བ་
དང་བསམ་སྒྲོལ་སྤྱོད་བྱེད་ཚོག་པའི་རང་དབང་སྤྱད་ཡོད།

མཐུག་འཕྲིམས།

ནེ་པོ་ལེན་ཚོན་པར་ཤེས་པ་རྒྱན་སིའི་གོང་མའི་ཁྱི་རུ་འཁོད་པ་དང་། ཁོས་ཉེ་འཁོར་གྱི་ཁྱིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་ཏེ། མངལ་ཁུལ་མང་པོ་སློགས་ཏེ་རང་གི་ནང་མིར་སྤྲད་པ་རེད། ནེ་པོ་ལེན་གྱིས་རང་ཉིད་ཡུ་རོབ་དང་རབས་ཅན་དུ་སྐྱར་མཁན་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་དང་། ཁོས་སྒྲེར་གྱི་བདག་དབང་ལ་སྤྲད་སྟེ་བྱེད་ཆོག་པའི་ཁྱིམ་དང་། ཆ་སྟོམས་གྱི་ལྗོངས་ཚད་གཞལ་བའི་བཅུ་བྱར་ (Decimal) གྱི་ལས་སྟོལ་ངོ་སྟོན་བྱས་པ་རེད། དང་ཐོག་མི་མང་པོས་ཁོ་ནི་མི་མང་གི་རང་དབང་ཆེད་བཅིངས་བཀོལ་གཏོང་མཁན་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཀྱང་། དེས་བསམ་ས་སྟོགས་གང་སར་ནེ་པོ་ལེན་གྱི་དམག་མི་ཆོ་དབང་སྐྱར་བྱེད་མཁན་ཡིན་པའི་སྒྲུང་བ་བྱང་། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་ཁོའི་དམག་དབང་ལ་ཕ་ཁར་ལུ་ (Waterloo) རུ་པམ་ཉེས་བྱུང་བ་རེད། རང་དབང་དང་མང་གཙོའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལྷ་བ་ནི་པ་རྒྱན་སིའི་གསར་བརྗེའི་ལུས་ལོར་གལ་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། དེ་དག་དུས་རབས་བཅུ་དགུའི་ནང་དུ་པ་རྒྱན་སིའི་ལུགས་རྒྱུན་དེ་ཆོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུ་རོབ་ནང་གི་བྲན་གཡོག་ལས་ལུགས་མེད་པ་བཟོ་བྱས་པ་བྱུང་བ་རེད།

སྟོན་ཆེན།

༡༽ གསལ་བྱུང་བའི་ཁག་ལ་ལན་མདོར་བསྐྱས་ཤིང་བྲིས།

- ༡། པ་རྒྱན་སིའི་གསར་བརྗེའི་ངོ་ཚྭ་བྱུང་རྒྱུ་གང་ཡིན་འགྲེལ་བཤད་རྒྱོགས།
- ༢། པ་རྒྱན་སིའི་གསར་བརྗེ་ལས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གང་ལ་ཁེ་སན་ཐོབ་ཡོད་པ་དང་། སྤྱི་ཁེ་དབང་སྒོས་གཏོང་བྱེད་དགོས་བྱུང་ཡོད། སུ་གསར་བརྗེའི་མཐུག་འཕྲིམས་ལ་སྒོ་པམ་བྱུང་ཡོད་དམ།
- ༣། པ་རྒྱན་སིའི་གསར་བརྗེས་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པ་དང་ཉེ་ལུ་པའི་འཛམ་གླིང་མི་མང་ལ་བཞག་པའི་གྲུབ་འབྲས་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱོགས།
- ༤། ད་ལྟ་རྒྱ་ཆོས་ལོངས་སུ་སྟོན་བཞིན་པའི་མང་གཙོའི་ཐོབ་ཐང་གི་འབྱུང་ཁུངས་པ་རྒྱན་སིའི་གསར་བརྗེ་ལ་ངེ་ལྷར་ཐུག་ཡོད་པ་སྟེ་དགོས།
- ༥། ཡོངས་ཁབ་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ནང་འགལ་གྱིས་ཁེངས་ཡོད་པར་བྱེད་གྱིས་འདོད་དམ། འགྲེལ་བཤད་རྒྱོགས།
- ༦། བྱེད་གྱིས་ནེ་པོ་ལེན་གྱི་དར་རྒྱས་ལ་འགྲེལ་བཤད་རི་ལྟར་རྒྱག་རྒྱ་ཡིན་ནམ།

ཁ༽ བྱེད་སྒོ།

- ༡། པ་རྒྱན་སིའི་གསར་བརྗེའི་སྐབས་སུ་ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་གནས་ཚུལ་རྣམས་གསར་ཤོག་དུ་འགོད་སྟོལ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་པས།

སློབ་ཕྲུག་ཚོས་ཀྱང་གསར་ཤོག་སྒྲིབ་གི་དེ་རིང་གི་གནས་ཚུལ་དང་པར་རིས་ནམས་བསྟུ་རུབ་བྱས་ཏེ་ཀྱང་སྦྱར་ཞིག་བཙོ་
དགོས།

༡། རེ་ཁོ་སྒྲིབ་གི་སྤྱིད་དབང་དང་ནེ་པོ་ལེན་སྟོན་པར་ཤེས་རང་ཉིད་པ་རྒྱན་སེའི་གོང་མའི་ཁྱི་རུ་བཀོད་པའི་དབང་ལ་མཚུངས་པ་
དང་མི་མཚུངས་པའི་ཆ་གང་ཡོད་སྒྲིབ་ཕྱག་ཆ་འབྲིག་ནང་དུ་བྲིས།

རེ་ཁོ་སྒྲིབ།

ནེ་པོ་ལེན།

མཚུངས་པ།

མི་མཚུངས་པ།

དོགས་པ།

༧། ལྷ་ཁྲི་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་དང་ཨ་ཁོལ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར།

༡༩༤༥ ལྷ་ཁྲི་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་དང་ཨ་ཁོལ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་ (Allies) ཚོར་མགོ་སྐྱོར་དགོས་བྱུང་། རང་ཉིད་ཀྱི་འབྱུང་འབྱུང་ལས་དབང་ཤེས་ཏེ། ལྷ་ཁྲི་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་མ་ཁེ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་དང་ཁོལ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་བསྐྱགས་སྐྱོན་ ཆེན་ལྷོ་ལྷོ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་ (Goebbels) རང་མི་ཡོངས་ཚོགས་མཉམ་དུ་ཟླར་ལིན་གྱི་བཅན་ཁུང་དུ་རང་གི་བཀུག། ལྷ་ཁྲི་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ དམག་འཁྲུག་མཁུག་བསྐྱེད་ཤིང་། ལུ་རིམ་ལྷག་ (Nuremberg) ལུ་རིམ་ལྷག་དམག་འཁྲུག་གི་ནག་ཉེས་དང་། དེས་ཞི་བདེ་ལ་གཞོན་

སྐྱོན་རི་ཚམ་ཡོད་པ་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ལ་གཞོན་སྐྱོན་རི་ཚམ་བཏང་ ཡོད་པ་སོགས་གཏན་འབེབས་དང་ཉེས་ཅན་ཁྲིམས་ལ་སྐྱོར་ཆེད་ཀྱིས་སྤྱི་ དམག་དོན་ཁྲིམས་ཁང་ (International Military Tribunal) བཙུགས་། དམག་འཁྲུག་དེའི་སྐབས་སུ་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་གཞོན་སྐྱོན་ བཏང་བའི་བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་གིས། བཟང་སྤྱོད་དང་ཁྲིམས་སྤྱིག་གང་ཐད་ནས་ འཛམ་གླིང་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱིས་སྐྱོན་བཟོད་བྱ་ཡུལ་དུ་གྱུར་ཡོད།

འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པར་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་ཅ་མེད་ གཏོར་བའི་དམག་འཁྲུག་ (Genocidal war) བཀུག། དམག་འཁྲུག་དེའི་ མཁུག་འབྲས་སུ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཉེས་མེད་མང་ཚོགས་དམིགས་སུ་བཀར་ནས་ སྤེལ་གསོད་བཏང་བ་དང་། རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་འཛུལ་པ་དུག་དང་། ཀྱིས་ ཁམས་པ་ (Gypsies) ཁྲི་གཉིས། རོ་ལེ་རྒྱ་ཡི་མི་སེར་ས་ཡ་གཅིག་དུང་

པར་རིས། ༧། དཀྱིལ་དེ་ཉི་ཁེ་ལར་དང་གཞོན་སྐྱོན་ རྒྱུ་མ་རྒྱུ་མ་ཁེ་ལོ་ཉི་ཁེ་ལར་།

ལུས་སེམས་གཉིས་ཀའི་ཆ་ནས་དབང་པོ་སྒྲིན་ཅན་དུ་བཅི་པའི་མི་ཁྱིམ་བདུན་ཅུ་བས་ད་བས་མ་ཟད། ད་དུང་སྤྱི་དོན་ཁ་གཏད་པ་
གངས་ལས་འདས་པ་བས་དེ་ཡོད་པ་རེད།

རྒྱ་རྒྱུ་ཡིས་སྤར་མ་གཤམས་པའི་མི་གསོད་ཁྲག་སྤྱོད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག་གསར་གཏོད་བྱས་ཏེ། ཨ་ཤི་ལྷི་ཆོ་ (Auschwitz) ལྷ་
བུའི་གསོད་སྐར་དུ་མི་མང་པོ་དུག་སྒྲངས་ཀྱིས་བས་ད་སྐབས། ཅུ་རེམ་རྩ་གཞིམས་ཁང་དུ་ན་རྒྱུ་འགོ་བྱེད་བཅུ་གཅིག་ལ་སྒྲིག་
ཞིམས་བཅད་པ་དང་། གཞན་མང་པོ་ཞིག་ཆོ་བཅོམ་དུ་བཅུག འཁོན་ལན་བསྒྲོགས་ཏེ་རྒྱ་རྒྱུ་ལ་བཅད་པའི་ཉེས་ཆད་ནི་ཁོ་ཆོའི་
གཤམ་རྩལ་གྱི་ཆ་ཅམ་ཡང་ཟེན་ཐབས་མེད། མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་པམ་པར་བཏང་ནས་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་
གཉིས་པ་མཐུག་གྱིས། དུས་སྐབས་དེ་འདྲི་གཤམ་རྩལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལག་བསྟར་བྱེད་འདོད་མེད།

ཆེ་མར་ཕྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འབྱེད་གས།

དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་མགོ་སྟོད་དེར་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཞི་བཅོམ་རྒྱལ་སྤྱོད་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༤ ནས་ ༡༩༡༩ བར་
གྱི་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་དང་པོའི་སྐབས་སུ་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཡིས་ཨ་སྤྱི་ཡུའི་ (Austria) བཅོམ་རྒྱལ་དང་མཉམ་འབྲེལ་གྱིས་དམག་
འཁྲུག་བསྒྲངས། ཁོ་ཆོས་ཨིན་རི་དང་། པ་རྒྱན་སི། ལུ་རུ་སུ་བཅས་ཕྱོགས་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཆོར་ཁ་གཏད་བཅག དམག་འཁྲུག་
དེར་ཞུགས་མཁན་ཀུན་གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་ཞིག་མཐུགས་སྤྱོད་འཛོལ་རྒྱུའི་རེ་བ་བཅངས་ཀྱང་། དམག་འཁྲུག་དེ་ཡུན་རིང་ཐག་མ་ཆོད་
པར་ཡུ་རོབ་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་ཐོན་ཁུངས་ཟད་འགོ་བའི་གནས་སྤངས་ཤིག་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་ཁོ་ཆོའི་བསམ་སྒྲུབ་འཁོར་མེད།

རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཡིས་ཐོག་མར་པ་རྒྱན་སི་དང་བེལ་རི་ཡམ་ལ་བཅོམ་འཛུལ་བྱས་ནས་ཁེ་ཐན་ཐོབ་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༨ ལོར་ཨ་མི་
རི་ཀ་དམག་འཁྲུག་དེར་ཞུགས་པས་མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཆོའི་སྤྱོད་ལུགས་རྒྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོའི་ཕྱི་ཆུ་བཅུ་གཅིག་
པར་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་དང་ཡུ་རོབ་དབུས་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ (Central Power) ཆོར་པམ་ཁ་བྱུང་།

དམག་འཁྲུག་ལ་པམ་ཉེས་བྱུང་རྗེས་འཛམ་མ་རྒྱུ་ཡི་གོང་མ་ཁྱིམ་པ་བཞོལ་བས་གྲོས་ཆོག་ཤིག་ཁག་ལ་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཡི་སྤྱི་
དབང་བསྐར་དུ་སྤྱོད་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཐོབ། ཆེ་མར་གོང་ཁྲིར་དུ་རྒྱལ་ཡོངས་གྲོས་ཆོག་ཤིག་འཆོགས་ཏེ་མང་གཅོའི་ཅ་ཞིམས་ཤིག་
གཏན་ལ་པབ་པ་དང་། ཅ་ཞིམས་དེས་གྲོས་ཆོག་ཤིག་འཐུས་མི་ཆོ་མང་ཆོག་ཤིག་ཀུན་གྱིས་འོས་ཤོག་གཅིག་མཆུངས་སུ་འཕངས་
ནས་འོས་འདེམས་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་གཏན་འབེབས་བྱས།

ཕྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དེར་མི་མང་གིས་དགའ་བསུ་གང་ཡང་བྱས་མེད། དེའི་རྒྱུ་མཚན་གཙོ་བོ་ནི་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་དང་
པོའི་སྐབས་སུ་རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཡི་པམ་ཁ་བྱུང་སྟེ་བཅོམ་གཞོན་འོག་ཏུ་ཁས་ལེན་བྱེད་དགོས་བྱུང་བའི་ཆ་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་རེད། ཕྱེར་
སལ་ (Versailles) གོང་ཁྲིར་དུ་མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་དང་ཞི་བའི་ཆེངས་ཡིག་ (Peace Treaty) བཞག་པ་ནི་གཤམ་རྩལ་ཆོ་
ཞིང་འོ་ཆ་ཉེས་པའི་ཞི་བདེ་ཞིག་རེད། རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཡི་ཕྱི་སྤྱོད་མི་མེར་སྤེལ་ཡུལ་ཁག་དང་། མི་འཛོར་གྱི་བཅུ་ཆ་གཅིག་ ས་ཁུལ་གྱི་
བརྒྱ་ཆ་བཅུ་གསུམ། ལུགས་རིགས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་བདུན་ཅུ་དོན་ལ། རྒྱུ་མ་རྒྱུ་ཡི་བརྒྱ་ཆ་ཉི་ཤུ་ཅ་དུག་བཅས་པ་རྒྱན་སི་དང་། པོ་ལོ་རྒྱ།

རྟོག་ལྷན་གྱི་མུ་མུ་ཁྱིམ་བཅས་ལ་ཤོར་བ་དེད། མཐུན་ཚྭ་གས་རྒྱལ་ཁབ་གིས་རང་མ་རྒྱུ་ལྟོ་བས་ཤུགས་ཉམས་དམས་སུ་གཏོང་
 ཐབས་སུ་ཡུལ་དེའི་དམག་དབུང་ཕྱིར་བཏུ་བྱས། དམག་འབྲུག་གི་ནག་ཉེས་འགྲེལ་བའི་དོན་ཚན་ནང་དུ་དམག་འབྲུག་བྱང་བ་
 དང་མཐུན་ཚྭ་གས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མནར་གཅོད་ཕྱོང་མཁན་ལ་རང་མ་རྒྱུ་ཡིས་འགན་འཁུར་དགོས་པའི་གཞིན་ཤུགས་སྤྱད་དེ་རང་
 མ་རྒྱུ་ཡིས་ཞིན་ཕྱོང་ཐེང་འབུམ་དུག་གུན་གསལ་དུ་སྤྱོད་དགོས་བྱུང་། ད་དུང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༠ ལའི་རེང་ལ་མཐུན་ཚྭ་གས་རྒྱལ་ཁབ་
 གིས་ཐོན་ཁུངས་ཀྱིས་སྤྱག་པའི་རའི་ལེན་(Rhineland) ས་ཁུལ་བདག་བཟུང་བྱས། དམག་འབྲུག་ལ་པམ་ཉེས་བྱུང་བ་དང་། ཕྱིར་
 སལ་ཁྱོང་ཁྱོང་དུ་རྡོ་ཆ་ཁ་སྐྱེད་ས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་བྱུང་བ་ཚང་མ་རང་མ་རྒྱུ་ཡི་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་སླེ་མར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་
 གསར་བ་དེར་འགན་འཁུལ་ཡོད་པའི་བསམ་ཚུལ་བྱུང་།

དཔག་འཁྲུག་དེས་སྒྲིང་ཆེན་ཤིང་ཕོ་མོ་སེམས་ཁམས་དང་དཔལ་འབྱོར་གཉིས་ཀར་དོ་སྙམ་ཆེན་པོ་བཟང་། སྒྲིན་ཆད་ལུ་རོབ་
 སྒྲིང་ཆེན་བུ་ལོན་གཤོར་མཁན་ཞིག་ཡིན་ཡང་། ད་ཆ་བུ་ལོན་འཇལ་མཁན་ཞིག་ཏུ་སྒྱར་ཡོད། ལྷ་བས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་
 བཟུན་ཁྱོད་ཀྱིས་སྐལ་ཁབ་ཆོས་རྒྱུ་མན་གྱི་མེ་མར་སྒྲི་བཟུན་སྐལ་ཁབ་ (Weimar Republic) ཟུང་ཟུང་དེར་སྒྲ་ཕོ་མོ་བཅོན་སྐལ་
 རིང་ལུགས་ཀྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ་སྒྲིན་ཆེན་འཇལ་ཏུ་བཅུག་བས། སྒྲི་བཟུན་སྐལ་ཁབ་དེས་དཔག་འཁྲུག་གི་ནག་ཉེས་དང་
 དཔལ་འབེབས་འཁྲུང་དགོས་པ་དང་། ད་དུང་ཆ་འདེད་མ་བཟོད་པར་བྱུན་གསལ་སྒྲོད་དགོས་བྱུང་སྐབས་དཔལ་འབྱོར་གནས་
 ལྷངས་ཞན་པོར་གྱུར།

འཛམ་གླིང་དཔག་ཆེན་དང་པོས་ (First World War) ཡུ་རོལ་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཆབ་སྲིད་ལ་ཕྱགས་སྤྲོད་ཆེན་པོ་བློས་།
 དཔག་མི་ཚོ་མི་མང་གི་གོང་དུ་བཞག་ ཆབ་སྲིད་པ་དང་བྲིལ་བསྐྱགས་ཀྱི་དཔག་ཆེན་སྤྱིས་པ་ཚོ་གཏུམ་པག་ཅན་དང་སྟོབས་
 དང་ལྡན་པ། སོ་ཉམས་ཅན་དེ་འདྲ་ཡིན་ཞེས་ནན་བཤད་བྱས། གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་གིས་འོབས་དོང་ནང་གི་དཔག་
 མིའི་འཆོ་བ་ནི་གཟི་བརླན་ལྡན་པ་ཞིག་ལ་དོས་འཛིན་བྱས་ཀྱང་། དོན་དངོས་ཐོག་དཔག་མིའི་འཆོ་བ་ཏུ་ཅང་སྟོ། དེའི་ནང་དུ་མི་
 རོ་བེ་མཁན་གྱི་ཅི་ཅི་མང་པོ་ཡོད། དཔག་མི་ཚོར་དུག་རྒྱུ་དང་དབྱ་པོའི་མེ་སྒྲིགས་ཐོག་སྟེ་དཔག་མིའི་གྲངས་འཛོམས་ཉིན་རེ་
 བཞིན་ཉུང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། དཔག་འཁྲུག་གི་བྲིལ་བསྐྱགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་ཆེ་མཐོང་ཆེད་སྤྱི་དམངས་གྱི་ཁོངས་སུ་རྒྱུ་ཞེན་
 སྤྱིད་དབང་སྒྲེར་འཛིན་ལམ་ཕྱགས་ལ་རྒྱལ་སྤྱིར་ཆད་མེད་བྱས། གླུ་མེ་དེར་མང་གཙོ་ནི་གསར་དུ་དར་བའི་ལྷ་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་
 བས་རྒྱུ་ལ་བརྟན་པོར་འཛུགས་སྐྱབ་མེད། དཔག་འཁྲུག་མཇུག་བསྒྲིལ་ཀྱང་ཡུ་རོལ་གྱི་ཆེད་འཇགས་མེད་པས་མང་གཙོའི་
 ལྷ་བ་དེ་ཉིད་ཡུན་རིང་གནས་མ་ཐུབ་པོ།

ཆབ་སྲིད་རྒྱུ་རྒྱུ་བཙོས་རིང་ཕྱགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དཀའ་བལ།

མེ་མར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནི་ཕྱ་དུ་སྤྱི་ཚོལ་ཤི་ཤིག་
 གསར་བཞེ་ལ་དཔེ་བལྟས་ནས་མི་པར་ཉི་མའི་མཐུན་
 ཚོགས་(Spartacist league) གྱིས་གསར་བཞེའི་གྲོན་ལངས་
 བྱས་པ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་དབྱ་བརྒྱུས་པ་ཞིག་མེད། ཟླ་
 ལོན་གྱི་ཆབ་སྲིད་ཁོང་ཕྱག་ཁྲིད་དུ་ཕྱ་དུ་སྤྱི་ཚོལ་ཕྱགས་
 གྱི་སྤྱིད་གཞུང་ཞིག་དགོས་པའི་རེ་འདུན་ཕྱགས་ཆེར་
 བཏོན། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ཕྱགས་པ་དང་། མང་གཙོ་རིང་
 ཕྱགས་ལ་ཡེ་ཕྱ་གནམ་བདག་ཚོས་ཕྱགས་པ་སོགས་གྱིས་དེ་
 ལ་དོ་རྒྱུ་བྱས་ཏེ། མེ་མར་གྲོང་ཁྲེང་དུ་ལྷན་འཛོམས་བྱས་
 བས་མང་གཙོའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྣམ་པ་གསར་
 གཏོད་བྱས། མེ་མར་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་གྱིས་དང་སྒྲངས་དཔག་སྟེ་ (Free Corps) ཞེས་པ་དཔག་ལ་ཞུགས་སྤྱོད་བའི་བྱས་པ་
 ཅན་ཁག་གིས་གྲོན་ལོག་གིས་ཅ་མེད་དུ་བཏང་ཞིང་། རེས་སུ་མི་པར་ཉི་མའི་རིང་ཕྱགས་པ་ཚོས་རར་མ་རྒྱུ་ཡི་དཔར་ཤོག་
 ཚོགས་པ་གསར་འཛུགས་བྱས། དཔར་ཤོག་ཚོགས་པ་དང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ཕྱགས་པ་གཉིས་ནི་མེ་སྤྱ་ལྷ་ཕུའི་དབྱ་པོར་གྱུར་ཏེ།
 ཉི་མེ་ལར་ལ་ཁ་གཏད་གཙོག་པའི་ཐུན་མོང་གི་ཅ་དོན་སྒྲུབ་མི་ཐུབ། གསར་བཞེ་བ་དང་པག་སྤྱོད་ཀྱི་རྒྱལ་གཅེས་པ་གཉིས་ཀ་ཐལ་
 ཆ་ཆེ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་འཆོལ་འདོད་ཆེ།

པར་རིས། ༤་ན་ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོར་མི་མང་གིས་རྒྱར་ལིན་དངུལ་ཁང་དུ་
 ཤོག་དངུལ་གཟེད་མ་དང་སྤྱོད་ཞུག་ནང་འཁུར་ནས་འགྲོ་བཞིན་པའི་བར།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༣ ལོར་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་རྒྱུ་དུ་སོང་ནས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཐེ་ཕུག་དུ་སོང་། རར་མ་རྒྱུ་ཡིས་དམག་འཁྲུག་གཙོ་བོ་བྱ་ལོན་གཡར་ནས་འཐབ་ཡོད་པས་བྱ་ལོན་གསེར་གྱིས་འཇལ་དགོས་སྐབས། སྐབས་དེར་ཐོན་ཁུངས་མེད་པས་གསེར་ཡང་དགོན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༣ ལོར་རར་མ་རྒྱུ་ཡིས་བུན་འཇལ་མ་ཐུབ་སྐབས། བ་རྩན་སིའི་དམག་གིས་རར་མ་རྒྱུ་ཡི་བཙོ་ལས་ས་ཁུལ་གཙོ་བོ་རྩར་ (Ruhr) ལ་བཙན་འཇུལ་བྱས་ནས་རྩོ་སོལ་བཙན་བཟུང་བྱས། རར་མ་རྒྱུ་ཡིས་དེ་ལ་རྒྱོལ་ལན་སློག་ཐབས་སུ་ཤོག་དངུལ་སྤང་མེད་དུ་པར་སྒྱུན་བྱས། ཤོག་དངུལ་པར་སྒྱུན་མང་དགས་པས་རར་མ་རྒྱུ་ཡི་དངུལ་ལོ་མྱར་ཁ་ (German Mark) ཡི་འཛའ་ཐང་ཆག རྒྱ་བ་བཞི་པའི་ནང་དུ་ཨ་རིའི་སྒོར་མོ་གཅིག་ལ་མྱར་ཁ་ ༢༤,༠༠༠ ཡིན་ཡང་། རྒྱ་བ་བདུན་པའི་ནང་དུ་མྱར་ཁ་ ༣,༥,༣༠༠༠ དང་། རྒྱ་བ་བརྒྱད་པའི་ནང་དུ་མྱར་ཁ་ ༤,༦,༩,༡༠༠༠ བར་འཕར། རྒྱ་ ༡༢ པར་ད་དུང་མྱར་ཁ་ཡི་འཛའ་ཐང་ཆག་སྟེ་ཨ་སྒོར་རེར་མྱར་ཁ་ ༤,༡༡,༤༠༠༠ བར་སླེབས་ཤིང་། སུ་མ་ཐུད་ནས་འཛའ་ཐང་ཆག་ནས་སྒོར་མོ་གངས་ལས་འདས་པར་འཕར་བ་རེད། སྐབས་དེར་མྱར་ཁ་སྒོར་མོའི་རིན་ཐང་མར་ཆག་ན་དངོས་ཐོག་གི་རིན་གོང་ཡར་འཕར་བས། རར་མ་རྒྱུ་མི་ཚོས་བག་ལེབ་ཉོ་བར་ཤོག་དངུལ་རྩ་ལ་ཁལ་བཀལ་ནས་འཕྲོ་བའི་སྤང་བརྒྱན་གང་སར་བྱས་ནས་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་སྤྱི་ཐེང་ཡུལ་དུ་གྱུར། གཉན་འཕྲང་ཅན་གྱི་དུས་སྐབས་དེར་ཡུལ་ཐང་འཕར་ཆ་ཆད་བཞུལ་ (Hyperinflation) ཟེར་གྱི་ཡོད། མཐར་ཨ་རིས་ཐེ་གཏོགས་བྱས་ཏེ་ཏ་ཐེས་འཆར་གཞི་ (Dawes Plan) ཞེས་རར་མ་རྒྱུ་ཡི་རོགས་དངུལ་སྤྲད་ནས་དཀའ་ངལ་དེ་ལས་ཐར་རོགས་བྱས་བ་དང་། རར་མ་རྒྱུ་ཡི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྩོག་ཁྲིམ་ཡང་དུ་གཏོང་ཆེད་བུན་འཇལ་གྱི་ཆ་རྒྱུན་ཁག་ལ་བསྐྱར་བཙོས་བྱས།

ཉམས་རྒྱུ་གྱི་ལོ་རྒྱུ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༤ ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ བར་དུ་གནས་སྐབས་ཅུང་སྤྱིང་འཇགས་བྱུང་ཡང་། རར་མ་རྒྱུ་ཡི་མ་དངུལ་དང་བཙོ་ལས་བསྐྱར་གསོ་གཙོ་བོ་ཨ་རིའི་དུས་ཐུང་གི་བུན་དངུལ་ལ་བརྟེན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོར་ཚོལ་སྤང་ལམ་གྱི་མ་རྒྱུ་ཁྲིམ་ར་ (Wall Street Exchange) བརྒྱུས་ནས་ཨ་རིས་མ་དངུལ་གྱི་རོགས་སྒྲིར་དེ་ཡང་ཕྱིར་བསྐྱུ་བྱས།

དཔལ་འབྱོར་ཉམས་རྒྱུ་དེས་རར་མ་རྒྱུ་ཡི་དཔལ་འབྱོར་ལ་གཞོད་སྒྲོན་ཆེ་ཤོས་བྱུང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོར་སླེབས་དུས་བཙོ་ལས་ཐོན་སྤྱོད་ཀྱི་ཆད་གཞི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོའི་ཆད་གཞི་དང་བསྟར་ན་བརྒྱ་ཆ་བཞི་བརྒྱར་མར་ཆག་ཡོད་པས་བཙོ་ལ་ཆོ་ལས་ཀ་ཤོར་བའོ། ཡང་ན་སྤྱི་ཆ་རྒྱུ་དུ་བཏང་བ་རེད།

པར་རིས། ༤་༤ དཔལ་འབྱོར་ཉམས་རྒྱུ་སྐབས་ལས་མེད་དུ་སྒྱག་ནས་སྤང་ལམ་ནང་དུ་ཉལ་སྤྱོད་པའི་གནས་སྐབས།

མར་སེ་ལེ་སེ་བྱོར་བྱེ་ཆེང་ས་ཡིག་དེ་ལ་ཁོ་ཁོང་ཁྱོ་ཆེན་པོ་ལངས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་ཁོས་རར་མ་རྒྱེ་ལས་མིའི་དམར་ཤོག་
ཚོགས་པ་ (German Workers Party) ཞེས་པའི་ཚོགས་པ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་ཏུ་ཞུགས། དེའི་རྗེས་སུ་ཁོས་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་ནུ་རྒྱུ་
སྤྱིག་འཛུགས་དབང་དུ་བསྐྱུས་ནས་མིང་ལ་རར་མ་རྒྱེ་རྒྱལ་ཡོངས་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ངལ་རྩོད་ཚོགས་པ་ (The National
Socialist German Workers Party) ཞེས་བཏགས། ཚོགས་པ་དེར་ནུ་རྒྱུ་རྒྱུ་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་ཞེས་གྲགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༣ ལོར་ཉི་མེ་ལས་ཡིས་རྩ་མ་རི་ཡའི་ (Bavaria) མངའ་སྡེ་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་ཏེ། རྩ་མ་ལོན་བྱོར་བྱེ་དུ་གོས་
བཟོད་ཀྱིས་སྤོང་དབང་འཛོག་པའི་འཆར་གཞི་བཏོང་ཡང་ལམ་སྟོང་མ་བྱུང་བས། ཁོ་པ་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཏེ་རྒྱལ་ཆོང་བའི་
ཉེས་མིང་ (Treason) འོག་ཏུ་ཁྲིམས་ལ་སྦྱར། ཕྱིས་སུ་སྟོད་ཀྱི་ལ་ཐོབ་རྗེས་ན་རྒྱུ་རྒྱུ་ཚོགས་པར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོའི་མགོ་
སྟོད་བར་དུ་མི་མང་གི་རྒྱལ་སྟོར་རྒྱས་པ་ལྡན་པ་ཞིག་ཐོབ་ཐུབ་མེད་ཀྱང་། དཔལ་འཕྱོར་ཉམས་རྒྱུ་ཆེ་བའི་དུས་སུ་ནུ་རྒྱུ་རྒྱུ་རིང་
ལུགས་མི་མང་གི་ལས་འགུལ་ཞིག་ཏུ་གྱུར། ང་ཚོས་ཤེས་གསལ་ལྟར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོའི་རྗེས་སུ་དདུལ་ཁང་ཁག་ལ་ཉམས་
རྒྱུ་བྱུང་ཞིང་། ཆོང་ལས་ཁག་ཀྱང་སྟོ་བརྒྱབ། ལས་བཅོ་བ་ཆོའི་ལས་ཀ་ཤོར་ཞིང་། འཕྱོར་འབྱིང་གལ་རིམ་ལ་དདུལ་པོངས་ཀྱི་
གནས་སུ་སྦྱང་བའི་འཛིགས་སྤང་བྱུང་། གནས་སྤངས་འདི་འདྲའི་འོག་ཏུ། ནུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཚོགས་པའི་དེའི་བསྐྱུགས་ཀྱིས་མི་མང་ཁོད་
དུ་འབྱུང་འབྱུར་གནས་སྤངས་ལེགས་སུ་འཕྱོ་རྒྱུ་རི་བ་སྤྱད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་བྱོས་ཚོགས་སུ་ན་རྒྱུ་
དམར་ཤོག་ཚོགས་པར་འོས་ཤོག་བརྒྱ་ཆ་ ༣༩ ལས་ཐོབ་མེད་མོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ལོར་འོས་ཤོག་ཐོབ་ཆད་བརྒྱ་ཆ་ ༣༧ ལ་
སྤོབས་ནས་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་ཆེ་ཤོས་སུ་གྱུར།

ཉི་མེ་ལར་ཀྱི་ཆོང་ལུགས་ཆེ་བའི་སྐྱད་ཆས་མི་རྣམས་སེམས་འགུལ་ཐེབས། ཁོས་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབས་ལྡན་ཞིག་བཏུགས་ཏེ་ཕྱི་
ལོ་ ༡༩༡༩ ལོའི་མར་སེ་ལེ་སེའི་ཆེང་ས་ཡིག་གི་བྱང་བདེན་མིན་པའི་ཆ་རྣམས་ཕྱིར་བསྐྱུ་བྱེད་པ་དང་། རར་མན་མི་རིགས་ཀྱི་ཆེ་
མཐོང་སྤར་གསེ་བྱེད་པ། ལས་ཀ་འཆོལ་མཁན་ཆོང་ལས་ཀ་སྟོད་རྒྱུ་དང་། གཞོན་སྤེལ་ཆོང་འབྱུང་འབྱུར་ཀྱི་མདུན་ལམ་བཟང་
པོ་སྤྲོན་རྒྱ། ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལུགས་རྒྱུན་ཡོད་ཆད་ཅ་མེད་བཅོ་རྒྱ། རར་མ་རྒྱེ་ལ་ཁ་གཏད་གཅིག་མཁན་ཕྱི་རྒྱལ་ཀྱི་སྟོག་རྒྱས་
ཡོད་ཆད་ལ་འགོག་ཆོལ་བྱ་རྒྱུ་བཅས་ཁས་ལེན་བྱས་པ་རེད།

ཁོས་མི་མང་གི་ལས་འགུལ་ཁོད་དུ་ཆོ་ག་དང་ལྟ་མོ་གལ་ཆེན་ཡིན་པ་རྟོགས་ཏེ། ནུ་རྒྱུ་རྒྱུ་དམག་དབུང་གིས་མི་མང་གི་
ཚོགས་འདུ་དང་ཁོམ་སྟོར་རྒྱུ་ཆེན་པོ་ཞིག་བསྐྱོངས་ནས་ཉི་མེ་ལར་ལ་རྒྱལ་སྟོར་བྱེད་དགོས་པའི་རྣམ་པ་བསྐྱན་ནས་མི་མང་གི་
ཁོད་དུ་ཆེག་སྤྱིལ་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ཤིག་འཇགས་པར་བྱས་པ་རེད། དར་དམར་སྟེང་དུ་གཡུང་བྱུང་རྟགས་ (Swastika) གྲིས་པ་དང་ནུ་
རྒྱུ་རྒྱུ་དམག་དབུང་གིས་གྲུས་འདུད་ཞུ་བ། གཏམ་བཤད་བྱུབ་རྗེས་ལག་པ་རྟེན་པ་སོགས་ནི་དབང་ཆའི་ལྟ་མོ་དེའི་ཆ་ཤིག་
རེད།

ནུ་རྒྱུ་རྒྱུ་དམག་དབུང་གིས་ཐབས་མཁས་པོའི་སྟོན་ཉི་མེ་ལར་ནི་མི་མང་སྤྱུག་བསྐྱུལ་ལས་སྟོལ་ཕྱིར་བྱོན་པའི་ཡ་སྤྱབས་
མགོན་ཞིག་དང་སྟོན་པ་ (Messiah) ཞིག་ཡིན་པའི་དེའི་བསྐྱུགས་བྱས། འདི་ནི་རང་མཐོང་དང་སྟོབས་པ་ཉམས་པའི་མང་ཚོགས་

ཀྱི་འཆར་སྒྲུབ་འགྲུགས་པའི་སྤང་བརྟན་ཞིག་ཡིན་ལ། ཁོ་ཆོ་དཔལ་འབྱོར་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཚབས་ཆེན་འབྲད་པའི་
དུས་སུ་གནས་ཡོད།

མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་གཏོར་བཞིག་གཏོར་བ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ལོའི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༣༠ ཉིན་སིད་འཛིན་ཉིན་རྟེན་ཟུག་ (Hindenburg) གིས་བཀའ་ཁྲོན་ལྷན་ཁང་གི་གོ་གནས་
མཐོ་ཤོས་རིགས་བདག་ (Chancellorship) གི་གོ་གནས་ཉི་མེ་ལར་ལ་ལུལ། ཉི་མེ་ལར་ལ་སིད་དབང་ཐོབ་རྗེས་ཁོས་མང་གཙོའི་
སིད་གཞུང་གི་སྒྲིམ་གཞི་གཏོར་བའི་འགོ་བཙུགས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ཟླ་ ༣ རང་དུ་རར་མ་རྩིའི་ཕྱོས་ཚོགས་ཁང་ལ་སྒྲིག་གུར་གྱི་
མེ་སྒྲོན་ཞིག་བྱུང་བ་དང་། དེ་རྗེས་བཏང་བའི་མེ་སྒྲོན་བཀའ་རྒྱས་ (The Fire Decree) མང་ཚོགས་ཀྱི་སྤྱི་བཞུགས་རང་དབང་དང་།
གསར་འགོད་རང་དབང་། འདུ་འཛོམས་རང་དབང་སོགས་ཚང་མ་བཀག་སྡོམ་བྱས་པ་རེད།

དེ་ནས་ཁོས་ཁོ་རང་གི་དཔལ་པོ་གཙོ་བོར་ངོས་བཟུང་བའི་དམར་ཤོག་པ་པལ་ཆེ་བ་གསར་དུ་འཛུགས་སྐྱབས་བྱས་པའི་བཙོན་པ་
གསོག་སྒྲར་ (Concentration Camp) ཁག་ཏུ་བཙུག་པ་དང་། མི་འབོར་ས་ཡ་ཕྱེད་ཀ་ཡོད་པའི་བྱང་ཁྲིར་ཆུང་ཆུང་ཏུ་བེལ་ཾར་
(Duesseldorf) གཅིག་ཕྱར་འཛིན་བཟུང་ཡིག་ཆ་ ༤༡༠༩ ཡོད་པའི་ཁྲོད་ནས་དམར་ཤོག་པ་གཅིག་ཕྱར་ཡིག་ཆ་ ༡༩༩༠ ཡོད།
འོན་ཀྱང་། ཁོ་ཆོ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཡོངས་སུ་རྒྱ་རྒྱུ་འཛིན་གཞུང་གིས་མཁར་གཙོད་བཏང་བའི་མི་རིགས་ ༥༩ ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་
རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ལོའི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༣ ཉིན་སྤྱན་ཐགས་ཅན་གྱི་དབང་བསྐྱར་ཁྲིམས་ཡིག་ (Enabling Act) གཏན་ལ་པབ་སྟེ།
རར་མ་རྩི་སྒྲིལ་གཙོད་ཀྱི་སིད་དབང་ (Dictatorship) དུ་བསྐྱར། ཁྲིམས་ཡིག་དེས་ཉི་མེ་ལར་ལ་ཕྱོས་ཚོགས་བརྒྱད་མ་དགོས་
པར་རྒྱལ་ཁབ་ལ་རང་དབང་དབང་སྐྱུར་བྱེད་ཚོག་པའི་དབང་ཆ་སྤྲད། རྒྱ་རྒྱུ་འཛིན་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་དང་དེའི་ཡན་ལག་ཚོགས་པ་
ཁག་ཕྱད་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོགས་པ་དང་ཚོང་ལས་མཐུན་ཚོགས་ཡོད་ཚད་བཀག་སྡོམ་བྱས། རར་མ་རྩི་སིད་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་
ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་འཕྲིན་ལམ། དམག་དབྱང་དང་ཁྲིམས་ཞིབ་བཅས་དབང་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་བཟུང་།

དམིགས་བསལ་ལྷ་རྟོག་དང་བདེ་འཇགས་སྤྱད་སྒྲོབ་ཀྱི་དམག་དབྱང་ཁག་གསར་འཛུགས་བྱས་ནས་རྒྱ་རྒ�ུ་འཛིན་འདོད་པ་ལྷར་སྤྱི་
ཚོགས་ལ་སྤངས་འཛིན་དང་སྤྱིག་ལམ་གསར་བཟོ་བྱས། སྤྱིག་ཆས་ལུང་ཁུ་གྲོན་པའི་རྒྱན་ལུན་གྱི་ཉིན་རྟེན་པ་དང་ཨེ་སི་ཨེ་
(SA) དང་ད་དུང་ལྷེས་སྤྱོ་པོ་ (Gestapo) རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གསར་བའི་ཉིན་རྟེན་པ། སྤྱད་སྒྲོབ་ཉིན་རྟེན་པ། བདེ་འཇགས་སྤྱད་སྒྲོབ་སྤྱི་
ཚན་ (Security Service) བཅས་ཡོད། གསར་འཛུགས་བྱས་པའི་དམག་དབྱང་དེ་ཆོར་ཅ་ཁྲིམས་ལས་ལྷག་པའི་དབང་ཆ་ཡོད་
པས། རྒྱ་རྒྱུ་འཛིན་རྒྱལ་ཁབ་ལ་འཛིགས་སུ་རུང་བའི་ཁྲིམས་འགལ་མང་འཁུལ་ཅེས་མིང་སོགས། ད་ཆ་ལྷེས་སྤྱོ་པོ་ (Gestapo) མཁར་
གཙོད་ཁང་དུ་མི་མང་སོ་ཁྲིམས་སྤྱིག་གི་འགོ་ལུགས་ཅི་ཡང་མེད་པར་འཛིན་བཟུང་དང་། གང་བྱུང་བཀག་ཉར། བཙོན་འཇུག་གང་

འདོད་གསེག་སྐར་དུ་སྐྱེལ་བ་དང་། ད་དུང་གང་འདོད་དུ་རྒྱང་ཕྱད་དུ་གཏོང་ཆོག་པ་ཡིན།

བསྐྱར་བསྐྱེད་གསུམ།

ཉི་ཐེ་ལར་གྲིས་དཔལ་འབྱོར་བསྐྱར་གསེའི་ལས་འགན་སྐྱེལ་མར་ཤུ་ཁེ་ (Hjalmar Schacht) ལ་བཙེལ་བ་རེད། ཁོང་གིས་
རར་མ་ཁྱེ་ཡིས་སྐད་གཤམ་ཆེ་བའི་གཞུང་ལམ་དང་མི་མང་གི་རྒྱུ་འཁོར་ལོག་སི་ཤ་ཟུན་ (Volkswagen) རོན་སྐྱོད་བྱས།
ཕྱི་འབྲེལ་སྲིད་བྱས་ (Foreign Policy) གྱི་ཐད་ནས་ཀྱང་ཉི་ཐེ་ལར་ལམ་སྟོང་སྤྱར་པོ་བྱང་། ཁོ་བས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ལོར་རར་
མ་ཁྱེ་མཐུན་གྲོགས་རྒྱལ་ཁག་ (League of Nations) གྱི་ཁོངས་ནས་ཕྱིར་འཐེན་བྱས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༤ ལོར་རའེ་ལེན་ཏ་
(Rhineland) བསྐྱར་དུ་དབང་དུ་བསྐྱུས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་མི་མང་གཅིག་བཙན་རྒྱལ་གཅིག་འགོ་ཁྲིད་གཅིག་ཅེས་འབོད་
ཆོག་བསྐྱེད་ནས་ཨོ་སྤྱི་ཡུ་དང་རར་མ་ཁྱེ་གཉིས་ཁྱེ་སྤྱི་ལ་བཏང་སྟེ་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་བཙེས། དེ་ནས་ཁོ་བས་ཅེག་སི་ལོ་ཤ་གི་ཡ་
(Czechoslovakia) ནས་རར་མ་ཁྱེ་སྐད་ཡིག་ཤོད་མཁན་གྱི་སུ་ཏེ་ལེན་ལེར་ (Sudentenland) འཕྲོག་བཙེལ་བྱས་པ་མ་ཟད་
རྒྱལ་ཁབ་བཙན་འཕྲོག་བྱས། ཁོ་བའི་བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་ལ་ཨིན་རིས་རྒྱབ་སྐྱོར་གཏན་ནས་བྱས་མེད།

ཤུ་ཁེ་ཡིས་ཉི་ཐེ་ལར་ལ་གོ་མཚན་བསྐྱར་གསེའི་ཆེད་དུ་མ་དདུལ་ཕོན་ཆེན་གཏོང་མི་ཉན་ཞེས་སློབ་སྟོན་བྱས་མོད། འོན་ཀྱང་།
ལྷ་རྩེ་ཡིས་དོགས་ཐོན་ཅན་ཆོར་གོ་གནས་དང་ཐོབ་ཐང་མེད་ཅོང་ཤུ་ཁེ་ཁ་བྲལ་དགོས་བྱུང་། ཉི་ཐེ་ལར་གྲིས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་

ས་ཁག་ ༡ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༣ ལོར་ཡུ་རོབ་ནང་ན་རྩི་མངའ་བའ་རྒྱ་བསྐྱོད་བྱས་པ།

མིག་སྡེ་དབུ་འཕྲོར་གྱི་དཀའ་ངལ་སེལ་ཐབས་སུ་བདམས་ཏེ་ས་ཁུལ་རྒྱ་སྐྱོད་བྱས་ནས་ཐོན་ཁུངས་གསོག་འཛོག་བྱས། གྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོའི་ཟླ་ ༩ ཀྱང་དུ་རར་མ་རྒྱེ་ཡིས་པོ་ལེན་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་པ་དང་། རོན་རྒྱུན་དེས་པ་རྒྱན་སི་དང་ཨིན་ཇི་གཉིས་དམག་འཁྲུག་ལ་མ་ཞུགས་ཐབས་མེད་བཅོས། གྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོའི་ཟླ་ ༩ ཀྱང་དུ་རར་མ་རྒྱེ་དང་། ཨི་ཏེ་ལྷི། ཉི་ཉོང་བཅས་རྒྱལ་ཁབ་གསུམ་གྱིས་ཞོག་ཁག་གསུམ་གྱི་ཆིངས་ཡིག་ (Tripartite Pact) བཞག་སྟེ། ཉི་ཐེ་ལར་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྟོབས་ཤུགས་ཀྱི་བདག་དབང་ཚོད་ལེན་བྱེད་ཤུགས་ཆེ་བ་བཟང་། ལྷ་ཇིའི་སྲིད་གཞུང་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལུ་རྩོལ་གྱི་ས་ཁུལ་ཆེན་པོར་བྱལ། གྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོའི་ལོ་མཇུག་དུ་ཉི་ཐེ་ལར་སྟོབས་ཤུགས་ཀྱི་ཆེ་མོར་སོན་ཡོད།

སྐབས་དེར་ཉི་ཐེ་ལར་གྱིས་ལུ་རྩོལ་ཤར་ཕྱོགས་དབང་དུ་བསྟུ་རྒྱུའི་ཤུགས་རྒྱར་རིང་པོའི་དམིགས་ལུལ་བསྟུ་བས། ཁོས་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་མི་མང་ལ་ཐབས་རིགས་མཁོ་སྟོན་དང་སྟོན་གནས་སྐྱོན་རྒྱུའི་འགན་ཁུངས། གྱི་ལོ་ ༡༩༤༡ ཟླ་ ༦ བར་ཁོས་ཨུ་རུ་སུ་ལ་དབྱང་འཇུག་བྱས། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འོར་འཁྲུག་དེའི་དབང་གིས་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་ཁུལ་ཕྱོགས་སུ་ཨིན་ཇིའི་གནམ་གྲུས་འབར་རྩས་འཕངས། ཤར་ཕྱོགས་སུ་སྟོབས་ཆེན་ཨུ་རུ་སུའི་དམག་དབྱང་གིས་ཁོ་ལ་འཛིང་བྱས། སཱི་ལིན་རྟ་རྟ་ (Stalingrad) རུ་ཨུ་རུ་སུའི་དམར་དམག་གིས་རར་མ་རྒྱེ་ལ་ངོ་ཆ་དགོས་པའི་ཕམ་ཉེས་ཆེན་པོ་བཟང་། དེའི་རྩིས་སུ་ཨུ་རུ་སུའི་དམར་དམག་གིས་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་དམག་མི་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་མཁན་ཆོ་སྤར་ལིན་ (Berlin) ཀྱི་ལྷོ་དབྱས་སུ་མ་སྟེབས་བར་རྩིས་འདེད་བཟང་ཞིང་། དུས་རབས་ཕྱེད་ཀའི་རིང་ལ་ཨུ་རུ་སུས་ཤར་ཕྱོགས་ལུ་རྩོལ་པོར་དབང་སྐྱོར་བྱས།

དུས་མཚུངས་སུ་ཨ་རིས་དམག་འཁྲུག་ལ་ཞུགས་རྒྱུར་ཐེ་ཆོས་བྱས། ཁོ་ཆོ་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་དང་པོས་བཅོས་པའི་དབུ་འཕྲོར་གྱི་དཀའ་ངལ་མཐའ་དག་ལ་སྤར་ཡང་གཤོང་ལེན་བྱེད་འདོད་མེད། དེ་ལྟར་ཡང་། ཁོ་ཆོ་དམག་འཁྲུག་ལས་དུས་ལུན་རིང་པོར་གཡོལ་མ་བྱལ། ཉི་ཉོང་གིས་ཤར་ཕྱོགས་སུ་སྟོབས་ཤུགས་རྒྱ་བསྐྱེད་དེ། པ་རྒྱན་སིའི་དབང་སྐྱོར་འོག་གི་ཨེ་ཤི་ཡ་སྟོ་ཁུལ་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཐའེ་ལེན་སོགས་བཅན་བཟུང་བྱས། ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོའི་མངའ་ཁུལ་གྱི་ཨ་རིའི་མཚོ་དམག་རྟེན་གཞི་ཁག་ལ་རྒྱར་ཆོལ་བྱེད་པའི་འཆར་གཞི་བཟང་། ཉི་ཉོང་གིས་ཉི་ཐེ་ལར་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས་ཏེ་ཨ་རིའི་མཚོ་དམག་རྟེན་གཞི་པལ་ཏར་པོར་ (Pearl Harbour) ལ་འབར་མདེལ་གཡུགས་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་ཨ་རི་འཛམ་གླིང་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་ནང་དུ་དངོས་སུ་ཞུགས་དགོས་བྱུང་། གྱི་ལོ་ ༡༩༤༥ ལོའི་ཟླ་ ༥ ཀྱང་དུ་ཉི་ཐེ་ལར་ཕམ་ཉེས་བྱུང་བ་དང་། ཨ་རིས་ཉི་ཉོང་གི་ཉི་རོལ་མར་རྒྱལ་ཐོན་མཚོན་ཆ་གཡུགས་ནས་དམག་ཆེན་གཉིས་པ་མཇུག་བསྒྲིལ།

བར་རིས། ༩་༦ རྒྱ་གར་གྱི་གསར་ཁང་ནས་རར་མ་རྒྱེ་ཡིས་གྱི་གནས་ཚུལ་རྟོགས་པ།

ནུ་ཁྱིའི་འཛིན་ཉན་ལྟ་སྒྲུབ།

རྒྱ་རིའི་ལྷ་བ་ནི་ཉེ་ཐེ་ལར་གྱི་འཛིན་ཉན་ལྟ་སྒྲུབ་དང་འོ་ཐོ་དབྱེར་མེད་ཡིན་ཞིང་། ལྷ་ཚུལ་འདིའི་དབང་དུ་བྱས་ན། མིའི་རིགས་འབྲམ་མཉམ་མིན་པར་རིགས་རྩས་ལ་མཐོ་དམན་ཡོད། སྤྱི་ལོར་ཞིང་མིག་སྤྱོད་པོ་ཅན་གྱི་རར་མ་རྒྱེ་བྱང་མའི་ཨུན་གྱི་རིགས་མཐོ་རིམ་ཡིན་པ་དང་། འཛིན་རིགས་ནི་རིགས་དམན་པ་དང་རིགས་རྒྱུད་ལ་ལོ་ལ་མཁན་དགྲ་པོ་ཨུན་རིགས་ལ་དགྲ་རྩ་ལྟ་མཁན་ཡིན་པར་བཤད། མི་རིགས་གཞན་རྣམས་ཕྱིའི་རྣམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུལ་རིམ་དབྱེ་བ་བྱེ་ཡོད།

ཉེ་ཐེ་ལར་གྱི་ལྷ་བའི་ཆ་གཞན་ཞིག་ནི་ཡུལ་བབ་སྲིད་བྱས་ཀྱི་ལྷ་བ་ (Geopolitical Concept) འཆོ་གནས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ (Lebensraum) དང་འབྲེལ་བ་ཡོད། ཁོའི་འདོད་ཚུལ་ལ་མེས་རྒྱལ་གྱི་ས་ཁུལ་རྒྱ་སྐྱེད་བྱུང་བ་དང་། དངོས་པོའི་ཐོན་ཁུངས་དང་སྟོབས་ལུགས་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་ས་ཆ་གསར་པ་དབང་དུ་བསྟུ་དགོས། ཉེ་ཐེ་ལར་གྱིས་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་རྒྱལ་མཚམས་ཤར་སྟོགས་སུ་རྒྱ་བསྐྱེད་ནས་རར་མན་རིགས་ཐམས་ཅད་ས་ཆ་གཅིག་ལ་འདུ་བའི་དམིགས་ཡུལ་བཅངས་ཡོད། ཐོ་ལེན་ཆོད་ལྟ་བུ་ཡུལ་ཞིག་ཏུ་གྱུར།

རིགས་རྩས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས།

རྒྱ་རིའི་སྲིད་དབང་བཟུང་མེས། ཉེ་ཐེ་ལར་གྱིས་དེ་མ་ཐག་ཁོ་རང་གི་ཕུགས་བསམ་མངོན་འགྱུར་བྱེད་འགོ་བཙུགས། དེ་ནི་རྒྱ་སྐྱེད་བྱུང་བའི་རར་མན་བཅན་རྒྱལ་གྱི་ནང་ནས་མཁོ་མེད་ཀྱི་ (Undesirable) མི་ཚང་མ་རྩ་མེད་དུ་བཏང་སྟེ། རར་མན་མི་རིགས་ཁོ་རྩའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གསར་འཛུགས་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། རྒྱ་རིའི་འདོད་པ་ནི་བྱང་ཨ་རིའི་ཨུན་ (Nordic Aryans) མི་རིགས་ཁོ་རྩས་བྱུང་བའི་བདེ་ཐང་ཅན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་སྤྱོད་རྒྱུ་དེ་རེད། ཨུན་རིགས་འདོད་པའི་ཡུལ་དུ་བཅིས་ཏེ་དེ་འཕེལ་རྒྱས་དང་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་རིན་ཐང་ལྡན་པ་དང་། མི་རིགས་གཞན་མཁོ་མེད་དུ་བཅིས་ཏེ་ཁ་གཏད་བཅག་པ་རེད།

རྒྱ་རིའི་མི་འདོད་པའི་ཤོག་ཁག་འཛིན་རིགས་གཅིག་སུ་མ་ཡིན་པར་ད་དུང་ཤོག་ཁག་མང་པོ་ཡོད་དེ། རར་མ་རྒྱེ་ཡི་རྒྱ་

བར་རིས། ༥་༡ རྒྱལ་ཁབ་ས་ཁག་རྩ་སྤྱི་གནས་དམག་མིས་འཁྲིད་བཞིན་པ།

རིའི་ནང་དུ་གནས་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་རྒྱལ་ཁབ་ས་པ་ (Gypsy) དང་མི་རིགས་ནག་པོ་མང་པོ་ཞིག་མི་རིགས་དམན་པ་ཡིན་པ་དང་། ཁོ་ཚོས་ཨུན་མི་རིགས་ཀྱི་ལུས་ཁམས་གཙང་མ་ལ་གཞོད་འཆེ་གཏོང་གི་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱས་ཏེ། ཁོ་ཚོར་གཞོད་འཆེ་ཆད་མེད་བཏང་བ་རེད། ཐ་ན་ཟུ་རུ་སུ་དང་པོ་ལེན་ཡི་མི་རིགས་ཀྱང་དམན་པར་བཅིས།

རྒྱ་རིའི་རར་མ་རྒྱེ་ཡི་ཤོག་ཏུ་འཛིན་མི་རིགས་ལ་

དཀར་ཕྱག་ཆེ་ཤོས་ཐོག་ཡོད། རྒྱ་རྒྱུ་ཡིས་འཛིན་མི་རིགས་ལ་བཅངས་པའི་སྤང་སེམས་ལ་ཡེ་ཤུ་ཆོས་ལུགས་ཀྱིས་མི་རིགས་

བར་རིས། ༤་༩ འཛིན་ཆས་གསོད་རར་དཔོན་འཛིན་འཁོར་ལོ།

དེར་བཅངས་པའི་ཞེ་སྤང་གི་སྤོན་འཛིན་རྒྱ་རྒྱུ་ཞིག་ཡོད།
ཡེ་ཤུ་འཛིན་ཆས་འཛིན་མི་རིགས་ཀྱི་སྤོན་བ་ཡེ་
ཤུ་དཔོན་མཁན་དང་བྱ་ལོན་སྤྱོད་མི་བྱུང་མཁན་ཡིན་པ་ལྟ་
བུའི་ལྟ་ཆུང་ཞིག་བཟུང་ཡོད། དུས་རབས་བར་མའི་བར་དུ་
འཛིན་མི་རིགས་ལ་ས་ཞིང་བདག་དབང་མེད། ཁོ་ཆོའི་འཆོ་
རྟེན་གཙོ་བོ་ཆོང་ལས་དང་དཔུལ་བྱ་གཡུང་ལས་རིགས་
རེད། ཁོ་ཆོ་འཛིན་མི་སྤྱིའི་ས་ཁུལ་དུ་འབོད་པའི་ས་མཆོམས་

(Ghetto) བ་དད་པའི་ས་ཁུལ་དུ་གནས་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཁོ་ཆོར་དུས་ནས་དུས་སུ་གོ་སྤྱི་གྲུས་པའི་བྲག་སྤྱོད་ཀྱིས་མཁར་གཙོད་གཏོང་ཞིང་། ཁོ་ཆོ་ས་ཞིང་ནས་ཕྱིར་འབྱུང་བྱེད།
འོན་ཀྱང་། ཉི་མེ་ལར་གྱིས་འཛིན་མི་རིགས་ལ་བཅངས་པའི་སྤང་སེམས་ཀྱི་གཞི་རྩ་ཆོན་རིག་རྩེས་མཐུན་པའི་རྣམ་གཞག་ལ་
(Pseudoscientific) ཡོད། འཛིན་ཆས་རིགས་རྒྱད་གཞན་དུ་བསྒྱུར་བ་ནི་དཀར་པོའི་སེམས་ཐབས་ཤིག་མིན་པར་འདོད། ཁོ་ཆོ་
ཡོངས་སུ་ཅ་མེད་དུ་བཏང་ན་ད་གཟོད་དཀར་པོའི་སེམས་བྱུང་བར་བསམས་ཏེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོ་ནས་ ༡༩༤༥ ལོ་དུ་ཁོ་ཆོ་ས་
ཁུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་དུ་བསྒྱུ་བྱས་ཏེ་མཐར་ཐོ་ལེན་འཛིན་ཆས་ཁང་དུ་དམར་གསོད་བཏང་བ་རེད།

ཕྱི་ཕྱོད་གི་སྤྱི་ཆོག་སྤྱོད་

དམག་འཁྲུག་གི་ཐེབ་གཞུགས་འོག་དུ་རྒྱ་རྒྱུ་མིའི་སྤོང་གཞུང་གིས་མི་གསོད་ཐབས་
སྤྱོད་དང་མི་རིགས་སྤེལ་གསོད་ཀྱི་ཕྱགས་བསམ་མཛོན་འབྱུང་གི་གོམས་སྟབས་
རི་མཆོག་སུ་བཏང་། མི་རིགས་སྤེལ་གསོད་དང་དམག་འཁྲུག་གཉིས་སྟབས་
སྤོང་གཞིག་གི་ངོས་གཉིས་ལྟ་བུར་གྱུར། བཅོན་བཟུང་བྱས་པའི་ཐོ་ལེན་ཡི་ས་ཁུལ་
ཁག་བཞོ་བཞུག་བརྒྱུ་བ་དང་། ཐོ་ལེན་བྱས་པའི་ས་ཁུལ་མང་ཆེ་བ་རར་མ་ཁྱེར་
ཆེ་སྤྱིལ་བཏང་། ཐོ་ལེན་མི་རིགས་ཀྱིས་ཐོ་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཁོར་བཞག་ནས་
ཡུ་རོབ་ནས་ཡོང་བའི་རར་མ་ཁྱེར་མི་རིགས་ཀྱིས་བཅོན་བཟུང་བྱས། དེ་ནས་ཐོ་ལེན་
ཡི་མི་རྣམས་སྤྱི་བྱུང་སྤོང་གཞུང་ཐེར་བའི་ས་ཁུལ་གཞན་ཞིག་དུ་ཕྱགས་ཐོག་ལྟར་
གསོས། དེ་ནི་བཅོན་བྱུང་ལ་མི་འདོད་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འགོ་ཡུལ་ཡིན།

བར་རིས། ༤་༩ ཉི་མེ་ལར་གྱིས་དཀར་པོའི་སྤོང་
སའི་སྤྱོད་

ཐོ་ལེན་ཡི་བྱིས་བ་ཆོ་ཨ་མའི་ལག་ནས་བཅོན་བྱིས་འགོག་སྤེ་རིགས་རྒྱད་ཆེད་

མཁས་པ་ཚོས་བརྟག་དབྱང་བྱས་ཏེ་གལ་སྲིད་ཁོ་ཚོ་ཨུཊན་མི་རིགས་དང་འབྲལ་ཇར་མ་རྒྱའི་ཁྱིམ་ཆང་དུ་གསོ། མི་འབྲལ་ན་དུ་
སྤྱག་ཁང་དུ་བཞག་སྟེ་པལ་ཆེ་བ་གསོད། སྤྱི་ཁྱབ་སྲིད་གཞུང་ལ་འཛིན་མི་མང་གི་སྡོད་ཁུལ་ཆེ་ཤོས་དང་དུག་རྐངས་ཀྱི་ཁང་མིག་
བཅས་ཡོད་པས། དེ་ནི་འཛིན་མི་རིགས་དམར་གསོད་བྱ་ལུལ་ཞིག་ཏུ་གྱུར།

རྒྱ་ཁྱིམ་དང་མ་རྒྱུ་ཡི་གཞོན་རྒྱ།

ཉི་མེ་ལར་གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཞོན་སྤྱེས་ཚོར་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་བྱས་པ་དང་། ཁོང་གིས་གྱིས་པ་ཚོར་རྒྱ་ཁྱིམ་ལ་ཁོ་ཚོ་སློབ་
སྡོད་སྡོད་ན་རྒྱ་ཁྱིམ་སྤྱི་ཚོགས་བརྟན་པོ་ཞིག་འཛུགས་སྤྱོད་པ་དང་། སློབ་གྲུའི་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀའི་གྱིས་པ་ཚོར་སྐྱབས་འཛིན་གྱི་དང་
དགོས་པར་འདོད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་ཁྱིམ་སྲིད་དབང་ལོག་གི་སློབ་གྲྭ་ཆང་མའི་ནང་དུ་ཅི་བྱུང་བ་རེད་དམ་ཞེ་ན། སློབ་གྲྭ་ཆང་མ་ནང་
ནས་འཛིན་མི་རིགས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཆ་ནས་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མི་སྤྱོད་པའི་དགོ་ཆུང་ཆང་མ་གནས་དབྱུང་བརྟན་ནས་གཙང་བཟོ་
དང་དག་ཐེར་བྱས་ཤིང་། ཇར་མ་རྒྱུ་དང་འཛིན་མི་རིགས་གཉིས་མཉམ་དུ་སྡོད་མི་ཚོགས་པ་དང་། མཉམ་དུ་ཅེད་མོ་ཅེ་མི་ཚོགས་པར་
སོ་སོར་བྱེ་བ་མ་ཟད། རྗེས་སུ་འཛིན་མི་རིགས་དང་དབང་པོ་སློན་ཅན། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱ་གྲུ་མཁོ་མེད་ཆང་མ་སློབ་གྲྭ་ནས་ཕྱིར་
ཕུད་བཏང་སྟེ། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་དུག་རྐངས་ཁང་དུ་དམར་གསོད་བཏང་།

རྒྱ་ཁྱིམ་ལ་མ་རྒྱུ་ཡི་གསོན་པ།

རྒྱ་ཁྱིམ་ཇར་མ་ནས་སྲིད་གཞུང་གིས་སྤྱ་གྲུ་ཚོར་བུད་མེད་དང་སྤྱེས་པ་ཅ་བ་ནས་མི་འབྲལ་བ་རེད་ཅེས་ཡང་ཡང་སློབ་གསོ་བརྒྱབ་པ་
དང་། སྤྱེས་པ་དང་བུད་མེད་འབྲམ་ཉམས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་འཐབ་ཚོད་དེ་མང་གཙོའི་འཐབ་ཚོད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་རེད། དེ་ནི་རྒྱལ་ཞིག་
རེད། དེས་སྤྱི་ཚོགས་གཏོར་བ་ཤིག་གཏོར་གི་རེད། སྤྱེས་པ་པོ་ལ་བྲག་ལུགས་དང་པོ་ཉམས་དོད་པོ། སེམས་པ་མཁྱེགས་པོ་ལྷན་
དགོས་པའི་སློབ་གསོ་གཏོར་བ་དང་དུས་མཚུངས་བུད་མེད་ཚོ་རེས་པར་དུ་ཨ་མ་ཡག་པོ་བྱས་ཏེ་ཨུཊན་གྱི་རིགས་རྒྱུད་གཙང་
མའི་གྱིས་པ་སྤྱེས་སྤྱེལ་བྱེད་དགོས་ཞེས་བཤད། བུད་མེད་ཚོར་འཛིན་མི་རིགས་དང་འབྲེལ་བ་མ་བྱས་པར་རིགས་རྒྱུད་གཙང་
མ་ཉར་བ་དང་། ཁྱིམ་སྦྱོང་བ། སྤྱ་གྲུ་ཚོར་རྒྱ་ཁྱིམ་ཡི་རིན་ཐང་སློབ་གསོ་སྡོད་དགོས་པ་མ་ཟད། ད་དུང་ཁོ་ཚོ་ཨུཊན་གྱི་རིག་གཞུང་
དང་རིགས་རྒྱུད་རྒྱུད་འཛིན་བྱེད་མཁན་ཡོང་བ་བྱེད་དགོས་པའི་འགན་ཡོད་རབས་བཤད་ཡོད།

རྒྱལ་བསྐྱེད་ཀྱི་སྤྱུ་རྩལ།

རྒྱ་ཁྱིམ་སྲིད་གཞུང་གིས་སྐད་ཡིག་དང་འཛིན་ལམ་སོགས་གཟབ་ནན་གྱིས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོས་གསར་
གཏོད་བྱས་པའི་ཐ་སྙད་དེ་ཚོ་ལག་ལེན་དུ་འགོལ་སྐབས་བསྐྱེད་ཡིན་པ་ཙམ་དུ་མ་ཟད། ད་དུང་འཛིགས་སུ་རུང་བའང་ཡིན་
ཏེ། རྒྱ་ཁྱིམ་སྲིད་གཞུང་གིས་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆའི་ནང་དུ་ "གསོད་"དང་ "མི་གསོད་ཁྲག་སྦྱོར་" ལ་སོགས་པའི་ཐ་སྙད་གཏན་
ནས་བཀོལ་སྤྱོད་མ་བྱས་པར། མི་གསོད་ཁྲག་སྦྱོར་ལ་ "དམིགས་བསལ་ལྟ་སྦྱོང་" དང་ "མཐའ་མཐུག་གི་ཐབས་ལམ།" "བདེ་

འཇགས་གསོ་ཐབས་" "འདེམས་སྒྲུག་" "གཉན་དྲག་གཙང་སེལ་" "གནས་སྟོ" སོགས་པེད་སྟོང་བྱས་ཡོད། ཐ་སྙད་དེ་ཆོ་ནི་མི་
ནམས་དྲག་རྒྱངས་ཁང་དུ་སྟེལ་དགོས་པའི་དོན་རེད། ཁྱིད་ཀྱིས་དྲག་རྒྱངས་ཁང་ཟེར་བ་ཅི་ཡིན་ཤེས་སམ། དེ་དག་ལ་དྲག་རྒྱངས་
ཁང་ཞེས་མིང་བཏགས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནི་ཁྱུས་ཁང་དང་འབྲ་བར་ཁྱུས་གཞོང་རྩལ་མ་ཞིག་སྒྲུགས་པ་ལྟར་རེད།

རྒྱ་རྩི་མིང་གཞུང་གིས་གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་གཟབ་ནན་གྱིས་བཀོལ་སྟོང་བྱས་ཏེ་མིང་དབང་འཛིན་པར་རྒྱབ་སྐྱོར་
ཐོབ་པ་དང་། ཁོ་པ་ཆོའི་འཛིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ་བྱུང་སྟེ་ཐབས་བྱས། རྒྱ་རྩི་ཡི་ལྟ་བུ་ནམས་པར་རིས་དང་། མྱོག་བརྟན། རྒྱང་
འཕྲིན། བརྟ་བྱ། འཛོད་ཆོག་དང་འགྲེམ་ཡིག་གི་ལམ་ནས་བྱུང་སྟེལ་བྱས་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིར་བརྒྱུན་པའི་ནག་ཉེས།

མང་ཆོགས་དཀྱུས་མ་ཆོས་རྒྱ་རྩི་རིང་ལུགས་ལ་ལྟ་ཚུལ་གང་བརྒྱུད་ཡོད་དམ།
ཁོ་ཆོས་མང་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱ་རྩི་ལྟ་བུ་དང་མཐུན་པའི་འཛིག་རྟེན་ལྟ་ཚུལ་བརྒྱུད་ཞིང་།
ཁོ་ཆོས་རྒྱ་རྩི་སྐད་འགྲོས་དང་མཐུན་པར་བསམ་ཚུལ་བཟོས་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཆོས་
འཛིན་རིགས་ལྟ་བུའི་མི་ཞིག་ཐད་ན་ཞེ་སྤང་དང་ཁོང་ཁོ་བློ་པོ་སྟེལ་ལ། ཁོ་ཆོས་
འཛིན་པའི་ཁང་པར་ཉགས་རྒྱག་པ་དང་བྱིས་མཆོས་དོགས་གཞི་ཅན་རིགས་བྱིས་ས་
ལ་གཏུག་གི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་རྩི་རིང་ལུགས་ཀྱིས་སྤྱི་ཆོགས་གོང་འཕེལ་དང་སྤྱི་
ཡོངས་ཀྱི་བདེ་ཐབས་གོང་མཐོར་གཏོང་གི་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་གཙང་མ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

པར་རིས། ༩་༡༠ གྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ལོར་ཨར་སོ་
བཙོན་ཁང་གི་མི་མང་གིས་ཡིག་ཆ་བསྐྱུ་རྩལ་
བྱས་པའི་ལྷགས་ཀྱིན་གྱི་པར།

འོན་ཀྱང་། རར་མན་ཆང་མ་རྒྱ་རྩི་རྩིས་འཇུག་པ་མིན་པས། ཁོ་ཆོས་རྒྱ་རྩི་སྤྱི་
གཞུང་ལ་གཞིན་ལུགས་སྤྱད་པ་སྟོག་ལ་མ་འཛེམས་པར་ངོ་རྒོལ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་།
རར་མན་པལ་མོ་ཆེ་ཡིས་ཅི་ཡང་མི་སྦྱ་བར་སྤང་མེད་དུ་བསྤང་བ་རེད། ཁོ་ཆོས་ཉེན་
ཁ་ཡོད་པའི་ལས་འགྲུལ་མི་ཚོས་པ་དང་། བསམ་ཚུལ་མི་བཤད་པ། རོ་རྒོལ་མི་བྱེད་པར་གཞན་ལ་བལྟས་ཏེ་བསྤང་བ་རེད།

འདྲིའི་མི་རིགས་ཞིབ་གཞི་ཆེན་ཙམ་ལྟོང་གི་ཤེས་བྱ།

རར་མ་རྒྱེ་ལ་རྒྱ་རྩི་སྤྱི་གཞུང་གིས་ཁ་ལོ་བསྐྱུར་བའི་ལོ་ངོ་དེ་དག་རིང་ལ། རར་མ་རྒྱེ་རྒྱ་རྩི་ཡི་བྱ་སྟོང་སྟོང་གི་ལ་བྱུང་ཡོད་
ཀྱང་། རར་མ་རྒྱེ་ལ་པམ་ཉེས་བྱུང་ནས་དཔག་འཇུག་བསྐྱེད་རྩིས། གཞི་ནས་འཛིགས་སུ་རུང་བའི་དོན་རྒྱུ་དེ་ཆོ་འཇམ་
སྤྱི་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱིས་རྟོགས་ཡོད། རར་མ་རྒྱེ་ཡིས་རང་ཉིད་ནི་པམ་ཉེས་ལས་སྦྱར་གསོ་བྱེད་བཞིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པའི་
གནས་སྤངས་ལ་སེམས་ཁུར་བྱེད་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ། འཛིན་པའི་རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་རྩི་དཔལ་གསོད་ལས་འགྲུལ་ཁོང་ཁོ་ཆོས་
བྱུངས་པའི་སྤྱག་བསྐྱེད་དང་གཏུག་རྒྱུ་ནམས་འཇམ་སྤྱི་གིས་དྲན་དགོས་པའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱིན་ཡོད། ཁོ་ཆོས་དེ་ལ་འཛིན་པའི་

རིགས་སྒྲིབ་སྒྲིབ་བྱས་པ་ (Holocaust) ཞེས་འབོད། དཔག་འཁྲུག་གི་ཆ་རྒྱུ་ལྟར་བཞེན་པའི་སྐབས་སུ་བཙོན་པ་གསེག་
སྐར་དུ་སྒྲོད་མཁན་ཞིག་གིས་མི་གཞན་ཞིག་ལ། ང་དཔག་འཁྲུག་གི་ཁྲོད་ནས་ཚུ་ཆོད་བྱེད་ཀ་འཕར་མ་འཆོ་འདོད་ཅེས་བཤད་
ཡོད། ཁོས་བཤད་པའི་སྐད་ཆ་འདི་དོན་ནི་རྒྱ་རྩི་རང་མ་རྒྱུ་ཡི་ནང་དུ་གང་གྲུང་བ་རྣམས་ངས་འཇམ་སྒྲིང་ལ་ཤོད་འདོད་ཅེས་པའི་
དོན་ཡིན་ཞིང་། དེ་ནི་ཡིག་ཆ་དང་དབང་པོ་འདོགས་པའི་བྱམ་མེད་ཀྱི་བསམ་སྒྲོ་རེད། སྒྲིབ་གསེད་ཁང་དང་བཙོན་སྐར་དུ་ཚུད་པའི་
མི་མང་པོས་རང་གི་སྒྲོ་གསུམ་ཀྱི་སྒྲོད་ལྷལ་དུ་གྲུར་པའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་ཉིན་མོ་དང་། ཡིག་ཆ་གསེག་ཉར་ཡོད་ཀྱང་། ཟླ་གསེག་
གཞན་དེར་དཔག་འཁྲུག་ལ་བས་ཉེས་གུང་དུས། རྒྱ་རྩི་འགོ་ཁྲིད་ཆོས་ལས་ཁྲུངས་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཡིག་ཆར་ས་སྐྱུ་བཤོས་
ནས་ནག་ཉེས་ཀྱི་དབང་རྟགས་ཡོད་ཆད་ཅ་མེད་བཟོས་པ་རེད།

ཡོ་རྒྱས་དང་བླ་ཉེན་དངོས་པོ་དེ་དང་མང་པོ་མ་གྱིང་ཕྱལ་བྱ་མང་པོ་མེ་ནང་དུ་བླ་མོ་དང་། ཉེག་རྒྱུད་། དངོས་བྱུང་སྟོག་བཟུམ།
སྟོན་དག། སྟོན་ཚུལ་བླ་ཉེན་ཁང་། འགྲེམས་སྟོན་ཁང་བཅས་ཀྱི་ནུས་པ་གནས་སྡུས་པེད། བླ་མོ་དེ་ཚོ་མི་དོ་སྟོལ་བྱེད་མཁན་ཚོར་
གཞེངས་བསྟོད་ཅིག་དང་། མཉམ་འབྲེལ་བྱེད་མཁན་ཚོར་དོ་ཆའི་བླ་སྐལ་ཞིག། ཁུ་སིམ་མེར་བཟུས་ཏེ་སྟོད་མཁན་ཚོར་ཚོར་
ཉེན་བདེ་ཞིག་ལས་མ་འདས་སོ།།

ལྷན་སྐྱེད།

༡༥ གསལ་བྱེད་པ་ཁག་ལ་ལན་མདོར་བསྟན་རེ་བྲིས།

- ༡། ཁེ་མང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དཀའ་ངལ་གང་མཉན་ཡོད་དམ།
 ༢། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལས་ ༣༡ བར་རང་མ་རྩི་ཡིས་རྒྱ་རིའི་རིང་ཕྱགས་དང་ཁྲབ་བྱུང་བའི་རྒྱ་རྩོན་གང་ཡིན་ནམ།
 ༣། རྒྱ་རིའི་རིང་ཕྱགས་ཀྱི་བསམ་བློའི་བྱུང་ཆོས་གང་ཡིན་ནམ།
 ༤། རྒྱ་རིའི་རིལ་བསྐྱགས་བྱེད་སྟངས་རི་སྟར་ཡིན་ནམ།
 ༥། རྒྱ་རིའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་པ་རྒན་སའི་གསར་བརྗེའི་སྤྱི་ཚོགས་གཉིས་ཀྱི་བྱུང་མེད་ལ་བྱུང་བར་གང་འདྲག་གསལ།

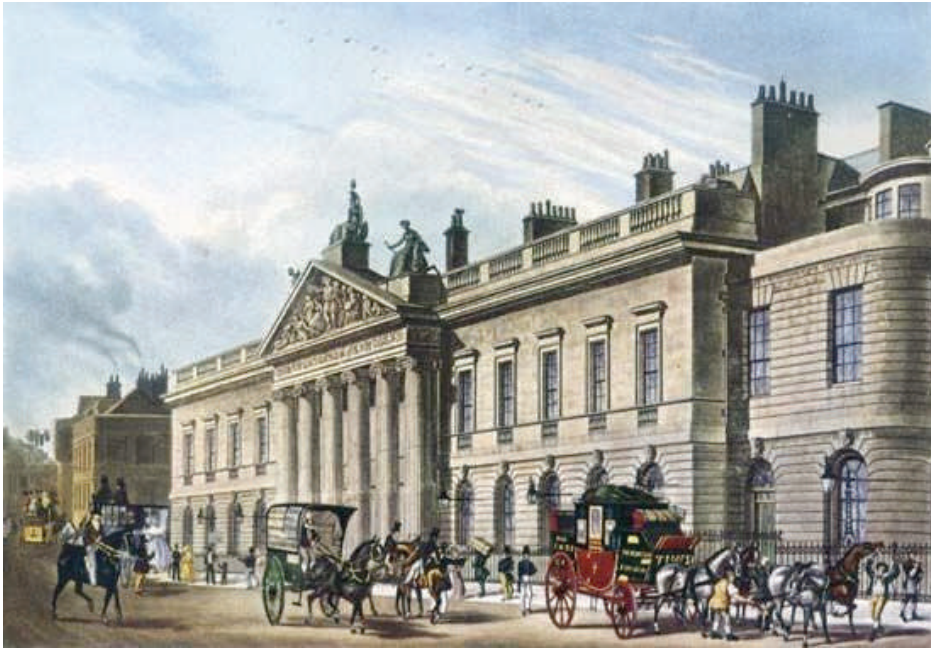
ཁོ་ཕྱི་མོ།

རང་ཉིད་ལ་བསམ་ཚུལ་གང་ཡོད་ཤོད།

- ༡། གཤམ་ཏེ།
 རར་ཉིད་རར་མ་རྒྱུ་ཡི་རྒྱ་རིའི་སྒྲོབ་སྤྱག་ཅིག་ཡིན་ན།
 རར་མ་རྒྱུ་ཡི་རྒྱ་རིའི་སྤྱིད་དབང་གི་ཁ་གཏད་པ་ཞིག་ཡིན་ན།
 རར་མ་རྒྱུ་ཡི་རྒྱ་རིའི་བཅོན་ར་ནས་གསོན་པོར་ཐར་པའི་འཛིལ་མི་རེགས་ཤིག་ཡིན་ན།
 ༢། སྒྲོབ་ཚན་འདི་བསྐྱབས་རྗེས་བྱིད་ཀྱིས་ཏེ་ཐེ་ལར་ལ་འཕྲིན་ཡིག་ཅིག་གིས།

ବ୍ର'ମ'ଗ୍ରି'ସ'ବ୍ର'ମ।

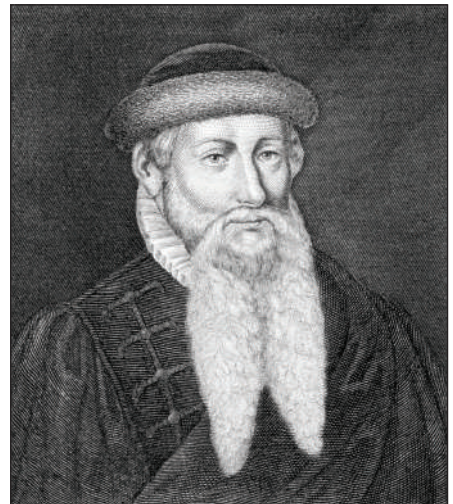

༡༠། ཡིག་ཐུག་དཔེ་དབང་ཕྱག་ས་ཀྱི་གར་ཏུ་སྐྱབས་ཚུལ།

༢༡། །དེར་རབས་ཀྱི་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤེས་དགོས་ན། སྐབས་དེའི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་བྱང་བ་ཁག་ལ་སློབ་སྦྱང་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཡུ་རོབ་ཏུ་སྐབས་དེར་བྱང་བའི་གནས་ཚུལ་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གིས་ཀྱི་གར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཕྱག་ས་ཀྱི་ཞུགས་པ་ཡོད། ང་ཚོས་སྐབས་དེའི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་བྱང་བ་ཁག་གི་སྐོར་ལ་མདོར་ཅན་གྱི་ཡིག་ཐུག་ལྟ་སྟོན།

༡། སྐབས་གསལ་ཏུ་ས་སྐབས་ས།

ཡུ་རོབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སུ་དུས་རབས་ ༡༣ ནས་ ༡༦ བར་ལ་སྐབས་གསལ་དུས་སྐབས་ཞེས་གྲགས་ཤིང་། དུས་སྐབས་དེའི་རིང་ལ་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་དང་། ས་ཁམས་གསར་ཉིད་སོགས་ཀྱི་ཆར་གཞི་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། སྐབས་དེར་སྐྱེ་ཆུང་དང་། བོ་བཞོན། མཚན་ཉིད་རིག་པ་སོགས་ཀྱི་ཐད་ནས་མྱེ་རིག་ (Greek) དང་། རོ་མན་ (Roman) ཀྱི་རིག་གཞུང་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་ནས་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་འཕེལ་རྒྱས་ལ་སྐུལ་འདེད་ཐེབས་ཡོད། དེར་བརྟེན། དུས་སྐབས་དེ་ལ་སྐབས་གསལ་དུས་སྐབས་ (Period of Renaissance) ཞེས་གྲང་གྲགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༤༥༠ ལོར་ཇོ་ཏན་ཀེ་གུ་ལེན་ཟླ་ག་ (Johannes Gutenberg) ཞེས་པའི་རང་མ་རྩེ་ཡི་མི་ཞིག་གིས་པར་སྐྱུ་འབྲུལ་ཆས་གསར་གཏོད་བྱས། གསར་བར་རིས། ༡༠་༡ ཇོ་ཏན་ཀེ་གུ་ལེན་ཟླ་ག་

གཏོད་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བསམ་སྒྲོ་དང་། ལྷ་ཚུལ་གསར་བ། ཤེས་བྱ་གསར་བ་རྣམས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཡོངས་ལ་བྱུང་བ་བྱུང་ཡོད། སྐབས་དེར་ཡེ་ཤུ་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ཚོས་དཔོན་ཚོས་ཚོས་ཀྱི་མིང་ཐོག་ནས་མི་མང་གི་རྒྱ་ཚོར་འཕྲོག་བཅོམ་བྱས། དེར་ རོ་ཁོལ་གྱི་ལས་འགུལ་བྱུང་བ་ལ་ཚོས་ལུགས་ལེགས་བཅོས་ཀྱི་ལས་འགུལ་ (Religious Reform Movement) ཟེད། ལས་ འགུལ་དེའི་རྒྱུ་ཁྱིམ་འགོ་བ་མིའི་རང་དབང་དང་རྒྱ་མཚན་རིང་ལུགས་གཤམ་ཆེན་དུ་གྱུར་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༥༥༣ ལོར་ཨོ་ཏོ་མན་ཏུར་གྱི་དམག་གིས་རྟེ་ཇན་ཏེན་རྒྱལ་ཁམས་ (Byzantine Empire) ཀྱི་རྒྱལ་ས་གོན་སི་ཏེན་ ཏེ་ནོ་སལ་ (Constantinople) དབང་དུ་བསྐྱུས། ཁོང་ཁྱིམ་འདི་བརྒྱུད་ནས་ཨེ་ཤི་ཡ་དང་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཚོང་ལམ་གཉིས་མཐུད་ཡོད་ གྱུར་ཏུར་གྱི་དམག་གིས་ཚོང་ལམ་དེ་བཀག་པས་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ཨེ་ཤི་ཡར་འགྲོ་ལམ་གཞན་འཆོལ་དགོས་བྱུང་། དེར་བརྟེན་ས་ཁམས་གསར་རྟེན་གྱི་དུས་སྐབས་གསར་བ་ཞིག་འགོ་རྒྱུགས་བ་རེད།

༡། རྫོང་རིག་གི་གསར་བརྟེན།

སྐར་གསལ་དུས་སྐབས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་དུས་སྐབས་བར་མ་ནས་ཡུ་རོབ་དེར་རབས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་ཁ་ཕྱོགས་འགོ་ རྒྱགས་ཡོད། སྐབས་དེར་རྫོང་རིག་གི་གསར་བརྟེན་འགོ་རྒྱགས་ནས་མང་ཚོགས་ཀྱིས་འདས་ཟེན་བའི་མོངས་དད་དང་རྣམ་ གཤེད་གི་རྒྱ་ལས་སྒོལ་ཏེ་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་ལམ་སྒོལ་དང་རིག་གཞུང་འཐབ་ཚུན་བྱེད་འགོ་བཙུགས་ཡོད། འགྱུར་བ་དེ་དག་ལ་རྫོང་ རིག་གི་གསར་བརྟེན་ཞེས་གྲགས་ཤིང་། འགྱུར་བ་དེ་ཚོས་ཡུ་རོབ་ཏུ་ཆོན་རིག་གོང་འཕེལ་འགོ་བར་སེམས་ཤུགས་འབར་མ་སྤྱད་ ཡོད།

༡། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གསར་བརྟེན།

ཡུ་རོབ་ཏུ་ཐོག་མར་དེར་རབས་ཀྱི་དུས་རབས་འགོ་རྒྱགས་བ་ནས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགྱུར་བ་མང་པོ་བྱུང་། དུས་རབས་བཅོ་ བརྒྱད་པ་དང་བཅུ་དགུ་བའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་གསར་བརྟེན་བྱུང་བ་སྤྱི་ཚོགས་ལ་བརྟེན་ནས་དུས་སྐབས་འདི་ལ་གསར་བརྟེན་ དུས་རབས་ (Age of Revolutions) ཞེས་གྲགས། དུས་སྐབས་དེའི་རིང་ལ་ཨིན་ཡུལ་དུ་གྲོས་ཚོགས་ལམ་ལུགས་ཀྱི་མང་གཅོ་ (Parliamentary Democracy) དར་ཞིང་། བཀའ་སློན་གྱི་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་བྱིན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༦༨༩ ལོའི་ཐོབ་ཐང་གླིངས་ འཆར་ (Bill of Rights) ཀྱིས་རྒྱལ་པོའི་དབང་ཆར་ཆད་བཀག་བཞེས་ཤིང་། གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་དབང་བསྐྱར་འགོ་བཙུགས་བ་རེད།

ཡུ་རོབ་ཀྱི་གསར་བརྟེན་འཕེལ་རིམ་ནང་དུ་ཨ་རིའི་རང་བཙན་དམག་འཁྲུག་སྐོར་སྐྱོད་རྒྱ་གཅིག་མཚུངས་སུ་གཤམ་ཆེན་པོ་ རེད། ཨ་རི་གསར་རྟེན་བྱུང་བ་དང་ཡུ་རོབ་རྒྱལ་ཁབ་ཚོས་སྤྱིང་ཆེན་དེར་དོ་སྣང་བྱེད་འགོ་བཙུགས། ཡུ་རོབ་བཙན་རྒྱལ་རིང་ ལུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཚོས་ཨ་རིའི་ས་ཁུལ་མི་འབྲུག་པ་མི་སེར་སྒེལ་ཡུལ་ (Colony) གསར་འཛུགས་བྱས། ཨིན་རིས་ཨ་ རིའི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཆོ་འགམ་དུ་མི་སེར་སྒེལ་ཡུལ་བཙུགས་པས་གསར་འཛུགས་བྱས། ཐོག་མར་མིང་ཙམ་གྱི་དབང་སྐྱར་བྱས་

ཀྱང་ཕྱིས་སུ་ཨིན་ཱིའི་ཁྲིམ་ཚོགས་ཀྱིས་བཙན་གཞོན་དང་ཁྲལ་བསྐྱེད་ལམ་ནས་མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་དེ་ཆོར་དབང་བསྐྱར་བྱས། ཨ་རིའི་མི་མང་གིས་དེ་ལ་རྒོལ་བྱས་སྐབས། ཨིན་ཱིའི་མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་དེ་ཆོར་དག་གཞོན་བྱེད་ཆེད་དམག་འཁྲུག་བསྐྱངས། ཨ་རིའི་མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་དེ་ཆོར་འཛོམ་རིམ་འཁོར་ལོན་ (George Washington) གི་འགོ་ཁྲིད་ལོག་ཏུ་དམག་དབང་སྤྱིག་འཛུགས་བྱས་ནས་མཐར་ཨིན་ཱིའི་དབང་ཤུགས་ལམ་པར་བྱས། དོན་རྒྱུན་དེར་ཨ་རིའི་རང་བཙན་དམག་འཁྲུག་ (American War of Independence) ཅེས་འབོད། མང་གཙོའི་རྩ་དོན་གཞི་རྩར་བཟུང་ནས་རྩ་བུའི་མིག་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་གསར་བ་དེ་ལ་ཨ་རི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ (United States of America) ཅེས་མིང་བཏགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༤ ལོར་པ་རྒན་སིའི་མི་མང་གིས་བྱང་བདེན་མིན་ཞིང་དབང་ཆད་ཆེ་བའི་རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་དང་བྲན་གཞོག་ལམ་ལུགས་ལ་གྱེན་ལོག་བྱས་ཏེ་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་རེད། དེ་ལ་པ་རྒན་སིའི་གསར་བཟུང་ཞེས་གྲགས། པ་རྒན་སིའི་གསར་བཟུང་འཛུགས་སྤྲོད་ལ་རང་དབང་དང་། འབྲམ་མཉམ། སྤྱན་རླུང་འདུག་པའི་བཙས་ཀྱི་རིན་ཐང་གསུམ་སྟེ། འཛུགས་སྤྲོད་གི་ལོ་རྒྱུས་ཁོད་དུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གསར་བཟུང་བའི་ནང་ནས་ཨ་རིའི་རང་བཙན་དམག་འཁྲུག་དང་པ་རྒན་སིའི་གསར་བཟུང་གཉིས་ཏེ་ཅང་གལ་གནད་ཆེན་པོ་རེད།

དུས་རབས་ ༡༩ པའི་དུས་མཇུག་དུ་ཡུ་རོབ་སྤྱི་ཚོན་དུ་བཟོ་ལས་གསར་བཟུང་དར་འཕེལ་ཆེན་པོ་བྱུང་། རྒྱུ་ལུགས་ལ་བརྟེན་བའི་བཟོ་ལས་འབྲུལ་ཆས་དར་རྒྱས་བྱུང་བ་དང་། ཁྱིམ་གཞིས་བཟོ་ལས་ཀྱི་ཆབ་དུ་བཟོ་བྲལ་ཆེན་པོ་འཛུགས་སྒོལ་དང་། ལག་བཟོ་ནས་ལག་བཟོའི་འབྲུལ་ཆས་དར་སྤྱོད་བྱུང་བ་དང་། ལུགས་ལམ་དང་རྒྱུ་ལུགས་སྤྱི་ལ་འཕྲེལ་གྱི་ཐབས་ལམ་དུ་བྱུར་ནས་འབྲུལ་ཆས་ཀྱི་དུས་རབས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་། དེ་ལ་བཟོ་ལས་གསར་བཟུང་ཞེས་འབོད། བཟོ་ལས་གསར་བཟུང་ནི་ཨིན་ཱིའི་ནས་འགོ་ཚུགས་ཤིང་། དེ་ནས་རྒྱ་བཟོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཞན་དུ་བྱུང་ཡོད། དུས་སྐབས་དེའི་རིང་ཨིན་ཱིའི་བཟོ་ལས་དར་ཞིང་རྒྱས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་དུ་བྱུར་རོ།

མ་ཙ་རིང་ལུགས་དར་རྒྱས། Rise of Capitalism

མཚོ་ལམ་གསར་རྟེན་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་ཡུ་རོབ་དང་ཨི་ཤི་ཡའི་བར་ལ་ཆོང་ལས་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་གསར་བཞེག་བྱུང་བ་རེད། ཆོང་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཤར་བྲོགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་མཚོ་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ཆོང་ལས་བྱེད་པར་བསྐྱོད་བ་དང་། མི་གཅིག་རྒྱུད་པས་ཆོང་ལས་སྐབ་མི་ཐུབ་པར་བརྟེན་ཆོང་པ་མང་པོ་མཉམ་རུབ་ཀྱིས་ཆོང་ལས་གཉེར་འགོ་བཙུགས། དེ་ལྟར་ཆོང་ལས་སྤྱི་གཉེར་ཁང་མང་པོ་བྱུང་། ཤར་བྲོགས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཆོང་ལས་ལ་ཁེ་བཟང་ཆེན་པོ་ཡོད་ཀྱང་། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་འགན་འཁུར་ཡང་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཡུ་རོབ་ཀྱི་དབང་རྒྱུད་བཟོ་ལས་སྤྱི་གཉེར་ཁང་དེ་ཆོར་དམག་དོན་ཀྱི་སྤྱང་སྤྱོད་དང་ཆོང་ལས་ཀྱི་ཁེ་དབང་ཡང་སྤྱད་ཡོད། རིམ་བཞིན་ཡུ་རོབ་དུ་རྒྱ་ཁོར་གསོག་སྐབ་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་ཁོར་དེ་ཆོ་མ་རྩ་དང་ཆོང་ལས་ཀྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡུ་རོབ་དུ་མ་ཙ་རིང་ལུགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་བྱུང་བ་རེད།

ཁྱུ་གཅིག་གི་ཕྱོད་ལྷན་གྱི་གཉེར་ཁའ་གསར་འཛུགས་བྱས་པ།

ས་ཁམས་ཀྱི་ཆགས་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡུ་རོབ་ཀྱི་སྟོབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་ནམས་རྒྱ་གར་གྱི་མཆོ་ཁར་སླེབས་པ་དང་། བོར་ཅུ་ཟླ་དང་། ཉེ་ལོ་ན། བ་རྩལ་སི། ཨིན་ཇི་སོགས་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མ་རྒྱ་གར་གྱི་ཁྲིམ་པའི་དབང་སྐུར་འགན་སྐྱོར་ནང་ལ་ཞུགས། ཨིན་ཇི་བཙུག་ཅོད་ཆེད་རྒྱ་གར་དུ་སླེབས་དུས་བོར་ཅུ་ཟླ་རྒྱ་གར་དུ་གཞིས་ཆགས་ཟིན་ཡོད་པས་ཁོ་ཆོས་འགོག་ཆོལ་བྱགས་ཆེན་བྱས། ཕྱིས་སུ་ཁོ་ཆོལ་དབང་ལ་མཛད་མཐུན་གྱི་འབྲེལ་བ་བྱུང་། རོན་ཀྱང་། རྒྱ་གར་དབང་དུ་བསྐྱབས་ཨིན་ཇི་བཙུག་པ་རྩལ་སི་དང་། ཉེ་ལོ་ན། ས་གནས་ཀྱི་དབང་འཛིན་བ་བཅས་ཀྱིས་ངོ་ཆོལ་བྱ་དགོས་བྱུང་།

སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་ནང་གི་ཆོང་ལས་སླེར་སྟོམ་ཆེད་ཡུ་རོབ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དབར་འགན་སྐྱོར་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༠ ལོར་ཨིན་ཇིས་རྒྱ་གར་ནང་ལ་ཆོང་ལས་གཉེར་ཆེད་ཨིན་ཇིའི་རྒྱ་གར་ཤར་མའི་སྤྱི་གཉེར་ཁའ་གསར་འཛུགས་བྱས། སྤྱི་གཉེར་ཁའ་དེས་གོང་མ་ཇ་ཉམ་གླིང་ (Jahangir) ལ་བཀའ་འཁྲོལ་ཞུས་ཏེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ལོར་སྤྱི་བཙུགས། རྒྱ་གར་དང་ཨིན་ཇིའི་དབར་གྱི་ཆོང་ལས་སྤྱི་གཉེར་ཁའ་དེ་བརྒྱད་ནས་སྟེལ་ཡོད།

རྒྱ་གར་དུ་ཆོང་ལས་བྱེད་པའི་འགན་ཅོད་ཁོད་ཨིན་ཇི་དང་པ་རྩལ་སིའི་དབར་འགན་ཅོད་བྱུང་སྟེ་དམག་འཁྲུག་གསུམ་བྱུང་བར་ཀར་རྒྱ་ལོག་དམག་འཁྲུག་ཅེས་གྲགས། ཀར་རྒྱ་ལོག་དམག་འཁྲུག་གསུམ་བ་དེའི་ནང་དུ་ཨིན་ཇིས་པ་རྩལ་སིའི་དམག་དབུང་པམ་ཉེས་སུ་བཏང་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་གར་ནང་དུ་ཨིན་ཇིའི་རྒྱ་གར་ཤར་མའི་སྤྱི་གཉེར་ཁའ་ལ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་འགན་ཅོད་བྱེད་མཁན་སྟོབས་ཆེན་ཞིག་མེད་པ་ཆགས་པ་རེད།

བརྒྱལ་ཁོང་མངའ་སྡེའི་ནང་དུ་ཨིན་ཇིའི་རྒྱ་གར་ཤར་མའི་སྤྱི་གཉེར་ཁའ་གི་དབང་སྐུར་འགོ་བཙུགས་པ།

བརྒྱལ་ཁོང་མངའ་སྡེ་ནི་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་སྡེ་ཆེས་ཡར་རྒྱས་ཅན་ཞིག་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་སི་རྩུང་ལྷོ་ལྷ་ (Siraj-ud-Daulah) བརྒྱལ་ཁོང་ལྷན་ཁྲུང་། རྒྱ་གར་ཤར་མའི་སྤྱི་གཉེར་ཁའ་གི་ལས་བྱེད་བཙུགས་པ་ཆོས་བརྒྱལ་ཁོང་མངའ་སྡེའི་ནང་དུ་སྤྱི་ཟླ་གྱི་གོང་མ་ནས་ཐོབ་པའི་ཆོང་འབྲེལ་གྱི་ཁེ་དབང་ནམས་བེད་སྤྱོད་ལོག་པར་བཏང་བ་དང་། ཨིན་ཇིས་རྒྱ་ལྷན་གྱི་ཆོག་མཆན་མེད་པར་ཀལ་ཀུའི་བཟོ་བྲའི་མཐའ་སྐོར་དུ་བཅུན་ཅོང་བརྒྱབ་སྟབས། སི་རྩུང་ལྷོ་ལྷ་ཡིས་ཀལ་ཀུའི་བཟོ་བྲའི་འགོ་བཙུག་བཅོས་བྱས་པ་རེད། དེ་ཨིན་ཇིའི་མི་མང་གི་འདོད་པར་མ་སོང་བ་དང་། རོ་ཟླ་ལོ་ཁེ་ལི་བ་ (Robert Clive) ཡིས་ཕྱི་འབྲེལ་ཐབས་ལམ་བརྒྱད་དེ་རྒྱ་ལྷན་གྱི་དམག་སྤྱི་མེར་རྒྱ་པར་ (Mir Jafar) ལ་སྒྲོག་རྩལ་སྤྱད་པ་དང་། ཁོ་པ་རྒྱ་ལྷན་དུ་བསྐྱོད་གཞག་བྱ་རྒྱུའི་ཁས་ལེན་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཨིན་ཇིའི་དམག་མི་རྣམས་པལ་ལ་སེ་ (Plassey) དུ་འཛོམས་ཀྱང་མེར་རྒྱ་རྒྱར་གྱི་འགོ་ཁྲིད་ལོག་པ་རྒྱ་ལྷན་གྱི་དམག་མིས་དངོས་སུ་དམག་འཁྲུག་དུ་མ་ཞུགས་སྟབས་སི་རྩུང་ལྷོ་ལྷ་ལ་པམ་ཉེས་བྱུང་བ་རེད།

ཨིན་ཇིའི་རྒྱལ་སྐྱོར་ལོག་པ་མེར་རྒྱ་རྒྱར་བརྒྱལ་གྱི་རྒྱ་ལྷན་དུ་བསྐྱོས། ཇིས་སུ་ཁོ་པས་ཨིན་ཇིར་ངོ་ཆོལ་བྱེད་འགོ་བཙུགས་པས་ཁོ་པའི་བྱ་མའི་མག་པ་མེར་ཀུ་ཤིམ་ (Mir Kasim) རྒྱ་ལྷན་དུ་བསྐྱོས། མེར་ཀུ་ཤིམ་གྱིས་ཨིན་ཇིའི་ཁྲིམས་འགལ་ཆོང་ལས་

བཀག་འགོག་གྲེང་ཐབས་བྱས་པས་སྤང་ཡང་མེད་ཟུར་ལྷན་ཏུ་བསྐྱོས། བརྒྱལ་དུ་ཨིན་ཱིའི་བུ་སྲོད་བཀག་འགོག་ཆེད་
མེད་ཀྱི་ཤེས་དང་། རྒྱ་ཡུལ་ལྷོ་ལྷོ་ (Shuja-ud-Daulah) ཨ་ཡི་ཆུ་ (Ayodhya) ཡི་ལྷ་སྤུལ་ ལུ་ལྷ་མི་གོང་མ་ལྷ་ཨ་ལྷ་མ་ (Sha
Alam) བཅས་ཀྱིས་མཉམ་དུ་བུ་མི་འཐབ་ཆོལ་དམག་འབྲུག་ཅིག་བསྐྱངས། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༦༤ ལོར་བི་རྒྱར་མངའ་སྡེའི་ནང་དུ་
ཟུག་སྤར་ (Buxar) ཞེས་པའི་དམག་འབྲུག་ཅིག་ཡངས། དམག་འབྲུག་དེའི་རྗེས་སུ་ཨིན་ཱིའི་རྒྱ་གར་ཤར་མའི་ཕྱི་གཉེར་ཁང་ལ་
ཨི་ལྷ་རྒྱ་བྲད་ཆེངས་ཡིག་ (Treaty of Allahabad) འོག་དུ་བརྒྱལ་འཛི་མངའ་སྡེ་ནས་ཁྲལ་བསྐྱུ་ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་ཐོབ། དེ་ལྟར།
བརྒྱལ་དུ་ཨིན་ཱིས་རྒྱ་གར་དབང་དུ་བསྐྱུ་བའི་མང་གཞི་བཏིང་།

ཨིན་ཇི་དང་མི་སུར་གྱི་འཐབ་ཚུད།

མེ་སུར་མངའ་སྡེའི་ཉའི་ཏའ་ཨ་ལི་ (Hyder Ali) ཡིས་གུན་ལོག་བྱས་ཏེ་མེ་སུར་མངའ་སྡེའི་སྲིད་དབང་བཟུང་། ཉའི་ཏའ་ཨ་ལི་
 བྱོངས་ཇེས་ཁོང་གི་སྲས་ཀྱི་ཕུ་སྲུལ་ཏན་ (Tipu Sultan) གྱིས་མེ་སུར་མངའ་སྡེའི་སྲིད་དབང་བཟུང་། ཁོང་གིས་ཨིན་ཱི་ལ་འཐབ་
 སྐོལ་གང་སྟབ་བྱས་མཐར་བྱེ་ལོ་ ༡༨༤༢ ལོར་ཀྱི་ཕུ་སྲུལ་ཏན་གྱི་རྩ་ག་སྤྱོད་ཅའི་ (Srirangapatna) དམག་སར་བྱོངས། དེ་ལྟར།
 མེ་སུར་མངའ་སྡེའི་ས་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་ཨིན་ཱིས་དབང་སྐྱུར་བྱས།

ཨིན་ངེས་སིཿ་དབང་བཟུར་བྱས་པ།

ཨིན་ཟིན་གྱི་གར་དུ་མི་དབང་སྐུ་བཟུང་དུ་གཏོང་ཆེད་བུ་བ་བྱང་གི་མཐའ་མཆོམས་སུ་དོ་སྤང་བྱས། ཁོ་ཆོས་ཨེ་ལ་ལྷན་
བཟུང་ནས་ཁྱེད་སྐུ་སྐྱེས་གྱི་གར་ལ་ཆུང་མོ་ལ་བྱེད་མི་དཔེ་འདི་གས་སྤང་བྱས་ཨེ་ལ་ལྷན་ཁྱེད་ལྟུགས་སྐྱེན་འཇུགས་འགོ་
བཟུགས། ཨེ་ལ་ལྷན་ལ་འགོ་པེ་ལམ་དེ་སྤྱི་བཟུང་ནས་འགོ་དགོས་སྐབས་ཨིན་ཟིན་སྤྱི་པེ་གལ་གནད་ཆེ་བར་མཐོང་ནས་བྱེ་
ལོ་ ༡༩༥༣ ལོར་བཅན་བཟུང་བྱས།

རྒྱལ་འབས་བཅུ་དགུ་པའི་འགོ་མོད་རྒྱ་རྒྱལ་གྱི་མིང་དབང་རྒྱ་རིཉ་སིང་ (Ranjit Singh) གིས་བཟུང་ཡོད། རྒྱ་རིཉ་སིང་
 མོངས་ཟེས་ཁོང་གི་སྲས་ཚུང་བ་རྒྱ་ལིབ་སིང་ (Duleep Singh) རྒྱལ་ཁྲིར་མེབས། ཁོང་གི་ཡུམ་རྒྱལ་མོ་རིན་ཏུན་ (Jindan) གིས་
 རྒྱལ་མིང་གི་ལས་དོན་ལ་གཟེགས་སྦྱོང་བྱས་ཀྱང་། དམག་དཔོན་ཆོར་སྒངས་འཛིན་གྱིང་མ་བྱལ། ཨིན་ཱིས་གནས་སྒངས་དེ་
 བེད་སྤྱད་དེ་སིག་གི་སར་རྒྱར་ཁ་ཤས་ལ་ཕྲོག་རྒྱ་སྤྱད། སིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་ཨིན་ཱིས་ཐུན་ཐབ་ལ་བཅོན་འཇུག་བྱ་རྒྱུ་རེད་
 སྤུམ་སྟེ་ཨིན་ཱིར་དམག་བྱངས། ཨིན་ཱི་དང་སིག་གི་དམག་འབྲུག་དང་པོ་དེའི་ནང་རྒྱ་སིག་ལ་ཕམ་ཉིས་བྱུང་། རྒྱ་ལིབ་སིང་
 ལུ་མ་བྱད་རྒྱལ་ཁྲིར་བཞུགས་ཡོད་ཀྱང་། བན་རྒྱལ་ཏུ་ཨིན་ཱིའི་འུགས་རྒྱུན་རེ་ཆེར་འགོ་བཞེན་བ་དེ་སིག་མི་མང་གིས་ཁས་ལེན་
 ཐབས་བྲལ། ལུལ་ཏན་གྱི་དམག་དཔོན་ལུལ་རྒྱར་ (Mulraj) ཡིས་ཨིན་ཱིར་གྲེན་ལོག་བྱས། སིག་གི་དམག་མི་སྟོང་ལྔ་ག་མང་
 པོས་ཨིན་ཱི་དང་དམག་འཐབ་བྱས། དམག་ཐངས་གཉིས་བ་ལའང་ཕམ་ཉིས་བྱུང་སྟེ། མཐར་ཁྱི་ལོ་ ༡༨༤༩ ལོར་ཨིན་ཱིས་བན་
 ཐབ་གྱི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་དབང་རྒྱ་བསྐྱས།

ཁྱུ་ནག་གི་དབང་ལྷན།

༡༡། རྒྱ་གར་ལ་ཨིན་ཱི་འི་དབང་ཐུབ་གི་བྱ་གས་རྒྱུ།

སྤྱི་དགུང་ཉིས་ལྔ་མཇུག།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༨༥ ལོར་རོ་ཁློན་ཁེ་ལི་བ་ (Robert Clive) གྱིས་བརྒྱལ་བུ་
སྤྱི་དགུང་ཉིས་ལྔ་མཇུག་ (Dual Government) གྱི་ལམ་ལུགས་རོ་སྤྱོད་བྱས་
པ་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་གར་གར་གྱི་ཀམ་པ་ཉི་ཡིས་ཁྲལ་འབབ་བསྟུ་ལེན་གྱི་
ལས་འགན་ཁུར་བ་དང་། རྒྱ་ལྷ་བ་གྱིས་བདེ་འཇགས་སྤངས་སྤྱོད་གྱི་འགན་
ཁུར་བའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་རེད།

སྤྱི་དགུང་ཉིས་ལྔ་མཇུག་གི་ཞན་ཆ་ནི། ཁྲལ་འབབ་གི་ཐོག་ནས་དཔུལ་
བྱང་བ་རྣམས་རྒྱ་གར་གར་གྱི་ཀམ་པ་ཉི་ཡིས་བྱེད་ཆོས་སྒྲེར་བདག་
བྱེད་པ་དང་། ཀམ་པ་ཉི་ཡི་ཆོང་ལས་གཅིག་བདག་གི་ཁེ་ཕན་སྤྱད་
ཡོད་པས་ཨིན་ལུལ་གྱི་ཀམ་པ་ཉི་ཡི་མང་པོས་ཐག་དོག་བྱེད་འགོ་བཙུགས།
རྒྱ་གར་གར་གྱི་ཀམ་པ་ཉི་ཡི་ལས་དོན་བྱེད་སྤྱོད་ལ་ཨིན་ལུལ་དང་
ཨིན་ཱི་འི་གྲོས་ཚོགས་ནས་སྤྱོད་བཟོད་བྱས་ཏེ་ཀམ་པ་ཉི་ཡི་ཆོང་འཛིན་
བྱེད་པའི་ཁྲིམས་སྤྱིག་གལ་ཆེན་འགའ་བཅོས་ཡོད་པ་རེད།

པར་རིས། ༡༡་༡ རོ་ཁློན་ཁེ་ལི་བ།

གྲོས་ཚོགས་ནས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་ཁྲིམས་ཡིག་

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༣ ལོར་སྤྱིག་གཞི་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་ལྟར་ན། བརྒྱལ་སྤྱི་དགུང་ལ་སྤྱི་ཁབ་སྤྱི་དགུང་ (Governor general)
གི་ཐོབ་ཐང་སྤྱད། ཁྲིམས་ཡིག་དེའི་འབྲུ་དོན་ལྟར་མངའ་བདག་ལ་ཕ་རོལ་ཏེ་སི་ཀི་འི་ (Lord Warren Hasting) རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་ཁབ་
སྤྱི་དགུང་ལ་བསྐོ་གཞག་བྱས་པ་དང་། ཁོ་པར་ཐུམ་མེ་དང་མ་ཏ་རྒྱ་སི་བཅས་ས་ཁུལ་ཁག་གི་སྤྱི་དོན་ལ་དོ་དམ་བྱེད་པའི་དབང་
ཆ་དོན་པ་མ་ཟད། ཁོ་པར་རོགས་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚོགས་མི་བཞི་ཡོད་པའི་ཚོགས་ཚུང་ཞིག་ཀྱང་བཙུགས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༢ ལོར་ཕིཏ་ཡི་རྒྱ་གར་ཁྲིམས་ཡིག་ (Pitt's India Act) གཏན་ལ་ཕབ། ཁྲིམས་ཡིག་དེས་རྒྱ་གར་གར་གྱི་ཀམ་
པ་ཉི་ཡི་ལས་དོན་རྣམས་སྤྱིག་འཇུགས་དང་འཛིན་སྐྱོང་ཡག་པོ་ཡོང་ཆེད་གཏན་འཇགས་ཚོགས་ཚུང་ (Permanent Board of
members) ཞིག་འཇུགས་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་བཏིང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ དང་ ༡༩༣༣ དེ་བཞིན་ ༡༩༤༣ བཅས་ཀྱི་ལོར་གྲོས་ཚོགས་
ནས་ཀམ་པ་ཉི་ཡི་ལས་དོན་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་རྒྱུའི་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་གཏན་ལ་ཕབ། དེ་ལྟར་རྒྱ་གར་གར་གྱི་ཀམ་པ་ཉི་ཡི་
འཛིན་སྐྱོང་ལ་དོན་དངོས་སུ་ཨིན་ཱི་འི་གཞུང་གི་བརྒྱུད་སྟལ་ཐེབས།

ཨིན་ཱིས་དབང་སྐྱུང་བྱེད་འགོ་བཙུགས་པ་དང་བསྐྱུན་ནས་རྒྱ་གར་ལ་འཛིན་སྐྱོང་ལམ་ལུགས་གསར་པ་ཞིག་བཟོས། གཞུང་ཞབས་དང་། དམག་མི། ཉེན་རྟོག་པ། ཁྲིམས་ཁང་བཅས་ཨིན་ཱིས་རྒྱ་གར་ལ་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་པའི་ཀ་བ་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད།

གཞུང་ཞབས།

རྒྱ་གར་དུ་ཨིན་ཱིས་དབང་སྐྱུང་སྤྱི་བཙུན་ཡོང་བར་དཔོན་རིགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཡོད། མངའ་བདག་ཁོར་ཕ་ལི་ (Lord Cornwallis) ཡིས་དཔོན་དབང་རིང་ལུགས་ (Bureaucracy) རོ་སློང་བྲས་པ་རེད། གཞུང་ཞབས་ཚོ་ཨིན་ཱིས་གཞུང་གི་གཡ་ཆེད་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་སྤྱུང་ཡོད། ཁོས་ཚོང་ལས་ཁང་གི་ལས་བྱེད་ཚོས་སྒྲེར་གྱི་ཚོང་ལས་གཉེར་བར་ཚད་བཀག་བཟོ་ཆེད་ཁོ་ཚོའི་སྒྲ་པོགས་སྤར་ཡོད། འཛིན་སྐྱོང་ཆགས་ཚུད་ཡོང་སླད་ཨིན་ཱིས་བཟུང་བའི་ས་ཁུལ་རྣམས་རྫོང་ཁག་ཏུ་བགོས་པ་རེད། རྫོང་དཔོན་ (District Collector) བློ་རྫོང་གི་འཛིན་སྐྱོང་གི་འགོ་བ་རེད། ཁོའི་ལས་འགན་ནི་ཁུལ་འབབ་སྤུད་ལེན་དང་། དང་བདེན་དཔྱད་ཞིབ། ཁྲིམས་ལུགས་དང་སྤྱི་གཞི་ལམ་རྒྱུན་འཁྲོངས་བྱེད་རྒྱ་བཅས་རེད། གཞུང་ཞབས་པ་རྣམས་རྒྱ་གར་གྱི་གཞུང་ཞབས་ཚུད་རྒྱགས་ (Indian Civil Service) ལམ་ནས་འདེམས་བསྐོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དམག་མི་དང་ཉེན་རྟོག་དམག་དབུང་།

དམག་མིའི་དབུང་དམག་གི་ལས་འགན་ནི་ཨིན་ཱིས་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་ཁོངས་སྤང་སྐྱོབ་དང་། ས་ཁོངས་གསར་པ་སྤུད་ལེན། རོ་སྐྱོལ་བྱེད་མཁན་ཅ་མེད་བཟོ་རྒྱ་བཅས་རེད། རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་ཁྲིམས་སྤྱི་གཞི་སྤང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱ་ནི་ཉེན་རྟོག་དམག་དབུང་གི་ལས་འགན་རེད།

ཁྲིམས་ལུགས།

ཨིན་ཱིས་ཨིན་ལུལ་གྱི་ཁྲིམས་ལུགས་གཞིར་བཟུང་སྟེ་རྒྱ་གར་དུ་ཁྲིམས་ལུགས་གསར་པ་ཞིག་གཏན་འབེབས་བྲས་པ་རེད། རྫོང་རེ་རེར་མི་མང་ཁྲིམས་ཁང་དང་ཉེས་ཅན་ཁྲིམས་ཁང་ (Civil and criminal court) གཉིས་ཀ་བཙུགས་ནས་ས་གནས་ཀྱི་གྲོང་དོན་རྣམས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་ཐག་གཅོད་ལ་སྤྱི་ཡུལ་བསྐྱུར་ཞིབ་ཆེད་ཁྲིམས་ཁང་གོང་མའང་ (High court) བཙུགས་ཡོད།

བར་རིམ། ༡༡་ན་མེག་ཁྲོ་ལེ།

མེག་ཁྲོ་ལེ་ཡི་ཤེས་ཡོན་ལམ་སློལ།

སྒོ་མ་སི་ལྷ་བཅོམ་ལོན་མེག་ཁྲོ་ལེ་ (Thomas Babington Macaulay) ཡི་རྒྱ་གར་གྱི་ཤེས་ཡོན་སྤྱི་དབུས། མེག་ཁྲོ་ལེ་རིང་ལུགས་ཞེས་པ་དེས་རྒྱ་གར་གྱི་སློལ་རྒྱུན་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་ལས་ཀྱི་སྤྱི་གཞི་ཤེས་ཡོན་ (Western Education) ལ་གཅིགས་ཆེ་བ་བྲས་ནས། ལུ་བ་སྤྱི་གཞི་ཤེས་ཡོན་གྱིས་རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་བཙུན་རིགས་ལ་ལུ་བ་སྤྱི་གཞི་ཤེས་བྲ་དང་རིན་ཐང་ཁྱབ་སྤེལ་བྲས་ཏེ། དེས་མི་མང་ལ་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་གཏོང་རྒྱ་དེ་རེད།

ཁྲིམས་ཀྱི་མདུན་སར་འདྲ་མཉམ།

སྤྱི་མཐོང་དུས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་ས་གནས་སོ་སོའི་ཁྲིམས་སྒྲིག་པན་ཚུན་འདྲ་གི་མེད་ཅིང་། རིགས་རྩལ་ལ་གཞིགས་ནས་ཁྲིམས་ཐག་གཅོད་སྐྱེད་ཀྱི་མི་འདྲ་བ་ཡོད། མངའ་བདག་མེད་ལྟོ་ལེ་ (Lord Macaulay) ཡི་སྒྲུབ་ཁྲིམས་ཡིག་གཏན་འཁེབས་བྱེད་པའི་ཆོག་མཆན་ཚུང་ཞིག་བཙུགས་པ་རེད། ཨིན་ཇིས་ཁོ་པ་ཆོའི་ཡུལ་གྱི་ཁྲིམས་ཀྱི་འདྲ་མཉམ་ཙུ་ཏོག་གཞིར་བཟུང་སྟེ་རྒྱ་གར་གྱི་ཉིས་ཁྲིམས་བཅའ་ཡིག་ (Indian Penal Code) ཨིན་ཇིས་རྒྱ་གར་ཡོངས་སུ་ལག་བསྟར་བྱས་པ་རེད། འོན་ཀྱང་། དེར་སྟོན་ཆ་ཁ་ཤས་ཡོད། ཡུ་རོབ་གྱི་མི་ཆོར་ཁྲིམས་ཁང་ལོགས་སུ་ཡོད་པ་དང་ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་ལོགས་སུ་ཡོད་པས་ཁྲིམས་ལུགས་གསར་བ་རྒྱུས་མ་ཆོས་ཤེས་རྟོགས་དཀའ་བ་དང་། ཁྲིམས་ཀྱི་ཚད་ཉྟག་རྒྱུས་མ་ཆོར་སོང་ཆེན་པོ་དང་ལོ་མང་སོ་ཁྲིམས་ཐག་མ་ཆོད་པར་ལུས་ཀྱི་ཡོད།

ཨིན་ཇིའི་དཔལ་འབྱོར་སྲིད་བྱས།

རྒྱ་གར་ལ་གནའ་སྤྱི་མཐོང་ས་བཅན་འཛུལ་མང་སོ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། བཅན་འཛུལ་བ་མང་སོ་ཞིག་རྒྱ་གར་དུ་གཞིས་ཆགས་སུབ་པ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གར་གྱི་རིག་གཞུང་ནང་ལ་ཡོངས་སུ་འདྲེས་སུབ་པ་བྱུང་ཡོད། ཁོ་ཆོས་རྒྱ་གར་ལ་དབང་སྐྱུར་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་གར་གྱི་གཞི་རྒྱུ་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་གང་ཡང་གཏོང་སུབ་མེད། ཨིན་ཡུལ་ནི་དེང་རབས་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་དང་། བཅོམས་གསར་བཞེད་རྒྱུ་ཀྱིས་མ་ཙུ་རིང་ལུགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཁོ་ཆོས་ཨིན་ཡུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ལ་ཁེ་སན་ཡོད་པའི་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་གསར་བ་ཞིག་རྒྱ་གར་དུ་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཨིན་ཇི་བཙོར་དཔལ་འབྱོར་ཐོག་ནས་ཁེ་སན་ཐོབ་ཡོད་ནའང་། རྒྱ་གར་ལ་ཆ་བཞག་ན་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྐྱེད་ཉམས་ཞན་དུ་སོང་བ་རེད།

ས་ཞིང་ཁལ་འབབ་སྲིད་བྱས།

ཨིན་ཇིའི་དབང་སྐྱུར་མ་སྐྱེད་ས་གོང་དུ་གོང་གསེབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རང་ཁ་རང་གསོ་ (Self sufficient) ཡིན། ཞིང་ལས་དང་ཞབས་ཞུའི་ལས་རིགས་ལ་བརྟེན་ནས་གོང་གསེབ་རང་ཁ་རང་གསོ་སུབ་ཀྱི་ཡོད། ས་ཞིང་ཁལ་འབབ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཡོང་འབབ་གཙོ་བོ་རེད། ཨིན་ཇིའི་དབང་སྐྱུར་མ་སྐྱེད་ས་གོང་དུ་ཁལ་འབབ་ནི་ལོ་རྒྱུག་འདེབས་ལས་བྱས་པ་ལ་གཞིགས་ནས་བསྐྱུ་བཞིན་ཡོད། ལོ་རྒྱུག་ལ་ལོ་ཉིས་བྱུང་སྐབས་ཞིང་པས་ཁལ་འབབ་འཇལ་མི་དགོས། ཁལ་འབབ་གཙོ་བོ་འབྲུ་རིགས་ཀྱི་རྒྱུ་པའི་ཐོག་ནས་སྤྱད་ཀྱི་ཡོད། ཐ་ན་ཁལ་འབབ་དུས་ཐོག་དུ་མ་སྤྱད་པའི་དབང་དུ་བཏང་ཡང་ཞིང་པའི་ས་ཞིང་གཞུང་བཞེས་གཏོང་གི་མེད། ཨིན་ཇིས་ཡོང་འབབ་ཡོང་ཆེད་དུ་ཁལ་འབབ་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་བཏང་བ་རེད། ས་ཞིང་གི་ཆད་གཞི་དང་རྒྱ་ཁྲོན་ལ་གཞིགས་ནས་ཁལ་འབབ་གཏན་འཁེབས་བྱས་པ་དང་། ཁལ་འབབ་དཔལ་སྐྱུར་སྟོན་དགོས་པ་བཅོས་ཡོད། གལ་ཏེ་ཞིང་པས་ཁལ་འབབ་དུས་ཐོག་དུ་མ་སྤྱད་ན་ས་ཞིང་གཞུང་བཞེས་གཏོང་གི་ཡོད། ས་གནས་སོ་སོར་ཨིན་ཇིའི་ས་ཞིང་ཁལ་འབབ་སྤྱད་ལེན་

གྲི་ལམ་ལུགས་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པས་ཞིང་པ་ཡོངས་ལ་བཟུ་གཞིག་ཐེབས་བཞིན་ཡོད།

ས་ཞིང་གསར་པའི་དབྱ་ཁལ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་མཐུག་འབྲས།

གྲོང་གསེབ་ཀྱི་འཚོ་བར་ས་ཞིང་གསར་པའི་དབྱ་ཁལ་ལམ་ལུགས་ཀྱི་མཐུག་འབྲས་བཟང་པོ་མེད། ཁལ་འབབ་སློད་ཆེད་དུ་
རྒྱ་ཁྱིམ་གྱི་ཞིང་པ་ཚོས་ལོ་རྟེན་རིན་གོང་གང་བྱུང་ལ་འཚོང་འགོ་ཚུགས། ཚོང་བ་དང་བར་མི་ཚོས་ཁོ་ཚོའི་ཅ་དངོས་རིན་གོང་
ཆེས་དམའ་ཤོས་ལ་ཉི་འགོ་བཅུགས། སྐབས་རེར་ཞིང་པས་ཁལ་འབབ་སློད་ཆེད་དུ་དཔུལ་གཡར་ནས་དཔུལ་བྱན་གཏོང་མཁན་
ལ་ས་ཞིང་བྱ་ལོན་གྱི་དོ་བོར་སློད་པས་ཞིང་པའི་མ་ཙཱ་དེབ་ཀྱི་ཡོད། བྱ་ལོན་ཕྱིར་སློད་མ་བྱུང་ཆེ་ཞིང་པས་རང་གི་ས་ཞིང་འཚོང་
དགོས། ཞིང་པར་གཞུང་དང་། ས་བདག་དཔུལ་བྱན་གཏོང་མཁན། ཚོང་བ་བཅས་ཀྱི་བཟུ་གཞིག་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད།

ཞིང་ལས་ཚོང་ལས་ཅན་དུ་བསྐྱར་བ།

ཐོག་མར་ཞིང་པ་ཚོས་འབྲུ་རིགས་འདེབས་ལས་བྱས་པ་དང་། དེས་ཁོ་ཚོའི་ནང་མིའི་དགོས་མཁོ་དང་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་དགོས་
མཁོ་སྐོང་གི་ཡོད། ཨིན་གཞུང་གིས་སྤོང་བལ་དང་། རྩོ་ཐ། ར་ལོ་སོགས་ཚོང་སྤྱར་ལོ་རྟེན་ (Cash crops) འདེབས་ལས་ལ་སྤུལ་
ལུགས་ལུགས་ཆེར་བཏང་བ་རེད། འབྲུ་རིགས་ལས་ཁེ་སྤོང་གས་ཆེ་བའི་ཚོང་སྤྱར་ལོ་རྟེན་འདེབས་ལས་གཙོ་བོར་བྱེད་པ་ལ་ཞིང་
ལས་ཚོང་ལས་ཅན་དུ་སྐྱར་བ་ཞེས་ཟེད།

མུ་གཤི

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༠ ནས་ ༡༩༥༠ བར་རྒྱ་གར་དུ་མུ་གཤི་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཕྱད་ཀྱང་། ཨིན་ཟིའི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་དེར་གདོང་
ལེན་ཚུལ་བཞིན་མ་བྱས་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཚུའི་མཐུན་རྐྱེན་སྤྱིར་རྒྱུ་འབྱོར་མེད་པའི་དུས་སྤྱད་མེད།

འབྲེལ་གཏུག་དང་སྐྱེལ་འཛིན་གྱི་མཐུན་རྐྱེན།

བཟོ་ཚོང་དང་འཛིན་སྤྱོད་སྐབས་བདེ་ཡོང་ཆེད་ཨིན་ཟིས་དེར་རབས་ཀྱི་སྐྱེལ་འཛིན་དང་། འབྲེལ་གཏུག་གི་མཐུན་རྐྱེན་ཡར་
རྒྱས་བཏང་ཡོད། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ལོར་ལུ་མ་བེ་
ནས་སྤྱི་ལོ་བར་དུ་མེ་འཁོར་ལུགས་ལམ་ཐོག་མ་དེ་
བཅུགས་པ་དང་། ལོ་དེ་རང་དུ་རྒྱ་གར་དུ་ཏར་འཕྲིན་འགོ་
བཅུགས་ཏེ་གྲོང་ཁྱེར་དང་དམག་སྐར་ཆོང་མ་པན་ཚུན་
འབྲེལ་གཏུག་མཐུད་པ་མ་ཟད། ཨིན་གཞུང་གིས་སྤྱི་གྲངས་
ཁང་གི་ལམ་སྟོན་ཀྱང་གསར་འཛུགས་བྱས། གནས་
སྐབས་དེ་ཚོ་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་མིའི་འཚོ་བར་ཡུན་རིང་

བར་རིས། ༡༡་༣ ལུ་མ་ཐེ་ནས་སྤྱི་ལོ་བར་གྱི་མེ་འཁོར་ལུགས་ལམ་ཐོག་མ།

པའི་བར་དུ་ཕན་ཐོགས་བྱུང་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆིག་སྒྲིལ་གྱི་འདུ་ཤེས་ཤུགས་ཆེན་པོ་འཕེལ་བར་གྱུར་བ་རེད།

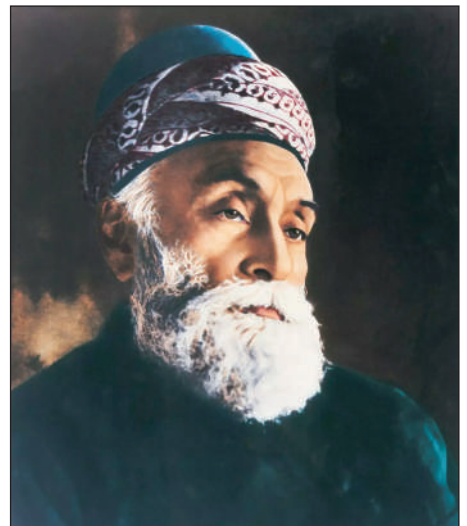
ཁྱ་གར་གྱི་སློལ་རྒྱན་བཟོ་ལས་ཉམས་རྒྱུ།

ཨིན་གཞུང་གིས་ཁྱ་གར་ནས་ཨིན་ཡུལ་དུ་བྱིར་ཆོང་བྱེད་པའི་དངོས་ཐོག་ལ་ཁྲལ་ཆེན་པོ་ལེན་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཨིན་ཡུལ་ནས་ཁྱ་གར་དུ་ནང་འདྲེན་བྱེད་པའི་དངོས་ཐོག་ལ་ཁྲལ་ཉ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ལས་ལེན་གྱི་མེད་པ་མ་ཟད། ཨིན་ཡུལ་དུ་བཟོ་སྐྱེད་བྱས་པའི་དངོས་ཐོག་རྣམས་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱིས་བཟོས་པ་ཡིན་སྟབས་འགྲོ་སོང་རྒྱུ་དེ་ཐོག་ནས་ཐོན་སྐྱེད་ཉ་ཅང་མང་པོ་བྱེད་ཐུབ་གྱི་ཡོད་པས། དེ་ལྟ་བུའི་རིན་གོང་རྒྱུ་བའི་དངོས་ཐོག་དང་འབྲེན་བསྐྱར་བྱེད་རྒྱ་ཁྱ་གར་གྱི་ལག་ཤེས་བཟོ་ལས་པ་ཆོར་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད། མཐར་སློལ་རྒྱན་གྱི་བཟོ་ལས་རྣམས་སློ་རྒྱལ་དགོས་བྱུང་བ་དང་། ལག་ཤེས་བཟོ་ལས་པ་མང་པོ་ཞིག་ལས་མེད་དུ་གྱུར་བ་རེད།

ཁྱ་གར་ནང་དུ་བཟོ་ལས་གསར་པ་འཕེལ་རྒྱས།

ཨིན་གཞུང་གི་རྒྱལ་སྤྱིར་མེད་པ་དང་། འོ་དམ་གྱི་ཉམས་སྤྱོད་དང་མ་ཅའི་དཀའ་ངལ་སྒྲོལ་བར་བརྟེན། ཁྱ་གར་གྱི་ཆོང་པ་མང་པོ་ཐོན་སྐྱེད་མེད། འོན་ཀྱང་། ཁོ་ཆོ་ཁ་ཤས་ཀྱིས་དཀའ་ངལ་དེ་དག་ལས་རྣམས་པར་རྒྱལ་ཉེ་ཆོང་ལས་གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད།

བྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་ཀ་ཤ་སི་ཊི་ན་ནོ་ཡི་ཏ་ཨར་ (Kawasjee Nanabhoy Davar) ཀྱིས་སྤྲུམ་བེ་རུ་རས་ཆའི་བཟོ་བྲལ་དང་པོ་དེ་གསར་འཛུགས་བྱས། བྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བརྒྱལ་གྱི་རི་ཤི་རྩ་ (Rishra) སྤིང་བལ་བཟོ་བྲལ་དང་པོ་དེ་གསར་འཛུགས་བྱས། བྱི་ལོ་ ༡༩༠༦ ལོར་ཇམ་ཤེད་ཊི་ཏ་ཏ་ (Jamshedji Tata) ཡིས་ཇམ་ཤེད་ཤུར་རུ་ཏ་ཏ་ལྷགས་རིགས་ཀམ་པ་ཏི་ (Tata Iron and Steel company) གསར་འཛུགས་བྱས། ཁྱ་གར་དུ་རྩོ་སོལ་དང་། ལྷགས་རིགས། བྱེ་མ་ཀ་ར། རྩས་རིགས་སོགས་ཀྱི་ཆོང་ལས་གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད།

པར་རིས། ༡༡་༤ ཇམ་ཤེད་ཊི་ཏ་ཏ།

སྤྱི་ཆོགས་དང་རིག་གཞུང་གི་ཤུགས་རྒྱུ།

དུས་རབས་ ༡༩ པའི་ཡུ་རོབ་དུ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་། མང་གཅོད་ མི་ཆོས་རིང་ལུགས། (Humanitarianism) གྲུ་ཡངས་རིང་ལུགས་ (Liberalism)

སོགས་ཀྱི་དུས་རབས་གསར་པ་ཞིག་འགོ་རྒྱུགས། རུབ་སྤྱོད་ཀྱི་འགྱུར་བ་དེ་ཆོས་ཁྱ་གར་ལ་མངོན་གསལ་དོན་པོས་ཤུགས་རྒྱུ་ཐེབས་ཡོད། ཨིན་ཇིས་ཁྱ་གར་དབང་སྤྱོད་བྱེད་པར་ཁྱ་གར་གྱི་སྤྱི་ཆོགས་ལ་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་དགོས། དེར་བརྟེན། ཁོ་ཆོས་ཁྱ་གར་གྱི་སློལ་རྒྱན་དང་། ལོ་རྒྱུས། ཚུལ་རིག་ དེ་བཞིན་རྩོམ་དབངས་དང་། ཅི་ཤིང་། སློག་ཆགས་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་འགོ་བཙུགས་བ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༨༥༤ ལོར་ཨིན་ཱིའི་ལས་སྡེ་སྤྱི་ཞབས་མི་ཡི་ཡམ་ཇོན་སི་ (William Jones) ཡིས་ཀལ་ཀཱར་བརྒྱལ་གྱི་ཨི་ཤི་ཡའི་
སྤྱི་ཚོགས་ཞེས་པ་དེ་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། རར་མ་ལྷོ་ཡི་བསམ་སྒོ་བ་མ་ཁི་སི་ལུ་ལྷུར་ (Max Muller) གི་རྒྱ་གར་གྱི་ཚོས་
ལུགས་དང་། སྐད་ཡིག་ ལོ་རྒྱུས་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་མཁན་མཁས་པ་ཞིག་རེད། དཔེ་མཚན་འདི་དག་གི་རྒྱུ་པས་གསར་དུ་
ཤེས་ཡོན་ཐོབ་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་གཞིན་རུ་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོ་ལའང་རྒྱ་གར་གྱི་ཚོས་ལུགས་དང་། ལོ་རྒྱུས། སློབ་རྒྱུ་བཅས་ལ་སློབ་
སྦྱོང་བྱེད་པའི་ཚོར་བྱུགས་ཤིག་སླེབས་པ་རེད་དོ།

སྦྱོང་ཆུག།

གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་གནད་བསྟུན་རེ་བྲིས།

- ༡། མིང་གཞུང་ཉིས་ལྷན་གྱི་ལམ་ལུགས་ཟེར་བ་གང་རེད་དམ།
- ༢། ཨིན་ཱིས་རྒྱ་གར་ལ་འདྲི་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ཀ་བ་ལྷ་བྱ་གང་དང་གང་ཡིན་ནམ། དེ་ཚོའི་སྒྲོར་མདོར་བསྟུན་ཅམ་བྲིས།
- ༣། ཨིན་ཱིའི་དཔལ་འབྱོར་མིང་བྱུས་ཇི་ལྟར་ཡིན་ནམ། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་རྒྱད་དུ་འགོ་དོན་གང་
ཡིན།
- ༤། ར་ར་ལུགས་རིགས་ཀམ་པ་ཉི་ལུས་གསར་འཛུགས་བྱས་སམ།
- ༥། ཨིན་ཱིས་རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཤེས་རྟོགས་བྱེད་འགོ་འཛུགས་དགོས་དོན་གང་ཡིན།

ཕྱེད་སྒྲི།

དེར་སང་རྒྱ་གར་ནང་དུ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་ཨིན་གཞུང་གིས་བཞེས་པའི་ཁང་པ་དང་། འབྲུལ་ཆས། དེ་མིན་ཤེས་ཡོན་དང་
འདྲི་སྦྱོང་སྤྱོད་པའི་སྤྱི་ལྷན་པའི་ཚན་མོས་བསྟུན་བྱས་ནས་འདྲི་སྦྱོང་པའི་ལ་ཤོད་དགོས།

ཕྱིད་དོན་ཚན་རིག

༡༡། མང་གཙོ་བེད་ན་ག་རེ་རེད། མང་གཙོ་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

༡༡། །སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་མང་གཙོའི་མཚན་ཉིད་སྟབས་བདེ་ཞིག་བཀོད་ནས་དེའི་གོ་དོན་དང་། དེའི་བྱེད་ཆོས་ངོས་འཛིན་ཐབས་བྱ་རྒྱ་ཡིན། ང་ཚོས་ཐ་སྙད་འདིའི་གོ་དོན་ནམས་རེ་རེ་བཞིན་ཤེས་ཐབས་བྱས་ནས་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་གི་གཞི་རྒྱུ་བྱེད་ཆོས་ནམས་གསལ་པོར་རྟོགས་དགོས། སློབ་ཚན་འདི་བསྐྲགས་རྗེས་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་དང་མང་གཙོ་མ་ཡིན་པའི་སྲིད་གཞུང་གི་བྱེད་པར་འབྲེད་སྟབས་དགོས།

འཛིན་སྒྲིབ་འདིའི་ནང་དུ་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་བྱེད་ཆོས་ཡིན་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་མང་པོས་སྲིད་གཞུང་དེ་འདེམས་བཞིན་ཡོད། དེའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན། ཅིའི་ཕྱིར་མང་གཙོ་སྲིད་གཞུང་གཞན་ལས་ལོགས་པ་ཡིན་ནམ།

༡། མང་གཙོ་བེད་ན་གང་རེད།

☞ བྱེད་ཀྱིས་བལྟས་ན། ཅི་འབྲེད་ཞིག་ལ་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་བེད་རམ།

☞ གཤམ་གྱི་སྲིད་གཞུང་མི་འབྲེད་བ་གཉིས་དབར་མཚུངས་པའི་ཆ་གང་འདུག་གམ།

༡། མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་དང་།

༢། མང་གཙོ་མ་ཡིན་པའི་སྲིད་གཞུང་།

མང་གཙོའི་འགྲེལ་བ།

ང་ཚོས་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཁག་ལ་མཚུངས་པའི་ཆ་དང་མི་མཚུངས་པའི་ཆ་གང་ཡོད་མེད་ལ་བལྟས་ནས་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཆང་མར་བྱུན་མོང་གི་བྱེད་ཆོས་ཤིག་ཡོད་པ་ནི་སྲིད་གཞུང་དེ་མི་མང་གིས་འོས་འདེམས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན། ང་ཚོས་མཚན་ཉིད་དེ་འབྲེད་ཞིག་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ། **མང་གཙོ་ནི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། སྲིད་གཞུང་དེའི་འགོ་བློན་ནམས་མི་མང་གིས་འོས་འདེམས་བྱས་པར་བརྟེན་ན་འགྲིག་མཚན་ཉིད་འདི་གཞིར་བཟུང་ནས་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་མང་གཙོ་མིན་པའི་སྲིད་གཞུང་ལས་ལོགས་སུ་འབྲེད་སྟབས་ཀྱི་ཡོད།**

དམག་མིས་འཛིན་པའི་འབར་མའི་སྲིད་གཞུང་ནི། མི་མང་གིས་འདེམས་སྐྱབས་བྱས་པ་ཞིག་མིན་པར་དམག་མིའི་སྲིད་དབང་འཛིན་མཁན་ཞིག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་བློན་གྱི་བཞུགས་པ་ཞིག་ཡོད། ཐག་གཅོད་དེའི་ཐད་མི་མང་ལ་སྤྱི་བརྒྱུད་ཀྱི་རང་དབང་གང་ཡང་མེད། ཅི་ལེ་ (Chile) ཡི་སྲིད་དབང་སྒྲེར་འཛིན་པ་པི་ནོ་ཤེ་ (Pinochet) ལྷ་བྱ་མི་མང་གིས་བདམས་ཐོན་བྱུང་བ་ཞིག་མ་རེད། དེ་ལྷན་རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་ལ་མཆོན་ནའང་གཅིག་མཆུངས་རེད། སོ་ཏྲེ་ཨ་རུ་བ་ (Saudi Arabia) རྒྱལ་པོས་དབང་སྐྱུར་བྱེད་པ་ནི་མི་མང་གིས་བསྐྱོས་པ་ཞིག་མ་ཡིན་པར་ཁོ་རང་རྒྱལ་པོའི་སྲས་སུ་འབྱུངས་པས་རེད།

མཆན་ཉིད་འདི་ཆད་ལྷན་ཞིག་མིན་ཡང་། འདིས་ང་ཆོར་མང་གཅོད་ནི་མི་མང་གི་དབང་སྐྱུར་བྱས་པའི་གཞུང་ཞིག་ཡིན་པར་བཞག་སོ་གཏོང་གི་ཡོད། ང་ཆོས་བསམ་སྒོ་ནན་ཉན་མ་བཏང་བར་མཆན་ཉིད་འདི་བཞག་སྐྱོད་བྱས་ན། འོས་བསྐྱེད་སྒོ་ལ་ཡོད་པའི་སྲིད་གཞུང་པལ་མོ་ཆེ་ལ་མང་གཅོད་ཞེས་འབོད་དགོས་པས་དེ་ནི་ཁོར་འཁྲལ་རེད། དེང་རབས་འཛམ་གླིང་ནང་གི་སྲིད་གཞུང་ཐམས་ཅད་མང་གཅོད་མིན་རུང་ཀྱང་གྲིས་མང་གཅོད་མིང་འཛམ་འདོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། ང་ཆོས་མང་གཅོད་སྲིད་གཞུང་དང་མང་གཅོད་སྲིད་གཞུང་དུ་བརྟུན་པའི་སྲིད་གཞུང་གཉིས་ཆོག་འབྱུང་འདི་བཞུགས་པ་ཞིག་ལ་ཐུག་གིས་རྟོགས་ཐབས་བྱེད་དགོས།

མང་གཅོད་ཀྱི་བྱེད་ཆོས།

ང་ཆོས་མང་གཅོད་ཀྱི་འགོ་བློན་ཆོ་མི་མང་གིས་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་རེད་ཅེས་པའི་མཆན་ཉིད་ནས་འགོ་བཙུགས་ཀྱང་། དེས་ངོ་བོ་མི་ཉུང་བ་ཞིག་སྒྲོང་གི་ཡོད།

☞ འགོ་བློན་དེ་ཆོ་སུ་ཡིན་ནམ། སྲིད་གཞུང་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་མང་གཅོད་མིང་ཐོག་གསལ་པར་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་འགོ་བློན་ཅི་འདྲ་དགོས་མཁན། འོས་འདེམས་མ་བྱས་པའི་འགོ་བློན་ཆོས་ཐག་གཅོད་གང་བྱ་དགོས་མཁན།

☞ འོས་བསྐྱེད་གང་འདྲ་ཞིག་གིས་མང་གཅོད་འོས་བསྐྱེད་བྱུང་བའམ། འོས་བསྐྱེད་མང་གཅོད་འོས་བསྐྱེད་ཆད་ལྷན་ཞིག་

སི་རི་ཡཱ་ནི་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱལ་པོ་གསལ་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་རེད། སྲིད་དབང་འཛིན་མཁན་བླ་མེ་ (Ba'ath) ཆོག་གསལ་དང་། དེའི་མཐུན་གྲོགས་ཆོག་གསལ་པ་ཆུང་ཆུང་འགའ་ཤས་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་ནང་གི་བྱིས་མས་མཐུན་དུ་གནས་ཆོག་པའི་ཆོག་གསལ་པ་ཁོ་ན་དེ་ཆོ་རེད།
 བྱིས་པ་ལྷན་ན་རི་མོ་འདི་རྒྱ་ནག་དང་མེག་སི་ཀོ་ལ་འཆམ་བོ་འདུག་གམ།

ཡོང་བར་ཆ་རྒྱུ་གང་ཚད་དགོས་སམ།

☞ འགོ་ཁྲིད་འོས་འདེམས་བྱེད་མཁན་དང་། རང་ཉིད་འགོ་ཁྲིད་དུ་བསྐྱོད་གཞག་བྱེད་ཚོགས་པའི་མི་མང་དེ་སུ་ཡིན་ནམ། དེའི་ནང་མི་མང་ཚད་མ་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཐོག་ནས་ཚུད་དགོས་སམ། མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་མི་མང་འགའ་ཞིག་ལ་ཐོབ་ཐང་འདི་མ་སྤྲད་ན་ཚོགས་གམ།

☞ མཐར་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན། འོས་འདེམས་བྱུང་བའི་འགོ་ཁྲིད་ཚོས་མང་གཙོའི་གཞུང་ལ་གང་འདོད་བྱེད་ཐུབ་བམ། མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་གིས་ཚད་བཀག་དེས་ཅན་ཞིག་གི་འོག་ནས་ལས་དོན་བསྐྱབ་དགོས་སམ། མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་ཁག་ཅིག་ལ་བཙུག་བཀུར་བྱེད་དགོས་སམ། ང་ཚོས་དེ་བའདི་དག་ལ་དཔེ་མཚོན་གྱི་ཐོག་ནས་ལན་འདེབས་རྒྱ་ཡིན།

འདེམས་ཐོན་བྱུང་བའི་འགོ་ཁྲིད་ཚོས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལྷ་ ༡༠ པར་ནང་པ་གེ་སྤྱོད་གྱི་དམག་སྤྱི་པར་མེ་ཇི་ལཱ་ (Pervez Musharraf) ཀྱིས་དམག་ལུགས་མེད་སྤྲད་དེ་སྲིད་དབང་བཅོན་འཕྲོག་ (Military Coup) བྱས་ནས། མང་གཙོའི་ལམ་ནས་འོས་འདེམས་བྱུང་བའི་སྲིད་གཞུང་མགོ་ཉིང་བསྐྱོགས་པ་དང་། ཁོ་རང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཡིན་པའི་བྱུང་བསྐྱབས་བྱས། ཕྱིས་སུ་ཁོས་རང་ཉིད་སྲིད་འཛིན་དུ་བཀོད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོར་ཁོས་མང་མོས་འོས་

བསྐྱུ་ (Referendum) ཞིག་བྱས་ནས་སྲིད་དབང་ལོ་ལྷའི་རིང་དུས་ཚོད་པར་འགྱངས་བྱས། ལྷ་གེ་སྤྱོད་གྱི་གསར་འགོད་པ་དང་། འཕྲོ་བ་མའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་པ། མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ལ་སོགས་ཀྱིས་འོས་བསྐྱུ་དེའི་ནང་དུ་ཚུལ་མིན་གྱི་བྱ་སྤྲོད་དང་གཡོ་སྤྱོད་ཚུད་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལྷ་ ༤ པའི་ནང་དུ་ཁོས་སྤྱི་གེ་སྤྱོད་གྱི་ཅ་ཁྲིམས་ལ་སྤྱི་བཅོས་གཏོང་བའི་ཁྲིམས་ལུགས་སྒྲོམ་གཞིའི་བཀའ་རྒྱ་ (Legal Framework Order) ཅིག་བྱུང་བསྐྱབས་བྱས་པ་དང་། བཀའ་རྒྱ་དེའི་ནང་དུ་སྲིད་འཛིན་གྱིས་རྒྱལ་ཡོངས་དང་ཞིང་ཆེན་རིམ་པའི་གྲོས་

འོ་འདི་ལྷོ་ཨ་མི་དེ་ཁང་གཞིགས་ནས་ཕྱིས་པ་རེད། ཁྲིད་ཀྱིས་བྱས་ན་སྤྱི་གེ་སྤྱོད་གྱི་གནས་སྤངས་ཀྱང་དེ་འདྲ་ཡིན་ནམ། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་གནས་སྤངས་ལ་བསམ་ཆོ་ཐོངས། ང་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནང་དུ་འདྲེན་གནས་སྤངས་དེ་འདྲ་འབྱུང་གི་ཡོད་དམ།

ཚོགས་ཕྱིར་བསྐྱུ་བྱེད་ཚོགས་པ་དང་། མི་མང་བཀའ་ཤག་ (Civilian Cabinet) གི་ལས་དོན་ལ་དཔག་དཔོན་གྱིས་འགོ་འཁེད་
 པའི་རྒྱལ་ཡོངས་བདེ་སྤྱད་ལྷན་ཚོགས་ (National Security Council) གྱིས་ལྷ་སྤྱལ་བྱེད་ཚོགས་པ་གསལ་ཡོད། བྱིས་ལོ་ག་དེ་
 གཏན་འབེབས་བྱས་ཐེས་རྒྱལ་ཡོངས་དང་མངའ་སྡེའི་གྲོས་ཚོགས་གཉིས་ཀྱི་འོས་བསྐྱུ་གཉེར་བ་རེད། དེར་བརྟེན། སྤྱ་གཞུང་ལ་
 འོས་བསྐྱུ་བྱུང་ཞིང་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་འཕྲུས་མི་ཚོར་དབང་ཆ་གང་འཚམ་ཡོད། འོན་ཀྱང་། མཐའ་མཐུག་གི་དབང་ཆ་ཚང་མ་
 དཔག་དཔོན་ཚོ་དང་དཔག་སྤྱི་སྤྱ་ལྷ་རབ་ཁོ་རང་གི་ལག་ཏུ་ཡོད།

དཔག་སྤྱི་སྤྱ་ལྷ་རབ་འོག་གི་སྤྱ་གཞུང་ལ་མང་གཙོ་ཞེས་འབོད་མི་འོས་པའི་རྒྱ་མཆན་མང་པོ་ཡོད་པ་གསལ་བོ་རེད། རྒྱལ་
 ཡོངས་དང་མངའ་སྡེའི་གྲོས་ཚོགས་སུ་མི་མང་གིས་འདེམས་ཐོན་བྱུང་བའི་འཕྲུས་མི་ཚོ་དོན་དངོས་ཐོག་དབང་འཛིན་བ་མེན་
 པས་ཁོ་ཚོར་མཐའ་མའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དབང་མེད། མཐའ་མའི་ཐག་གཅོད་ཀྱི་དབང་ཆ་དེ་དཔག་དཔོན་དང་དཔག་སྤྱི་སྤྱ་ལྷ་རབ་
 ལ་ཡོད་ཀྱང་། ཁོ་ཚོ་སྤྱད་མི་མང་གིས་འདེམས་ཐོན་བྱས་པ་མ་རེད། དེ་འདྲའི་གནས་ཚུལ་སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་ལམ་ལུགས་
 དང་རྒྱལ་པོའི་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད། དེ་ནས་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་བྱེད་ཚོས་དང་པོ་དེ་ལེས་ཐུབ། **མང་གཙོའི་ལམ་**
ལུགས་ནང་དུ་མཐའ་མཐུག་གི་ཐག་གཅོད་དབང་ཆ་དེ་ངས་པར་དུ་མི་མང་གིས་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་མི་དེ་ཚོར་ཡོད་དགོས།

རང་དབང་དང་དབང་བདེན་གྱི་འོས་བསྐྱུའི་འགྲན་ཚོད།

རྒྱ་ནག་ནང་དུ་ལོ་ལྷ་རེའི་མཆམས་སུ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་ཚོགས་མི་འོས་འདེམས་བྱེད་སྲོལ་ཡོད། གྲོས་ཚོགས་དེའི་
 མིང་ལ་རྒྱལ་ཡོངས་མི་མང་འཕྲུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་ (Quanguo Renmin Daibiao Dahui) ཞེས་འབོད། རྒྱལ་ཡོངས་
 མི་མང་འཕྲུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་བསྐྱོ་གཞག་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་ཡོད། ཚོགས་ཆེན་དེར་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་
 ཡོངས་ནས་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་འཕྲུས་མི་ ༣༠༠༠ ཙམ་ཡོད། འཕྲུས་མི་འགའ་ཤས་དཔག་མིས་འདེམས་ཀྱི་ཡོད། འོས་བསྐྱུ་
 མ་ཚུགས་སྡོན་ལ་འོས་མིར་བཞེངས་མཁན་ཆང་མར་རྒྱ་ནག་དཔལ་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མཆན་ཐོབ་དགོས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢
 ནས་ ༢༠༠༣ གྱི་འོས་བསྐྱུའི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་དཔལ་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་དང་། དེའི་མཐུན་གྲོགས་ཚོགས་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་
 བརྒྱུ་ཁོ་ནའི་ཚོགས་མི་འོས་བསྐྱུར་ཞུགས་བཅུག་ཡོད། སྲིད་གཞུང་འཛིན་མཁན་ཏུ་རྒྱ་ནག་དཔལ་ཤོག་ཚོགས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོར་རང་བཅན་ཐོབ་པ་ནས་བཟུང་། མེ་ཀ་སི་ཀོའི་སྲིད་འཛིན་གྱི་འོས་བསྐྱུ་ལོ་དྲུག་རེའི་མཆམས་སུ་བྱེད་ཀྱི་
 ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་འདི་དཔག་མི་དང་སྲིད་དབང་སྐྱེར་འཛིན་གྱི་དབང་རྒྱུར་འོག་ཏུ་ཞོར་སྤྱོད་མེད། འོན་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་བར་
 གྱི་འོས་བསྐྱུ་ཆང་མ་སྲིད་གཞུང་གསར་བཞེ་ཚོགས་པར་ (Institutional Revolutionary Party) རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད། ཁ་གཏད་
 ཚོགས་པས་སྲིད་འཛིན་འོས་འདེམས་ནང་ལ་འགྲན་ཚོད་བྱས་ཀྱང་རྒྱལ་ཁ་གཏན་ནས་ཐོབ་མེད། སྲིད་གཞུང་གསར་བཞེ་ཚོགས་
 པས་འོས་བསྐྱུ་ལ་གཡོ་ཐབས་སྤྲོ་ཚོགས་སྤྱད་དེ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པར་བྱེད། སྲིད་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་སུ་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ཆང་
 མ་ཁོ་ཚོའི་ཚོགས་པའི་ཚོགས་འདུ་ལ་ཞུགས་དགོས་ལ། སྲིད་གཞུང་གིས་དགོ་ཆན་ཚོར་བཅན་བཀའ་བཏང་ནས་སྤྱི་ལོ་ལ་མ་

ཚོར་སྲིད་གཞུང་གསར་བཞེ་ཚོགས་པར་འོས་ཤོག་འཕེན་འཇུག་གི་ཡོད། གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་གིས་ཁ་གཏད་ཚོགས་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་སློན་བརྗོད་བྱེད་པ་ལས་སྲིད་གཞུང་གསར་བཞེ་ཚོགས་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་ཀྱི་མེད། གླུ་ལམ་འགར་འོས་འཕེན་སའི་ཁང་པ་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་སློ་བས་མི་མང་འོས་ཤོག་འཕེན་རྒྱུ་ཁག་པོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། སྲིད་གཞུང་གསར་བཞེ་ཚོགས་པས་རང་གི་འོས་མི་འདེམས་ཐོན་རྒྱུ་བར་འགོ་གྲོན་ཐོན་ཆེན་གཏོང་གི་ཡོད།

ང་ཚོས་གོང་གི་འོས་བསྐྱེད་དཔེ་མཚོན་འདི་དག་བསྒྲགས་ནས་ཡུལ་དེ་ཚོའི་ནང་དུ་མི་མང་གིས་དབང་འཛིན་པ་འདེམས་སློལ་ཡོད་པ་དེ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་བཅ། ང་ཚོས་ངོས་འཛིན་བྱེད་མི་ཐུབ། གང་ཡིན་ཟེར་ན། རྒྱ་ནག་གིས་འོས་བསྐྱེད་ལམ་ནས་མི་མང་ལ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་གདམ་ཀ་གང་ཡང་སྤྱོད་ཀྱི་མེད། མི་མང་གིས་སྲིད་དབང་འཛིན་མཁན་གྱི་ཚོགས་པ་དང་དེས་འདེམས་སྤྱད་བྱེད་པའི་འོས་མི་ཚོ་འདེམས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ང་ཚོས་འདི་ལ་བྱང་བདེན་གྱི་འོས་བསྐྱེད་རུང་ངམ།

མེད་མི་གོའི་དཔེ་མཚོན་གྱི་ནང་དུ་མི་མང་ལ་དངོས་འབྲེལ་འདེམས་ཀ་ཡོད་པར་སྒྲུང་ཡང་། འོས་བསྐྱེད་ནང་དུ་མི་མང་ལ་དངོས་སྤྱད་འདེམས་ཀ་གང་ཡང་མེད། མི་མང་སྲིད་དབང་འཛིན་མཁན་གྱི་ཚོགས་པར་འདོད་མོས་མེད་ཀྱང་པམ་ཉེས་སྤྱད་གཏོང་བའི་མེད། འདི་དག་བྱང་བདེན་གྱི་འོས་བསྐྱེད་མ་རེད།

འདི་ལྟར་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་གོ་དོན་ལ་བྱང་ཚོས་གཉིས་པ་ཞིག་ཁ་སློན་བྱེད་ཐུབ། འོས་བསྐྱེད་ཡོད་ཀྱང་དེ་ཙམ་གྱིས་འགྲིག་གི་མེད། འོས་བསྐྱེད་དེ་ངོས་པར་དུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གདམ་ཀའི་ཁོད་ནས་དོན་དམ་གྱི་འདེམས་ཀ་ཡོད་པ་ཞིག་བྱེད་དགོས། གལ་སྲིད་མི་མང་གི་འདོད་པར་ཡོད་ན་འདེམས་ཀ་དེ་བེད་སྤྱད་ནས་ད་ལྟའི་འགོ་ཁྲིད་ཚོ་པམ་ཉེས་གཏོང་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། **མང་གཙོ་ནི་ད་ཡོད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཚོ་པམ་ཉེས་གཏོང་ཐུབ་པའི་རང་དབང་དང་བྱང་བདེན་གྱི་འོས་བསྐྱེད་ལ་གཞི་བཙུག་དགོས།**

མི་གཅིག་འོས་གཅིག་རིན་ཐང་གཅིག

གོང་དུ་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་འཐབ་ཚུད་དང་ཡོངས་ཁྱབ་དར་མའི་འོས་འཕེན་ཐོབ་ཐང་ (Universal Adult Franchise) གཉིས་རི་ལྟར་འབྲེལ་ཆགས་པའི་སློང་སྤངས་ཡོད། ཐོབ་ཐང་འདི་ནི་ཉ་ལམ་འཛམ་གླིང་གང་སར་ངོས་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་། འབྲེལ་ཆགས་ཀྱི་འོས་འཕེན་ཐོབ་ཐང་དོན་དམ་བཅས་པའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཡོད། དཔེར་ན།

- ☞ བྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོ་བར་དུ་སོ་རྒྱུ་ཨ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བྱུང་མེད་ལ་འོས་འཕེན་གྱི་ཐོབ་ཐང་མེད།
- ☞ ཨེས་ཏོ་ནེ་ཡུ་ (Estonia) རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་མི་སེར་ཁྲིམས་ལུགས་ (Citizenship rule) ལྟ་བུ་སྤྱི་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་འཛོལ་དཀའ་བའི་ཁྲིམས་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད།
- ☞ བི་རྒྱུ་ (Fiji) རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འོས་འདེམས་ལམ་ལུགས་ནང་དུ། རྒྱ་གར་གྱི་བི་རྒྱུ་

བྱེད་ཚོགས་པའི་ཐོབ་ཐང་ལ་ཚད་བཀག་བཞེས་པའི་ཁྲིམས་ཤིག་ཀྱང་ཡོད་ཅིང་། བརྟན་འཕྲིན་དང་རྒྱུ་འཕྲིན་གྱི་རང་དབང་ལ་སྤིང་གཞུང་གིས་སྤངས་འཛིན་བྱས་ཏེ་སྤིང་འཛིན་ཕྱོགས་གཏོགས་ཀྱི་གསར་འགྱུར་ཁོ་ན་ལས་འབྲུག་གི་མེད། རང་དབང་ལྡན་པའི་གསར་ཁང་ཡོད་མོད་ཀྱང་སྤིང་གཞུང་ལ་ངོ་ཚོལ་བྱེད་མཁན་གྱི་གསར་འགོད་པ་ཚོ་བསྐྱུན་པོ་བཟོ་གི་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་སྤིང་གཞུང་གིས་ཁྲིམས་ཁང་གི་ཐག་གཅོད་འགའ་ལྷན་མེད་དུ་བཏང་ནས་ཁྲིམས་དཔོན་ཚོ་ལས་གནས་ནས་ཕྱིར་འབྲུག་བཏང་བ་རེད།

ཇིས་བླ་མེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་འདིས་མང་གཙོའི་ནང་དུ་མི་མང་གིས་འགོ་བློད་ཚོར་རྒྱལ་སྤྱིར་བྱེད་དགོས་པའི་ན་ཀྱང་དེ་ཙམ་གྱིས་འཕྲིག་གི་མེད། མང་ཚོགས་ཀྱིས་གོང་དུ་བཀུར་བའི་སྤིང་གཞུང་དེ་མང་གཙོ་མིན་པ་དང་། མང་ཚོགས་ཀྱིས་གོང་དུ་བཀུར་བའི་འགོ་བློད་དེ་སྤིང་དབང་སྐྱེར་འཛིན་པ་ཡིན་ཚོགས་ཀྱིས་སྤིང་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་གཞུང་ཞིག་ལ་དབྱེད་པ་གཏོང་འདོད་ཆེ། དེའི་འོས་བསྐྱར་དོ་སྣང་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་མ་ཟད། དེ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་འོས་བསྐྱེད་སྤྱི་ཚོགས་གཉིས་ཀར་ལྷ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། སྤིང་གཞུང་གིས་རྒྱན་ལྡན་གྱི་སྤིང་དོན་བྱེད་སྤྱིའི་གོ་སྐབས་འདོད་སློབ་ཁང་ས་ཤིག་དང་། མི་མང་གི་གཞི་རྒྱུ་ཚུལ་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་བཀུར། མང་ཚོགས་ལ་བསམ་སློབ་རང་དབང་། སྤྱི་བརྗོད་ཀྱི་རང་དབང་། ཆབ་སྤིང་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་ཚོགས་པའི་རང་དབང་ཡོད་དགོས། མི་ཚང་མ་ཁྲིམས་ཀྱི་མདུན་སར་འདྲ་མཉམ་ཡིན་དགོས།

ཐོབ་ཐང་འདི་ཚོ་དེས་པར་དུ་རང་དབང་ལྡན་པའི་ཁྲིམས་འཛིན་ལས་ཁུངས་ཤིག་གིས་སྤྱད་སྤྱོད་བྱ་དགོས། ཁྲིམས་འཛིན་ལས་ཁུངས་དེའི་བཀའ་བཏོད་རྣམས་མི་ཚང་མས་བརྩི་སྤྱད་བྱེད་དགོས། འོས་བསྐྱེད་རྒྱལ་ཁབ་ཐོབ་པ་ཙམ་གྱིས་མང་གཙོའི་སྤིང་གཞུང་ཞིག་གིས་འཛིན་སྤྱོད་རང་སྤྱད་གང་ཅན་དུ་བྱེད་ཚོགས་པ་མིན། དེས་གཞི་རྒྱུ་ཚུལ་ཁྲིམས་སྤྱིག་འགའ་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་དགོས། དམིགས་བསལ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོའི་ཐོབ་ཐང་ལ་སྤྱད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པར་བརྩི་བཀུར་བྱེད་དགོས། ཐག་གཅོད་གལ་ཆེན་ཆང་མ་བཟོ་སྤྱོད་རབ་དང་རིམ་བུ་བརྒྱུད་ནས་བྱེད་དགོས། ལས་གནས་འཛིན་མཁན་ཆང་མར་ཅ་ཁྲིམས་དང་ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱིས་སྤྱད་པའི་ཐོབ་ཐང་དང་ལས་འགན་དེས་ཅན་ཞིག་ཡོད། གོང་གི་བརྗོད་པ་ཁག་གིས་ང་ཚོར་མང་གཙོའི་བྱེད་ཚོས་བཞི་པ་དང་མཐའ་མ་སྟེ། མང་གཙོའི་སྤིང་གཞུང་གིས་ཅ་ཁྲིམས་དང་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་དགོས་པའི་ཆད་བཀག་འགོ་ནས་འཛིན་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པ་རྟོག་གི་ཡོད།

མདོར་ན། དང་ཐོག་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་སྤིང་གཞུང་གི་མཚན་ཉིད་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་ཞིག་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ། སྤིང་གཞུང་དེའི་འགོ་བློད་ཚོ་མི་མང་གིས་འདེམས་བྱེད་དགོས། འོན་ཀྱང་། ང་ཚོས་གོང་དུ་བྲངས་པའི་མཚན་ཉིད་དེ་ཆ་ཆང་བ་ཞིག་མིན་པ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན། ང་ཚོས་གོང་གི་དཔེ་མཚོན་རྣམས་ལ་གཞིར་བཟུང་ནས་མང་གཙོའི་བྱེད་ཚོས་བཞི་པ་ལྟ་གཅོད་བྱས་ཡོད། དེ་དག་ནི།

- ❶ མི་མང་གིས་བདམས་པའི་འགོ་བློད་ཚོས་ཐག་གཅོད་གལ་ཆེན་རིགས་བྱེད་དགོས།
- ❷ ད་ཡོད་ཀྱི་འགོ་བློད་ཚོ་འཕྲུག་གཏོང་ཐུབ་པར་མི་མང་ལ་བྱང་བདེན་གྱི་འོས་བསྐྱེད་གོ་སྐབས་སྤྱོད་དགོས།

- ☞ འདེམས་ཀ་དང་གོ་སྐབས་འདི་ཚོ་གཞི་ཅིའི་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཐོག་ནས་མི་མང་ཆང་མར་ཐོབ་ཐང་ཡོད།
- ☞ འདེམས་ཀ་འདི་བརྒྱད་ནས་ཅ་ཁྲིམས་དང་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་གིས་ཆད་བཀག་བྱས་པའི་གཞུང་ཞིག་འབྱུང་གི་ཡོད།

ཅིའི་བྱུང་མང་གཙོ་དགོས་སམ།

གྲོས་ཐུང་བྱོས།

མང་གཙོའི་བྱུང་ཆོས་བཞི་ལས་སྟག་པའི་བྱུང་ཆོས་གཞན་གང་དང་གང་འདུག་འདྲིན་གྲོགས་པན་ཚུན་གྲོས་ཐུང་གིས།

མང་གཙོ་ལ་ཚོལ་བའི་ཚོད་པ།

གཤམ་གྱི་ཚོད་སྟུབ་པལ་ཆེ་བ་དང་ཆོས་རྒྱན་དུ་གོ་བྱེད་བཤམ་སྟག་རེད།

- ☞ མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་འགོ་འཁེད་ཆོ་འཕོ་འགྱུར་གཏོང་བ་དེས་བརྟན་ལྷིང་མེད་པ་བཟོ་གི་ཡོད།
- ☞ མང་གཙོ་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགྲན་ཚོད་དང་དབང་ཆའི་ཅེད་མོ་ཅམ་ཡིན་པས་དེའི་ནང་དུ་བཟང་སྤྱོད་བེད་སྤྱོད་མེད།
- ☞ མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་མི་མང་པོས་གྲོས་བསྟུར་བྱེད་དགོས་པས་དུས་འགྲངས་ཐེབས་སྲིད།
- ☞ བདམས་ཐོན་བྱུང་བའི་འགོ་ཁྲིད་ཆོས་མི་མང་གི་ཁེ་ཕན་ཡག་ཤོས་གང་ཡིན་མ་ཤེས་པར་ཐག་གཅོད་ནོར་བ་བྱེད་སྲིད།
- ☞ མི་མང་དཀྱུས་མ་ཆོས་རང་ལ་གང་དགོས་པ་མ་ཤེས་པས་ཐག་གཅོད་བྱས་ན་མི་འགྲིག།

བྱེད་ལ་མང་གཙོར་ཚོལ་བའི་སྟུབ་བྱེད་གཞན་ཡོད་དམ། ཚོད་སྟུབ་འདི་དག་གི་ཁྲོད་ནས་གང་ཞིག་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ལ་རན་ཤོས་འདུག་གམ། མང་གཙོ་ནི་དཀའ་ངལ་ཐམས་ཅད་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་དམིགས་བསལ་ཅན་ཞིག་མིན། མང་གཙོས་རྒྱ་གར་མ་ཐད་འཛམ་གླིང་ས་ཁུལ་གཞན་གྱི་དབུལ་སྤངས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཡང་སེལ་སྟབས་མེད། སྲིད་གཞུང་གི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་མང་གཙོས་མི་མང་གི་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཁོ་ན་འགན་ལེན་བྱེད་སྟབས། འོན་ཀྱང་། དེས་ཁོ་ཆོའི་ཐག་གཅོད་དེ་ལེགས་པོ་ཡོང་བའི་འགན་ལེན་བྱེད་མི་སྟབས། གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པར་གྲོས་བསྟུར་ཞིབ་ནན་བྱེད་དགོས་པས་ཐག་གཅོད་ལ་འགོར་འགྲངས་ཡོང་གི་རེད། སྐབས་རེར་ཐག་གཅོད་ཆེན་པོའི་རིགས་དུས་འགྲངས་བྱུང་བའང་ཡོང་སྲིད།

ཚོད་སྟུབ་དེ་ཆོས་རང་ཆོའི་མཐོང་ཆོས་སུ་གྱུར་པའི་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་དེ་ལུལ་བྱུང་གི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་མིན་པ་སྟོན་གྱི་ཡོད་ཀྱང་། རང་ཆོར་སྤང་བའི་དངོས་ཡོད་གནད་དོན་ནི། མང་གཙོ་རང་ཆོས་གདམ་ཀ་བྱེད་ཆོག་པའི་སྲིད་གཞུང་གཞན་ལས་བཟང་བ་ཡིན་ནམ་ཞེས་བ་དེ་རེད།

མང་གཙོའི་ཚོད་སྟུབ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོ་ནས་ ༡༩༩༡ ལོ་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱ་ནག་གི་ཐུ་གེ་ནི་འཛམ་གླིང་ཡོ་རྒྱས་ཀྱི་ཆེས་ཐབས་དུགས་ཀྱི་ཐུ་གེ་ཞིག་ཡིན་

པར་གྲགས། ཟུ་གེ་དེའི་སྐབས་སུ་མི་ས་ཡ་གསུམ་ཡས་མས་ཤིག་འདས་གྲོངས་སུ་ཕྱིན་ཡོད། དུས་ལུན་དེའི་རིང་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྐྱངས་རྒྱ་ནག་ལས་བཟང་བ་མེད། རྒྱ་གར་ལ་དེ་འདྲའི་སྤྱི་གེ་ཞིག་བྱང་སྤྱང་མེད། དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་བ་ཚོས་འདི་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་མི་འདྲ་བའི་དབང་གིས་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་། རྒྱ་གར་ལ་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཡོད་པས་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་བས་རིགས་དཀོན་ཏུས་ཀྱི་ཡ་ལན་སྤོང་སྐྱངས་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཡ་ལན་སྤོང་སྐྱངས་མི་འདྲ། ཁོ་ཚོས་རང་བཙན་དང་མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་སྤྱི་གེ་ཆེན་པོ་བྱང་སྤྱང་མེད་ལུགས་དང་། གལ་སྲིད་རྒྱ་ནག་ལ་འདྲ་སྲིད་དོན་ཚོགས་པ་མང་པོའི་འོས་བསྐྱེད་དང་། སྲིད་གཞུང་ལ་སྤྱོད་བཟོད་བྱེད་ཚོག་པའི་ཁ་གཏད་ཚོགས་པ་དང་གསར་འགོད་ཀྱི་རང་དབང་ཡོད་ན། མི་མང་པོ་ཞིག་སྤྱི་གེའི་དབང་གིས་རྒྱུན་འདས་སུ་ཕྱིན་མེད་སྲིད། དཔེ་མཚོན་འདིས་མང་གཙོ་ནི་སྲིད་གཞུང་གི་ནུས་པ་མཚོག་ཏུ་གྱུར་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚན་གཅིག་སྟོན་གྱི་ཡོད།

མང་གཙོ་ནི་སྲིད་གཞུང་གི་ནུས་པ་གཞན་གང་ལས་ཀྱང་ལེགས་པ་ཡིན་ཏེ། སྲིད་གཞུང་གི་ལམ་ལུགས་དེས་མི་མང་གི་དགོས་མཁོ་སྟོང་ཐུབ། མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་མིན་པའི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་གིས་མི་མང་གི་དགོས་འདུན་ལ་ལན་འདེབས་བྱེད་སྲིད་ལ། བྱེད་ཐུབ་ཀྱང་སྲིད། འོན་ཀྱང་། དེ་དབང་འཛིན་འགོ་ཁྲིད་ཀྱི་འདོད་ཚོས་ལ་རག་ལས་རེད། གལ་སྲིད་འགོ་ཁྲིད་དེ་ལ་མི་མང་གི་དགོས་འདུན་ལ་ལན་འདེབས་འདོད་མེད་ན། ཁོས་མི་མང་གི་འདོད་ཚོས་ལྟར་བྱེད་མི་སྲིད། འོན་ཀྱང་། མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ལ་མཚོན་ན། འགོ་ཁྲིད་ཀྱིས་མི་མང་གི་དགོས་འདུན་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་དགོས། **མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ནི་འགན་འཁུར་ཡོད་པའི་**
(Accountable) **སྲིད་གཞུང་ཞིག་ཡིན་པས། དེ་གཞན་ལས་ལེགས་པ་ཡིན།**

མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་མང་གཙོ་མིན་པའི་སྲིད་གཞུང་ལས་ཐག་གཅོད་བཟང་བ་བྱེད་ཐུབ། རྒྱ་མཚན་ནི་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་གོས་བསྐྱར་དང་བསྐྱོ་སྤང་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད། མང་གཙོའི་ནང་དུ་ཐག་གཅོད་གང་ཡིན་རུང་རྟག་ཏུ་གོས་བསྐྱར་དང་ཚོགས་འདུ་མང་པོ་འཚོག་དགོས་ཀྱི་ཡོད། མི་མང་པོ་མཉམ་དུ་འཛོམས་ནས་གོས་བསྐྱར་བྱས་ན་ཐག་གཅོད་གང་ཞོར་འཁྲུལ་ཡིན་པ་གསལ་པོ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལ་དུས་ཚོད་གང་ཅུ་འགོར་གྱི་ཡོད་ཀྱང་ཁོ་མཉམ་ལང་ཆེན་པོ་ཡོད། ཐག་གཅོད་གལ་ཆེན་རིགས་བྱེད་པར་དུས་ཚོད་གཏོང་ཐུབ་ན་དེས་འགན་འཁུར་མེད་པའི་ཐག་གཅོད་ཀྱི་ཉེན་ཁ་ཆུང་དུ་གཏོང་གི་རེད། **དེར་བརྟེན།**
མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱིས་ཀུན་ལས་ལྷག་པའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

ཚོད་སྐབས་གཞན་ཞིག་ནི། **མང་གཙོས་འགལ་བ་དང་ཚོད་རྩོད་ལ་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཡང་དག་པ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་**
ཀྱི་ཡོད། སྤྱི་ཚོགས་གང་འདྲ་ཡིན་རུང་། མིའི་ལྟ་ཚུལ་དང་དགའ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བ་ཡོང་རྒྱ་གཏན་འཁེལ་རེད། བྱང་པར་དུ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་ས་ཁུལ་དང་། རྐང་ཡིག་ཚོས་ལུགས། རིགས་རུས་སོགས་ཀྱི་ཆ་ནས་མི་རིགས་སྤྱ་མང་ཡོད་པས་མི་དང་མིའི་དབར་གྱི་བྱང་པར་མངོན་གསལ་དོད་པོ་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ལྟ་སྐྱངས་མི་འདྲ་བ་སྤྱ་ཚོགས་བཟུང་ནས་འདོད་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བ་བཟུང་བཞིན་ཡོད། འོག་ཁག་གཅིག་གི་འདོད་ཕྱོགས་འོག་ཁག་གཞན་པ་དང་མི་མཐུན་པ་ཡོང་སྲིད་པས། ང་ཚོས་དེ་འདྲའི་ཚོད་རྩོད་རི་ལྟར་སེལ་དགོས་སམ།

ཚོད་རྟོག་དེ་གདུག་རྩལ་ཆེ་བའི་དགུགས་ལ་བརྟེན་ནས་སེལ་ཐུབ། རྟོབས་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཤོག་ཁག་གིས་རང་གི་ཆ་རྒྱུ་
ནམས་གཞན་པའི་ཐོག་དུ་བཅན་འགེལ་བྱས་ཏེ་དེ་ཚོར་ཁས་ལེན་བྱེད་བརྟག་ན་འགྲིག་འོན་ཀྱང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྡེ་ཁག་མི་འདྲ་
བ་པན་ཚུན་ལ་འཁོན་འཛིན་དང་མི་སྲིད་པ་འབྱུང་རྒྱ་རེད་ལ། ཁོ་ཚོ་ཡུན་རིང་མཉམ་གནས་བྱེད་མི་ཐུབ།

མང་གཙོའི་གཞུང་ལ་དཀའ་ངལ་འདི་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། ཞི་བདེ་རེད། མང་གཙོའི་ནང་དུ་མཐའ་གཅིག་དུ་
རྒྱལ་ཁ་འཛོལ་མཁན་དང་མཐའ་གཅིག་དུ་པམ་ཁ་སྤྱོད་མཁན་མེད་མོད། སྡེ་ཁག་མི་འདྲ་བ་ནམས་པན་ཚུན་ཞི་བདེའི་རང་མཉམ་
གནས་བྱེད་ཐུབ་པ་དང་། རྒྱ་གར་ལྷ་བུའི་སྤྱི་མང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་མང་གཙོས་སྡེ་ཁག་པན་ཚུན་གཅིག་སྒྲིལ་བཟོ་ཐུབ།

ཚོད་པ་འདི་དག་ནི་མང་གཙོས་སྲིད་གཞུང་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འཆོ་བའི་སྤྱི་ཚད་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་གང་ཐེབས་མིན་སྐོར་རེད།

འོན་ཀྱང་། མང་གཙོའི་ཚོད་པ་གཙོ་བོ་ནི་མང་གཙོས་སྲིད་གཞུང་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་གང་ཐེབས་མིན་དེ་མ་རེད། མང་གཙོས་མི་
མང་ལ་པན་བ་གང་ཞིག་སྤྱོད་དགོས་པའི་སྐོར་རེད། མང་གཙོའི་ལམ་ཤུགས་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་ལེགས་པོ་དང་འགན་འཁུར་ཅན་
ཀྱི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་སྤྱོད་པ་ཐུབ་ཅུང་དེ་སྲིད་གཞུང་གི་ནམ་པ་གཞན་ལས་བཟང་བ་ཡོད། **མང་གཙོའི་ལམ་ཤུགས་ཀྱིས་མི་མང་
གི་ཆེ་མཐོང་གོང་མཐོར་འདེགས་ཀྱི་རེད།**

གོང་དུ་ང་ཚོས་སྤྱོད་ཐེན་པ་ལྟར་མང་གཙོའི་ལམ་ཤུགས་ནང་དུ་དབུལ་པོངས་དང་ཤེས་ཡོན་དམན་པ་ཚོ་དང་། འབྲོར་ལྟན་
དང་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོ་གནས་བབ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། མི་མང་ཚོ་རང་ཉིད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཡིན་པ་
ལས་འགོ་ཁྲིད་གང་ཡང་ཅུང་བ་གང་ཞིག་གི་མངའ་འོག་དུ་ཚུད་མེད། འགོ་ཁྲིད་ཚོས་ནོར་འཁྲུལ་བཟོས་ཀྱང་ཁོ་ཚོས་རང་གི་བྱ་
སྤྱོད་ལ་འགན་འཁུར་དགོས།

མཐའ་དོན། **མང་གཙོ་ནི་སྲིད་གཞུང་གི་ནམ་པ་གཞན་ལས་ལེགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། དེས་ང་ཚོར་སྲིད་གཞུང་གི་ནོར་
འཁྲུལ་ཡོ་བསྐང་བྱེད་འཇུག་གི་ཡོད།** མདོར་ན། མང་གཙོའི་ལམ་ཤུགས་ལས་ང་ཚོར་ཡོད་ཆད་འཛོལ་མི་ཐུབ་ལ། མང་
གཙོ་དཀའ་ངལ་ཐམས་ཅད་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཡང་མ་རེད། འོན་ཀྱང་། མང་གཙོ་ནི་ང་ཚོས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བའི་སྲིད་
འཛིན་ལམ་ཤུགས་གཞན་ཀྱན་ལས་ལེགས་པར་ངས། དེས་མི་ནམས་ཀྱི་འདོད་པ་ལ་བརྟེན་བཀྱར་བྱེད་ཀྱི་རེད། མི་རིགས་
མི་འདྲ་བ་ཚོ་མཉམ་གནས་བྱེད་དུ་འཇུག་ངས་རེད། ཐ་ན་དེས་ལས་དོན་འགའ་ཞིག་ལེགས་བྱུང་མ་བྱུང་ཡང་། རང་གི་
ནོར་འཁྲུལ་ལ་བཅོས་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་སྤྱོད་པ་དང་། ཡུལ་མི་ཆང་མར་ཆེ་མཐོང་སྤྱོད་ཀྱིན་ཡོད། རྒྱ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་མང་
གཙོ་ནི་སྲིད་གཞུང་གི་ནམ་པ་མཆོག་དུ་གྱུར་པར་ཅི་བཞིན་ཡོད།

མང་གཙོའི་གོ་དོན་རྒྱ་ཆེ་བ།

སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་མང་གཙོ་ནི་སྲིད་གཞུང་གི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པར་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། ང་ཚོས་མང་གཙོ་ལ་དཔེ་བར་དུ་ཆང་དགོས་པའི་མ་མཐའི་བྱེད་ཆོས་ཁག་གཅིག་དོས་འཛིན་གྱིད་ཐུབ་ཡོད། མང་གཙོའི་རྣམ་པ་ཡོངས་ཁྲབ་ཆེ་ཤོས་ནི་འཕུས་མིའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་མང་གཙོ་ (Representative Democracy) རེད། ང་ཚོས་མང་གཙོ་ཞེས་འབོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ནང་དུ་མི་མང་ཆང་མས་དབང་སྐྱུར་གྱིད་ཀྱི་མེད། མི་མང་པལ་ཆེ་བས་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་མི་མང་ཡོངས་ཀྱི་ཆབ་བྱས་ཏེ་ཐག་གཅོད་གྱིད་འཇུག་གི་ཡོད། ད་དུང་མི་མང་པལ་ཆེ་བས་ཀྱང་སྲིད་དབང་ཐང་ཀར་འཛིན་གྱི་མེད། མི་མང་པལ་ཆེ་བས་རང་གི་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་འཕུས་མི་བརྒྱུད་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དབང་སྐྱུར་གྱིད་ཀྱི་ཡོད།

དེའི་དགོས་པ་ནི།

- ☞ དེང་རབས་ཀྱི་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཁོད་དུ་མི་འཛོམ་གྱིན་ཏུ་མང་པོ་འདུས་ཡོད་སྟབས། ཁོ་ཆོ་མཉམ་དུ་བསྐྱེད་ནས་ཐུན་མོང་གི་ཐག་གཅོད་གྱིད་རྒྱ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཆ་ནས་མི་སྲིད་པ་ཞིག་རེད།
- ☞ གལ་ཏེ་ཐུབ་ཀྱང་། མི་མང་ལ་དུས་ཚོད་དང་། འདོད་པ། ཡང་ན་ལག་རྩལ་སོགས་མེད་པས། ཁོ་ཆོ་གྲོས་ཚོགས་ནང་དུ་ཐག་གཅོད་གྱིད་པར་མཉམ་ཞུགས་གྱིད་མི་ཐུབ།
- ☞ དེ་ནས་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་གོ་དོན་གསལ་པོ་དང་ཐུན་བྱ་ཞིག་རྟོགས་ཐུབ། གསལ་ཆ་འདིས་ང་ཚོས་མང་གཙོ་དང་མང་གཙོ་མིན་པའི་བྱེད་པར་འབྱེད་པར་བན་ཐོགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་། དེས་ང་ཚོས་མང་གཙོ་དང་མང་གཙོ་ཡག་པོ་ཞིག་གི་བྱེད་པར་འབྱེད་པར་བན་ཐོགས་མེད། དེས་ང་ཚོས་སྲིད་གཞུང་ལས་བཞུལ་བའི་མང་གཙོའི་བྱེད་ལས་མཐོང་འཇུག་གི་མེད། དེའི་ཆེད་དུ་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་གོ་དོན་རྒྱ་ཆེ་ས་ཞིག་ལ་ཁ་སྤྲོད་དགོས།

སྐབས་འགར་ང་ཚོས་སྲིད་གཞུང་མིན་པའི་ཚོགས་པ་ལའང་མང་གཙོ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད།

- ☞ ང་ཚོ་ནི་མང་གཙོའི་བྲིས་ཆང་ཞིག་ཡིན། ཐག་གཅོད་ཅིག་གྱིད་དགོས་ཆེ། ང་ཚོ་ཆང་མ་མཉམ་དུ་བསྐྱེད་ནས་མང་མོས་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་གྱིད་དགོས། ངའི་བསམ་ཚུལ་དང་ཨ་པའི་བསམ་ཚུལ་གལ་འགངས་ཆེ་ཆུང་གཅིག་མཆུངས་ཡིན།
- ☞ སློབ་ཐུག་ཚོས་འཛིན་གྲུའི་ནང་གོས་བསྐྱར་གྱིད་མི་འཇུག་པ་དང་ངའི་བ་འདི་མི་འཇུག་མཁན་གྱི་དགེ་ཆན་ལ་ང་དགའ་པོ་མེད། ཁོ་ཆོར་མང་གཙོའི་བྱེད་ཆོས་ལྡན་པའི་དགེ་ཆན་ཞིག་དགོས་ཀྱི་ཡོད།
- ☞ ཚོགས་པའི་དབང་འཛིན་པ་དང་ཁོའི་བྲིས་མི་ཚོས་ཡོད་ཆང་ཐག་གཅོད་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཆོས་མང་གཙོའི་སྐྱར་རི་ལྟར་གྲེང་ཐུབ་བས།

མང་གཙོ་ནི་ཐག་གཅོད་གྱིད་ཐབས་ཤིག་གི་རྩ་བའི་གོ་དོན་ལ་ཐུག་ཡོད། མང་གཙོའི་ཐག་གཅོད་ཅིག་གི་ནང་ལ་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱི་བོ་ཡོད་དོ་ཅིག་གིས་གྲོས་བསྐྱར་དང་མོས་མཐུན་གྱིད་དགོས་པ་དང་། དབང་ཆ་མེད་པའི་སྤྱི་བོ་རྣམས་ལ་

ཡང་དབང་ཆ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཐོ་དང་འབྲ་བར་ཐག་གཅོད་ཐད་ལ་སྒྲིབ་ཐོན་གྱི་ཐོབ་ཐང་གཅིག་མཚུངས་ཡོད། འདི་ནི་སྤྱི་གཞུང་དང་། ཁྲིམ་ཚད་། སྤྱི་གཞུང་ལྟགས་གང་རུང་ལ་སྒྲིབ་ཆོག་པ་ཡིན། དེར་བརྟེན། མང་གཙོ་ནི་མི་ཆེའི་བྱ་བ་ཁོངས་གང་རུང་ལ་སྒྲིབ་རུང་བའི་ཚུ་འཛིན་ཞིག་རེད།

སྐབས་རེར་ང་ཚོས་མང་གཙོའི་ཐ་སྣང་འདི་སྤྱི་གཞུང་གང་རུང་ཞིག་གི་འགྲེལ་བཞིན་ཆེད་བཅུད་སྤྱོད་གཏོང་བ་ཙམ་མིན་པར། མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མས་ངེས་པར་དུ་དོན་དུ་གཉེར་བའི་ཕྱལ་བྱུང་གི་ཆད་གཞི་ (Ideal Standard) ཞིག་གཏན་འབེབས་བྱེད་ཆེད་བཅུད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད། དཔེར་ན།

- ☞ རྒྱལ་ཁབ་འདིའི་མི་སྒྲིལ་རུང་གོད་ཁོག་ལྟོགས་པར་ཉལ་མི་དགོས་པ་བྱུང་ན་མང་གཙོའི་ངོ་ཐོ་མཆོན་ཐུབ།
- ☞ མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ནང་དུ་མི་མང་ཆང་མར་འབྲ་མཉམ་གྱི་ཐོབ་ཐང་དགོས་པ་དང་། དེར་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་ཐོབ་ཐང་འབྲ་མཉམ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། བརྟེན་ཆ་ལྟར་འབྲ་མཉམ། གཞི་རྩའི་སློབ་གསོ་འབྲ་མཉམ། ཐོན་ཁུངས་འབྲ་མཉམ་བཅས་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་ཆད་སེམས་བརྟན་པོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

གལ་སྤྱི་ང་ཚོས་ཕྱགས་འདུན་འདི་དག་ལ་བསམ་སློབ་ནན་ཏན་གྱིས་བཏང་ན། འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ཀྱང་མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་མིན། འོན་ཀྱང་། ཕྱལ་བྱུང་གི་མང་གཙོའི་གོ་བ་དེས་ང་ཚོས་མང་གཙོ་ལ་ཅིའི་ཕྱིར་རིན་ཐང་སྤྱོད་དགོས་པ་བྲན་གསོ་གཏོང་གི་ཡོད་ཅིང་། ང་ཚོས་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་སྤྱོད་ཆ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པ་མ་ཟད། ད་དུང་མང་གཙོ་བཟང་རན་གྱི་བྱེད་པར་ཡང་འབྱེད་ཐུབ་པོ།

༡། གཤམ་ལ་རྒྱལ་ཁབ་བཞིའི་གནས་རྒྱལ་བཤོད་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་དེ་གཞི་ལ་བཞག་ནས་རྒྱལ་ཁབ་དེ་མང་གཙོའམ། མང་གཙོ་མ་
ཡིན་པ། ཡང་ན་ངེས་གཏན་མེད་ཅེས་གང་འོས་བྲིས།

ཐུལ་ཁབ། ༡	ཐུལ་ཁབ་ཀྱི་གཞུང་འབྲེལ་ཚོས་ལུགས་ཁས་མི་ལེན་པའི་མི་ལ་འོས་འདེམས་ ཀྱི་ཐོབ་ཐང་མེད།	
ཐུལ་ཁབ། ཁ།	འདས་པའི་ལོ་ཉི་ཤུའི་རིང་ལ་སྤྱི་དོན་ཚོགས་པ་གཅིག་རང་ལ་འོས་བསྐྱའི་ ཐུལ་ཁ་འཛོལ་ཀྱི་ཡོད།	
ཐུལ་ཁབ། ག།	སྤྱི་དོན་ཚོགས་པ་ཞིག་ལ་འདས་པའི་འོས་བསྐྱ་ཐངས་གསུམ་ནང་དུ་ཐུལ་ ཁ་ཐོབ་མེད།	
ཐུལ་ཁབ། ང།	རང་དབང་ལྡན་པའི་འོས་བསྐྱ་ལྡན་ཁང་མེད།	

༡༩ གཤམ་ལ་སྐྱལ་ཁབ་བཞིའི་གནས་སྡོད་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་དེ་གཞི་ལ་བཞག་ནས་སྐྱལ་ཁབ་དེ་མང་གཙོའམ། མང་གཙོ་མ་
ཡིན་པ། ཡང་ན་ངེས་གཏན་མེད་ཅེས་གང་འོས་བྲིས།

རྒྱལ་ཁབ། ག	དཔག་སྤྱི་ཚོག་མཆན་མེད་པར་གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་དཔག་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་ཁྲིམས་སྒྲིག་གཏན་འབེབས་བྱེད་མི་བྱུང།	
རྒྱལ་ཁབ། ཁ	གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་ཁྲིམས་ཞིབ་ཁང་གི་དབང་ཆ་ཚུང་དུ་གཏོང་བའི་ཁྲིམས་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱེད་མི་ཚོག	
རྒྱལ་ཁབ། ག	ཁྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཚོག་མཆན་མེད་པར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་བློན་ཚོས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་དུ་ཆེངས་ཡིག་འཛིག་མི་ཚོག	
རྒྱལ་ཁབ། ང།	རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཐག་གཅོད་ཆེ་ལག་ཆང་མ་དབྱས་དབྱལ་ཁང་གི་ལས་བྱེད་པ་ཚོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱུ་ཆེན་ཚོས་དེ་ཆོར་འགྱུར་བ་གཏོང་མི་བྱུང།	

༣། དེ་དག་ལས་གང་ཞིག་མང་གཞིའི་ལྟ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཚེད་སྒྲུབ་ལག་སོ་ཞིག་མིན། དེ་ཅིའི་ཐུང་མིན་པ་ཡིན་ནམ།

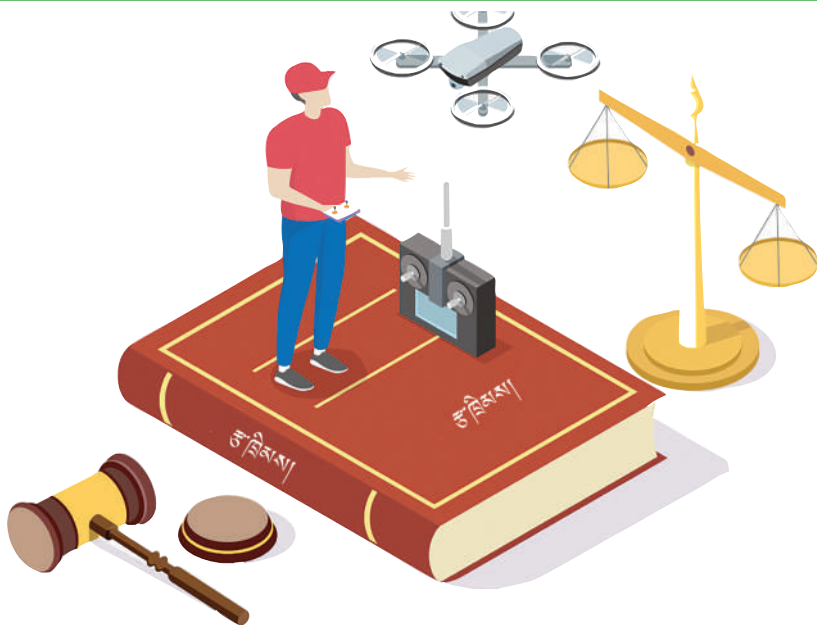
ཀ	མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་མི་མང་ལ་རང་དབང་དང་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཆོར་སྤང་དགོས།	
ཁ།	མང་གཙོའི་གཞུང་གིས་གཞུང་གཞན་ལས་སྒྲགས་པའི་ཐབས་ལམ་བརྒྱད་དེ་ཚོད་རྟོག་ཐག་གཅོད་བྱེད།	
ག།	མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ལ་མི་མང་གི་འགན་འཁུར་བ་ཡོད།	
ང།	མང་གཙོའི་གཞུང་ནི་གཞན་ལས་སྡོན་ཐོན་གྱི་སྲིད་གཞུང་ཞིག་རེད།	

༤། གཤམ་གྱི་གནས་ལུགས་ཁོད་ནས་མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ནང་དུ་ཕྱ་གའི་དཀའ་ངལ་ཉུང་དུ་གཏོང་བྱའི་རྒྱ་མཚན་ཡང་དག་ཅིན་པ་གང་འདུག་གས།

ཀ།	ཁ་གཏད་ཆོགས་པས་བཀའ་སྒྲིགས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་བྱའ།	
ཁ།	གསར་འགོད་རང་དབང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་འདྲ་མིན་ལ་བྱུང་བའི་ཕྱ་གའི་དཀའ་ངལ་སྒྲན་མེད་ལྷ་བྱའ།	
ག།	སྲིད་གཞུང་ལ་འོས་བསྐྱུ་རྗེས་མའི་ནང་དུ་པམ་ཉེས་འབྱུང་དོགས་ཀྱི་འཛིགས་སྤང་སྟེ།	
ང།	མི་མང་ལ་ཆོས་ལུགས་གང་རུང་ལ་དད་པ་དང་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཆོག་པའི་རང་དབང་ཡོད།	

༥། གཤམ་གསལ་མང་གཙོ་ལ་ཆོལ་བའི་ཚོད་སྒྲུབ་ཁག་ལ་ཚོད་སྒྲེང་བྱོས།

ཀ།	དམག་དབུང་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིག་ལམ་སྤང་སྟེ་བྱེད་མཁན་དང་སྒྲོག་ཟ་རུལ་སྤངས་མེད་པ་བཟོ་མཁན་གྱི་སྲིག་འཇུགས་ལེགས་ཤོས་དེ་ཡིན་པས། དམག་དབུང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་དགོས།	
ཁ།	མང་ཆོགས་ཀྱི་དབང་སྒྱུར་ནི་མི་ཤེས་སྤོངས་པའི་དབང་སྒྱུར་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། མཁས་པའི་དབང་སྒྱུར་ནི་མི་ཉུང་ཤས་ཤིག་གི་དབང་སྒྱུར་རེད།	
ག།	གལ་སྲིད་ང་ཆོས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ཆོས་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་སྟོན་བྱེད་དགོས་པར་འདོད་ན། ཁོང་ཆོར་གཞན་པན་གྱི་བསམ་སྒྲོ་ཡོད་པས་ཁོང་ཆོ་ཆབ་སྲིད་དབུ་ཁྲིད་ཀྱང་གནང་དགོས།	

༡༣། རྩ་བྱིམ་ས་བརྩོ་བའོད།

༡༣། ང་ཚོས་སློབ་ཚན་སྡོན་མཉེན་དུ་མང་གཙའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ནང་དུ་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་རང་གི་གང་འདོད་ལྟར་བྱེད་མི་ཚོགས་པའི་སྐོར་བཤད་ཡོད། ཡུལ་མི་དང་སྲིད་གཞུང་གཉིས་ཀས་ངེས་པར་དུ་ལག་བརྟར་བྱེད་དགོས་པའི་གཞི་ཅིའི་ཁྲིམས་ལུགས་གཏན་འཁེབས་བྱུང་བ་ལ་ཅ་ཁྲིམས་ཟེར། ཅ་ཁྲིམས་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གོང་ན་མེད་པའི་ཁྲིམས་ཡིག་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ནང་དུ་ཡུལ་མིའི་ཚོབ་ཐང་དང་། སྲིད་གཞུང་གི་དབང་ཆ། སྲིད་གཞུང་གིས་ལས་དོན་རྒྱ་རབ་བསྐྱེད་དགོས་པ་སོགས་གཏན་འཁེབས་བྱས་ཡོད། སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་མང་གཙའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ཅ་ཁྲིམས་པཌོ་བཀོད་ཀྱི་གཞི་ཅིའི་རྩི་བ་འགའ་བཀོད་ཡོད།

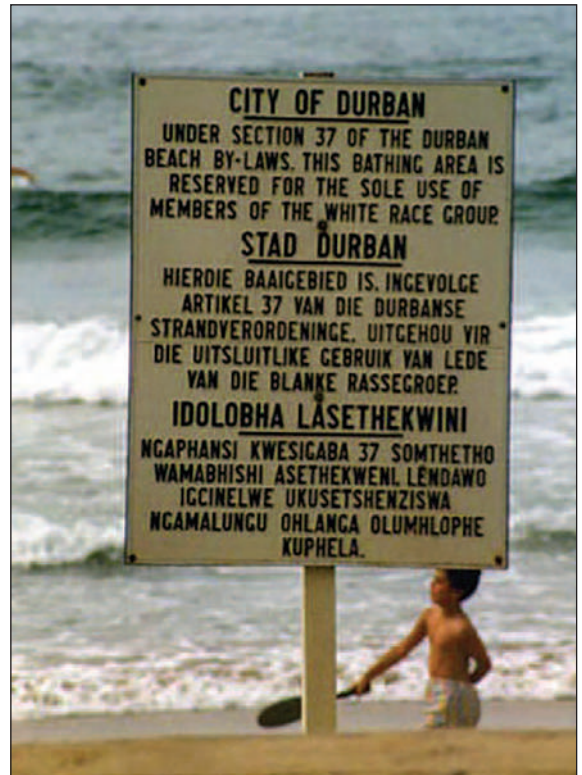
- 👉 ཅིའི་ཕྱིར་ང་ཚོར་ཅུ་ཁྱིམ་ས་དགོས་སམ།
- 👉 ཅུ་ཁྱིམ་ས་རི་ལྟར་བཟོ་འགོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དམ།
- 👉 ལྷ་ས་བཟོ་འགོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དམ།
- 👉 ཐང་པ་ལམ་ཅི་ཞིག་སྤྱད་དེ་བཟོ་འགོད་བྱེད་ཡོད་དམ།
- 👉 མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ནང་དུ་ཅུ་ཁྱིམ་ས་བཟོ་འགོད་བྱེད་པར་ཕན་ཚུན་གསུམ་གང་དང་གང་ཡོད་དམ།
- 👉 ཅུ་ཁྱིམ་ས་ཞིག་གཏན་འཁེབས་བྱས་ཐོས་དེ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བྱས་པམ།

ཉེ་ཆར་མང་གཙའི་སྐུལ་ཁབ་པ་ཙམ་ཁྱིམ་ས་པོས་པའི་དཔེ་མཆོད་ཞིག་ནི་ལྟོ་ཞལ་རི་ཀ་པེད། ར་ཆོས་སློབ་ཆོད་པའི་མགོ་དྲུ་
 ལྟོ་ཞལ་རི་ཀའི་ནང་དུ་གར་བྱུང་བ་དང་། ལྟོ་ཞལ་རི་ཀའི་ཡུལ་མི་ཆོས་ཙམ་ཁྱིམ་ས་པོས་པའི་པས་དོན་རི་རྟར་བྱས་པ་པམས་པ་ལྟ་
 ཞིབ་བྱ་སྐྱུ་ཡིན། དེ་ནས་སྐུ་གར་གྱི་ཙམ་ཁྱིམ་ས་རི་རྟར་པོས་མིན་དང་། དེའི་གཞི་ཙའི་རིན་པང་ཁག་གར་ཡིན་པ་དེ་སློང་བྱ་སྐྱུ་ཡིན།

༡། ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མངའ་གཅོད་རྒྱ་ཁྱིམ་ས།

"ངས་མི་རིགས་དཀར་པོའི་དབང་སྐྱར་ལ་འཐབ་ཅོད་བྱས་པ་དང་། མི་རིགས་ནག་པོའི་དབང་སྐྱར་ལ་འང་འཐབ་ཅོད་བྱས་པ་ཡིན། ངས་མི་ཚང་མར་འབྲམ་མཉམ་གྱི་གོ་སྐབས་ཡོད་པ་དང་འཆམ་མཐུན་མཉམ་གནས་ཀྱི་མང་གཙོ་དང་རང་དབང་ལྡན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཞིག་སྐྱུན་རྒྱུའི་ཕྱགས་བསམ་ཞིག་ཕྱགས་འདུན་བྱ་བ་བྱུང་བ་ཡིན། དེ་ནི་ངས་མི་ཚའི་ནང་དུ་སྐྱབ་དགོས་པའི་ཕྱགས་བསམ་ཞིག་རེད། ཕྱགས་བསམ་དེ་འགྲུབ་ཆེད་གལ་ཏེ་དགོས་གལ་བྱུང་ན་ང་ལ་རང་ཉིད་སློབ་གཏོང་བྱེད་རྒྱུའི་ག་སྤྱི་ག་ཡོད།"

གོང་གི་བཀའ་ཁྱེལ་དེ་གསུང་མཁན་ནལ་མོན་མན་ཏེ་ལ་རེད། ཁོང་ལ་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མི་རིགས་དཀར་པོའི་སྤྱི་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཚོང་པའི་ (Treason) ཉེས་མིང་འོག་དུ་བྲིམས་སྐབས་བཞེས་བྱས་པ་རེད། ཁོང་དང་དབུ་བྲིད་གཞན་བདུན་གྱིས་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་དཀར་པོ་དབུ་བྲིད་ཀྱི་སྤྱི་བྱས་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱས་པར་བྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར་ཆེ་བཙོན་གྱི་བྲིམས་ཐག་བཅད་པ་དང་། དུས་དེ་ནས་བཟུང་ཁོང་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་ཆེས་འཛིགས་སུ་བྱུང་བའི་བཙོན་ཁང་ཨང་གཉིས་པ་སྟེ། རོབ་བཅོན་སྤྱི་ཁྱེད་མཉམ་ (Robben Island) དུ་ལོ་ངོ་ཉི་ལྔ་བརྒྱད་རིང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ་རེད།

པར་རིས། ༡༣་༡ ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མི་རིགས་དབུ་བྲིད་སྤྱི་བྱས་ཀྱི་བརྗེ་བྱུང་།

མི་རིགས་དཀར་པོ་དབུ་བྲིད་ཀྱི་སྤྱི་བྱས་ལ་འཐབ་ཅོད།

མི་རིགས་དབུ་བྲིད་ཀྱི་སྤྱི་བྱས་དེ་ལ་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མི་རིགས་དབུ་བྲིད་ཀྱི་སྤྱི་བྱས་ (Apartheid) ཞེས་འབོད། དུ་རོབ་ཀྱི་མི་དཀར་པོ་ཆོས་ལམ་ལུགས་དེ་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མི་རིགས་ཚའི་སྤྱི་བཙན་འགོལ་བྱས་པ་རེད། དུས་རབས་ ༡༩ དང་ ༡༩ པའི་ནང་དུ་ཡུ་རོབ་ནས་ཡོང་བའི་ཆོང་ལས་ཚོགས་པ་ཆོས་རྒྱ་གར་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་དང་མཚུངས་པར་བྲག་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་ས་ཆ་ཡང་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་རེད། འོན་ཀྱང་། རྒྱ་གར་དང་མི་འབྲམ་བར་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མི་རིགས་དཀར་པོ་འབོར་ཆེན་ཞིག་གནས་དེར་གཞིས་ཆགས་ཏེ་ས་གནས་ཀྱི་དབང་འཛིན་པར་གྱུར་ཡོད། མི་རིགས་དཀར་པོ་དབུ་བྲིད་ཀྱི་སྤྱི་བྱས་ཀྱིས་ཤུ་མདོག་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རིགས་དཀར་པོ་དབུ་བྲིད་ཀྱི་སྤྱི་བྱས་ཏེ་མིང་བཏགས་པ་རེད། ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་ཡུལ་མའི་ཤུ་མདོག་གསལ་པོ་ཡིན་པ་དང་། ཁོ་ཆོས་མི་འབོར་གྱི་བཞི་ཆ་གསུམ་ཟེན་ཡོད། ཁོ་ཆོར་མི་རིགས་ནག་པོ་ (Blacks) ཞེས་འབོད། མི་རིགས་འདི་གཉིས་ལས་གཞན་ད་དུང་མི་རིགས་དཀར་པོ་འབྲེས་མ་ (Coloured) དང་། རྒྱ་གར་ནས་གནས་སྤོ་

བྱས་པའི་མི་རིགས་ཀྱང་ཡོད། མི་རིགས་དཀར་ནག་གི་དབང་སྒྱུར་བ་ཚོས་མི་རིགས་དཀར་ནག་འདྲེས་མའི་མི་རྒྱུད་ཐམས་ཅད་
དམན་པར་བཅེས་ནས་ཁོ་ཚོར་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་ཐོབ་ཐང་སྤྲད་མེད། སྤིང་བྱས་དེས་མི་རིགས་ནག་པོ་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་
སྤང་པོ་བྱས་པ་དང་། ཚོག་མཆན་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་ཁོ་ཚོ་མི་རིགས་དཀར་པོའི་ས་ཁུལ་དུ་སྤྲད་མི་ཚོག་པ་བཅོས་པ་རེད། མི་
འཁོར་དང་། སྤྱི་སྤྱོད་རྒྱུ་ལའོར། སྤྱི་འཁོར། མཐོན་ཁང་། སྤྱན་ཁང་། སློབ་གྲྭ། མཐོ་སློབ། དཔེ་མཛོད་ཁང་། སློག་བརྟན་ཁང་།
སློབ་གར་ཁང་། མཚོ་འགམ། རྒྱལ་རྒྱུ་། སྤྱི་སྤྱོད་གསར་སྤྱོད་སོགས་ཡོད་ཆད་མི་རིགས་དཀར་ནག་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ་བྱེ་ཡོད།
དེ་ལ་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་ (Segregation) ཟེད། མི་རིགས་ནག་པོ་ཚོས་ད་དུང་མི་རིགས་དཀར་པོ་ཚོས་དད་གུས་བྱེད་སའི་ལྷ་
ཁང་དུ་ཡང་འཁྲོ་ཆོག་གི་མེད། མི་རིགས་ནག་པོ་ཚོས་ཚོགས་པ་འཇུགས་མི་ཚོག་ལ། འཛིགས་སུ་རུང་བའི་སྤྱག་སྤྱོད་ལ་ངོ་ཚྏ་ལ་
ཡང་བྱེད་ཆོག་གི་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོ་ནས་བཟུང་མི་རིགས་ནག་པོ་དང་། མི་རིགས་དཀར་ནག་འདྲེས་མ། རྒྱ་གར་བ་བཅས་ཀྱིས་མི་རིགས་དཀར་
ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་བྱས་ལ་ངོ་ཚྏ་བྱས་ཏེ། གོ་མ་བཟོད་དང་། ལས་མཆམས་འཛོག་པ་ (Strike) སོགས་གྱི་ལས་འགུལ་
སྤེལ་ཡོད། ཨམ་རི་ཀའི་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་ (African National Congress) འི་མི་རིགས་དཀར་ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་
བྱས་ལ་ངོ་ཚྏ་བྱེད་མཁན་ཚོགས་པ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་ལ། དེའི་ནང་དུ་ལས་བཅོམ་པའི་མཐུན་ཚོགས་མང་པོ་དང་དམར་ཤོག་ཚོགས་
པ་ཡང་ཆུད་ཡོད། མི་རིགས་དཀར་པོ་མང་པོས་ཀྱང་ཨམ་རི་ཀའི་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་གྱི་ཁོངས་སུ་ཞུགས་ནས་མི་རིགས་
དཀར་ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་བྱས་ལ་ངོ་ཚྏ་བྱས་ཤིང་འགན་ཁུར་ཡང་བྱས་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ཁ་ཤས་ཀྱིས་མི་རིགས་དཀར་
ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་བྱས་ནི་བྱང་བདེན་མིན་པ་དང་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་བྱས་ཤིག་ཡིན་པར་སྒྲིན་བཞིན་བྱས་ཀྱང་། མི་རིགས་
དཀར་པོའི་སྤིང་བྱས་གཞུང་གིས་མི་སྣོང་སྤྲུག་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། ཁོ་ཚོར་མནར་གཅོད་བཏང་བ་མ་ཟད། མང་པོ་ཞིག་
དམར་གསོད་བཏང་ནས་སུ་མཐུད་དབང་སྒྱུར་བྱས་པ་རེད།

རྩ་ཁྲིམས་གསར་པའི་ཕྱོགས་སྒྲུ།

མི་རིགས་དཀར་ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་བྱས་ལ་ངོ་ཚྏ་དང་འཐབ་ཚིད་བྱེད་མཁན་རྗེ་མང་དུ་སོང་བས་སྤིང་གཞུང་གིས་བྲག་
གཞོན་ལ་བརྟེན་ནས་མི་རིགས་ནག་པོ་དབང་འོག་དུ་བསྐྱུ་མི་བྱུང་བ་ཉོགས་ཏེ། མི་རིགས་དཀར་པོའི་སྤིང་གཞུང་གི་སྤིང་བྱས་ལ་
འགྱུར་བ་བཏང་ནས། མི་རིགས་དཀར་ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་ཁྲིམས་ལུགས་མེད་པར་བཅོས། ཆབ་སྤྱོད་ཚོགས་པ་དང་། གསར་
འགྱུར་བརྒྱུད་ལས་ལ་བཀག་སྡོམ་བྱས་པ་རྣམས་མེད་པར་བཅོས། ལོ་ངོ་ཉི་ཤུ་རྩ་བརྒྱུད་རིང་བཅོན་ཁང་དུ་གནས་པའི་ནལ་སོན་
མན་ཏེ་ལ་མཆོག་བཅོན་འགྲོལ་ཐོབ་ནས་རང་དབང་ཐོབ། མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལྷ་ ༥ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་གྱི་མཆན་
གུང་དུ། ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་དར་གསར་པ་དགྲུང་དུ་འཕྱར་ནས་འཛམ་གླིང་དུ་མང་གཙོ་
རྒྱལ་ཁབ་གསར་པ་ཞིག་དབྱུ་བརྟེན་པ་མཆོན་པར་བྱས་པ་དང་། མི་རིགས་དཀར་ནག་དབྱེ་འབྱེད་གྱི་སྤིང་གཞུང་
མཐུག་བསྐྱེལ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་མི་རིགས་སྤྱི་མང་གི་སྤིང་གཞུང་ཞིག་འཇུགས་པའི་ལས་དུ་བསྐྱོད།

པར་རིམ། ༡༣་ན་ རྟོ་ལཔ་རི་ཀའི་རྩི་མཐུན་གྲུབ་ཁབ་གི་བྱུང་
བཞུགས།

ང་ཚོས་ལྷོ་ཨམ་དི་ཀའི་སྤྲོད་འཛིན་དང་པོ་ནམ་སོན་མན་ཁེ་ལ་
མཆོག་གིས་འཕྱར་ལྷོག་དེའི་སྒྲོར་ལ་གསུངས་སའི་གཏམ་དུས་སུ་
ཞིག་ལ་མཉན་པར་བྱ།

“ཡུན་རིང་པན་ཚུན་དགྲ་བོར་བཟུང་བའི་ཕྱོགས་ཁག་གཉིས་ཀྱིས་
 རྫོ་ཨཔ་རི་ཀའི་མི་རིགས་དཀར་ནག་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་སྲིད་བྱས་དེ་ནི་བའི་
 རོག་ནས་མང་གཙོའི་ལམ་དུ་འཕོ་འགྱུར་བྱེད་པའི་གྲོས་མོལ་ལེགས་
 གུབ་བྱང་བ་ནི། ང་ཆོས་པན་ཚུན་ལ་བཟང་བའི་ཡོན་ཏན་གྱི་རྣམ་པ་
 ལྟན་སྐྱེས་སུ་ཡོད་པར་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ཞིག་རེད། རྫོ་ཨཔ་རི་ཀའི་མི་
 ཆོས་བཟང་བའི་ཡོན་ཏན་ལ་བཅངས་པའི་ཡིད་ཆེས་ནམ་ཡང་མི་འདོར་
 བ་དང་། འགོ་བ་མའི་རིགས་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་རྒྱ་ནི། ང་ཆོའི་མང་གཙོའི་
 ལམ་ཕུགས་ཀྱི་ཆང་གཞི་རེད་ལ། ངའི་རེ་བའང་དེ་ཡིན།”

ལྷོ་ཨམ་དེ་གའི་མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་གསར་བ་དེ་བཙུགས་རྗེས།

མི་རིགས་ནག་པོའི་འགོ་བློ་ཚེས་མི་རིགས་དཀར་པོའི་དབང་ལྗེར་

ལྷགས་སྤྱུ་ཁོ་ཆོས་ལུས་པའི་གདུག་རྒྱུབ་ཀྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་མི་རིགས་ནག་ཤོས་དགོངས་ཡངས་གཏོང་དགོས་པའི་འཁོད་སྤུལ་ཁུས་
པ་རེད། ཁོ་ཆོས་མི་རིགས་པན་ཚུན་དང་ཐོ་མོ་གཉིས་ཀ་འབྲ་མཉམ་ཡིན་པ་དང་། མང་གཙའི་རིན་ཐང་། ལྷི་ཆོགས་ཀྱི་བྲང་བཤེན།
འཕྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སོགས་སྤང་གཞིར་བརྱུང་ནས་སྟོ་ཁལ་རི་ཀའི་བྱུལ་ཁབ་གསར་བ་ཞིག་འཇུགས་སྐྱབ་ཤེད་དགོས་ཞེས་
བཤད། བཅན་གཞོན་དང་གདུག་རྒྱུབ་ཀྱིས་མི་གསོད་ཁག་སྤྱོད་བྱས་པའི་སྤྱིད་དབང་སྐྱེར་བརྱུང་གི་དམར་སོག་ཆོགས་པ་དང་།
རང་དབང་འཐབ་ཅོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཁྲིད་མཁན་ཆོགས་པ་གཉིས་མཉམ་རུབ་ཀྱིས་སྐྱབ་མོང་གི་རྩ་ཁྲིམས་ཤིག་གཏན་འཁེབས་བྱས།

ཁོ་ཚོས་ལོ་གཉིས་ཤིང་ཕྱི་མ་བསྐྱར་དང་ཅོད་ཐེངས་བྱས་རྗེས་ཅ་ཁྱིམ་ས་ལེགས་ཤོས་ཤིག་གཏན་ལ་བཟུགས། ཅ་ཁྱིམ་དེས་མི་མང་ལ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ལས་རྒྱ་གཞི་བའི་ཐོབ་ཐང་ཆེས་ཆེ་བ་སྤྲད་ཡོད། ཁོ་ཚོས་མཉམ་རྒྱུ་གིས་དཀའ་ངལ་སེལ་ཐབས་ཤིག་འཛོལ་སྤྲེས་མི་སྲུང་རྒྱ་དུ་འཛོལ་མི་རྒྱ་བ་དང་། མི་སྲུང་ལའང་དག་ཡི་འདུག་ཤིས་འཛིན་མི་རྒྱ་བར་གཏན་འབེབས་བྱས། ཁོ་ཚོས་མི་སྲུང་ཞིག་གིས་འདས་པའི་དུས་སྡུ་ལས་ཀ་ཅི་ཞིག་བསྐྱབས་ཡོད་ཅེད་དང་། ཡང་ན། མི་སྲུང་རྒྱ་བས་ངོ་ཚབ་ཅི་ཞིག་བྱས་ཡོད་ཅེད་ལ་མ་ཁྱོས་པར། མི་ཚང་མ་དཀའ་ངལ་སེལ་ཐབས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སྲུང་ལྟར་དགོས་པའི་ཐོས་མཐུན་བྱས། ཟླ་ཉལ་འི་ཀའི་ཅ་ཁྱིམ་གྱི་ཐོན་ཐེངས་ (Preamble) དུ་ཅ་དོན་འདིའི་སྤྱིར་བསྐྱེས་དེ་བཞེད་ཡོད།

ལྷོ་ཨམ་དེ་ཀ་དེ་ཙུ་ཁྱིམ་སྤེས་འཇམ་སྤྱིང་གི་མང་གཙོ་དོན་གཉེར་པ་ཙོར་སེམས་འགྲུལ་ཐེབས་པ་ཐུག་པ་དང་། ལྷོ་ཨམ་
 ༡༩༩༤ ལོའི་བར་དུ་འཇམ་སྤྱིང་མི་མང་གིས་ལྷོ་ཨམ་དེ་ཀ་མང་གཙོར་བརྟེ་འདོག་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་དོས་འདོན་བྱས་

ཀྱང་། ད་ལྟ་རྒྱལ་ཁབ་དེ་མང་གཙོའི་མིག་དཔེ་རྒྱ་རྒྱར་བ་རེད། འབྲུར་ཕྱོག་དེ་འབྲུར་སྐབ་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི། ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་མི་
མང་གིས་ད་པན་ཐུངས་པའི་སྤྱག་བསྐྱེད་ཡོངས་རྫོགས་ཆེག་སྤྱིལ་གྱི་རྒྱས་པར་བསྐྱར་ནས་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀ་འཛའ་ཚོན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་
ཅིག་ཏུ་བསྐྱར་བ་རེད།

ཁོང་གིས་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་རྩ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་སྐོར་ལ་གསུང་བཤད་གནང་སྐབས། "ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་རྩ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་འདས་དང་མ་འོངས་
གཉིས་ཀའི་སྐོར་སྐྱོད་ཡོད། ཕྱོགས་གཅིག་ནས་དེ་ནི་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀ་བ་ཆོས་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་དང་། གཤམ་རྒྱུ་བ། བཅན་གཞོན་
བཅས་ཀྱི་འདས་དོན་བསྐྱར་དུ་འབྲུང་དུ་མི་འབྲུག་པའི་དམ་བཅའ་བརྟན་པོ་ཞིག་བཞག་ཡོད་པ་དང་། ད་དུང་དེ་ལས་ལྷག་པའི་ང་
ཆོའི་རྒྱལ་ཁབ་འདི་མི་མང་ཆང་མའི་མཉམ་སྦྲེད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཏུ་སྐྱར་བའི་བཅའ་བཞག་ཤིག་ཀྱང་ཡོད་པ་དེ་ཡིན། དོན་ངོ་
མར་བཤད་ན། དེ་ནི་མི་རིགས་དཀར་ནག་དང་། སྤྱི་མོ་མོ། ང་ཆོ་ཆང་མར་དབང་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་རེད། "ཅེས་གསུངས་ཡོད།

༡། ཅིའི་བྱིར་དུ་ཆོར་རྩ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་སྐོར་ལ་སྐད་ཅེས་པ།

ལྷོ་ཨམ་རི་ཀའི་དཔེ་མཚོན་བརྒྱུད་དེ་ང་ཆོས་ཅིའི་བྱིར་རྩ་བའི་སྤྱི་ཚོགས་དགོས་པ་དང་། དེས་ཅི་ཞིག་སྐྱབ་ཀྱི་ཡོད་པ་ཤེས་སྐྱབ་ཡོད།
མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་གསར་བ་འདིའི་ནང་དུ་གཉའ་གཞོན་གཏོང་མཁན་དང་གཉའ་གཞོན་སྤྱོད་མཁན་གཉིས་འབྲེལ་མཉམ་ཐོག་
མཉམ་གནས་སྐབ་པ་ཡོང་བའི་འཆར་གཞི་འཐེན་ཡོད་ཀྱང་། ཁོ་ཆོས་པན་ཚུན་ཡིད་ཆེས་བྱ་རྒྱུ་ལས་སྤྱོད་པོ་ཞིག་མིན། ཁོ་ཆོར་
འཛིགས་སྤྱང་ཡོད་ལ་རང་གི་ཁེ་ཕན་སྤྱང་སྤྱོད་བྱེད་འདོད་ཀྱང་ཡོད། བྱངས་མང་བའི་མི་རིགས་ནག་པོ་ཆོར་མང་གཙོའི་ལམ་
ལུགས་ཀྱི་མང་མོས་དབང་སྐྱར་གྱི་རྩ་བ་འཛིན་འདོད་ཡོད་ལ་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཐོབ་ཐང་འབྲེལ་མཉམ་དགོས་འདོད་
ཀྱང་ཡོད། དེར་མ་ཟད་བྱངས་ཉུང་བའི་མི་རིགས་དཀར་པོ་ཆོར་རང་གི་ཁེ་དབང་དང་རྒྱ་ཐོར་སྤྱང་སྤྱོད་བྱེད་འདོད་ཡོད།

གོས་མོལ་ཡུན་རིང་བྱས་རྗེས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་གོས་མཐུན་ཞིག་འཛིན་རྒྱུའི་གོས་འཆམ་བྱུང་ཞིང་། མི་རིགས་དཀར་པོས་
མི་གཅིག་འོས་གཅིག་དང་། མང་མོས་དབང་སྐྱར་གྱི་རྩ་དོན་ལ་མོས་མཐུན་བྱས་པ་རེད།

ད་དུང་དབུལ་པོ་དང་ལས་མི་ཆོར་གཞི་རྩའི་ཐོབ་ཐང་འགའ་ཤས་སྤྱོད་རྒྱུའི་གོས་འཆམ་བྱུང་། མི་རིགས་ནག་པོ་ཆོས་མང་
མོས་དབང་སྐྱར་དེ་ལྷོས་མེད་མིན་པར་མོས་མཐུན་བྱས་པ་དང་། ཁོ་ཆོས་མི་འཕོར་མང་བའི་མི་རིགས་ཀྱིས་མི་རིགས་དཀར་
པོའི་རྒྱ་ཐོར་འབྲོག་བཅོམ་མི་ཆོག་པའི་གོས་མཐུན་ཡང་བཞག་པ་རེད། གོས་མཐུན་འདི་ལས་སྤྱོད་པོ་ཞིག་ག་ལ་ཡིན། གོས་མཐུན་
འདི་ལག་ལེན་དུ་རྗེ་ལྷར་བསྐྱར་དགོས་སམ། ཁོ་ཆོས་ད་ལྟ་པན་ཚུན་ཡིད་ཆེས་བརྟན་པོ་བྱེད་སྐབ་ཀྱང་། མ་འོངས་པར་ཡིད་ཆེས་
ཉམས་པ་མེད་པར་གནས་པའི་འགན་ལེན་རྗེ་ལྷར་བྱེད་སྐབ་བམ།

དེ་འདྲའི་གནས་སྐབས་འོག་ཏུ་ཡིད་ཆེས་རྒྱན་གནས་ཡོང་བའི་ཐབས་ལམ་ཉག་ཅིག་ནི་མི་ཆང་མས་བཅི་སྤྱང་བྱ་དགོས་པའི་
བྱིས་སྤྱོད་འགའ་གཏན་འབེབས་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད། བྱིས་སྤྱོད་དེ་ཆོས་མ་འོངས་པའི་འགོ་བྱིད་རྗེ་ལྷར་འདེམས་དགོས་པ་གཏན་
འབེབས་བྱས་པ་མ་ཟད། ད་དུང་བདམས་ཐོན་བྱུང་བའི་སྤྱི་གཞུང་ལ་དབང་ཆ་གང་ཡོད་པ་དང་གང་མེད་པ་གཏན་འབེབས་བྱེད་

དགོས།

མཐར་ཐོག་གི་ལུགས་དེ་ཚོས་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་རེད། འོས་བསྐྱེད་ནང་དུ་རྒྱལ་ཁབ་འཛོལ་མཁན་ཚོས་
 ཐོབ་ཐང་ལུགས་དེ་ཚོ་ལས་སྤྱོད་པ་ལྟར་བ་གཏོང་མ་ཐུབ་ན། ད་གཞོད་ཐོབ་ཐང་ལུགས་དེ་ཚོ་འཛོལ་བ་ཐོན་པ་རེད། འདི་ནི་སྣོ་
 ཞུས་རི་ཀའི་མི་མང་གིས་བསྐྱེད་པ་ལེ་བྱ་གཞག་ཅིག་ཡིན་ཏེ། ཁོ་ཚོས་གཞི་རྩའི་ཐོབ་ཐང་ལུགས་འགའ་ལ་མོས་མཐུན་བྱས་པ་
 དང་། ཐོབ་ཐང་ལུགས་སྒྲ་ན་མེད་པ་ཡིན་པ་དང་། མིན་གཞུང་གང་གིས་ཀྱང་ཐོབ་ཐང་ལུགས་དེ་ཚོ་སྤྱད་མེད་དུ་གཏོང་མི་ཚོགས་པའི་
 མོས་མཐུན་བྱས། དེ་ལྟར་བྱེད་ཐོབ་ཐང་ལུགས་ལ་ཅ་ཐོབ་ཐང་ཐོབ།

ཅ་ཐོབ་ཐང་ཐོབ་པ་སྟོན་པའི་ཀར་དམིགས་བསལ་གང་ཡང་མ་རེད། རྒྱལ་ཁབ་ཆང་མར་མི་མང་གི་ཤོག་ཁག་འདྲ་མིན་ཡོད་
 ཅིང་། དེ་ཚོའི་འབྲེལ་བ་སྟོན་པའི་ཀར་དམིགས་དཀར་ནག་ལྟར་མིན་མིན། འོན་ཀྱང་། འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྱུ་གང་སར་མི་མང་ལ་
 བསམ་ཚུལ་དང་ཁེ་སན་མི་འདྲ་བ་ཡོད། མང་གཅོད་ལས་ལུགས་ཡོད་མེད་ལ་མ་སྟོན་པར། འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་པལ་མོ་ཆེར་
 གཞི་རྩའི་སྤྱི་གཞི་དེ་ཚོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་མིན་གཞུང་གཅིག་ལྟར་མིན་ཏེ། ཚོགས་པ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་དེ་ལ་ཐོབ་ཐང་
 སྤྱི་གཞི་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་ཐོབ་ཐང་ཀྱི་ཉེ་འཁོར་གྱི་སྤྱི་ཐུག་ཚོགས་པ་འཛམ་གླིང་ཚོགས་པ་སོགས་ཚོགས་པ་གང་ཡང་ཡིན་ཚོགས་
 ལ་དེ་ཚོ་ཆང་མར་ཐོབ་ཐང་སྤྱི་གཞི་དགོས། རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ཅ་ཐོབ་ཐང་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དེའི་ནང་དུ་གནས་པའི་མི་མང་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་
 ཁས་ལེན་ཡོད་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡིག་ཅིག་ལ་གོ་དགོས། ཅ་ཐོབ་ཐང་ནི་ཚོགས་སྤྱི་ཞིག་གི་ནང་དུ་གནས་པའི་མི་མང་གི་འབྲེལ་བ་
 གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་སྤྱི་གཞི་ཞིག་དང་། མི་མང་དང་མིན་གཞུང་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་སྤྱི་གཞི་ཞིག་སྤྱི་
 ན་མེད་པ་དེ་རེད།

ཅ་ཐོབ་ཐང་གིས་བྱ་བ་མང་པོ་ཞིག་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།

- ☞ དང་པོ། དེས་མི་རིགས་འདྲ་མིན་མཉམ་གནས་ཡོང་བར་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་དང་མཐུན་ལས་ཡོང་བར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
- ☞ གཉིས་པ། དེས་མིན་གཞུང་དེ་རི་ལྟར་བྱུང་དགོས་པ་དང་། ཐག་གཅོད་གང་ཞིག་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་མིན་གསལ་པོ་བཟོས་
 ཡོད།
- ☞ གསུམ་པ། དེས་མིན་གཞུང་གི་དབང་ཆ་དང་གཏན་འབེབས་བྱས་ཏེ་ཡུལ་མི་ཚོའི་ཐོབ་ཐང་གང་ཡིན་གསལ་པོར་སྟོན་ཀྱི་
 ཡོད།
- ☞ བཞི་པ། དེས་སྤྱི་ཚོགས་ཡག་པོ་ཞིག་སྤྱོད་འདོད་པའི་མི་མང་གི་མངོན་འདོད་མཆོན་ཀྱི་ཡོད།

ཅ་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཐམས་ཅད་མང་གཅོད་ཡིན་པའི་ངེས་པ་མེད། འོན་ཀྱང་། མང་གཅོད་རྒྱལ་ཁབ་ཐམས་ཅད་ལ་ཅ་
 ཐོབ་ཐང་ཡོད། ཡིན་མེད་རང་བཙན་གྱི་དམག་འཁྲུག་བརྒྱུ་ཆེས་ཨ་མི་རི་ཀས་རང་གི་ཅ་ཐོབ་ཐང་ཞིག་བཟོས་པ་དང་། བ་རྩན་སེའི་
 གསར་བཞེད་ཆེས་སྤྱི་མི་མང་གིས་མང་གཅོད་ཅ་ཐོབ་ཐང་ཞིག་གཏན་ལ་པལ། དེ་ནས་བརྒྱུད་སྟེ་མང་གཅོད་རྒྱལ་ཁབ་ཐམས་ཅད་
 ལ་ཡིག་ཐོག་གི་ཅ་ཐོབ་ཐང་ཞིག་དགོས་པའི་ལས་ལུགས་ཆགས་པ་རེད།

༡། རྒྱ་གར་གྱི་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་གཏན་འབེབས་བྱས་པ།

རྒྱ་གར་གྱི་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་དེ་ཡང་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀ་དང་འབྲ་བར་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་འོག་ནས་གཏན་ལ་པབ་པ་ཞིག་རེད། རྒྱ་གར་ནི་ས་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་། མི་རིགས་སྣ་མང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་ཞིག་བཟོ་རྒྱུའི་ལས་དོན་དེ་ལས་སྣ་པོ་ཞིག་མ་རེད། སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་གྱི་མི་ཚོ་ཆབ་འབངས་ (Subjects) ནས་མི་མང་ (Citizens) གྱུར་པ་རེད། རྒྱ་གར་གྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱུང་བར་གཞིར་བཞག་ནས་ཆ་བཤོས་ཏེ་བྱུང་བ་རེད། དེ་རྒྱ་གར་དང་པ་གི་སྤྱི་མི་མང་ལ་ཆ་མཚན་ན་སྤྱི་བསྐལ་གྱི་ཕྱོད་བཞིག་རེད། ས་མཚམས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཉིས་ཀར་ས་ཁེང་བཤོ་བཤའ་རྒྱལ་རྒྱ་དང་འབྲེལ་ནས་དག་སྟོང་གི་དོན་རྒྱུན་བྱུང་བས་མི་གངས་འབྲམ་བཅུ་ལྷག་རྒྱུན་འདས་སུ་གྱུར་པ་རེད། དཀའ་ངལ་གཞན་ཞིག་ནི། ཨིན་ཇིས་རྒྱལ་ཐོན་ཁག་གི་འགོ་བ་ཚར་རྒྱལ་ཁབ་གང་གི་ཁོངས་སུ་ཆ་སྤྱིལ་གཏོང་རྒྱུའམ། ཡང་ན། རང་བཅན་གྱི་དོ་ཐོར་གནས་རྒྱུའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དབང་སྤྲད་པ་དེ་རེད། རྒྱལ་ཐོན་དེ་ཚོ་ཆ་སྤྱིལ་གཏོང་རྒྱ་དཀའ་ངལ་ཞིག་ཏུ་ཆེ་བ་ཞིག་རེད། ཅུ་ཁྲི་མིའམ་ཐེན་མིས་རྒྱལ་སྐབས་རྒྱ་གར་ནང་དུ་བཏུན་སྡོད་མེད་ལ། ཅུ་ཁྲི་མིའམ་བཟོ་མཁན་ཚོར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ད་ལྟ་དང་མ་འོངས་པར་སེམས་ཁུལ་ཆེན་པོ་ཡོད།

ཅུ་ཁྲི་མིའམ་བཟོ་བའི་ལམ་བྱ།

དཀའ་ངལ་དེ་དག་ཡོད་མེད་ལ་མ་ལྷོས་པར། རྒྱ་གར་གྱི་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་བཟོ་མཁན་ཚོར་དགེ་མཚན་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། རྒྱ་གར་གྱི་གཞུང་དེ་ལྷོ་ཨམ་རི་ཀ་དང་མི་འབྲ་བར་གཞུང་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་དགོས་མིན་བསམ་ཚུལ་གཅིག་མཐུན་བཟོ་དགོས་དོན་མེད། དེ་ནི་རང་དབང་འཐབ་ཅོད་ཀྱི་དུས་སྐབས་ནས་སྤྱིལ་འདེབས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལས་འགུལ་ནི་སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་དབང་རྒྱུར་ལ་འཐབ་ཅོད་བྱས་པ་ཚམ་མིན་པར། རྒྱལ་ཁབ་སྤྲར་གསོ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་དང་ཆབ་སྲིད་ལ་རྒྱུར་བཅོས་གཏོང་བའི་འཐབ་ཅོད་ཅིག་ཀྱང་རེད། རང་བཅན་ཐོབ་རྗེས་རྒྱ་གར་ལས་བྱ་གང་དུ་སྟོང་དགོས་མིན་ཐད་ལ་བསམ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡང་། གཞི་ཅིའི་བསམ་སྒྲོ་ཁལ་ཉ་ལམ་མི་ཆང་མས་ངོས་ལེན་བྱེད་དགོས་པ་ཆགས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོར་མོ་རྟི་ལལ་ནེ་རུ་ (Motilal Nehru) ཡིས་གཙོས་པའི་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་བརྒྱུད་ཀྱིས་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་ཞིག་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལོར་ཀ་རྩ་ཆི་ (Karachi) རུ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་པའི་གྲོས་ཚོད་ནང་དུ། རྒྱ་གར་རང་བཅན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་ཅི་འདྲ་ཞིག་དགོས་མིན་སྟོར་སྒྲེང་ཡོད་ལ། ཡིག་ཆ་དེ་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་རྒྱ་གར་གྱི་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་ནང་ལ་ནར་སོན་པའི་འོས་བསྐྱེད་ཐོབ་ཐང་དང་། རང་དབང་དང་འབྲམ་ཉམས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་། གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་སྤྱོད་བཅས་རྒྱུད་དགོས་པའི་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན། འགོ་ཁྲིད་ཆང་མས་ཅུ་ཁྲི་མིའམ་གཏན་འབེབས་ཀྱི་ཚོགས་ཆུང་ (Constituent Assembly) མ་འཚོགས་གོང་ནས་གཞི་ཅིའི་རིན་ཐང་ཁག་ཅིག་ཁས་སྤངས་ཡོད།

མི་སེར་སྤེལ་ལུལ་གྱི་དབང་རྒྱུར་ (Colonial Rule) སྐབས་སུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྤྱིག་འཇུགས་ཁག་ལ་གོམས་འདྲིས་ཡོད་པ་དེས་

རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་གཞི་འཛུགས་བཅོ་ལྔ་པའི་མཐོང་མཐུན་ཡོང་རྒྱུར་པན་ཐོགས་བྱུང་ཡོད། ཡིན་ཟེའི་དབང་སྐྱུར་སྐབས་སུ་མི་ཉུང་ཤས་
ལ་མ་གཏོགས་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་ཐོབ་ཐང་མེད་པས། གཞི་ཅ་དེའི་ཐོག་ནས་ཡིན་ཟེའི་ཁྱིམ་ས་བཅོ་ལྔ་པ་ཆོག་པ་ཅ་ཅང་ཞན་
པོ་ཞིག་གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་རྒྱ་གར་ཡིན་ཟེའི་ཁྱིམ་ས་བཅོ་ལྔ་པ་ཆོག་པ་དང་། བཀའ་ཤག་
ཁག་ལ་འོས་བསྐྱུ་བྱས། དེ་ཆོ་མང་གཙོའི་སྲིད་གཞུང་ཆ་ཆང་བ་ཞིག་མིན། འོན་ཀྱང་། རྒྱ་གར་བ་ཆོར་ཁྱིམ་ས་བཅོ་ལྔ་པ་ཆོག་པ་
གྱི་ལས་དོན་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་ལ་ཉམས་སྲུང་ཐོབ་པ་དེས་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་སྤྱི་གཞི་འཛུགས་འཛུགས་རྒྱ་དང་། དེ་ཆོའི་ནང་དུ་ལས་
དོན་སྐྱབ་རྒྱུར་པན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད། རྒྱ་མཆན་དེའི་ཕྱིར་རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམ་ས་ནང་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོའི་མི་སེར་སྤེལ་
ཡུལ་གྱི་ཁྱིམ་ས་ལུགས་ (Government of India Act, 1935) ནས་སྤྱི་གཞི་འཛུགས་ཀྱི་ཞིབ་ཆ་དང་འགོ་ལུགས་མང་པོ་ཞིག་དང་ལེན་
བྱས་ཡོད། ཅ་ཁྱིམ་ས་གྱི་སྒྲོམ་གཞིའི་ཐོག་བསམ་གཞིགས་དང་གོས་བསྐྱར་ཡུན་རིང་བྱས་པ་དེས་རྒྱ་གར་གྱི་འགོ་བློ་ཆོར་པན་
ཐོགས་གཞན་ཞིག་བྱུང་ཡོད། ཁོང་ཆོར་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་ཉམས་སྲུང་ལས་སྒོ་སྤྱད་ལེན་རྒྱུའི་གདེང་སློབས་ཐོབ་པ་མ་ཟད། རྒྱ་
གར་གྱི་འགོ་བློ་མང་པོ་ཞིག་ལ་པ་རྒན་སེའི་གསར་བརྗེ་དང་། ཡིན་ཟེའི་གོས་ཆོག་པ་ལས་ལུགས་ཀྱི་མང་གཙོ། ཨ་རིའི་ཐོབ་ཐང་
གི་ཁྱིམ་ས་ཡིག་བཅས་ཀྱི་བསམ་སྒྲོམ་སེམས་འགྲུལ་ཐེབས་ཡོད། ལུ་རུ་སུའི་སྤྱི་ཆོག་པ་རིང་ལུགས་ཀྱི་གསར་བརྗེས་རྒྱ་གར་གྱི་
མི་མང་པོ་ཞིག་ལ་སྤྱི་ཆོག་པ་དང་དབལ་འབྱོར་འབྲ་མཉམ་གྱི་ལས་ལུགས་གསར་འཛུགས་བྱེད་རྒྱུའི་སེམས་འགྲུལ་ཡང་ཐེབས་
ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཁོ་ཆོས་གཞན་གྱིས་གང་བྱས་ལད་མོ་མ་བྱས་པར། དེ་ཆོ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཁབ་ལ་འཆོམ་མིན་བསམ་གཞིགས་
ནན་པོ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་རྒྱུན་དེ་ཆང་མས་རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམ་ས་བཅོ་ལྔ་པ་ཆོག་པ་འགྱུར་བྱས་ཡོད་དོ།

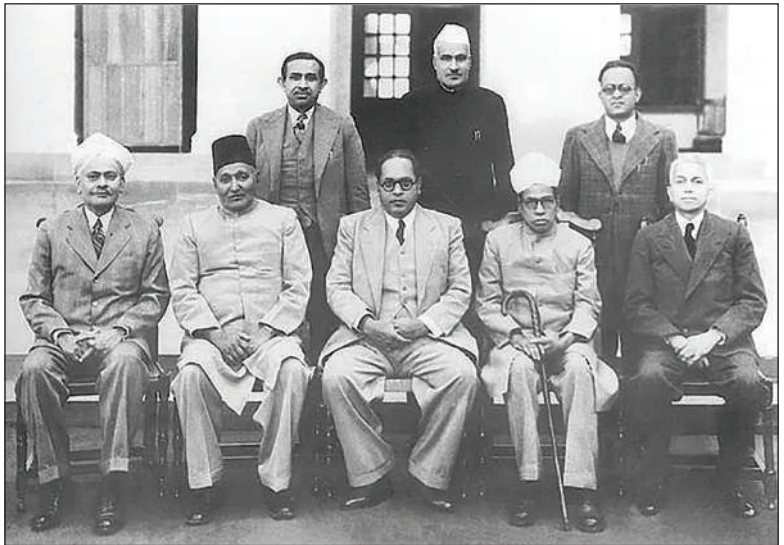
ཅ་ཁྱིམ་ས་ལྷན་ཆོག་པ།

རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམ་ས་བཅོ་ལྔ་པ་ཆོ་སུ་ཡིན་ནམ། ཅ་ཁྱིམ་ས་ཞེས་པའི་ཡིག་ཆ་དེ་གཏན་འབེབས་བྱེད་མཁན་ནི་ཅ་ཁྱིམ་ས་ལྷན་
ཆོག་པ་ཞེས་འདམས་བསྐྱོ་བྱས་པའི་འཕུས་མའི་ཆོག་པ་ཆུང་དེ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༦ ལོ་ ༥ པའི་ནང་དུ་ཅ་ཁྱིམ་ས་ལྷན་ཆོག་པ་གྱི་
འོས་བསྐྱུ་འཆོག་པ་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༦ ལོ་ ༡༢ ནང་དུ་ཆོག་པ་འདུ་དང་པོ་དེ་བསྐྱོར་འཆོག་པ་ཞུས། མི་རིང་བར་རྒྱལ་ཁབ་དེ་
རྒྱ་གར་དང་པ་གི་སྤྱན་གཉིས་སུ་ཁ་བྱེས། ཅ་ཁྱིམ་ས་ལྷན་ཆོག་པ་ཀྱང་རྒྱ་གར་དང་པ་གི་སྤྱན་གཉིས་སུ་བཞོ་བཤའ་རྒྱལ་དགོས་
བྱུང་།

རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམ་ས་ལྷན་ཆོག་པ་དེར་འཕུས་མི་གངས་ ༡༩༤༩ ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་ ༡༡ ཆོས་ ༢༤ ཉིན་གོས་ཆོག་པ་གྱིས་
ཅ་ཁྱིམ་ས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཀྱང་། དོན་དངོས་སུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོ་ ༡ ཆོས་ ༢༤ ཉིན་ནས་ཅ་ཁྱིམ་ས་དེ་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་
བྱས་པ་རེད། ཉིན་དེ་ཐོག་གསའི་ཆེད་དུ་རྒྱ་གར་གྱིས་ལོ་ལྟར་ལོ་ ༡ ཆོས་ ༢༤ ཉིན་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉིན་མོ་ (Republic
Day) ལ་སྐྱེད་བཅི་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཅའི་ཕྱིར་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་མི་ཆོས་ལོ་བཅུ་ཕྱག་དྲུག་ལྟག་གི་གོང་དུ་བཅོས་པའི་ཅ་ཁྱིམ་ས་ལ་འོས་ལེན་བྱེད་དགོས་སམ།

ང་ཚོས་གོང་དུ་རྒྱ་མཚན་གཅིག་བརྗོད་ཟིན།
ཅ་ཁྱིམས་ཀྱིས་ཐུན་མོང་གི་བསམ་ཚུལ་ལ་
གཞིགས་ནས་གཅིག་མཐུན་གྱི་ཐོས་ཚད་ཅིག་
སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་ལས་ཚོགས་མི་ཁོ་ནའི་བསམ་
ཚུལ་མཚན་གྱི་མེད། འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་མང་
པོ་ཞིག་ལ་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་གཞི་ཅའི་སྤྲིག་གཞི་
ནམས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཁག་དང་། ཆབ་
སྲིད་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཁག་གིས་ངོས་ལེན་བྱེད་
མི་ཐུབ་པར་བརྟེན་བསྐྱར་དུ་འབྲི་དགོས་པའི་
གནས་སྐབས་ཡོང་གི་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་

བར་རིས། ༡༩༣༥ གྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་ཚོགས་གཙོ་འབུམས་རམས་པ་ཨམ་རྟེན་ཀར་
ཀྱིས་གཙོས་པའི་རྒྱ་གར་ཅ་ཁྱིམས་ལྷན་ཚོགས།

འགའ་ཤས་ཀྱི་ཅ་ཁྱིམས་ཤོག་ཐོག་ཅམ་དུ་གནས་ཡོད་ཀྱང་། དོན་དངོས་སུ་དེའི་རྗེས་སུ་འཇུག་མཁན་མི་གཅིག་ཀྱང་མེད།
ང་ཚོའི་གནས་ཚད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་བ་ནི་དེ་ལྟར་མིན། འདས་པའི་ལོ་བཅུ་ལྷག་འགའ་ཤས་རིང་སྡེ་ཚན་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཅ་
ཁྱིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་འགའ་ལ་དོགས་འདྲི་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེ་ཁག་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཆེ་ཁག་གིས་
ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་ཁྱིམས་མཐུན་རང་བཞིན་ལ་ནམ་ཡང་དོགས་འདྲི་བྱས་མེད།

བཅའ་ཁྱིམས་ངོས་ལེན་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་གཞན་ཞིག་ནི་ཅ་ཁྱིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་ནམས་རྒྱ་གར་མི་མང་
གི་ངོ་ཚབ་ཡིན་པ་དེ་རེད། སྐབས་དེར་ངོས་བསྐྱེད་ཐོབ་ཐང་ཡོངས་ཁྲབ་མིན་པས། ཅ་ཁྱིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་ནམས་རྒྱ་
གར་མི་མང་ཡོངས་ཀྱིས་ཐད་ཀར་ངོས་འདེམས་བྱས་པ་ཞིག་ཡོང་མི་སྲིད། དེ་ནི་གཙོ་བོ་གོང་དུ་བཤད་པའི་ཞིང་ཆེན་སོ་སོའི་གྲོས་
ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་ཚོས་ངོས་འདེམས་བྱས་པ་ཞིག་རེད། དེས་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་སོ་སོར་འཐུས་མི་ངོས་ཤིང་འཆམ་པ་རེ་
ཡོང་བ་ངོས་པར་བྱེད་ཐུབ། རྒྱ་གར་རང་བཅན་འཐབ་ཅོད་ཀྱི་སྡེ་ཁོང་མཁན་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་ལྷན་ཚོགས་ (Indian National
Congress) ཀྱིས་ཅ་ཁྱིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མིའི་ཁྲོད་དུ་གོ་གནས་གཙོ་བོ་བཟུང་ཡོད་མོད། ཅ་ཁྱིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་
མིའི་ཁྲོད་དུ་སྐད་རིགས་དང་། རིགས་རུས། སྤྱི་ཚོགས། ཚོས་ལུགས། ལས་རིགས་སོགས་ཀྱི་ཁྲད་པར་ཡོད་པའི་འཐུས་མི་
མང་པོ་ཡོད། གལ་ཏེ་ཅ་ཁྱིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་ཚོ་ཡོངས་ཁྲབ་ཐོབ་ཐང་ཡོད་ཆད་ལ་གཞིགས་ནས་བདམས་
ཐོན་བྱས་ཡོད་ཀྱང་གྲུབ་ཆ་དེ་འདྲ་ཞིག་ལས་མི་ཡོང་།

མཐར་ཅ་ཁྱིམས་བཟོ་འགོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ལས་དོན་བྱེད་ཕྱོགས་དེས་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་ཅ་གནད་སྤང་སྟོབ་བྱེད་ཐུབ་ཡོད། ཅ་
ཁྱིམས་བཟོ་འགོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སློ་ནས་གྲུ་ཡངས་དང་། ཐུན་མོང་གི་ཁེ་ཕན་གཞིར་བཞག་ནས་ལས་དོན་
བསྐྱབ་པ་རེད། ཐོག་མར་གཞི་ཅའི་རྒྱ་འཛིན་ཁག་ཐག་གཅོད་དང་དེ་ཚོར་མོས་མཐུན་བྱས་པ་རེད། དེ་ནས་འབུམས་རམས་པ་

ཨམ་ཟེཏ་ཀར་གྱིས་འགོ་ཁྲིད་པའི་ཅ་ཁྲིམས་བཙུགས་པའི་ཆོག་ལ་ཅ་ཁྲིམས་འཆར་ཟེན་གྱི་བཟོ་སྐྲུན་གོ་སློབ་བྱས་པ་
 དང་། ཅ་ཁྲིམས་འཆར་ཟེན་བཟོ་སྐྲུན་དེའི་ཐོག་ཏུ་དོན་ཚན་རེ་རེ་བཞིན་བཟོ་སྐྲུན་ཞིབ་ཆགས་ཐངས་ཁག་ལས་དང་། བསྐྱར་བཅོས་
 (Amendment) གྱུར་ཕྱག་གཉིས་ལྟག་ལ་བསམ་ཞིབ་བྱས་པ་རེད། ཆོག་མེ་ཆོས་ལོ་ངོ་གསུམ་གྱི་རིང་ལ་ཉིན་གངས་ ༡༡༤
 རིང་བཟོ་སྐྲུན་བྱས་ཤིང་། ཅ་ཁྲིམས་བཙུགས་པའི་ཆོག་ལ་ཡིག་ཆ་རེ་རེ་དང་། ཡིག་འབྲུ་རེ་རེ་བཞིན་བཟོ་སྐྲུན་གིས་
 ཡིག་ཐོག་ཏུ་ཕབ་ནས་ཉར་ཆགས་བྱས་ཡོད། དེ་ཆོ་ "ཅ་ཁྲིམས་བཙུགས་པའི་ཆོག་ལ་གྱི་བཟོ་སྐྲུན་" (Constituent Assembly
 Debates) ཞེས་མིང་བཏགས་ཡོད། བཟོ་སྐྲུན་གི་ཡིག་ཆ་དེ་ཆོ་བར་སྦྱར་བྱས་ན་སྒྲེགས་བམ་ཆེན་པོ་བཅུ་གཉིས་ལོང་ངེས། ཡིག་
 ཆ་དེ་ཆོས་ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་རེ་རེའི་རྒྱལ་གྱི་གནས་ལུགས་རྒྱ་མཚན་སྟོན་གྱི་ཡོད། ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་གོ་དོན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་
 རྒྱལ་དགོས་དུས་བཟོ་སྐྲུན་ཡིག་ཆ་དེ་ཆོ་བཅུ་སྟོད་ལྟེད་གྱི་ཡོད།

ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་རིན་ཐང་བྲལ་བའི་ཉ་ཐུབ་ཁག

ང་ཆོས་ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྤྱི་ཡོངས་ལྟ་བུ་བསྐྱར་ལ་ཐབས་ལམ་གཉིས་བརྒྱུད་དེ་སློབ་སྦྱོང་ལྟེད་ཆོག་ དེ་ཡང་རྒྱ་གར་གྱི་དབྱ་ཁྲིད་
 ཆོའི་དགོངས་ཚུལ་དང་། ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྟ་བུ་ཁག་བསྐྱེད་པའི་དགོས་ངེས་རེད། དེ་དག་མང་ཆེ་བ་ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྟོན་སྐྲུན་ནང་གསལ་
 ཡོད།

མངོན་འདོད་དང་ཁས་ལེན

ཁྲིད་ཆོ་རེ་འགས་ཅ་ཁྲིམས་ལྟན་ཆོག་ནང་དུ་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་གཞི་ཡི་མཚན་འཁོད་མེད་པར་དོ་སྣང་བྱུང་ཡོད་སྟེ། ཁོང་
 བེ་ཅ་ཁྲིམས་ལྟན་ཆོག་ཀྱི་ཆོག་མེ་ཆོས་མི་ཞིག་མིན་ཡང་། ཁོང་གི་དགོངས་པའི་རྗེས་སུ་འབྲང་མཁན་ཆོག་མེ་ཆོས་མི་མང་པོ་ཡོད། ལོ་ངོ་
 མང་པོའི་གོང་སྟེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལོར་ཁོང་གིས་ན་རྒྱུད་རྒྱ་གར་ (Young India) ཞེས་པའི་དུས་དེབ་ཐོག་ཏུ་ཅ་ཁྲིམས་ཅི་འདྲ་ཞིག་
 དགོས་མིན་གསལ་པོར་གསུངས་ཡོད།

མི་དང་མིའི་དབར་འདྲ་མཉམ་མེད་པའི་གནས་སྟངས་ཅ་མེད་བཙོ་རྒྱུད་རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱགས་བསམ་འདི་འབྲུམ་རམས་པ་ཨམ་
 ཟེཏ་ཀར་ལའང་ཡོད། ཁོང་གིས་ཅ་ཁྲིམས་བཙུགས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་དུ་གོ་གནས་གལ་ཆེན་བརྒྱུད་ཡོད་ཀྱང་། འདྲ་མཉམ་མེད་
 པའི་གནས་སྟངས་རི་ལྟར་ཅ་མེད་བཙོ་དགོས་པའི་ཐད་ཁོང་ལ་དགོངས་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་ཞིག་ཡོད། ཁོང་གིས་ནས་རྒྱུན་བདག་
 ཉིད་ཆེན་པོ་གཞི་དང་ཁོང་གི་ཕྱགས་བསམ་ལ་སྟོན་བརྗོད་ཕྱགས་ཆེན་གནང་གི་ཡོད། ཅ་ཁྲིམས་གཏན་འབེབས་ལྟན་ཆོག་སུ་
 སྦྱལ་བའི་མཐའ་མའི་གསུང་བཤད་ནང་དུ། ཁོང་གིས་རང་ཉིད་ལ་ཕྱགས་ཁུལ་གང་ཡོད་གསལ་པོར་གསུངས་ཡོད།

མཐའ་མ་དེར་ང་ཆོས་རྒྱ་ཡ་ཏར་ལྟེ་ལེ་ལོས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལྷ་ ༡ ཆོས་ ༡༥ ཉིན་གྱི་མཚན་མའི་ཆུ་ཆོད་བཅུ་གཉིས་
 པའི་ཐོག་ཏུ་ཅ་ཁྲིམས་འཇུག་མིའི་ཆོག་མེ་ཆོས་ཆེན་པོར་ཉེར་དུག་པར་གནང་བའི་གསུང་བཤད་སྟོན་ཐགས་ཅན་དེར་ཁ་ཕྱོགས་རྒྱ་
 ཡོད།

A black and white portrait of a man with a serious expression, wearing a white peaked cap and a dark turtleneck. He is resting his chin on his right hand, with his index finger pointing upwards. The background is dark and out of focus.

၅၄၃

ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ།

ཁྱ་གར་གྱིས་རང་དབང་འཐབ་ཚུད་ལ་སྐྱལ་འདེད་དང་ལམ་སྟོན་བྱས་པའི་རིན་ཐང་ (Values) དེ་ཆོས་ཁོ་ཆོའི་མང་གཙའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་མང་གཞི་གྲུབ་ཡོད། རིན་ཐང་དེ་ཆོ་ཁྱ་གར་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་སྟོན་སྒྲེང་དུ་བཅུག་ཡོད་པ་དང་། དེས་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་ཚང་མའི་ནང་དོན་སྟོང་པོ་སྟོན། ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་འགོ་བརྗོད་དུ་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་གཞི་ཅའི་རིན་ཐང་སྒྲོར་ལ་བརྗོད་པ་ཐུང་དུ་ཞིག་བཀོད་ཡོད། བརྗོད་པ་དེ་ལ་བྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོའི་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་སྟོན་སྒྲེང་ (Preamble) ཞེས་ཟེར། ཨ་རིའི་ལམ་ལུགས་ལ་མིག་དབེ་བལྟས་ཏེ། དེར་སངས་རྒྱལ་ཁབ་སལ་མོ་ཆེས་རང་གི་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་འགོ་དུ་སྟོན་སྒྲེང་ཞིག་བཀོད་ཡོད།

ར་ཆོས་ཁྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་སྟོན་སྒྲེང་ཏ་ཅང་གཟབ་ནན་གྱིས་བསྒྲགས་ཏེ་དེའི་ཆོག་འབྲུ་རེ་རེའི་གོ་བ་རྟེན་པ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་སྟོན་སྒྲེང་དེ་མང་གཙའི་སྟོན་དག་ལ་ངོས་བཟུང་ནས་སྒྲོག་དགོས། དེའི་ནང་དུ་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཁག་འདུས་ཡོད། དེས་སྤྲོད་གཞུང་གི་ཁྱིམས་སྒྲིག་དང་བྱ་སྤྱོད་ཡག་སྤྱུག་ཤན་འབྱེད་པའི་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་ཆེད། དབྱེད་ཞིབ་དང་རིན་ཐང་འཛོག་སའི་ཆད་གཞི་མཁོ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་ཁྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱི་སྒྲ་སྟོན་རེད།

སྒྲིག་འཁྲུགས་ཀྱི་བཟོ་བཀོད།

ཅ་ཁྱིམས་ནི་རིན་ཐང་དང་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་བསྒྲགས་གཏམ་ཙམ་མིན། བོད་དུ་བཤད་པ་ལྟར། ཅ་ཁྱིམས་ནི་རིན་ཐང་དེ་ཆོ་སྒྲིག་འཁྲུགས་ཀྱི་བཟོ་བཀོད་ནང་བསྟུ་རྒྱུ་དེ་རེད། ཁྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམས་ཞེས་པའི་ཡིག་ཆ་སལ་ཆེ་བ་སྒྲིག་འཁྲུགས་ཀྱི་སྒྲོར་ཡིན་ཞེས། དེ་ནི་ཡིག་ཆ་ཏ་ཅང་རིང་པོ་དང་ཞིབ་ཆགས་ཅན་ཞིག་རེད། དེར་བརྟེན། དེ་དུས་སྐབས་དང་མཐུན་པར་བསྐྱར་བཅོས་ཡང་ཡང་བྱེད་དགོས་བྱུང་ཡོད། ཁྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམས་བཟོ་མཁན་ཆོས་ཅ་ཁྱིམས་དེ་མི་མང་གི་འདོད་པ་དང་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་བསྟུན་དགོས་པར་འདོད། ཁོང་ཆོས་ཅ་ཁྱིམས་དེ་ཅ་ཆེན་དང་སྐྱར་བཅོས་གཏོང་ཐབས་མེད་པའི་ཁྱིམས་ལུགས་ཤིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་མེད།

དེར་བརྟེན། ཁོང་ཆོས་དུས་ནས་དུས་སུ་འགྱུར་བ་གཏོང་རྒྱའི་ཆ་རྒྱུན་བཟོས་ཡོད། འགྱུར་བ་དེ་ཆོ་ལ་ཅ་ཁྱིམས་བསྐྱར་བཅོས་ (Constitutional Amendments) ཟེར། ཅ་ཁྱིམས་ཀྱིས་སྒྲིག་འཁྲུགས་ཀྱི་བཟོ་བཀོད་དེ་ཁྱིམས་ལུགས་ཀྱི་ཐ་སྙད་ཤིན་ཏུ་གོ་བདེ་བའི་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བརྗོད་བྱས་ཡོད། གལ་སྤྲོད་ཁྱིམ་ཅ་ཁྱིམས་ཐེངས་དང་པོར་སྒྲོག་གི་ཡོད་ན། དེའི་དོན་རྟོགས་རྒྱ་ཚུང་ཙམ་ཁག་པོ་ཡོང་སྤྲོད། འོན་ཀྱང་། གཞི་ཅའི་སྒྲིག་འཁྲུགས་ཀྱི་བཟོ་བཀོད་དེ་རྟོགས་རྒྱ་དེ་ཙམ་ཁག་པོ་མིན། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་ཅ་ཁྱིམས་དང་འདྲ་བར། ཁྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྱིམས་ཀྱིས་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་མཁན་འདམས་སྐྱོད་བྱེད་པའི་འགོ་ལུགས་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དང་། དེས་སུ་ཞིག་ལ་ཐག་གཅོད་ཅི་ཞིག་བྱེད་པའི་དབང་ཆད་ཅི་ཙམ་ཡོད་མེད་འབྲེལ་བརྗོད་བྱས་ཏེ། གཞུང་གི་དབང་ཆར་ཆད་བཀག་དང་མི་མང་གི་ཐོབ་ཐང་ལ་དོ་ཤོག་མི་འགོ་བ་བཟོས་ཡོད།

ང་ཚོ། རྒྱ་གར་གྱི་མི་མང་ཚོས།

རྒྱ་གར་འདི་བདག་དབང་རང་བདག་དང་། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས། ཚོས་ལུགས་རིས་མེད།

མང་གཙོའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཏུ་སྦྱར་རྒྱུ་དང་།

ཡུལ་མི་ཡོངས་ལ།

སྤྱི་ཚོགས་དང་། དཔལ་འབྱོར། སྤྱི་དོན་ཐོག་ལ་ཉེ་རིང་མེད་པའི་བྱང་བདེན།

བསམ་ཚུལ་དང་། སྤྱི་བཟོད། ཡིད་ཆེས། དད་པ། རྒྱལ་མཚོན་ལ་རང་དབང་ཡོད་པ།

གནས་བབས་དང་། གོ་སྐབས། འབྲམ་མཉམ་ཡོད་པ་བྱེད་རྒྱུ་མ་ཟད། དེ་དག་སྦྱབ་ཆེད།

མི་སྐྱེར་གྱི་ཆེ་མཐོང་ལ་འགན་ལེན་བྱས་ཏེ་ཀུན་གྱི་རྒྱུད་ལ་སྦྱར་ཆེའི་འདུ་ཤེས་དང་། རྒྱལ་ཁབ་

ཆེག་སྤྱིལ་དང་། གོང་བུ་གཅིག་གྱུར་གོང་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུའི་དམ་བཅའ་བརྟན་པོ་བཞག་ཡོད་པ་

གཞིར་བཅས།

ང་ཚོ་ཅ་ཁྲིམས་ལྟན་ཚོགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་ཅ་ཁྲིམས་འདི་གཏན་

འབབས་དང་ཁྲིམས་སུ་བཅས་པའོ།

༡༽ ཡན་ཆུང་།

༡༽ བཛྲིད་པ་ཁག་འགྲིག་མིན་གྱི་རྒྱ་མཚན་གྱིས།

ཀ༽ རྒྱ་གར་གྱི་རང་དབང་འཐབ་ཚུད་པ་ཆོའི་བསམ་སྒྲོར་རང་བཅན་ཐོབ་རྗེས། རྒྱལ་ཁབ་དེ་མང་གཙོའི་རིང་ལུགས་སུ་
འགྲོ་དགོས་མིན་ཁ་ཕྱོགས་གསལ་པོ་ཡོད།

ཁ༽ རྒྱ་གར་ཅ་ཁྲིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་ཚོས་ཅ་ཁྲིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་ཚང་མར་ལྷ་ཚུལ་གཅིག་མཚུངས་བརྒྱུད་ཡོད།
ག ཅ་ཁྲིམས་ལྷན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ན་དེས་བར་དུ་མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་དགོས།

ང༽ ཅ་ཁྲིམས་ལ་སྒྱུར་བཅས་གཏོང་མི་ཐུབ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། དེ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་སྒྲ་ན་མེད་པའི་ཁྲིམས་སྒྲིག་པའོ།

༢༽ ལྷོ་ཨལ་རི་ཀའི་མང་གཙོའི་ཅ་ཁྲིམས་བཟོ་སྐབས་འགལ་སྒྲ་མངོན་གསལ་དོད་ཤོས་དེ་གང་ཡིན་ནམ།

ཀ༽ ལྷོ་ཨལ་རི་ཀ་དང་ཁྲིམ་མཆོས་རྒྱལ་ཁབ་ཆོའི་བར་གྱི་འགལ་སྒྲ།

ཁ༽ སྤྱི་ལ་བ་དང་བྱད་མེད་བར་གྱི་འགལ་སྒྲ།

ག༽ མི་འཕྲོད་ཆེ་བའི་མི་རིགས་དཀར་པོ་དང་མི་འཕྲོད་ཆུང་བའི་མི་རིགས་ནག་པོའི་བར་གྱི་འགལ་སྒྲ།

ང༽ ག་མདོག་སྒྲ་ཚོགས་པའི་གངས་ཉུང་མི་རིགས་དང་མི་འཕྲོད་མང་བའི་མི་རིགས་ནག་པོའི་བར་གྱི་འགལ་སྒྲ།

༣༽ ག་ཀལ་གསལ་ལས་མང་གཙོའི་ཅ་ཁྲིམས་ཤིག་ལ་མེད་པའི་དོན་ཚན་དེ་གང་ཡིན།

ཀ༽ དབུ་ཁྲིད་ཀྱི་དབང་ཆ། ཁ༽ དབུ་ཁྲིད་ཀྱི་མིང། ག༽ ཁྲིམས་བཟོ་ལྷན་ཁང་གི་དབང་ཆ། ང༽ རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང།

ཁ༽ མཐུན་ཆུང་གིས།

༡༽	མོ་རྟི་ལལ་ནེ་རུ།	རྒྱ་གར་ཅ་ཁྲིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་འགན་འཛིན།
༢༽	གྲུ་ཆུ།	ཕྱི་མོ་ ༡༩༩༩ ལོར་རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྲིམས་ཤིག་གཏན་འཁེབས་བྱས།
༣༽	ཨམ་ཟེཏ་ཀར།	ན་ཆུང་རྒྱ་གར་ཞེས་པའི་དུས་དེབ་ཐོག་དུ་ཅ་ཁྲིམས་ཅི་འདྲ་ཞིག་དགོས་ མིན་གསལ་པོར་གྱིས་ཡོད།
༤༽	རྒྱ་མཚན་རྒྱུ་པར་སྤྲ།	རྒྱ་གར་ཅ་ཁྲིམས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་མི།
༥༽	ས་རོ་ཇི་ནི་ནལེ་རྒྱ།	རྒྱ་གར་ཅ་ཁྲིམས་ཐེན་གྱིས་ཚོགས་ཆུང་གི་ཚོགས་གཙོ།

ག) གསལ་གྱི་བརྗོད་པ་ཁག་བཟླས་ནས་དེ་ཚོ་བདེན་པ་ཡིན་ཟིན་གྱི་རྒྱ་མཚན་ཤོད།

༡། ཅ་ཁྱིམ་ས་ཀྱི་སྤྱིག་གཞི་ཁག་གི་དབང་ཚད་ནི་ཁྱིམ་ས་གཞན་གང་རུང་གི་དབང་ཚད་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན།

༢། ཅ་ཁྱིམ་ས་ཀྱིས་སྤྱིད་གཞུང་གི་སྤྱིག་འཇུག་ས་མི་འདྲ་བ་ཇི་ལྟར་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན་པའི་སློབ་གཏན་འབེབས་བྱེད།

༣། ཅ་ཁྱིམ་ས་ཀྱིས་ཡུལ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་སྤྱིད་གཞུང་གི་དབང་ཚད་ཚད་བཟུང་གཏན་འབེབས་བྱེད།

༤། ཅ་ཁྱིམ་ས་ནི་སྤྱིག་འཇུག་ས་ཀྱི་སློབ་ལས་རིན་ཐང་གི་སློབ་མིན།

༡༤། འོས་བསྐྱེད་ཆབ་སྲིད།

༡༤། །མང་གཅོམ་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་མི་མང་གིས་ཐད་ཀར་སྲིད་གཞུང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་མི་སྲུབ་པ་དང་། བྱེད་མི་དགོས་པའི་སྐོར་སློབ་ཚན་སྡོན་མཁེ་ནང་སྤྲོད་ཐེབ་ཤིང་། དེ་དང་སྐབས་མང་གཅོམ་ཆེན་མོ་ཆེ་མོས་ཆེ་མོས་མང་གིས་རང་གི་འཕྲིན་མི་བརྒྱུད་ནས་སྲིད་གཞུང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཐུ་བྱེད་ཤིང་། སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་འཕྲིན་མི་རྣམས་འོས་འདེམས་ཇི་ལྟར་བྱེད་མིན་ལ་ལྟ་ཞིབ་དང་། འོས་བསྐྱེད་དགོས་པ་དང་པན་ཐོགས་ཤེས་རྟོགས། སྲིད་དོན་ཚོགས་པ་པན་ཚུན་གྱི་འོས་བསྐྱེད་འགན་བསྐྱར་གྱིས་མི་མང་ལ་ཞབས་འདེགས་ཞུ་ཚུལ་ཤེས་ཐབས་བཅས་ཡིན། དེ་ནས་ང་ཚོས་འོས་བསྐྱེད་ལམ་ལུགས་དེ་མང་གཅོམ་ཅན་དུ་སྒྱུར་ཐབས་བྱེད་དགོས་ཤིང་། མང་གཅོམ་འོས་བསྐྱེད་མང་གཅོམ་མིན་པའི་འོས་བསྐྱེད་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་འབྱེད་བྱེད་ཡིན།

སློབ་ཚན་འདིའི་མཐུག་ཏུ་ང་ཚོས་ཀྱང་གྲགས་ཀྱི་འོས་བསྐྱེད་རིམ་བུ་རེ་རེ་སྟེ། འོས་བསྐྱེད་ས་ཁོངས་གཏན་འཁེབས་བྱས་པ་ནས་མཐུག་འབྲས་གསལ་བསྒྲགས་བྱེད་པའི་བར་ཅི་ཞིག་འབྱུང་དགོས་པ་དང་ཅི་ཞིག་འབྱུང་གི་ཡོད་མེད་སྐོར་སྤྲོད་ཐུ་བྱེད་ཤིང་། འོས་བསྐྱེད་སྐབས་སུ་རང་དབང་དང་བྱུང་བའི་ཕན་ཐོག་མིན་པ་དབྱེད་པ་གཏོང་བྱེད་ཤིང་། འོས་བསྐྱེད་ལས་ཁང་ (Election Commission) གི་བྱེད་སློབ་གསུང་གིས་རང་དབང་དང་བྱུང་བའི་ཕན་ཐོག་གི་འོས་བསྐྱེད་ལ་ལྟ་ཞིབ་སྐོར་བཅས་ལ་དབྱེད་པ་བྱེད་ཐུ་བྱེད་ཤིང་།

ཅི་ཞིག་གི་འོས་བསྐྱེད་དགོས་པའི་སྐོར།

ཏ་རི་ཡཱ་ཏཱ་མངའ་སྡེའི་འོས་བསྐྱེད་

གཤམ་གྱི་གསར་འོག་ནང་གི་གནས་ཚུལ་དེ་ནི་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་ཏ་རི་ཡཱ་ཏཱ་མངའ་སྡེའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འོས་བསྐྱེད་སྐོར་ལ་རེད། མངའ་སྡེ་དེ་བྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོ་ནས་བཟུང་ཀོང་ལེ་སི་ཚོགས་པའི་སྲིད་གཞུང་གིས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། སྐབས་དེར་

སྐབས་དེར་མཚན་གྲང་ཡོལ་ཟེན་པ་དང་། གྲོང་རྒལ་གྱི་ཁོམ་གཞུང་དུ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་རིང་རེ་སྤྱུག་བྱེད་བཞིན་པའི་མི་ཚོགས་
ཀྱིས་འགོ་ཁྲིད་དེ་ཕེབས་བསྐྱུགས་ཞུས་ནས་བསྐྱད་ཡོད། བཀོད་སྤྱིག་པ་ཚོས་མི་ཚོགས་ལ་ཁོང་གང་མགྲོགས་འདིར་སླེབས་
རྒྱ་ཡིན་པའི་ཁས་ལེན་དང་ཡིད་ཆེས་བྱེད་བཞིན། རྒྱངས་འཁོར་ཞིག་ལམ་དེ་བརྒྱད་ནས་འགོ་སྐབས་མི་ཚོགས་ཀྱིས་ཡར་
ལངས་ཏེ་ཁོང་སླེབས་ཡོད་མེད་ཀྱི་རེ་བ་རྒྱག་བཞིན་ཡོད།

འགོ་ཁྲིད་ནི་ཏ་རི་ཡུ་ཁྲའི་ས་རྒྱ་ཏྲ་ལྷོ་ཚོགས་ (Haryana Sangharsh Samiti) ཀྱི་འགོ་བ་དེམྱེ་ལྷལ་ (Devi Lal) རེད།
རེས་གཟུང་ཕུར་བུའི་དགོང་མོ་ཀར་རྒྱལ་དུ་ཚོགས་འདུ་ཞིག་ལ་གསུང་བཤད་གནང་དུ་ཕེབས་ཡོད། ད་ལྟ་ལོ་བདུན་ཅུ་དོན་
དུག་ལ་སོན་པའི་འགོ་བ་དེ་བླེལ་བ་ཏ་ཅང་ཆེ། ཁོའི་ཉིན་མོའི་ལས་ཀ་ནི་སྤྱི་ཚོད་ཆུ་ཚོད་བརྒྱད་པར་འགོ་བརྒྱུགས་ཏེ་བྱི་བྱི་ཚུ་
ཚོད་བརྒྱ་གཅིག་རྗེས་མཇུག་སྤྱིལ་གྱི་ཡོད། ཁོང་གིས་ཞོགས་པ་ནས་འོས་བསྐྱེད་ཚོགས་འདུ་དགུ་ལ་གསུང་བཤད་གནང་
ཟེན་པ་དང་། འདས་པའི་རྒྱ་བ་ཉི་ཤུ་ཙུ་གསུམ་ཙམ་གྱི་རིང་འོས་བསྐྱེད་འདིའི་ཆེད་གྲ་སྤྱིག་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཁ་གཏད་དུ་གྱུར་པའི་འགོ་ཁྲིད་སྤྱི་ཏ་རི་དམྱེ་ལྷལ་གྱིས་རྒྱ་ཡ་ཡུ་ཏྲ་ (Nyaya Yudh) བོད་སྐད་དུ་བར་བདེན་འཐབ་རྩོད་ཅེས་པའི་
ལས་འགུལ་ཞིག་གི་སྤྱི་ཁྲིད་བྱས་ཏེ། ཚོགས་པ་གསར་པ་ལོ་ཀ་དྲལ་ (Lok Dal) ཞེས་པ་ཞིག་ཙུ་འཇུགས་བྱས། ཁོང་གི་ཚོགས་པ་
དེས་ཁ་གཏད་ཚོགས་པ་གཞན་དང་མཉམ་འབྲེལ་བྱས་ནས་འོས་བསྐྱེད་ནང་དུ་ཀོང་རེ་སི་ལ་ཁ་གཏད་གཅིག་རྒྱུའི་འཐབ་སྤྱོགས་
ཤིག་བསྐྱར།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༦ ལོའི་འོས་བསྐྱེད་སྐབས་སུ་དམྱེ་ལྷལ་གྱིས་གལ་ཏེ་ཁོ་རང་གི་ཚོགས་པར་འོས་བསྐྱེད་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ན་ཞིང་པ་
དང་ཆོང་པ་ཆོའི་བུ་ལོན་ཆག་ཡང་གཏོང་རྒྱ་ཡིན་པ་དང་། འདི་ནི་སྤྱི་དགའ་ལོ་ལས་འགུལ་ཐོག་མ་དེ་ཡིན་ཞེས་ཁས་ལེན་བྱས།
སྐབས་དེའི་སྤྱི་དགའ་ལ་མི་མང་ཆོད་གཤམ་མོ་མེད་པ་དང་། དེ་མྱེ་ལྷལ་གྱི་ཁས་ལེན་གྱིས་ཁོ་ཆོའི་ཡིད་དབང་སྤོགས་པ་རེད། དེར་
བརྟེན། འོས་བསྐྱེད་སྐབས་སུ་ཁོ་ཆོས་དམྱེ་ལྷལ་དང་ཁོང་གི་མཐུན་སྡོག་ཚོགས་པ་ཁག་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས། མངའ་སྡེའི་གྲོས་
ཚོགས་ནང་ལ་ལོ་ཀ་དྲལ་དང་དེའི་མཐུན་སྡོག་ལ་འཐུས་མིའི་གྲངས་འཛོར་༤༠ ནས་༦༤ ཐོབ་པ་རེད། ལོ་ཀ་དྲལ་གཅིག་ཕུར་
འཐུས་མིའི་གྲངས་འཛོར་དུག་ཅུ་ཐོབ་པས་གྲོས་ཚོགས་ནང་དུ་མང་མོས་རེས་ཅན་ཞིག་ཆགས་པ་དང་། ཀོང་རེ་སི་ལ་འཐུས་
མིའི་གྲངས་འཛོར་ལྔ་ལས་ཐོབ་མེད།

འོས་བསྐྱེད་བྱུང་འབྲས་ཁྲབ་བསྐྱུགས་བྱས་རྗེས་གསར་དུ་འོས་འདེམས་བྱུང་བའི་ལོ་ཀ་དྲལ་གྱི་མངའ་སྡེའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་
འཐུས་མི་ཚོས་དམྱེ་ལྷལ་མངའ་སྡེའི་སློན་ཆེན་དུ་བདམས་པ་དང་། མངའ་སྡེའི་སྤྱི་དཔོན་གྱིས་དམྱེ་ལྷལ་མངའ་སྡེའི་སློན་ཆེན་
དུ་བསྐོས་གཞག་བྱས། འོས་བསྐྱེད་བྱུང་འབྲས་ཁྲབ་བསྐྱུགས་བྱས་ནས་ཉིན་གསུམ་སོང་རྗེས་དམྱེ་ལྷལ་མངའ་སྡེའི་སློན་ཆེན་དུ་
གྱུར། ཁོང་མངའ་སྡེའི་སློན་ཆེན་དུ་གྱུར་མ་ཐག་སྤྱི་དགའ་ལོ་བཀོད་ཁྲབ་བཟང་ནས་ཞིང་པ་དང་ཆོང་ལས་རྒྱུ་རྒྱུ་གཉིར་མཁན་
ཆོའི་བུ་ལོན་ལྷག་མ་རྣམས་ཡོངས་རྫོགས་ཆག་ཡང་བཟང་བ་རེད། ཁོང་གི་ཚོགས་པས་མངའ་སྡེ་དེར་ལོ་བཞིའི་རིང་དབང་སྤྱུར་

བྱས། གྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོའི་འོས་བསྐྱེད་ནང་ལ་ཁོང་གི་ཚོགས་པར་མི་མང་གི་རྒྱུ་རྐྱེད་མ་ཐོབ་པར་གོང་རེ་སེར་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ནས་
སྲིད་གཞུང་བཟུང་བ་རེད།

ཅི་ཞིག་འཛིན་པ་ལྟར་དུ་འོས་བསྐྱེད་པ་ལ།

མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་བརྒྱུད་ཡོད་པ་ཆང་མའི་ནང་དུ་མི་མང་གི་སྤྱི་ཚབ་འདེམས་སྤྱུག་ཆེད་འོས་བསྐྱེད་
དུ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ང་ཚོས་ད་དུང་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་མིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་ནང་དུ་འོས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་
གནས་ཚུལ་བསྒྲགས་སྤྱོད། འོན་ཅིང་ཕྱིར་འོས་བསྐྱེད་དགོས་སམ། ང་ཚོས་འོས་བསྐྱེད་མེད་པའི་མང་གཙོ་ཞིག་ལ་བསམ་སྒྲོ་གཏོང་
ཐབས་བྱའོ།

གལ་སྲིད་མི་མང་ཡོངས་རྫོགས་ཉིན་རེར་མཉམ་འདྲེས་བྱས་ནས་ཐག་གཅོད་ཆང་མ་བྱེད་ཐུབ་ན། འོས་བསྐྱེད་དགོས་
དོན་མེད། འོན་ཀྱང་། དེ་ལྟར་འབྱུང་མི་སྲིད། མི་མང་ཆང་མར་གནད་དོན་ཐམས་ཅད་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ཤེས་ཡོན་དང་དུས་
ཆེད་མེད། དེར་བརྟེན། མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་པལ་མོ་ཆེར་མི་མང་གིས་རང་གི་འཕྲུས་མི་བརྒྱུད་ནས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

འོས་བསྐྱེད་མ་བྱས་པར་འཕྲུས་མི་འདེམས་སྤྱུག་བྱེད་པའི་མང་གཙོའི་ལམ་ལུགས་ཞིག་ཡོད་དམ། ང་ཚོས་ལོ་ན་དང་ཉམས་སྤྱོད་
གཞི་རྩར་བཟུང་ནས་འཕྲུས་མི་འདེམས་སྤྱུག་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། ཤེས་ཡོན་དང་སྒྲོ་བ་གསོ་གཞིར་བཞག་ནས་འཕྲུས་མི་འདེམས་
སྤྱུག་བྱེད་པར་བསམ་སྒྲོ་བཏང་ན། ལུ་ལ་ཉམས་སྤྱོད་དང་ཤེས་ཡོན་ཆེ་བ་ཡོད་མེད་ཐག་གཅོད་བྱེད་པར་དགའ་ངལ་འབྲད་སྲིད།

ང་ཚོས་མི་མང་རང་གི་འཕྲུས་མི་ལ་དགའ་མིན་ངེ་ལྟར་ཤེས་ཐུབ་བམ། འཕྲུས་མི་ཚོས་མི་མང་གི་འདོད་པ་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་
ནས་ལུ་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པར་ང་ཚོས་ཁག་ཐེག་ངེ་ལྟར་བྱེད་ཐུབ་བམ། རང་གིས་དགའ་མའི་མི་དེ་འཕྲུས་མིར་འདེམས་རྒྱ་
ཡིན་པ་ངེ་ལྟར་ཁག་ཐེག་བྱེད་ཐུབ་བམ། དེ་ལ་མི་རྣམས་ཀྱིས་རང་གི་འཕྲུས་མི་རྣམས་དུས་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་འདེམས་སྤྱུག་
བྱེད་ཐུབ་པ་དང་། གལ་སྲིད་ཁོ་ཚོས་སྤྱི་བཙུན་གཏོང་འདོད་ན་དེ་ལྟར་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཐབས་
ལམ་དེ་ལ་འོས་བསྐྱེད་ཟེར། དེར་བརྟེན། ང་ཚོའི་དུས་སྐབས་འདིར་འཕྲུས་ཆབ་མང་གཙོ་ (Representative Democracy) གང་ཡིན་
ཡང་འོས་བསྐྱེད་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་རེད།

འོས་བསྐྱེད་ནང་དུ་འོས་འཕེན་མཁན་ཚོས་འདེམས་ཀ་མང་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

- ☞ ཁོང་ཚོས་རང་གི་ཆེད་དུ་ཁྲིམས་བཟོ་མཁན་འདེམས་ཀྱི་ཡོད།
- ☞ ཁོང་ཚོས་སྲིད་གཞུང་འཛིན་མཁན་དང་ཐག་གཅོད་བྱེད་མཁན་འདེམས་ཀྱི་ཡོད།
- ☞ ཁོང་ཚོས་སྲིད་གཞུང་དང་ཁྲིམས་བཟོར་ལམ་སྟོན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚོགས་པ་འདེམས་ཀྱི་ཡོད།

མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེད་ལྟར་བྱུང་བ་རེད།

འོས་བསྐྱེད་ཐབས་ལམ་མང་པོའི་ཐོག་ནས་བྱེད་ཆོག་པ་རེད། མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཚང་མས་འོས་ཤོག་འཕེན་གྱི་ཡོད་ཀྱང་མང་གཙོའི་རྒྱལ་ཁབ་མ་ཡིན་པ་མང་ཆེ་བས་ཀྱང་འོས་ཤོག་འཕེན་གྱི་ཡོད། འོས་བསྐྱེད་གཞན་དང་མི་འདྲ་བར་མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེད་ཁྱད་པར་རིག་ལྟར་བྱེད་དགོས་སམ། སྐབས་རེ་འོས་བསྐྱེད་ཡོད་ནའང་དོན་དངོས་སུ་མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེད་ཞེས་འབོད་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཡོད། ང་ཚོས་གང་ཤེས་པ་རྣམས་ཕྱིར་བྱས་ཏེ་མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེད་ཞིག་གི་མ་མཐའ་ཆ་རྒྱན་ཁག་འགོད་རྒྱ་ཡིན།

- ༡། མི་ཚང་མར་འོས་ཤོག་ལྷུག་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་དང་། ཚང་མར་འོས་ཤོག་གཅིག་རེ་ཡོད་པ། འོས་ཤོག་རེ་ལ་རིན་ཐང་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་དགོས།
 - ༢། སྤྱི་དོན་ཚོགས་པ་དང་འོས་མི་ཚོ་རང་དབང་རང་འོས་བསྐྱེད་ནང་ལ་ཞུགས་ཆོག་པ་དང་། འོས་ལྷུག་མཁན་ཚོར་དངོས་ཡོད་གྱི་འདེམས་ཀ་འགའ་ཤས་སྤྲོད་དགོས།
 - ༣། འདེམས་ཀ་དེ་ཚོ་མང་ཚོགས་ལ་དུས་ཚོད་རེས་ཅན་ཞིག་གི་གོང་ནས་སྤྲོད་དགོས།
 - ༤། མི་མང་གིས་བདམས་ཐོན་བྱུང་བའི་འོས་མི་དེ་འགོ་ཁྲིད་དུ་བསྐྱོད་དགོས།
 - ༥། འོས་བསྐྱེད་དེ་མི་མང་གི་འདོད་མོས་ལྟར་བྱེད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་བྱེད་ཆོག་པ་ཞིག་དགོས།
- ཆ་རྒྱན་འདི་ཚོ་ཉ་ཅང་སྐབས་བདེ་དང་ལས་སྤྱོད་པར་སྤྱོད་མོད། ཆ་རྒྱན་འདི་ཚོ་ཆང་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཡོད་ལ། སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་ང་ཚོས་ཆ་རྒྱན་འདི་ཚོ་རྒྱ་གར་གྱི་འོས་བསྐྱེད་ལ་སྦྱར་ནས་མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེད་ཞེས་འབོད་ཐུབ་མིན་ལ་དཔྱད་པ་བྱ།

ཆབ་སྲིད་གྱི་འགྲན་བསྐྱར་ཡོད་ན་ཡག་པོ་ཡིན་ནམ།

འོས་བསྐྱེད་ཆབ་སྲིད་གྱི་འགྲན་ཚོད་ཅིག་རེད། འགྲན་ཚོད་འདི་ལ་རྣམས་པ་སྤྱི་ཚོགས་ཡོད་ལ། མངོན་གསལ་དོད་ཤོས་ནི་སྤྱི་དོན་ཚོགས་པ་པན་ཚུན་གྱི་འགྲན་ཚོད་དེ་རེད། གལ་སྲིད་འགྲན་ཚོད་དེ་མེད་ན། འོས་བསྐྱེད་ལ་དོན་སྤྱིང་མེད་པ་ཆགས་རེས། འོན་ཀྱང་། ཆབ་སྲིད་གྱི་འགྲན་ཚོད་དེ་ལེགས་པོ་ཞིག་ཡིན་ནམ། འོས་བསྐྱེད་འགྲན་ཚོད་ལ་ལེགས་ཉེས་མང་པོ་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། དེས་ས་སྒུལ་ཚང་མར་ཤོག་ཁག་ (Factionalism) དང་ཆིག་སྒྲིལ་མེད་པའི་ (Disunity) ཚོར་སྤང་སྤྱོད་གྱི་ཡོད།

པར་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱེད་ལ་བསམ་ཚུལ་གང་ཡོད་ཟེས།

ཁྱེད་ཀྱི་ས་ཁུལ་དུ་མི་མང་གིས་ཚོགས་པའི་ཆབ་སྲིད་ལ་སློབ་བརྗོད་བྱེད་པ་ཁྱེད་ཀྱིས་གོ་སློང་ཡོད་ཀྱི་རེད། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོགས་པ་དང་འགོ་ཁྲིད་མང་པོས་རྒྱ་དུ་པན་ཚུན་སློབ་འཇུགས་བྱེད་པ་དང་། ཚོགས་པ་དང་འོས་མི་ཚོས་རྒྱ་དུ་འོས་བསྐྱེལ་རྒྱལ་ཁ་འཛོལ་ཆེད་ཐབས་ལམ་བཅོག་པ་བཀོལ་གྱི་ཡོད། འོས་བསྐྱེད་རྒྱལ་ཁ་འཛོལ་རེ་ལས་བྱུང་བའི་གཞིན་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཕུགས་རྒྱུད་རིང་པོའི་སྲིད་བྱུས་གཏན་འབེབས་བྱེད་ཁག་པོ་ཆགས་གྱི་ཡོད།

རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁིམས་བཅོམ་ཁན་ཚོས་དཀའ་ངལ་དེ་ཚོ་ཤེས་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཁོ་ཚོས་མ་འོངས་པའི་འགོ་ཁྲིད་འདེམས་ཐབས་རང་དབང་གི་འགན་བསྐྱར་དེ་བདམས་ཡོད། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་ལམ་ལུགས་དེས་ཕུགས་རྒྱུད་རིང་པོར་པན་ཐོགས་ཆེ་བས་རེད། ཕུལ་བྱུང་གི་འཛིག་རྟེན་ (Ideal World) ཞིག་ཏུ་འགོ་ཁྲིད་ཆང་མས་མི་མང་ལ་ཅི་ཞིག་གིས་པན་བ་ཤེས་བ་དང་། མི་མང་ལ་སྲི་ལྷ་སྐྱབ་འདོད་ཀྱི་འདུན་པ་ཁོ་ན་ལས་མེད། དེ་ལྟ་བུའི་ཕུལ་བྱུང་གི་འཛིག་རྟེན་ཞིག་ཏུ་འགན་བསྐྱར་དགོས་པ་མེད། འོན་ཀྱང་། དོན་དངོས་ཀྱི་འཚོ་བའི་ཁྲོད་དུ་དེ་ལྟར་ཡོང་ཐབས་མེད། འཛམ་གླིང་ས་སྤྱགས་གང་སར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཚོ་ལའང་ཆེད་ལས་པ་གཞན་དག་དང་འབྲེལ་བར་མཐུན་ལམ་མཐོ་བུ་གཏོང་འདོད་ཀྱི་འདུན་པས་ཁེངས་ཡོད།

ང་ཚོས་དངོས་ཡོད་ཀྱི་འཚོ་བའི་གནས་སྐབས་འདི་ལ་གཤོང་ལེན་རི་ལྟར་བྱེད་དགོས་སམ། ཐབས་ལམ་གཅིག་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཚོའི་གཤེས་སྤྱོད་དང་ཤེས་ཡོན་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱ་དེ་རེད། ཐབས་ལམ་གཞན་ཞིག་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཚོས་མི་མང་ལ་ཞབས་འདེགས་ལུས་ན་བྱ་དགའ་དང་། དེ་ལྟར་མ་བསྐྱབས་ན་ཉེས་ཆད་གཙོད་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་འཇུགས་རྒྱ་དང་། བྱ་དགའ་དང་ཉེས་ཆད་མི་མང་གིས་ཐག་གཙོད་བྱེད་རྒྱ་དེ་རེད། གལ་སྲིད་འགོ་ཁྲིད་ཚོས་མི་མང་གི་འདོད་པར་སོང་བའི་གནད་དོན་སློང་སློང་བྱས་ན། འོས་བསྐྱེད་མའི་ནང་ལ་ཁོ་ཚོའི་སྙན་ཞུགས་དང་རྒྱལ་ཁའི་གོ་སྐབས་འཕེལ་རྒྱ་དང་། གལ་སྲིད། ཁོ་ཚོས་འོས་ལུགས་ཁམན་ཚོའི་འདོད་སློབ་ཁེངས་ཐབས་མ་བྱས་ན། ཁོ་ཚོར་སྤར་ཡང་གོ་སྐབས་མི་སྤོད་རྒྱ་དེ་རེད།

རྒྱ་གར་གྱི་འོས་བསྐྱེད་ལམ་ལུགས་ནི་ལྟར་ཡིན་ནམ།

རྒྱ་གར་གྱི་འོས་བསྐྱེད་མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེད་ཞིག་ཡིན་ནམ། ཅི་བ་འདི་ལ་ལན་འདེབས་ཆེད་ང་ཚོས་རྒྱ་གར་གྱི་འོས་བསྐྱེད་འགོ་ལུགས་ལ་ལྟ་ཞིབ་ཅིག་བྱ། ལོ་ལྷ་རེའི་མཚམས་སུ་རྒྱ་གར་དབུས་གཞུང་གི་གོས་ཚོགས་གོང་འོག་གཉིས་ཀྱི་འོས་བསྐྱེད་རྒྱ་དུ་བྱེད་གྱི་ཡོད། ལོ་ལྷ་རེའི་སྐབས་སུ་འཕུས་མི་ཆང་མའི་ལས་ལུགས་ཚོགས་འགོ། དེ་དབུས་གོས་ཚོགས་གོང་འོག་གཉིས་འཛོར་ཞིག་ཏུ་འགོ་བ་དང་། འོས་བསྐྱེད་གཅིག་གམ། ཡང་ན་ཉིན་ཤིག་ནང་ཚུན་ལ་དུས་གཅིག་ཏུ་བྱེད་གྱི་རེད། དེ་ལ་ཡོངས་ཁྱབ་འོས་བསྐྱེད་ (General Election) ཟེད། སྐབས་རེར་འཕུས་མི་གཅིག་གློངས་ནས་རྒྱུ་བ་བཀྲག་སྟོང་པ་ཆགས་པ་སྟོང་ཆེད་འཕུས་མི་གཅིག་ཁོ་ནའི་འོས་བསྐྱེད་བྱེད་གྱི་ཡོད། དེ་ལ་ཁ་སྟོང་འོས་བསྐྱེད་ (By-election) ཟེད། ང་ཚོས་ཡོངས་ཁྱབ་འོས་བསྐྱེད་སྟོང་སྟོང་རྒྱ་ཡིན།

འོས་བསྐྱེད་ས་ཁུལ། (Electoral Constituencies)

ཁྱེད་ཀྱིས་ཏ་རི་ལྷ་ཁྲའི་མི་མང་གིས་གོས་ཚོགས་འཕུས་མི་དགུ་བརྒྱ་འདེམས་སྐྱབ་བྱས་པའི་སྟོར་བསྐྱགས་ཅིན་པ་རེད། དེ་

འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སློབ་དཔལ།

རི་ལྷོ་རྒྱུང་བར་བྱེད་ཀྱིས་བསམ་སྒྲོ་བཏང་ངམ། ཉ་རི་ཡུ་ཁྲའི་མི་མང་གིས་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་དགུ་བཅུ་ཡོངས་རྫོགས་ལ་
 འོས་ཤོག་འཕངས་ཡོད་དམ། གཅིག་བྱས་ན་བྱེད་ཀྱིས་དེ་ལྷོ་མིན་པ་ཤེས་ཡོད་སྟེ། རྒྱ་གར་ནང་དུ་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་གཞིར་
 བཞག་པའི་འཐུས་མི་འོས་འདེམས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལག་བསྟར་བྱེད་པ་དང་། འོས་བསྐྱའི་སྐབས་སུ་ས་ཁུལ་འདྲ་མིན་དུ་བགོ་
 བཤའ་རྒྱག་གི་ཡོད། ས་ཁུལ་དེ་ཆོ་ལ་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་ཟེར། ས་ཁུལ་གཅིག་གི་འོས་འཕེན་མཁན་ཚོས་འཐུས་མི་གཅིག་
 འདེམས་ཀྱི་ཡོད།

གྲོས་ཚོགས་འོག་མའི་འཐུས་མི་འོས་འདེམས་བྱེད་ཆེད་རྒྱལ་ཁབ་ཕྱི་ལོ་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་ ༥༢༣ ལྟ་བུ་བཤའ་། མངའ་
 སྤྱི་རི་ནས་འོས་འདེམས་བྱས་པའི་འཐུས་མི་ལ་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་ (Member of Parliament) ཟེར། མང་གཙོའི་འོས་
 འདེམས་ཀྱི་བྱེད་ཆོས་གཅིག་ནི་འོས་ཤོག་རིམ་རིམ་ཐང་འདྲ་མཉམ་ཡོད་པ་དེ་རེད། རྒྱ་མཚན་དེའི་ཕྱིར་རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྲིམས་
 བཤའ་དུ། མངའ་སྤྱི་རིའི་ནང་ལ་མི་འཛོར་འདྲ་མཉམ་ཡོད་པའི་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་དགོས་པ་གསལ་ཡོད།

དེ་བཞིན་མངའ་སྤྱི་ཁབ་ཀྱང་མངའ་སྤྱིའི་གྲོས་ཚོགས་གཞིར་བཟུང་ནས་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་གྲངས་དེས་ཅན་ལ་དབྱེ་བ་བྱེ་ཡོད།
 བདམས་ཐོན་རྒྱུང་བ་ཆོ་མངའ་སྤྱིའི་འཐུས་མི་ (Member of Legislative Assembly) ཟེར། དེ་བཞིན་བན་ཇབ་མངའ་སྤྱིའི་གཞུང་
 དང་ས་གནས་གཞུང་ (Panchayat) གི་འོས་འདེམས་ས་ཁུལ་ཡང་དེ་ལྷོ་ཡིན། ང་ཚོས་ཉ་རི་ཡུ་ཁྲ་མངའ་སྤྱིའི་ནང་དུ་ལོ་གྲག་དལ་
 ལ་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་དུག་ཅུ་ཐོབ་ཅེས་ཤོད་དུས། མངའ་སྤྱི་དེའི་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་དུག་ཅུ་ནས་ལོ་གྲག་དལ་ལ་འོས་བསྐྱའི་
 རྒྱལ་ཁབ་ཐོབ་ཡོད་པ་སྟོན་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། ལོ་གྲག་དལ་ལ་མངའ་སྤྱིའི་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་དུག་ཅུ་ཐོབ་ཅེས་ཟེར།

རྒྱུ་བཅད་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ། (Reserved Constituencies)

རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྲིམས་ནང་དུ་ཡུལ་མི་ཚང་མར་རང་གི་འཐུས་མི་འདེམས་པའི་ཐོབ་ཐང་དང་། རང་ཉིད་ཀྱང་འཐུས་མིར་ལང་

ཆོག་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད། འོན་ཀྱང་། འོས་བསྐྱའི་འགན་བསྐྱར་ནང་དུ་བྱས་པ་ཞན་པའི་སྡེ་ཆུན་ཁ་གསལ་ལ་དགོས་པའི་གྲི་མཐུན་
 རྒྱུན་དང་། ཤེས་ཡོན། འབྲེལ་ལམ་སོགས་མེད་པར་བརྟེན་དབུས་གྲོས་ཚོགས་དང་མངའ་སྡེའི་གྲོས་ཚོགས་སུ་འོས་ཐོབ་པའི་རེ་
 བ་ཏ་ཅང་ཆུང་བ་མ་ཟད། ད་དུང་དབང་ལུགས་ཅན་དང་མཐུན་རྒྱུན་འཛུལ་པའི་མི་དག་གིས་འོས་ཤོག་ཐོབ་པར་འགོག་རྒྱུ་
 བཟོ་སྤྲོད། གལ་ཏེ་དེ་འདྲ་བྱུང་ཆེ་གྲོས་ཚོགས་ནང་དུ་མི་འཛོམས་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་ཐོབ་ཐང་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་། དེར་
 འཇུག་མིའི་འདམ་ཀ་ཉུང་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པར་བརྟེན། རྒྱ་གར་གྱི་ཅ་ཁྲིམས་བཟོ་མཁན་ཆོས་ཐུགས་བསམ་བཞེས་ཏེ། ཉམ་ཐག་
 གི་ཆེད་དུ་ཟུར་བཅད་ལམ་ལུགས་དམིགས་བསལ་ཞིག་བཟོས་ཡོད། འོས་གཞི་ཁག་གཅིག་ཟུར་བསལ་རིགས་སྡེ་ (Scheduled
 Caste) དང་། ཟུར་བསལ་ཆོ་སྡེ་ (Scheduled Tribe) ཡི་མི་ཆོའི་ཆེད་དུ་རྒྱབ་སྟེགས་ཟུར་བཅད་བཞག་ཡོད། ཟུར་བསལ་རིགས་
 སྡེ་དང་ཟུར་གསལ་ཆོ་སྡེའི་མི་མང་གིས་ཟུར་བཅད་དུ་ཡོད་པའི་རང་གི་འཇུག་མི་ཁོ་ན་འོས་འདེམས་བྱེད་ཆོག་གི་ཡོད། ད་ལྟའི་
 ཆར་གྲོས་ཚོགས་འོག་མའི་ནང་དུ་ཟུར་བསལ་རིགས་སྡེའི་ཆེད་དུ་གྲོས་ཚོགས་རྒྱབ་སྟེགས་གངས་ ༡༩ ཟུར་བཅད་བཞག་ཡོད་
 པ་དང་། ཟུར་བསལ་ཆོ་སྡེའི་ཆེད་དུ་རྒྱབ་སྟེགས་གངས་ ༩༡ ཟུར་བཅད་བཞག་ཡོད། གངས་འཛོམས་དེ་ཁོ་ཆོའི་ཁྲོན་བསྐྱེམས་མི་
 འཛོམས་དང་བསྐྱེམས་ནས་ཅིས་སྒྲོར་བ་ཞིག་རེད།

རྗེས་སུ་རྫོང་དང་གོང་གསལ་རིམ་པའི་འཆོ་ཐབས་ཞན་པ་ཆོའི་ཐོབ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་ཟུར་བཅད་ལམ་ལུགས་དེ་ལུགས་ཆེ་དུ་
 བཏང་ཡོད། མངའ་སྡེ་མང་པོའི་ནང་དུ་རྫོང་དང་གོང་གསལ་པོ་པོའི་རྗེས་ལུས་གལ་རིམ་གཞན་ (Other Backward Class) ཆོར་
 ཡང་ཟུར་བཅད་གྱི་ལམ་སྐོལ་དེ་འགོ་བཙུགས་ཡོད། དེ་བཞིན་བྱད་མེད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་རྫོང་དང་གོང་གསལ་ཁག་ཏུ་
 གསུམ་ཆ་གཅིག་བྱད་མེད་འོས་མིའི་ཆེད་དུ་རྒྱབ་སྟེགས་ཟུར་བཅད་བཞག་ཡོད།

འོས་ཤོག་འཕེན་མཁན་གྱི་མིང་གཞུང་། (Voters list)

འོས་ཤོག་འཕེན་ལུལ་ས་ཁུལ་ཁག་གཏན་འཁེལ་བྱུང་རྗེས། སུས་འོས་ཤོག་འཕེན་ཆོག་པ་དང་སུས་འོས་ཤོག་འཕེན་མི་ཆོག་
 པའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས། མང་གཅོའི་འོས་བསྐྱའི་ཁྲོད་དུ་འོས་ཤོག་འཕེན་ཆོག་པའི་འོས་མིའི་མིང་གཞུང་དེ་འོས་བསྐྱའི་སྡེ་
 བ་གསལ་གྲུས་ཏེ་མི་མང་ལ་སྤྲད་ཡོད། མིང་གཞུང་འདི་ལ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་འོས་མིའི་མིང་གཞུང་ (Electoral Roll)
 ཟེར་ཞིང་། ཡོངས་གྲགས་སུ་འོས་ཤོག་འཕེན་མཁན་གྱི་མིང་གཞུང་ (Voters List) ཟེར།

འདི་ནི་མང་གཅོའི་འོས་འདེམས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་གལ་ཆེན་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་མི་ཐམས་ཅད་ལ་འཇུག་མི་འདེམས་པའི་གོ་སྐབས་
 འདྲ་མཉམ་འཛོལ་དགོས། ཡོངས་ཁྲབ་འོས་བསྐྱའི་ཐོབ་ཐང་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཅ་དོན་སྡེ་ལ་བཤད་ཟིན། དེ་ནི་མི་ཆང་མར་འོས་ཤོག་
 རེ་དགོས། འོས་ཤོག་རེར་རིན་ཐང་འདྲ་མཉམ་ཡོད་དགོས། རྒྱ་མཚན་ཡང་དག་མེད་པར་མི་སུའང་རུང་བའི་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་
 ཐོབ་ཐང་འགོག་མི་རུང་། སྤྱི་ཚོགས་ནང་དུ་མི་དང་མིའི་དབར་ཁྱད་པར་སྤྲོ་ཆོགས་ཡོད། འགའ་ཤས་བྱུག་པོ་དང་། ཁ་གསལ་དབུལ་
 པོ། ཁ་གསལ་ཤེས་ཡོན་ཅན། འགའ་ཤས་ཤེས་ཡོན་མེད་པ། འགའ་ཤས་སེམས་བཟང་། འགའ་ཤས་སེམས་ངན་ཅན་སོགས་རེད།
 འོན་ཀྱང་། ཐམས་ཅད་མི་ཡིན་པས་ཁོ་ཆོར་དགོས་མཁོ་དང་ལྟ་རྒྱུ་མི་འདྲ་བ་རེ་ཡོད་སྤྲོད། དེར་བརྟེན། མི་ཆང་མར་འོས་འཕེན་

ELECTORAL ROLL 2018 S29 Telangana					
No. Name and Reservation Status of Assembly Constituency : 61 - Jubilee Hills (GENERAL)					Part number 17
No. Name and Reservation Status of Parliamentary Constituency(ies) in which the Assembly Constituency is located: : 8 - Secunderabad (GENERAL)					
1. Details of Revision					
Year of Revision	2018		Roll Identification Basic Roll of Second Special Summary Revision 2018 and Supplement 1 of additions, deletions and corrections under Second Special Summary Revision 2018		
Qualifying Date	01-01-2018				
Type of revision	Second Special Summary Revision 2018				
Date of Publication	12-10-2018				
2 . Details of part and polling area					
No. and name of sections in the part					
1. OU Colony Indian Gas Lane to Kakatiya School 2. OU Colony Shivalayam to darga Road			Main Town/Village : GHMC Police Station : GOLCONDA Mandal : Shaikpet Revenue Division : SECUNDERABAD District : Hyderabad Pin Code : 500008		
3 . Polling Station Details					
No. and Name of Polling Station : 17-O U COLONY			Type of Polling Station (Male/Female/General)	GENERAL	
Address of Polling Station : KAKATIYA HIGH SCHOOL ENGLISH MEDIUM,8-1-284/OU/233 OSMANA UNIVERSITY COLONY SHAIKPET			Number of Auxilary Polling Stations in this part :	0	
4. NUMBER OF ELECTORS					
Starting Serial No.	Ending Serial No.	Net Electors			
		Male	Female	Third Gender	Total
1	1438	792	625	0	1417

འོས་མི། (Nomination of Candidates)

གོང་དུ་བཤད་པ་ཟེན་པ་ལྟར་མང་གཙོའི་འོས་བསྐྱེའི་ཁྲི་དུ་མི་མང་ལ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་འདེམས་ཀ་ཞིག་ཡོད་དགོས་པ་དང་། མི་སྲུང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་འོས་བསྐྱེར་ཞུགས་པར་འགོག་ཆུན་གང་ཡང་མེད་པ་ཞིག་དགོས། འོས་འཕེན་ཆོག་པའི་མི་སྲུང་ཡིན་ཅུང་འོས་མིར་ཡང་ལང་ཆོག་འོན་ཀྱང་། ཁྱད་པར་ནི་འོས་མིར་ཞུགས་པར་མ་མཐར་ཡང་རང་ལོ་ ༢༥ ཟླ་ལོ་ལོན་དགོས་པ་དང་། འོས་འཕེན་མཁན་གྱི་ལོ་ཆད་ནི་རང་ལོ་ ༡༩ བཟུལ་བ་ཡིན་དགོས། ད་དུང་ཉེས་ཅན་པ་སོགས་ལ་བཀག་སྡོམ་གཞན་འགའ་ཡོད་པོད། ཆབ་སྲིད་ཆོགས་པ་ཞིག་གིས་རང་གི་འོས་མིར་ཆོགས་པའི་མཚན་ཉག་སྟེ། (Party Symbol) སྒྲིང་པ་དང་འོས་མི་རྒྱུ་སྒྲོར་ཐོབ་མཁན་ཞིག་འདེམས་སྒྲུག་གི་ཁྱད་ཅིང་། ཆོགས་པའི་འོས་མིར་འདེམས་སྒྲུག་གི་སྐབས་དེ་ལ་ཆོགས་པའི་ལག་སྟེང་ (Ticket) སྒྲིང་གི་རེད།

འོས་མིར་ལང་མཁན་ཆང་མས་འོས་གཞིའི་སྟན་ལྷ་ (Nomination Form) ཞིག་བསྐྱེད་ཏེ་དཔུལ་འབབ་ཞིག་གཏང་མར་ (Security Deposit) འཛོག་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཉེ་ཆར་ཆེས་མཐོའི་ཁྲིམས་ཁང་གི་བཀོད་ཁྲབ་འོག་ཏུ་གསལ་བསྒྲགས་གྱི་ཕྱོགས་གསར་པ་ཞིག་ལག་བསྟར་གྱི་ཡོད། དེ་ཡང་འོས་མི་ཆང་མས་གཤམ་གསལ་གྱི་གནས་ཚུལ་རྣམས་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་སྒོ་ནས་གསལ་བསྒྲགས་གྱི་དགོས་པ་ཡིན།

༡། འོས་མིར་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་ནག་ཉེས་ཆབ་སྟེན་ཡོད་མེད།

༢། འོས་མིའི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྐབས་དང་བྱ་ལོན་ཡོད་མེད།

༣། འོས་མིའི་ཤེས་ཡོན་གནས་ཆད་བཅས་གསལ་བསྒྲགས་གྱི་དགོས་པ་། གོང་གི་ཆ་ཆུན་འདི་ཆོ་ཆང་མ་བྱི་གསལ་ནང་གསལ་བཟོ་དགོས།

འོས་བསྐྱེའི་རྒྱུ་བསྒྲགས། (Election Campaign)

འོས་བསྐྱེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་མི་མང་ལ་སྲིད་གཞུང་དང་སྲིད་བླ་ས་འདེམས་པའི་གོ་སྐབས་འཛོལ་རྒྱ་དེ་རེད། དེ་བས་གྲང་གལ་ཆེ་བ་ནི་འོས་འདེམས་ཀྱི་སྐབས་སུ་མི་མང་གི་སྒྲི་ཆབ་ལེགས་པོ་སྲུང་ཡིན་མིན་དང་། སྲིད་གཞུང་ལེགས་པོ་གང་འདྲ་ཞིག་བཟོ་རྒྱུ་ཡིན་མིན་སོགས་ཀྱི་སྒྲོར་ལ་རང་དབང་དང་གྲུ་ཡངས་ཀྱི་བཟོ་སྐྱེད་གྱི་རེད། རྒྱ་གར་ནང་དུ་འོས་འདེམས་ཀྱི་ལས་འགུལ་དེ་འདྲ་གཟུང་འཁོར་གཉིས་རིང་སྤེལ་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་འོས་མིའི་མིང་གཞུང་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པ་ནས་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་ཉེན་མོ་བར་རེད། དུས་ཡུན་དེའི་རིང་ལ་འོས་མི་ཆོས་འོས་འཕེན་མཁན་ཆོ་བསྐྱོར་ཆོགས་གྱི་དཔེ་དང་། སྲིད་དོན་ཆོགས་པ་ཁག་གིས་རང་གི་རྒྱུ་སྒྲོར་བ་རྣམས་སྒྲུབ་སྒྲོར་གྱི་ཀྱི་རེད། དུས་ཡུན་དེའི་རིང་ལ་གསར་ཤོག་དང་བརྒྱུན་འཛིན་ནང་འོས་བསྐྱེའི་

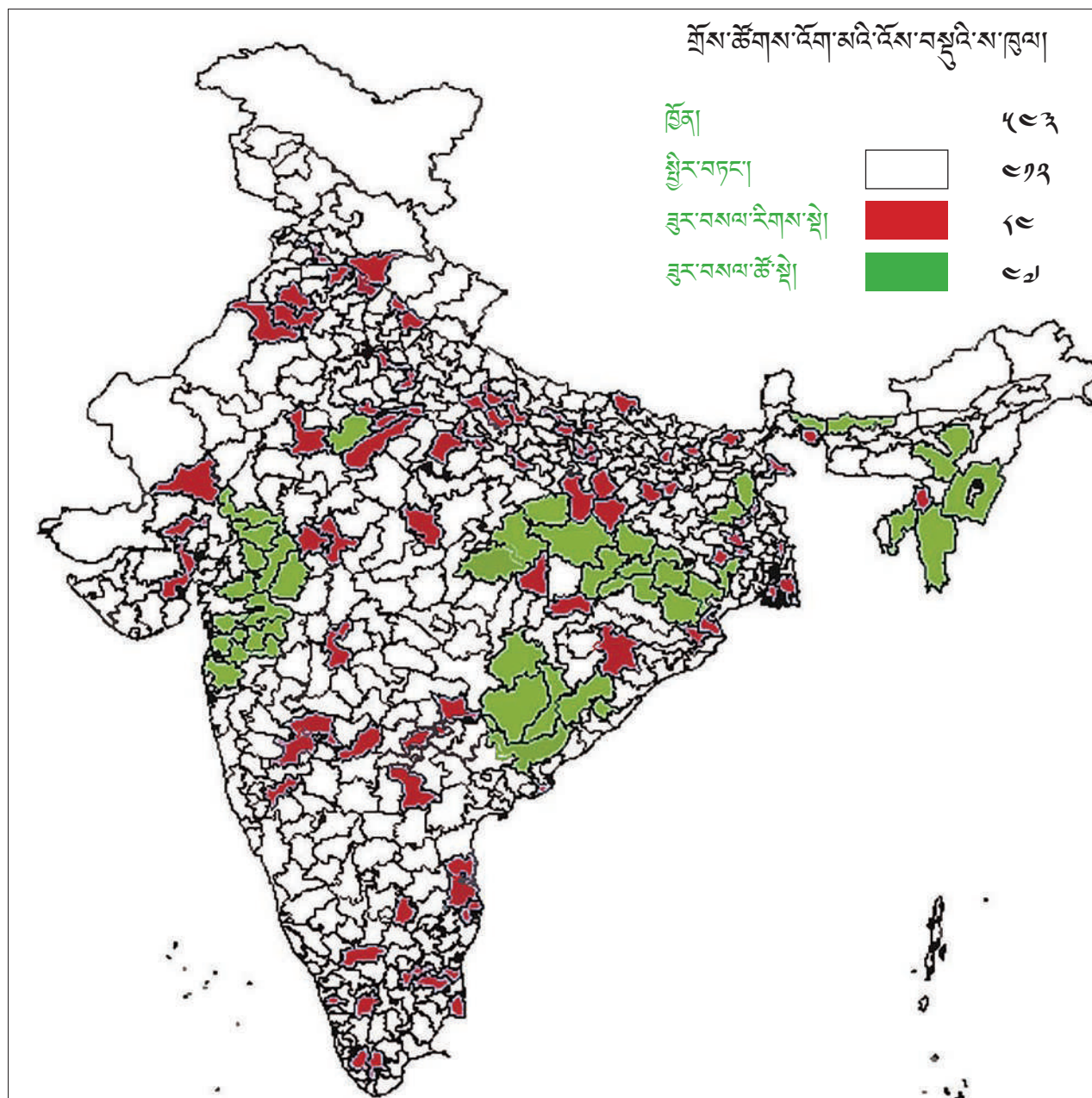

དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་དང་བསྐྱོད་མང་པོ་སྤེལ་གྱི་རེད། འོན་ཀྱང་། འོས་བསྐྱའི་ཟླ་བ་བསྐྱགས་བྱེད་རྒྱ་ནི་གཟའ་འཁོར་གཉིས་ཙམ་རིང་མིན་པར། སྤང་དོན་ཚོགས་པ་ཚོས་འོས་བསྐྱའི་སྡོན་ཚུད་ནས་ག་སྤྱིག་བྱེད་འགོ་འཇུགས་གྱི་རེད། འོས་བསྐྱའི་ཟླ་བ་བསྐྱགས་ཁོང་དུ་ཆབ་སྤྱོད་ཚོགས་པ་ཚོས་མི་མང་གི་དོ་སྣང་གནད་དོན་ཆེན་པོ་ཁ་ལས་གྱི་སྤྱོད་དུ་འཛེན་ཐབས་བྱེད་གྱི་རེད་ལ། དེའི་ཐོག་ནས་མི་མང་གིས་ཁོ་ཚོའི་ཚོགས་པར་འོས་ཤོག་འཕེན་འཇུག་ཐབས་བྱེད་གྱི་རེད།

འོས་འཕེན་དང་གྲངས་བཞེས། (Polling and counting of votes)

འོས་བསྐྱའི་བརྒྱུད་རིམ་གྱི་མཐའ་མཇུག་ནི་འོས་ཤོག་འཕེན་པའི་ཉིན་མོ་དེ་རེད། བས་རྒྱན་ཉིན་དེར་འོས་བསྐྱའི་ཉིན་མོ་ཞེས་འབོད། འོས་ཤོག་འཕེན་མཁན་གྱི་མིང་ཐོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མི་ཡོད་ཆད་ཉེ་འགམ་གྱི་འོས་ཤོག་འཕེན་སའི་ཁང་མིག་དེར་འབྱོ་ཆོག་ཅིང་། དེ་ནི་ནས་རྒྱན་ས་གནས་གྱི་སློབ་གྲྭའམ་སྤྱོད་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཤིག་ཡིན། འོས་ཤོག་འཕེན་སའི་ཁང་མིག་དེའི་ནང་དུ་སོང་མེས། འོས་བསྐྱའི་ལས་བྱེད་པས་རོ་རྟགས་ཆོད་ཆེད་མཇུབ་མོར་རྟགས་ཤིག་བརྒྱབ་སྟེ་འོས་ཤོག་འཕེན་དུ་འཇུག་འོས་ཤོག་འཕེན་སའི་ཁང་མིག་དེའི་ནང་དུ་འོས་འདམས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐུ་ཆབ་རེ་བསྐྱོས་ཏེ་འོས་ཤོག་འཕེན་རྩལ་བྱང་བདེན་ཡོང་བར་ཁག་ཐེག་བྱེད་དགོས།

འོས་ཤོག་ནི་ཤོག་སྟེ་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་འོས་མའི་མིང་དང་ཚོགས་པའི་མིང་། ད་དུང་འོས་རྟགས་བཅས་བཞོད་ཡོད། དེར་སང་སྟོག་གི་འོས་ཤོག་འཕེན་ཆས་ (Electronic Voting Machine) བེད་སྤྱད་ནས་འོས་ཤོག་གི་གྲངས་ཐོ་འབོད་གྱི་ཡོད། སྟོག་གི་འོས་ཤོག་འཕེན་ཆས་དེའི་ཐོག་དུ་འོས་མིང་དང་ཚོགས་པའི་མིང་། ད་དུང་འོས་རྟགས་བཅས་གསལ་ཡོད། སྟེར་གྱི་འོས་མིང་ལང་མཁན་ལའང་འོས་བསྐྱའ་ལས་ཁང་གིས་སྤྱད་པའི་འོས་རྟགས་རེ་ཡོད། འོས་འཕེན་མཁན་གྱིས་འོས་ཤོག་འཕེན་འདོད་ཡོད་པའི་རང་གི་འོས་མའི་མིང་གི་སྟེང་དུ་གཞོན་ཙམ་བྱས་ན་འགྲིག། འོས་ཤོག་འཕམས་ཆར་མེས་འོས་ཤོག་འཕེན་ཆས་ཆོང་མ་ཁ་སྐྱར་ཏེ་བཅན་ས་ཞིག་ལ་འབྱེར་བ་དང་། ཉིན་ཤིང་མེས་སུ་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ཉིན་མོ་དེར་འོས་ཤོག་འཕེན་ཆས་ཆོང་མ་ཁ་ཁ་བྱེ་སྟེ་འོས་གཞི་སོ་སོར་ཐོབ་པའི་འོས་ཤོག་གི་གྲངས་འཕོར་བཅི་རྒྱ་དང་། འོས་གྲངས་ཅིས་བཞེར་ཁམས་གཅིང་ཡོང་ཆེད་འོས་གཞི་ཆོང་མའི་འཕྱས་མི་དེར་འཛོམས་གྱི་རེད། མཐའ་མ་འོས་ཤོག་མང་ཤོས་ཐོབ་པའི་འོས་མིའམ། ཚོགས་པ་དེར་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པའི་གསལ་བསྐྱགས་བྱེད་དགོས་སོ།

འོས་བསྐྱའི་ས་བྱུང་།		
ཡང་།	མངའ་སྡེ།	གངས།
༡	ལྷན་རྒྱལ་ཁྲེལ་གྱི་སྡེ།	༣༥
༢	ཨ་རུ་ཁྲ་ཅལ་ཁྲེལ་གྱི་སྡེ།	༣
༣	ཨ་སམ།	༡༩
༤	བི་རྒྱལ།	༩༠
༥	ཆ་རྩིས་གཤམ།	༡༡
༦	གོ་ལྷ།	༣
༧	གུང་རྒྱལ།	༣༦
༨	ཉ་རི་ལྷ་རྒྱལ།	༡༠
༩	ཉི་ལྷ་ཅལ་ཁྲེལ་གྱི་སྡེ།	༩
༡༠	རྒྱལ་ཁྲེལ།	༡༩
༡༡	ཀར་ལྷ་ལྷ།	༣༦
༡༢	ཀེ་ར་ལ།	༣༠
༡༣	མཐུ་ཁྲེལ་གྱི་སྡེ།	༣༩

༡༤	མཐུ་སྒྲུབ།	༤༡
༡༥	མ་ཉི་ཤུ།	༥
༡༦	མེ་ལྷུ་ལམ།	༥
༡༧	མི་རྩེ་རམ།	༡
༡༨	ལྷ་ལྷེ་རྒྱ།	༡
༡༩	ཨ་ཉི་ཤ།	༥༡
༢༠	པན་རྒྱ།	༡༣
༢༡	རྩེ་རྒྱ།	༥༥
༢༢	མི་རྩེ་མ།	༡
༢༣	ཏ་མི་ལྷ་རྒྱ།	༣༩
༢༤	ཏེ་ལྷ་རྒྱ།	༡༧
༢༥	ཏི་ཤུ་ར།	༥
༢༦	ལྷ་རྒྱ་མཐུ་ལྷ་ལྷེ་ལྷ།	༡༠
༢༧	ལྷ་རྒྱ་ལྷ།	༥
༢༨	ལྷ་ལྷེ་ལྷ།	༤༥

དོས་བསྐྱེད་ས་ཁུལ།		
ཡང་།	ཐད་སྤྱོད་ས་ཁུལ།	གངས།
༡	ཨ་ཏུ་མུན་དང་། ཅི་ལོ་ཟུར་མིང་ཟླེ།	༡
༢	ཅན་རྩེ་གར།	༡
༣	རྒྱད་མ་དང་། བ་གར་ཏ་ཆེ་མི།	༡
༤	དེ་མི།	༥
༥	རྒྱུ་དང་། ཀ་ལ་མིར།	༥
༦	ལ་དྲགས།	༡
༧	ལ་ཁྲ་རྒྱལ།	༡
༨	ཏུ་ཏུ་ཅེ་མི།	༡

ཡན་ལྷན།

- १। མངའ་སྡེ་གང་ལ་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་མང་ཤོས་འདུག་གས།
 २। ཁྱེད་རང་གནས་སའི་མངའ་སྡེའི་ནང་དུ་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་
 ག་ཆོད་འདུག་གས།
 ३। མངའ་སྡེའི་པན་ཚུན་དབར་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་མང་ཉུང་ཡོད་
 དགོས་པའི་རྒྱ་མཁོན་གང་ཡིན་ནས།
 ༤। མངའ་སྡེ་གང་ལ་འོས་བསྐྱའི་ས་ཁུལ་ ༥ འདུག་གས།

ལྟོན་ཆེན།

ག) གཤམ་གྱི་བརྗོད་པ་ཁག་ལས་ལན་བཟླ་བ་དེ་འདེམས་དགོས།

༡) འོས་བསྟུ་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་དངོས་ནི།

ག) འོས་བསྟུ་ལ་བརྟེན་ནས་མང་ཆོག་གི་ཀྲི་མེད་གཞུང་གི་ལས་དོན་ལ་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་ཐུབ།

ཁ) འོས་བསྟུ་ལ་བརྟེན་ནས་མང་ཆོག་གི་ཀྲི་མེད་འདོད་མོས་ཡོད་པའི་འཕྲུས་མི་འདེམས་ཐུབ།

ག) འོས་བསྟུ་ལ་བརྟེན་ནས་མང་ཆོག་གི་ཀྲི་མེད་འདོད་མོས་ལུགས་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་དབྱེད་ཞིབ་བྱེད་ཐུབ།

ང.) མང་ཆོག་གི་ཀྲི་མེད་ཀྱི་དབྱེད་ཀྱིས་གང་ལ་དགའ་མོས་ཡོད་མེད་སྟོན་ཐུབ།

༡) རྒྱ་གར་གྱི་འོས་བསྟུ་མང་གཙོའི་འོས་བསྟུ་ཡིན་ཟེར་བའི་རྒྱ་མཚན་ཚད་ལྡན་མིན་པ་ནི།

ག) རྒྱ་གར་ལ་འཛམ་གླིང་ནང་གི་འོས་འདེམས་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་འཁོར་མང་ཤོས་ཡོད།

ཁ) རྒྱ་གར་གྱི་འོས་བསྟུ་ལས་ཁང་ལ་སྟོབས་ཤུགས་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད།

ག) རྒྱ་གར་ནང་དུ་ལོ་ན་བཅོ་བརྒྱད་ཡན་གྱི་མི་ཚང་མར་འོས་བསྟུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད།

ང.) རྒྱ་གར་ནང་དུ་པམ་ཉེས་བྱུང་བའི་སྤྱི་དོན་ཆོག་པས་འོས་བསྟུའི་ཐོབ་ཐང་གཅོད་ལ་འོས་ལེན་བྱེད།

ཁ) མཐུན་སྦྱོར་གྱིས།

༡།	འོས་ཤོག་འཕེན་མཁན་གྱི་མིང་གཞུང་དུས་ནས་དུས་སུ་བསྐྱར་བཟོ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི།	སྤྱི་ཆོག་གི་ཀྲི་མེད་དོ་ཅག་གི་འཕྲུས་ཚབ་འང་མཉམ་ཡོད་ཐུབ།
༡།	འོས་བསྟུའི་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་ཟུར་བསལ་རིགས་སྟེ་དང་ཟུར་བསལ་ཆོ་སྟེ་ཆེད་དུ་རྒྱ་བསྟེན་པས་ཟུར་བཅད་འཛམ་གླིང་གི་ཀྲི་མེད་ཀྱི་མཚན་ནི།	མི་ཚང་མར་རང་གི་འཕྲུས་མི་འདེམས་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་འདྲ་མཉམ་ཡོད།
༣།	མི་རེ་ལ་འོས་རེ་ཡོད།	འོས་མི་ཚང་མར་འོས་བསྟུའི་ནང་དུ་འདྲ་མཉམ་གྱི་འགན་བསྟུར་དགོས།
༤།	གཞུང་འཛིན་ཆབ་སྲིད་ཆོག་པས་གཞུང་འཁོར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་མི་ཆོག	མི་རེ་འགའ་སྟོན་གྱི་འོས་འཕེན་ས་ནས་གནས་སྟོབས་ཡོད་སྟེ།

དཔལ་འབྱོར་རིག་པ།

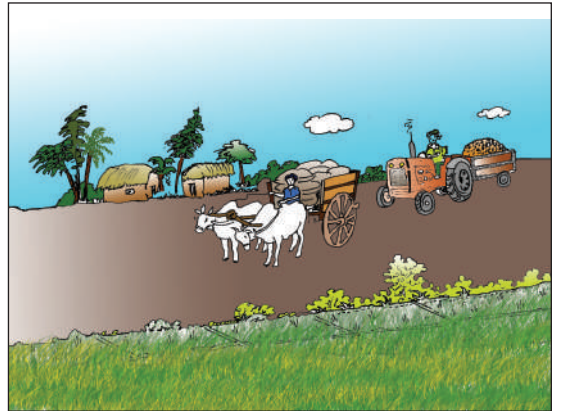

༡༥། གྲོང་གསེབ་ལྷ་ལམ་བྱར།

༡༥། །སྤྱང་འདིའི་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་ནི་ཐོན་སྐྱེད་ (Production) དང་འབྲེལ་བའི་གཞི་རྒྱ་ཆུང་ལ་ཞིག་དོ་སྤྱོད་བྱ་རྒྱ་ཡིན། ང་ཚོས་སྤྱང་ལམ་བྱར་ཞེས་པའི་གྲོང་གསེབ་ཅིག་གི་སྤྱང་བརྒྱུད་ནས་ཐོན་སྐྱེད་སྐྱོར་དོ་སྤྱོད་བྱ་རྒྱ་ཡིན། ལྷ་ལམ་བྱར་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ཡུལ་མི་ཚོའི་བྱ་གཞག་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་རེད། དེ་ལས་གཞན་པའི་བྱེད་སྒོ་གཞན་འགའ་ཡོད་པ་ནི། གཞི་རྒྱ་ཆུང་བའི་ཐོན་སྐྱེད་དང་། འོ་མ། སྤྱེལ་འབྲེན་སོགས་རེད། ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པར་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་དང་། མིས་བཟོས་ཐོན་ཁུངས། མིའི་རྒྱས་ཤུགས། དངུལ་སོགས་སྤྲོ་ཚོགས་དགོས། ང་ཚོས་སྤྱང་ལམ་བྱར་གྱི་སྤྱང་འདི་བསྐྱབས་པ་བརྒྱུད་གྲོང་གསེབ་དེའི་ནང་དུ་དགོས་མཁོ་ཡོད་པའི་དངོས་ཤོག་ (Goods) དང་། ཞབས་ཞུའི་ལས་རིགས་ (Services) གསར་གཏོད་བྱེད་པར་ཐོན་ཁུངས་སྤྲོ་ཚོགས་རི་ལྟར་མཉམ་སྡེབ་བྱེད་ཆུང་སྐྱོར་གཤེས་པར་བྱ་རྒྱ་ཡིན།

རྟོག་པ།

སྤྱང་ལམ་བྱར་དང་ཉེ་འཁོར་གྱི་གྲོང་གསེབ་དང་གྲོང་རྒྱུ་ཁག་གཞུང་ལམ་གྱིས་ལེགས་པར་འབྲེལ་ཡོད་ཅིང་། གྲོང་གསེབ་ཆེན་པོ་རལ་ལྟར་སྤྱང་ལམ་བྱར་ནས་གི་ལོ་མི་ཤར་གསུམ་གྱི་སར་ཆགས་ཡོད། ད་དུང་གཞུང་ལམ་ཞིག་གིས་གྲོང་གསེབ་འདི་དང་། རལ་ལྟར་ཉེ་འགམ་གྱི་གྲོང་རྒྱུ་ཆུང་ཆུང་ཤུ་སྤྱང་འབྲེལ་ཡོད། ལམ་དེའི་སྤྱང་དུ་འབྲུ་རིགས་དང་མངར་ཆ་སོགས་གྱིས་ཁེངས་པའི་ཤིང་རྩ་འཁོར་ཡོད་དང་། སྤྱག་སྤྱག་འཛིན། མོད་འཁོར། རོས་སྤྱེལ་རྒྱུངས་འཁོར་སོགས་འཁྲུལ་འཁོར་རིགས་གྱིས་དངོས་ཤོག་སྤྱེལ་འབྲེན་གྱི་རིགས་མང་པོ་མཐོང་རྒྱ་ཡོད། གྲོང་གསེབ་འདིའི་ནང་དུ་རིགས་རུས་མི་འདྲ་བའི་བྲིས་ཆང་བཞི་བརྒྱ་ལྷ་བརྒྱ་ཅམ་ཡོད། ས་ཞིང་པལ་ཆེ་བ་རིགས་རུས་མཐོ་བའི་བྲིས་ཆང་བརྒྱུད་ཅུ་ལ་བདག་ཁོ་ཚོའི་ཁང་པ་ཁ་ཤས་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཆོ་སོ་པག་དང་ཨར་འདམ་གྱིས་བཅིགས་ཡོད། གྲོང་གསེབ་འདིའི་བྱར་གཅིག་ལ་བྱར་བསལ་རིགས་སྤེའི་མི་འཁོར་གསུམ་ཆ་གཅིག་གནས་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོའི་ཁང་པ་ཆུང་ཆུང་ཁ་ཤས་འདམ་བག་དང་སོག་མས་བཟོས་པ་ཤིང་།

པར་རིས། ༡༥.༡ གྲོང་གསེབ་ཀྱི་འཚོ་བ།

སྤྱག་རེད། ཁང་པ་པལ་ཆེ་བར་སློབ་གི་ཆ་རྒྱུན་ཡོད་པས། ཞིང་ཁའི་ནང་གི་ཁྱོན་པ་ལས་ཆུ་འཕེན་པ་དང་། ཆོང་ལས་ཆུང་ཆུང་སྤྲོ་ཚོགས་གྱི་ཆེད་དུ་སློབ་གཤེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད། ལྷ་ལམ་བྱར་ལ་གཞི་རིམ་སློབ་བྱ་གཉིས་དང་མཐོ་རིམ་སློབ་བྱ་གཉིས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ད་དུང་གཞུང་གི་འཕྲོད་བསྟེན་སྤྱོད་ཁང་གཅིག་དང་། སྤྱི་ཁྱེད་པ་ལྟ་སྤྱོད་བྱེད་ཡུལ་སྤྱོད་ཁང་ཆུང་བ་ཞིག་ཡོད།

ཐོན་སྐྱེད་གོ་སྐྱོང་།

ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་ནི་དེ་ཙམ་མཁོ་བའི་དངོས་ཚོག་དང་ཞབས་ཞུ་སྐྱེད་རྒྱ་དེ་རེད། དངོས་ཚོག་དང་ཞབས་ཞུ་འཛིན་རིམ་བཟོ་བར་ཆ་རྒྱུ་བཞི་ཆ་དགོས།

༡། རྒྱ་རྒྱུ་དང་པོ་ནི་ས་ཆ་རེད། དེའི་ནང་དུ་ཆུ། བྱ་གས་ཆའ། གཏེར་ཁ་སོགས་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་གཞན་དག་ཚུད་ཡོད།

༢། རྒྱ་རྒྱུ་གཉིས་པ་ནི་ལས་མི་ཡིན། དེ་ནི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་ལ་གོ་དགོས། ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་བྱ་བ་འགའ་ཞིག་ལ་ལེས་ཆད་མཐོ་བའི་ལས་མི་དགོས་ངེས་པ་དང་། ལས་རིགས་གཞན་ལ་འབྲགས་ལས་བྱེད་མཁན་ (Manual Worker) དགོས་ཀྱི་ཡོད། ལས་མི་རེ་རེས་ཐོན་སྐྱེད་ལ་ཉེ་བར་མཁོ་བའི་རྒྱས་པ་མཁོ་འདོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༣། རྒྱ་རྒྱུ་གསུམ་པ་ནི་དངོས་པོའི་མ་ཙུ་ (Physical Capital) རེད། དེ་ནི་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་དུ་མཁོ་བའི་དངོས་པོ་མཐའ་དག་ལ་གོ་དགོས། དངོས་པོའི་མ་ཙུའི་ཁོངས་སུ་འདུས་པའི་དངོས་པོ་རྣམས་ཅི་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན།

༡། ལག་ཆ། འཕྲུལ་འཁོར། ཁང་པ། སོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ ཞིང་པའི་ཐོང་གཞོལ་ལྟ་བུ་ཤིན་ཏུ་སྒྲ་བས་བདའི་ལག་ཆ་ནས། སྒོག་འདོན་འཕྲུལ་འཁོར་དང་། རྒྱང་འཁོར། ཀམ་བུ་ལྟ་བུ་སོགས་ཆད་མཐོའི་འཕྲུལ་ཆས་སོགས་ཚུད་ཡོད། ལག་ཆ་དང་། འཕྲུལ་འཁོར། ཁང་པ་སོགས་ནི་ཐོན་སྐྱེད་ནང་དུ་ལོ་མང་པོར་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་པས། དེ་ཆོར་གཏན་འཇགས་ཀྱི་མ་ཙུ་ (Fixed Capital) ཟེད།

བར་རིས། ༡༥་༩ ཁྱེད་ཀྱིས་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཁག་པར་དེ་ནས་རྟོགས་ཐུབ་པས།

༢། རྒྱ་ཆ་དང་དདུལ་འཁོར་ཡོད་པ། ཐོན་སྐྱེད་ལ་རྒྱ་ཆ་སྒྲ་ཚོགས་དགོས་ཉེ། ཐགས་འཐག་མཁན་ཚོས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སྤྱོད་པ་དང་། རྩ་མཁན་གྱིས་བེད་སྤྱོད་པའི་འཛིན་པ་ལྟ་བུ། དུང་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་སྐབས་དདུལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དདུལ་བྱ་ལོན་འཇལ་བ་དང་། རྒྱུ་མཁོའི་ཅ་དངོས་གཞན་ཉེ་བར་བེད་སྤྱོད་ཆེད། རྒྱ་ཆ་དང་དདུལ་དེ་ལ་འཐབ་ལེན་མ་ཙུ་ (Working Capital) ཟེད། ལག་ཆ་དང་། འཕྲུལ་ཆས། ཁང་པ་སོགས་དང་མི་འདྲ་བར་དེ་ཆོ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་སྐབས་བེད་སྤྱོད་ཆེ།

༣། ད་དུང་རྒྱ་རྒྱུ་བཞི་པ་ཞིག་ཡོད་དེ། ས་ཞིང་དང་། ལས་མི། དངོས་པོའི་མ་ཙུ་བཅས་འཛོམས་པར་བྱས་ཉེ་དངོས་ཚོག་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱིས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའམ། ཡང་ན་དེ་ཆོ་ཁྲིམ་རར་འཆོང་བར་ཆོང་ལས་ལ་རྒྱས་མངའ་ཡོད་རྒྱ་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེ། དེང་སང་དེ་ལ་མི་འབྲགས་ (Human Capital) ཞེས་འབོད། དེའི་སྐོར་དེ་ཆོས་རྗེས་སུ་སྤྱོད་རྒྱ་ཡིན།

ཐོན་སྐྱེད་ཐམས་ཅད་ས་ཞིང་དང་། ལས་མི། དངོས་པོའི་མ་ཙུ། མི་འབྲགས་བཅས་མཉམ་དུ་འདུས་ནས་བྱེད་ཐུབ། ད་ཆོས་སྤྱོད་

ལས་ལུང་གི་སྤྱད་དེ་སློབ་པ་དང་ཆབས་ཅིག་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་དང་པོ་གསུམ་གྱི་སྒོར་ལ་སྤྱོད་རྒྱ་ཡིན། ལྷན་པས་བདེ་བའི་ཆེད་ དུ་ར་ཆོས་སློབ་ཆན་འདིའི་ནང་དུ་དངོས་པའི་མ་རྩར་མ་རྩ་ཞེས་འབོད་རྒྱ་ཡིན་པས་ཐུགས་སྒྲུང་གིས།

ལྷ་ལས་ལུང་གི་ཞིང་ལས།

༡། ས་ཞིང་གཏན་འབེབས།

སྤ་ལས་ལུང་གི་ཐོན་སྐྱེད་བྱ་བ་གཙོ་བོ་ཞིང་ལས་ཡིན་ཞིང་། ལས་མའི་བརྒྱ་ཆ་བདུན་ཅུ་དོན་ལྷ་ཞིང་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་འཆོ་ གནས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཆོ་ཞིང་པ་དང་ཞིང་ལས་ངལ་ཚུལ་བ་ (farm labourers) གང་ཡིན་ཡང་ཆོག་ ཁོ་ཆོའི་ལུས་སེམས་ཀྱི་ བདེ་སྤྱད་ཞིང་ཁའི་ཐོན་སྐྱེད་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་གཞི་རྩའི་འགོག་ རྒྱུ་གཅིག་ཡོད་པ་ཡིད་ལ་འཇགས་དགོས། ཞིང་ལས་བྱེད་སའི་ས་ཞིང་ནི་དོན་དངོས་ཐོག་གཏན་འཇགས་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོ་ནས་བཟུང་སྤ་ལས་ལུང་དུ་ཞིང་ལས་བྱེད་སའི་ས་ཞིང་རྒྱ་སྐྱོད་བྱུང་མེད། ལྷན་པས་དེར་གོང་གསེབ་ཀྱི་བེད་མེད་ས་སྤོང་འགའ་ ཞིག་ཞིང་སར་བསྐྱར་ཐེན་པས། ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་ས་ཞིང་འཕར་མ་རྒྱ་བསྐྱེད་ལུལ་མེད།

༢། ས་གཞི་གཅིག་ལས་ཐོན་སྐྱེད་མང་དུ་སྐྱེས་སྤྱོད་བཅ།

ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པ་དང་མཐུན་རྒྱུན་འཛོམས་པར་བལྟས་ན་སྤ་ལས་ལུང་ནི་ལྷན་པས་དེ་ལྟེ་མང་འཕྲེལ་ལུས་སྤྱོད་གས་ ཀྱི་གོང་གསེབ་ཅིག་དང་གཅིག་མཚུངས་རེད། སྤ་ལས་ལུང་གི་ས་ཆ་ཡོངས་རྫོགས་སུ་འདེབས་ལས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། ས་ སྤོང་སྤར་མཐེལ་ཙམ་ཡང་ལུས་མེད། ཆར་དུས་སུ་ཞིང་པ་ཆོས་སྤེ་དཀར་ (Jowar) དང་སྤེ་ནག་ (Bajra) འདེབས་ལས་བྱེད། ལོ་ ཏོག་དེ་ཆོ་སྤྱད་ཀྱི་གཟན་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

ཆེ་བ་བརྩུ་བ་ནས་བརྩུ་གཉིས་བར་ཞོག་ཞོག་དང་། དགུན་ཁར་དགུན་གོ་འདེབས་ལས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཞིང་པ་ཆོས་དགུན་གོའི་ ཐོན་སྐྱེད་ལས་རང་གི་ཉིན་རེའི་བཟང་བཟང་ཆེད་འདར་རེས་ཤིག་ཉར་ཆགས་བྱེད་པ་དང་། ལྷག་མ་རྣམས་རྒྱ་ཡི་རྣམས་ཁོ་ར་ འཆོང་གི་ཡོད། ཁོ་ཆོས་ལོ་ལྷར་ས་ཞིང་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་བུར་ཤིང་འདེབས་འཇུགས་བྱེད་པ་དང་། བུར་ཤིང་རྩེན་པ་དང་ཀ་ར་ གཉིས་ལྷ་བུར་གྱི་ཆོང་པ་ཆོར་འཆོང་གི་ཡོད།

སྤ་ལས་ལུང་ཁལ་དུ་ཞིང་པ་ཆོས་ལོ་གཅིག་ལ་སྤོན་ཐོག་མི་ འདྲ་བ་ཐེངས་གསུམ་འདེབས་འཇུགས་སྤྱོད་པའི་རྒྱ་མཚན་གཙོ་ བོ་ནི་ཞིང་རྒྱ་འབྲེན་གཏོང་ (Irrigation) ཡར་རྒྱས་བྱིན་པའི་ རྒྱུ་གིས་རེད། ཞིང་རྒྱ་འབྲེན་གཏོང་ཡར་རྒྱས་བྱུང་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་ ཡང་གཙོ་བོ་སློབ་གི་མཐུན་རྒྱུན་སྤ་ལོ་ནས་ཡོད་པས་རེད། སྤོན་

པར་རིས། ༡༥་ན ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད།

འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སློབ་དཔལ།

མ་སྒོག་གི་མཐུན་ཆེན་མེད་དུས་ཞིང་པ་ཚོས་ཁོན་པ་ནས་ཆུ་ལེན་པ་དང་པར་གྱི་ཡ་ཡི་ཆུ་འབྲེན་འཁོར་ལོ་ (Persian Wheel) བེད་སྤྱད་དེ་ཆུ་གཏོང་གི་ཡོད། མི་ཚོས་སྒོག་གི་སྤྱ་ཁུ་ཅན་གྱི་ཁོན་པས་ (Electric Tubewells) ས་ཁུལ་རྒྱ་ཆེ་ས་ལ་ཞིང་ཆུ་འབྲེན་རྒྱ་ལས་སྤྱོ་ཐོ་ཡོད་པ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་། སྤྱ་ཁུ་ཅན་གྱི་ཁོན་པ་ཁ་ཤས་ཐོག་མར་གཞུང་གིས་བཅུགས། གང་ལྟར་རིང་པོར་མ་འགོར་བར་ཞིང་པ་ཚོས་སྒྲིང་གྱི་སྤྱ་ཁུ་ཅན་གྱི་ཁོན་པ་འཛུགས་རྒྱ་འགོ་བཅུགས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ལོའི་མཚམས་སུ་ཞིང་ཁ་ཉིག་ཀྱི་ཉིས་བརྒྱ་ཅམ་ལ་ཞིང་ཆུ་འབྲེན་སྤྱོད་པ་བྱུང་ཡོད།

ལོ་ཁོར་མོ་གཅིག་ལ་ས་ཁྱོན་དེས་གཏན་ཞིག་ཏུ་སྟོན་ཐོག་གཅིག་ལས་མང་བ་འདེབས་ལས་བྱེད་པ་ལ་སྤྱ་མང་འདེབས་ལས་ (Multiple Cropping) ཟེར། འདི་ནི་ས་ཞིང་ཞིག་གི་སྟེང་ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་བྱུང་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད། སྤྱ་ལམ་བྱར་གྱི་ཞིང་པ་ཚང་མས་མ་མཐའ་ཡང་སྟོན་ཐོག་གཅིག་ལ་ཉིས་འདེབས་ལས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ལ། མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་འདས་པའི་ལོ་བཅོ་ལྔ་ནས་ཉི་ཤུའི་རིང་སྟོན་ཐོག་གསུམ་པར་ཞོག་ཞོག་འདེབས་འཛུགས་བྱས་ཡོད།

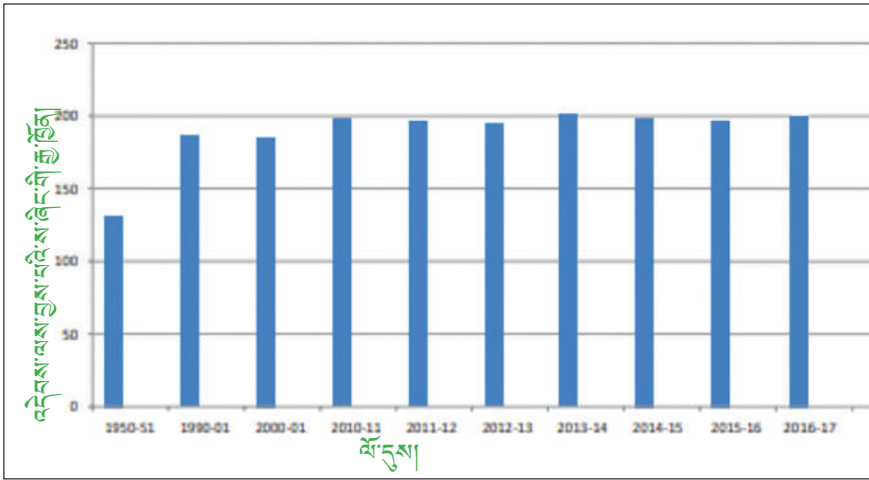
སྟོན་བསྐྱར་གྱིས།

གཤམ་གྱི་མཚོན་དོན་ཐིག་རིས་ (Graph) སུ་བཀོད་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་འདེབས་ལས་ཚད་གཞི་ཉིག་ཀྱི་ཉིས་ལ་ (Million hectares) ལ་སྟོན་བསྐྱར་གྱིས།

☞ རེ་བྱ་མིག་ ༡། འདས་པའི་དུས་ཡུན་རིང་འདེབས་ལས་བྱས་པའི་ས་ཞིང་གི་རྒྱ་ཁྱོན།

ལོ་དུས།	༡༩༥༠-༡༩༥༡	༡༩༥༠-༡༩༥༡	༡༩༥༠-༡༩༥༡	༡༩༥༠-༡༩༥༡	༡༩༥༠-༡༩༥༡
ས་ཞིང་། (ཉིག་ཀྱི་ཉིས་ལ།)	༡༣༣	༡༤༦	༡༤༦	༡༤༦	༡༤༦

༡༩༥༠-༡༩༥༡	༡༩༥༡-༡༩༥༢	༡༩༥༢-༡༩༥༣	༡༩༥༣-༡༩༥༤	༡༩༥༤-༡༩༥༥
༡༤༦	༡༤༦	༡༤༦	༡༤༦	༡༤༦

ཁྱེད་ཀྱིས་སྤྲ་ལམ་དུ་རྒྱུ་ཞིང་ཁའི་ལོ་རྟོག་སྐོར་པསྤྲ་གས་ཟིན་པས། གཤམ་ཀྱི་རེའུ་མིག་ནང་དུ་རང་གི་ས་ཁུལ་ཀྱི་ལོ་རྟོག་
དང་འབྲེལ་པའི་སྐོར་ཁ་སྐོར་ཁྱོས།

འབྲུ་རིགས་ཀྱི་མིང།	ས་བོན་འདེབས་དུས།	བཅས་མ་བང་དུས།	ཞིང་ཚུའི་འབྲུང་ཁུངས། (ཆར་རྒྱ་ ཁྲོན་པ། རྫིང་གྲ།)

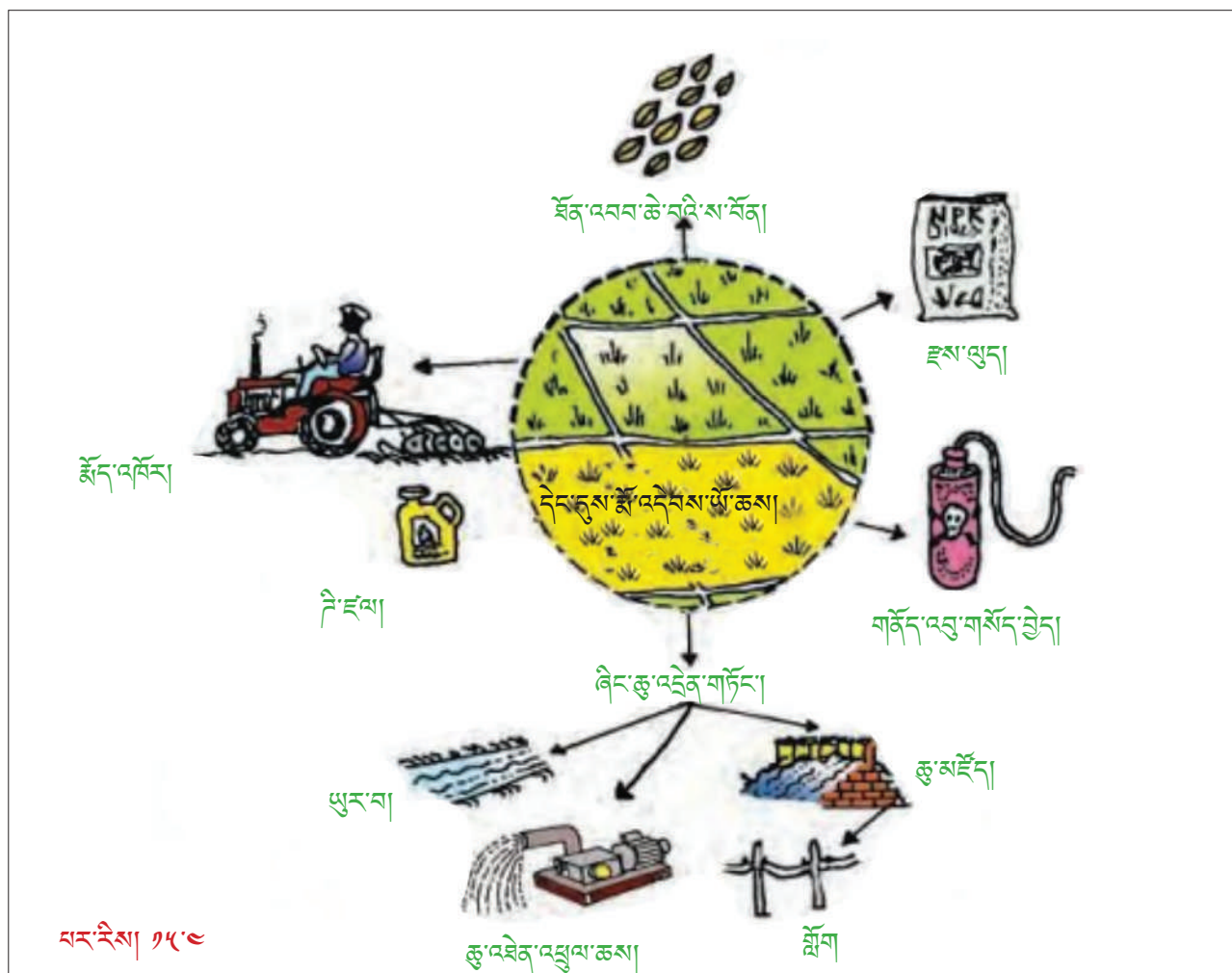
ས་ཞིང་གི་ཐོན་སྐྱེད་ཡོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་གཅིག་ནི་སྣ་མང་འདེབས་ལས་ཁྱེད་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་། གཞན་ཞིག་ནི་
དེར་དུས་ཀྱི་ཞིང་ལས་ཁྱེད་ཐབས་ཤེད་སྟོང་ཁྱེད་རྒྱ་དེ་རེད། ཐོན་འབབ་ (Yield) ནི་ས་ཞིང་གྲེ་བྲག་པ་ཞིག་ནས་དུས་ཆོག་ས་
གཅིག་རིང་ཐོན་སྐྱེད་དེ་ཅིས་བྱུང་བ་ལ་གོ། ལོ་རབས་དྲུག་ཅུ་པའི་བར་དུ་ས་ཞིང་དུ་འདེབས་པའི་ས་ཐོན་རྣམས་སྟོལ་རྒྱུན་གྱི་ས་
ཐོན་ཡིན་པས་ཐོན་འབབ་དམའ། སྟོལ་རྒྱུན་གྱི་ས་ཐོན་ (Traditional Seeds) ལ་ཚུ་ཉུང་དུ་ལས་མི་དགོས་པ་དང་། ཞིང་པ་ཆོས་
པ་སྐྱེད་གི་སྟེ་བ་དང་ས་ལུད་སོགས་ཞིང་ལུད་ལ་ཤེད་སྟོང་གཏོང་གི་ཡོད། དེ་ཆོ་ཞིང་པ་ཆོར་ཉོ་མི་དགོས་པར་རང་འགྲུལ་གྱིས་
ཐོབ་ཐུབ།

ལོ་རབས་བྱག་ཅུ་པའི་སྐད་དུ་བྱུང་བའི་གསར་བཞི་ལྡང་ཁུ་ (Green Revolution) ཡིས་སྐྱ་གར་གྱི་ཞིང་པ་ཚོར་ཐོ་དང་འབྲས་
འདབས་འཇུགས་ཆེད་ཐོན་འབབ་ཆེ་བའི་ས་ཐོན་ (High Yielding Variety Seeds) རོ་སྐྱོད་བྱས་པ་རེད། ཐོལ་སྐྱོན་གྱི་ས་ཐོན་

འཇིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སློབ་དཔ།

དང་བཟུང་ན། རྩོམ་འབབ་ཆེ་བའི་ས་རྩོན་གྱིས་ཅི་ཡིང་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་འབྲུ་རིགས་མང་བ་རྩོན་སྟེང་བྱེད་གི་ཡོད་པ་དང་། རྩོན་སྟེང་མཚན་པེ་ཡོང་བབས་སུ་ས་བོན་དང་། རྩུ། རྩུ་ལུང། (Chemical fertiliser) གཞོད་འབྲུ་གསོད་བྱེད་ (Pesticides) རོགས་འདང་ངེས་བེད་སྟོད་གཏོང་དགོས།

རྒྱ་གར་ནང་ལ་དེང་དུས་ཀྱི་ཞིང་ལས་ཁྱེད་ཐབས་ཆོད་ལྟ་ཁྱེད་མཁན་ཞོག་མ་པན་རྒྱལ་དང་། ཉ་མི་ལྷ་སྒྲི་ལུབ་ལུ་ཉུང་བའི་མི་
 བཅས་ཀྱི་ཞིང་པ་ཆོ་རེད། ས་ཁུལ་འདི་ཆོ་མེ་ཞིང་པ་ཆོས་ཞིང་རྒྱ་འབྲེན་ཐབས་སུ་སྤྱུ་གྱའི་ཁྱོན་པ་བརྩམས་པ་དང་། ཞིང་ཁར་
 ས་བོན་དང་རྩས་ལུད། གཞོན་འབྲུ་གསོད་ཁྱེད་བཅས་མེད་སྤྱོད་བྱས། ཁོ་ཆོ་ཁ་གས་ཀྱིས་ཆོད་འཁོར་དང་ཐོང་གཞོལ་སོགས་
 ཞིང་ལས་ཀྱི་འབྲུལ་ཆས་ཉོས་པ་དང་། འབྲུལ་ཆས་དེ་ཆོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆོ་འདེབས་དང་ཉོན་བསྐྱུ་མཁྱེགས་པོ་ཁྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་
 རེད། སྤྱ་ལམ་ལུང་དུ་སློབ་རྒྱུན་མོ་སོན་ལ་ཞིང་ཁ་ཉེག་ཀེར་རེ་ནས་ཐོབ་འབབ་གི་ལོ་རྩ་རམ་ ༡༣༠༠ རེ་ཐོབ། ཐོབ་འབབ་ཆེ་བའི་

གྲོས་བསྐྱར་གྱིས།

ས་ཐོན་དང་རྒྱུ་ཕྱིན་པའི་ཁྲིམས་ཁྲིམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་རམ་ ༣༣༠༠ བར་ཐོན་ཐུབ་པ་བྱུང་བས།
གྲོའི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱང་རྒྱ་ཆེར་འཕེལ་ནས་ཞིང་པ་ཆོར་ཁྲིམས་རར་འཆོར་རྒྱུའི་གྲོ་འཛོར་ཆེན་བྱུང་བ་རེད།

- ☞ ཐོན་སྐྱེད་འདེབས་འཛུགས་ཐངས་མང་གྲེད་པ་དང་དེར་དུས་ཀྱི་འདེབས་ལས་དབར་བྱུང་པར་གང་ཡོད་དམ།
- ☞ གཤམ་གསལ་རེུ་མིག་ནང་དུ་གསར་བཟེ་ལྡང་ཁུའི་རྒྱུ་ཀྱི་གྲོ་དང་སྒན་མའི་ཐོན་སྐྱེད་ཁོན་ས་ཡ་ ༡༠༠ རེ་མཆོན་དོན་
ཐེག་རིས་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བ་ཤད་རྒྱག་དགོས།
- ☞ གསར་བཟེ་ལྡང་ཁུ་ཡིས་ལོ་ཉོག་གཉིས་ཀར་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་བྱུང་འབྲས་ཐོན་ཐུབ་ཡོད་དམ། གྲོས་བསྐྱར་གྱིས།
- ☞ དེར་དུས་ཀྱི་ཞིང་ལས་འདེབས་ཐབས་ལག་བསྟར་གྲེད་མཁན་ཞིང་པ་ཆོར་དགོས་ངེས་ཀྱི་མ་ཅའི་འབྲེལ་གྱི་ཅམ་ཡོད་
དམ།
- ☞ དེར་དུས་ཀྱི་ཞིང་ལས་འདེབས་ཐབས་ལག་བསྟར་གྲེད་མཁན་ཆོར་སྒྲོན་དང་མི་འབྲ་བའི་དདུལ་འཛོར་མང་བ་དགོས་པའི་
རྒྱ་མཆོན་གང་ཡིན་ནམ།

ལོ་ལྷན།	སྒན་མའི་ཐོན་སྐྱེད།	གྲོའི་ཐོན་སྐྱེད།
༡༩༩༥-༩༩	༡༠	༡༠
༡༩༩༠-༩༩	༡༣	༣༩
༡༩༩༠-༩༩	༡༡	༣༩
༡༩༩༠-༩༩	༡༩	༥༥
༢༠༠༠-༢༠༠༡	༡༡	༢༠
༢༠༡༠-༡༡	༡༩	༩༢
༢༠༡༣-༡༣	༡༩	༩༩
༢༠༡༣-༡༩	༡༩	༩༩
༢༠༡༩-༡༥	༡༢	༩༢
༢༠༡༩-༡༢	༣༣	༩༩
༢༠༡༢-༡༩	༣༥	༡༠༠
༢༠༡༩-༡༩	༣༣	༡༠༩
༢༠༡༩-༣༠	༣༣	༡༠༩
༢༠༣༠-༣༡	༣༥	༡༡༠
༢༠༣༡-༣༣	༣༩	༡༠༢

བྱེད་སྒྲུབ།

ཞིང་ཁར་ལྟ་སྒྲོར་དུ་འགྲོ་སྐབས་ཁྱེད་གྱི་གཤམ་གྱི་གནད་དོན་ཁག་ཞིང་པ་ཚོར་སྐད་ཆ་བྲིས་ནས་ལན་གྲིས།

༡། ཞིང་པ་ཚོས་དེར་དུས་གྱི་ཐབས་ལམ་མཁུ། ཡང་ན་སློལ་རྒྱུ། ཡང་ན་འདྲེས་མ་གང་རུང་བེད་སྤྱོད་བྱེད་གྱི་ཡོད་མེད་ཤེས་
རྟོགས་གྱིས།

༢། ཞིང་ཚུའི་འབྲུང་ཁུངས་གང་ཡིན་ནམ།

༣། ཞིང་ལས་བྱེད་སའི་ས་ཁྲོན་རྒྱུ་ཅམ་ལ་ཞིང་ཚུ་འདྲན་དགོས་སམ།
(ཉུང་ཉུང་། བྱེད་ཀྱི་ཆ་ཆང་།)

༤། ཞིང་པར་མཁོ་བའི་ཅ་དངོས་ཁག་གང་ནས་རག་གི་ཡོད་དམ།

༡། ས་ཞིང་རྒྱུན་གནས།

ས་ཞིང་ནི་རང་བྱུང་གི་ཐོན་ཁུངས་ཤིག་ཡིན་པས། དེ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་དུས་གཟབ་ནན་བྱེད་དགོས་ཤིང་། དེར་དུས་གྱི་ཞིང་
ལས་ལག་ལེན་གྱིས་རང་བྱུང་མ་ཡིན་པའི་ཐོན་ཁུངས་བེད་སྤྱོད་ཆད་ལས་བརྒྱལ་བ་བྱས་པ་ཚན་རིག་གི་སྒྲན་ཐོའི་ནང་དུ་གསལ་
ཡོད། ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་དུ་གསར་བཟུང་ལྷང་ཁ་ལ་བྱེད་ནས། རྩས་ལུད་བེད་སྤྱོད་གཏོང་རྒྱ་མང་བྱས་པར་བརྟེན་ཞིང་ཁའི་
ས་བཅུད་ཉམས་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་སྤྱི་ལཱ་ཁྲོན་པ་ནས་ཞིང་ཚུ་རྒྱུན་མ་ཆད་པར་འཐེན་པ་ཡིས་ས་འོག་གི་ཚུའི་གསོག་ཆད་
ཉུང་དུ་གཏོང་གི་རེད། ས་གཞིའི་ཚུ་དང་ས་ཞིང་གི་བཅུད་ལྡན་པའི་ཐོན་ཁུངས་རྣམས་ལོ་མང་པོའི་རིང་གསོག་འཛོག་བྱེད་དགོས།
དེ་ཆོ་གཏོར་བཤེག་བཏང་བ་ཡིན་ན་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་རྒྱ་ཏུ་ཅང་ཁག་པོ་ཡིན། མ་འོངས་པར་ཞིང་ལས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དུས་ང་
ཚོས་ཤིང་པར་དུ་ཁོར་ལྷག་ལ་གཅེས་སྤྱོད་བྱེད་དགོས།

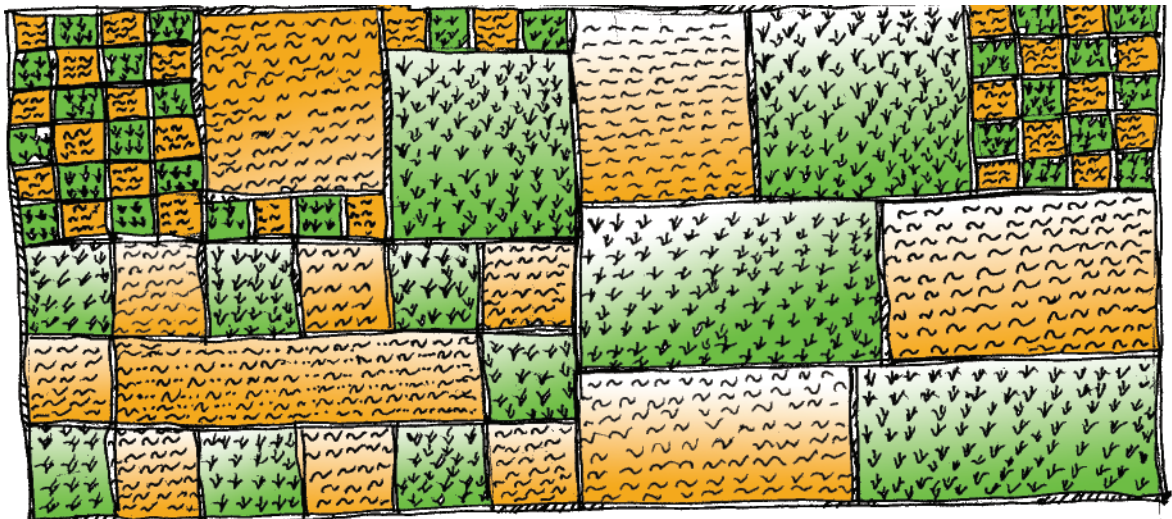
བྱེད་སྒྲུབ།

ཁྱེད་གྱིས་ཤེས་སམ།

..... རྩས་ལུད་རྒྱུ་ལ་འཐེན་ས་ཏེ་ཆེ་ཞིང་ལ་འབྲལ་དུ་དགོས་པའི་འཚོ་བཅུད་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་གྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། བཅུད་དེ་ཆོ་
སའི་ནང་དུ་ལྷན་རིང་གནས་མི་ཐུབ། དེ་དག་ས་ལས་ཕྱིར་ཐོན་ཏེ་ས་འོག་གི་ཚུ་དང་། གཅོང་པོ། མཚོ་བཅས་འབག་བཅོག་བཟོ་
སྤྱོད། རྩས་ལུད་གྱིས་ས་ནང་གི་སྤྱི་ལཱ་དང་སྤྱི་དངོས་སྤྱོད་ལོ་གཞན་རྣམས་ཀྱང་གསོད་གྱི་ཡོད་པས། རྩས་ལུད་བེད་སྤྱོད་བཏང་
ནས་དུས་ལྷན་གང་འཚམ་ཕྱིན་རྗེས་ས་དེ་སྤར་ལས་ས་བཅུད་ཞན་དུ་འགྲོ་གི་རེད། (གསར་ཤོག་གི་ལཱ་གསར་པ།)

༤ ལྷ་ལམ་ཐུར་གྱི་ཞིང་པ་ཆོས་ས་ཞིང་བགོ་བཤའ་ཅི་ལྟར་བརྒྱབ་ཡོད་དམ།

དེ་ལས་སྡེ་གེ་སྡེ། ཞིང་པ་ཆེ་བ་དང་མཐོང་ཡིག་ས་ ༤༠ ཡིས་ས་ཞིང་ཉིག་ཅེར་གཉིས་ལས་མང་བ་བཟུབ་སྡེ། སྤ་ལམ་ཤུར་གྱི་

၅၃၈

ཐོང་གསེབ་གི་ས་ཁོང་རྒྱ་བྱོན་གི་བྱེད་ཀ་ལྷག་ཟེན་ཡོད། ཞིང་པ་ཆེན་པོ་འགའ་ཤམ་ལ་ས་ཁོང་ཉེག་ཅེས་ ༡༠ ལྷག་ཡོད།

༥། ལས་ཅི།

ས་ཁོང་ལ་ལས་མི་རྩར་པོ་མང་པོ་དགོས་གི་ཡོད། ཞིང་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཆོའི་ཞིང་ཁའི་ནང་དུ་རང་གི་ནང་མིས་སོ་ནམ་བྱེད་གི་ཡོད། ཞིང་པ་ཆེན་པོ་དང་འབྲེང་བ་ཆོས་ལས་མི་སྐྱུས་ནས་ཞིང་ཁའི་ནང་ལས་ཀ་བྱེད་འཇུག་གི་ཡོད།

ཞིང་ལས་ངལ་རྩེ་ལ་བ་ཆོ་ནི་ས་ཁོང་མེད་པའི་བྱིས་ཆང་དང་། ཡང་ན་ས་ཁོང་རྒྱུང་རྒྱུང་འདེབས་ལས་བྱེད་མཁན་གི་བྱིས་ཆང་ནས་རེད། ཞིང་བདག་དང་མི་འབྲེང་བར་ཞིང་ལས་ངལ་རྩེ་ལ་བ་ཆོར་ས་ཁོང་གི་སྟོན་ཐོག་ལ་ཐོབ་ཐང་མེད། ཁོ་ཆོས་ས་ཁོང་གི་བདག་པོས་སྐྱ་ཆ་སྟོན་གི་ཡོད། སྐྱ་ཆ་དཔུལ་དང་དངོས་ཐོག་གང་རུང་ཡིན་ཆོག་ལ། སྐབས་འགར་ལས་མི་ཆོར་བ་ཡང་སྟོན་གི་ཡོད། སྐྱ་ཆ་ནི་ས་ཁུལ་དང་སྟོན་ཐོག་མི་འབྲེང་ཐོག་ནས་སྐྱ་ཆོགས་བ་ཡོད་ལ། ཞིང་ལས་བྱེད་སྟོ་ཡང་མི་འབྲེང་སྟེ། དཔེར་ན། སོན་འདེབས་པ་དང་སྟོན་བསྐྱ་བ་ལྟ་བུ་རེད། དེ་དུང་ཞིང་ལས་ངལ་རྩེ་ལ་བ་ཆོའི་ལས་ལུན་ལ་ཡང་བྱེད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། ལས་མའི་སྐྱ་ཆ་ལ་མཆོན་ན། ཉིན་སྐྱ་དང་། སྟོན་བསྐྱ་ལྟ་བུ་ལས་ལུན་གཅིག་གི་སྐྱ་ཆ། ཡང་ན་ལོ་འཁོར་པའི་སྐྱ་ཆ་སོགས་སྟོན་དགོས་གི་ཡོད།

༦། མ་ཚུ།

བྱེད་གིས་ཤེས་གསལ་ལྟར་དེར་སང་གི་ཞིང་ལས་ལ་མ་རྩ་འཁོར་ཆེན་དགོས། དེར་བརྟེན། ཞིང་པ་ཆོར་སྟོན་ལས་ལྷག་པའི་དཔུལ་མང་པོ་དགོས་གི་ཡོད།

༡། ཞིང་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་པལ་མོ་ཆེས་མ་དཔུལ་ག་སྤྱིག་དཔུལ་བྱན་གཡར་དགོས་གི་ཡོད། ཁོ་ཆོས་ཞིང་པ་ཆེན་པོ་འམ་གྲོང་གསེབ་གི་དཔུལ་བྱན་གཏོང་མཁན་དང་། ཐོན་སྐྱེད་སྐྱ་ཆོགས་མཁོ་སྟོན་བྱེད་མཁན་གི་ཆོང་པ་སོགས་ལ་དཔུལ་གཡར་གི་ཡོད། དཔུལ་གཡར་བའི་སྐྱེད་ཀ་ཉ་ཅང་མཐོན་པོ་ཡིན་པས་ཁོ་ཆོར་དཔུལ་བྱན་འཇུག་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་འབྱུང་གི་ཡོད།

༢། ཞིང་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་དང་བསྐྱར་ན། ཞིང་པ་འབྲེང་བ་དང་ཆེན་པོ་ཆོས་ཞིང་ལས་ནས་དགོས་དཔུལ་གསོག་འཛིག་བྱས་ཏེ་དངོས་པོའི་མ་རྩ་མཁོ་སྐྱབ་བྱེད་བྱུབ་གི་ཡོད། ཁོ་ཆོས་དགོས་དཔུལ་ཇི་ལྟར་གསོག་འཛིག་བྱེད་བྱུབ་མིན་གཤམ་ནས་ཤེས་པར་བྱའོ།

༧། ཐོན་སྐྱེད་ལྷག་མ་འཆོང་བ།

ཞིང་པ་ཆོས་ཆ་ཞེན་གསུམ་པོ་བེད་སྤྱད་ནས་རང་གི་ཞིང་ས་ནས་གོ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པ་དང་། བཅས་མ་བཟས་ནས་ཐོན་སྐྱེད་ཡོངས་ཇོགས་བྱུབ་ན། བྱི་ཆ་ཤེས་ཤིག་བྱིས་ཀྱི་བཟའ་བཙའི་ཆེད་དུ་ཉར་ཆགས་བྱས་ཏེ་ལྷག་མ་རྒྱུས་འཆོང་གི་ཡོད། ཞིང་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་ལ་མཆོན་ན་ཁོ་ཆོའི་ཐོན་སྐྱེད་གི་འཁོར་ཆད་ཉུང་ཉུང་ཡིན་པས། དེ་ཆོ་བྱིས་ཀྱི་བཟའ་བཙའི་ཆེད་དུ་ཉར་ཆགས་བྱེད།

སྒྲོམ་རར་འཛོང་མཁན་ནི་ཞིང་པ་འབྲིང་པ་དང་ཆེ་པ་ཆོ་ཡིན།

ང་ཚོས་སྤྱ་ལམ་ཕྱར་གྱི་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ལས་རིགས་ཁག་ཅིག་ལ་རྟུ་ཞིབ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། སྤྱ་ལམ་ཕྱར་གྱི་ལས་ཀ་ཁྱེད་
མཁན་མི་འཛོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༣༥ ཙམ་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ལས་རིགས་ལ་ཞུགས་གྱི་ཡོད།

སྒྲུ་ལ་མ་བྱུང་གྱི་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ལས་རིགས།

༡། དཀར་ཕྱེ་ལས་རིགས།

དཀར་ཆུང་ལས་འཇགས་ནི་སྤྱ་ལས་ཕུར་གྱི་ཁྱིམ་ཁྱེད་མང་པོའི་རྒྱན་ལྷན་གྱི་ལས་ཀ་ཞིག་རེད། མི་ཚོས་མ་ཉེ་ལ་རྒྱ་དང་། ཆར་
དུས་ལུ་ཁྱེ་དཀར་དང་ཁྱེ་ནག་སོགས་སྤྲད་ནས་གསོ་སྦྱོང་བྱེད་པ་དང་། འོ་མ་ཉེ་འགམ་གྱི་ཁྱོད་གསེབ་ཆེན་པོ་རྒྱུ་ལྷན་རི་ལ་
འཆོར་གྱི་ཡོད། ལྷ་ཕུར་ཁྱོད་ནལ་གྱི་ཆོད་པ་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱུ་ལྷན་རིའི་ཉེ་འགམ་དུ་འོ་མ་གསོག་ཉར་བྱེད་སའི་ལྷེ་གནས་གཉིས་
གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོས་དེ་ནས་འོ་མ་ཐག་རིང་གི་ཁྱོད་ནལ་དར་ཁྱོད་ཁྱེད་ཁག་ལ་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་གྱི་ཡོད།

༡། གཞི་རྒྱ་ཚུང་བའི་བཟོ་གྲུ་དེའི་དཔེ་མཆོན།

སྤྱ་ལམ་ཕུར་ཁོང་གསེབ་ནང་གི་གཞི་རྒྱ་ཆུང་པའི་བརྗོད་ཀྱི་དེར་བཞོལ་ས་ཁྱེད་མཁན་མི་གང་ས་ལྟ་བུ་ཅམ་ལས་མེད། ཁོང་
ཁྱིམ་དང་ཁོང་བཞུགས་ཀྱི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་པའི་བརྗོད་ཀྱི་ཁག་གི་བཞོལ་ས་དང་མི་ཤད་བར། སྤྱ་ལམ་ཕུར་གྱི་བཞོལ་ས་ཐབས་ལམ་ཏུ་ཅང་
སྟབས་བདེ་ཡིན་པ་དང་། ཞིང་ཁའི་ནང་དུ་ཁྱིམ་མི་ཆོས་རབ་ཚུལ་ཁྱེད་པ་ལས་ལས་མི་སྤྱུ་ཏུ་ཅང་དགོན་པོ་ཡིན།

༣། ཆོང་པ།

སྐྱེ་ལས་ཤུར་རྒྱུ་ཚོར་ལས་ཀྱི་དམའ་ཉུང་ཤས་ལས་མེད། སྐྱེ་ལས་ཤུར་གྱི་ཚོར་བ་ཚོས་ཤོར་ཁྱེད་གྱི་ཚོར་ཁང་ནས་དངོས་ཤོག་
 ལྷ་ཚོགས་ཉེས་ཏེ་ཤོར་གསེབ་ཏུ་འཚོར་གྱི་ཡོད། ཤོར་གསེབ་ནང་རྒྱུ་ལྷ་ཚོགས་ལའི་ཚོར་ཁང་ཆུང་ཆུང་ཁ་ཤས་ཡོད་པ་དེ་ཚོས་
 འབྲས་དང་། ཤོ་ཁྱེ་མ་ཀ་ར། ར། ལྷུ་མ། ཁ་བས། ཁྱུ་མ་རྩ། སེ་རྩ། མོག་རྩ། འཕྱི་དེབ། ལྷུ་ཤ། ར་ལྷུ་ཤ་རས་ཤུག་སོགས་
 དངོས་ཚོགས་ལྷ་མང་འཚོར་གྱི་ཡོད། ལྷུ་ལྷོད་ཆེད་ས་འཁོར་འབབ་ཆུགས་ཏེ་འབྲས་ཏུ་ཁང་བ་ཡོད་མཁན་ཁྱེས་ཚང་ཚོས་ས་ཆའི་རྒྱར་
 ཞིག་མེད་སྐད་དེ་ཚོར་ཁང་ཆུང་ཆུང་ཁ་ཤས་བཅུགས་ཏེ། བས་ཤིགས་ལྷ་ཚོགས་འཚོར་བཞིན་ཡོད།

༧ འགྲིམ་འབྲུལ།

སྒྲ་ལས་འཇུག་ནས་རྒྱལ་ལོ་བར་གྱི་ལས་ཁར་རྒྱང་ས་འཁོར་རྒྱ་ཆེན་མ་ཡོད། རིག་ལུ་དང་། ཐེར་ཀ་ འཛིན། ཆོད་འཁོར། ཞིང་རྩ་འཁོར་ལོ་སོགས་ཀྱི་ཁ་ལོ་པ་ཆེ་སྤྱི་ལ་འཛིན་ལས་རིགས་གཉིས་ལ་ཁན་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཆོས་མི་དང་དངོས་ཚོགས་མ་ཆ་གཅིག་

ནས་གཞན་དུ་སྐྱེལ་འབྲེན་བྱས་ཏེ་བརྒྱལ་སྐྱོད་ཡང་ལེན་གྱི་ཡོད། འདས་པའི་ལོ་འགའི་རིང་སྐྱེལ་འབྲེན་ལས་རིགས་གཉེར་མཁན་གྱི་
མི་འཛོར་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་ཡོད།

མདོར་ན།

ཞིང་ལས་ནི་གོང་གསེབ་ཀྱི་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་སྒོ་གཙོ་བོ་དེ་རེད། འདས་པའི་ལོ་དེ་དག་རིང་ཞིང་ལས་བྱེད་སྒོ་གསལ་ལ་འགྱུར་བ་
ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཞིང་པ་ཚོས་ས་ཞིང་གཅིག་གི་སྟེང་ནས་སྟོན་ཐོག་མང་པོ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡོད་ཀྱང་། ས་
ཞིང་གཏན་འཇགས་དང་ཉུང་དུ་ལས་མེད་བསམ། ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་ས་ཞིང་དང་རང་བྱུང་གི་ཐོན་ཁུངས་གཞན་
དག་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད། ཞིང་ལས་བྱེད་ཐབས་གསར་བ་འདི་ལ་ས་ཞིང་ཉུང་དུ་ཞིག་ལས་མི་དགོས་ནའང་མ་ཅུ་
མང་དག་ཅིག་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཞིང་པ་འབྲིང་བ་དང་ཆེ་བ་ཚོས་ཐོན་སྐྱེད་ཁོང་ནས་གསོག་འཛོག་བྱས་པའི་དབུལ་རྒྱུས་སྟོན་
དུས་རྗེས་མའི་མ་ཅུར་བེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། རྒྱ་གར་གྱི་ཞིང་པའི་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱད་ཅུ་ཙམ་ཞིང་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཡིན་པས།
ཁོ་ཚོར་མ་ཅུ་རག་རྒྱུ་ཁག་པོ་རེད། ས་ཞིང་གཞི་རྒྱ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཡིན་པས་ཐོན་སྐྱེད་འདར་རིས་མེད་སྟབས། ལས་མི་འགའ་ཞིག་གོང་
གསེབ་ཀྱི་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་སྡེ་ཚན་ནང་དུ་ཞུགས་ཀྱི་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་གོང་གསེབ་ཀྱི་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ལས་རིགས་
གཞི་ཁྲོན་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོ་མ་རེད། རྒྱ་གར་གྱི་གོང་གསེབ་ཁུལ་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་གངས་བརྒྱ་ཐམ་པའི་ནང་ནས་ཉི་ཤུ་
ཅུ་བཞི་མ་གཏོགས་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ལས་རིགས་ལ་ཞུགས་མེད། མ་འོངས་པར་གོང་གསེབ་ཁུལ་དུ་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་
ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ལས་རིགས་མང་པོ་ཞིག་སྤེལ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་རྗེ་མང་དུ་འགྲོ་སྲིད་དོ།

ཕྱོད་ཆ་ན།

ཀ) གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་གནད་བསྟུན་རེ་བྲིས།

- ༡། དེང་དུས་ཀྱི་ཞིང་ལས་བྱེད་ཐབས་ལ་བཟོ་ལས་ཀྱི་ཐོན་སྐྱེད་མང་ཙམ་དགོས་པར་བྱེད་རང་མོས་མཐུན་ཡོད་དམ།
- ༢། སྤྲ་ལས་བྱར་བྱ་སྒོལ་དར་བྱུང་བྱུང་བ་ནས་ཞིང་པ་ཆོར་པ་ནས་ཐོག་ས་ཁྱེད་ལྟར་ཡོད་དམ།
- ༣། ཞིང་ཆུ་འབྲེན་གཏོང་གི་བརྒྱུད་ལས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།
- ༤། བྱེད་ཀྱིས་ཞིང་པ་ཞིག་དང་འདྲེན་སྐྱེད་ལས་མི་ཞིག་ལ་རྒྱུན་དུ་ལས་ཀ་རག་རྒྱུར་དཀའ་ཁག་ཁྱེད་ཅེས་ཡོད་མེད་དང་། ཁོ་ཆོར་སྤྲ་ཆ་ག་ཆོད་ཡོད་མེད། དེ་རོ་བོ་གང་གི་ཐོག་ནས་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད་མེད། བྱུན་གཤམ་འཇམ་རྒྱུ་ཡོད་མེད་སོགས་དྲིས་ནས་འབྲི་དེབ་ནང་དུ་རེ་ཅུ་མིག་ཅིག་བཟོས་ཏེ་ལན་བྲིས།
- ༥། ས་ཆ་གཅིག་དུ་ཐོན་སྐྱེད་གོང་མཐོར་གཏོང་བའི་ཐབས་ལས་མི་འདྲ་བ་གང་དང་གང་ཡོད་པ་དཔེ་མཚན་ཐོག་ནས་འགྲེལ་བཤད་བྱོས།
- ༦། ཞིང་པ་འབྲིང་བ་དང་ཆེ་བ་གཉིས་ཀྱིས་ཞིང་ལས་ཀྱི་མ་ཙཱ་ལྟ་བུ་ལྟར་འཇོལ་སྒྲིབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཞིང་པ་རྒྱུང་བ་དང་མི་འདྲ་བ་གང་ཡོད་དམ།

ཁ) བྱེད་སྒོ།

- ༡། གཤམ་ཏེ་ཞིང་པ་ཞིག་ལ་ས་ཞིང་ཉེག་ཁར་གཅིག་ཡོད་ན། ཁོས་ཅི་ཞིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་མེད་འགྲེལ་བཤད་བྱོས།
- ༢། བྱེད་རང་གི་ཉེ་འཁོར་དུ་གནས་སྡོད་བྱེད་མཁན་མི་ཆུན་པ་འགའ་ཤས་ལ་འདས་པའི་ལོ་སྤྱི་ཅུ་ལྟེ་རིང་ལ་ཞིང་ཆུ་འབྲེན་གཏོང་དང་། ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་ཐབས་ལ་འགྱུར་བ་ལྟར་ལྟར་ལྟར་བའི་སྒོར་སྒྲིབ་ཆ་དྲིས་ནས་སྤྲ་ཐོན་སྐྱེད་ལྟར་ཞིག་བྲིས།
- ༣། བྱེད་ཀྱི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ཐོན་སྐྱེད་ལས་རིགས་གང་དང་གང་འདྲེན་གཤམ། ཞིང་ལས་མ་ཡིན་པའི་ཐོན་སྐྱེད་ལས་རིགས་མང་དུ་གཏོང་བར་གང་བྱེད་ཐུབ་པམ། མོས་བསྟུར་གྱིས།

༡༥། དབྱུལ་ཕོངས་ལ་གདོང་ཡིན།

༢༧། །སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཆེ་ཤོས་དབྱུལ་ཕོངས་སྐོར་བཞོན་ཡོད་པ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་པར་དབྱུལ་ཕོངས་ལ་ལྟ་ཚུལ་གང་ཡོད་པ་སློབ་རྒྱུ་ཡིན། རྒྱ་གར་དང་འཛམ་གླིང་ཁྱོད་ཡོངས་སུ་དབྱུལ་ཕོངས་ཀྱི་འབྲེལ་ཕྱོགས་དབྱུལ་ཕོངས་དབྱེ་མཚམས་ (Poverty Line) ལ་གཞིར་བཞག་ནས་གཏན་འབེབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། སློབ་ཚན་འདིའི་ནང་དུ་དབྱུལ་ཕོངས་ཡོང་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་དང་། གཞུང་གིས་མང་ཚོགས་དབྱུལ་ཕོངས་ལས་སློབ་ཆེད་ཐབས་ལམ་གང་དང་གང་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་སྐོར་ཡང་སློབ་གྲྭ་ལ་སློབ་གྲྭ་ལ་ཡིན།

རྒྱུད།

ང་ཚོས་ཉིན་རེའི་འཆོ་བའི་ཁྱོད་དུ་མི་དབྱུལ་ཕོ་མང་པོ་མཐོང་གི་ཡོད། ཁོ་ཚོ་ནི་གྲོང་གསེབ་ནས་ཡོང་བའི་གནས་ཆགས་ས་མེད་པའི་མི་དང་། ཡང་ན། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་མཐར་ཆགས་པའི་དབྱུལ་གྲོང་གི་མི། དེ་མིན་འཛུགས་སྐྱོན་གྱི་ལས་ཀར་ཞུགས་ནས་ཉིན་རེར་སྒྲིལ་ཆ་ཐོན་པ་ལེན་པ་ཞིག་གི་ལས་ཀ་ལ་ཁོང་པོ་མི་དང་། ཟ་ཁང་ནང་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་པ་ཞིག་སུ་སོགས་ཡིན་ཆོག་པ་དེ་དང་ཁོ་ཚོ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཡོད་པའི་སྤྱད་པོ་འདྲི་ཡིན་གྱིན། ང་ཚོས་སོ་སོའི་ཉེ་འཁོར་དུ་དབྱུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐོང་མང་པོ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། དོན་དངོས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་མི་འབོར་གྱི་ཕྱ་ཆ་གཅིག་དབྱུལ་ཕོངས་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་གར་གྱི་མི་གང་ས་དུང་ཕྱུར་གཉིས་དང་གྲེ་བ་བདུན་དབྱུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐོང་ཡོད། རྒྱ་གར་ནི་འཛམ་གླིང་ནང་དབྱུལ་ཕོ་མང་ཤོས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། དེས་རྒྱ་གར་ལ་དབྱུལ་ཕོངས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་སྟོན་གྱི་ཡོད།

མོན་སྐྱུལ་ཏུ་མོ་གསྐྱུལ་ལ་སོན་པའི་རྒྱལ་ས་རྒྱན་གྱི་རྒྱུར་ཁུ་མང་པ་སྡེའི་རན་ཅི་ཁྲོང་ཁྲེར་ཉི་ཤམ་མ་གྱི་ཁོ་ཞིབ་པ་མག་ཁར་ཞིབ་
 ཏུ་ཉིན་སྐྱའི་སྐབས་ཤིང་གི་ཡོད། ཁོ་ལ་ལས་ཀ་ཡོད་དུས་རྒྱ་རེར་ཡོང་ལབ་ཉིན་སྡོར་ ༡༥༠༠ ཙམ་ཡོད་ཀྱང་། དེས་ཁོའི་བཟང་སྤྱོད་
 དང་ལོ་བཏུ་གཉིས་ནས་རྒྱ་བ་རྒྱལ་པར་གྱི་ཁྱིས་པ་བཞི་བཙས་ནང་མི་རྒྱལ་གསེ་སྐྱུལ་གྱི་མེད།

གྲོང་གསེབ་གྱི་གནས་སྤངས།

ལྷ་ཁ་སིང་ནི་ལྷ་རྩུང་བཤེད་མངའ་ལྷའི་སྤྱི་ལོ་ལྷ་ཁ་སིང་གསེབ་ཅེག་ཏུ་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད། ཁོའི་ནང་མིར་ས་ཁོང་མེད་སྟབས།
ཁོས་ཁོང་པ་ཆེན་པོ་ཆོའི་ལས་ཀ་ཅག་ཅིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ལས་ཀ་ཉམས་དམའ་བས་ཡོང་འབབ་ཏུ་ཅང་ཉུང་། ལྷ་ཁ་སིང་རེ་ཁོ་
ཆོས་ལས་ཀ་རྩུང་ཐག་བྱས་པའི་དོད་དུ་ཉིན་རེར་སྤྱི་ཆ་ཉིན་སྤོར་ལྷ་བརྩ་རེ་རག་གི་ཡོད་ཀྱང་། ལྷ་རྩུང་ཉིན་གཅིག་རེར་ཁོང་ཁའི་
ནང་དུ་ལས་ཀ་བྱས་པའི་སྤྱི་ཆར་སྤོར་དུ་ལྷ་རྩུང་ཉུང་ཞིག་གསལ། ཡང་ན་སྤོར་ཆེ་པོ་གསལ་ལས་རག་གི་མེད། མི་བརྒྱད་ལས་བྱལ་
པའི་ཁོའི་ནང་མི་ཆོས་ཉིན་རེར་ཟས་སྤྱོད་གཉིས་ལས་ཟ་གི་མེད་པས་འཆོ་བ་འཁྱོལ་ཁག་པོ་ཡོད། ལྷ་ཁ་སིང་གོང་གསེབ་མཐའི་
སྤྱི་ལ་བྱ་ཞིག་ནང་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད། བྱད་མེད་ཆོས་ཉིན་ལྷ་རྩུང་ལྷ་ལྷེག་པ་དང་། ཁོང་ཁའི་ནང་ནས་མེ་ཤིང་འཕུ་བཞིན་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད།
ཁོའི་ཨ་པར་སྤོར་ནང་པོ་གསེ། ལྷ་རྩུང་བཅས་ཀྱི་མཐུན་ཆེན་མ་བྱུང་བར་ཡོ་གཉིས་སྤོར་ནས་གོང་ས་ཐེན། ད་ལྷ་ཁོའི་ཨ་མ་ལགས་
ལ་ཡང་ནད་དེ་པོ་གསེ་ཡོད་པས་ཁོ་ཆོའི་འཆོ་བའི་གནས་སྤངས་ཉིན་རེ་བཞིན་རེ་ཞེན་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། གོང་གསེབ་ནང་ལ་གཞི་

འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སློབ་དཔལ།

རིམ་སློབ་གྲ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་། ལྷ་ཁ་སིང་སློབ་གྲ་དེར་འགོ་སྤྱོད་མེད། ཁོ་པ་ལོ་བཅུ་ནས་ཡོང་འབབ་གསོག་པར་འགོ་དགོས་བྱུང་། ཁོའི་ནང་མི་ཚོར་ལོ་ལོ་ནས་ནང་ལ་གྱོན་ཆས་གསར་བ་སྟེ་རེ་ལས་རག་གི་མེད་ལ། ཐ་ན་འཁྱུད་རྩིས་དང་སྤྱི་ཡོང་གིས་ཆང་འདྲིར་རྒྱས་སློབ་གྱི་དངོས་པོ་རེད།

གནས་སྐྱབས་འདི་གཉིས་ཀྱིས་དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་རྣམ་པ་མང་པོ་ཞིག་མཚོན་གྱི་ཡོད། དཔེར་ན། དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་སློབ་སྤྱོད་དགོས་པ་དང་། སྤྱོད་གནས་མེད་པ། བ་མས་རང་གི་བྱ་སྤྲུག་སློབ་གྲར་གཏོང་མི་ཐུབ་པ་དང་། ཡང་ན། བྱ་པ་ལ་སྤྲུག་བཅས་མཐུན་ཆུན་མེད་པའི་གནས་སྐྱབས་ཤིག་ལ་གོ་དགོས། དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་དོན་ནི་འཕུང་ཆུ་གཙང་མ་དང་གཙང་སྤྱི་མཐུན་ཆུན་མེད་པ་དང་། མ་མཐར་ཡང་རྒྱན་ལྡན་གྱི་ལས་ཀ་མེད་པ། སེམས་ཁོང་དུ་འཆད་ཅུ་ཐུག་གི་ཚོར་བ་ཞིག་བཟུང་ནས་འཆོ་བ་སྤྱེལ་དགོས་པ་བཅས་ལ་གོ་དགོས། དབུལ་སྐྱོད་པོ་ཚོ་བཟོ་གྲ་དང་། གཞུང་གི་ལས་ཁུངས། སྤྲོ་ཁང་། མི་འཁོར་འབབ་ཆུགས་སོགས་སུ་ལྷ་སྤྱོད་མི་ལེགས་པའི་གནས་སྐྱབས་ཤིག་གི་ནང་དུ་སྤྱོད་ཡོད། དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་སུ་སྤྱོད་འདོད་སུ་ལའང་མེད་པ་གསལ་བོ་རེད།

རྒྱ་གར་གྱི་དཀའ་ངལ་དང་གདོང་ལེན་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ནི། མི་འཁོར་ས་ཡ་མང་པོ་དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་ལས་སྤྱོད་རྒྱ་དེ་རེད། བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་གྲུ་མཚོག་གིས། རྒྱ་གར་གྱི་དབུལ་སྐྱོད་མི་མང་ཚོ་སྤྲུག་བསྐྱེད་ལས་ཐར་ན། ད་གཟོད་རྒྱ་གར་དེ་རང་དབང་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ངོ་མ་ཞིག་ཆགས་རྒྱ་དེད་ཅེས་ནན་གྱིས་གསུངས་ཡོད།

ཅེད་སྒྲི།

གོང་གསལ་དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་སྐྱབས་ལ་དབྱེད་པ་བྱས་ཏེ་གཤམ་གསལ་དབུལ་སྐྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཁག་ལ་གྲོས་བསྐྱར་གྱིས།

༡། ས་ཞིང་མེད་པ། ༢། ལས་མེད། ༣། བྱིས་ཆང་ཆེ་ཆུང་། ༤། ཡིག་ཚོངས་པ། ༥། འཕྲོད་བསྟེན་ཞན་པའམ་ཟས་བཅུད་གྱི་མ་འདད་པ། ༦། བྱིས་པའི་ངལ་ཚོལ། ༧། འཆད་ཅུ་ཐུག

སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་པས་དབུལ་སྐྱོད་ལ་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་པས་དཔལ་སྤྱོད་པ།

དབུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་སྐྱབས་ལ་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་པས་དཔལ་སྤྱོད་པས། སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་པས་དཔལ་སྤྱོད་པ་ལ་རྟགས་མཚན་(Indicators) སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་སྤྱོད་དེ་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་གྱི་ཡོད། རྒྱ་དུ་རྟགས་མཚན་དེ་ཚོ་ཡོང་འབབ་དང་འཛད་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེར་སང་དབུལ་སྐྱོད་སྤོངས་འཛིན་གྱི་རྟགས་མཚན་ཆད་གཞི་གཞན་དག་ཡོད་པ་དཔེར་ན། ཡིག་ཚོངས་ཀྱི་ཆད་གཞི་དང་། ཟས་བཅུད་མ་འདད་པའི་ཆུན་གྱིས་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་འགོག་སྲུང་གི་རྒྱས་པ་མེད་པ། འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་མཐུན་ཆུན་མེད་པ། ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་མེད་པ། འཕུང་ཆུ་དང་གཙང་སྤྱི་མཐུན་ཆུན་མེད་པ་སོགས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་པས་དཔལ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། སྤྱི་ཚོགས་

ནས་ཟུར་འདོན་ (Social Exclusion) ངང་། བཟེ་རེ་ཅན་ (Vulnerability) གྱི་གནས་སྤངས་གཞི་ལ་བཞག་པའི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་
ཆད་གཞི་འཇལ་སྤངས་དེ་དང་སང་ཡོངས་ཁྲབ་ཏུ་འགྱུར་བཞིན་ཡོད།

སྤྱི་ཚོགས་ནས་ཟུར་འདོན།

ལྷ་ཚུལ་འདི་གཞིར་བཞག་ན། དབུལ་ཕོ་ཆོ་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཁོར་ལུག་ཁོ་ནའི་ནང་དུ་འཆོ་དགོས་པ་དང་། འཆོ་བའི་གནས་
སྤངས་ལེགས་པའི་མི་དང་མཉམ་དུ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་འབྲས་མཉམ་དུ་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་མི་ཆོག་པར་བཤད། སྤྱི་ཚོགས་ནས་ཟུར་
འདོན་ནི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་རྒྱ་ཞིག་ཡིན་པར་མ་ཟད། དེ་ནི་དོན་སྤྲོད་མེད་པའི་རྒྱུ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན། རྒྱ་ཆེ་ས་ནས་བཤད་ན། དེ་ནི་མི་
སྒྲེར་རམ་ཤོག་ཁག་ཅིག་ལ་གཞན་གྱིས་ཡོངས་སུ་སྤྱོད་པའི་མཐུན་རྐྱེན་དང་། ཁེ་སན། གོ་སྐབས་སོགས་ལས་ཟུར་དུ་འདོན་པའི་
བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་རེད། དཔེ་མཆོན་གསལ་ཤོས་ཤིག་ནི། རྒྱ་གར་གྱི་རིགས་རྩས་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་རེད། ལམ་ལུགས་
དེས་རིགས་རྩས་ཁག་ཅིག་ལ་གོ་སྐབས་འབྲས་མཉམ་མ་སྤྱད་པར་ཟུར་འདོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། སྤྱི་ཚོགས་ནས་ཟུར་འདོན་
བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོང་འབབ་ཏུ་ཅང་དམའ་པོ་ཆགས་པ་ཅུང་མིན་པར། དེ་ལས་ཀྱང་གཞོད་སྒྲོན་ཆེ་བའི་མཐུག་འབྲས་
ཡོང་གི་ཡོད།

བཟེ་རེ་ཅན།

བཟེ་རེ་ཅན་ནི་འབྱུང་འབྱུང་གྱི་ལོ་རྒྱའི་ནང་དུ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྤེ་ཆན་འགའ་ཞིག་ (དཔེར་ན། རིགས་དམན་པའི་སྤེ་ཆན་དང་།
ལུགས་མོ། དབང་པོ་སྒྲོན་ཅན་སོགས་གང་ཟག་གྲེ་བྲག་ཁག་ཅིག) དབུལ་ཕོངས་སུ་ལྷུང་ཉེན་ཆེ་བའི་ཆད་གཞི་ལ་ཟེར། བཟེ་
རེ་ཅན་ནི་སྤྱི་ཚོགས་མི་འབྲས་པའི་ནང་དུ་རྒྱ་དངོས་དང་། ཤེས་ཡོན། འཕྲོད་བསྟེན། ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་བཅས་ཀྱི་ཐོག་ནས་འཆོ་
གནས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་གཞན་འཆོལ་བའི་གདམ་ཀ་ཡོད་མེད་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་རེད། ད་དུང་སྤེ་ཆན་དེ་ཆོ་ལ་རང་བྱུང་གི་
གཞོད་འཆོ་དང་། ས་འབྲུལ། མཆོ་རྒྱབས། འཛིགས་སྐྱུ་རིང་ལུགས་སོགས་ཀྱི་འཛིགས་པ་འཕྲད་ཉེན་ཆེ་བ་གཞི་རྩར་བཞག་
ནས། ད་དུང་ཁོ་ཆོའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྩས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེན་ཁ་དེ་ཆོར་གདོང་ལེན་བྱེད་རྒྱ་དེ་རེད། དོན་དངོས་
ཐོག་བཟེ་རེ་ཅན་གྱི་ཆད་གཞི་ནི་ཆུ་དང་། ས་ཡོམ། ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་མེད་པ་ལྟ་བུ་རྒྱུ་དང་བའི་སྐབས་སུ་མི་གཞན་
ལས་ལུགས་རྒྱུ་དང་པ་ཐེབས་སྤྱི་བའི་ཆད་གཞི་ལ་གོ་དགོས།

དབུལ་ཕོངས་དབྱེ་མཆོམས།

དབུལ་ཕོངས་སྒྲོར་གྱི་སྒྲོང་སྒྲོང་གཙོ་བོ་ནི་དབུལ་ཕོངས་དབྱེ་མཆོམས་ཀྱི་ལྷ་བ་དེ་རེད། དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་གཞི་འཇལ་བྱེད་
ཀྱི་ཡོངས་ཁྲབ་ཐབས་ལམ་ཞིག་ནི། ཡོང་འབབ་ (Income) དང་འཇོན་སྤྱོད་ (Consumption) ཀྱི་ཆད་གཞི་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད།
གལ་སྲིད་མི་ཞིག་གི་ཡོང་འབབ་དང་འཇོན་སྤྱོད་ཀྱི་ཆད་གཞི་འཆོ་བའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ་ལས་དམའ་བ་ཡིན་ན། མི་དེ་དབུལ་
ཕོངས་སུ་བརྟེན་ཡོད། གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ་སྒྲོང་བར་ངེས་པར་དུ་ཆད་དགོས་པའི་ཆ་རྒྱུ་ཞི་རྒྱལ་ཁབ་དང་དུས་སྐབས་མི་འབྲས་

བར་གཞིགས་ནས་དབྱེ་བ་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན། དབུལ་པོངས་ཀྱི་ཚད་ཐིག་ཡུལ་དུས་ཀྱི་བྱང་པར་ལ་བརྟེན་ནས་མི་འདྲ། རྒྱལ་ཁབ་རེ་རེས་རང་གི་དུལ་པོངས་ཀྱི་ཚད་གཞི་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཉུང་མཐའི་དགོས་ངེས་ཀྱི་ཚད་གཞི་ལ་འཆམས་པར་འདོད་པའི་བསམ་ཚེད་ཀྱི་ཐིག་ (Imaginary Lines) ཅིག་བཟུང་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད། དཔེར་ན། ཨ་རིའི་ནང་དུ་རྒྱངས་འཁོར་མེད་པའི་མི་ཞིག་དབུལ་པོངས་སུ་བརྟེན་བ་དང་། རྒྱ་གར་དུ་རྒྱངས་འཁོར་ཡོད་ན་རྒྱས་སྤྱོད་ཆེ་བར་བརྟེན་བ་ལྟ་བུ་ལྱེད།

རྒྱ་གར་ནང་གི་དབུལ་པོངས་ཀྱི་ཚད་ཐིག་གཏན་འབེབས་བྱེད་སྐབས་མི་རེའི་འཚོ་བའི་དགོས་མཁོར་བལྟས་ཏེ་ཟས་རིགས་དང་། རྒྱུ་ཆས། ལྷན་ཆས། བྱེད་ཤིང་། རློག་འོད། རློབ་གསོ། ལྷན་བཅོས་བཅས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་རྣམས་མ་མཐའ་ཡང་ཆད་གཞི་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་གཏན་འབེབས་བྱེད་དགོས། དངོས་ཚོག་དེ་ཆོ་རིན་གོང་ཉིན་སྟོར་དུ་བསྐྱར་བ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། དབུལ་པོངས་ཀྱི་ཚད་ཐིག་འཇལ་སྐབས་ཟས་བཅད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཁེ་ལོ་རི་ (Calorie) དགོས་མཁོར་གཞིར་བཞག་ནས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད། རྒྱ་གར་ནང་དོས་འཆམས་སུ་བརྟེན་བའི་མི་རེའི་ཉིན་རེའི་ཁེ་ལོ་རིའི་གྲངས་ཆད་ནི། རྒྱང་གསེབ་དུ་མི་རེར་ཉིན་རེར་ཁེ་ལོ་རི་ ༢༠༠༠ དགོས་བ་དང་། རྒྱང་བྱེད་དུ་མི་རེར་ཉིན་རེར་ཁེ་ལོ་རི་ ༢༡༠༠ དགོས་ཀྱི་ཡོད། རྒྱང་གསེབ་དུ་སྤྱོད་མཁན་ཚོས་ཤུགས་ལས་མང་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས། རྒྱང་བྱེད་ལས་རྒྱང་གསེབ་ཀྱི་མི་ཚོས་ཁེ་ལོ་རིའི་མང་བ་བཟུང་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་པར་དོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། མི་རེར་འབྲུ་རིགས་སོགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཁེ་ལོ་རིའི་མཁོ་སྤྱོད་པར་དབུལ་ཀྱི་འགོ་ཐོན་འཕར་ཆག་ལ་བརྟེན་ནས་དུས་ནས་དུས་སུ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཅིས་རྒྱག་སྐྱངས་འདི་གཞིར་བཞག་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ དང་ ༢༠༡༢ ལ་དབུལ་པོངས་དབྱེ་མཆམས་ནི་རྒྱང་གསེབ་ཀྱི་མི་རེར་ཟླ་རེར་ཉིན་སྟོར་ ༡༡༦ དང་རྒྱང་བྱེད་ཀྱི་མི་རེར་ཉིན་སྟོར་ ༡༠༠༠ དགོས་ཀྱི་ཡོད། རྒྱང་བྱེད་ཀྱི་མི་ལ་ཟས་བཅད་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཚད་གཞི་དམའ་ཡང་། རྒྱང་བྱེད་ཀྱི་མི་ལ་ཟས་བཅད་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཚད་གཞི་མཐོན་པོར་གནས་དོན་ནི། རྒྱང་བྱེད་ཀྱི་ལྟོ་གནས་སུ་མཁོ་བའི་ཐོན་ཁུངས་མང་པོའི་རིན་གོང་མཐོན་པོ་ཡིན་པས་རེད། དེ་ལྟར་ན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ དང་ ༢༠༡༢ ལ་རྒྱང་གསེབ་ཁུལ་དུ་མི་རེར་ཡོང་འབབ་ཉིན་སྟོར་ ༢༠༡༠ ལས་མེད་པའི་བྱིམ་ཆང་གི་མི་རྣམས་དབུལ་པོངས་གནས་སུ་སྤྱོད་ཡོད་ལ། རྒྱང་བྱེད་ཀྱི་མི་རེར་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་བྱིམ་ཆང་གཅིག་ལ་མཚོན་ན། མ་མཐའ་ཡང་ཟླ་རེར་ཡོང་འབབ་ཉིན་སྟོར་ ༥༠༠༠ དགོས་ཀྱི་ཡོད། དབུལ་པོངས་དབྱེ་མཆམས་དེ་ནས་རྒྱུ་ལོ་ལྟ་རེའི་མཆམས་སུ་དཔེ་མཚོན་བསྐྱེད་ལེན་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་བརྒྱུད་ནས་ཆོད་དཔག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཞིབ་འཇུག་དེ་ཆོ་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་བསྐྱེད་ལེན་གྱི་ཞིབ་འཇུག་འཇུགས་ (National Sample Survey Organization) ཀྱིས་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡིན་ཡང་། ཡར་རྒྱས་འགོ་བཙུག་པའི་རྒྱལ་ཁབ་པན་ཚུན་གཤིབ་བསྐྱར་བྱེད་པར། འཛམ་གླིང་དབུལ་ཁང་ལྟ་བུའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་གཞི་འཇུགས་མང་པོས་དབུལ་པོངས་དབྱེ་མཆམས་ལ་གཅིག་གྱུར་ཀྱི་ཚད་གཞི་ཞིག་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་མི་རེར་ཉིན་རེར་ཨ་སྟོར་ \$ ༡.༤༠ དགོས་པའི་གནས་སྐྱངས་དེ་རེད།

གྲོས་བསམ་གྱིས།

- ☞ རྒྱལ་ཁབ་མི་འདུ་བས་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་ཐིག་མི་འདུ་བ་བཅུ་གྲེང་དོན་གང་ཡིན་ནམ།
- ☞ བྱིང་རང་གནས་ཡུལ་དུ་དབུལ་ཕོངས་དབྱེ་མཆོམས་ཀྱི་མ་མཐའི་དགོས་ངེས་ཆད་གཞི་ཁག་གང་ཡིན་ནམ།

དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་གཞི།

གཤམ་གྱི་རེའུ་མིག་ ༡ ཤེའི་ནང་གསལ་ལྟར། རྒྱ་གར་ནང་དུ་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་གཞི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ - ༡༩༩༩ ལ་བརྒྱ་
 ཆ་ ༩༥ ཅམ་ཡིན་པ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ - ༢༠༡༥ ལོར་བརྒྱ་ཆ་ ༣༧ ཅམ་ལ་ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། དབུལ་ཕོངས་དབྱེ་མཆོམས་
 འོག་གི་མི་འབོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ནང་ ༢༠༡༣ ལ་བརྒྱ་ཆ་ ༢༣ ཅམ་ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། གཤམ་ཉེ་འཕེལ་སྤྱོད་གསལ་འདི་ཐུ་
 མཐུད་དེ་གནས་ན། འབྲུང་འབྲུང་གྱི་ལོ་ཤས་ནང་དུ་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་ཐིག་འོག་ཏུ་འཆོ་བའི་མི་འབོར་དེ་ཉུང་མཐར་ཡུང་བརྒྱ་
 ཆ་ ༢༠ ཅམ་དམའ་རུ་འགྲོ་སྲིད།

རེའུ་མིག་ ༡ དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ།

དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད།(བརྒྱ་ཆ།)				ཉམ་ཐག་གི་གྲངས།(ས་ཡ།)		
ཕྱི་ལོ།	གྲོང་ཕྲེ།	གྲོང་ཁྱེར།	བརྩོམས།	གྲོང་ཕྲེ།	གྲོང་ཁྱེར།	བྱོན་བརྩོམས།
༡༩༩༣-༩༩	༥༠	༣༣	༩༥	༣༣༩	༧༥	༩༠༩
༢༠༠༩-༢༠༡༥	༩༣	༢༩	༣༧	༣༣༩	༤༡	༩༠༧
༢༠༠༩-༡༠	༩༣	༡༩	༢༣	༢༡༧	༥༣	༢༡༠
༢༠༡༡-༡༣	༢༩	༡༩	༢༣	༢༡༧	༥༣	༢༡༠

དབུལ་ཕོངས་དབྱེ་མཆོམས་འོག་གི་མི་འབོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ནས་ ༡༩༩༣ བར་ལོ་བརྒྱ་ཐག་གཉིས་རིང་ཉུང་དུ་
 ཕྱིན་ཡོད་ཀྱང་། དབུལ་ཕོངས་གྲངས་འབོར་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ - ༢༠༡༥ ལ་ས་ཡ་ ༩༠༧ ཡིན་པ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ - ༢༠༡༣ ལ་ས་
 ཡ་ ༢༡༠ ལ་ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ - ༢༠༡༥ ནས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ - ༢༠༡༣ ལ་ལོ་རེར་ཆ་སྟོམས་བརྒྱ་ཆའི་
 གྲངས་ཆད་བརྒྱ་ཆ་ ༢་༣ ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད།

ཕྱི་རྒྱུ་

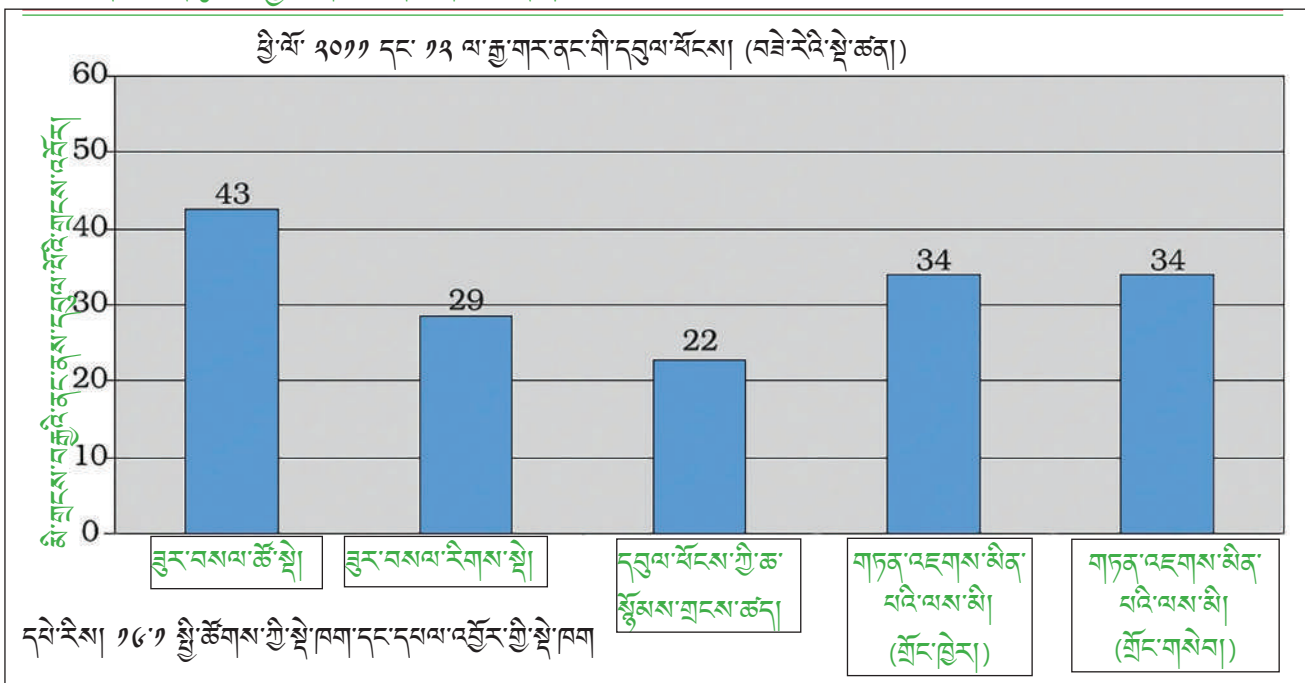
གོང་གསལ་རེའུ་མིག་ལ་བལྟས་ནས་ལན་འདེབས་དགོས།

༡། དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་གཞི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ནས་ ༢༠༠༩ བར་ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད་ཀྱང་། དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་
 ས་ཡ་ ༩༠༧ ཅམ་དུ་གནས་པའི་རྒྱ་མཆོན་ཅི་ཡིན་ནམ།

༢། གོང་གསལ་དང་གོང་ཁྱེར་གཉིས་ཀྱི་དབུལ་ཕོངས་ཉུང་དུ་འགྲོ་བའི་འཕེལ་སྤྱོད་གསལ་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་ནམ།

འཛིན་ཅིང་དགྲ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་ཅིག་སློབ་དཔ།

བཟེ་དེ་ཅན་གྱི་ལྷ་ཆེན།

ཟུགས་ནང་ལ་དབུལ་ཐོངས་ཀྱི་ཚད་མིག་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྡེ་ཚན་ནང་ལ་ངོས་འཛིན་གྱིད་སྐངས་གཅིག་མཚུངས་མིན། དབུལ་ཐོངས་ཀྱི་གནས་སྤྱང་སྐྱེད་པའི་བཟེ་རེའི་སྡེ་ཚན་ནི་རྒྱུ་པས་ལ་རིགས་སྡེ་དང་རྒྱུ་པས་ལ་ཚོ་སྡེ་གཉིས་རེད།

དེ་བཞིན་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྡེ་ཆཅན་ནང་ནས་ཀྱང་ཁོང་གསེབ་གྱི་ལས་མིའི་བྱིས་ཆར་དང་ཁོང་བྱིར་གྱི་གཏན་འཇགས་མིན་པའི་
ལས་མིའི་བྱིས་ཆར་གཉིས་ནི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐངས་སུ་སྤྱང་སྤྱོད་པའི་བཟེ་ཤེའི་སྡེ་ཆཅན་ཏུ་སྤྱར་ཡོད། དཔེ་རིས་ ༡༤་༡
ནང་སྡེ་ཆཅན་འདི་ཆོ་ཆར་མའི་ནང་གི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་བརྟན་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱི་སྡེ་ཆཅན་ཆར་མའི་ཆ་སྟོམས་དབུལ་ཕོངས་
ཀྱི་ཆད་ཐིག་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་མི་གངས་ ༣༣ ཡིན། འོན་ཀྱང་། ཟུར་བསལ་ཆོ་སྡེའི་ནང་ཆུད་པའི་མི་གངས་ ༡༠༠ ལས་མི་གངས་
༩༣ གྱིས་འཆོ་བའི་གཞི་ཅའི་དགོས་མཁོ་སྤྱད་བྱུང་གི་མེད། དེ་བཞིན་ཁོང་བྱིར་གྱི་གཏན་འཇགས་མ་ཡིན་པའི་ལས་མི་བརྒྱ་ཆ་
༣༩ དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཆད་ཐིག་འོག་ཏུ་ཡོད། ཁོང་གསེབ་ཀྱི་གཏན་འཇགས་མ་ཡིན་པའི་ལས་མི་བརྒྱ་ཆ་ ༣༩ ཅས་དང་། ཟུར་
བསལ་རིགས་སྡེ་ཏུ་གཏོགས་པའི་མི་གངས་བརྒྱ་ཆ་ ༣༩ དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སུ་སྤྱང་ཡོད།

ཕྱི་ཆོགས་ཀྱི་གནས་ལ་བ་ཕྱི་ལའི་ཟུང་བསལ་རིགས་སྟེ་དང་ཟུང་བསལ་ཆོ་སྟེའི་ནང་དུ་ས་ཁིང་མེད་ལའི་ཁྱིམ་ཆང་ལ་དཀའ་
ངལ་སྒྲུབ་གཉིས་ཀྱིས་མང་བ་འབྲད་ཀྱི་ཡོད། ཉེ་ལའི་ཞིབ་འཇུག་ཁ་གས་ཀྱིས་ཟུང་བསལ་ཆོ་སྟེའི་ཁྱིམ་བདག་མ་གཏོགས། སྟེ་
ཆོན་གཞན་གསུམ་སྟེ། ཟུང་བསལ་རིགས་སྟེ་དང་། ཡོང་གསལ་དང་ཡོང་ཁྱིར་གྱི་གཏན་འཇགས་མིན་པའི་ལས་མི་བཅས་ཀྱི་
དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ལོ་རབས་དགུ་བརྒྱ་ལའི་ནང་ལ་ཅུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད་པ་བརྟན་ཡོད།

ཡུལ་ཚོགས་ཀྱི་ཕྱི་ཚན་འདི་དག་ལས་གཞན་དུ་བྱེད་ཆིམ་ཚང་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཡང་ཡོང་འབབ་འདྲ་མཉམ་མེད་པའི་གནས་

སྤངས་ཡོད་དེ། དབུལ་པོངས་ཀྱི་བྱིས་ཚང་ནང་མི་ཚང་མར་དཀའ་ངལ་ཡོད་ནའང་། བྱད་མེད་དང་། ཀྱན་འཁོགས་ལ་བྱིས་ཚང་གི་ཐོབ་ཐང་འདྲ་མཉམ་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་ཡོད།

ཞི་ཨརྒྱ་མན་གྱི་ལྷན་ཁག་

ཞི་ཨརྒྱ་མན་ (Sivaraman) བོ་ཏ་མིལ་རྒྱ་རྒྱ་མངའ་སྡེའི་མྱོང་ཁྱེར་ཀ་རུའི་ཉེ་འགམ་གྱི་མྱོང་གསེབ་རྒྱུང་རྒྱུ་ཞིག་ཏུ་གནས་སྡོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། ཀ་རུ་ཐགས་ཆས་བཟོ་སྐྱོན་བྱེད་པར་སྐད་ཐགས་ཆེ་བའི་མྱོང་གསེབ་ཅིག་རེད། མྱོང་གསེབ་དེར་བྱིས་ཚང་བརྒྱ་ཐམས་པ་ཡོད། ཞི་ཨརྒྱ་མན་ལྷན་བཟོ་བའི་རིགས་རྒྱུད་ (Aryunthathiyar) ཀྱི་མི་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཉིན་རེར་སྤྱི་ཆ་སྟོར་ ༡༤༠ ལེན་བཞིན་ཞིང་ལས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ལས་ཀ་དེ་ལོ་གཅིག་ལ་རྒྱ་བ་ལྷ་རྩལ་རིང་ལས་མེད་པས་ཁོས་སྐབས་རེར་མྱོང་རྒྱལ་ནང་དུ་ལས་ཀ་ཅག་ཅིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁོའི་བཟའ་ཚེས་ཤིག་གི་ལྷ་ (Sasikala) ཡིས་ཀྱང་ཁོ་དང་མཉམ་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། སྐབས་རེར་ལོ་ལས་ཀ་རག་རྒྱུ་ཏུ་ཅང་ཁག་པོ་ཡོད། ལོ་ལས་ཀ་རག་ནས་ཞི་ཨརྒྱ་མན་དང་གཅིག་མཚུངས་ལས་ཀ་བྱས་ཀྱང་། ཉིན་རེར་སྤྱི་ཆ་སྟོར་ ༡༠༠ ལས་འཕོབ་ཀྱི་མེད།

བྱིས་ཚང་དེར་ནང་མི་བརྒྱུད་ཡོད། ཞི་ཨརྒྱ་མན་གྱི་ཨ་མ་ལོ་ ༤༥ ལ་སོན་པ་དེ་ནང་བ་ཡིན་ཡང་། མོས་ཉིན་རེའི་ལས་ཀར་རོགས་པ་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ལ་ད་དུང་གཉེན་སྲིད་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་གཙུང་མོ་ལོ་ ༢༥ ཅན་ཞིག་དང་། ལོ་གཅིག་ནས་བརྒྱ་རྩལ་བར་གྱི་སྤྱ་གྲུ་བཞི་ཡོད། ཁོ་ཚོའི་ནང་ནས་གསུམ་བུ་མོ་ཡིན་པ་དང་རྒྱུང་ཤོས་དེ་བྱེད། བུ་མོ་གཅིག་ཀྱང་སྟོབ་གྲུར་འགོ་གི་མེད། བུ་མོ་ཚོར་དཔེ་དཔེ་དང་ཅ་དངོས་ཉི་རྒྱ་ནི་ཁོས་སྐབས་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱས་སྟོས་ཤིག་རེད། ད་དུང་ཁོ་ཚོ་རྗེས་ལ་གཉེན་སྲིད་བྱེད་དགོས་པས། ཁོའི་སེམས་ནང་ལ་ཁོ་ཚོའི་སྟོབ་སྟོང་གི་ཆེད་དུ་འགོ་སོང་གཏོང་འདོད་མེད། ཁོའི་ཨ་མ་མི་ཆེ་སྤྱེལ་རྒྱུར་དགའ་སྤང་མེད་པར་འཆི་རྒྱུར་སྐྱབས་བཞིན་ཡོད། ཁོའི་གཅེན་མོ་དང་བུ་མོ་ཀྱན་པ་གཉིས་ཀྱིས་བྱིས་ཚང་ལས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁོའི་གཙུང་མོ་དང་བཟའ་ཚེས་གཉིས་འཆམ་པོ་མེད་ཀྱང་ཁོ་ལ་དདུལ་མེད་པས་གཙུང་མོར་མག་པ་ཡག་པོ་ཞིག་འཛོལ་སྤྱབ་ཀྱི་མེད། ནང་མི་ཚོར་ཉིན་རེར་ཟས་སྤྱན་གཉིས་ལས་སྟོད་སྤྱབ་ཀྱི་མེད། ཞི་ཨརྒྱ་མན་གྱིས་སྐབས་རེར་ལོ་མ་ཐངས་གཅིག་ཉི་སྤྱབ་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། དེ་ཁོའི་བྱ་ཁུངས་ཆེད་དུ་རེད།

གྲོས་བསྐྱར་གྱིས།

ཉེ་འཁོར་གྱི་དབུལ་པོངས་བྱིས་ཚང་ལ་བལྟས་ཏེ་གཤམ་གྱི་གནད་དོན་རྣམས་ཤེས་ཐབས་བྱོས།

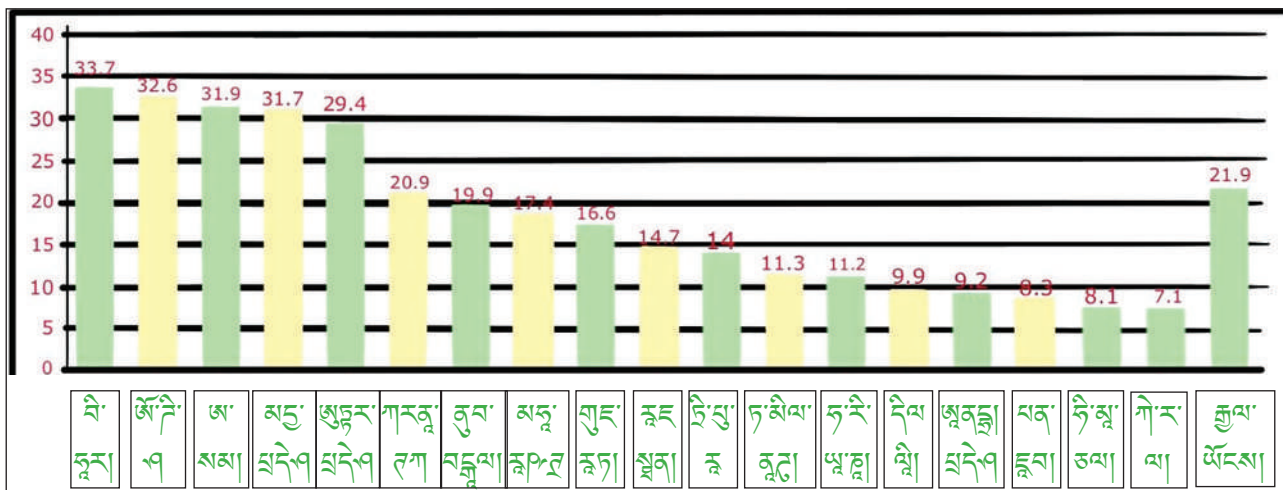
༡། ཁོ་ཚོ་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྡེ་ཚན་གང་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་སམ།

༢། བྱིས་ཚང་དེ་ཚོའི་ནང་དུ་ཡོང་འབབ་གསོག་མཁན་སུ་འདུག་གམ།

༣། ཀྱན་ཀོན་ཚོའི་གནས་སྤངས་གང་འདྲ་འདུག་གམ།

༤། སྤྱ་ཆང་མ་སྟོབ་གྲུར་སྟོད་ཀྱི་འདུག་གམ།

དཔེ་རིས། ༡༩་ན སྤེ་ལོ་ ༢༠༡༡ - ༢༠༡༢ གྱི་མངའ་སྡེ་ཁག་གི་དབྱུང་ཕྱིན་གྱི་ཆད་གཤི།

ཨངས་ཟླའི་དབར་གྱི་དབྱལ་ཕོངས་གྱི་ཆ་ད་གཞི།

རྒྱ་གར་གྱི་དབུལ་ཕོངས་ལ་དཀའ་ངལ་གཞན་ཞིག་ཡོད་དེ། མངའ་སྡེ་ཆོང་མར་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གྲངས་འཛོར་གཅིག་མཛུངས་
 མེད། སྤྱིར་མངའ་སྡེ་རིམ་བཞི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གྲངས་འཛོར་ལོ་རབས་བདུན་ཅུ་བའི་འགོ་སྟོན་གྱི་ཆོད་གཞི་ལས་ཅུང་དུ་ཕྱིན་
 ཡོད་ཀྱང་། དབུལ་ཕོངས་ཅུང་དུ་གཏོང་བའི་བྱལ་འབྲས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཁྲད་པར་ཡོད། ཆོད་དབག་ཁག་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ -
 ༢༠༡༣ ལ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་མི་མགོ་འདི་བསྟར་ཆོད་ (Head Count Ratio) བརྒྱ་ཆ་ ༣༡.༤ བོ་རྒྱ་གར་མངའ་སྡེ་མངུ་བླ་དེ་ག་
 དང་། ཨ་མམ། ལྷན་པོ་དེ་ག་ བོ་རྒྱུ་ ཨོ་ཏི་ཤུ་བཅས་ལས་དམའ་བ་ཡོད།

དཔེ་རིས། ༡༩:༩ བང་གསལ་ལྟར། བི་རྩར་དང་ཨོ་ཏི་ལཱ་མངའ་སྡེ་གཉིས་དབུལ་ཐོངས་ཀྱི་ཆ་ཆད་ནས་རྒྱུན་བཞིན་བརྒྱ་ཆ་
 ༣༣.༧ དང་ ༣༣.༩ ཡིན་པའི་དབུལ་ཐོངས་མངའ་ཞོས་གསལ་ཡིན། ཨོ་ཏི་ལཱ་དང་། མཉུ་མདེལ་ བི་རྩར། ལྷན་མདེལ་བཅས་ཀྱི་
 བང་དུ་གྲོང་གསལ་གྱི་དབུལ་ཐོངས་ཅམ་མ་ཟད། གྲོང་ཁྱིམ་གྱི་དབུལ་ཐོངས་ཀྱི་གྲངས་འཛོར་ཡང་མཐོན་པོ་ཡིན། དེ་མཚུངས་ཀེ་
 ར་ལ་དང་། མན་རྒྱུ་ལྟ། ལྷན་མདེལ་གྱི་ཉ་མིལ་རྒྱུ་ལྟར་ཆད། ལུབ་བརྒྱལ་བཅས་ཀྱི་དབུལ་ཐོངས་ཀྱི་གནས་སྤངས་མངོན་
 གསལ་དོད་པོས་ཡག་ཏུ་ཕྱིན་ཡོད། བན་རྒྱལ་དང་ཉ་པེ་ལཱ་མངའ་སྡེ་གཉིས་ཞིང་ལས་གོང་འཕེལ་འགྲོ་ཆད་མཐོ་བར་བརྟེན་
 དབུལ་ཐོངས་ཀྱི་གནས་སྤངས་ཡག་ཏུ་གཏོང་བར་སྤར་དང་མི་འབྲ་བའི་ལམ་སྟོང་བྱུང་ཡོད། ཀེ་ར་ལ་ཡིས་ཐོན་ཁུངས་ཁག་
 ལ་མིའི་རྒྱས་ལུགས་གོང་མཐོར་གཏོང་རྒྱུ་དོ་སྤར་ལུགས་ཆེ་བས་ཡོད་པ་དང་། ལུབ་བརྒྱལ་ཡི་ས་ཞིང་བཅས་བསྐྱར་བསྐྱར་བར་
 བརྟེན་དབུལ་ཐོངས་ཉུང་དུ་གཏོང་བར་བཅོས་གསལ་བྱུང་ཡོད། ལྷན་མདེལ་དང་ཉ་མིལ་རྒྱུ་མངའ་སྡེ་གཉིས་ཀྱིས་མི་མང་ལ་འབྲུ་
 རིགས་བཞོ་བཤམ་བརྒྱབ་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་ཡང་རྒྱས་བྱུང་བ་ཡིན་སྟེ།

ཕྱི་རྒྱུ་

གོང་གི་དཔེ་རིས་ ༡༩་ན་ ལ་བལྟས་ནས་རྒྱུ་བར་ལན་ཐོབ།

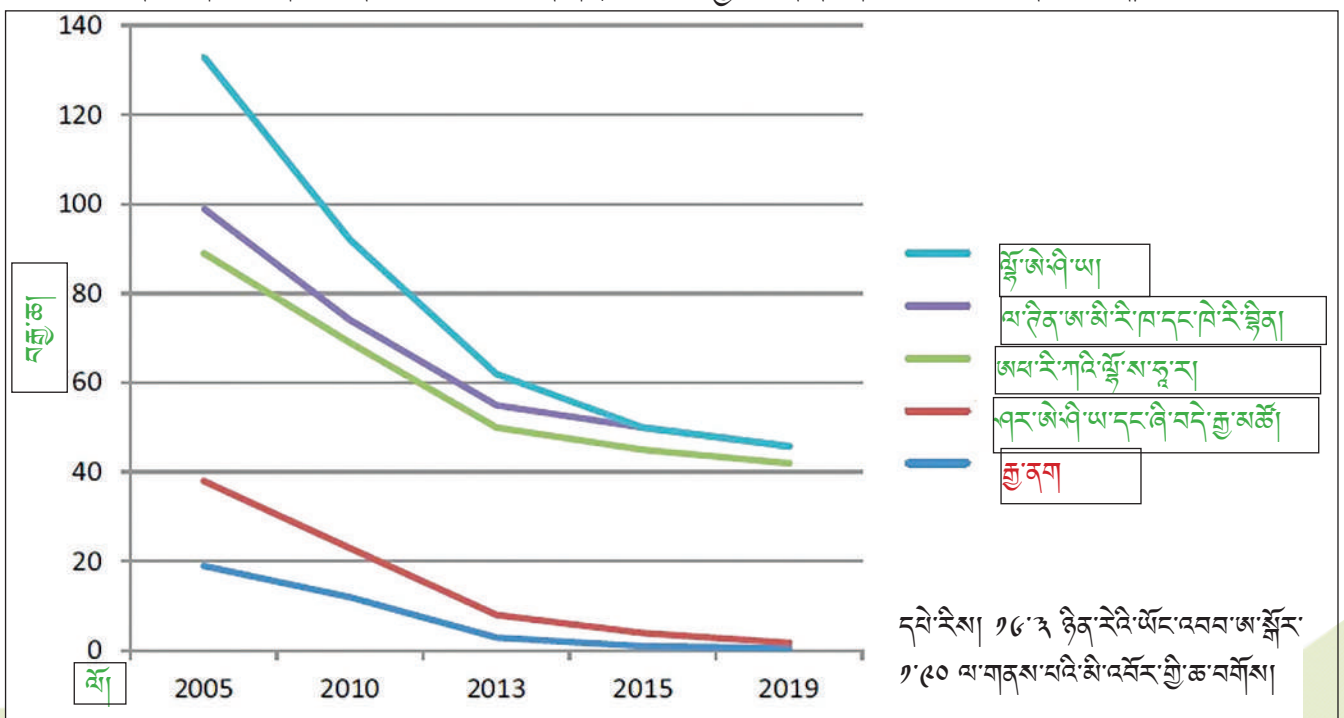
༡། དབྱུལ་པོའི་གྲངས་ཆ་དང་མཐོ་ཤོས་ཡིན་པའི་མངའ་སྡེ་གསུམ་ངོས་འཛིན་གྱིས།

༢། དབྱུལ་པོའི་གྲངས་ཆ་དང་མཐོ་ཤོས་ཡིན་པའི་མངའ་སྡེ་གསུམ་ངོས་འཛིན་གྱིས།

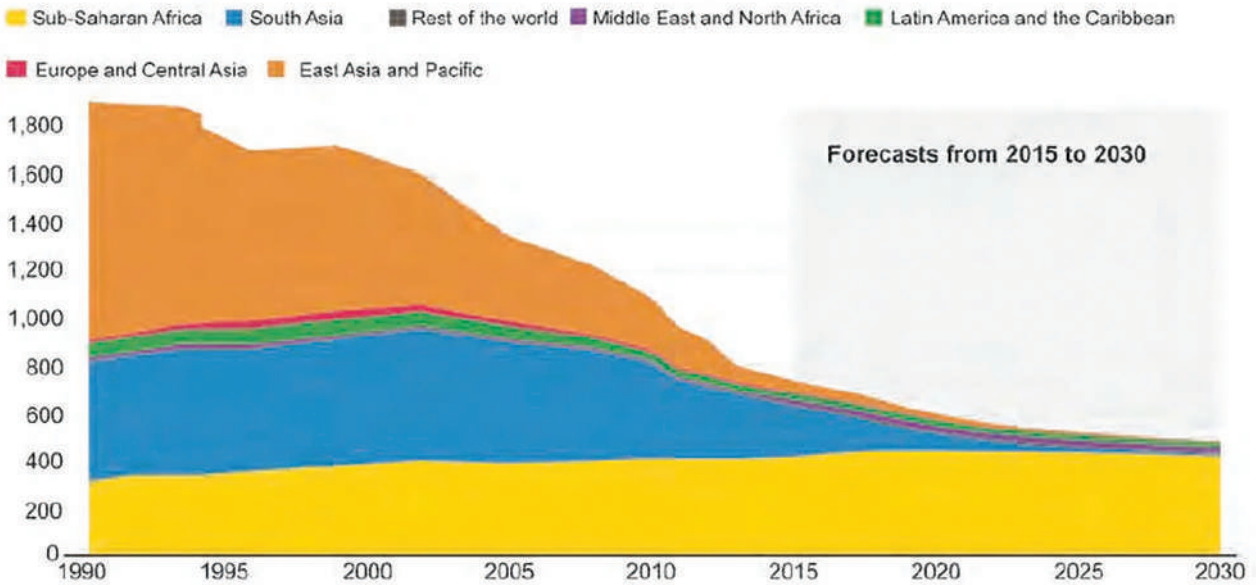
རྒྱལ་སྤྱིའི་དབྱུལ་པོ་ཐོང་ས་གནས་སྤྲོད་སྟངས།

རྒྱལ་སྤྱིའི་དབྱུལ་པོ་ (World Bank) གི་འབྲེལ་བ་ཚོད་ལྟར་ན། རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ཉིན་རེའི་ཡོང་འབབ་ཨ་སྟོར་ ༢་༡༥ ལས་ ཉུང་བའི་མི་འབོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་ ༡༩་༢༡ ཡིན་པ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ལོར་ ༩་༠༥ ལ་ཆག་ཡོད། འཛམ་གླིང་ ཁྱོན་ཡོངས་སུ་དབྱུལ་པོ་ཐོང་ས་ཉུང་སྤོང་ཡོད་ཀྱང་ས་ཁུལ་སོ་སོར་བྱུང་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་སྤྲོད་པོ་དང་། མིའི་རྒྱས་སྤྲོད་པས་ལས་རྒྱས་གཏོང་ཆེད་མ་དབྱུལ་པོ་ཐོང་ས་ཆེན་བཟང་བའི་འབྲས་བྱུང་རྒྱ་ནག་དང་ཕྱོ་ཤར་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ གི་ནང་དུ་དབྱུལ་པོ་ཐོང་ས་ཀྱི་གནས་སྤྲོད་ས་མངོན་གསལ་དོད་པོས་ཡག་ཏུ་ཕྱིན་ཡོད།

ཕྱོ་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་གར་དང་། སྤ་གླུ་ལྷོ་ཕྱི་ལང་ཀླུ་བལ་ཡུལ། བལ་ཡུལ། བལ་ཡུལ་དེ་ལ་ འབྲུག་ཨུམ་ག་ནི་སྤྲོད་སྟངས་སྤྲོད་པ་བཅས་ ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་བརྒྱ་ཆ་ ༡༢་༩ ཡིན་པ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ལོར་བརྒྱ་ཆ་ ༡༠་༩ ལ་ཉུང་སྤོང་ཡོད། དབྱུལ་པོའི་ བརྒྱ་ཆ་ཉུང་སྤོང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་དབྱུལ་པོའི་གྲངས་ཆ་འབོར་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ས་ཡ་ ༢༣༣ ཡིན་པ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ལོར་ས་ཡ་ ༢༠༢ ལ་ཆག་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་དོད་པོས་ཉུང་སྤོང་ཕྱིན་པ་ཞིག་རེད། དབྱུལ་པོ་ཐོང་ས་ཀྱི་ཆད་ཐོག་གི་མཆན་ཉིད་མི་ འབྲས་བའི་དབང་གིས་རྒྱ་གར་གྱི་དབྱུལ་པོ་ཐོང་ས་ཀྱི་ཆད་ཐོག་གི་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱིའི་ཆོད་དཔག་ལས་མཐོ་བ་ཡོད་པ་མངོན།

People in extreme poverty (millions)

By 2030, forecasts indicate that nearly 9 in 10 of the extreme poor will live in Sub-Saharan Africa.

མངའ་	རྒྱལ་ཁབ།	ཉིན་རེའི་ཡོང་འབབ་ཨ་སྟོར་ ༡.༡༥ ལས་ཉུང་བའི་མི་འཛོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ།
༡	ནའེ་ཇི་རི་ཡ།	༣༠.༩ (༢༠༡༩)
༢	བྷ་ཁ་ལ་དེཤ།	༩.༦ (༢༠༢༣)
༣	རྒྱ་གར།	༡༡.༩ (༢༠༢༡)
༤	ཕ་གི་སྤྱན།	༩.༩ (༢༠༡༩)
༥	བ་རྩ་ཇི་ལ།	༥.༩ (༢༠༢༡)
༦	ཨིན་ཏོ་ནེ་འི་ཡ།	༣.༥ (༢༠༢༣)
༧	ཕྱི་ལང་ག།	༡.༠ (༢༠༡༩)

རྒྱ་གར་ནང་དུ་དབྱུང་མོངས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཁྲབ་གདལ་འགོ་བར་རྒྱ་རྒྱུ་མང་པོ་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུ་གཅིག་ནི་ཨིན་ཇི་མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་གྱི་འཛིན་སྐྱོང་འོག་དུ་དབང་འབྱོར་གྱི་འཕེལ་རྒྱས་ཚད་གཞི་དམའ་པོ་ཡིན་པ་དེ་རེད། མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་སྤིང་གཞུང་གིས་རྒྱ་གར་སྤོལ་རྒྱུ་ལག་ལེན་གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་དང་། འཐག་ཆས་བཟོ་ལས་ལྷ་བུའི་བཟོ་ལས་ཡར་རྒྱས་གཏོར་རྒྱར་བཀག་འགོག་བྱས་པ་རེད། རྒྱ་གར་གྱི་དབང་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཚད་གཞི་དུས་རབས་ཉི་ཤུའི་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུའི་བར་རྒྱུ་མཐུན་དེ་དམའ་པོར་གནས་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་ཀྱིས་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་ཉུང་དུ་སོང་བ་དང་། ཡོང་འབབ་དམའ་པོ་དང་མི་

འཛོམས་འཕར་ཆད་མཐོན་པོར་སོན་པ་དང་། དེ་གཉིས་ཟུང་འབྲེལ་གྱིས་མི་རེའི་ལོ་རེའི་ཆ་སྟོམས་ཡོང་འབབ་ (Per capita Income) ཏ་ཅང་དམའ་རྩ་སོང་བ་རེད། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་གོང་སླེལ་དང་མི་འཛོམས་ཆོད་འཛིན་གཉིས་ཀའི་ཐད་ནས་ལམ་སྟོང་མ་བྱུང་བས་དབུལ་སྐོང་ས་ཀྱི་གནས་སྟངས་དེ་ཕྱར་རྒྱུན་མཐུད་དེ་གནས་པ་རེད།

ཞིང་ཆུ་འབྲེན་གཏོང་དང་གསར་བརྗེ་ལྟར་ཁུ་བྱས་གདལ་སོང་བ་དང་བསྟན་ནས་ཞིང་ལས་ཁོངས་སྤྱི་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་མང་སོ་བྱུང་བ་རེད། འོན་ཀྱང་། དེའི་ཁུ་བྱེད་རྒྱ་ཁྲི་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་ལ་མ་གཏོགས་བྱུང་མེད། གཞུང་སྒྲིལ་གཉིས་ཀའི་བཞོ་ལས་ཀྱིས་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་འགའ་ཤས་སྤྱད་ཡོད་ཀྱང་། དེ་ཆོས་ལས་ཀ་འཆོལ་མཁན་ཆང་མར་ལས་ཀ་སྟོན་བྱས་ཀྱི་མེད། གྲོང་ཁྲིམ་དུ་ལས་ཀ་ཡག་པོ་མ་རག་སྟབས་མི་མང་སོ་ཞིག་གིས་ཤིང་ཏ་འཁོར་ལོ་འདུད་པ་དང་། ཆོང་ཅག་ཅིག་རྒྱག་པ། ཡར་ལས་བྱེད་པ། ཁྱིམ་གཡོག་རྒྱག་པ་སོགས་ལས་ཀ་སྤྲོ་ཆོགས་བྱེད་འགོ་བཙུགས། ཁོ་ཆོའི་ཡོང་འབབ་ཏ་ཅང་ཉུང་ཉུང་ཡིན་པས། ཁོ་ཆོ་ཁང་བ་ཡག་པོའི་ནང་སྟོན་མ་བྱུང་བར་གྲོང་ཁྲིམ་གྱི་མཐའ་རྩ་ཆགས་པའི་དབུལ་གྲོང་དུ་སྟོན་འགོ་རྒྱགས། དབུལ་སྐོང་ས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་སྤྲོ་ཆུལ་ཞིག་ཡིན་ཡང་དེ་གྲོང་ཁྲིམ་གྱི་ཁུལ་དུ་འང་མངོན་གསལ་དོན་པོར་གྱུར་ཡོད།

དབུལ་སྐོང་ས་ཀྱི་ཆད་གཞི་མཐོ་བའི་རྒྱ་མཆན་གཞན་ཞིག་ནི་ཡོང་འབབ་འབྲ་མཉམ་མེད་པའི་གནས་སྟངས་དེ་རེད། དེའི་རྒྱ་མཆན་གཅོ་པོ་ཞིག་ནི། ས་ཞིང་དང་ཐོན་ཁུངས་གཞན་ནམས་ཆ་སྟོམས་པོར་བགོ་འབྲེམས་བྱེད་བྱས་མེད་པ་དེ་རེད། སྤྱི་བྱས་མང་སོ་ཞིག་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད་ཀྱང་གནད་དོན་འདི་དོན་སྟོང་ལྡན་པའི་སྟོན་ནས་སེལ་བྱས་མེད་པ་དང་། གྲོང་གསེབ་ཁུལ་དུ་རྒྱ་ཁྲིམ་པོར་བསྐྱར་བགོ་བྱེད་པར་དམིགས་པའི་ས་ཞིང་བཅོས་བསྐྱར་ལྟ་བུའི་སྤྱི་བྱས་ཀྱི་ལས་གཞི་ཁག་མངའ་སྡེའི་གཞུང་པལ་མོ་ཆེས་ལག་བསྟར་ཆགས་ཆུང་བྱེད་བྱས་མེད། ས་ཞིང་གི་ཐོན་ཁུངས་མེད་པ་རྒྱ་གར་གྱི་དབུལ་སྐོང་ས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྲིམ་གཅོ་པོ་ཞིག་ཡིན་ཡང་སྤྱི་བྱས་ལག་བསྟར་ཆགས་ཆུང་བྱུང་ཡོད་ན། གྲོང་གསེབ་ཀྱི་དབུལ་སྐོང་ས་ཡ་མང་སོའི་འཆོ་བར་ལེགས་བཅོས་གཏོང་བྱས་ཡོད་པས་རེད།

དེ་མིན་དབུལ་སྐོང་ས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལ་སྤྲོ་ཆོགས་དང་། རིག་གཞུང་། དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྒྱ་ཁྲིམ་གཞན་མང་སོ་ཞིག་ལའང་འབྲེལ་ཡོད། སྤྲོ་ཆོགས་ཀྱི་གོམས་སྟོལ་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྟོན་ཁག་གི་ཆད་དུ་རྒྱ་གར་མི་མང་གིས་སྟོར་མོ་མང་སོའི་འགོ་སོང་གཏོང་གི་ཡོད། ཞིང་པ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཆོར་ས་བོན་དང་། ལུད། གནོད་འབྱུགས་ཀྱི་སོགས་ཞིང་ལས་དངོས་སོའི་མ་རྩ་ཉོ་བར་དབུལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དབུལ་སྐོང་ས་ཆོར་གསོག་དབུལ་མེད་པས་ཁོ་ཆོས་དབུལ་བྱན་ལེན་དགོས་ཆགས་པ་དང་། ཡོང་འབབ་ཉུང་བས་དབུལ་བྱན་འཇལ་མ་བྱུང་སྟབས་ཁོ་ཆོ་བྱ་ལོན་འོག་ཏུ་ཆུང་གི་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཆད་ལས་བཞུགས་པའི་བྱ་ལོན་དབུལ་སྐོང་ས་ཀྱི་རྒྱ་དང་འབྲས་བུ་གཉིས་ཀ་རེད།

དབུལ་ཕོངས་ལས་ཁུངས་བཞེས་པའི་ཐབས་ལམ།

དབུལ་ཕོངས་ཅ་མེད་བཅོ་རྒྱ་རྒྱ་གར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་གཙོ་བོ་ཞིག་རེད། ད་ལྟའི་སྤྱི་དགུང་གིས་དབུལ་ཕོངས་ལ་ཕྱོགས་ཡོངས་ནས་ཁ་གཏད་གཙོ་བོ་ཐབས་བྱས་བཟུང་ཡོད་པ་དང་དེ་འཆར་གཞི་གཉིས་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད།

༡། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་རྒྱ་དང་།

༢། དབུལ་ཕོངས་ལས་སྒྲོལ་བའི་དམིགས་བཀའ་ལས་འཆར།

ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་པའི་འགོ་སྟོད་བར་མི་རེའི་ཡོང་འབབ་འཕར་ཚད་ཉ་ཅང་དམའ་པོ་ཡིན་པ་དང་། དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐངས་ཡག་ཏུ་འགྲོ་རྒྱ་ཉ་ལམ་མེད། གཞུང་འབྲེལ་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐངས་ཚོད་ཅིས་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོའི་འགོ་སྟོད་དུ་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐངས་ཕྱོགས་བསྐྱམས་མི་འཕོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༥ ཅམ་ཡིན་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོའི་འགོ་སྟོད་དུ་གནས་སྐངས་དེ་རང་དུ་གནས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་གར་གྱི་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་ཚད་འཛམ་གླིང་ནང་གི་མགྲོགས་ཤོས་གསུ་སྤྱེ་བས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོ་ཅམ་ནས་དཔལ་འབྱོར་གྱི་འཕེལ་ཚད་ལོ་རེའི་ཆ་སྤྱི་མཐོང་བརྒྱ་ཆ་ ༣.༥ ཅམ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ - ༩༠ ལ་བརྒྱ་ཆ་ ༤ ཅམ་ལ་འཕར་ཡོད། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་ཚད་མཐོན་པོ་དེས་དབུལ་ཕོངས་ཉུང་དུ་གཏོང་བར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་དང་དབུལ་ཕོངས་ཉུང་དུ་གཏོང་བའི་དབར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་གསལ་པོར་གྱུར་ཡོད། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱིས་གོ་སྐྱབས་འདེམ་མཉམ་བཅོས་བ་དང་འགོ་བ་མེད་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཆེད་དུ་མ་དངུལ་གཏོང་བར་མཁོ་བའི་ཐོན་ཁུངས་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། དབུལ་ཕོངས་ཚོས་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་གོ་སྐྱབས་ལས་ཐད་ཀར་ཁོ་ཕན་ལེན་མི་ཐུབ། དེས་མ་ཆད་ཞིང་ལས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཆད་གཞི་ཉ་ཅང་དམའ་པོ་རེད། དབུལ་ཕོངས་པོ་མང་པོ་གྲོང་གསེབ་དུ་གནས་སྟོད་བྱས་ཏེ་ཞིང་ལས་ལ་བརྟེན་དགོས་པས། དེས་དབུལ་ཕོངས་ལ་ཐད་ཀར་ཤུགས་རྒྱུན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད།

གནས་སྐངས་འདི་འདྲའི་འོག་དུ་དབུལ་ཕོངས་ལས་སྒྲོལ་བའི་དམིགས་བཀའ་ལས་འཆར་དགོས་མཁོ་ཉ་ཅང་ཆེ། དབུལ་ཕོངས་ལ་དངོས་ཤུགས་བརྒྱུད་གསུམ་ནས་ཕན་ཐོགས་ཡོང་བའི་འཆར་གཞི་མི་ཉུང་བ་ཞིག་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་ལས་འགའ་ཤས་ནི། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོའི་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་གྲྭ་སྒྲིལ་རྒྱུ་ནང་གྲོང་སྡེའི་ལས་ཀའི་འགན་ལེན་ཁྲིམས་ཡིག་དང་། (Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act, 2005) སྤྱི་དམིགས་རྩིས་ལོ་རྒྱུ་ (Prime Minister Rozgar Yozana) གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ལས་ཀ་སྐྱུན་ཐབས་ཀྱི་ལས་གཞི་ (Rural Employment Generation Programme) སམཐར་ཇ་ཡཱ་ཉི་ག་རམ་སྟོ་རྩིས་ལོ་རྒྱུ་ (Swarnajayanti Gram Swarozgar Yojana) ཡན་ཤོད་ད་ཡ་ཨ་རྒྱ་ཆི་ཡོ་རྩ་རྒྱ་ (Antyodaya Anna Yozana) ལས་གཞི་འདི་ཚོར་གྲུབ་འབྲས་ནི་འདྲ་མིན་སྤྱི་ཚོགས་ཐོབ་ཡོད་ཅིང་། གྲུབ་འབྲས་ཞན་པའི་རྒྱ་མཚན་གཙོ་བོ་ནི་ལག་ལེན་ཡང་དག་མ་བྱུང་བ་དང་དམིགས་ཡུལ་ཁ་གསལ་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རེད། དེར་མ་ཟད་ཀྱན་སྒྲོང་

བཟང་པོ་ཡོད་ནའང་། འཆར་གཞི་འདི་དག་གི་ཁེ་ཕན་དབུལ་པོ་ཆོར་ཡོངས་སུ་ཐོབ་ཐུབ་མེད། དེར་བརྟེན་ཉེ་བའི་ལོ་ཤས་རིང་གཙོ་བོ་ཐབས་ལམ་དེ་དག་ལ་ལྟ་ཆོག་ནན་ཏན་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཨ་འོངས་གཏོང་ཡིན།

རྒྱ་གར་ནང་ལ་དབུལ་པོ་ངས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད་པ་ངས་གཏན་རེད། འོན་ཀྱང་། དབུལ་པོ་ངས་སུ་མཐུད་ཉུང་དུ་གཏོང་རྒྱ་རྒྱ་གར་གྱིས་ཨ་འོངས་པར་གཏོང་ཡིན་བྱེད་དགོས་པའི་གནད་དོན་རེད། རྒྱ་གསེབ་དང་། རྒྱ་ཁྲུང་། མངའ་སྡེ་འབྲུ་མིན་བཅས་དབར་ལ་དབུལ་པོ་ངས་གནས་སྐྱདས་ལ་བྱུང་པར་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྡེ་ཆོན་ཁག་ཅིག་ལ་ད་དུང་དབུལ་པོ་ངས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་སྒྲིབ་པ་ཡོད། ཨ་འོངས་པའི་ལོ་བཅུ་ནས་བཙོ་ལཱ་འདེད་དུ་དབུལ་པོ་ངས་ཉུང་དུ་གཏོང་བའི་ཐད་ལ་བྱུང་བའི་ལག་ལྡན་པོ་ཐོབ་པའི་རེ་བ་ཆེན་པོ་ཡོད། འདི་གཙོ་བོ་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་སྤྱར་པོ་དང་། འབྲུག་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འཕར་མ་རྒྱག་བཞིན་པའི་ཀུན་བྱུང་གྱི་རིན་མེད་གཞི་རིམ་སློབ་སྦྱོང་དང་། (Universal free elementary education) མི་འཛོར་འཕེལ་ཆད་ཉུང་དུ་སོང་བ། ལུང་མེད་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་གནས་སྐྱདས་སྤྱོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་སྡེ་ཆོན་ཁག་གི་རྒྱས་སྤྱོད་པོ་ཆོར་གཏོང་བ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོང་བུའ།

གཏན་འབེབས་ཡོད་པའི་དབུལ་པོ་ངས་ཀྱི་གོ་དོན་དེ་མི་གངས་ཉུང་ཉུང་ཞིག་གི་འཆོ་ཐབས་ཅམ་ལས་མ་བྱུང་བར་། ང་ཚོས་ངས་པར་དུ་གོ་དོན་དེ་རྒྱ་བསྐྱེད་བཏང་སྟེ་འགོ་བ་མའི་དབུལ་པོ་ངས་ (Human Poverty) ཀྱི་ནང་དུ་བསྐྱེད་དགོས་པའི་བསམ་ཚུལ་མཁས་པ་མང་པོས་བརྟན་ཡོད། མི་གངས་མང་པོ་ཞིག་ལྟོགས་སྒྲིམ་ལས་བྲལ་བུའ་ཡོད་མིད་ཀྱང་། ཁོ་ཚོར་སློབ་སྦྱོང་དང་། སྤྱོད་གནས། འཕྲོད་བསྟུན། ལས་ཀའི་བདེ་འཇགས་ཐོབ་ཡོད་དམ། ཁོ་ཚོ་རིགས་རྩས་དབྱེ་འབྱེད། ཐོ་མའི་དབྱེ་འབྱེད་སོགས་ལས་ཐར་ཡོད་དམ། ལོ་རྒྱས་ཀྱི་ཉམས་སྦྱོང་ལས་ཤེས་གསལ་ལྟར་ན། བོད་འཕེལ་སོང་བ་དང་བསྐྱེད་ནས་དབུལ་པོ་ངས་ཀྱི་གོ་དོན་ལ་ཡང་འགྱུར་བ་འགོ་གི་ཡོད། དབུལ་པོ་ངས་མེད་པར་བཟོ་རྒྱ་རྒྱ་ཉུང་ལྟར་ལྟོག་འགོ་བའི་དམིགས་ཡུལ་ཞིག་རེད།

ང་ཚོས་འགྱུར་འགྱུར་གྱི་ལོ་རབས་དེའི་ནང་དུ་མི་ཐམས་ཅད་ལ་མ་མཐའི་ཡོང་འབབ་ཀྱི་དགོས་མཁོ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་པའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་། ད་དུང་དཀའ་ངལ་མང་པོར་གཏོང་ཡིན་བྱ་རྒྱུ་ཡོད་དེ། དེ་ཆོ་ནི་མི་ཆང་མར་འཕྲོད་བསྟུན་དང་། སློབ་གསོ། ལས་ཀའི་བདེ་འཇགས་བཅས་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ཐོ་མོ་འབྲུ་མཉམ་དང་དབུལ་པོ་ངས་ལ་མཐོང་རྒྱུ་མི་བྱེད་པ་སོགས་རེད། ལས་དོན་དེ་དཀའ་ཆོག་ཆེ་བ་ཞིག་རེད།

ཕྱོད་ཚན།

༡༽ གནས་ཀྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་གནད་བསྐྱུས་རེ་བྲིས།

༡། རྒྱ་གར་ནང་གི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཚད་ཐིག་རི་ལྟར་ཆོད་དཔག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དམ།

༢། ད་ལྟའི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་ཚད་ཐིག་འཇལ་ཐབས་དེ་ལོས་འཆམ་ཞིག་རེད་འདུག་གམ།

༣། བྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་གར་གྱི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐབས་འགྲེལ་བརྗོད་ཁྱོས།

༤། རྒྱ་གར་གྱི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་རྣམས་གང་དང་གང་ཡིན།

༥། རྒྱ་གར་གྱི་དབུལ་ཕོངས་ལ་བཟེ་རེ་ཆེ་གོས་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྤེ་ཆན་རྣམས་ངོས་འཛིན་གྱིས།

༦། གོ་ལའི་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐབས་འགྲེལ་བརྗོད་ཁྱོས།

༧། ད་ལྟའི་སྤྱི་དགུང་གི་དབུལ་ཕོངས་ལས་སློལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཁག་གང་དག་ཡིན།

ཐེད་སྒྲི།

༡། ཁྱེད་རང་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སྐབས་སུ་གྲུབ་ན་དེ་ལས་ཐར་བའི་ཡོང་འབབ་གསོག་པའི་འཆར་གཞི་ཞིག་བཟོས།

༢། ཟླ་རེར་པ་མ་གཉིས་ཀྱི་དབུལ་ག་ཆོད་ཐེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་མེད་དང་། གང་གི་ཆེད་དུ་ཐེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་མེད་ཐིག་རིམ་ནང་སྒྲོངས།

དགོས་མཁོ་ཆེད་བཏང་བ།	བག་མེད་ཡོངས་སྤྱོད་བྱས་བ།

བོད་གནས་དོ་ལྷོད།

༡༥། འབབ་ཚུད།

༡༥། །སྔོན་གྲོང་གསེབ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཏུ་བཙོན་འགྲུས་ཞེས་པའི་བུ་ཞིག་ཡོད། གྲོང་ཚོའི་མི་ཚང་མས་ཁོ་ལ་དགའ་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་དབུལ་པོངས་ཀྱི་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་ཏུ་སྤྲེས་ཀྱང་ཆེན་པོ་ཆགས་ཤིང་སྤྲེས་པ་བཟང་པོ་ཞིག་བྱ་རྒྱུའི་འདུན་པ་ཆེན་པོ་ཡོད། ཁོས་རང་ཁྱིམ་གྱི་ཞིང་ལས་བྱེད་རོགས་དང་། རྩེ་བོར་འགྲོ་རྒྱུ། བྱུང་ཤིང་འཕུ་རོགས་བཅས་བྱེད་པ་དང་། ལས་ཀ་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་འདྲ་སྤྲེས་ཐེན་པའི་སྤྲེས་གཞུང་ཉིང་པ་ནས་བསྐྱར་སྤྱོད་བྱེད། ཁོས་དུས་རྟག་ཏུ་རང་གི་དམིགས་ཡུལ་སེམས་ལ་བཅངས་ཏེ། ལས་ཀ་ཚར་ཤིང་སྤྲོ་བ་ལྡན་པའི་སྤྲོ་བ་སྤྱོད་ལ་འབད་བ་སྤྱོད་མེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བྱིས་པ་གཞན་ཚོ་ཅི་དུ་མོར་གཡེང་བའི་སྐབས་སུ། བཙོན་འགྲུས་ཀྱིས་རང་གི་སྤྲོ་བ་ཡོན་ཆེད་དུ་སྤྲེས་ཀྱང་ཆུང་ཆུང་གཞན་ལ་སྤྲོ་བ་ཁྱིམ་ནས་དབུལ་གསོག་གང་ཐུབ་བྱས། བཙོན་འགྲུས་ནར་སོན་པ་དང་དགའ་ངལ་ཡང་རྩེ་ཆེར་སོང་།

ཉིན་ཞིག་ཁོའི་ཨ་མ་སྤྲེས་ནས་འགྲོ་སྤྱོད་མི་འཕེར་བར་གྱུར། སྐབས་དེར་ཁོས་སྤྲོ་བ་སྤྱོད་སྤྲེས་མཐུད་བྱེད་པ་དང་ཆབས་ཅིག་ཁྱིམ་གྱི་ལས་འགན་མང་ཆེ་བ་སྤྲེས་ནས་ཞིང་ལས་བྱེད་དགོས་བྱུང་། ཁོ་ལས་རང་གི་མ་འོངས་མི་ལམ་དང་ད་ལྟའི་ལས་འགན་གཉིས་ཀྱི་ཆེད་དུ་དགའ་ངལ་བྱེད་གསོད་ཀྱིས་སྤྲེས་མཐུད་འབད་ཅིང་བྱས།

ཁོས་ཨ་མའི་ཆབ་བྱས་ཏེ། ཁྱིམ་ལས་ཆ་ཆང་དང་རང་ཉིད་ཀྱི་མ་འོངས་པའི་དམིགས་ཡུལ་གྱི་ཆེད་དུ་སྤྲོ་བ་སྤྱོད་སྤྲོ་བ་ལ་འབད་བ་སྤྱོད་མེད་བྱས་པས། ཁོ་ལ་གཞུང་གི་སྤྲེས་པའི་སྤྲོ་བ་ཡོན་ཐོབ་པ་དང་། རང་གི་གྲོང་གསེབ་དང་ཁ་བྲལ་ཏེ་གྲོང་ཁྱེར་དུ་སྤྲེས་པའི་སྤྲོ་བ་སྤྱོད་བྱེད་དུ་བྱིན། ཁོར་ཡུག་གསར་པ་དང་ཤེས་ཡོན་གྱི་འགྲུར་ལྗོག་དེ་ཆོར་གདོང་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་ཁག་པོ་རྩི་ཅམ་ཡིན་ཏུང་། བཙོན་འགྲུས་ཀྱིས་སེམས་བྲགས་ཞུས་པ་མེད་པར་ཉིན་མཚན་ཀུན་ཏུ་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་སྤྲོ་བ་སྤྱོད་བྱས་པས་ཁོ་ལ་ཕུལ་བྱེད་སྤྲོ་བ་མའི་གཟེངས་བསྤྱོད་ཐོབ་པ་རེད།

གསོ་རིག་གི་ཤེས་ཚད་ལག་ཁྱེར་ཐོབ་ཤིང་། བཙོན་འགྲུས་ཀྱིས་རང་གི་གྲོང་གསེབ་ཏུ་བྱིར་ལོག་ནས་སྤྲེས་ཁང་ཆུང་ཆུང་ཞིག་བཙུགས། ཁོས་རང་གི་ཤེས་ཡོན་དང་བྲམས་སེམས་ལ་བརྟེན་ནས་ནད་པར་ལྟ་སྤྱོད་བྱས་ཤིང་། སྔོན་ཆད་མི་མང་པོར་ཐོབ་མེད་པའི་འཕྲོད་བསྟེན་ཞབས་ཞུ་མཁོ་སྤྱོད་བྱས། བཙོན་འགྲུས་ཀྱི་སྤྱོད་འདིས་ཡུལ་མི་ཚོར་རེ་བའི་སྤྲོ་བ་སྤྲེས་པ་དང་། སྤྱོད་སྤྲོ་བས་ཆེན་པོས་འཐབ་ཅིང་བྱས་ན་གྲུབ་འགྲུས་ཆེན་པོ་ཐོབ་

ཐུབ་པ་རྒྱུད་བྱས་པ་རེད།

- སྤྲོ་བ་སྤྱོད་ཆོ་ཕྱེ་ཆེན་ཁ་ཤས་ལ་བཞགས་ནས་སྤྱོད་འདིའི་ནང་དོན་དང་འདིས་གཞན་དོན་ཅི་ཞིག་རོ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་མེད་གྲོས་བསྐྱར་བྱས།

གང་འདྲ་ཞིག་ལ་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་ཟེར།

སྤྱིར་འཐབ་ཚྭ་ཞེས་པ་ནི་དམིགས་ཡུལ་ཞིག་འགྲུབ་ཐབས་སུ་དཀའ་ངལ་ལ་གཞིར་ལེན་བྱེད་པ་དང་། ཐབས་ཤེས་གང་ཡོད་ གྱིས་འབད་བཙོན་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། རྒྱལ་སྤྱི་གཉིས་དབར་འགལ་བ་བྱུང་ནས། གཅིག་གིས་གཅིག་ལས་རྒྱལ་ཁ་ལོན་པར་ བཙོན་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་གོ་ སྤྱི་ཚོགས་དང་མི་སྐྱེར་གྱིས་རང་གི་མངོན་འདོད་དང་། རང་དབང་། ཐོབ་ཐང་སོགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་འཐབ་ ཚྭ་འབྱུང་བཞིན་ཡོད། དེ་ཆོ་སྤྱོད་ཆེད་ཐབས་ལས་སྤྱི་ཚོགས་པའི་ཐོག་ནས་འབད་བཙོན་དང་སྤྱུག་རུས་བྱེད་དགོས།

ཅི་ཡི་བྱེད་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་དགོས།

ར་ཆོས་གནད་དོན་གང་འདྲ་ཞིག་གི་སྤྱོད་ཐུབ་པར་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་དགོས། མི་ཆེ་དོན་སྤྱིར་ལྡན་པ་ཞིག་ཡོད་ཐབས་སུ་འཐབ་ ཚྭ་བྱེད་དགོས་པར་རྒྱ་མཚན་འགའ་ཤས་ཡོད།

- ☞ འཐབ་ཚྭ་གྱིས་རང་གི་རུས་པ་གོང་མཐོར་གཏོང་བར་སྤུལ་འདེད་བྱེད་ཐུབ།
- ☞ འཐབ་ཚྭ་ཁྱོད་འགོག་རྒྱུ་ལ་གཞིར་ལེན་བྱེད་དགོས་པས་རང་གི་རུས་རྒྱལ་གོང་མཐོར་གཏོང་ཐུབ།
- ☞ འཐབ་ཚྭ་གྱིས་གནད་དོན་ལ་བསམ་ཞིབ་བྱེད་ཐུབ།
- ☞ འཐབ་ཚྭ་གྱིས་དམིགས་ཡུལ་འཆོལ་རྒྱར་སྤུལ་འདེད་གཏོང་བ་དང་། འཐབ་ཚྭ་ལས་མི་ཆེ་འི་རིན་ཐང་རྟེན་ཐུབ།
- ☞ འཐབ་ཚྭ་མ་བྱས་པར་ཐོབ་པའི་བྱུང་འབྱས་ལ་དོན་ངོ་མའི་དགའ་སྟོབས་སྤྱི་མི་སྤྱི།

ལུ་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་དགོས་སམ།

འཐབ་ཚྭ་ནི་མི་ཆེ་འི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་ཡང་དེའི་རྒྱ་རྒྱུན་དང་། རྣམ་པ། ཆོད་གཞི་བཅས་ལ་བྱུང་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། ར་ཆོས་ སུའི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་དགོས་སམ་ཞེ་ན། མི་སྐྱེར་དང་ཚོགས་སྡེ་སོགས་ཀྱིས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་སྤངས་དང་། འདེམས་ ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་དགོས་ཡོད།

༡། མི་སྐྱེར།

མི་སྐྱེར་གྱི་མི་ཆེ་འི་ལམ་ཁ་དང་། དམིགས་ཡུལ། རོ་བོ་བཅས་ལ་གཞིར་བཞག་ནས་རང་གི་དུགས་བསམ་སྤྱོད་པའི་འཐབ་ཚྭ་ མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའི་དཔེ། དཔེར་ན། ལས་ཀ་དང་། འཕྲོད་བསྟེན། མཇུག་འབྲེལ། ཤེས་ཡོན། དཔལ་འབྱོར་སོགས་ལ་གཞིར་ལེན་བྱེད་ དགོས།

ལས་ཀ

ནི་རེ་འི་འཆོ་བའི་ནང་དུ་མི་ཆོར་རྒྱན་དུ་འཆོ་བའི་གཞི་རྒྱུ་དང་ལས་ཀའི་དཀའ་ཁག་གཉིས་དོ་སྙམས་

འཛིན་རིམ་དགུ་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་སློབ་དེབ།

བཅོ་བའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱན་དུ་ལས་ཀ་གང་ཡིན་རུང་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་དང་། མཐུན་ཆེན། བདེ་འཇགས་བཅས་ལ་དོ་སྣང་བྱས་ཏེ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་གཞི་རྒྱུགས་ཁོད་ནས་བདེ་འཇགས་དང་བརྟན་བརྩིང་ཡོང་བའི་འཐབ་ཚད་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

ལུས་སེམས་ཀྱི་འཐབ་ཚད།

ན་བ་དང་། མས་པ། ག་བ། འཇིགས་སྣང་། ཐེ་ཚོམ་སོགས་བྲལ་བའི་ལུས་སེམས་བདེ་ཐབས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལ་རྒྱན་གཏན་འཐབ་ཚད་བྱེད་དགོས།

མཛེས་འབྲེལ་གྱི་འཐབ་ཚད།

རང་གི་ནང་མི་དང་། ཁྱོགས་པོ། ལས་རོགས་སོགས་དང་མ་འཆམ་བཤམ་བསམ་ཚུལ་དང་གོ་རྟོག་ཐེབས་པ་སོགས་ཀྱི་གནད་དོན་དང་། གཞན་དང་ཚད་རྒྱུག་བྱུང་བ་ལ་པན་ཚུན་འདུམ་འགྲིག་དགོངས་ཡངས། བསམ་ཤེས་སོགས་བྱས་ཏེ་འཐབ་ཚད་བྱེད་དགོས།

དཔལ་འབྱོར་གྱི་འཐབ་ཚད།

འཆོ་བའི་འགྲོ་གྲོན་མཐོ་བ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་མང་བ། པན་ཚུན་འགྲན་བསྐྱར་ཆེ་བའི་རྒྱུན་གྲིས་དཔལ་འབྱོར་དང་འབྲེལ་བའི་འཐབ་ཚད་ཉིན་ལྟར་བྱེད་དགོས།

ཤེས་ཡོན་གྱི་འཐབ་ཚད།

ཤེས་ཡོན་སློབ་སྦྱོང་ལ་བཙུན་བཞེན་པའི་སློབ་མ་ཚོས་རྒྱན་དུ་སློབ་སྦྱོང་ལ་རུར་བཙུན་བྱས་ཏེ་རང་གི་འཕུལ་ཕྱགས་ཀྱི་དམིགས་ལུལ་སྒྲུབ་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚད་བྱེད་དགོས།

༡། སྤྱི་ཚོགས།

སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འཐབ་ཚད།

རང་དབང་། འབྲམ་མཉམ། ཐོབ་ཐང་། ཁོར་ལུག་སོགས་ནི་འགྲོ་བ་མི་སྤྱི་ལ་མཁོ་བའི་ཐུན་མོང་གི་འཐབ་ཚད་ཅིག་རེད། དེས་མི་མང་པོར་ལྷགས་ཆེན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པར་བརྟེན་རྒྱན་དུ་ཁྱིམ་སྒྲོར་དང་ཞུ་གཏུག་སོགས་ཐུན་མོང་གི་ལས་འགུལ་ལ་ཞུགས་དགོས།

གོ་ལའི་མི་སེར།

འགྲོ་བ་མིའི་རིགས་ལ་ཆ་མཚན་ན། སའི་གོ་ལ་ནི་ང་ཚོ་ཆང་མའི་ཐུན་མོང་གི་ཁྱིམ་གཞིས་རེད། གནམ་གཤེས་འགྱུར་ལྡོག་

དང་། དཔག་འཁྲག་ནད་ཡམས་སོགས་སྤུན་མོང་གི་དཀའ་ངལ་གྱིས་སའི་གོ་ལའི་སྤྲང་གི་སྐྱེ་འགོ་ཀུན་གྱི་འཆོ་གནས་དང་།
བདེ་སྤྱིད། འཕྱང་འཕྱར་བཅས་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་སྟབས། གོ་ལ་སྤྲང་སྐྱོབ་བྱ་རྒྱུ་ནི་དཀོན་མཆོད་སྤུན་མོང་གི་འཐབ་ཚོད་ཅིག་
རེད།

ཁོར་ཕྱག་གི་འཐབ་ཚུང་།

ཕྱི་དངོས་ལྷ་ཆོགས་པ་རང་བཞིན་གྱིས་ཉམས་པའོ་པ་དང་། འབག་བཙོག་སོགས་ལས་ར་ཆོའི་གོ་ལ་འདི་སྤང་སྦྱོབ་དང་དེ་
ཡུན་གནས་སྤུབ་པ་བྱེད་སྒྲུ་ནི་པའོ་པ་མེའི་རིགས་ཀྱི་སྤུན་མོང་གི་འཐབ་ཚེད་ཅིག་ཡིན་ལ། ཡུན་གནས་སྤུབ་པའི་འཕེལ་ཁྲིམ་ཀྱི་
ཆེད་དུ་སྤུན་མོང་གི་བྱ་སྦྱོར་སྤེལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་།

བར་བདེན་དང་། འདྲ་མཉམ། རང་དབང་བཅས་ནི་འགྲོ་བ་མི་སྤྱི་ལ་སྣན་སྤྲེས་སུ་ཡོད་པའི་ཐོབ་ཐང་རེད། འོན་ཀྱང་། འཛམ་གླིང་
ཡུལ་གྱི་མང་པོར་མི་སྤྲེར་དང་ཆོག་ལས་སྤེལ་དུང་གིས་བཅན་གཞིན་དང་ཉམ་ཞིང་གིས་དེ་ཆོ་བཅན་འཕྲེག་གྱིང་པའི་དཀའ་ངལ་
འབྲད་བཞིན་ཡོད། དེ་ལས་ཐར་པའི་འཐབ་ཚུད་ནི་ར་ཆོ་ཚང་མར་འཁྲི་པའི་འཐབ་ཚུད་ཅིག་རེད།

འབབ་ཕྱིད་ཀྱི་རྣམ་པ།

མི་སྒྲིལ་རྒྱ་ཆེ་གས་སྒྲིལ་རྒྱ་ཆེ་གས་ལྷན་པ་གཙོ་བོ་གཉིས་སུ་བྲེ་ཡོད། དེ་ནི་འཐབ་ཚིན་པའི་བྲེ་སྒྲིལ་གཞིར་བཞག་པའི་མཆོ་མེད་ཞི་བ་དང་འཆོ་བ་གཉིས་རེད།

འཆེ་མེད་ཞི་བ།

འཆེ་མེད་ཞི་བའི་འཐབ་ཆེད་ནི། འཆེ་བ་དང་འཆེ་བའི་འཛིགས་སྒྲུབ་སྒྲངས་ནས་རོ་ཕྱོགས་རམ་སྟེན་དང་། རྩོས་མོལ། ཡིག་ཆ་
འབྲེམས་སྟེལ། རས་བཅད་རོ་ཕྱོགས། མཉམ་ལས་མི་བྱེད་པ། ཡང་ན་ཐབས་ལམ་གཞན་བརྒྱད་དེ་ཞི་བའི་ལམ་ནས་སྤྱི་ཆོགས་ཀྱི་
དམིགས་ལུལ་འབྲུབ་ཐབས་བྱེད་པའི་འཐབ་ཆེད་ཅིག་རེད།

འདྲི་སྒྱུ་གྱི་ཡོངས་སུ་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་བ་དང་ཉེར་གཅིག་གི་
ནང་དུ་འཆེ་མེད་ཞི་བའི་འཐབ་ཚྭ་སྔར་མ་གྲགས་པའི་ཆབ་སྲིད་
གྱི་ཐབས་ལམ་གནད་ལག་གཙུག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་གྱི་ཡོད་
པ་དང་། ཐབས་ལམ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཐབ་ཚྭ་བྱེད་མཁན་ཆེར་
གྲུབ་འབྲས་ཆེན་པོ་ཐོབ། འཐབ་ཚྭ་དེ་སྐབས་རེར་རང་བཞིན་སྨྱན་
འགྲུབ་དང་། དེག་ཤེས་ལས་བྱུང་བ། སྐབས་རེར་བྱུང་ཆར་པའི་

བར་རིས། ༡༩་༡ བོད་མི་ཚོའི་འཆེ་མེད་ཞི་བའི་སྒྲུབ་ལངས།

གནད་དོན་འགའ་ལ་འོས་ཚད་ཀྱིས་དཔེ་ལྡན་པ་དེ་འདྲའང་ཡོད། འཆེ་མེད་ཞི་བའི་འཐབ་ཚྩད་བྱེད་མཁན་མི་སྣ་གྲགས་ཅན་ལ་
ཆ་མཚན་ན། བདག་ཉིད་ཆེན་མོ་མ་རྩ་མ་གྲུ་ཡིས་འཆེ་མེད་ཞི་བར་བརྟེན་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་རང་བཙན་འཐབ་ཚྩད་བྱས་པ་
དང་། ནལ་སོན་མན་ཏེ་ལ་ཡིས་སྒྲིལ་པ་དེ་ཀའི་མི་རིགས་ནག་པོའི་ཐོབ་ཐང་བཙད་དེ་རྒྱལ་ཁ་ལོན་པ། མར་ཤིན་ལི་ཏེ་ཀིང་གིས་
ཨ་རིའི་ནང་དུ་མི་རིགས་ནག་པོའི་ཐོབ་ཐང་ཚྩད་ལེན་བྱས་པ། ཡལོང་ས་སྤྱི་མཉམ་བཅུ་བཞི་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་འཆེ་མེད་ཞི་བའི་ལྷ་
གྲུབ་གཞི་ལ་བཞག་ལྟེ། བོད་ཀྱི་རང་དབང་སྤར་གསེའི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚྩད་གནང་བཞིན་ཡོད་པ་བཙས་ནི་འབྱུང་དུ་ཐོན་པའི་དཔེ་
མཚན་ཅམ་ཡིན་ནོ། །

འཆེ་བའི་ལས།

འཆེ་བའི་ལས་ཀྱི་འཐབ་ཚྩད་ནི་རང་གི་ལུས་ངག་གིས་གཞན་ལ་དམའ་འབེབས་དང་། ཐོག་ཟུག་མས་སློན། གཏོར་བཤིག་
གཏོར་བ་སོགས་དང་། མཐར་ཐུག་སོག་འཕྲོག་པ་སོགས་བྱས་པའི་ལས་བཅམས་ནས་རང་དོན་སྤྱོད་ཐབས་བྱེད་པ་ལ་གོ།

དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་དུ་འཛེམ་གླིང་ཁྱོད་ཡོངས་སུ་དམག་ཆེན་ཐེངས་གཉིས་ལངས་ནས་གོད་ཆག་ཆེན་པོ་བྱང་བ་རེད།

པར་རིས། ༡༧་ན དམག་འཁྲུག་ལ་བརྟེན་ནས་མི་མང་གི་
བདེ་འཇགས་ལ་དཀའ་ངལ་འབྱུང་བཞིན་པ།

མིད་དབང་སྤེར་གཅོད་པ་ཨ་ཤི་ལ་པོ་ཉི་ཐེ་ལར་གྱིས་འཛེལ་མི་རིགས་ས་ཡ་
བྱག་ཅམ་དམར་གསོད་བཏང་བ་དང་། དེ་བཞིན་ཉེ་ཆར་གྱི་ཡུལ་རེན་དང་ཡུ་
རུ་སུའི་དམག་འཁྲུག་དང་། ཨི་རི་རལ་དང་པ་ལི་སི་ཐན་གྱི་དམག་འཁྲུག་
སོགས་ནི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁེ་ཕན་(National Interest) ཆེད་ལངས་པ་ཤ་སྟག་
རེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་ཐོག་མར་ཡུ་རུ་སུས་ཡུལ་རེན་གྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཁ་རི་
མི་ཡ་ (Crimea) བཙན་བཟུང་བྱས་པ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ད་བར་ལོ་བཅུ་
ཅམ་ཕྱིན་ཡོད་ཀྱང་དམག་འཁྲུག་མཚམས་འཇོག་བྱེད་ཐུབ་མེད།

ཕྱོད་ཆེན།

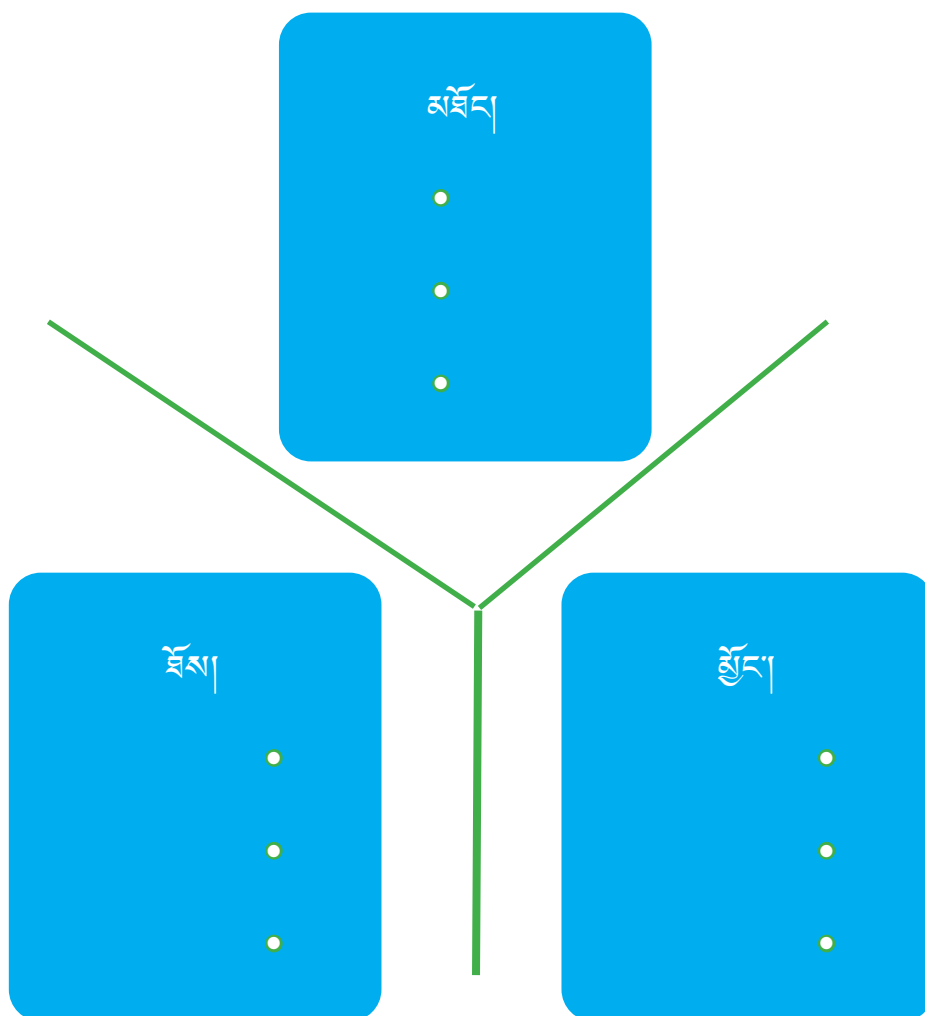

ཀ། གཤམ་གྱི་བྱ་བ་ཁག་ལ་ལན་རྒྱུ་བ།

- ༡། འཐབ་ཚུད་ཟེར་ན་གང་རེད། ར་ཆོས་འཐབ་ཚུད་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱ་མཆན་གཉིས་ཟེས།
- ༢། བྱེད་རང་ལ་འབྲུད་བཞིན་པའི་འཐབ་ཚུད་སྐོར་ཟེས།
- ༣། བྱེད་ཀྱིས་ཤེས་ཡོན་གྱི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚུད་ཇི་ཙམ་བྱས་ཡོད་དམ།
- ༤། སྤྱི་ཆོག་གས་ཀྱི་འཐབ་ཚུད་ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་སམ།
- ༥། ར་ཆོའི་སྤྱི་ཆོག་གས་ཀྱི་འཐབ་ཚུད་ཅི་ཡིན། དེ་ལ་གདོང་ལེན་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་སམ།
- ༦། འཆོ་མེད་ཞི་བ་དང་འཆོ་བའི་ཐབས་ལམ་གཉིས་ལས་གཅིག་འདོམས། དེ་འདེམས་དགོས་པའི་རྒྱ་མཆན་ཤོད།

ཁ། བྱེད་སྒོ།

བོད་མི་ཆོའི་རང་དབང་འཐབ་ཚུད་བྱེད་སྐྱེད་སྐྱོར་ལ་མཐོང་ཐོས་ཐྱོང་གསུམ་གྱི་བྱེད་སྒོ་སྟེ།

༡༥། བོད་ཀྱི་རང་དབང་སྐྱེད་གསལ་གསལ་ལས་འགྲུལ།

༡༥། བོད་ཀྱི་རང་དབང་སྐྱེད་གསལ་གསལ་ལས་འགྲུལ་ནི་བོད་ཀྱི་ནག་གི་བཙན་དབང་འོག་ནས་རང་དབང་སྐྱེད་ཆེད་ལས་འགྲུལ་རྒྱུ་མ་ཆད་པར་སྤེལ་བ་ལ་གོ་དགོས། སྤྱི་ཚོགས་འདིའི་ནང་དུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ནས་ ༡༩༨༥ བར་བོད་གཞུང་གི་དབུ་ཁྲིད་ཁག་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་དེའི་ཚོགས་མིར་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་ཐེ་བྱས་ཤིང་དགོས་པའི་རེ་སྐུལ་ཞུ་བར་ཐེབས་པ་དང་། ཡང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ནས་ ༡༩༩༣ ཅས་བར་མི་མང་གིས་ཞི་བའི་རམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྒྲོལ་བྱས་ཏེ་རྒྱ་གཞུང་ལ་མི་དགའ་བའི་རྣམ་འགྱུར་བསྟན་པ། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོའི་སྤྱི་ཞི་ཚེས་དང་། བོད་མིའི་རང་ལུས་མེད་སྤོང་གི་ཞི་ཚེས་བཅས་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ནང་དུ་བོད་མི་ཚོས་རང་དབང་སྐྱེད་གསལ་གསལ་ལས་འགྲུལ་གལ་འགངས་ཅན་ཁག་ཅིག་ངོ་སྤྱོད་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

༡༦། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་ཞུ་གཏུགས་ལས་འགྲུལ།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོ་བར་དུ་ལྷ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས་སྤྱིའི་གཅེན་པོ་རྒྱ་ལོ་དོན་གྲུབ་དང་། ཞུ་སྐབ་པ་དབང་ཕྱག་བདེ་ལྷན། ས་འདུ་རིན་ཆེན་བཅས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་བོད་ལ་བདེན་རྒྱལ་རོགས་མགོན་གནང་དགོས་པའི་ཞུ་སྐུལ་ཤིང་དུ་བཏང་།

ཨ་མི་རི་ཀའི་གྲོང་ཁྱེད་ཞི་ཅུ་ཡོག་དུ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ཐོག་ལ་བོད་དོན་ཞུ་གཏུག་གི་གྲོས་ཆེད་ཐེངས་གསུམ་བཞག་སྐབ་པ་བྱུང་ཡོད། སྐབས་དེར་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ལས་དོན་མཇུག་རིམ་ནང་དུ་བོད་དོན་ཚུད་ཐབས་ལ་ཐོག་མར་ཞུ་འདུལ་གནང་མཁན་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ངེས་པར་དུ་དགོས་སྐབས། ལྷོ་བྱང་ཨ་མི་རི་ཁ་གྲིང་ཆེན་གཉིས་ཀྱི་དབུས་སུ་གནས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཨེ་ལ་སེ་ལེ་ཤོར་ (El Salvador) དང་། ཨེ་ལི་ཡའི་ཁོངས་ཀྱི་མ་ལེ་ལི་ཡ་བཅས་ནས་ཞུ་

འབྲུལ་གནང་སྟེ་བོད་དོན་སྒྲོར་བཀའ་མོལ་གནང་རྒྱུ་
གཏན་འཁེལ་བྱུང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལྷ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་
གྲོས་ཚད་ཐངས་དང་པོ་དང་། གྲོས་ཚད་ཀྱི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་
ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་།
རང་དབང་བཅན་འཕྲོག་བྱས་ཡོད་པ། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་
ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ལ་བརྩི་འཛིན་བྱེད་དགོས་པའི་
འཛིན་སྐྱེལ་བྱ་རྒྱུ་བཅས་གསལ་ཡོད།

བར་རིས། ༡༩༡༡ མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཁང་མདུན་དུ་གཡོན་
ནས། ས་འདུ་རིན་ཆེན། ཞུ་སྒྲུབ་པ་དབང་བླུག་བདེ་ལྷན། རྒྱ་ལོ་དོན་གྲུབ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོར་སྤྲར་ཡང་ཨ་མི་རི་ཁའི་གྲོང་ཁྱེའུ་
ཡོག་ཏུ་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ཐངས་
༡༤ པའི་སྐབས་སུ་ཨེལ་སལ་ཕ་ཁོར་དང་། མ་ལེ་ལི་ཡ།

ཨར་ལན། ཐེ་ལན་བཅས་རྒྱལ་ཁབ་བཞི་ནས་བོད་དོན་ཁུ་འབྲུལ་གྱིས་ཕྱི་ལྷ་ ༡༠ ཚེས་ ༡༩ དང་ ༢༠ སོ་སོར་ཚོགས་ཆེན་རྒྱལ་
འཛུལ་ཐངས་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་གྲོས་ཚད་བཞག་ཡོད། གྲོས་ཚད་དེའི་ནང་དུ་སྤྲར་ཡང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་
མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་བཀའ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། རང་དབང་བཅན་འཕྲོག་གི་བྱ་སྤྱོད་མཐའ་དག་མཆོམས་འཛིན་དགོས་པ། བོད་
མིར་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་སོགས་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དགོས་པ་བསྐྱར་དུ་ནན་བཤད་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། མི་རིགས་
ཁག་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དགོས་པའི་རྩ་འཛིན་དེ་བོད་མིའི་ཐོག་ལ་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པའི་
འཛིན་སྐྱེལ་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་སྤྲར་ཡང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སུ་མཉུག་གཞིན་གྱི་གྲོས་ཚད་ཅིག་འཛིན་བྱུང་བ་བྱུང་ཡོད། གྲོས་
ཚད་དེའི་ནང་དུ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་གཏན་ལ་བབ་པའི་རྩ་འཛིན་ཁག་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཡོངས་ཁྲབ་
གསལ་བསྐྱབས་ནང་དུ་གསལ་བའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གཞི་
རྩའི་རང་དབང་རྩ་འཛིན་དུ་བཟུང་ནས། བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སྒྲོར་
ལ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ དང་ ༡༩༦༡ བཅས་སུ་བཞག་པའི་གྲོས་ཚད་
རྣམས་བསྐྱར་གསོ་མཉུག་གཞིན་བྱས་ཡོད།

ཁ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ནང་གི་དོ་རྒྱུ་ལས་འགུལ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལྷ་ ༩ ནང་དུ་མའོ་ཅི་ཏུང་འདས་གོངས་སུ་ཕྱིན་
རིས། རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བྱས་ལ་བཅས་བསྐྱར་རི་ཅམ་ཕྱིན་ཀྱང་བོད་

བར་རིས། ༡༩༦༡ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༡ ལོའི་ལྷ་བ་དགུ་པའི་ནང་ལྷ་སའི་
མི་མང་དང་དགེ་འདུན་རྣམ་པས་རྒྱ་གཞུང་ལ་དོ་རྒྱུ་བྱེད་བཞིན་པ།

ནང་གི་ཆབ་སྲིད་རང་དབང་ལ་འཕོ་འགྱུར་དེ་ཙམ་བྱུང་མེད། གྲི་ལོ་ ༡༩༤༥ ལོའི་ལོ་འགོ་ཙམ་ནས་བོད་ནང་དུ་ཆབ་སྲིད་གི་
ལས་འགུལ་བ་བོད་མི་མང་པོ་འདྲིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། ཁོ་ཆོར་སྟོན་འཇུགས་གིས་ནག་ཉེས་འབྲེལ་ལ་སྟང་བཏགས་ཏེ་བཙོན་
འཇུག་དང་། རྒྱལ་སྤྱིར་མཐུན་གཙོད་ཆོད་ལས་བཞུལ་བ་བཏང་ཡོད་ལ། འགའ་གས་གི་ཆེ་སློག་གོར་བའང་བྱུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོའི་དོ་གློག་ལ།

[illegible]

མེད་པར་གཞུང་འབྲེལ་བརྟན་འཕྲིན་བརྒྱུད་དེ་ཡ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་
ཆེས་མེས་རྒྱལ་ཁ་བྲལ་གཏོང་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་འདུག་ཅེས་ཆོག་
རྩལ་གྱི་ལམ་ནས་སྟོན་བརྟེན་བྱས།

པར་ངེས། ༡༥.༣ དཔལ་བོ་བྱམས་པ་བསྟན་འཛིན་ལགས་ཀྱིས་ངོ་ཚྭ་ལ་
རམ་སྟེན་གྱི་སྟེ་ཁྱིད་བྱེད་བཞི་པའི་ལྟ་པར།

རྟུ་ཡོད་པའི་རྣམ་འགྲུར་འཛམ་གླིང་ཡོངས་ལ་སྟོན་པ་དང་། ཁོང་གི་མཆན་སྙན་ལ་སྤྱད་སྟེ་བ་ཤེད་སྤྱད་ཐག་བཅད་པ་ཡིད།

ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་འབྲས་སྤྲངས་དགོན་པའི་དགེ་དངུན་པ་ ༣༡ ལུས་ལྷ་ས་ཁོང་ཁྱིམ་གྱི་དཀྱིལ་དུ་རྩམ་ཉོན་ཁྲིམ་སྟོར་
བྱས་ཏེ། ལྷ་སའི་གཙུག་ལག་ཁང་གི་བར་སྟོར་ནང་དུ་སྟོར་བ་བྱལ་གིན་པོད་ཀྱི་བྱམ་དར་མཁའ་ལ་འབྱུང་ནས་པོད་ལ་རང་བཙན་
དགོས། ༥ བྱམ་བ་འཛིན་པོ་ཆེ་སྐུ་ཆེ་ཁྱིམ་ཁོང་བཙན་པར་ཤོག་ཅེས་སྐད་འཕྲོད་བྱུག། གཙུག་ལག་ཁང་ལ་སྟོར་བ་ཐེངས་དང་པོ་
བྱལ་སྐབས་པོད་མི་བྱུག་ལྷག་གིས་མ་སྐུལ་དྲང་ཐྱང་གི་མཉམ་ཞུགས་ཀྱིས་བྱུག་གཞུང་གི་ས་གནས་འཛིན་སྟོར་ལས་
ཁུངས་ཁག་པོད་སར་ཕྱིན་བ་དང་། ལས་ཁུངས་ཀྱི་མདུན་དུ་སྐེབས་མ་ཐག་བྱའི་ཉེན་རྟོག་པས་དག་པོའི་ལམ་ནས་ངོ་མྱོལ་བར་
ཉེས་དྲུང་ཆོད་མེད་བཙང་སྟེ་ཁོང་ཆོ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་རེད།

རངས་སྟོན་ཁྲིམ་སྟོར་ཐངས་གཉིས་པ་དེ། གྱི་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ ཉིན་བྱང་པ་དང་། དེ་ཉིན་རྒྱ་ནག་མི་མང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་
བཙུགས་པའི་དུས་འཁུར་ཉིན་མོ་ལཁེལ་ཡོད། སྐབས་དེར་སེ་ར་དཔོན་དང་། གནས་ཚུང་དཔོན། དེ་བཞིན་གཙུག་ལག་ཁང་གི་དགེ་
འདུན་པ་བཅས་ཀྱིས་སྤྱ་སའི་གཙུག་ལག་ཁང་གི་བར་སྟོར་ནང་ལ་ཡང་བསྐྱར་རང་སྟོན་ཁྲིམ་སྟོར་གནང་ཡོད། ཁོང་ཚོས་ལྷུས་
པ་རིན་པོ་ཆེ་ལ་རྒྱལ་སྟོར་ཡོད། ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་བཞིན་བཟུང་བྱས་པའི་འབྲས་སྤངས་ཀྱི་དགེ་འདུན་པ་ཚོ་སྟོན་པའོལ་གཏོང་།

དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་ཏེ་ངོ་ཚྏ་ལ་རམ་སྟོན་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བ་ཞིག་བྱས། རྒྱ་གཞུང་གི་དཔལ་མིས་བྲག་གཞོན་གྱིས་ཉེས་
རྒྱུ་ཆོད་མེད་བཏང་བ་དང་། འཛིན་བཟུང་གིས་མངགས་གཏོང་ཁང་ནང་ལ་བཀག་བསྐྱེལ་བྱས།

བོད་མི་སྟོང་སྟེང་ལ་འདུ་འཛོམས་གིས་མངགས་གཏོང་ཁང་དུ་བསྐྱོད་དེ་དགོ་འདུན་པ་རྣམས་ལ་མ་སང་སྟོང་བཀོལ་
གཏོང་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པར། ཉེན་རྟོག་པས་མི་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་མེ་མདའ་གང་བྱུང་བརྒྱབ་སྟེ་བོད་མི་ ༡ བསད་བ་དང་།
བོད་མི་མང་པོར་རམ་སྟོན་བཅོས། དེའི་རྗེས་བདུན་སྟེང་ལ་འདུ་འཛོམས་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་ ༤༠༠ ཡས་མས་འཛིན་བཟུང་
བྱས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོའི་རམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར།

རྒྱ་གཞུང་གིས་བྲག་གཞོན་གྱིས་མིན་མ་སྟོན་པར། བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་མཐུན་དེ་རམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་གྱིས་ཡོད་བ་དང་།
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལྷ་ ༡ ནང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་གིས་བོད་དུ་རྒྱ་ནག་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་ཚྏ་ལ་བྱེད་མཁན་རིགས་ཆང་མར་སྟོང་
རྗེ་སྟེ་ཅམ་མེད་པའི་བྲག་གཞོན་བྱེད་དགོས་པའི་བཀའ་རྒྱ་བཏང་བ་དང་། ས་གནས་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་བཀའ་རྒྱ་དེ་ལམ་སང་
ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ། དེ་ཉིན་ཉུང་མཐར་ཡང་བོད་མི་ ༡༥ བསད་བ་དང་། བོད་མི་ ༡༥༠ ལྷག་ལ་རམ་སྟོན་ཆབས་ཆེན་བཅོས་
པ་མ་ཟད། གཞན་བོད་མི་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བྱས། ལོ་དེར་སེ་འབྲས་དགོ་གསུམ་གྱི་དགོ་འདུན་པ་ཚོས་ཆོ་འབྲུལ་སྟོན་ལམ་
ཆེན་མོ་འཆོག་རྒྱ་མིན་པའི་ཐག་གཅོད་བྱས་ཀྱང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ལ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རང་དབང་ཡོད་ཚུལ་གྱི་འཁམ་སྟོན་
ཆེད་དགོ་འདུན་པ་ཚོར་བཅན་བཀའ་བཏང་ནས་ཆོ་འབྲུལ་སྟོན་ལམ་འཆོག་ཏུ་བཅུག་པ་མ་ཟད། མཉམ་ཞུགས་མི་བྱེད་མཁན་
ཆོ་དགོན་པ་ནས་བྱིར་འབྲུད་གཏོང་རྒྱའི་མཆོན་པའི་ཉེས་ཆད་གཅོད་རྒྱའི་གསལ་བསྐྱབས་བྱས་སྟབས། དགོ་འདུན་པ་རྣམས་
སྟོན་ལམ་ལ་མ་ཐེབས་ཀ་མེད་བྱུང་བ་རེད། འོན་ཀྱང་། དགོ་འདུན་པ་ཚོས་ཆོ་འབྲུལ་སྟོན་ལམ་གྱི་ཉིན་མཐའ་མ་བྱམས་པ་གཏན་
འཛིན་སྐབས་སུ་དགའ་ལྷན་དགོན་གྱི་དགོ་འདུན་པས་སྟེ་ཁྲིད་དེ་བྱམས་པ་གཏན་འཛིན་བྱུང་མཆོམས་ངོ་ཚྏ་ལ་རམ་སྟོན་ཁྲོམ་
སྐོར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཅམ་ཞིག་གནང་སྟེ་བཅོན་ཁང་དུ་ཡོད་པའི་དགོ་འདུན་པ་སོགས་ཆང་མ་འབྲུལ་དུ་སྟོང་བཀོལ་གཏོང་དགོས་པའི་
སྐད་འབོད་བྱས་པས། སྤྱི་བདེ་བྲག་ཆས་དཔལ་དབྱང་གིས་མེ་མདའ་རྒྱབ་ནས་དགོ་འདུན་པ་ ༡༥ བསད་བ་དང་། དགོ་འདུན་པ་
གཞན་རྣམས་དཔལ་མིའི་རྒྱུགས་འཁོར་ནང་དུ་རྒྱགས་ནས་བཅན་ཁྲིད་བྱས་པ་མ་ཟད། མང་པོ་ཞིག་ལ་ཉེས་རྒྱུང་བཏང་ནས་བཅན་
པ་འཁོར་བ་སོགས་བྱུང་ཡོད། སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཆོ་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། བོད་མིར་འདི་ཅད་
མནར་གཅོད་བཏང་བ་རྒྱུན་ལྷན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཆགས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ནས་ ༡༩༩༠ བར།

ལྷ་ས་གོང་ཁྲིར་དང་མཐའ་འཁོར་གྱི་གོང་ཆོ་བཅས་སུ་བོད་མི་ཚོས་སུ་མཐུན་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་ཚྏ་དང་
བོད་རང་བཅན་ཡིན་པའི་སྒྱུར་ཡིག་མང་པོ་སྒྱུར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལྷ་ ༢ ཆོས་ ༡ ཉིན་བོད་ཀྱི་ལོ་གསར་གྱི་ཞོགས་པ་གཙུག་ལག་

ཁང་གི་སྒོ་མཚོར་སྟེང་དུ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་ཞིག་བསྐྱེད་སྤེལ་བ་དང་། དེ་ཕྱི་ཚུན་ཁ་པལ་མེས་སུ་ཉེན་རྟོག་པས་མར་པབ་པ་རེད། མོ་དེའི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༦ ཉེན་ལྷ་སར་དཔག་ཆས་ཉེན་རྟོག་དམག་མི་ ༡༦༠༠ ལས་མས་ཤིག་སྤེལ་བ་དང་། ཁོ་ཚོས་སྒྲོར་ལམ་དུ་

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༥ ལས་ཉེན་གསུམ་རིང་རྒྱ་དམག་རྒྱུ་མང་དུ་བཏང་བར་མ་ལྟོས་པར། ལྷ་སར་ཡང་བསྐྱར་མི་མང་གིས་རམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྒྲོར་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་འཕྲར་ནས་བོད་རང་བཙན་ཡིན་ཞེས་སྐད་འབོད་ལུགས་ཆེ་བྱས་པར་དཔག་ཆས་ཉེན་རྟོག་པས་དཔག་གཞོན་བྱས་པ་རེད།

བར་རིམ། ༡༩་༩ ལྷ་སའི་བར་སྒྲོར་གཡམས་གཡོན་དུ་རྒྱའི་ཉེན་རྟོག་པས་སྒྲོང་ཁྲེང་ཡོངས་རྫོགས་ལ་དོགས་ཚོན་དང་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་བཞིན་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༦ གྱི་མཚན་མོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དཔག་ཐོའི་དམག་དབུང་ལྷ་སར་ཆེད་གཏོང་བྱས་

པ་དང་། ཁྲོང་ཁྲེང་ཕྱིལ་པོར་དཔག་ཐོའི་ཁྲིམས་གཞི་བསྐྱེད་ཏེ། བོད་མི་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཉར་བྱས་པ་རེད། དེ་ལས་ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡ ཉེན་རྒྱ་གཞུང་གིས་གཞི་ནས་དཔག་ཐོའི་ཁྲིམས་གཞི་ཕྱིར་འཐེན་བྱ་རྒྱུའི་ཁྲུབ་བསྐྱེད་བྱས་ཀྱང་། ཨོ་མི་ཏི་མི་ཡའི་འགྲོ་བ་མེད་ཐོབ་ཐང་གི་སྐུ་ཚབ་བོད་ནང་དུ་བསྐྱོད་དེ་རྟོག་ཞིབ་བྱས་རྗེས། ཁོ་ཚོས་དེ་ནི་ཆོག་ཙམ་ལས་དོན་དངོས་ཐོག་ལྷ་སར་དམག་དབུང་ཕྱ་མཐུད་དེ་བཙུང་སྟོད་བྱས་ཡོད་ལུགས་གསུངས་ཡོད། མ་ཟད་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེས་ཡང་ཆོགས་པས་སྤྲོན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་དུ་འདྲེན་ཉེན་རྟོག་པ་དང་སྤྱི་བདེ་དཔག་ཆས་དམག་དབུང་ལ་བོད་མིར་ཁྲིམས་བཤེར་མ་བྱས་པར་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཉར་བྱེད་ཆོག་པའི་དབང་ཆ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡོད་ལུགས་གསུངས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༠ ཉེན་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་ནས་ལོ་རྒྱུ་ ༩༠ འཁོར་བའི་དུས་སྟོན་འཆོག་ལ་ཉེ་བའི་སྐབས་སུ་བོད་མི་ ༡༩༩ ལ་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་མ་ཟད། མི་མང་འདྲེན་འཛོམས་སར་ཁྲིམས་གཙོད་འཕར་མ་བྱེད་རྒྱུའི་ཁྲུབ་བསྐྱེད་བྱས་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ཟླ་ ༩ པ་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་ལྷ་སའི་སྒྲོང་མེའི་དུད་ཁྲིམ་ཆང་མར་སྟོག་བཤེར་བྱས་ནས་ཡོག་ས་མཚོག་གི་བཀའ་སློབ་དང་གསུང་ཆོས་དཔེ་དེབ་དང་། བཀའ་སློབ། སྤྱི་ཐབས་སྐུ་བར་གཞུང་བཞེས་བཏང་བ་དང་། བོད་མི་ཉིས་བརྒྱ་བཞེད་པ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༩ ཉེན་བོད་མི་མང་ནས་སྤར་ཡང་སྤར་ལམ་ཁག་ཏུ་ཞི་བའི་ངོ་ཚྏ་བྱས་པ་དང་། ཡུལ་སྒྲོར་སྒྲོ་འཆམ་པ་སོགས་སྐབས་དེའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་མཐོང་མཁན་ཚོས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། ལས་འགུལ་ནང་ལ་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་མཁན་མི་མང་ཞི་གཅིག་བཞེད་པ་ཡོད་པའི་ཆོད་དཔག་བྱས་ཡོད།

ཁྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོར་ས་ཁྱི་ཞི་ཆོལ་ཆེན་མོ་ཞེས་བོད་ས་ཁྱི་ཡོངས་དང་། རྒྱ་ནག་གི་སློབ་ཤྲ་ཁག་ཏུ་སློབ་སྦྱང་བྱེད་བཞིན་པའི་
བོད་པའི་སློབ་ཤྲ་གྲས་ཀྱིས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཞི་བའི་
ངོ་ཆོལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁོང་ལོ་
རྒྱུས་རང་བཞིན་ལྡན་པ་ཞིག་རེད། ལོ་དེའི་དབྱར་དུས་རྒྱ་
ནག་ཏུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཨོ་ཅལ་འགྲན་བསྐྱར་འཆོག་གསལ་ཡོད་
སྐབས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྱི་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་དོ་སྣང་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོ་
བྱེད་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་རེད། ལོ་དེའི་ཟླ་ ༣ ཆེས་
༡༠ ཉིན་ལྷ་སར་གསུམ་བཅུའི་དུས་བྲན་ཐངས་ ༩༩ པའི་

པར་རིས། ༡༩་༥ རྒྱ་ནག་གི་དམག་མིས་ལྷ་སར་གཡས་གཡོན་དུ་སློར་སྤྱད་
བྱེད་བཞིན་པ།

སྐབས་སུ་འབྲས་སྤངས་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ ༣༠༠ ཙམ་
གྱིས་སྤྱེ་ཁྲིད་ནས་བར་སློར་ནང་ལ་རམ་སྟོན་ཁྲོམ་སློར་ཞིག་
གནང་སྟེ་གསུམ་བཅུའི་དུས་བྲན་སྤང་བཅི་ཞུས་པ་རེད། ཁོ་ཆོས་བོད་ལ་རང་བཅན་དགོས་པ་དང་། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་གང་
བྱང་བཀག་ཉར་བཅོན་འདུག་བྱས་པའི་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་སྤྱར་དུ་སློང་དགོས་པའི་འཛོད་སྤྱོད་བསྐྱགས་ཡོད། སྐབས་དེར་ཉིན་
རྒྱུ་དམག་མིས་ཞི་ཆོལ་བ་ཆོ་བཀག་འགོག་བྱས་སྐབས། དགེ་འདུན་པ་ཆོས་དེ་སྤར་ས་ཐོག་ཏུ་བསྐྱད་ནས་ཡགོང་ས་མཆོག་སྐུ་
ཆོ་བཏན་པའི་ཡུལ་ས་བཏན་དང་འཛོད་ཆོག་བསྐྱགས་པ་རེད། རྒྱ་ཆོད་བྱེད་ཀ་ཙམ་སོང་རྗེས་སེ་ར་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ཆོས་
བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་འཕྱར་བ་དང་། བོད་རང་བཅན་གྱི་བསྐྱགས་ཡིག་སྤྱར་འབྲེམས་གྱིས་ཞི་ཆོལ་གནང་བ་རེད། དེ་འབྲེམ་རྒྱ་གཞུང་
གིས་སེ་འབྲས་དགེ་གསུམ་དང་། ལྷ་སའི་གཙུག་ལག་ཁང་། ར་མོ་ཆེ་སོགས་ལ་དམ་བྲག་བྱས་པར་མ་ཟད། དགོན་སྡེ་ཡོངས་ཀྱི་
ཆོས་ལུགས་བྱེད་སློབ་བཅན་ཤེད་ཀྱིས་བཀག་སྟོམ་བྱས་པ་རེད།

པར་རིས། ༡༩་༦ བོད་མདོ་སྤྱད་ཨ་མདོ་མགོ་ལོག་ཏུ་དགེ་འདུན་པ་ཆོས་ངོ་
ཆོལ་རམ་སྟོན་ཁྲོམ་སློར། ༢༠༠༥/༣/༡༩

དེ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བོད་ས་ཁྱི་ཡོངས་སུ་གཞི་རྒྱ་
ཆེ་བའི་ངོ་ཆོལ་རམ་སྟོན་གྱི་ལས་འགུལ་ཁྲབ་པ་དང་། དེ་ལ་
བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ལ་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་
ཐང་དོན་རོལ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་དང་། བོད་མིའི་བྱང་བཅོན་གྱི་
འཐབ་ཚད་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་དོ་སྣང་ལྷགས་ཆེ་སྟེ་བས་སྤུང་
ཡོད། གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཆུང་དང་དུས་ལུན་གང་ཐད་ནས་ས་ཁྱི་
ཆོལ་དེ་བཞིན་དེ་སྤེའི་མི་མང་གུན་ལངས་གཉིས་ལས་ཆེས་
ལྷག་པ་བྱུང་ཡོད།

ལོ་དེའི་ཟླ་བ་གསུམ་པ་ནས་ཨོ་ལོམ་པིག་ཅེད་འགྲན་བར་

པར་རིམ། ༡༩.༡ ཁུབ་བྱང་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་བོད་ཡིག་སྤྱི་ཁག་གི་སློབ་མཉམ་སྤྱད་ཀྱིས་རྒྱ་གཞུང་གིས་
བོད་སྐད་དཔུང་གཞི་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ། ༢༠༠༩/༣/༡༦

དུ་བོད་ཁྱིམ་ཡོངས་སུ་དོ་རྒྱུ་ཆེ་ཆུང་གྲངས་ ༣༠༠ ལྷག་བྱུང་ཡོད། རྒྱ་རམ་ས་ལ་དང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཚོགས་སྤྱི་ཁག་གིས་སྐབས་དེའི་དག་གཞི་གི་འོག་དུ་བོད་མི་གྲངས་ ༢༢༠ འདས་གོངས་སུ་བྱིན་ཡོད་པ་དང་། མི་གྲངས་ ༥༦༠༠ འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཉར། མི་གྲངས་ ༡༢༤༤ ལ་མས་སྒྱུ། མི་གྲངས་ ༢༤༠ ལ་ཉེས་འཛུགས་ཁྲིམས་ཆད་ཐོག་པ། མི་གྲངས་ ༡༠༠༠ ལས་མང་བ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་སྤྱི་ལ།

དོ་རྒྱུ་དེའི་ནང་དུ་དགེ་འདུན་པ་དང་། བཙུན་མ། སློབ་མཉམ་སྤྱད་དགེ་ཆེན། ཆོང་པ། འབྲོག་པ། ཞིང་པ། ཤེས་ཡོན་ཅན་སོགས་ལས་རིགས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་བོད་མིས་ཆ་ཤས་སྤངས་ཡོད།

རང་སྤྱི་ཁག་གི་ཞི་ཆོལ།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་བཙུན་མང་པོའི་རིང་བོད་མི་ཚོས་རྒྱ་གཞུང་གི་དག་གཞི་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡ་ལན་མེད་པར་བོད་ནང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དམ་དྲག་ཉ་ཅང་ཆེ་བའི་སྤྱི་ཁག་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་ཞི་ཅན་མིན་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལས་ལུན་དང་བོད་རིང་དག་གཞི་སྤྱི་ཁག་འཛུགས་སྤྱོད་བྱུང་བའི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ཨ་རིའི་རང་དབང་ཁང་པས་ (Freedom House) སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་བཏོན་པའི་ནང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྤངས་འཛུགས་སྤྱོད་བྱུང་བའི་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ནང་པའི་བསྟན་འཛིན་གྱི་ལྟ་བུ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལས་ལུགས་ལ་ཐེ་བྱས་དང་། མི་སྤྱི་ཚོགས་འཆད་ཉན་དང་ཉམས་ལེན་ལ་ལྷགས་ཆེ་དམ་དྲག་ཉ་ཅང་ཆེ་བའི་སྤྱི་ཁག་གི་ཞི་ཆོལ་ལ་ཐེ་བྱས་དང་།

གྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༤ ཚེས་
 ༡༣ ཉིན། བོད་ཡུལ་གྱི་ལ་
 རྩོད་གྲོང་དུ་རྒྱལ་གཅིས་
 དཔལ་ལོངས་དབང་ཚོར་
 འབེལ་ལགས་དང་བསྟན་
 འཛིན་མཁས་གྲུབ་ལགས་
 གཉིས་གྱིས་བོད་གྱི་རྒྱལ་
 དང་རེ་ཕྱར་ཉེ་བོད་རང་
 བཅན་དགོས། རྒྱལ་བ་
 རིན་པོ་ཆེ་ཁྱིམ་ར་བརྟན་
 སར་ཤོག ཅེས་སྐད་འབོད་
 བརྒྱབ་ནས་རྒྱ་གཞུང་ལ་ནི་
 རྒྱལ་ཆེད་རང་ལུས་མེར་
 སྤྲོག་བཏང་བའི་སྐུ་སར།

དུས་ཆེན་ཁག་བསྐྱར་གསེབ་བྱེད་མི་ཆོག་པའི་བཀའ་སྟོན་ལྟར། རང་ལུས་མེར་སྤྲོག་གཏོང་མཁན་གྱི་ཉེ་འབེལ་ཆོར་ཉེས་ཆད་བཅད་
 ཡོད་པ་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།

གྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་གཉིད་གོན་པའི་དགེ་འདུན་པ་རྣོ་བཟང་བཟའ་ཤེས་སམ་བཟ་ལྟེ་ལགས་ཀྱིས་རང་ལུས་
 མེ་སྤྲོག་གི་ངོ་རྒྱལ་གནང་བ་ནས་བཟུང་བོད་མིའི་སྤྲོ་འཇུགས་ཀྱི་གངས་ཐོར་གཞིགས་ན་ད་བར་དུ་བོད་ནང་ལ་རང་ལུས་མེར་
 སྤྲོག་གཏོང་མཁན་བོད་མི་ཁྱོད་བསྟོན་པ་ ༡༥༧ ལྷུང་ཡོད། དེའི་ཁྱོད་ནས་མི་གངས་ ༡༣༤ འདས་གྲོངས་སུ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་ཟད།
 གཞན་ནམས་ད་ལྟའི་ཆར་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་སྐྱར་ཡོད་ཅེས་འཁོད་འདུག རང་ལུས་མེར་སྤྲོག་གཏོང་མཁན་ཆོའི་ཡོངས་གྲགས་
 འབོད་ཆོག་ནི། བོད་ལ་རང་དབང་དགོས་པ་དང་། རྒྱལ་མཐོག་བོད་དུ་གདན་འདྲན་ཁྱེད་ཀྱི་དགོས། ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ཡང་། རྒྱ་ནག་
 གཞུང་གིས་འབོད་ཆོག་དེ་ཆོ་ཁྲིམས་འགལ་ནག་ཉེས་སུ་བཅིས་ནས་རང་ལུས་མེར་སྤྲོག་གཏོང་མཁན་དང་། ཁོང་ཆོའི་ནང་མི་ཉེ་
 འབེལ་འཛིན་བཟུང་བཅོན་འཇུག་སོགས་བྱས་ཉེ་ལས་འགྲུལ་དེ་ཆོ་འགོག་ཐབས་བྱས་ཡོད།

སྒྲིབ་ཆེན།

༡༽ གཤམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་གནད་བསྟུན་རེ་བྲིས།

- ༡། ཡ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་ཞུ་སྐུལ་གྱི་དུ་སྟེ་དང་སྟེ་གཏོང་གནང་མཛད་ཡོད་དམ།
- ༢། རྒྱལ་ཚོགས་ནང་ལ་བོད་དོན་ཚུད་ཐབས་སྟེ་ཞུ་འབུལ་རྒྱལ་ཁབ་གང་དང་གང་གིས་གནང་ཡོད་དམ།
- ༣། སེ་འབྲས་དགེ་གསུམ་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ཚོས་ཚོ་འབུལ་སྟོན་ལམ་ཆེན་མོ་འཆོག་རྒྱ་མིན་པའི་ཐག་གཅོད་གནང་དོན་གང་ཡིན།
- ༤། བྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོའི་དོ་རྒྱལ་དེར་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་པའི་ནང་གི་དོ་རྒྱལ་རིམ་སྟོན་དང་མི་འབྲེལ་ཁྲད་བར་གང་ཡོད་དམ།
- ༥། བོད་ནང་ལ་རང་ལུས་མེ་སླེག་དོ་རྒྱལ་གནང་མཁན་དང་པོ་སྟེ་ཡིན་མིན་དང་། བོད་མིའི་སྤྱི་ག་འཛུགས་གྱི་གྲངས་ཐོར་གཞིགས་ན་ད་བར་དུ་བོད་ནང་ལ་རང་ལུས་མེར་སླེག་གཏོང་མཁན་ག་ཚོད་བྱང་ཡོད་དམ།

ཁ༽ བྱེད་སྒྲི།

- ༡། བོད་ཀྱི་ཅ་དོན་ཆེད་དུ་ཆེ་སྟོག་ཤོར་བའི་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྐར་མ་བཅུའི་རིང་སྟོན་ལམ་འདོན་དགོས།
- ༢། བྱེད་རང་གི་དོས་ནས་བོད་ཀྱི་རང་དབང་སྐར་གསེའི་ཆེད་དུ་ལས་འགུལ་གང་སྟེལ་བྱུང་བམ།
- ༣། སློབ་སྟུག་རྣམས་སྟེ་ཆེད་དུ་བགོས་ནས་གཤམ་གྱི་གནད་དོན་གང་རུང་ཐོག་ལ་སྟོག་སྟོན་བརྟན་རིམ་བཟོས་ཏེ་སྟོན་དགོས།
བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྟོར།
བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་གནས་སྐྱངས་སྟོར།
བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་གནས་སྐྱངས་སྟོར།
མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་ཞུ་གཏུག་བྱས་པའི་སྟོར།

ག༽ རྩོམ་བསྟུར་གྱིས།

རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོས་ཡ་གོང་ས་མཆོག་གི་བཀའ་སློབ་དང་གསུང་ཚོས་དཔེ་ཆ་དང་། སྤྱ་ཐག་སྤྱ་པར་སོགས་ཉར་མི་ཆོག་པའི་བཙན་བཀའ་གཏོང་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

(༡)

(༢)

(༣)

(༤)

(༥)

(༦)

- གོང་གསལ་པར་རིས་ལ་བལྟས་ནས་འབྲོག་པའི་འཆོ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱད་ཞིག་གིས།

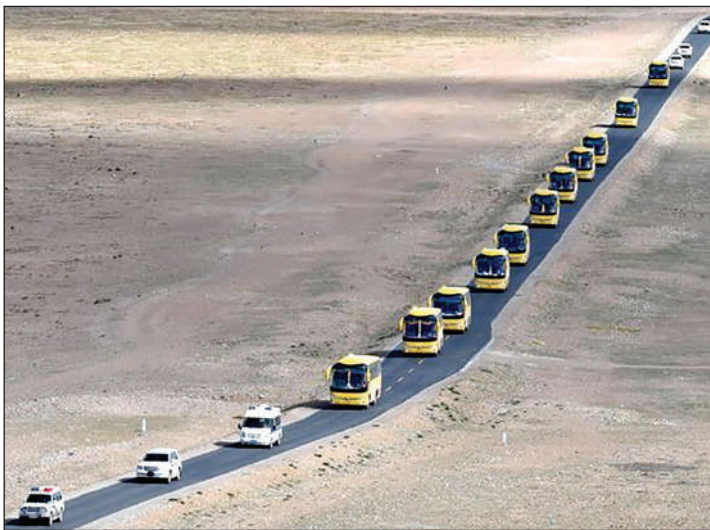
༡༧། འབྲོག་པ་གཞིས་སྤོ།

༡༧། འབྲོག་པའི་འཆོ་བས་མིའི་དཔལ་ཡོན་གྱི་འཕེལ་འགྱུར་ཁྲོད་དུ་མཐུན་སྤྱོད་ཆེན་པོ་ཞིག་མཆོན་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་ལོ་རྒྱུ་སྤྱོད་ལྷན་གྱི་ཡར་སྔོན་ལ་ཨི་རན་གྱི་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ལུག་དང་ར་གཉིས་འདུལ་སྤྱོད་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བ་བརྗོད་ཚུལ་གཅིག་འདུག་པ་དང་། དེ་ནི་ལུགས་ཐོག་གསོ་སྤྱོད་གིས་མིའི་རིགས་ཀྱི་འཆོ་གནས་ལ་པན་ཐོགས་ཆེ་བའི་འཆོ་རྟེན་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ཡིན།

འཛམ་གླིང་ནང་དུ་བོད་མཐོ་སྒང་དང་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ནི་འབྲོག་པའི་འཆོ་ཐབས་རྒྱན་འཛིན་བྱ་ཡུལ་ས་ཁྱོན་ཆེ་བའི་གྲས་
ཤིག་ཡིན་སྟབས། རང་ཅག་བོད་མིའི་འཆོ་ཐབས་ཁྱེད་འབྲོག་གཉིས་སུ་སྤྱི་ཚོགས་འབྲོག་ལས་ཁྱེད་མཁན་ཆོར་འབྲོག་པ་ཞེས་
འབོད། ཁོ་ཆོ་སྤྱ་གྲུང་གི་ནང་དུ་སྤྱོད་པ་དང་། སློ་ལྷགས་ལ་རྩ་རྩ་བཟང་པོ་འཐོབ་ཆེད་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ལ་སློས་ཏེ་འཆོ་
བ་སྤྱེལ་གི་ཡོད། ཁོ་ཆོའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་རྩ་རྩ་བཟང་སར་གནས་སྤྱོད་པ་ཏེ་སློ་ལྷགས་ཀྱི་ཤིང་རྒྱས་པ་དང་དཀར་རྩ་
བཟང་པོ་ཡོང་བ་བྱ་རྒྱ་དེ་རེད། ཁོ་ཆོས་གྲོན་ཆས་ལ་བགས་པའི་སློག་པ་དང་དོར་མ་གྲོན་པ་དང་། ཡོང་འབབ་སློ་ལྷགས་ལས་
འབྱུང་གི་ཡོད། སྐབས་རེར་ཤ་དང་བགས་པ་ཁྱེད་ནས་གྲོང་ཁྱེད་དང་གྲོང་རྩལ་དུ་བསྐྱོད་དེ་རྒྱན་ལྷན་གི་འཆོ་བའི་དགོས་མཁོ་
ཉི་འཆོར་ཆེད་འབྲོ་དགོས། བོད་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་བོད་མིའི་བརྒྱ་ཆ་ ༣༥ ནས་ ༣༠ ཅམ་འབྲོག་པས་ཐེན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་དབྱུགས་

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལྷོ་བོད་འབྲེད་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་ (West Development Strategy) སྤྱི་དབྱུགས་
ཤིག་ལག་བསྟར་གྱིད་འགོ་བཙུགས་པ་དང་། དེའི་ཆ་ཤིས་གཙོ་བོ་སྤྱོད་བཅུད་གནས་སྤྱིའི་སྤྱི་དབྱུགས་ (Ecological Migration

Policy) ཞེས་སྤྱོད་བཅུད་བསྐྱར་གསོ་དང་གྲོང་གསེབ་
ཀྱི་དབྱུལ་ཐོངས་ཅུང་དུ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་
དུ་འབྲེལ་བཞེད་བྱས་ཡོད། སྤྱོད་བཅུད་བསྐྱར་གསོའི་
ཐོག་མའི་འཐབ་བྱས་ནི་ཐོན་སྐྱེད་མེད་པའི་ཁྱེད་ས་
རྣམས་ནགས་ཚལ་དུ་སྐྱར་བ་དང་། རྩ་ཐང་བསྐྱར་
གསོའི་ཆེད་དུ་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྤྱོད་ཀྱི་ལས་གཞི་
གསར་འཛུགས་གྱིད་རྒྱ་དེ་རེད། རྒྱ་ནག་གྲུལ་སྤྱིའི་
སྤྱི་ཁྲབ་ཁང་གི་ལྷོ་བོད་འབྲེད་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་
ཀྱི་གྲངས་ཐོ་ལྷན་ན། དབྱུལ་ཐོངས་ཅུང་དུ་གཏོང་བའི་
ཆེད་དུ་སྤྱོད་བཅུད་བསྐྱར་གསོའི་ལས་འཆར་བརྒྱུད་

པར་རིས། ༡༩༡ བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་རྣམས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཏོད་སྤྱི་དབྱུགས་ནས་སྤྱི་
ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་གསར་པའི་ནང་གཞིས་སྤོ།

གྲོང་གསེབ་ཀྱི་མི་གྲངས་ས་ཡ་བདུན་གནས་སྤྱོད་འཆར་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ནས་ ༢༠༠༥ བར་སྤྱོད་བཅུད་བསྐྱར་
གསོའི་ལས་འཆར་བརྒྱུད་མི་གྲངས་ས་ཡ་བདུན་གནས་སྤྱོད་བྱས་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་རྒྱ་ནག་ལྷོ་བོད་འབྲེད་ཆེན་མོ་ཞེས་པའི་
པའི་བོད་ཁུལ་དུ་སྤྱི་ཁྲབ་ས་ཁོར་ཡུག་སྤྱང་སྤྱོད་དང་། མི་མང་གི་འཆོ་ཐབས་ཡར་རྒྱས། གྲོང་ཁྱེད་ཅན་དུ་སྐྱར་བ་བཅས་ལས་
གཞི་གལ་ཆེན་དུ་སྐྱར་ཡོད། ཁྱེད་ཀྱིས་བསམ་ན་རྒྱ་གཞུང་གི་སྤྱོད་བཅུད་གནས་སྤྱིའི་ལས་གཞིའི་དམིགས་ཡུལ་དག་འབྲུབ་ཐུབ་
བཅ། དེར་མཚུགས་ཅི་ཞིག་ཡོད་རྒྱུ་རེད་དམ།

ཉེ་བའི་ལོ་ཤས་ནང་ལ་འབྲོག་པ་གཞིས་སྤྱོད་ལས་འཆར་ལ་སྲིད་གཞུང་ཙམ་མ་ཟད། གཞུང་ཁུངས་མ་ཡིན་པའི་ཆོག་པ་དང་། སྤྱི་ཆོག་ཆོན་རིག་པ། རང་བྱུང་ཁོར་ལུག་སྤྱང་སྐྱོབ་པ་ཆོས་ཀྱང་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་བྱས་ཡོད། རྒྱུ་ཕྱོགས་ཀྱི་མཁས་པ་ཆོས་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱོད་བཅུད་བསྐྱར་གསོའི་ལས་གཞི་ལ་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་སྐབས། དེ་ནི་སྲིད་གཞུང་གིས་འགོ་བརྩམས་པའི་གཏན་འཇགས་གཞིས་སྤྱོད་ལས་འཆར་ཞིག་ཡིན་པར་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་པ་དང་། འབྲོག་པ་དང་ཁོར་ལ་རྣམས་ཁོར་ལུག་ཉེན་ཁ་ཅན་གྱི་ས་ཁུལ་ནས་གཞིས་ཆགས་གསར་པར་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་འཇུག་པར་བཤད། ཉམས་ཞིབ་པ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་དེའི་རྒྱ་མཚན་དང་། ཁེ་ཕན། འགྲོ་གྲོན་བཅས་ལ་ཞིབ་ཆགས་ཀྱིས་བརྟག་དཔྱད་དང་བསམ་གཞིག་བྱེད་དགོས་པའི་དགོངས་ཚུལ་བཏོན་ཡོད།

གཞིས་སྤོ་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱ་རྒྱུན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་རིགས་འབྲོག་པ་ཆོ་པ་མེས་ཀྱི་ས་ཆ་ནས་སྤྱི་ཆོག་རིང་ལུགས་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་གསར་པའི་ནང་དུ་གཞིས་སྤོ་བྱེད་དགོས་པའི་ཐག་གཅོད་བྱས་པའི་དམིགས་ལུལ་ནི་དབུལ་པོངས་སྐྱོབ་གསོ་དང་ཁོར་ལུག་སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་མིང་ཐོག་དུ་ཁོར་ལུག་མང་ཆོག་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཉུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དང་། འཆོ་བའི་གནས་ཆད་མཐོ་དུ་གཏོང་རྒྱུ། ས་གནས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་གཏོང་རྒྱུ་བཅས་ཡིན་པར་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། འབྲོག་པ་ཆོ་གྲོང་ཁྲེང་དུ་གནས་སྤོ་མ་བྱས་ན་ཁོ་ཆོར་འཕྱང་རྒྱུ་དང་། གཙང་སྤྱ། ཤེས་ཡོན། སྤུང་བཅོས་སོགས་ཀྱི་མཐུན་རྒྱུན་མེད་པས་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད།

དོན་དངོས་ཐོག་བོད་རིགས་འབྲོག་པ་ཆོ་བོད་མཐོ་སྒང་དུ་ཁ་འཐོར་དུ་གནས་ཡོད་སྐབས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་གྲོང་གསེབ་ས་ཁུལ་དུ་གནས་སྤོ་བྱས་

པར་རིས། ༡༩་ལྟ་སྤྱི་ཆོག་རིང་ལུགས་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་གསར་པའི་ཨར་འདམ་ཁང་པ།

ན། སྤངས་འཛིན་བྱེད་སྤྱོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རྒྱ་སྤྱང་སྤྱོད་བྱས་ཀྱི་སྐྱོབ་གསོ་སྤེལ་སྐབས་བདེ་བ་ཡོད། འབྲོག་པ་གནས་སྤོ་བྱས་ཆེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཇུགས་སྤུང་ལ་ཁ་གཡར་ཏེ་གཏོང་ཁ་སྤོག་འདོན་དང་། གཙང་པོ་ཁ་སྤྱང་། རྒྱ་སྤོག་ས་རྩྭ་གས་འཇུགས་སྤུང་བྱེད་སྐབས་བདེ་བ་ཡོད་པས། སྤྱོད་བྱས་དེ་གཏོང་ནག་པའི་སྤྱོད་བྱས་ཤིག་རེད།

འབྲོག་པ་ཚོའི་དཀའ་ངལ།

འབྲོག་པ་ཚོར་ཆབ་སྲིད་དང་ལྷ་བའི་སློབ་གསོར་སློབ་སྦྱོང་དང་ལས་རིགས་སྦྱོང་བཟར་ལ་ཞུགས་དགོས་པའི་གཞིན་ཞུགས་སྦྱོང་བ་དང་། སློབ་གསོ་དེའི་ཁོངས་སུ་ཕེ་ཅང་གི་ཚོས་ལུགས་དང་། མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་ལ་ངོ་མྱོང་། རིན་ཤེས་སློབ་གསོ་ཟེར་བ་སོགས་ཚུད་ཡོད། ཟླ་སྤེལ་རོགས་སྦྱོར་ལས་གཞིའི་ལོག་ཏུ་རྒྱ་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་ཚོ་གཟུང་འཁོར་ཁ་ཤིས་རིང་ས་གནས་བོད་རིགས་འབྲོག་པ་དང་ཞིང་པའི་བྱིས་དུ་བསྐྱད་དེ་ཁོ་ཚོར་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་གཏོང་བ་དང་ཚོར་ཤེས་སྦྱོར་པའི་གནས་ཚུལ་བསྟུ་

བར་རིམ། ༡༩༩༣ སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཁྱོང་གསེབ་གསར་པའི་ནང་འབྲོག་པ་ཚོའི་ཉན་རེའི་འཚོ་བ།

ཡོད་པ་རེད།

དེ་སྔོན་འབྲོག་པ་ཚོས་ལོ་སྔ་དང་མར་སོགས་འབྲོག་པའི་ཐོན་ཁུངས་དང་ཞིང་པའི་འབྲུ་རིགས་བཟུང་འཁོར་གིས་བཟུང་ཆས་དང་སྒྲོན་ཆས་ཉོ་འཁོར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ཁོ་ཚོ་ཁྱོང་ཁྱེར་གྱི་མཐའ་ཁུལ་དུ་ཨར་འདམ་གྱི་ཁང་པའི་ནང་དུ་གནས་སྡོད་བྱས་ཤིང་ཞོར་ལུག་འཚོ་སྦྱོང་བྱེད་ས་མེད་པ་དང་ཚོང་ལས་བྱེད་རྒྱ་ཅི་ཡང་མེད་པར་གྱུར་ཡོད། ཁོ་ཚོས་ད་དུང་ཡི་གེ་འབྲི་སྒྲིག་མ་ཤིང་སྟབས། ལག་ཤེས་སློབ་གསོ་ཐོབ་ཀྱང་ལས་ཀ་འཚོལ་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་འབྱུང་གི་ཡོད།

ཁོ་ཚོར་གནས་སྡོད་པའི་འདྲོད་པ་རྩ་བ་ནས་མེད་ཀྱང་། གལ་ཏེ་གནས་སྡོད་རྒྱ་མིན་ཞེས་ཞུས་ན་ཉན་ཉོག་པས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཀའ་ལ་མི་བརྩི་མཁན་དང་ངོ་ལོག་པ་ཞེས་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ་བཅན་ཁྲིད་དང་བཀག་ཉར། གཙམ་རྒྱུང་བཅས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཀའ་ལ་མི་བརྩི་ཐབས་མེད་དུ་གྱུར།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བྱེ་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོའི་ལོ་མཇུག་བར་དུ་བོད་རང་སློང་ལྗོངས་ཟེར་བར་མི་འཕོར་དགུ་ཁྲི་ལྷག་གནས་སྡོད་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་གསལ་བསྐྱབས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། བྱེ་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོའི་ལོ་མཇུག་བར་བོད་ཤར་ཕྱོགས་ཁུལ་དུ་འབྲོག་པ་གནས་སྡོད་པ་ ༡༡༣,༠༠༠ འཕར་མ་ཡོང་རྒྱ་ཡིན་པ་བཟོད་འདུག

རུབ་བྱེད་དུ་འཇུག་གི་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འབྲོག་པ་ཚོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཀོད་སྒྲིག་བྱས་པའི་ས་ཁུལ་དུ་གནས་སྡོད་བྱེད་བཅུག་ཡོད་ཀྱང་། བྱལ་དང་མཚོད་འབྲུལ་ཞུ་ཡུལ་གྱི་དགོན་པ་དང་ལྷ་ཁང་སོགས་མཐུན་རྐྱེན་གང་ཡང་སྤྱར་མེད། འབྲོག་པ་མང་པོ་ཞིག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གནས་ཚུལ་གང་བྱུང་བཤད་པ་དང་དགོག་གཏམ་གང་བྱུང་བཅོས་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ་འཛིན་བཟུང་དང་། ངལ་ཚུལ་སྤྱར་བཀོད་ཁང་དུ་བཏང་

མཁུག་འབྲས།

ཀྱུ་མདའ་ནས་ཡིན་པའི་བོད་རིགས་ཤིག་གིས། ཁྱོད་གསེབ་དེའི་མི་ཚོ་རང་གི་བྱིས་གཞིས་བསྐྱར་ནས་གནས་སྡོད་དགོས་པར་བརྟེན་ཕྱག་ཐབས་ཐད་དུ་གྱུར་ཡོད། ཁོ་ཚོར་ཞིང་ལས་མིན་པའི་ལག་ཤེས་ཅི་ཡང་མེད་པ་དང་། ཁོ་ཚོར་ཕྱག་སྡོག་དང་ས་ཞིང་ཡང་མེད་པས་ཁོ་ཚོའི་མི་རབས་རྗེས་མ་རྒྱུ་གསོན་ཐུབ་བཅ། གཞིས་ཆགས་གསར་བ་དེར་ང་ཚོས་ཡོད་ཆད་ཉིད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ང་ཚོར་ལོ་རེའི་ཡོང་འབབ་གང་ཡང་མེད། ང་ཚོ་འདིར་དདུལ་མེད་ན་སྡོད་ཐུབ་ཀྱི་མེད། ཀྱུ་གཞུང་གིས་ཁྱེད་རེ་སྡོད་པའི་སྡོད་མོ་ལྔ་བརྒྱ་དེས་ཐ་ན་སྡོག་དང་ཆུའི་ཅིས་ཁ་ཡང་འཇལ་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེས་མ་ཟད་ང་ཚོས་སོ་སོའི་ལྷོ་ཆས་ཀྱང་ཉིད་དགོས།

བོད་ཀྱི་སྡོད་བཅུད་སྤང་སྡོད་ཀྱི་མིང་ཐོག་ནས་འབྲོག་པ་ཚོ་རང་ས་ནས་བཅན་གྱིས་ཕྱིར་འབྱུང་བྱེད་པ་འདི་ནི། འབྲོག་པ་ཚོ་ལོ་ངོ་སྡོད་ཐུག་མང་པོའི་རིང་ས་ཞིང་བདག་གཉེར་བྱེད་མཁན་དུ་གྱུར་ཡོད་པར་གཞིགས་ན་བྱུང་མཚར་བ་ཞིག་རེད།

བོད་མཐོ་སྒང་གི་རྩ་ཐང་སྤེང་དུ་ལོ་ངོ་སྡོད་ཐུག་རིང་རྒྱན་གནས་བྱས་པའི་སྒོལ་རྒྱན་གྱི་འཆོ་བ་རོལ་སྤངས་དེ་ཅ་མེད་བཟོ་ཐབས་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱས་འདི་ནི། བོད་འདི་རྒྱ་རིགས་སྤེལ་ཡུལ་གྱི་ལག་ཆ་ཞིག་ལ་བསྐྱར་ནས་བོད་པའི་མི་རྒྱུད་ཉུང་དུ་གཏོང་བ་དང་། བསམ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་རྒྱུ་ས་བཅན་གཞོན་བྱེད་ཐབས་ཤིག་རེད། བོད་ཀྱི་རྩ་ཐང་གིས་འཇམ་སྒྲིང་གི་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་དང་། འབྲུག་ས་རོམ་བཞུ་བ། གཙང་པོའི་བཞུར་ཆད་འཕར་བ། མཚོ་མོ་ཆེ་དུ་འགྲོ་བ། ཆར་ཞོད་ཆེ་དུ་འགྲོ་བ་སོགས་ལ་བྱུགས་རྒྱུ་བཟོ་གི་ཡོད་པ་ཡོངས་གྲགས་རེད།

སྤྱི་ཚན།

༡༥ གནམ་གྱི་དྲི་བ་ཁག་ལ་ལན་བྲིས།

- ༡། འབྲོག་པ་ཚོས་སློ་བྱུགས་ལས་ཡོང་འབབ་ཇི་ལྟར་བཟོ་སྟབ་བཅ།
- ༢། རྒྱ་གཞུང་གི་སློད་བཅུད་གནས་སྤོའི་སྤྱད་བྱས་ཞེས་པ་དེར་འབྲེལ་བཞིན་གྱིས།
- ༣། འབྲོག་པ་ཚོ་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཁྲོད་གསེབ་གསར་པ་ཞེས་པའི་ནང་དུ་གནས་སློ་བྱེད་པར་རྒྱ་གཞུང་གིས་རྒྱ་མཚན་གང་བཞིན་གྱི་ཡོད་དམ།
- ༤། བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་ཚོར་གཞིས་ཀ་གསར་པའི་ནང་ལ་དཀའ་ངལ་གང་འབྱུང་གྱི་ཡོད་དམ།
- ༥། བོད་པའི་འབྲོག་པ་ཚོ་ཁྲོད་གསེབ་གསར་པར་གནས་སློ་བྱེད་པའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བྱུགས་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་གང་ཡིན་ནམ།

བྱེད་སློ།

- ☞ དགེ་ཚུན་གྱི་ལས་སྟོན་འོག་ཏུ་འབྲོག་པ་གཞིས་སློ་བྱེད་པའི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི་འབྲེལ་སྟོན་ཞིག་བྱེད་དགོས།
- ☞ འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་ལས་ཁྲོད་ཁྲུང་གྱི་འཚོ་བ་ལེགས་ཞེས་པའི་བཞིན་གཞིའི་ཐོག་ལ་བསྟོ་སྟེང་གྱིས།

གྲོས་སྐྱེད་གྱིས།

- ☞ གལ་ཏེ་བྱེད་རང་བོད་ཀྱི་འབྲོག་པར་འཚོ་སློད་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཞིས་སློ་བྱེད་དགོས་པའི་བཀའ་རྒྱ་པལ་ན་ཅི་ཞིག་བྱེད་གྱི་ཡིན་ནམ།
- ☞ འབྲོག་པས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་སན་གཞོད་ཅི་ཡོད་དམ།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

འཇམ་དབང་ལྷ་བཤེན་ལྷ་མཉམ་ཐོབ་ཐང་།

མངགས་ཉིལ་ཁ་བྱང་།

:Printed and Distributed by

Sherig Parkhang
R-27 & 28, Ramesh Park
Laxmi Nagar, New Delhi-110092
Ph: +91-11-2245 3672
Email: shepardelhi@gmail.com
Web: www.sherigparkhang.com